

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

**19. YÜZYILA AİT ÇAĞATAYCA TIP METNİ (İNCELEME-
METİN-DİZİN)**

ELİF GİZEM KARAOĞLU

DANIŞMAN

DOÇ. DR. SEVDA KAMAN

BARTIN-2023

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

19. YÜZYILA AİT ÇAĞATAYCA TIP METNİ (İNCELEME-METİN-DİZİN)

DOKTORA TEZİ

Elif Gizem KARAOĞLU

BARTIN-2023

KABUL VE ONAY

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. Sevda KAMAN danışmanlığında hazırlamış olduğum “19. YÜZYILA AİT ÇAĞATAYCA TIP METNİ (İNCELEME- METİN-DİZİN)” başlıklı doktora tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

03.02.2023

Elif Gizem KARAOĞLU

ÖN SÖZ

İnsanın fiziksel ve ruhsal açıdan iyi olması sağlığının yerinde olmasıyla mümkündür. Sağlığını korumak, hastalıklardan korunmak, yaralarını sarmak isteyen insanoğlu tarih boyunca bu amaçlar ekseninde çaba göstermiş ve tıp biliminin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Başlangıçta şifahen aktarılan tıbbi bilgi ve birikimler yazının bulunmasıyla kayda geçirilmiş ve tıp metinleri ortaya çıkmıştır.

Tıp metinleri bir dilin bilim dili olduğunu gösteren, halkın ihtiyaçlarına cevap veren, içerisinde yer alan bilgilerle filoloji, zooloji, botanik, tıp tarihi ve folklor çalışmalarına malzeme sunan önemli metinlerdir.

Tarihi Türk lehçeleriyle edebiyat, tarih, din, astronomi, tıp vb. konularda yüzlerce eser vücuda getirilmiştir. Günümüzde araştırmacılarca bu eserler çeşitli yönleriyle incelenmiş; hâlihazırda incelenmeye de devam etmektedir. Tıp konulu çalışmaların Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesiyle sahalarında yoğunlaştığı, Çağatay Türkçesi sahasında ise bu konudaki çalışmaların azlığı yapılan incelemeler sonucu ortaya çıkmıştır. Bu eksikliği gidermek, alana katkı sunmak maksadıyla yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerde Çağatay Türkçesiyle yazılmış tıp konulu metinler taranmış ve İsveç Lund Üniversitesi Kütüphanesi Jarring Koleksiyonunda Jarring Prov. 357 numarasıyla kayıtlı bir eser tespit edilmiştir. Katalogda “Tıbbi eser/risale/tez” adıyla kaydedilen eser, çalışmamızda ana nüsha olarak yer almıştır. 147 varak ve çoğunlukla 11 satırdan oluşan eserin yazarı ya da müstensihisi belli değildir, temmet kaydında belirtilen H. 1299/M. 1881-1882 tarihinin ise eserin yazılış tarihi mi istinsah tarihi mi olduğu bilinmemektedir. Kütüphane katalog taramaları neticesinde belli bölümlerde paralel ilerleyip belli bir bölümden sonra ana nüshadan tamamen ayrılan iki nüshaya daha ulaşılmıştır. Bu nüshalardan biri, İBB Atatürk Kitaplığı Muallim M. Cevdet Yazmaları bölümü Yazma Eserler Koleksiyonunda MC_Yz_K_0490 demirbaş numarasıyla kayıtlı *Tıbbî El Yazması* başlığıyla adlandırılan İstanbul nüshasıdır. Bir diğeri Berlin Devlet Kütüphanesi İslami El Yazmaları kategorisinde Ms. or. oct. 1681 olarak kayıtlanmış *Tıbbî El Yazması* başlığıyla adlandırılan Berlin nüshasıdır. Çalışmada esas alınan ana nüsha (İsveç nüshası) ile Berlin ve İstanbul nüshalarının içeriklerinin belli bir bölümden sonra tamamen değişmesi tam bir edisyon kritik yapılmasını engellemiştir.

Bununla birlikte ana nüshada geçen kelimelerin okunmasında ve anlaşılmasında diğer nüshalardan destek mahiyetinde faydalanılmış; dipnotlarda açıklamalar yapılmıştır. Ana nüsha ve destek nüshaların paralel yazılan bölümlerinin ana metin olduğu düşünülen bir tıp eserinden kopya edilip bir yerden sonra yazarın hem kendi hem de bildiği hekimlerin tecrübelerini sunmasıyla “adaptasyon eserler”; bazı hekimlerin tecrübelerini yer yer sunması aynı zamanda “derleme metinler” olabileceğini düşündürmüştür.

Çağatay Türkçesinin son döneminde yazılan eserin dil özellikleri hem Çağatay Türkçesinin karakteristik özelliklerini hem de XIX. yüzyılın sonları ve XX. yüzyılın başlarında Yarkent’te konuşulan Uygur ağzının dil özelliklerini yansıtmaktadır. Eserin içerisinde humoral patoloji anlayışında hastalıklar ele alınmış ve bu hastalıkların tedavi yöntemi olarak halk hekimliğine yönelik uygulamalardan (maddi ve dinsel/büyüsel tedavi yöntemleri) yararlanılmıştır. Eserin son bölümlerinde bitkilerin Arapça-Farsça-Türkçe karşılıkları verilmiş, bitkilerin ve hayvansal ürünlerin özellikleri sunulmuş ve Lokman Hekim’in hayatı alegorik biçimde anlatılmıştır. Eserin içerisinde yer alan organ, hastalık, bitki ve hayvan adlarının Türkçenin tıbbi terminolojisine, halk hekimliği uygulamalarının da Türk tıp tarihi ve folklor çalışmalarına katkı sunması amaçlanmaktadır.

Tez konumun belirlenmesinde ve çalışmada yararlandığım Berlin nüshasına ulaşmamda yol gösteren, tezimin her aşamasında yardım, ilgi ve desteğini gördüğüm, değerli hocam, danışmanım Doç. Dr. Sevda KAMAN’a, başım her sıkıştığında kapısını çaldığım ve engin bilgilerinden istifade ettiğim Doç. Dr. Sibel MURAD’a, tezime sundukları katkılardan dolayı jüri üyesi hocalarım Prof. Dr. Mesut ŞEN, Doç. Dr. Anıl ÇELİK ve Doç. Dr. Sedat BALYEMEZ’e, sorduğum her soruya ilgiyle cevap veren Prof. Dr. İdris Nebi UYSAL, Doç. Dr. Ümit EKER ve Dr. Öğr. Üyesi Saidbek BOLTABAYEV’e, Arapça kelimelerin yazımında desteklerini gördüğüm Arş. Gör. Dr. Kamil ÇAYIR’a, tezimle ilgili farklı bakış açıları kazandıran Dr. Öğr. Üyesi Deva ÖZDER’e şükran ve hürmetlerimi sunarım.

Hayatımın her alanında elimden tutan, beni bugünlere getiren, bana sonsuz güvenen aileme ve bu süreçte en önemli motivasyon kaynağım olan yeğenim Taylan Emir’ime minnettarım. Son olarak samimiyet ve ilgileriyle her zaman yanımda olan dostlarıma da teşekkür ederim.

ELİF GİZEM KARAOĞLU

ÖZET

Doktora Tezi

19. YÜZYILA AİT ÇAĞATAYCA TIP METNİ

Elif Gizem KARAOĞLU

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sevda KAMAN

Bartın-2023, sayfa: 812

Tarihin her döneminde sağlıklı kalma, hastalıklardan korunma, yaralarını sarma gibi konular insanın temel meseleleri olmuştur. Bu doğrultuda geliştirilen yöntemler, edinilen bilgi ve birikimler tıp bilimini ortaya çıkarmıştır. Başlangıçta şifahen aktarılan tıbbi bilgi ve birikimler yazının bulunmasıyla kayda geçirilmiş ve tıp metinleri ortaya çıkmıştır. Tıp metinleri hem halkın ihtiyaçlarına cevap veren hem de içerisinde yer alan bilgilerle çeşitli disiplinlerin çalışmalarına malzeme sunan önemli eserlerdir.

Bu çalışmada, İsveç Lund Üniversitesi Kütüphanesi Jarring Koleksiyonunda Jarring Prov. 357 numarasıyla kayıtlanan eser doktora tezi olarak ele alınmıştır. Eserin yazarı ya da müstensihhi belli değildir, temmet kaydında belirtilen H. 1299/M. 1881-1882 tarihinin ise eserin yazılış tarihi mi istinsah tarihi mi olduğu bilinmemektedir. 147 varak ve çoğunlukla 11 satırdan oluşan eser,

dil özellikleri açısından Çağatay Türkçesinin son dönemini yansıtmaktadır. Eserin içerisinde humoral patoloji anlayışına dayalı hastalıklar ve bu hastalıkların tedavi reçeteleri sunulmuştur. Halk hekimliğine yönelik uygulamaları barındıran eserin son bölümlerinde bitkilerin Arapça-Farsça-Türkçe karşılıkları, bitkiler ve hayvansal ürünlerin özellikleri ve Lokman Hekim'in hayatına yer verilmiştir.

Çalışma, "Giriş, Çağatayca Tıp Metni Nüshaları Tanıtımı, İnceleme, Metin, Sözlük ve Sonuç" bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Türk tıp tarihi dönemlerinin genel özelliklerine yer verilmiş ve bu dönemlerde yazılan tıp metinleri hakkında bilgiler sunulmuştur. 19. Yüzyıla Ait Çağatayca Tıp Metni bölümünde ele alınan eserin ana nüshası (Jarring Koleksiyonunda Jarring Prov. 357) ve destek nüshaları (Berlin ve İstanbul) tanıtılarak nüshaların birbiriyle ilişkisi değerlendirilmiştir. İnceleme bölümünde eserin dil özellikleri "Yazım Özellikleri, Ses ve Şekil Bilgisi" başlıkları altında incelenmiştir. Metin bölümünde eser, transkripsiyon harfleri kullanılarak Latin alfabesine aktarılmış; bu aktarımda destek nüshalardan (Berlin ve İstanbul) gerekli yerlerde destek alınmış ve dipnotlarda açıklamalar yapılmıştır. Sözlük bölümünde kelimeler, gramatikal dizin şeklinde verilmiş ve kelimelerin anlamlandırılmaları metin esas alınarak yapılmıştır. Sonuç bölümünde ise elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Hazırlanan doktora tezinin Türk dilinin tıbbi terminolojisine, Türk tıp tarihi ve folklor çalışmalarına katkı sunması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çağatay Türkçesi, Jarring Koleksiyonu, tıbbi eser, inceleme, dizin.

ABSTRACT

Ph. D. Thesis

CHAGATAI MEDICAL TEXT OF THE 19th CENTURY

Elif Gizem KARAOĞLU

Bartın University

Graduate School

Department of Turkish Language and Literature

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Sevda KAMAN

Bartın-2023, pp: 812

In every stage of history, the issues of staying healthy, having protection against diseases, healing wounds have been the basic concerns of human beings. The methods developed, the knowledge and experience gained in this direction have brought about the science of medicine. The medical knowledge and experience that was transferred orally in the beginning, were recorded upon the invention of writing and medical texts emerged. Medical texts have been important works that both respond to the needs of the public and provide material for the studies of various disciplines with the information contained in them.

In this study, the manuscript which is currently registered in the Jarring Collection of Swedish Lund University Library Jarring with number Prov. 357 has been handled as a doctoral thesis. The author or copyist of the work is not known, it is not known whether the date H. 1299/M.

1881-1882, which is stated in the temmet record, is the date of writing or the copy date of the work. The work, which consists of 147 leaves and mostly 11 lines, reflects the last period of Chagatai Turkish in terms of language features. In the study, diseases based on humoral pathology and treatment prescriptions of these diseases have been presented. The Arabic-Persian-Turkish equivalents of plants, the characteristics of plants and animal products and the life of Lokman Hekim are included in the last chapters of the work, which contains applications for folk medicine (material and magical treatment methods).

The study consists of “Introduction, Presentation of Copies of Chagatai Medical Texts, Analysis, Text, Dictionary and Conclusion” sections. In the introduction part, the general characteristics of the Turkish Medical History periods have been given and information about the medical texts written during these periods have been presented. In the part of Chagatai Medical Text of the 19th Century, the main copy (Jarring Prov. 357 in the Jarring Collection) and auxiliary copies (Berlin and İstanbul) by introducing the relationship of the copies with each other have been evaluated. In the analysis section, the language features of the work have been examined under the headings of “Writing Characteristics, Phonetics and Shapes”. In the text section, the work has been transferred to the Latin alphabet using transcription letters; in this transfer, support has been received from the auxiliary copies (Berlin and Istanbul) where necessary and explanations have been made in the footnotes. In the the dictionary part the words, have been given in the form of a grammatical index and the meanings of the words have been identified based on the text. In the conclusion part, the obtained findings have been evaluated.

It is aimed that the prepared doctoral thesis will contribute to the medical terminology of the Turkish language, Turkish medical history and folklore studies.

Keywords: Chagatai Turkish, Jarring Collection, Medical Text, analysis, index.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	ii
BEYANNAME	iii
ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. İslamiyet Öncesi Türk Tıp Tarihine Genel Bir Bakış	2
1.1.1. Göktürklerde Tıp.....	5
1.1.2. Uygurlarda Tıp	6
1.2. İslami Dönem Türk Tıp Tarihine Genel Bir Bakış.....	9
1.2.1. Karahanlılar Döneminde Tıp	9
1.2.2. Kıpçaklar Döneminde Tıp	12
1.2.3. Anadolu Sahasında Tıp	12
1.2.3.1. Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Tıp (Beylikler Dönemi).....	13
1.2.3.2. Osmanlılar Döneminde Tıp	14
1.2.4. Çağatay Sahasında Tıp	17
1.2.4.1. Çağatay Türkçesi Dönemi Genel Özellikleri	17
1.2.4.2. Çağatay Türkçesiyle Yazılmış Tıp Metinleri	24
2. 19. YÜZYILA AİT ÇAĞATAYCA TIP METNİ	42
2.1. Ana Nüsha ve Destek Nüshaların Tanıtımı.....	42
2.1.1. Çağatayca Tıp Metni: İsveç Nüshası (Ana Nüsha)	42
2.1.2. İstanbul Nüshası (Destek Nüsha)	47
2.1.3. Berlin Nüshası (Destek Nüsha).....	48
3. İNCELEME	55
3.1. Yazım Özellikleri	55
3.1.1. Ünlülerin İmlası	56
3.1.1.1. a ünlüsünün imlası.....	56

3.1.1.2.	é ünlüsünün imlası	57
3.1.1.3.	ı - i ünlülerinin imlası.....	59
3.1.1.4.	o - ö - u - ü ünlülerinin imlası	60
3.1.2.	Ünsüzlerin İmlası	61
3.1.2.1.	ç ünsüzünün imlası	61
3.1.2.2.	g ünsüzünün imlası	62
3.1.2.3.	ğ ünsüzünün imlası	62
3.1.2.4.	h ünsüzünün imlası	63
3.1.2.5.	k ünsüzünün imlası	63
3.1.2.6.	ŋ ünsüzünün imlası	64
3.1.2.7.	p ünsüzünün imlası	64
3.1.2.8.	s ünsüzünün imlası.....	65
3.1.2.9.	ş ünsüzünün imlası.....	65
3.1.2.10.	t ünsüzünün imlası.....	65
3.1.3.	Hemzenin Kullanımı	66
3.1.4.	Hareke Kullanımı	67
3.1.5.	Tamlamaların Yazımı.....	69
3.1.6.	Diğer Yazım Özellikleri	70
3.1.6.1.	Eklerin Yazımı.....	70
3.1.6.2.	Bitişik Yazılan Kelimeler.....	71
3.1.6.3.	İkiz Ünsüzlerin Yazımı	71
3.2.	Ses Bilgisi.....	72
3.2.1.	Ünlüler.....	72
3.2.1.1.	Ünlü Uyumları	73
3.2.1.2.	Ünlü Değişmeleri.....	78
3.2.1.3.	Ünlü Düşmesi	81
3.2.1.4.	Ünlü Türemesi	82
3.2.1.5.	Birleşme.....	82
3.2.2.	Ünsüzler	83
3.2.2.1.	Ünsüz Değişmeleri	83
3.2.2.2.	Ünsüz Uyumları	94
3.2.2.3.	İkizleşme	96

3.2.2.4.	Göçüşme (Metatez)	97
3.2.2.5.	Ünsüz Türemesi	98
3.2.2.6.	Ünsüz Düşmesi	99
3.2.2.7.	Hece Düşmesi	101
3.3.	Şekil Bilgisi	101
3.3.1.	İsimler	101
3.3.1.1.	İsim Çekimi	101
3.3.2.	Sıfatlar	106
3.3.2.1.	Niteleme Sıfatları	106
3.3.2.2.	Belirtme Sıfatları	106
3.3.3.	Zamirler	109
3.3.3.1.	Şahıs Zamirleri	110
3.3.3.2.	İşaret Zamirleri	110
3.3.3.3.	Dönüşlülük Zamirleri	111
3.3.3.4.	Belirsizlik Zamirleri	111
3.3.3.5.	Soru Zamirleri	112
3.3.3.6.	Birliktelik Zamiri	112
3.3.4.	Zarflar	113
3.3.4.1.	Durum Zarfları	113
3.3.4.2.	Zaman Zarfları	113
3.3.4.3.	Miktar Zarfları	113
3.3.4.4.	Yer-Yön Zarfları	114
3.3.5.	Edatlar	114
3.3.5.1.	Bağlama Edatları	114
3.3.5.2.	Ünlem Edatları	116
3.3.5.3.	Ön Çekim Edatları	116
3.3.5.4.	Son Çekim Edatları	117
3.3.6.	Fiiller	119
3.3.6.1.	Şahıs Ekleri	119
3.3.6.2.	Fiil Çekimi	123
3.3.6.3.	Fiilimsiler	132
3.3.6.4.	Ek Fiiller	138

3.3.6.5. Birleşik Fiiller	138
3.3.7. Yapım Ekleri.....	141
3.3.7.1. İsimden İsim Yapma Ekleri	141
3.3.7.2. Fiilden İsim Yapma Ekleri	142
3.3.7.3. İsimden Fiil Yapma Ekleri	143
3.3.7.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri	144
4. METİN	149
5. SÖZLÜK	248
6. SONUÇ.....	498
KAYNAKLAR	501
TIPKIBASIM.....	512
ÖZGEÇMİŞ	810

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ع	: ʿ	ش	: ş
آ	: ā	ص	: ş
ا	: a, e	ض	: ž
ب	: b, p	ط	: ʈ
پ	: p	ظ	: ʒ
ت	: t	ع	: ʿ
ث	: š	غ	: ğ
ج	: c, ç	ف	: f
چ	: ç	ق	: k
ح	: ħ	ك	: k, g, ŋ
خ	: ħ	ل	: l
د	: d	م	: m
ذ	: z	ن	: n
ر	: r	و	: v, o, ō, ö, u, ū, ü
ز	: z	ه	: h, a, e
س	: s	ی	: y, ı, i, ī

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

[]	: Eksik yazılan kelimenin tamamlandığını gösterir.
{ }	: Yanlış yazılan harf ya da eki gösterir.
(...)	: Öncesi ya da sonrasında cümlelerin olduğunu gösterir.
→	: Metinde karşılığı olarak verilen kelimeyi gösterir.
+	: Kelimenin isim soylu olduğunu gösterir.
-	: Kelimenin fiil soylu olduğunu gösterir.
>/<	: Kelimenin gelişim yönünü gösterir.
~	: Kelimenin benzer kullanımını gösterir.

KISALTMALAR

akt.	: Aktaran
Ar.	: Arapça
B.	: Berlin Nüshası
bk.	: Bakınız
c.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
E. Yun.	: Eski Yunanca
Ed.	: Editör
Far.	: Farsça
Haz.	: Hazırlayan(lar)
İ.	: İstanbul Nüshası
k.a.	: Kişi adı
krş.	: Karşılığı
mec.	: Mecaz
Ör.	: Örneğin
s.	: Sayfa
Skr.	: Sanskritçe
Sür.	: Süryanice
T.	: Türkçe

taml. : Tamlama
vb. : Ve benzeri
y.a. : Yer adı

1. GİRİŞ

Tıp konusu tüm insanları ilgilendiren hayati bir konudur. İnsanoğlunun yaralarını sarma, hastalıklardan korunma, sağlığını muhafaza etme isteği; tıp biliminin ortaya çıkma sebeplerindedir. Tıbbın ne zaman başladığı kesin bir tarih ile henüz belirlenememiştir fakat hastalıkların insanın var oluşundan önce de mevcut olduğu paleopatolojik çalışmalarla ortaya konmuştur (Bayat, 2016: 30). Primitif çağlardan günümüze tıp tarihi incelendiğinde gerek ilkel gerek çağdaş metotlarla tıp bilimi sürekli ilerleme ve gelişme içerisinde olmuştur. İnsanlığın hastalıklara ve hastalıkların etiyolojisine ilişkin tutumu onu çözüm bulma arayışına itmiştir. Bu arayış hem tıbbın gelişimine katkı sunmuş hem de hekimlik mesleğinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Hayvanlar, insanlar, bitkiler; canlılar familyasını oluşturan üç önemli sınıftır. Bu üç sınıf tarih boyunca hep iç içe olmuş ve etkileşim içerisinde hayatlarını sürdürmüşlerdir. Bitkiler ve hayvanlar ile insanı birbirinden ayıran en önemli özellikler; insanın homo sapiens (bilici) ve homo faber (yapıcı/imal edici) olmasıdır. Hayvanlar, iç güdülerini sayesinde milyonlarca yıl hayatta kalmış ve hastalıklarını tedavi edebilmiştir. Hayvanların ayakta kalmasını sağlayan iç güdü insanda yerini zekâyâ bırakır. Zekâsını kullanarak düşünen insan, hayvanların faydalı ve zararlı bitkileri ayırt edebildiğini gözlemlemiş ve hasta hayvanların hangi bitkileri yediğini tespit ederek bunları kendisi için kullanmaya başlamıştır. Kendisinin hem hekimi hem eczacısı olan insanoğlu hastalıklar karşısında bitkilerle birlikte doğada bulunan hayvansal ve madensel her türlü unsurdan yararlanarak maddi tedavi yöntemleri; doğal sebeplerden kaynaklanmayan hastalıklarını da tabiat olaylarına bağlayarak günümüz tıp anlayışına göre ilkel kabul edilen büyüsel (majik) tedavi yöntemleri geliştirmiştir (Bayat, 2016: 31).

Yazının bulunmasıyla tıba ilişkin tecrübe edilen her ne varsa kaydedilmeye başlanmış ve bu kayıtlar metinler halinde tertip edilmiştir. Günümüzde “tıp metinleri” olarak adlandırılan bu metinler, dönemin kültürel hayatına ışık tutan, toplumun sosyo-ekonomik özelliklerini gösteren önemli metinlerdir. Bu metinler yalnızca tıp tarihine ışık tutmaz; aynı zamanda kültür tarihi, eczacılık, kimya, dil, botanik gibi disiplinlerin geçmişini aydınlatır, geleceğine yön verir.

1.1. İslamiyet Öncesi Türk Tıp Tarihine Genel Bir Bakış

“Bir toplumla ilgili birçok şeyin öğrenilmesi bazen o toplumun tıp kültürünü tanımakla da mümkün olabilmektedir. Doğum, yaşam ve ölüm konusunda kişilerin düşünceleri, felsefe ve mantık düzeyleriyle hayatı sürdürücü işlemleri bize istediğimiz bilgileri verebilmektedir” (Çavdar, 1987: 2).

Tarih sahnesine çıktıkları günden bugüne birçok medeniyetin gelişimine katkıda bulunmuş ve aynı zamanda birçok kültürlerle de etkileşim içerisine girmiş olan Türklerin yaşadığı coğrafya çok geniş bir alanı ihtiva etmektedir. Bu geniş coğrafi alan Türklerin tarihini incelemeyi zorlaştırdığı gibi gücünü, tarihin her dönemindeki etkili rollerini göstermesi bakımından önemlidir. Türklerin kültür ve medeniyetinin oluşumunu, gelişimini etkileyen merkez coğrafya Orta Asya’dır; bu kültür ve medeniyeti aynı zamanda tıbbi hayatı dini inançlar ve çevre ülkelerin etkilediği muhakkaktır (Bayat, 2016: 236).

Türk tıp tarihi genel hatlarıyla İslam Öncesi, İslami ve Modern Dönem olarak üç grupta incelenmektedir (Bayat, 2016: 236). Coğrafi şartlar göz önüne alındığında ise Orta Asya ve Anadolu olmak üzere iki ayrı sahada tıbbi gelişmeler yaşanmıştır. Orta Asya, “batısında Hazar Denizi, kuzeyde Sibiryâ düzlükleri, doğusunda Kingan (Kadırgan) dağları, güneyinde ise Hindikuş ve Karanlık dağları ile çevrili, bereketli vahalardan bozkırlara; Taklamakan, Karakum, Kızilkum gibi çöllerden, aşılması zor sıradağlara, değişik ve çetin coğrafi koşulların bir araya geldiği bir bölgedir.” (Gürkan, 2010: 3). Türkler, “anavatan” olarak telakki ettikleri Orta Asya’da Uygurların yerleşik hayata geçtikleri döneme kadar genellikle bozkır kültürünün etkisinde konargöçer yaşamıştır (Bayat, 2016: 71). Bu coğrafyada yaşayan Türklerin tıbbı, halk hekimliğine yahut diğer adıyla geleneksel tıba dayanmaktaydı. Orta Asya Türk tıbbının karakteristiğini oluşturan geleneksel tıp; ilk insanın açıklayıp anlamlandıramadığı tabiat olayları ve hastalık karşısında takındığı tavır ve işlemlerden doğmuştur (Çavdar, 1987: 5).

Eski Türk tıbbının metodolojisi, inançlar temellidir. Bu inançlardan Şamanizm; sosyal, kültürel ve tıbbi hayat içerisinde etkinliğini önemli derecede ortaya koyan, halkın yaşayış tarzına yön veren bir inanç şekli olarak dikkat çeker. Türkler, dünyada canlı-cansız her nesnenin bir ruhu olduğu fikrine dayanan animistik inanç yapısına sahipti. Bu anlayış da onların doğada,

yaşadıkları topraklarda “kült” olarak kabul ettikleri, anlam yükledikleri bazı nesne ve unsurları ortaya çıkarmıştır. Eski Türk inançlarının temelinde üç önemli kült vardır, bunlar: tabiat kuvvetlerinden doğan kültler, atalar kültü ve Gök Tanrı kültüdür (Çavdar, 1987: 6-15).

İlkel insan mantığı, bedeninde oluşan olayları anlamlandıramadığından bu olayların sebebini ruhani varlıkların müdahalesine dayandırmış ve tabiat olaylarını ruhların yönettiğini, dünyanın ruhlarla dolu olduğuna inanmıştır. Eski Türk inancını da şekillendiren bu animist yapı, tıbbi hayatı da şekillendirmiş ve etkilemiştir. Buna göre sağlık, ruhlarla dolu olan çevre ile insanın dengeli olması ile mümkündür ve kötü ruhlar bu dengeyi bozduğunda hastalıklar meydana gelir (Çavdar, 1987: 21).

Eski Türkler insanı ceset (beden) ve can (ruh)dan ibaret görüp cesedin de et (ed), kemik (söği) ve kanı (kanı)dan oluştuğunu düşünmüşlerdir. Tın; insanın büyüme, nefes alma gibi hayati fonksiyonlarını karşılayan bir kelime olup bedenle ilgili tüm fizyolojik olayların yapıcısı sayılmıştır. Can da insanın psişik yapısıyla ilgili olup andaki değişiklikleri sağlayan ruhtur. Kuzey ve Orta Asyalı Türklerde insanın üç ya da yedi ruhu olduğuna inanılmış; bu ruhların da kendi içerisinde iyi ve kötü türlerinin olduğu düşünülmüştür. Konuyla ilgili olarak “yel” sözcüğünün kavram alanı dikkat çekicidir. Yel, “rüzgâr” anlamına gelmektedir; Eski Türkler tarafından bu kelime “kötü ruhlar” anlamında kullanılmıştır. Yel, Sanskritçede “samnipāta” yani “vücudun üç humorunun bozukluğu” anlamına gelir (Clouston, 1972: 916). Rüzgâr ve kötü ruhlar arasında ilişki kurularak “rüzgârın hastalık getirdiği şeklinde bir inanış” yer edinmiş hatta Teleütlerde batıdan doğuya esen rüzgârın hastalık getirdiğine inanılarak kötü ruhların insan bedenine kulak yoluyla girdiği düşünülmüş ve aynı yoldan çıkacağına inanılarak kulağı emmek suretiyle tedavi edileceğine inanmışlardır (Çavdar, 1987: 23-30). Vücutta bulunan humora ilişkin eski tıp anlayışının Türklerde de kabul edildiği görülmektedir. Evreni oluşturan unsurlar teorisi Türklerde “Universalist kosmoloji” fikrine dayanır. Bu kaynak Choulardan gelmiş ve Türklerin ortak mirası olarak kabul edilmiştir. Buna göre, kainatın başlıca iki ilkesi “gök ile yer (yir-sub)” idi. Bu ilkelerin birleşimi “ateş, ağaç, su, yer ve madenden” ibaret beş unsuru meydana getirmiş ve bu unsurlar da birbiriyle çeşitli oranlarda kaynaşarak kainatı oluşturmuştur (Esin, 1978: 45).

İslam öncesi Orta Asya Türk tıbbı, uygulanan tedavi yöntemleri ve amaçlarına göre ikiye ayrılır:

1. Şamanizm'in büyüsel tedavi yöntemlerini uygulayan kam (şaman) ve baksıların yürüttüğü hekimlik,
2. Bitkisel ve hayvansal ürünler ile diğer tedavi yöntemlerini barındıran maddi tıp anlayışı ekseninde otacı, emçi ve atasagunların yürüttüğü hekimlik (Bayat, 2016: 237).

Buna göre kam ve baksılar daha çok büyüsel işlemler ve ruhsal sıkıntılara çözüm bulmaya, otacılar ise maddi yöntemler yani bitkisel ve madensel kökenli ilaçlarla tedavi etmeye çalışmışlardır. Bu tasnif göz önüne alındığında Orta Asya Türk tıbbını kesin bir şekilde “büyüsel ve maddi” olarak ayırmak doğru değildir çünkü kam (şaman) ve baksılar ile otacı ve emçiler tedavi işlerini beraber yürütmüşlerdir. Büyüsel yöntemlerle tedavi yapıldığında bitkisel ya da hayvansal ürünlerden, maddi yöntemlerle tedavi yapıldığında da büyüsel unsurlardan faydalanılmıştır (Bayat, 2016: 249).

Şaman dininin ayin ve törenlerini düzenleyen, ruhlarla insanlar arasında köprü görevi gören kişiye Türk kavimlerinde “kam” adı verilirdi (İnan, 1986: 72). Turan'ın aktardığına göre İranlı tarihçi Cüveynî, kamlar için “*Uygurlarda sihir ilmini bildiklerini, bunların şeytanlara hükmettiklerini iddia ettiğini, hastaları da onların tedavi ettiğini*” belirtmiştir (Turan, 2014: 76). Uygurlarda Budizm'in kabulünden önce “bakşı/kam” olarak “ruhani, büyücü, falcı, hekim, cerrah” anlamlarında kullanılan baksı ise hem büyüsel hem de maddi yöntemlerle hastaları tedavi eden hekimler için kullanılmıştır (Bayat, 2016: 241). Büyüsel tedavi yöntemlerinin beslendiği kaynak Şamanizm'dir ve bu inanın etkisinde gelişen tıbbi anlayış “Kültler, Alazlama, Göçürme, Fal (İrk Bakma), Kurşun Dökme, Uçuklama, Arbav ve Koruyucu Nitelikteki Büyüler” konuları çerçevesinde şekillenmiştir (Bayat, 2016: 241-245).

Otacı ve emçiler, büyüsel yollarla tedavi uygulayan kam, baksı ve arbavcılar yanında bitkisel, hayvansal ve madensel kökenli ilaçlar ve diğer tedavi yöntemlerini uygulayan kişilerdir. Bitkilerle tedavi eden otacı, “ot” kelimesinden türetilmiştir. Ot, “ateş; tıbbi bitki, ilaç, çare, zehirli ot, zehir, kendiliğinden yetişen bitki” (Clauson, 1972: 34); otamak ise “tedavi etmek”

anlamına gelir. Otacı¹, otamak fiilinin köküne Türkçe meslek eki olan +CI getirilerek türetilip “hekim” anlamını karşılamaktadır. Bitkilerle tedavi yöntemi Türklerde büyüsel tedaviler kadar eski bir geçmişe sahiptir çünkü ilk devirlerde şamanların tedavi için büyüsel işlem yaptıklarında bitkilerden yararlandıkları bilinmektedir. Em, Türkçede “deva, ilaç”; emlemek, “bir kişiyi ya da hastalığı çeşitli devalarla iyileştirmek” anlamına gelir. Otamak ve emlemek aynı anlamdaymış gibi görünse de ilki maddi yöntemlerle tedaviyi, ikincisi droglarla tedaviyi kapsar. Emçi, “hekim” anlamına geldiği gibi “ilaç yapan, eczacı” anlamında da Türk lehçelerinde kullanılmıştır (Çavdar, 1987: 77-82). *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te geçen “ata sagun” kelimesi ise “doktor, Türk doktor” anlamına gelmektedir (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2018: 563).

Orta Asya Türklerinin ilaçla tedavi yöntemleri dışında başka tedavi metotlarını da kullandıkları bilinmektedir. Bunlardan birisi kırık-çıkık tedavisi diğeri ise dağlama yöntemidir (Çavdar, 1987:92-100).

Uygurlardan itibaren İslam öncesi Orta Asya Türk tıbbının geçmişe göre hayli gelişmiş olduğu *Kutadgu Bilig*, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü* ve *Dîvânu Lugâti't-Türk*'teki tıpla ilgili kelimelere bakılarak da söylenebilir (Bayat, 2016: 245).

1.1.1. Göktürklerde Tıp

Türkçenin ilk yazılı belgeleri olmasıyla kadim kültürel mirasımızın başat eserlerinden sayılan Orhun Kitabeleri, Göktürkler döneminde yazılmıştır. Göktürklerin sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik hayatlarına ilişkin verilerin sunulduğu bu anıtlarda tıbbi konulara dair kesitler bulunmaktadır (Ağırakça, 2016: 68).

Göktürklerin tıp tarihi açısından dikkat çeken özellikleri halk sağlığına verdikleri önemdir. Bu çerçevede örnek olarak Rus arkeologlarının izini bulduğu Göktürkler tarafından açılan Tötö sulama kanalı gösterilebilir. Halk sağlığının gözetilmesine ilişkin diğer uygulamalar ise iklime uygun olarak giyinen kıyafetler, beslenme hijyenine gösterilen özen, yemekten sonra ellerin

¹ İsimden isim yapma eki /+cı/'nın doğrudan fiilin üzerine gelmesi yerine; “ot” ismine önce isimden fiil yapma eki /a-/'nın ardından fiilden isim yapma eki /-ğ/'nin son olarak isimden isim yapma eki /+cı/'nın geldiği düşünülmektedir. otacı*: ota-ğ+cı

yıkanması ve temiz havluların kullanılmasıdır. Bunların yanı sıra dönemin tıbbi hayatına ilişkin; sakal temizliğine verilen önem, madenlerden ilaç kaplarının yapılması, hayvansal drogların² ilaç olarak kullanılması ve özellikle adli tıpla ilgili konular ilgi çekicidir (Erdemir, 2014: 106-107).

Erken dönem Tibet tıp metinlerinin incelenmesiyle Orta Asya'da yaşayan bazı Türk devletlerindeki tıbbi hayata dair bilgilere ulaşılmıştır. Bu metinlerde yer alan Türk tıbbına dair bilgilerin özeti şöyledir: Tibet'te 728 yılında tıp konulu bir konferans düzenlenmiş ve bu konferansa en az bir Türk hekim katılmıştır. Tibet komşu ülkeleri arasında yerleşik tıp geleneklerinden biri de Türk tıbbıdır. Türk hekimler tarafından yazılan bazı tıbbi kitaplar bulunmakta ve Türk hekimlerinin tıbbın belli alanlarında ihtisas sahibi oldukları bilinmektedir. Tibetliler Türklerin başarılı oldukları tedavi yöntemlerini benimsemiş ve kendi uygulama alanlarına dahil etmişlerdir. Hekim Biguta, Göktürklerin; Hekim Harina ise Karlukların tıpla tanışmasını sağlamışlardır (Acar, 2015: 115).

1.1.2. Uygurlarda Tıp

Önceleri Hiyong-nu ve Tukyü devlet ve imparatorluklarına bağlı olan Uygurlar, 740 yılında Orhun nehri yanında merkezi Karabalğasun şehri olmak üzere devlet kurup XIV. yüzyıla kadar hâkimiyetlerini devam ettirmişlerdir (Nasuhioğlu, 1975: 116). Yalnız ilim sahasında değil tıp sahasında da büyük etkiler meydana getiren Uygur medeniyeti çağdaş medeniyetler arasında her yönüyle üstün konumda olup Türk irfanını, ilmini, tıbbını Asya'da muhafaza etmişlerdir (Ünver, 1936: 15).

Türklerin bilinen ilk tıp metinleri Uygurlar tarafından yazılmıştır. Bayat (2016: 246) konuyla ilgili şu bilgileri aktarmıştır:

“İslamiyet öncesi Orta Asya bilimsel Türk tıbbı, bu dönemin yazılı belgeleri olan Uygur tıbbi metinlerinden öğrenilmiştir. XX. yüzyılın başında Albert von Le Coq [1860-1930] başkanlığındaki heyetin Orta Asya araştırmaları sırasında İdikut (Turfan)'da bulunan bu

² Drog: Hayvan ve bitkilerden kurutulmuş veya özel metotlarla toplanarak elde edilen, eczacılık ve kısmen sanayide kullanılan ham veya yarı ham madde (URL-2, 2022).

yazmalar, Reşit Rahmeti Arat tarafından yayınlanmıştır. 1'i tam [TID 120] [21 sayfa, 210 satır] diğerleri parçalar halindeki 31 metne ait çalışma haricinde, değişik alanlardaki Uygur metinleriyle birlikte yayınlananların arasında da 14 tıbbi belge bulunmaktadır. 45 metinlik Uygur tıbbi literatürü konularına göre tasnif edildiğinde, dönemin hastalık ve ilaç varlığı tespit edilebilmiştir.”

Bu metinlerin büyük kısmını bilim dünyasına Reşit Rahmeti Arat tanıtmıştır (*Zur Heilkunde der Uiguren*, 1930; *Zur Heilkunde der Uiguren*, 1932). Süheyl Ünver *Uygurlarda Tababet* (Ünver, 1936), Osman Fikri Sertkaya “Uygur Tıp Metinlerine Toplu Bir Bakış” (Sertkaya, 1997) adlı çalışmalarıyla Arat’ın yayımladığı metinleri tercüme ederek Uygur tıp geleneğini incelemişlerdir.

Bahsi geçen Turfan Koleksiyonu, Uygurların tıbbi hayatının aydınlatılması noktasında çok önemlidir. Uygur tıbbına ait ele geçen vesikaların okunanlarına göre Uygur tıbbının özellikleri şöyledir:

- Uygurlar hastalıklar ve bu hastalıkların tedavilerinde Hint ve Çin gibi komşularından ayrı yöntemler geliştirmişler; tedavide bitkisel ve hayvansal kökenli ilaçlardan yararlanmışlardır. Ayrıca iklim özellikleri dolayısıyla kendilerinde yetişmeyen fakat civardan getirilen ilaçlarla tedavi yöntemlerini çok geliştirmiş ve bazı hastalıkları kısa ve etkili şekilde nitelendirmişlerdir (Ünver, 1936: 12).
- Bitki, hayvan ve madenlerden ilaç yapan Uygurlar bölgede önde gelen bir tıbbi bilgiye sahipti; teşhis, tedavi şekilleri, ilaç ve ilaçların kullanımı konularında kendilerine özgü hekimlik ve eczacılık yöntemleri bulunmaktaydı. Uygurların tıbbında dikkati çeken özellik tamamen ilaç ve gıdaya dayanan bir tedavi yöntemi olması ve bu alanda büyüsel tedavi yöntemlerine başvurulmamasıdır. Ayrıca bu dönemde deri, göz, kulak, burun, boğaz, diş, nefes yolları, idrar yolları ve sinirsel hastalıklar en çok bilinen ve tedavileri yapılan hastalıklardandır (Ünver, 1936:16-21; Ağırakça, 2016: 68-69).
- Uygurlar, tedavi etme yöntemi olarak bitkilerden ve hayvansal maddelerden oldukça fazla yararlanmışlardır. Özellikle hayvanların organları, dışkı ve idrarları vb. maddelerin dahilen ve haricen tedaviye dahil edilmesi “opoterapi”nin Uygur tıbbında çok eskiden beri bulunduğunu göstermektedir. Ampirik bir şekilde kullanılan bu unsurlara örnek

verilecek olursa kara öküz gübresi diş ağrısında haricen, kurt pisliği soğuk hummada dahilen kullanılmıştır (Ünver, 1936: 25-27).

- İslami tıp literatüründe “ahlatierbaa” Batı tıp literatüründe “Humoral Patoloji” olarak bilinen “dört unsur teorisi”nin Uygurlarda da bilindiği tıp metinlerinin incelenmesiyle mümkün olmuştur. Ahlatierbaa’yı oluşturan “kan (haima), safra (chole), sevda (melanchole) ve balgam (pflegma)” Uygur metinlerinde “sarığ, sarığ suv (chole), lisp~lişp (pflegma), kan (haima)” şeklindedir (Sertkaya, 1997). Buna göre dört hilt arasındaki uyumsuzluk insan sağlığını olumsuz etkiler; ancak bu hiltlar arasındaki denge yeniden sağlanırsa kişi iyileşebilir (Batmaz, 2013: 30).
- Uygur tıbbı hem çevirilerden edinilen bilgiler hem de kendi gelenek ve pratiklerine göre şekillenmiştir.

Uygurca tıp metinleri, Sanskritçe yazılmış ve Hint tıbbına ait *Astângahrdayasamhitâ*, *Siddhasâra*, *Yogasataka* gibi temel eserlerden tercüme edilmiştir. Uygur tıbbi bilgilerinin çoğunlukla Sanskrit, Soğd, Çin... dillerinden tercüme edilerek öğrenildiği düşünülmektedir (Bayat, 2016: 247).

Hint ve Çin tıbbı her ne kadar Uygur tıbbını etkilese de Hint ve Çin’de de Türk tıbbının yankı ve etkileri olmuştur. 730 tarihinde Nanto isminde bir Türk âlim elçilikle Toharistan’dan Çin’e gitmiş, yanında Çin âlim ve tabiplerinin hiç bilmedikleri birçok tıbbi eczayı götürmüştür. Bu Türk hekimi tıp alanındaki ustalığı ile yüksek bir mevki kazanmıştır. Çin tarihçileri 759 tarihinde Toharistan yabgusu tarafından imparatora gönderilen hediyeler arasında iki yüz çeşit tıbbi ilaç, birçok cins ıtriyatın varlığını kaydetmişlerdir (Ünver, 1936: 12-13).

Uygurca yazılmış tıp metinleri dışında Uygurlar dönemine ait *Altun Yaruk* eserinde de tıbbı dair bilgiler yer almakta ve ayrıca XIV. yüzyıldan kalma Süryani harfli Uygurca tıp metni bulunmaktadır (Ölmez, 1999: 815-820; Sarman, 2014: 39).

Uygurların ilaçla tedavi yöntemleri incelendiğinde kullandıkları ilaçların üretim şekilleri ikiye ayrılır: Basit ve birleşik ilaçlar. Bunların yanında uygulanan tedavi yöntemi dağlama ve kırık-çıkık tedavisidir. Uygurlarda hekim grubu ordugâh ve saray memurları arasında yer almıştır.

Saray tabipleri arasında: Otacılar (hekimler), emçiler (eczacı hekimler), sınık bağlağucular (kırık bağlayıcılar) bulunmaktaydı. Bugün “kırık çıkıkçı” olarak adlandırılan bu son grup, eski tıpta hekimlerden ayrı olarak eski Mısır ve Mezopotamya uygarlıklarında olduğu gibi cerrah olarak değerlendirilmiş; bunlar büyüsel ve maddi yöntemlerle tedavi eden hekimlerden ayrı bir grubu oluşturmuşlardır (Çavdar, 1987: 100). Bunlara ilaveten bir de rahip tipi hekimler olduğu, bu hekimlerin de dönemin tıbbi hayatına katkıda buldukları ve özellikle Budacı Uygur rahiplerinin Hint tıbbını Orta Asya’da yaygınlaştırdığı bilinmektedir (Gürgan, 2010: 11).

1.2. İslami Dönem Türk Tıp Tarihine Genel Bir Bakış

Bu bölümde ele alınan dönemlerin tıbbi hayatına dair verilen bilgiler daha çok tıbbi metinlerin tanıtımını içermektedir.

1.2.1. Karahanlılar Döneminde Tıp

Karahanlılar döneminde yazılan herhangi bir tıp kitabı bulunmamaktadır. Dönemin tıbbına ilişkin verilere dönem metinlerinden *Kutadgu Bilig*, *Atebetü'l Hakâyık*, *Dîvânu Lugâti't-Türk ve Satırrası Kur'an Tercümesi*'nde rastlanılmıştır. Uygurlarda olduğu gibi Karahanlı coğrafyasında da Türklerin gerek Çin gerek Hint tıbbının birikiminden faydalandıkları, bu coğrafyadan getirilen ilaçları kullandıkları, Türk hekimi için özel bir ifadeyle “ata sagun” hitabı kullanıldığı ve Türk hekimlerinin çurnı ‘müşhil ilacı’ gibi ilaçları hazırladığı sözü edilen eserlerin incelenmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu eserlerde hatırı sayılır derecede tıbbi malzemenin Türkçe olarak adlandırılıp kullanılması Karahanlıların tıp bilimiyle özel olarak ilgilendikleri, evrensel tıbbi gelişmelerden haberdar oldukları ve Türkçeyi tıp alanında bilim dili olarak kullandıklarını ortaya koymuştur (Işık, 2016: 84).

Karahanlı Türkçesi metinlerindeki tıbbi unsurlara ilişkin yapılan çalışmalar hem dönemin hem de Türklerin tıp tarihini aydınlatması açısından önemlidir. Bu konu çerçevesinde Ayten Altıntaş’ın “Divanü Lügat-it-Türk’teki Tıbbi Bitkiler” (Altıntaş, 1988), Zafer Önler’in “Divânü Lügâti't-Türk ve Kutadgu Bilig’de Tıp Terimleri” (Önler, 2006) ve Utku Işık’ın “Karahanlı Türkçesinde Tıp Terimleri” (Işık, 2016) çalışmalarını zikretmek gerekir. Konunun ele alınışı bakımından Işık’ın yüksek lisans tezi çalışması en kapsamlı olanıdır; bu çalışmada *Kutadgu*

Bilig, Dîvânu Lugâti't-Türk, Atebetü'l-Hakâyık ve günümüzde Rylands Kütüphanesinde bulunan *Satırarası Kur'an Tercümesi* eserlerinde yer alan tıp terimleri detaylıca incelenmiştir (Işık, 2016).

Dîvânu Lugâti't-Türk ve *Kutadgu Bilig* doğrudan tıpla ilgili kaynaklar olmasa da tıbbi terim ve dönemin tıp anlayışına ilişkin bilgileri barındırdıkları için Türk tıp tarihi ve Türkçe tıbbi terimler açısından önemli kaynaklardır. *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te halk hekimliği uygulamalarına ilişkin örnekler şöyledir:

“*Kovuç: Herhangi bir cin çarpması izi. Buna yakalanan, yüzüne soğuk su çarparak tedavi edilir. Sonra da kovuç kovuç denir ve üzerlik ve öd ağacı ile tütsülenir. Sanıyorum ki bu, 'kaç ve firar et ey cin' anlamındaki kaç kaç sözlerinden alınmıştır*” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2018: 415).

“*İgit: Nazardan ve cin çarpmasından korunmak için çocukların yüzüne sürülen bir ilaç. Bu ilaç safran ve benzer şeylerle karıştırılarak yapılır*” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2018: 24).

Eski Türk tıbbında tedavilerde bitkisel, hayvansal ve madensel kökenli ilaçlar da kullanılmıştır. Bu konuya ilişkin *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te yer alan tıbbi bitkilerden bazıları şöyledir:

“*Egir: Karın ağrısını tedavi etmek için kullanılan bir kök, eğir kökü (Acorus calamus)*” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2018: 26).

“*Sîgun otı: yerde biten bir ot (adamotu-Mandragora officinarum). Kökü insan suretindedir; çiftleşmekten yorulan ve soğuyan kimse onunla tedavi edilir*” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2018: 176).

Kutadgu Bilig de içerisindeki tıbbi bakış ve anlayış bakımından önem ihtiva eder. Eserin 4355-4365. beyitlerinde “muazzim ve otacı” olarak verilen hekimler karşılaştırılmıştır (Arat, 1974: 315; 2007: 438-439):

OTAÇILAR BİRLE KATILMAKNI AYUR

bularda basa kaç kutu bar adın
bağa körse bilgi biligde öjin
olarda birisi otaçı turur
kamuğ ig toğaka bu emçi erür
yime ök kereklig saña bu kişi
anınsız oñulmaz tiriglik işi
tirig bolsa yalñuğ yime igler ök
igin emçi körse otun emler ök
ig ol kör kişiğe ölüm koldaşı
ölüm ol kişiğe tiriglik tuşı
bularnı yime edğü tutğıl yakın
kereklig kişi bu küdeşgil hağın

MU'AZZİMLER BİRLE KATILMAKNI AYUR

bularda basa keldi afsunçılar
bu yil yeklik igke bu ol emçiler
bularğa yime ök katılğıu kerek
bu yil yeklig igke oğığıu kerek
ğalı asğı tegsün tise sen saña
yime edğü tutğıl ay ersig toña
otaçı unamaz mu'azzim sözün
mu'azzim otaçığa evrer yüzün

TABİBLER İLE İLİŞKİLERİ SÖYLER

bunlardan sonra daha birkaç zümre vardır,
dikkat edersen birinin bilgisi diğerininkinden
farklıdır.
bunlardan biri tabiplerdir,
bütün hastalıkları ve ağrıları bunlar tedavi
ederler.
bu insanlar da senin için lüzumludur,
hayat işi onlarsız sağlanamaz.
insan hayattayken hastalanabilir,
tabibe müracaat ederse tabip o hastalığı ilaç
ile tedavi eder.
insan için hastalık ölümün arkadaşıdır,
yaşayan her insan için de ölüm vardır.
bunlara karşı iyi davran ve onları kendine
yakın tut,
bunlar lüzumlu insanlardır, haklarını gözet.

BÜYÜCÜLERLE İLİŞKİLERİ SÖYLER

bunlardan sonra efsuncular gelir,
cin ve periden gelen hastalıkları bunlar tedavi
ederler.
bunlar ile de görüşmek, tanışmak gerektir,
cin ve peri çarpmasından gelen hastalıkları
okutmak lazımdır.
eğer sana faydaları dokunmasını istersen,
ey merd yiğit onlara karşı da iyi muamele et.
tabip efsuncunun sözünü beğenmez,
efsuncu da tabibe kıymet vermez.

ol aymış otuğ yise igke yarar

bu aymış bitig tutsa yekler yıra

birinin sözüne göre ilaç alınırsa hastalığa iyi gelir,

diğerinin sözüne göre muska taşırsan cinler senden uzaklaşır.

1.2.2. Kıpçaklar Döneminde Tıp

Kıpçak sahasında yazılan tıbbi eserler Arapça ve Türkçe olmak üzere ikiye ayrılır. Arapça eserler:

1. Ebu'l Hasan Ali İbnü'n-Nefis: *Şerh-i Teşrihü'l-Kanun*
2. Ebu Bekir İbni'l-Munzirü'l-baytar: *Kâmilü's-Sına 'ateyn el-baytara ve 'z-zartaka*
3. Abdü'l-mümin ed-Dimyâti: *Fadlu'l-Hayl*
4. Muvaffaküddin Ebu'l-Abbas Ahmed İbni Ebi Usaybi'a: *Uyûnu'l-enbâ fi tabâbeti'l-etibbâ*
5. Ali İbni Yûsuf el-Kıftî: *İhbarü'l-ulema bi ahbâri'l-hukemâ.*

Kıpçak Türkçesiyle yazılan eserler daha çok hayvan sağlığı özellikle atçılık ve at hastalıkları konuludur:

1. *Baytaratü'l-vâzih*
2. *Kitab-ı Riyazatü'l-Hayl*
3. *Münyetü'l-Guzat*
4. *Kitab ilmi'n-nüşşâb* (Ağar, 1986: XIII).

Kıpçak Türkçesi yadigarlarından Codex Cumanicus'ta yer alan tıbbi unsurların varlığı Abdullah Yıldız tarafından ele alınmıştır. Yıldız, "Codex Cumanicus'ta Yer Alan Tıbbi ve Psikolojik Terminolojiye Bakış" adlı çalışmasında tıbbi terimleri altı başlıkta ele alarak detaylı bir şekilde incelemiştir (Yıldız, 2020: 439).

1.2.3. Anadolu Sahasında Tıp

Anadolu sahasında tıbbi hayat -Selçuklular döneminde Türkçe yazılan herhangi bir tıp eseri olmadığı için bu döneme dair bilgi verilmeden- "Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Tıp ve Osmanlılar Döneminde Tıp" olarak iki ayrı başlıkta incelenmiştir.

1.2.3.1. Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Tıp (Beylikler Dönemi)

Anadolu'da yazı dili olarak Türkçenin yayılması XIII. asrın sonundadır. Her ne kadar Türkçe daha önceden edebiyat sahasında yer almaya başlamış ve Selçukluların yıkılışı ile Farsça artık resmî dil olmaktan çıkmışsa da ilmi eserlerin Türkçe olarak yazılması XIV. asrın sonunda başlar ve sonraki yıllarda devam eder. Selçuklular devrinde Türkçe, Arapça ve Farsçanın tesiri altındaydı ve tıp öğretimi İbni Sina çağdaşları veya takipçilerinin klasik eserlerine dayanmaktaydı (Şehsuvaroğlu, 1957: 3). Selçukluların yıkılmasıyla bölgeye hâkim olan Türkmen beylerinin Arapça-Farsça bilmemeleri ve Arap-Fars kültürüne itibar etmemeleri, Türkçenin güçlenmesini sağlamış; beylerin millî ruha bağlı sosyal ve kültürel öncülüğünde Türkçe, devlet ve yazılı edebiyat dili olarak Anadolu'da söz sahibi olmuştur. Bununla birlikte Türkmen beylerinin Türkçe yazan bilim adamı ve sanatçıları himaye etmelerinin Türkçeye olan ilgiyi artırdığını da eklemek gerekir. Bu teşebbüslerin sonucunda Arapça ve Farsçadan Türkçeye birçok eser kazandırılmış; Türkçe yazı dili olma yolunda önemli bir yol almıştır (Bayat, 2016: 280-281).

XIII. yüzyılın ilk çeyreğinde tıp konulu telif ve tercüme eserlerin yazımı çok yavaş ilerlerken Beylikler döneminde bu durum önem ve hız kazanmış; beylerin emri ve teşvikiyle bir taraftan Arapça ve Farsçadan Türkçeye birçok eser kazandırılmış bir taraftan da yarı telif yarı toplama sayılabilecek eserler yazılmıştır (Bayat, 2016: 281). XIV. yüzyılın ikinci yarısında Türkçe tıp kitapları sanat kaygısı güdülmeden anlaşılır, öğretmek ve faydalı olmak amacıyla sade bir dille yazılmış; dönemin tıbbi terminolojisinin içerisinde Arapça, Farsça ve Yunancanın yanında Türkçe de yerini almıştır (Erdağı, 2001: 46-47; Bayat, 2016: 281). Eski Anadolu Türkçesi döneminde Türkçe yazılan/Türkçeye tercüme edilen tıp eserlerinden bazıları şunlardır:

“Hekim Bereket tarafından Arapça olarak yazılan Lubâbü'n-Nuhab'ın, yine aynı yazar tarafından Hudâvendigâr Melikü'l-ümerâ Mübârizü'd-devle ve 'd-dîn unvanlı zat adına Tuhfeti Mübârizi adıyla yapılan çevirisi, Aydınoğullarından Bahaeddin Umur Paşa (1340-1408) adına tercüme edilen İbni Baytar'ın Câmî'ü'l-Müfredâtü'l-Edviye ve'l-Ağdiye tercümesi, Ali bin Abbas (ölm. 248H/994M) tarafından yazılan Kâmilü's-Sinâ'a'nın Kitâbü'l-Melikî adıyla

yapılan tercümesi, *İshak bin Murad (792H/1387M) Edviye-i Müfrede, Hacı Paşa (1334-1417?) Müntahab-ı Şifâ ve Teshîlü'sh-Şifâ, Ahmedî (1330-1413)-Tervîhü'l-Ervâh, XV. yüzyıl hekimlerinden Ali Çelebi bin Şerîf tarafından Timurpaşazade Gazi Umur Bey Çelebi adına yazılan Yâdigâr-ı İbn-i Şerîf, Menteşeoğullarından İlyas Bey (1402-1421) adına Şirvanlı Mehmed bin Mahmud tarafından İlyâsiyye adıyla Arapça olarak yazılan ve sonra İlyas Bey'in isteği üzerine aynı yazar tarafından yapılan Türkçe tercümesi, Kütahya Germiyan beylerinden Yakub Bey (1388-1390) adına yapılan Türkçe Bâhnâme çevirisi, Abdolvahhab tarafından Çelebi Sultan Mehmed (1413-1421) adına yazılan Kitâb-ı Müntahab, II. Murad (1404-1451) döneminde Şirvanlı Mehmed bin Mahmud tarafından yazılan Kemâliyye, Şirvanlı Mehmed bin Mahmud tarafından yazılan, kıymetli taşlarla ilgili Tuhfe-i Muradî fi 'ilm-i Cevahir (...)*" (Erdağı, 2001: 47).

Eski Anadolu Türkçesi dönemi özellikle tıbbi eserlerin Türkçe yazılması ve Türkçeye tercüme edilmesi bakımından önem arz eder. Bu dönemde yazılan/tercüme edilen eserlerle ilgili pek çok çalışma yapılmıştır: Örneğin Hekim Bereket'in *Tuhfe-i Mübârizî* adlı eseri hakkında Binnur Erdağı önce doktora tezi hazırlamış (Erdağı, 2000) ardından bu eseri kitap olarak yayımlamıştır (Erdağı, 2013). Hacı Paşa'nın *Müntahab-ı Şifâ* adlı eseri hakkında Zafer Önler önce doktora tezi hazırlamış (Önler, 1981) ardından bu eseri kitap olarak yayımlamıştır (Önler, 2019). İshak bin Murâd'ın *Edviye-i Müfrede* adlı eseri hakkında Süleyman Aydeniz doktora tezi olarak hazırlamış (Aydeniz, 2008), Mustafa Canpolat ve Zafer Önler ise bu eseri kitap olarak yayımlamıştır (Canpolat ve Önler, 2016). Bu örnekler dışında makale, bildiri, kitap, doktora ve yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu dönemle ilgili diğer çalışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bk. "Eski Anadolu Türkçesi ile Yazılmış Tıp Eserleri ve Bu Eserler Üzerine Yapılan Çalışmalar" (Canan Yıldız, 2019: 416-436).

1.2.3.2. Osmanlılar Döneminde Tıp

Osmanlılar döneminde tıp "Klasik Dönem ve Batıya Açılma/Modernleşme Dönemi" olarak iki ayrı başlıkta incelenmiştir.

Klasik Dönem: Bu dönem kendi içinde iki alt başlıkta incelenir: 1. İslam tıbbının devamı olan klasik dönem, 2. Batı tıbbını tanıma ve tercüme dönemi.

1. İslam tıbbının devamı olan klasik dönem [1450-1730]: Bu dönemde Huneyn b. İshak'ın eserleri, İbn Sinâ'nın *el-Kânûn fi't-tıb*, Ebü'l-Kâsım ez-Zehrâvî'nin *Kitâbü't-Tasrîf*, Ebû Bekir er-Râzî'nin *el-Hâvî fi't-tıb*, İsmâil b. Hasan el-Cürcânî'nin *Zahîre-i Hârizmşâhî*, İbnü'l Baytar'ın *el-Câmi' li-müfredâti'l-edviye ve'l-ağziye*, İbnü'n Nefis'in *el-Mûcez fi't-tıb* gibi tıbbi dair temel eserleri okutulmuş; bu kitaplardan Türkçeye alıntılar ve çeviriler yapılmıştır. Osmanlı tıbbı bu yüzyıl içerisinde Arabistan ve Orta Asya'dan gelen bilim adamları sayesinde gelişmiş olup Avrupa'daki Rönesans dönemine kadar kendi içinde kapalı kalmıştır. Darüşşifalarda hekimler, usta-çırak ilişkisi içerisinde teorik ve pratik bilgiler verilerek yetiştirilmiş ve eğitim, tıp medresesinde özel hocalardan alınan derslerle sağlanmıştır. Fatih döneminde özellikle İstanbul'un fethinden sonra İstanbul bilim merkezi haline gelmiş ve tabiplerden bazıları ilim tahsili için dışarı çıkmış, bazıları da Mısır ve İran'dan İstanbul'a gelmişlerdir. Bunların yanı sıra ünlü hekimlerin hükümdarların davetiyle saraya intisap ettikleri, XIV. yüzyılın sonlarından XVII. yüzyıla kadar Fransa, Almanya ve özellikle İspanya'dan sürülerek Osmanlı Devleti'ne sığınan çok sayıda Yahudi hekimin sarayda hizmet ettiği, ayrıca birçok gayrimüslim ve Avrupalı hekimin Osmanlı topraklarında serbestçe mesleklerini icra ettikleri bilinmektedir. Bu dönemin tedavi metotları olarak Osmanlı ordusunun yaptığı seferlerde cerrahların kırık ve çıkıkları tespit etmesi, apseleri açması, yaraların çoğunlukla dağlama ve merhemler ile tedavi edilmesi dikkat çekicidir. Tıbbi kurumlar açısından Kanuni Sultan Süleyman'ın külliyesinin bir bölümünde bağımsız tıp eğitiminin verildiği Süleymaniye Tıp Medresesi ve uygulama hastanesinin bulunduğu Süleymaniye Darüşşifası'nı zikretmek gerekir. Osmanlıların hüküm sürdüğü bu dönemde dünya bilim merkezinin Doğu'dan Batı'ya kayması, Avrupa'da gelişmekte olan yeni tıbbın XVI. yüzyılda ürünlerini vermesi ve Batı tıbbında yaşanan Rönesans'ın XVII. yüzyılda Osmanlı tıbbını etkilemeye başlaması da dönemin tıbbi hayatını gösteren diğer gelişmelerdir (Ceylan, 2012: 45; Sarı, 2012: 101).

2. Batı tıbbını tanıma ve tercüme dönemi [1730-1827]: İslam tıp geleneğinden Batı tıbbına yönelim bu dönem içerisinde gerçekleşmiştir. "Tıbb-ı atîk" adı verilen geleneksel Doğu tıbbına dair eserler yazılmakla birlikte Rönesans sonrası Avrupa'da gerçekleşen büyük tıbbi gelişmeler

-başlangıçta uzaktan da olsa- takip edilmiş, daha sonra tıbbi eserlerin tercümeleri ile tanışılmış ve Batı tıbbi yavaş yavaş ülkeye girip tanınmaya başlamıştır. Avrupa'dan gelen ve Osmanlı topraklarında yaşayan Batılı ve Hristiyan hekimler, hastalarını Doğu'nun bitkiden yapılmış ilaçları yerine Batı'nın kimyevi ilaçlarıyla tedavi etmeye başlamışlardır (Ağar, 1986: XVIII; Ceylan, 2012: 45). Bu dönemde madeni unsurların tıbbi amaçlı kullanılmasıyla ilgili Adıvar'ın ifadeleri dikkat çekicidir: “*Bu sırada Türkiye’de yeni tıp adıyla, madeni maddelerle tedavi usulü özellikle frenk hekimleri arasında pek yayılmış ve bundan ürken hükümet yasaklama yoluna gitmiştir*” (Adıvar, 1982: 164).

Batıya açılma/modernleşme dönemi: XVIII. yüzyılda somut etkileri görülmekle birlikte büyük değişimin bu dönemde gerçekleştiği söylenebilir. Çağdaş eğitim bu dönemde başlamış ve eğitimin modern kimlik kazanması adına ilk olarak 1827’de “Tıbhâne-i Âmire” adıyla açılan okul çeşitli sebepler nedeniyle ikinci defa 17 Şubat 1839’da “Mekteb-i Tıbbiyye-i Adliye-i Şâhâne” adıyla yeniden açılmıştır. Avrupa’da eğitim görmüş Fransızca bilen hocaların burada görev almasıyla eğitim dili Fransızca olmuş ve botanik bahçesi, ayda bir çıkarılan tıbbi dergi, laboratuvarlar ve daha da önemlisi disseksiyon ile okul, modern tıp fakültesi kimliği kazanmıştır. Fakat okuldaki hoca ve öğrencilerin çoğunluğunun gayrimüslimlerden oluşması ve Türk hekim yetişmemesi sorun teşkil etmiş; bu durumun da sebebi olarak yabancı dilde eğitim verilmesi gösterilmiştir. Böylece tıp eğitiminin Türkçe yapılması, kitapların Türkçeye tercüme edilmesinin gerekliliği ve tıp bilgilerinin tartışıldığı Türkçe bir dergi yayınlanması gibi meseleler gündeme gelerek bu konularla ilgili çalışmalar başlamıştır. 1865’te kurulan “Cemiyet-i Tıbbiyye-i Osmaniyye Derneği”nin çabalarıyla tıp eğitiminin Türkçe olması yolundaki mücadele şiddetlenmiş, Namık Kemal gibi aydınlar da bu mücadeleye destek vermişlerdir. Bu mücadele 1866’da etkisini göstererek sivil sağlık işleri için hekim yetiştirmek üzere Türkçe tıp eğitimi veren “Mekteb-i Tıbbiyye-i Mülkiye” kurulmuş ve Mart 1867’de eğitime başlamıştır. 1870’te askerî tıbbiyede de Türkçe eğitim kararı alınmış, böylece 31 yıl süren Fransızca tıp öğrenimi sona ermiştir (Ceylan, 2012: 45; Sarı, 2012: 101; Bayat, 2016: 324-327).

Osmanlı dönemi tıp kitaplarına verilebilecek örneklerden bazıları şöyledir: “Sabuncuoğlu Şerefeddîn: *Cerrahiyetü’l-Hâniye*, Eşref Bin Muhammed: *Hazâ’inü’s-Sa’âdât*, İbrahim Bin Abdullah: *Alâ’im-i Cerrâhîn*, Nidâ: *Menâfiü’n-Nâs*, Zeynel Âbidîn Hali: *Şifâu’l-Fuâd li*

Hazreti Sultân Murâd, Sâlih Bin Nasrullah: Gayetü'l-Beyân fî Tedbîr-i Bedeni'l-İnsân, Şânizâde Mehmed Ataullah: Müfredât-ı Eczâ-i Tıbbiye, Ali Paşa: Nebatât (...)” (Bayat, 2016: 335-338).

1.2.4. Çağatay Sahasında Tıp

Bu bölümde önce Çağatay Türkçesi dönemi genel özellikleri sunulmuş ardından bu dönemin tıp metinleriyle ilgili bilgiler verilmiştir.

1.2.4.1. Çağatay Türkçesi Dönemi Genel Özellikleri

Çağatay Türkçesi Adı ve Kullanımı: Çağatay adı, Cengiz Han'ın ikinci oğlunun adından gelmiştir. Cengiz Han ölümünden önce topraklarını oğulları arasında paylaşmış ve ikinci oğlu Çağatay'a Isık Göl bölgesi, Balkaş Gölü'nün güneydoğusunda yer alan İli Irmağı havzası ile Çu ve Talas bozkırlarını vermiştir. Çağatay kelimesinin Moğol Devleti ve ulusu için ad olarak kullanılması Çağatay'ın ölümünden sonra gerçekleşmiştir. Çağatay ölmeden önce tahtını torunu Kara Hülegü'ye bırakmış ve 1242-1246 yılları arasında Çağatay Hanlığı kurulmuştur. Kara Hülegü'den sonra yaşanan kağanlık mücadeleleri bir süre devam etmiş, Çağatay soyundan Barak'ın oğlu Duva Han zamanında hanlık eski sınırları içerisinde önceki refahına kavuşmuştur. Hanlığa Duva Han'dan sonra Kebek, onun ardından ise Tarmaşirin hükümdarlık yapmıştır. Tarmaşirin zamanında Çağatay Hanlığı idare bakımından ikiye bölünmüş; bu bölünmeye Tuğluk Timur zamanında son verilmiş ve Çağatay birliği yeniden kurulmuştur. Tuğluk Timur'un ölümünden sonra ise Çağatay ulusu Timur'un kontrolüne geçmiştir. “Çağatay” adı Duva Han zamanında devletin resmi adı olarak kullanılmış aynı zamanda Maveraünnehir'in Türk ve Türkleşmiş göçebelerine de bu ad verilmiştir. Hanlığın doğusundaki göçebeler ise “Moğol” olarak adlandırılmıştır. Timur hâkimiyeti zamanında da imparatorlukta yaşayan bütün ahali için Çağatay adı kullanılmıştır (Canpolat, 2002: 1354).

Çağatay adının Türk dilinin dönemlerinden biri olarak kullanılması alan araştırmalarınca tartışılmıştır. Kafalı (2005: 10-11), konuyla ilgili şu ifadelerle yer vermiştir:

“Mogol istilâsı tamamlandığı zaman, bütün Türkistan'ın evvelce mâmûr vaziyetteki şehirleri, yağma, tahrib ve katliamlar ile harabeye dönmüştü. Bu durum devrin bütün kaynaklarında uzun uzun tasvir olunur. Medenî hayatın çöküşü ile san'at, edebiyat ve ilmi gelişme bir anda hiç derecesine inmişti. Mâlûm olduğu üzere san'at, edebiyat ve ilim, taleb ve teşvîk ile geliştiği için; Çağatay Hanlığı'nın hissesine düşen Türkistan'da, bu mevzuda uzun bir müddet boşluk meydana gelecektir. Zîrâ Çağatay hanlarından böyle bir teşvik, mevcut şartlarda zaten beklenemezdi. Bu durum iki yüz yıl bir fasiladan sonra Timurîler zamanına kadar böyle devam edecektir. Bu münasebetle bir noktada yıllardan beri devam eden garib bir isimlendirmenin ne kadar hatalı olduğuna temas etmek zaruretini duymaktayız. Günümüzde Türk dili ve edebiyatının bir devresinin edebî mahsullerinin Çağatay'ın ismine izafeten Çağatayca ve Çağatay Edebiyatı şeklinde isimlendirilişi, söylemek istediğimiz tarihen hatalı tesbittir. Çağatay hanlığı devresinde ilmî hayat yok denecek bir durumda olduğu gibi Çağatay hanlığı sahasında, bilindiği kadarıyla tek bir tane Doğu Türkçesi ile edebî mahsul meydana gelmemiştir.”

Bu dönemde yazılan eserler çoğunlukla Harezmi sahasında Kıpçak yahut Oğuz-Kıpçak dil özelliklerini taşıdığından bu eserlerin Çağatay Hanlığı dönemiyle bir ilgisi yoktur. Doğu Türkçesinin yeniden canlanması ancak Timur döneminde XV. yüzyılın ikinci yarısında mümkün olabilmıştır, dolayısıyla Çağatay Hanlığı'nın yıkılışından bir asır sonraki bu devrin Çağatay dili ve edebiyatı olarak adlandırmak tarihi bakımdan doğru kabul edilmemektedir (Kafalı, 2005: 11-12).

Önceleri Çağatay ulusunda yaşayan göçebe Türkler için kullanılan “Çağatay” terimi daha sonra “Timurlular Devletinin Türk halkı, Timurlu Türkleri” için kullanılmıştır. Bu dönemde gelişen dil için de “Çağatay tili, Çağatay Türkîsi” terimlerine yer verilmiştir. Oysaki o dönemde Çağatay Türkçesiyle yazan şair ve yazarlar kendi dilleri için “Türkî, Türk tili, Türkî til, Türk lafzı, Türk elfâzı, Türkçe, Türkçe til” gibi terimleri tercih etmişlerdir. Nevayî kendi döneminin edebî dilini adlandırmak için “Çağatay lafzı (Çağatay dili)” terimini kullanmıştır. Ebulgazi Bahadır Han *Şecere-i Terakime*'de Arapça, Farsça ve Çağatayca'dan kelime katmadığını belirtmiş ve Çağatay Türkçesi terimi ile Timurlular devrindeki Arapça ve Farsça kelimelerle karışmış olan edebî dili kastetmiştir. Muhammed Salih, *Şibanînâme*'de “Çağatay” kelimesini Timurlu Türkleri için kullanmıştır. *Senglah* adlı Çağatayca-Farsça sözlüğü yazarı Mirza Mehdi Han

eserinin giriş bölümünde kendisi tarafından kullanılan dil için “luġat-1 Türk/luġat-1 Türkī” (Türk dili) ve “luġat-1 Ćaġatay” (Ćaġatay dili) terimlerini kullanmıřtır. Mehdi Han’ın ana kaynakları da Timurlular devri yazarları Lutfi, Nevayî, Hüseyin Baykara ve Babür gibi önemli isimlerdir. Nevayî, Ebûlgazi Bahadır Han, Mirza Mehdi Han ve diġer yazarların ifadelerinden, doġuda Ćaġatay dili terimiyle özellikle Nevayî ve çağdařlarının dili kastedilmiřtir. XVI. ve XVII. yüzyılın bazı yazarları bu dil için “Nevayî dili” terimini de kullanmıřlardır. Modern çağda bu ad ilk defa Armin Vámbéry tarafından kullanılmıřtır. Vámbéry, 1867’de Leipzig’de basılan *Ćagataische Sprachstudien* adlı eserinde bir dönemin dilinin “Ćaġatayca” olarak kullanılmasına ve bu adın yerleřmesine öncülük etmiřtir. Macar Jozsef Thury, Alman Martin Hartmann ve bazı Türkologlar da Ćaġatay kelimesini bu anlamıyla kullanıp yaygın hale getirmiřlerdir. Osmanlı sahasında Ćaġatay Türkçesi-Osmanlı Türkçesi yazarı Buharalı řeyh Süleyman Efendi de “Lugat-i Ćagatay” terimini ilk kullananlardanır. Fransız Türkologları “Ćaġatay” terimi yerine “Doġu Türkçesi” terimini tercih etmiřlerdir. Rus Türkologlar ve öğrenimlerini Rusya’da yapan yabancı Türkologlar “Ćaġatay” teriminin anlamını daraltmıřlar; Radloff, Radlov, Korř gibi arařtırmacılar Doġu Türkçesi terimini daha geniř bir anlamda ele almıřlardır. İkinci Dünya Savařı’ndan itibaren Sovyet Türkologları “Ćaġatayca” yerine İslami Orta Asya edebi Türk dilinin Ćaġatayca öncesi devirlerini de kapsayan “Eski Özbekçe” terimini kullanmıřlardır (Eckmann, 2013: 11-14; Argunřah, 2018: 17-18).

Ćaġatay Türkçesinin Dönemleri: Samoyloviġ, řerbak, Köprölü, Eckmann gibi Türkologlar Ćaġatay Türkçesini dönemlere ayırıp tasnif etmiřlerdir.

Samoyloviġ, řive farklarını dikkate alarak “Ćaġatayca” terimini sadece XV.-XX. yüzyıllar Orta Asya edebi Türk dili için kullanmış ve İslami Orta Asya edebi Türk dilini řu şekilde tasnif etmiştir:

1. Karahanlı Türkçesi veya Kaşgar Türkçesi (XI.-XII. yüzyıllar)
2. Kıpġak-Oġuz Türkçesi (XIII.-XIV. yüzyıllar)
3. Ćaġatayca (XV.-XIX. yüzyıllar)
4. Özbekçe (XX. yüzyıl) (Eckmann, 2013: 13-14).

Yalnızca edebi gelişmeyi göz önünde bulunduran Köprülü, Çağatayca kelimesinin anlamını genişletmiştir. Ona göre Çağatayca XIII.-XIV. yüzyıllarda Çağatay İmparatorluğu ve Altın Ordu'nun kültür merkezlerinde gelişmiş Orta Asya edebi şivesi olup klasik şeklini 15. yüzyılda Timurlular zamanında almıştır. Bu şiveyle zengin bir edebiyat vücuda getirilmiştir. Köprülü'nün Çağatayca tasnifi şu şekildedir:

1. Erken devir Çağataycası (XIII.-XIV. yüzyıllar)
2. Klasik öncesi Çağatayca (XV. yüzyılın ilk yarısı)
3. Klasik Çağatayca (XV. yüzyılın ikinci yarısı)
4. Klasik Çağataycanın devamı (XVI. yüzyıl)
5. Çöküş devri (XVII.-XIX. yüzyıllar) (Eckmann, 2013: 14).

Eraslan da Köprülü'nün tasnifini kabul ederek Çağatay Edebiyatını beş dönemde incelemiştir:

1. İlk Çağatay Devri (XIII.-XIV. yüzyıllar)
2. Klasik Devrin Başlangıcı (XV. yüzyılın ilk yarısı)
3. Klasik Çağatay Devri (XV. yüzyılın ikinci yarısı)
4. Klasik Devrin Devamı (XVI. yüzyıl)
5. Gerileme ve Çöküş Devri (XVII.-XIX. yüzyıllar) (Eraslan, 1993: 169).

Şçerbak, Çağatay Türkçesini Özbek dilinin bir dönemi kabul ederek “Eski Özbek” dilini 10. yüzyıldan başlatarak tasnif etmiştir:

1. İlk devir (X.-XIII. yüzyıllar): Batı ve Güney Türkçesi unsurlarının dile girmeye başlamıştır. Bu gelişmeye Moğol istilası son vermiştir.
2. İkinci devir (XIV.-XVII. yüzyıllar): Çağatayca'nın suni dil olarak nitelendirildiği dönemdir.
3. Üçüncü devir (XVII.-XVIII. yüzyıllar): Mahalli dil unsurlarının edebi dile girdiği dönemdir (Eraslan, 1993: 169; Eckmann, 2013: 14-15).

Eckmann, Çağatay Türkçesini Karahanlı ve Harezmi Türkçesinin devamı olarak ele alıp üçe ayırmıştır:

1. Karahanlıca veya Hakaniye Türkçesi (XI.-XIII. yüzyıllar)
2. Harezmi Türkçesi (XIV. yüzyıl)
3. Çağatayca (XV. yüzyıl-XX. yüzyılın başlangıcı) (Eckmann, 2013: 16).

Canpolat, Çağatay Türkçesi veya Çağatayca ile XI.-XIX. yüzyıllar arasında yer alan Orta Türkçe döneminin yani Orta Asya Türk-İslam yazı dilinin Karahanlı ve Harezmi-Altın Ordu Türkçelerinin devamındaki yazı dili olarak kastedildiğini belirtir. Çağatay Hanlığı döneminde göçebe Türklerin dili olarak tahmin edilen ve Timurlular zamanında şekillenen bu yazı dilinin klasik şeklini Nevayî ile aldığını ve XIX. yüzyılın sonuna kadar Orta Asya Türk devletlerinde yazı dili, edebî dil ve diplomasi dili olarak kullanıldığını ifade etmiş; ardından Çağatay Türkçesini Eckmann'ın tasnifine uyararak üç devreye ayırmıştır:

1. Erken (ilk Çağatayca) veya Nevayî Öncesi Devir (XV. yüzyılın ilk yarısı)
2. Klasik Çağatayca Devri (XV. yüzyılın ikinci ve XVI. yüzyılın ilk yarısı)
3. Klasik Sonrası Devir (XVI. yüzyılın ilk yarısından XIX. yüzyılın sonuna kadar) (Canpolat, 2002: 1355-1357).

Eckmann'ın tasnifine göre Çağatay Türkçesi dönemlerinin izahı şöyledir:

Klasik Öncesi Devir (15. yüzyılın başlarından Nevayî'nin 1465'te ilk divanını tertibine kadar): Çağatay Türkçesinin bu dönemi 1390'lı yıllarda yazılan ilk eserlerden Nevayî'nin ilk divanını yazdığı 1465 yılına kadarki 70-75 yıllık süreyi ihtiva eder. Bu dönemin dili klasik döneme göre bazı farklılıklar gösterir. Çünkü bu dönem Harezmi Türkçesinin son bulup Çağatay Türkçesinin başladığı dönemdir. Bu dönemde bir taraftan Harezmi Türkçesinin kimi eskicil dil özellikleri devam etmekte bir taraftan da Çağatay Türkçesi yazı dili olarak oluşumunu gerçekleştirmektedir. Ayrıca bu döneme ait metinlerde Nevayî'den itibaren görülmeyen kimi dil özellikleri bulunmaktadır; bunların da bir kısmı Oğuzcaya aittir. Temsilcileri: Sibicabî, Mevlana Sekkâkî, Lutfî, Yusuf Emirî, Atayî, Haydar Harezmi (Tilbe), Harezmi Hâfız, Seyyid Ahmed Mirza, Gedaî, Yakînî, Ahmedî, Hocendî, Mansur Bahşı, Seyyid Kasımî (Argunşah, 2018: 28-46).

Klasik Devir (1465-1600): Bu devir "Nevayî" yahut "Nevayî-Baykara" devri olarak bilinir. Timur'un oğlu Şahruh'un 1443 yılındaki ölümünden sonra Timur İmparatorluğu'nda taht kavgaları dolayısıyla devlet zayıflamıştır. Taht kavgasını kazanan Baykara, Herat merkez olmak üzere 1469-1506 yılları arasında iktidar sürmüştür ve Herat, bu dönemde büyük bir kültür ve medeniyet merkezi hâline gelmiştir. Baykara, siyasi iktidarında bu coğrafyada hem kendisi hem

de yakın dostu Nevayî ile klasik bir edebiyat geliştirmiştir. Temsilcileri: Hüseyin Baykara, Ali Şir Nevayî, Hamidî, Şahî (Sultan Mesud Mirza), Şibanî, Muhammed Salih, Padişah Hoca, Gazi Zahireddin Muhammed Babur, Ubeydullah Han, Bayram Han, Kâmran Mirza (Argunşah, 2018: 46-78).

Klasik Sonrası Devir (1600-1921): Son Şeybanî hanı Abdullah Han ve oğlunun 1598'de ölümüyle Şeybaniler dönemi kapanmış, Çağatay Türkçesinin klasik dönemi de sona ermiştir. Hanlık; Buhara, Hive ve Hokand olmak üzere üçe ayrılmıştır. Bu dönemde hanlardan bazıları Orta Asya'da birliği tesis etmeyi denese de başarılı olamamışlardır. Hanlıkların gerek kendi içindeki mücadeleleri gerek birbirleriyle olan savaşları neticesinde Orta Asya'da birlik ve güç zayıflamış ve Rusya bu coğrafyayı istila etmiştir. 1868'te Buhara, 1873'te Hive ve 1876'da da Hokand Hanlığı Rus egemenliği altına girmiştir. Yaşanan olaylar neticesinde XVI. yüzyılda zirve dönemini yaşayan Çağatay edebiyatı gerilemeye hatta kaybolmaya başlamıştır. XIX. yüzyılda Buhara'da dikkati çeken hiçbir Çağatayca eser yazılmamış buna karşılık Hive ve Hokand'da Çağatay dilinde canlı edebi faaliyetler dikkat çekmiştir. Bu dönemde aşk, şarap ve zamandan şikayet gibi eski konular üzerinde Nevayî ve Fuzulî tarzında pek çok şiirler yazılmış, XVIII. yüzyılda rağbet gören tasavvuf şiiri sönmüş, Buharalı şair Turdî'nin başladığı ve güncel problemlere de yer veren yergi şiiri ön plana çıkmıştır. Yergi şairleri, Ruslar aracılığıyla tanıdıkları Batı kültürünün etkisi altında divan şiiri kalıplarına dokunmadan yeni konular da ele almışlardır. Bu devir edebiyatında şiir üstün durumdadır; edebi nesrin ise birkaç temsilcisi vardır ve bunlarla birlikte divan edebiyatındaki eski şiir türleri de devam etmiştir. Devrin yazarları klasik Çağatay dilini özenerek taklit etmişlerdir fakat bu dil o dönemde artık konuşulmamaktadır. Yazarlar ele aldıkları konulara göre farklı tavırlar sergilemişler; eski konulardan bahsettikleri eserlerinde divan edebiyatı söz varlığını kullanmışlar, yeni konular işlediklerinde de klasik Çağatay gramerine dokunmadan Özbekçe hatta Rusça kelimeleri kullanmaktan kaçınmamışlardır (Eckmann, 1964: 121-123).

XIX. yüzyılda Çağatay edebiyatının temsilcileri Hive ve Hokand olmak üzere iki merkez etrafında toplanmışlardır. Hive'de Nevayî geleneğini sürdürenler Munis Harezmi, Muhammed Rıza Âgâhî ve Kâmil Harezmi'dir. Ayrıca Çağatayca yazan son Hive şairleri arasında İvaz Otar'da zikre değerlidir. Hokand'da Ömer Han ve oğlu Muhammed Ali Han döneminde klasik

Çağatay edebiyatı son bir hamle göstererek canlılık kazanmış; şiirler Nevayî ve Fuzulî tarzında kaleme alınmıştır. Ömer Han'ın sarayında yaşayan şairler arasında Namanganlı Fazlî, Gülhanî, Hâzık, Mahmur gibi isimler sayılabilir. Bu çevrede Nadire, Mahzune, Üveysî gibi eserleriyle dikkat çeken şaireler de bulunmaktadır (Eckmann, 1964: 123-141; Abik, 2005: 12).

XIX. yüzyılın ikinci yarısında Ruslar vasıtasıyla Batı kültürü Türkistan'a girmeye başlamıştır. Yeni tanıştıkları bu kültürün etkisi altında kalan bazı şairler Kazan, Azerbaycan ve Türkiye topraklarından gelen yenilik fikirlerinden de cesaret alarak Türkistan'ın kültürel hayatında da yeniliklerin olması gerektiği kanaatini yaymaya başlamışlardır. XIX. yüzyılın göze çarpan en önemli hadisesi "Cedidçilik" adıyla tanınan bu yenileşme hareketidir fakat bu yenileşme hareketi edebiyatta köklü olmamıştır. Bu dönemde şairlerin eserlerinde iki eğilim vardır; biri, eski konuları ve dili ile devam eden eski şiir, diğeri ise eski şekilleri muhafaza ederek kısmen yeni bir dille yeni konuları işleyen yeni bir şiir. Cedidçi edebiyatın başlıca temsilcileri: Hiveli şair İvazlı Otar ve Hokandlı şairler Mukimî, Furkat, Zevkî ve Zarî'dir. Bunların dışında eserleriyle tanınan bir diğeri şair de Namanganlı Şevkî'dir (Eckmann, 1964: 141-153).

Eckmann, klasik sonrası dönem yazarlarının Çağatay dilini özenerek taklit ettiklerini ama artık bu dilin konuşulmadığını belirtmiş ve konuşma dilinin Çağatay yazı dili üzerindeki etkisi sorusunun henüz incelenmediğine dikkat çekmiştir (Eckmann, 1964: 123). Abik ise Çağatayca için en son ölçünlülüğün XVII. yüzyılda oluştuğunu, bu tarihte yazı dilinin birtakım yenilikleri kabul ettiğini belirtir. Ayrıca klasik sonrası metinlerde yazım özellikleri bakımından geleneğin sürdürüldüğünü ve bu durumun değişik zaman ve değişik bölgelerin konuşma dilinin özelliklerinin belirlenmesine olanak tanımadığını da ifade eder (Abik, 2015: 14-15).

Çağatay Türkçesinin son döneminde yazılan eserler kimi araştırmacılarca "Son Dönem Çağatay Türkçesi" (Tanç, 2003), "Geç Dönem Çağatay Türkçesi" (Turan, 2016), "Çağatay Türkçesinden Çağdaş Uygurcaya Geçiş Dönemi", "Çağatay Türkçesiyle Çağdaş Uygur Türkçesinin Kesişme Dönemi", "İlk Dönem Yeni Uygur Türkçesi" (Uysal, 2020a: 38) olarak farklı şekillerde adlandırılmıştır. Bu dönemde yazılan eserlerde mahalli unsurların dile girdiği aşıkardır. Bilhassa bu dilin mirasçıları olarak gösterilen Özbekçe ve Yeni Uygurca'nın kelime kadrosu eserlerin söz varlığı bölümünde tespit edilerek ortaya konmuştur. Eckmann bu dönemde kullanılan dil

hususiyetine dair, Rus istilasından sonra sartça adıyla Türkistan’da kullanılan Türk yazı dilinin aslında yerli ağızların az çok tesiri altında kalan Çağatayca’dan başka bir şey olmadığını dile getirmiştir. Fakat Özbekistan’da 1923’te Çağatayca yerine şehirlerde konuşulan ağızlara dayanan Özbek yazı dili geçtikten sonra bile Çağatayca’nın tamamen sönmediğini hatta Özbek yazı dilinde bugün dahi Çağatayca’dan kalma birtakım arkazimlerin devam ettiğini de ekler (Eckmann, 1958: 115). Çağatayca’nın etkilediği diğer bir dil ise Yeni Uygurca’dır. XX. yüzyıla kadar Çağatay Türkçesine bağlı kalan Uygur Türkleri 1930’lu yıllardan başlayarak Urumçi ağızını esas alan merkezi ağız grubunu edebi dillerine temel teşkil etmiş ve bu grup Urumçi merkez olmak üzere Kaşgar, Konaşehir, Yenişehir, Yarkent Kargılık, Mekit, Yenihisar, Artuş, Aksu, Kuçar, Korlabey, Turfan, Piçan, Kumul ve Gulca gibi Uygur Türklerinin büyük çoğunluğunu barındıran yirmiden fazla vilayet ve nahiyenin ağızlarından oluşmuştur. Uygur Türkçesinin ağızlarından diğer iki grup da Hoten ve Lobnor grubudur (Öztürk, 1992: 12-13). 1950’li yıllarda Çin’in bölgeyi işgal etmesiyle Yeni Uygurca resmîyet kazanarak yeni bir yazı dili görünümüne bürünmüştür (Yeloğlu, 2018: 2).

Çağatay Türkçesinin üç döneminde de tarih, edebiyat, din, tıp gibi konularda yüzlerce eser vücuda getirilmiştir. Bu eserlerin içerisinde çalışmanın temel konusu olması dolayısıyla yalnızca “tıp metinleri” ele alınacaktır.

1.2.4.2. Çağatay Türkçesiyle Yazılmış Tıp Metinleri

İlk tıp eserlerini vücuda getirdiklerinden Türk tıp tarihinde önemli yer teşkil eden Uygurlar; tıbbı, hekimliğe dair bilgi ve tecrübelerini tarihin hemen her döneminde yazıya geçirmişlerdir. İslam öncesi dönemde Eski Uygur Türkçesiyle ortaya konulan tıbbi eserler, İslam dininin kabulüyle Çağatay Türkçesi alanında da verilmiştir (Uysal, 2020a: 19). Başlangıçta Orta Asya’da İslam tıbbı üzerine yazılan eserlerin dili Arapça ve Farsça iken XVII. yüzyıldan itibaren Türkçe yazılmış İslami tıp kitapları da ortaya çıkmaya başlamıştır (Károly, 2014: 284).

Esrāru’l-Eṭṭbbā

Çağatay Türkçesi dönemine ait tıp metinlerinden ilki 1506 yılında yazılmış *Esrāru’l-Eṭṭbbā* isimli eserdir. Haydar Vaner tarafından kaleme alınan “Esrarü’l-Eṭṭbbā Türk-Çağatay İllerinin

Tıp Kitabı” tanıtma yazısının girişinde “Bu eserden, Türklerin tıbbî Yunanilerden almadıkları ve kendi tecrübeleri ve bulguları neticesi bir müstakil Türk tababeti vücuda getirdikleri anlaşılıyor.” ifadesi yer almaktadır. Vaner (1939: 128-129) bu eserin Yunanlı hekim Tolozan tarafından H. 911/M. 1506 tarihlerinde vücuda getirildiğini, eserin aslının Çağatay Türkçesiyle yazıldığını ve bu sayede Maverâünnehir Türklerinin buldukları ve uyguladıkları tedavi yöntemlerinin İran’a, Hindistan’a ve Çin’e yayıldığını belirtir. Vaner (1939: 129-130), eserin düzenlenişini şöyle izah etmiştir:

“Fihristte hastalıkların isimleri Yunanca ve Arapca yazılacağı işaret edildiği halde metinde büyük kısmı -Yunancadan sonra- Farsca ve bazı hastalıkların adı Fransızca yazılmıştır. Ölçü makyasları; Miskal (ki yirmi kırattır) Kırat; (bir kırat beş arpadır.) Tole (Hintce iki buçuk miskaldir.), Rıtl (Arapca 130 dirhemdir.) gibi Hintce, Arapca ve Farscadır. Kitabın 14. sayfasında bazı hastalıklara ait hususî tedavi tarzlarından ve ilâçlarından bahsedilen ve Yarkandlı bir Türk olan Hacı Ahmet Candan başka bir hekimin adı anılmamıştır. (...) Kitabın basım tarihi belli değildir. Maddî tarifî; 24,5x16-19x16. Kâğıt, bayağı-sarımtarak-beyaz. Yazı; vasat derecede tâlik. Bu eser eski tıbb ve bilhassa Türk tababeti tarihi bakımından çok mühimdir. Çünkü Yunanlı bir hekimin şehadetile de Türklerin kendine has bir tababet usulleri olduğu teyyüt ediyor. Esrarületibba, başka eski tıbb kitaplarında bulunmayan mühim bahisleri de ihtiva ediyor. Esasen bence mütercimmin tasarrufî bir tercüme yaptığı muhakkaktır. Bu sebeplerden dolayı bu eserin Türkçe aslını mutlaka bulmamız lâzımdır.”

Bu bölümden sonra kitapta bahsedilen tedavi yöntemleri ve hastalıklara ait içerik özet olarak verilmiştir (Vaner, 1939: 130-134).

Özbek Türkçesiyle Yazılmış Tıbbî Bir Yazma

14-18 Eylül 1981 tarihinde I. Uluslararası Türk-İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Kongresinde bildiri olarak ele alınan “Özbek Türkçesi ile Yazılmış Şimdiye Kadar Bilinmeyen Arap Harfli Tıbbî Bir Yazma ve Bu Yazmanın Türk Dil-Kültür ve Tababet Tarihi Bakımından Değeri” adlı çalışma Terzioğlu ve Sertkaya tarafından sunulmuştur. Bildiriye konu olan bu yazma, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsündeki Arat terekesinde Osman Fikri Sertkaya tarafından tespit

edilmiştir. Eser hakkında verilen bilgilere göre I. Turfan seferi esnasında elde edilen I B 4177 katalog numaralı yazma, Berlin Dahlem'deki Museum für Indische Kunst (Hint Sanatı Müzesi)'un Turfan salonunda tahta dolap içerisinde 9 numaralı gözde muhafaza edilirken II. Dünya Savaşı'nda Ruslar tarafından götürüldüğünden yazmanın nerede bulunduğu bilinmemektedir. Yazma, Albert von Le Coq tarafından 1905 yılında Alman transkripsiyon sistemiyle Arap harflerinden Latin harflerine çevrilmiş ve Reşid Rahmeti Arat ise Von Le Coq'un transkripsiyonladığı 767 satırlık bu metni Özbek Türkçesinde Alman diline tercüme etmiştir. Bu tercümenin üzerinde yer yer tashihlerin yapıldığı da verilen bilgiler arasındadır (Sertkaya ve Terzioğlu, 1981: 144).

Sertkaya ve Terzioğlu tarafından aktarılan bilgilere göre yazma, İbn Kutluk Mollā Toḡ-niyāz Aḡon(d) Toḡ Begi tarafından yazılmıştır fakat yazılış tarihi belli değildir. Eserde kullanılan kelimeler ve gramer şekillerine göre dayanılarak metnin 17.-18. yüzyıllarda Özbek Türkçesi ile kaleme alındığı düşünülmektedir. 767 satırdan oluşan metnin içerisinde çeşitli hastalıkların çarelerine ilişkin reçeteler bulunmamaktadır. Yazarlar bu eserle ilgili Humoral Patoloji esasına dayalı bir tıp kitabı olduğunu ifade etmişlerdir. Metnin tıbbi değerine ilişkin ise eserin Turfan'da elde edilmiş olmasının onun eski Uygurca ile yazılmış tıp metinlerini yer yer açıklaması ve tamamlamasıyla tıp tarihi açısından önem arz ettiği bilgisi verilmiştir. Çalışmanın son bölümünde şu önemli bilgiler kaydedilmiştir: *“Bu Özbekçe eserde hıltlar arasındaki uyumsuzluğun bir neticesi olarak hastalıkların veriliş şekli, İbn Sinâ devrinde yazılan Kabus-nâme'deki bilgilerle paralellik arz etmektedir. İşin enteresan tarafı, İbn Sinâ'da büyük yer alan bu bahis ve bilhassa nabızla teşhis usullerinin metnimizde de detaylı olarak görülmesidir (...)*” (Terzioğlu ve Sertkaya, 1981: 149).

Terzioğlu ve Sertkaya tarafından tanıtılan Özbek Türkçesiyle yazılmış tıp metni, 2005 yılında Aysun Gürgüz tarafından “İbn-i Kutluk Molla Toḡ Niyaz Ahond-ning Tıbb Kitabı” adıyla doktora tezi olarak çalışılmıştır (Gürgüz, 2005: iii).

Ṭīb-nāme-i Türkî

Bu eser, 1992 yılında Osman Fikri Sertkaya danışmanlığında Bilge Baydan tarafından “Ṭīb-nāme-i Türkî” adıyla yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Metnin ilk tanıtımı Osman Fikri Sertkaya tarafından 17-19 Şubat 1988 tarihinde İstanbul’da toplanan I. Türk Tıp Tarihi Kongresinde yapılmış; tanıtımda şu bilgiler verilmiştir: “*Ṭīb-nāme-i Türkî adlı Özbekçe metin samanlı kağıda taş basması olarak basılan Ta’bir-nāme-i Yûsuf ‘aleyhi’s-selâm adlı 48 sahifelik bir mecmuada yer almaktadır. Taşkent’te “Türkestanskiy Kur’yer” Gazetesi basımevinde basılan, tarihsiz mecmuada şu dört metin yer almaktadır: (...)*” (Baydan, 1992: 1). Bu bölümde sayılan metinlerin arasında *Ṭīb-nāme-i Türkî* de bulunmakta ve metnin özellikleri *Ta’bir-nāme-i Yûsuf ‘aleyhi’s-selâm* mecmuasının içerisinde yer almaktadır. Verilen bilgilere göre sözü edilen metnin yazarı belli değildir. Talik hattıyla kaleme alınan metin toplam 444 satırdan oluşmaktadır. Metnin içerisinde ahlâtierbaa temelinde oluşan hastalıklara, sözü edilen hastalıkların halk hekimliği uygulamalarını barındıran tedavi yöntemlerine yer verilmiştir (Baydan, 1992: 1-4).

Risāle-i Ṭīb

Önal Kaya, “Doğu Türk Yazı Dili Alanına Ait Bir Tıp Metni” başlıklı makalesinde Çağatay Türkçesinin son dönemine ait *Risāle-i Ṭīb* adlı eseri incelemiştir. Kaya (2006: 113) tarafından verilen bilgilere göre eserin özellikleri şöyledir: “*A275 (643ç) numaralı A.M. Muginov Kataloğu’nda 131. sayfada 227 sıra numaralı, 19x13 el yazması, metin kısmı 13x8 ebadında, 148 varaktan ibaret, her sayfada 11-13 satır bulunan bir el yazması vardır. XIX. yüzyılda istinsah edilmiştir. Eser, K. Zaleman listesinde 263, No: 67 numarada Fāl-nāme adıyla kayıtlıdır. El yazmasının 4b-91a varakları arasında [Risāle-i Ṭīb], 92v-148b varakları arasında ise Fāl-nāme bulunmaktadır.*” Eserin yazarı, müstensihisi, telif ve istinsah tarihinin belli olmadığı, metnin her sayfasında 11 satır bulunduğu ve dil özellikleri açısından Çağatay Türkçesinin son dönem özelliklerini yansıttığı verilen bilgiler arasındadır. “*Eserde Allah’a hamd ü sena ve Hz. Muhammed’e salat u selamdan sonra yer alan konular, kısa başlıklar aşağıda gösterilmiştir. (4b-5a) kimerse’i ornıdın koptanda ağzı ... (...)*” (Kaya, 2006: 114) şeklinde konular yazar tarafından bölüm bölüm ele alınmıştır. Konuların tamamı tıp ile ilgili olup eserde tabipler ve eserlere yer verildiğine ayrıca eserin Anadolu’da yazılan tıp eserleri gibi

düzenli olmadığına da değinilmiştir. Kaya'nın eserle ilgili tespiti Çağatay Türkçesiyle yazılan tıp metinlerinin hangi kategoride ele alınması gerektiğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir: “Metinde konu başlıklarında yer alan Farsça terkipler, bunların Türkçe karşılıklarından sonra konu ile ilgili Farsça rubailerin yer alması, bu eserin Farsça manzum bir tıp metni veya metinlerinden meydana getirilmiş bir derleme olduğunu göstermektedir” (Kaya, 2006: 119).

Bu makaleye konu olan eserle tarafımızca çalışılan eserin konuların işlenişinde paralellik olduğu belli bir yerden sonra da konuların birbirinden tamamen farklı işlendiği tespit edilmiştir.

Ṭabīblik Kitābı

Ṭabīblik Kitābı, XVII. yüzyılda Subhān Kulı tarafından yazılan tıp konulu bir eserdir. Bu eser önce László Károly'nin 2000 yılında başlayıp 2002 yılında bitirdiği “Sayyid Subhān Qulī Muḥammad Bahādur kán orvosi traktátuma [Seyyid Subhān Kulı Muhammed Bahādur Han'ın Tıp Hakkındaki Çalışması]” adlı yüksek lisans tezi, ardından *A Turkic Medical Treatise from Islamic Central Asia: A Critical Edition of a Seventeenth-Century Chagatay Work by Subhān Quli Khan* adıyla yayımlanan eserinde incelenmiştir (Uçar, 2015: 297).

Károly'nin çalışmasında en dikkat çeken konu I.3. bölümünde *Ṭabīblik Kitābı* müellifi Subhān Kulı'nın tıpla ilgili eserleridir. Müellifin iki eseri bulunmaktadır; ilk eseri *İḥyā' at-ṭıbb-ı Subḥānī te'līf-i Seyyid Subḥānqulī Bahādur ḥān* başlıklıdır ve Farsça olarak kaleme alınmıştır. Eserin dört nüshası bulunmaktadır: Biri St. Petersburg Şark Yazmaları Enstitüsünde, diğer üç tanesi de Ebu Reyhan El Biruni Şarkşinaslık Enstitüsünde (Taşkent)'dir. İkinci eseri ise Çağataycanın klasik sonrası dil özelliklerini gösteren *Ṭabīblik Kitābı*'dır. Çalışmanın I.4. bölümünde *Ṭabīblik Kitābı* adlı eserin hem tanıtımı yapılmış hem de nüshaları üzerinde durulmuştur (Károly, 2015: 6-7). Eser ile ilgili verilen bilgiler şöyledir:

“Eseri ilk keşfeden Ármin VÁMBÉRY, esere “*Ṭabīblik Kitābı*” adını vermiş ve eser Batı ilim âleminde bu adla yayılmıştır. Hâlbuki VÁMBÉRY'nin tespit ettiği nüshanın hiçbir yerinde eserin adıyla ilgili bir kayıt geçmemektedir. VÁMBÉRY'nin 1862-1864 yılları arasında Orta

Asya'ya yaptığı ilmî seyahat sırasında Herat'ta keşfettiği bu nüsha, bugün Macar Bilimler Akademisi Şark Yazmaları Koleksiyonunda Török O.38 kayıt numarasıyla muhafaza edilmektedir. Yazma toplam 66 varak olup her bir sayfada 13 satır bulunur. Talik hatla yazılmıştır. 195x125 mm ebadında olan yazma ebru ciltle süslenmiştir. Yazmada bazı önemli kelime ve ibarelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Ayrıca bazı yerlerde VÁMBÉRY'nin mürekkep kalemle yaptığı müdahalelerinin olduğu görülmektedir. Toplam 55 bâbin olduğu yazmada eksik ve mükerrer kısımlar mevcuttur ve bu eksikliği müstensihin kendisi de Farsça olarak yazmada dile getirmiştir. (...) Esere ait diğer bir nüsha da 436/III numaralı Taşkent yazmasıdır. Yazma, tıpla ilgili farklı eserlerle beraber ciltlenmiştir. Ciltli kitap rutubetten dolayı hasar görmüş ve bazı kelimeler artık okunamaz hâle gelmiştir. Yazma toplam 37 varaktan meydana gelir. Talik hatla yazılmıştır. Nüshanın her sayfasında 19 ile 25 arasında değişen satır sayısı mevcuttur. Török O.38 kayıt numaralı Budapeşte yazmasında olduğu gibi bu yazmada da önemli görülen cümle ve ibareler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Subhân Kuli'nin bu Çağatayca eserinin 436/III numaralı yazma ile beraber diğer sekiz nüshası yine Ebu Reyhan El Birünî Şarkşinaslık Enstitüsünde (Taşkent) saklanmaktadır. Özbek âlimler, Taşkent'teki nüshalara dayanarak eseri Hulâsat al-ḥukamâ olarak adlandırmıştır” (Uçar, 2015: 299).

Károly, metni hazırlarken hem Török O.38 numaralı Budapeşte yazmasını hem de 1860 tarihli 436/III numaralı Taşkent yazmasını birlikte kullanmıştır. Esas aldığı metin Török O.38'dir, eksik kısımlar yahut yanlış ifadelerin düzeltilmesinde diğer nüshadan faydalanılmış olup küçük farklılıklar da dipnotta gösterilmiştir (Uçar, 2015: 297-304).

Károly, Subhân Kuli'nin eserini yazma amacını çeşitli hastalıklardan mustarip insanların tedavisinde kullanılmak üzere hazırlanmış pratik bir eser olduğunu ifade etmiştir. Fakir fukaraya hitap eden eserin tıbbi yönüyle ilgili özellikler şöyledir: Hastalıkların nedenleri ve belirtileri üzerinde durulmamış, cerrahi yöntem tedavinin bir parçası olarak görülmemiş ve tedavide hayvansal ürün, idrar ve dışkı kullanılmıştır. Ayrıca tedavi yöntemleri ve ilaçlar oldukça basit sunulmuştur. Eserin içerisinde filozoflar ve eserlerine de yer verilmiş; bunlar için ikincil kaynaklar kullanılmıştır. Eserde Subhân Kuli tarafından hastalıkların tedavisi için çeşitli yöntemler kullanılmış; maddi tedaviyi içeren yöntemlerde ise hayvansal, kimyasal ve bitkisel ürünlerden faydalanılmıştır (Uçar, 2015: 302-303).

Károly hem yukarıda zikredilen çalışmasının I.I. bölümünde hem de “Türkçe yazılmış İslami tıp eserlerindeki şifalı dualar” makalesinde henüz yayımlanmayan Çağatayca el yazmalarına ilişkin bilgiler sunmuştur:

- ***Menāfi’ül-insān/İnsanlar için faydalı şeyler:*** 1644-1663 yılları arasında Hive hükümdarı Ebu’l-Gazi Bahadır Han tarafından yazılmış 64 yapraktan oluşan kısa bir tıbbi incelemedir. 19. yüzyılın ilk yarısına ait bir kopyası Taşkent’te bulunmaktadır.
- ***Risāle’-i şifā’ el-abdān/Bedeni iyileştirmek üzerine bir inceleme:*** 15 varaktan oluşan kısa tıbbi bir incelemedir. 1854’ten kalma bir kopyası Taşkent’te bulunmaktadır. Katalog numarası 436/V’dır. Bu kaynakla ilgili herhangi bir yayın bulunmamaktadır.
- ***Kabā’id el-ilāc:*** 226 varaklık bir eserdir. Bir kopyası Hoten’de bulunmaktadır. Katalog numarası bilinmemekte ve hakkında yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır (Károly, 2014: 284-285; 2015: 5).

Károly’nin tez ve kitap çalışması dışında tıbbi metinlerle ilgili bildiri ve makaleleri de bulunmaktadır: “Lexical Analysis of a Seventeenth-Century Chaghatay Treatise on Medicine” (Károly, 2003), “Egy 17. Szádadi Csagatáj Orvosi Könyv Mint Nyelvi Forrás” (2005), “A Seventeenth-Century Chaghatay Treatise on Medicine” (Károly, 2006), “Panaceas and Other Miraculous Cures in Middle Turkic Medical Writings” (Károly, 2012), “Türkçe Yazılmış İslam Tıp Eserlerinde Şifalı Dualar” (Károly, 2014).

Tabībçılık

Bu eser, İdris Nebi Uysal tarafından 2020 yılında hazırlanmıştır. Esere konu olan metin, verilen bilgilere göre “*İsveç Lund Üniversitesi Kütüphanesi Jarring Koleksiyonunda Jarring Prov. 4 numarasıyla kayıtlı yazmada yer almaktadır. Eserin 1928-9 yılında Doğu Türkistan’ın Yarkend şehrinde yazıldığı, aynı yıl İsveçli misyoner Gunnar Hermansson için istinsah edildiği, bir süre sonra da filolog Gunnar Jarring’in eline geçtiği bilinmektedir (...)*” (Uysal, 2020a: 33). Yazarı bilinmeyen yazma, koleksiyonda 4 ayrı metin hâlinde düzenlenmiş; *Tabībçılık* metni ise bu dört metin içerisinde 9b-20b varakları arasında *On a physician’s profession (Hekimlik mesleği/Bir*

hekimin mesleği) adıyla yer almıştır. Toplam 319 satırdan oluşan metin talik hattıyla yazılmış ve hareke az kullanılmıştır. Eserin konusu -koleksiyonda yazılı olan adı da göz önüne alındığında- hekimlik mesleği yahut şifacılık geleneği üzerinedir. Metinde günlük hayatta, gebelik ve doğumda karşılaşılabilecek kimi hastalıklarla bunların tedavisinden söz edilmiştir. Ağrılar, yaralanmalar, yılan, akrep gibi hayvanların ısırması yahut sokmasıyla yaşanan zehirlenmeler, yırtıcı hayvanların yol açtığı tehlikeler, hırsızlığa karşı alınacak önlemler ele alınan konular arasındadır. Metinde ayrıca sure, dua gibi dinî unsurların tedavide kullanılmasıyla ilgili örnekler, kişilerin insanlar arası ilişkilerde nasıl söz sahibi ve saygın olabileceğine dair bilgi veren bölümler, halk arasında sözü geçen, sevilen ve muteber kişi olmak için yapılması gerekenlere dair uygulamalar gibi konular da yer almıştır (Uysal, 2020a: 33-36; 2022: 18).

Uysal, metnin ketebe kaydının olmayışı, hacmi ve içeriği de dikkate alındığında bir tıp kitabından ziyade risale kategorisinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiş; ayrıca metnin Anadolu’da yazılan tıp kitapları gibi düzenli olmadığını, hastalıkların baştan ayağa şeklinde verilen klasik sıralama içerisinde vermediğini ve bu şekliyle bir tıp kitabı özelliğinden ziyade bazı tıbbi pratikleri ve faydalı bilgileri içeren derleme niteliğinde olduğunu ifade etmiştir (Uysal, 2020a: 35-36).

Metnin dil özellikleri ise yazar tarafından “*Çağatay Türkçesinin son döneminde Çağatay diliyle yazıya geçirildiği*” şeklinde ifade edilmiştir. Metinde Çağatay Türkçesinin karakteristiği olarak ifade edilen özelliklerin başat olduğu, bunun yanında metnin içinde mahalli unsurların özelliklerini taşıyan örnekler de bulunduğu için “Çağatay Türkçesinden Çağdaş Uygurcaya geçiş dönemi”, “Çağatay Türkçesiyle Çağdaş Uygur Türkçesinin kesişme dönemi” olarak adlandırılan bir dönemde yazıldığı belirtilmiştir (Uysal, 2020a: 36-38). İdris Nebi Uysal’ın Çağatay Türkçesi tıp metinleriyle ilgili “Türk Dili Tarihinde Çağatay Türkçesiyle Yazılmış Tıp Metinleri ve Tabîbçilik” (Uysal, 2020b) ve “Türkiye Türkolojisi’nde İhmal Edilmiş Bir Konu: Çağatayca Tıp Metinleri” (Uysal, 2022) çalışmaları da bulunmaktadır. Uysal’ın son çalışmasında bahsettiği Patrick Hällzon’un “Languages of Healing Theories, Practise and Terminology within Eastern Turki Medicine in the Late 19th and Early 20th Centuries” başlıklı doktora tezi Çağatay Türkçesiyle yazılmış tıp metinlerinden (Hällzon, 2022: 94-105),

bahsetmesi dolayısıyla önem arz etmektedir. Hällzon, çalışmasının III. bölümünde İsveç Lund Üniversitesi Kütüphanesi Jarring Koleksiyonundaki Kaşgar ve Yarkent'te bulunan Doğu Türkçesiyle yazılmış tıp metinlerinin genel özelliklerine değinmiştir. Bu bölümde metinlerin birkaçı dışında çoğunun yazarının ve yazılış tarihinin belli olmadığı, tarih itibarıyla metinlerden en eskisinin 19. yüzyılın ortalarına ait olabileceği, metinlerin hacmi konusunda ise birkaç sayfadan oluşan karalamalar olduğu gibi yüzlerce sayfadan oluşanların da varlığına değinilmiştir. İçerik yönüyle bazı metinlerin ağırlıklı olarak çeşitli hastalıkların açıklamalarına ve tedavilerine; tedavilerde kullanılan bitkisel, hayvansal, mineral bazlı kaynatma içeren tariflere, bunların yanı sıra dinsel/büyüsel uygulamalara yer verildiği belirtilmiştir.

Açıklaması verilen eserler İsveç Lund Üniversitesi Kütüphanesi Jarring Koleksiyonundan seçilmiş ve kronolojik olarak sunulmuştur: (Bu bölümde tarafımızca tanıtılan eserlerin yeniden açıklaması verilmemiş; bunların dışında kalan çalışmamızda söz edilmeyen eserlerin tanıtımı Hällzon'un aktardığı bilgilerin çevirisi yapılarak sunulmuştur.)

- **Prov. 24 *Ṭebabçiliq 'On a physician's profession'/Bir Hekimin Mesleği Üzerine:***
(bk. *Ṭabībçilik*)
- **Prov. 28 *Prescriptions for curing of different diseases, partly with traces of ancient shamanistic rites/Kısmen eski şaman ayinlerinin izleriyle, farklı hastalıkların tedavisi için reçeteler:*** İsveçli misyoner Gunnar Hermansson tarafından 1930'larda Yarkent'ten temin edilen metnin tam çevirisi Bellér Hann tarafından yapılmıştır. Metnin yazıldığı tarih ve yazarı belli değildir fakat Gunnar Jarring'in notlarına göre muhtemelen 1930'larda yerel bir "ilaç kitabından" kopyalandığı düşünülmektedir. 360 x 225 mm ölçülerindeki eserin cildi ve kapağı yoktur. Nestalik hatla yazılmış eser, 1a-4b varakları arasında sekiz sayfa ve toplam 113 satırdan oluşmaktadır. Eserin içerisinde hem tıbbi reçeteler hem de büyüsel uygulamalar mevcuttur.
- **Prov. 248 *The treasure of Khorezm (al-Jurjānī's work in Turki)/Harezmi'nin Hazinesi (el-Cürcānī'nin eserinin Türkçesi):*** Bu eser, Zeyneddin İsmail Cürcānī'nin *Zahîre-i Hârizmşâhî* adlı eserinin Doğu Türkçesi versiyonudur. Eserin yazılış tarihi kesin değildir fakat 20. yüzyılın başlarına ait olduğu düşünülmektedir. Nestalik hattıyla yazılan eser, toplamda 400 varak ve 47 bölümden oluşmaktadır. Baş ağrısının tedavisi

ile ilgili bir bölümle başlayan eserde hastalıklar, tanı ve tedavi türlerine ilişkin bilgilerle eserin son sayfasında “sıtmanın” nasıl tedavi edileceğine dair bir not bulunmaktadır.

- **Prov. 283 *A Medical Treatise - An Eastern Turki manuscript/Bir Tıp İncelemesi – Doğu Türkçesiyle Yazılmış Bir El Yazması:*** İsveçli misyoner L.E. Högberg tarafından Kaşgar’dan temin edilen eserin yazarı ve derlendiği tarih kesin olarak bilinmemektedir. 225 mm x 175 mm ölçülerindeki eser, kapak hariç 69 varaktan oluşmaktadır. İki yazar tarafından kaleme alındığı düşünülen eserin içerisinde tıbbi reçete ve bitkilerin yanı sıra Farsça metinler bulunmaktadır. Ayrıca eserin içerisinde yer alan bir tabloda farklı kategorilerde bazı yazılar bulunmaktadır: 1. Farklı gezegenlerin, ayın ve güneşin Arapça adları. 2. Farsça on iki yıllık hayvan takvimi. 3. Farsça haftanın günleri. 4. Farsça ve Türkçede dört element ateş, toprak, rüzgar ve su. 5. Türkçe güneş takvimi. 6. Türk dilinde aylar.
- **Prov. 304 *Medical prescriptions in Turki (15b-17a)/Türkçe tıbbi reçeteler:*** Gunnar Jarring tarafından Kaşgar’dan temin edilen eserin yazarı ve yazılış tarihi belli değildir fakat 19. yüzyılın sonlarında yazıldığı düşünülmektedir. Nestalik hatla yazılan eser, 180 mm x 120 mm boyutlarındadır. Eserin bazı sayfalarında 10-15 satıra varan bilgiler bulunurken, bazı sayfalarında yalnızca birkaç kelimeyle kısıtlı daha az bilgi bulunmaktadır. Ayrıca eserde bazı sayfalar boş, bazıları da yırtık olduğu için bilgi eksikliğinin de olduğu söylenebilir. Eserin içerisinde tıbbi reçeteler ve dualar yer almaktadır. Eser özellikle çeşitli hastalıklar için hangi duaların iyi geldiğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Bu eserde yalnızca tıbbi bilgiler yoktur; aşkı bulmak isteyenler yahut eşleriyle birbirini sevmeyi bıraktıklarında eski ilişkilerini yeniden kurmak isteyenler için hangi duanın kullanılacağı ayrıntılarıyla anlatılmıştır. Farklı konu başlıklarını içeren eserin içerisinde özetle hem tıbbi konular hem ilişkiler bağlamında büyüsel uygulamalar bulunmaktadır.
- **Prov. 351 *A Practical Handbook of Medicine and the Treatment of Different Diseases/Pratik Bir Tıp El Kitabı ve Farklı Hastalıkların Tedavisi:*** (bk. *Tıp El Kitabı*)
- **Prov. 354 *A formula for Curing Headache (43a), Medical Treatise (43b–53b)/Baş Ağrısını Gidermek için Bir Formül (43a), Tıbbi İnceleme:*** Gunnar Jarring tarafından Kaşgar’da satın alınan eserin yazarı ve yazılış tarihi belli değildir. Nestalik hatla yazılan eser, 79 varaktan oluşmaktadır ve 185 mm x 115 mm ölçülerindedir. Eserin

bazı sayfalarında 10-13 satıra varan bilgiler bulunurken bazı sayfalarında daha az bilgi bulunmaktadır. Bu eser, bir dizi farklı konuyu ele alan metinlerin bir derlemesidir. Eserin içerisinde baş ağrısını gidermek için bir formül ve ardından bir tıbbi konulara değinen iki bölüm bulunmaktadır.

- **Prov. 357 A Handbook of Medicine and the Treatment of Different Diseases and their Remedies/Tıp El Kitabı ve Farklı Hastalıkların Tedavisi ve Çözümleri:** [bk. 2.1.1. *Çağatayca Tıp Metni: İsveç Nüshası (Ana Nüsha)*]
- **Prov. 473 Prescriptions against İllness/Hastalığa karşı Reçeteler:** Eser, Gunnar Jarring'in Kaşgar'dayken 1929-30'da edindiği farklı metinlerin küçük parçalarını içeren anonim bir bileşik çalışmadır. Yazarı ve yazılış tarihi belli olmayan eserin içerisinde muska metinleri ve çeşitli hastalıklara karşı tıbbi reçeteler bulunmaktadır. Birden fazla yazı stiliyle kaleme alınan eser, farklı boyut ve içerikte 10 ayrı kağıt üzerinde Doğu Türkçesiyle yazılmış metinlerin bir derlemesidir. Eserin satırları farklı farklıdır; en uzununu 17 satırdan oluşmaktadır (Hällzon, 2022: 93-106).

Hällzon, çalışmasının bibliyografya bölümünde de İsveç ve Sincan'da bulunan tıp metinlerine değinmiştir (Bu bölümdeki bilgiler Hällzon'un aktardığı bilgilerin çevirisini içermektedir.):

Tıp konulu Doğu Türkçesiyle yazılmış İsveç el yazmaları

- Backlund, Magnus. 1902-1903 yakl. *Bäcklunds Grammatik* [*Magnus Bäcklund'un Doğu Türkçesi Dilbilgisi*]. Riksarkivet [İsveç Ulusal Arşivleri], Arninge, İsveç.
- Högberg, L. E. 1907.57. *Samling 1907.57. L. E. Högbergs samling* [Koleksiyon 1907.57.]. Stockholm, İsveç Etnografya Müzesi.
- Högberg, L. E. 1907. *Kaschgarsk medicin*. [*Kaşgar Tıbbi*]. (El yazması L. E. Högberg tarafından yazılmıştır). Etnografya Müzesi, Stockholm, İsveç (Hällzon, 2022: 466).

Sincan arşivlerindeki tıbbi el yazmaları

- **Tıbbî hâtırâ:** Sincan Sosyal Bilimler Akademisi Enstitüsünde muhafaza edilen eserin derleme tarihi ve yazarı bilinmemektedir fakat 19. yüzyılda derlendiği

düşünülmektedir. Eser, günlük hayatla ilgili bir dizi tıbbi konuyu ele alır ve çeşitli hastalıkların tedavilerini sunar.

- ***Şifâ'at el-kuḷûb***: Sincan'ın kuzeybatısındaki İli bölgesinde yer alan Tash-kuruk köyünde muhafaza edilen eserin yazarı, Bedred-dîn Kâşgârî'dir. Kaşgar'da kaleme alınan eser, bir dizi hastalığı ve bunlara karşılık gelen tedavi yöntemlerini sunmaktadır. M. 1894-1895'e tekabül eden H. 1314 yılında kopyalanan eserin ne zaman yazıldığı bilinmemektedir. Eser; baş ağrısı, felç, kulak-burun-boğaz hastalıkları, diş, dil ve ağız, akciğerler, bağırsaklar, karaciğer, böbrekler ve üreme organları, yorgunluk, tifo, cilt hastalıkları, travma ve zehirlenme, çocuk hastalıkları ile ilgili on iki bölümden oluşur.
- ***Tıbbî Yûsufî***: Sincan Müzesi'nde muhafaza edilen eserin yazarı, Hakîm Yûsuf'tur. Eser, anatomi ve çeşitli hastalıklar ile bunlara karşılık gelen tedavi yöntemleri hakkında bilgiler sunmaktadır. Devin DeWeese'in Orta Asya tıp yazmaları üzerine yazdığı makalesinde Hindistan'da Moğol hükümdarı Babür için hazırlanmış aynı veya benzer başlıklı (*Tıbb-ı Yûsufî*) bir el yazmasından birkaç kez bahsetmesi de dikkat çekicidir (DeWeese, 2013: 6).
- ***Darûgharlıq kullanasî***: (A.S.S.X.) kütüphanesinde muhafaza edilen eser, 88 varaktan oluşmaktadır. Başı ve sonu eksik olan eser, geleneksel Uygur tıbbında kullanılan farmasötik tedavi yöntemlerini ele alır.
- ***Destûr el- ilâc***: B.L.A.'da muhafaza edilen eserin yazarı, Abd ar-Raḥmân ibn Rahmat Allâh'tır ve derleme tarihi bilinmemektedir. Eser, hastalığın teşhisi ve tıbbi reçete oluşturma yöntemleri ile ilgili bilgiler sunar.
- ***Risâle-yi 'ilâc-ı çehâr pâyî***: B.L.A.'da (XKG/327) muhafaza edilen eser, hayvan hastalıklarının tedavi yöntemlerini ele alır.
- ***Risâle-yi hikmet***: B.L.A.'da (XKQ/708) muhafaza edilen eser, Bedred-dîn Şûfî tarafından yazılmıştır. Eser, dokuz bölüme ayrılmıştır; teşhis ve reçetenin nasıl yapılacağını açıklamaktadır. Eserin içerisinde baş ağrısı, felç, göz ve kulak hastalığı, karın ve mide, hipostazlar (ödem) ve ayrıca genel tıbbi problemlerle ilgili bilgiler bulunmaktadır. Taşkent'te aynı adlı bir nüshanın da bulunması dikkat çekicidir.
- ***XKKA***: Dr. Eric Schluessel'e göre Kaşgar'daki bir arşivde bulunan yazmanın bir nüshası kendisine 2013 yılında verilmiştir. Eser, 326 yapraktan oluşmaktadır ve numarası 276 olarak verilmiştir (Hällzon, 2022: 466-467).

Kırım-Tatar Sahasına Ait Karışık Dilli Bir Tıp Risalesi

Bu risale, Şükrü Halûk Akalın'ın danışmanlığında Tarık Topay tarafından 2022 yılında yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Risale, Akalın'ın şahsi kütüphanesinde yer alan bir tıp yazmasının içerisinde tespit edilmiştir. Aynı cilt içerisinde iki yazma birden derlenmiştir; biri çalışmanın konusu olan tıp risalesi, diğeri de *Menâfi'ün-nâs* yazmasıdır. Eserle ilgili verilen bilgilere göre eserin yazarı, yazım ya da istinsah tarihi belli değildir. Fakat eserde Ebu'l Gazi Bahadır Han'a ait bir tıp eserinden bahsedilmesi risalenin en erken 17. yüzyıla tarihlendirilebileceğini düşündürmüştür. Kıpçak-Çağatay-Oğuzca dil özelliklerinin görüldüğü metin toplam 19 varaktır ve her sayfada 17 satır bulunmaktadır. Metnin konusu temelde “dört hılt üzerine kurulu tıp anlayışında sevda (kara safra) unsurunun dengesizliğinin vücutta sebep olduğu hastalık olan cüzzamın sebepleri, belirtileri ve tedavisi”ni içermektedir. Bunun yanında risalede sevda unsuru kaynaklı temriye, sıtma, siroz vb. diğer hastalıklara ve bunların tedavi reçetelerine de yer verilmiştir. Ayrıca hastalıkların tedavi yöntemi olarak hem maddi unsurlar hem de halk hekimliğine yönelik uygulamalardan faydalanılmıştır (Topay, 2022: 2-3).

Burada Ebulgazi Bahadır Han'a ait olduğu düşünülen eser, *Menâfiü'n-nâs*'tır. Karoly'nin de zikrettiği (Károly, 2015:5) ve bir kopyasının Taşkent'te olduğunu belirttiği eserden bu çalışmada da bahsedilmesi oldukça önemlidir.

Mürekkebat

Bu eser, Jale Demirci danışmanlığında Maeryanmu Sulitang (Meryem Sultan) tarafından “Mürekkebat” adıyla yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Verilen bilgilere göre eser, Doğu Türkistan'ın Aksu eyaletine bağlı Kumbaş köyünde Hacı Ahmet Velet beg tarafından H. 1283 yılında yazılmış 58 varaklı bir tıp yazmasıdır. Eserin içerisinde kimi zaman eski dönem tıp metinlerine göndermeler yapılmış kimi zaman da hikmet ve felsefe kitaplarıyla bilinen bilginlere ait olduğu iddia edilen cümlelere rastlanmıştır. Eserin içeriği ile ilgili şu bilgiler aktarılmıştır:

“İnsan, hastalık ve ilaçların doğası, nabız, idrar, kan tahlil yöntemi gibi konulara da değinmiş olan bu eser, birçok hayvansal, bitkisel, madensel ilaç ve ilaç malzemeleri tarifini anlatmaktadır. Eserde kalp damar hastalıkları, üroloji hastalıkları, beyin hastalıkları, mide ve bağırsak hastalıkları, akciğer hastalıkları, karaciğer hastalıkları, böbrek hastalıkları, safra kesesi ve dalak hastalıkları, çocuk hastalıkları, ağız ve diş hastalıkları gibi birçok hastalığa iyi geldiği ya da bu hastalıkları önlediği düşünülen gıda takviyelerinin tarifleri yer almaktadır. Bunun dışında eserde, günümüzün ölümcül hastalıklarından biri olan “ebola” hastalığına da değinilmiş olup, “ebola” virüsünün önlenmesi, hastayı ayırmak, hastalar için yemek tarifleri, hastalığın belirtileri, yayılma ve iyileşme süresi, tedavi karışımları hakkında bilgiler bulunur. Alzheimer hastalığını önleyici gıda takviyeleri de sunan eserde hayvansal ve bitkisel kaynaklı zehir ve panzehirler de ayrıntılı tanıtılmaktadır. Böcek ilacı tarifleri de eserde yerini bulmuştur. Eserde çeşitli antibiyotikler ve ağrı kesicilerin tarifine de zaman zaman rastlamaktayız” (Sulitang, 2022: 7-8).

Söz varlığı açısından zengin ve sade Türkçeye yazıldığı belirtilen eser, Çağatay Türkçesinin genel özelliklerini yansıtmaktadır (Sulitang, 2022: 7-8). Bu çalışmaya konu alan eserle tarafımızca çalışılan eserin konu bakımından birbiriyle paralel ilerlediği fakat bir yerden sonra bölümlerde konuların tamamen farklı işlendiği tespit edilmiştir.

Tıp El Kitabı

İsveç Lund Üniversitesi El Yazması Eserler Koleksiyonunda Çağatay Türkçesiyle yazılmış tıp metinleri bulunmaktadır.³ Bunlardan biri de *Tıp El Kitabı*dır. Yazmaya dair bilgiler katalogda şu şekilde belirtilmiştir: Düşük kalitede Hoten kâğıdının kullanıldığı kitap, 1929’da Kaşgar’da gezgin kitap satıcısı Roze Akhon’dan Jarring tarafından satın alınmıştır. Eser, karton ciltlidir ve çiçek desenli mavi bir bezle kaplanmıştır. Jarring, bu eseri 1982 yılında Doğu Türkistan El Yazmaları Koleksiyonunun bir parçası olarak Lund Üniversitesi Kütüphanesine bağışlamıştır. Eserin içerisinde yer alan tıbbi bilgilerin 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında güney Tarım Havzası bölgesindeki yaygın tıbbi uygulamalara ışık tuttuğu söylenebilir. 54 varaktan oluşan yazmanın satır sayısı 10-13 arasında değişmektedir. Eserin tarihi 20. yüzyılın başları

³ http://uyghur.itc.ku.edu/manuscripts/Jarring_Prov_351.facsimile.xhtml (URL-4, 2021)

olarak belirtilmiştir; s. 2a'ya yapıştırılmış ve kitabın tahmini kopyalanma yılını gösteren 1331/1912-13 tarihli bir makbuz bulunmaktadır. Eserin içerisinde geçen Molla Abdülhamid adının eserin eski sahibine ait olabileceği ihtimaller dahilindedir. Eserin içeriği “s. 45b itibarıyla hırsızlığa ve hırsızlarla baş etmeye karşı yöntemler gibi reçetelerin, çeşitli muska türlerinin çizimlerinin eklendiği (s. 46b-47a), s. 52b-53a'da bilge Lokman'dan alıntılarla kitabın niteliklerine methiye içeren pratik tıp ve farklı hastalıkların tedavisi el kitabı adıyla isimsiz bir inceleme” şeklinde özetlenmiştir. Ayrıca eserin içerisinde birçok fiziksel ve zihinsel rahatsızlığa ve bunların yanı sıra belirli kişisel sorunlara (çalınan veya kaybolan eşyaların kurtarılması gibi) değinilmiş, hastalıklarda uygulanan maddî tedavi yöntemleriyle birlikte inanç temelli uygulamalara da yer verilmiştir. Eserin içerisinde yer alan hastalıklar ve bunlara karşı önerilen tedavi reçetelerinin düzensiz sıralanması, sistematik bir eksikliğin olduğunu göstermiş dolayısıyla bu durum eserin birkaç kaynaktan kopyalanmış olduğunu düşündürmüştür.

Eserin Eski Yunan-Fars formüllerine dayanması, çok sayıda Farsça tıbbi terim içermesi ve bu uygulamaların Fars kültürüyle olan bağlarının açık olduğunun belirtilmesi Çağatay Türkçesiyle yazılan tıp metinlerinin genel özelliklerinin tespit edilmesine katkı sunan bilgilerdendir.

Kitâb-ı 'ilm-i Tıp

Bu eser, Kazakistan Millî Kütüphanesi Nadir Kitaplar ve El Yazmaları bölümünde Osman Kabadayı tarafından tespit edilmiştir. Kabadayı tarafından aktarılan bilgilere göre eserin dış ölçüleri 27,2 x 18,2 cm, iç ölçüleri 18,5 x 11,5 cm'dir ve konusu tıptır. Nestalik hatla yazılan eserin toplam varak sayısı 238'dir ve her sayfasında 17 satır bulunmaktadır. Bölüm başları ve bazı kısımlarında kırmızı mürekkep kullanılan eserin yazıldığı tarih ve yazarı hakkında bilgi elde edilememiştir. Ayrıca bu kütüphanede tespit edilen yazmaların büyük çoğunluğu son dönem Çağatay Türkçesi dil özelliklerini taşımaktadır (Kabadayı, 2021: 131-150).

***Kitâb-ı Ta'birnâme-i ma' Tıbb-ı Türki*⁴**

Kabadayı ve Shadkam tarafından Kazakistan Millî Kütüphanesinin Nadir ve El Yazması Eserler bölümünde yer alan Arap harfli Türkçe nadir eserler tespit edilip kataloglanmıştır. Bu kütüphanede Çağatay Türkçesiyle yazılmış eserler de bulunmaktadır ve bunlardan biri de *Kitâb-ı Ta'birnâme-i ma' Tıbb-ı Türki*'dir. Eserin konusu araştırmacılar tarafından “Tıp ve Rüya Tabirleri” olarak belirlenmiştir. Verilen bilgilere göre eserin yazıldığı tarih H. 1326'dır ve basıldığı yer Taşkent Gulamî Matbaasıdır. Eserin ölçüsü 205x125-180x100 mm, yazı cinsi talik, sayfa sayısı 46 ve satır sayısı 15'tir. İçeriği ile ilgili aktarılan bilgiler şöyledir: “*Dış cildi suni deri ile kaplı kitabın sonradan tamir edildiği anlaşılmaktadır. Kitabın taş baskısı Taşkent'te yapılmıştır. Kitap üç bölümden oluşmaktadır. İlk 19 sayfa yani birinci bölüm, tabirnâme olup rüya yorumlarıyla ilgilidir. Kitabın 20-44. sayfaları arası ikinci bölümdür ve tıpla ilgilidir. Üçüncü bölüm ise astronomi hesaplamalarıyla Nevruz Bayramı'nı konu etmekte olup sondan eksiktir. Kitapta üçüncü bölümün sadece 44-46. sayfaları mevcuttur. Kitabın müellifi ile ilgili bir kayda rastlanılamamıştır*” (Kabadayı ve Shadkam, 2021: 366).

Çağatayca Yazılmış Bir Tıp Metni

Berezin'in *Turetzkaya Xrestomatiya* adlı eserinde Türk lehçelerine ait derlenmiş metinler bulunmaktadır ve bu metinler Berezin tarafından lehçelere göre tasnif edilerek sunulmuştur. Çağatay Türkçesiyle yazılmış metinlerin tanıtımında dikkati çeken bir tıp metninden sunulan örneklerdir (Berezin, 1857: 127-139). Listede 7. sırada bulunan ve 13 sayfalık örneği verilen bu metnin başlangıç sayfasıyla *Risâle-i Tıbb* ve Berlin nüshasının başlangıç sayfaları birbirine oldukça benzemektedir. Eserin tamamının sunulmaması karşılaştırmayı imkansız hâle getirmekle birlikte eserin tam şekli yapılan araştırmalar sonucunda da bulunamamıştır.

Eserin ilk sayfası şöyledir:

Bi'smi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥim

⁴ Bu eserle Baydan tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan *Tıbb-nâme-i Türki* adlı eserin aynı olup olmadığı anlaşılamamıştır. Eserlerin genel özellikleri -varak ve satır sayıları, ölçüleri vb.- ve bölümlerinin kısmen farklı olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada belirleyici olanın içerik özellikleri olduğu düşünüldüğünde iki eserin de bölümleriyle ilgili yapılacak çalışmanın daha aydınlatıcı olacağı düşünülmektedir.

El-ḥamdüli'llāhi rabbi'l- 'ālemīn ve'l- 'ākıbetü li'l-müttakīn ve's-şalātu ve's-selāmu 'alā resūlihī Muḥammed ve ālihī ve aşḫābihī ecma'īn bilgil ve āgāh bolġıl kimerse ornıdın ḳopḳanda aġzı açıġ bolsa şahrā şafrāsı ziyādedür savuḳ açıġ nemersege meyl ḳılmaḳ kerek ve eger tatlıġ bolsa ḳannıñ ziyādelikdin turur ḳannı kemer ḳılmaḳ kerek eger turş bolsa sevīdānıñ ziyādeligidin turur yağlıḳ nemersege meyl ḳılmaḳ kerek eger aġzı şūr bolsa balġamnıñ ziyādeligidin turur (...)

Eserin son sayfasında ise şunlar yazmaktadır:

ḳılıp her érte nehārda iki mişkālını ġalūt ḳılıp yutmaḳ kerek ġızāġa kebāb yā ḳalye-i ḥuşk yemek kerek eger kimerse ḳara çibinni ézip saç saḳalġa suvasa saç ve saḳal dāyim ḳara turġay ve ḳılġay kim mücerrebdür.

Esere dair bunların dışında herhangi başka bir bilgi bulunmamaktadır, dolayısıyla hangi yüzyılda kim tarafından ve nerede yazıldığı bilinmemektedir.

Bu eserlerin dışında;

- Devin DeWeese'in "Muslim Medical Culture in Modern Central Asia:A Brief Note on Manuscript Sources from the Sixteenth to Twentieth Centuries" başlıklı çalışması hem Orta Asya'daki yerli tıp ilminin hala keşfedilmemiş önemli miktarda kaynak bıraktığını belirtmesi hem de içerisinde söz edilen tıbbi eserlerin tanıtımı açısından önem arz eder (DeWeese, 2013: 3-18).
- Özbekistan Bilimler Akademisi Ebû Reyhân el-Birûnî Doġu Araştırmaları Enstitüsü El Yazması Koleksiyonu barındırdığı tıbbi eserler dolayısıyla dikkat çekicidir. Karimova'nın aktardığı bilgilere göre ana koleksiyonda yer alan XIII.-XX. yüzyıllar arasında Arapça, Farsça, Türkçe dillerinde yazılan eserlerin konusu tıptır. Karimova eserlerin tematik tasnifini genel tıp (148 parça), tıp teorisi (33 parça), tıbbi el kitapları (160 parça), özel sayılar (128 parça), basit ilaçlar (91 parça), farmakope (161 parça) ve sözlükler (32 parça) şeklinde vermiştir. Eserler hakkında detaylı bilgi için bk. "Natural and Exact Sciences", *The Treasury of Oriental Manuscripts Abu Rayhan Al-Biruni Institute of Oriental Studies of The Academy of Sciences of The Republic of Uzbekistan* (Karimova, 2012: 29-37).

- “Ali Şir Nevâî'nin Eserlerine Göre Timurlular Döneminde Ait Bazı Tıbbî Terimler” başlıklı makale de konu kapsamında zikredilmesi gereken önemli bir çalışmadır (Kyzy, 2021: 1971-1990).

2. 19. YÜZYILA AİT ÇAĞATAYCA TIP METNİ

Bu bölümde tezimizin konusunu oluşturan “19. Yüzyıla Ait Çağatayca Tıp Metni” adını verdiğimiz eser ile bu eserin incelenmesinde destek mahiyetinde faydalanılan “Berlin” ve “İstanbul” nüshası diye adlandırdığımız nüshalar hakkında bilgiler verilmiştir. Metinde geçen kelimelerin okunmasında ve anlaşılmasında destek mahiyetinde faydalanılan bu eserlerin isimleri belli değildir; kataloglama yapan/eseri edinen kişilerce adlandırılmışlardır. Metnin incelenmesinde muğlak ifadelerin önüne geçilmesi adına eserler “nüsha” şeklinde ifade edilmiş ve buldukları yer göz önüne alınarak nüsha adları belirlenmiştir:

2.1. Ana Nüsha ve Destek Nüshaların Tanıtımı

2.1.1. Çağatayca Tıp Metni⁵: İsveç Nüshası (Ana Nüsha)

Katalog kaydında “Tıbbi eser/tıbbi tez/tıbbi risale” olarak adlandırılan eser, İsveç Lund Üniversitesi Kütüphanesinde Doğu Türkistan El Yazmalarından oluşan Jarring Koleksiyonunda bulunmaktadır. Jarring Prov. 357 numarasıyla kayıtlı olan eser, Gunnar Jarring tarafından 1930’da Kaşgar’da satın alınmıştır. Eserin kimin tarafından yazıldığı yahut istinsah edildiğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Temmet kaydında yer alan “*temmetü’l-kitāb (4) bi-’avünü’l (5) melikü’l (6) Vehhāb (7) Şīd tevfiḳ-i Hudā-yı lā-yenām/ İn kitābet rüz-ı pencşenbe tamām (8) Eger körseñ haṭmide köp haṭānı/ Özüm sög velī sögme atamnı (9) Sene 1299*”. ifadesinden eserin H. 1299/M. 1881-1882 tarihinde tamamlandığı anlaşılmaktadır fakat bu tarihin eserin yazılış tarihi mi istinsah tarihi mi olduğu bilinmemektedir. Süslemeli yeşil kartonla ciltleme yapılmış ve iç kapak kısımlarına yapıştırılmış sarı deri bulunan eserin ölçüleri 210x135 mm’dir. Eserin sayfaları Jarring tarafından numaralandırılmış ve başlığı “*Farklı hastalıkların tedavileri ve çareleri için bir tıp el yazması*” olarak belirlenmiştir. Lund Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan ve Jarring’in bizzat eserle ilgili kaleme aldığı notlarda eserin içeriğine dair şu bilgiler yer almaktadır: “*Sayfa 126-141’de Lokman’dan alıntı yapan çeşitli ilaçlar ve diğer tedaviler numaralandırılmıştır. Sayfa 112b’de iyileştirme sürecinde kullanılan büyü formülleri bulunmaktadır. Sayfa 1b’de kitap birden, besmelesiz başlar. Kapağa yapıştırılmış*

⁵ https://uyghur.ittc.ku.edu/manuscripts/Jarring_Prov_357.facsimile.xhtml (URL-3, 2021)

olan sayfa 1a ise boş bir sayfa olarak gözükmektedir. Eserin 142b-147a varakları arasında Türk şiirinden, hikâyelerinden ve tıbbi reçetelerden parçalar yer almaktadır. Sayfa 148 ve arka iç kapakta çeşitli yazma alıştırmaları ve notlar vardır. Kâğıt özelliği; beyaz ya da sarımsı, geleneksel (yerli malzeme), cilasız ve hafif cilalı çeşitli kalitede kâğıt.” Kütüphane kayıtlarında 148 varak olarak belirtilen eserin 142a’da yer alan temmet kaydıyla tamamlandığı görülmektedir. 142b-147a varakları arasında Jarring’in de bahsettiği Türk şiiri, hikâyeleri vb. bölümler bulunmaktadır. Hattın değişmesi ve temmet kaydından sonra yazılmış olması nedeniyle bu bilgilerin başka biri tarafından daha sonra eklendiği düşünülmektedir. Eser, çoğunlukla 11 satırdan oluşsa da bazı sayfalarda satır sayıları 12-15 arasında değişmektedir.

Eserde Anadolu sahasında yazılan tıp kitapları gibi hastalık isimleri klasik sıralama ile “baştan ayağa” şeklinde verilmemiş, bab ve fasıl başlıkları altında işlenen konularda herhangi bir tertip gözetilmemiştir.

Katalogda 1, çalışmada 1b şeklinde numaralandırılan eserin ilk sayfası, 41a sayfası ile aynıdır; dolayısıyla eserin ilk sayfasının 1b olmadığı açıktır. İlk sayfanın nerede olduğu, içerisinde neler yazıldığı bilinmemektedir fakat eserin ikinci sayfasında ahlatierbaa konusunun işlenmesi ilk sayfada da bu konunun ele alındığına işaret etmektedir.

Eserin 1b-126b varakları arasında ahlatierbaa, nabız yoklama, idrar tahlili yöntemleri, ahlatierbaa temelinde vücudun çeşitli organlarında oluşan hastalıklar ve bunların halk hekimliği uygulamalarını⁶ içeren tedavi yöntemleri, cinsî gücü artıracak formüller vb. konular işlenmiştir. Bununla birlikte eser içerisinde önemli hekimlere ve bahsi geçen konuyla ilgili kaynak eserlere, hadis ve ayetlere, din büyükleri ile ilgili kıssalara göndermeler yapılmıştır. 126b-131b varakları arasında “bedel” başlığı altında bitkilerle ilgili açıklamalar yapılmış ve bitkilerin Arapça, Farsça ve Türkçe karşılıkları verilmiştir. Bu hâliyle eserde küçük bir sözlük oluşturulduğu söylenebilir.

⁶ Çalışmanın giriş bölümünden itibaren söz edilen “halk hekimliği uygulamaları” ifadesiyle maddi ve dinsel/büyüsel tedavi yöntemleri anlatılmak istenmiştir. Maddi tedavi yöntemi olarak bitkisel ve hayvansal ürünlerle tedavi, dinsel/büyüsel tedavi yöntemi olarak geleneksel inanç ve ritüeller, dinsel ve büyüsel unsurlarla tedavi kast edilmektedir. Halk hekimliği ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. “Anadolu’da Rastlanan Halk Hekimliği Uygulamalarına Genel Bir Bakış” (Şar, 2005: 1163-1178), “XIV.-XV. Yüzyıl Türkçe Tıp Metinlerinde Halk Hekimliği İzleri” (Doğan, 2011: 120-132), “Anadolu’da Yaşayan Halk Hekimliği Uygulamalarının Eski ve Orta Türkçe Tıp Metinlerindeki Temelleri” (Yaylagül, 2014: 48-58).

131b-137a varakları arasında bitkisel ve hayvansal ürünlerin çeşitli özellikleri verilmiştir. 137a-139b varakları arasında Lokman Hekim'in hayatı alegorik bir biçimde anlatılmış ve 139b-142a varakları arasında cinsî münasebet konusu ile bu konuda hazırlanan reçetelere yer verilmiştir.

Eserde bazı bölümler içerisinde anlatılan konuyla ilgili Farsça rubailer yer almaktadır. Bu rubailere destek nüshalarda (Berlin ve İstanbul), Kaya (2006: 119) ve Sulitang (2022: 134-226)'ın çalışmalarında da rastlanmıştır. Aydın ve Tören (1996: 16), Shterenshis (2000: 101), DeWeese (2013: 6) ve Hällzon (2022: 467)'un çalışmalarında bahsettikleri *Tıbb-ı Yûsufî*⁷ adlı eserde sözü edilen rubailerin aynısının yer aldığı görülmüştür. Eser hakkında edinilen bilgilere göre *Kitâb-ı Tıbb-ı Yûsufî*'nin⁸ yazarı Yûsuf ibn Muḥammad Yûsufî Hiravî (Bazı kaynaklarda adı Mevlânâ Yûsufî şeklinde de bilinir.) Horasan'ın Havâf bölgesinde doğmuş, 1526 yılında Herat'tan Babür Şah ile birlikte Hindistan'a göç etmiştir. Babası Heratlı hekim Muhammed b. Yûsuf'tur. Babürlü sarayında önemli görevlerde bulunan Mevlânâ Yûsufî'nin Babür ve Hümayun şahlarının hekimliği ile birlikte Hümayun'un saray münşiliğini de yaptığı bilinmektedir. İnşa ve tıp alanlarında yazdığı eserleriyle Hint-İslam literatüründe önemli bir şahsiyet olarak yer alan yazarın üç divan sahibi bir şair olduğu rivayet edilir. Bazı yazarlar Yûsufî b. Muhammed adlı iki ayrı kişinin olabileceği ihtimalini belirtse de bu ihtimal çoğunlukla kabul görmemiştir. Yazarın eserleri ise şunlardır: 1. *Cevâhirü'l-luğa*, 2. *Bahrü'l-cevâhir fî tahkîki'l-mustalahâti't-tıbbiye*, 3. *Bedâyi'u'l-inşâ*, 4. *Câmi'u'l-fevâ'id fi't-tıbb* (TDV İslâm Ansiklopedisi, 2004: 454).

Yazarın dördüncü eseri yukarıda sözü geçen rubailerin yer aldığı eserdir. Bu eserle ilgili verilen bilgilere göre *Câmi'u'l-fevâ'id fi't-tıbb*, yazarın *İlâcü'l-emrâz'ının* (*Rubâ'iyât-ı Yûsufî*) şerhi olup *Tıbb-ı Yûsufî* olarak da bilinir. Çeşitli hastalıkları ve tedavileri için yazılan bu eser, yazarın tıbbı dair risaleleriyle birlikte basılmıştır (TDV İslâm Ansiklopedisi, 2004: 454).

⁷ **Tıbb-ı Yûsufî* 1992 yılında Mâhmud Häsâniy tarafından *Baburning khas tâbibi Yusufiy tâbabâti* adıyla Özbek Türkçesine aktarılmıştır. Bu tercümede *Kitâb-ı Tıbb-ı Yûsufî*'nin iki defa eski Özbekçeye çevrildiği (Häsâniy, 1992: 8) bilgisi yer almıştır. Bu bilgiye istinaden söz konusu çeviriler araştırılmış fakat bulunamamıştır. Dolayısıyla hem çalışılan eserin hem de diğer eserlerin kopya ettiği ve hatta ana metin olma ihtimali tam anlamıyla bir sonuca bağlanamamıştır.

**Mâhmud Häsâniy'in bir diğer eseri *Tâbabât durdanâlarinde* de (1993: 47-95) bu eserden bahsedilmiş ve örnek metinler sunulmuştur.

⁸[https://books.google.com.tr/books/about/Kit%C4%81b_i_%E1%B9%ACibb_i_Y%C5%ABsuf%C4%AB.html?id=NL0pAAAAYAAJ&redir_esc=y (Erişim tarihi 15.06.2021)]

Hem ana nüsha ve destek nüshalarda hem de *Kitâb-ı Tıbb-ı Yûsufî*'de yer alan rubailerin aynı olduğunu gösteren örnekler şöyledir:

رباعی از درو
شقیقو ایکی باشی بعداب بکش از رخ
علاج تدبیر نقاب باج بکوب زعفران
افیون وز بهر طلا خمیر سازش بکلاب

(İsveç Nüshası 10b/9-11, 11a/1)

از درو شقیقو ایکی باشی بعداب بکش از رخ علاج تدبیر نقاب
باج بکوب زعفرانی افیون از بهر طلا خمیر سازش بکلاب

(Berlin Nüshası, 6a/15-6b/1)

رباعی از درو شقیقو
ایکی باشی بعداب بکش از رخ علاج تدبیر نقاب باصمغ کوب
زعفران و افیون وز بهر طلا خمیر سازش بکلاب صفت

(*Kitâb-ı Tıbb-ı Yûsufî*,

15/8-10)

نسیان جو شود منقص قبالت لبیت
باشد همه وقت از آن پریشان حالت
هر روز برای دفع آن بس باشد بنام

(İsveç Nüshası, 13a/2-5)

نظم نسیان
جو شود بعض قبالت باشد همه وقت از آن پریشان حالت
هر روز برای دفع آن بس باشد از ماده الحیوة یک مستقالت

(Berlin Nüshası, 7b/7-9)

نظم رباعی نسیان جو شود منقص قبالت

باشد همه وقت از آن پریشان حالت هر روزی برای دفع آن بس باشد
از ماده الحیوة یک مستقالت خورد نوع ماده الحیوة یک مستقالت

(İstanbul Nüshası, 12b/15-

13a/1-2)

رباعی نسیان جو شود منقص قبالت باش
همه وقت از آن پریشان حالت هر روز برای دفع آن بس باشد
از ماده الحیوة یک مستقالت صفت ماده الحیوة که همچون فلا

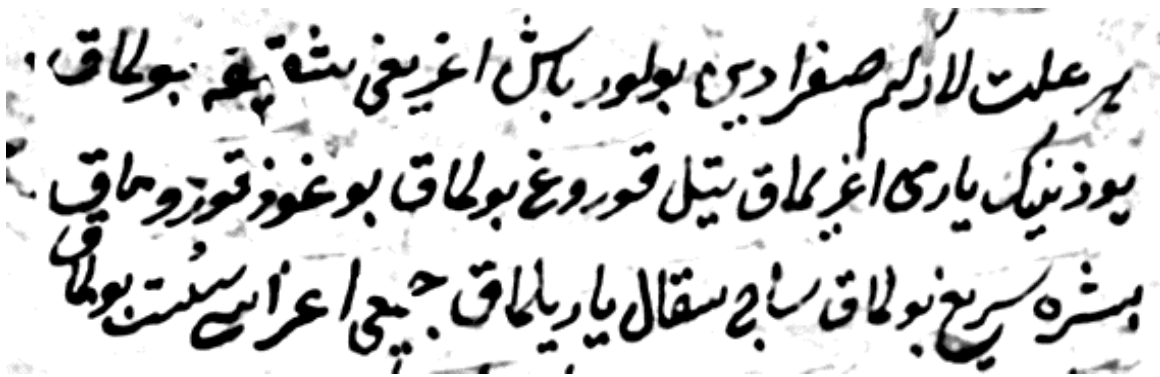
(Kitâb-ı Tıbb-ı Yûsufî,

17/13-15)

2.1.2. İstanbul Nüshası (Destek Nüsha)

Eser, İBB Atatürk Kitaplığı Muallim M. Cevdet Yazmaları bölümü Yazma Eserler Koleksiyonunda *Tıbbā dair bir kitap, Müfredât-ı Tıb* olarak adlandırılmıştır. MC_Yz_K_0490 demirbaş numarasıyla kayıtlı eserin yer numarası 610TIB1 ve ölçüleri ise 215x150, 175x100 mm'dir. Yazarı, yazılış tarihi, müstensihi, istinsah tarihi bilinmeyen eser, 70 varak ve çoğunlukla 15 satırdan oluşmaktadır (14, 16, 17 satır olarak yazılan bölümleri de bulunmaktadır.). Eserin bazı bölümleri kurt yenikleri sebebiyle okunamaz durumdadır. Eser, 2b'de verilen dua metninin ardından 3a'da *Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (3a/1) El-ḥamdüli'llāhi rabbi'l-'ālemīn ve'l-ākıbetü li'l-müttakīn (3a/2) ve 'ş-şalāvatu es-selāmu 'alā resūlihī Muḥammed ve ālihī ecma'in (3a/3) ammā bilmek kerek kim bu kitāb keşrū'l-ḥikmet ḥazret-i Loḳmān (3a/4) hekimdin menkūl turur naklidür ki (...)* cümleleriyle başlar, (69b/9) *dīvāne uruḡı alta mişkāldın cem'lerni 'uşāreni müsellede ḳaynatıp ḳalḡan dārūlarnı yinçip elgep üç hişşe 'aselde hemesini bir ḳalıp yoḡurup çīni yā şīşe -silik- (69b/10) alta ay turguzup bir mişkāldın yegey ḳuvveti üç yılḡaça turur* cümleleriyle biter. Klasik bir tıp kitabından ziyade derleme hüviyeti taşıyan eserin içerisinde makrokosmoz ve mikrokosmozdan ahlatierbaa temelinde oluşan çeşitli hastalıklara, hastalıkların halk hekimliği uygulamalarına dayanan tedavi yöntemlerinden cinsel münasebete iyi gelecek reçetelere değin birçok konu yer almaktadır.

Bu eser, 18-20 Eylül 1996'da düzenlenen IV. Türk Tıp Tarihi Kongresinde Aydın ve Tören tarafından "Çağatayca Bir Tıp Kitabı" başlığıyla bildiri metninde tanıtılmıştır (Aydın ve Tören, 1996: 16).

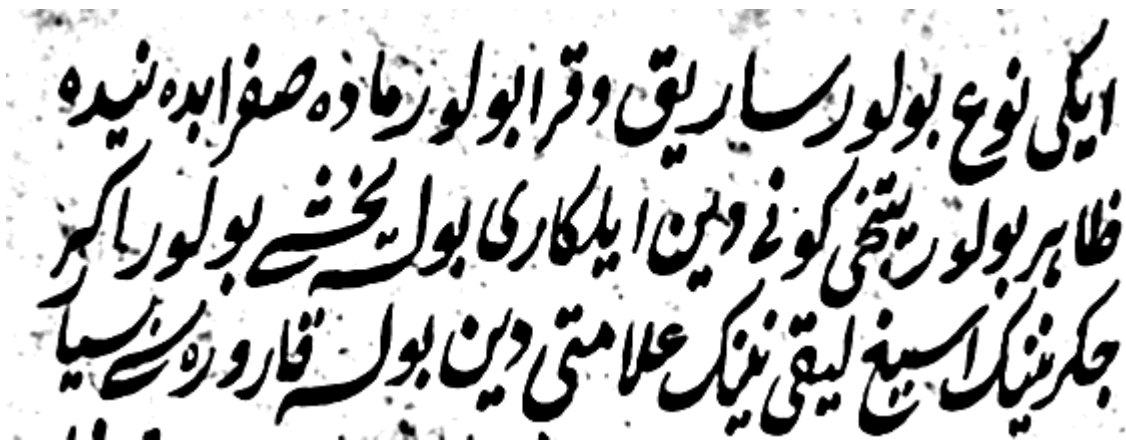

(9a/1-03)

2.1.3. Berlin Nüshası (Destek Nüsha)⁹

Eser, Berlin Devlet Kütüphanesi Avrupa Dışı El Yazmaları, İslami El Yazmaları kategorisinde yer almaktadır. *Tıbbî El Yazması* başlığıyla adlandırılan eser, Ms. or. oct. 1681 olarak kayıtlanmış ve dili Çağatayca, alfabesi Arapça olarak belirtilmiştir. Eser, 156 varak ve çoğunlukla 15 satırdan oluşmaktadır. Yazarı, yazılış tarihi, müstensihi, istinsah tarihi bilinmeyen eserin ölçüleri ise 24,2 x 15,2 x 2,7 cm'dir. Hartmann kataloğunda bu eser, 52. sırada yer almış ve verilen bilgilere göre Hartmann tarafından 24 Aralık 1902 yılında Yarkent'te satın alınmıştır (Hartmann, 1904: 6). Eserin ciltleme malzemesi preslenmiş deri kayış olup iyi korunmuştur; kağıdı sarımsıdır ve yazımında siyah, kırmızı mürekkepler kullanılmıştır.

Eser 2. sayfadan itibaren *Bāb-ı der-dānisten-i bīmār-ı merdüm Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥim (1b/1) Neçük kim kimerse ornıdın bamdādda kopaça ağız açığ bolsa şafrānuñ ziyāde- (1b/2) ligidin turur savuğluk ve açığ nemersege meyl kılmaq kerek ve eger ağız (1b/3) tatlıg bolsa kannañ ziyādeligidin turur* cümleleriyle başlar, (76a/4) *ber-ṭaraf bolğay eger aṭ tilini (76a/5) tili çıqmağan iyālğa berse (76a/6) elbette tili çıқаğay (76a/7) temmet-i tamām bi-'avni'l-meliki'l-Vehhāb* cümleleriyle sona erer. Eserin içerisinde ahlatierbaa temelinde oluşan hastalıklar ve bunların tedavi reçeteleri, cinsî gücü artıracak formüller, halk hekimliği uygulamalarına yönelik tedavi yöntemleri gibi birçok tıbbi konu yer almaktadır.

(65a/1)

⁹ <https://digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht/?PPN=PPN833558137> (URL-1, 2020)

İsveç, İstanbul ve Berlin nüshaları incelendiğinde ele alınan konuların bu üç nüshada bazı kelime farklılıkları dışında aynı cümlelerle izah edilen bölümler görülmekle birlikte söz konusu nüshalarda konuların tamamen birbirinden farklı izah ve yöntemlerle işlendiği ve pek çok bakımdan birbirinden tamamen ayrıldığı tespit edilmiştir.

Konuların aynı işlendiği bölümlerden bazıları şöyledir:

Tıbbi Eser: İsveç Nüshası	Tıbbı Dair Bir Kitap- Müfredat-ı Tıb: İstanbul Nüshası	Tıbbi El Yazması: Berlin Nüshası
<p>[4b] (1) tüş körmek içi tarlık kılmak tola sözlemek (2) köz ağrımak unutkağ bo{a}lmağ bu 'illetler (3) hemesi sevdādındur peydā bolur faşl ol (4) 'illetler ki balğamdın peydā bolur ağzıdın (5) kıara su kelür saç sağal pat aqarmaq (6) beden sebep bo{a}lmağ mi'de ağrımaq kılunc bolmaq (7) bēl ağırıkı tiz ağırıkı yürek ağırıkı fālic ve laqvā (8) bolmaq kıl ve fut titremek istiskā bo{a}lmağ til (9) ağır bo{a}lmağ közdin yaş aqmaq kedū-dāne bo{a}lmağ (10) yōtel bo{a}lmağ şeb-kūr bo{a}lmağ aççığ kekirmek tola (11) uyqulamak bu</p>	<p>[9a] (7) (...) tüş körmek içi tarlık (8) kılmak tola sözlemek köz ağrımaq ve unutkağ bolmaq (9) bu 'illetler barçası sevdādın turur ol 'illetler kim balğamdın (10) peydā bolur ağzıdın kıara su kelmek saç sağal fat aqarmaq mi'de yolun (11) ağırığı kılunc ağırığı bel ağırığı yürek ağırığı pālenc laqvā kıl put (12) titremek istiskā bolmaq til ağır bolmaq közdin yaş aqmaq (13) kıurt kedū-dāne peydā bolmaq yōtel bolmaq şeb-kūr bolmaq açığ (14) kégirmek tola uyqulamak bu 'illetler barçası balğamdın turur (...)</p>	<p>[2b] (13) (...) tüş (14) körmek içi tarlık kılmak tola sözlemek köz ağrımaq unutkağ (15) bolmağlık bu hemesi sevdādın bolur ol 'illeti ki balğamdındur ağzıdın [3a] (1) kıara su kelmek saç sağal pat aqarmaq ve beden süst bolmaq mi'de ağrımaq (2) kılunc bolmaq bel ağrımaq tiz ağrımaq ve yürek ağrımaq pālenc laqvā bolmaq (3) kıl fut titremek istiskā bolmaq til ağır bolmaq kıurut kedū-dāne (4) bolmaq yōtel bolmaq közdin yaş aqmaq şeb-kūr bolmaq açığ kégirmek (5) tola uyqulamak bu heme 'illetler balğamdın bolur (...)</p>

<p>‘illetler hemesi balğamdındur (...)</p>		
<p>[35a] (1) urutup yese küll-i istisk�nı ber-araf (2) ılır sıkan annı d�d ılsa (3) teb-lerze ber-araf bolur eger kii at (4) miesini taz baıga afsa t�k �ngey (5) koy mayakını k�yd�r�p k�lini yese (6) t�ide simegey eger kii t�zegini (7) za‘ife �zige d�d berse iideki balası (8) h‘�h �l�g h‘�h tirig bolsa hem t�key oltuı arasıda sasıqlık bolsa sengni sirke bile al�ye ılıp oltu arasıda oyup andın keyin bir g�l�b birle ber-araf bolur (9) eger kii b�ri �tini ar‘� (10) arıklık kiini burnıga tamızsa ber-araf (11) bolur eger kiini tii arısa zenceb�l birle (...)</p>	<p>[22a] (5) (...) küll-i istisk�nı def‘ ılır eger kimerse (6) teb-lerze bolsa sıkan anı birle d�d ılsa teb-lerzeni (7) def‘ ılır eger mazl�m kii at t�zegini fercige d�d berse (8) balası h‘�h tirig h‘�h �l�g t�key eger kimerseni (9) oltuı sasık bolsa m�rd�r-sengni sirke bile al�ye (10) ılıp oltuı arasıga oysa andın g�l�b bile yusa ber-araf bolay (11) eger kimerse böri �tini ar‘� arıklık kiini baıga tamızsa (12) def‘ bolay ve yana eger kimerseni ulaı arısa tomnı aını atun (22a/13) (...)</p>	<p>[18b] (6) (...) urutup yese küll-i istisk� ber-araf ılır eger kimerse (7) sıkanın annı d�d ılsa teb-lerze ber-araf bolur eger kimerse at (8) miesini taz baka sürtse t�k �ngey eger kimerse koy tuvaını (9) köydürüp yese t�ide simegey eger kimerse at mayakını za‘ife yüzige (10) d�d berse h�‘h tirig h�‘h �l�gni fi‘l-�l t��rgey eger kimerse b�y-ı (11) baal bolsa m�rd�r-sengni sirke birle al�ye ılıp baal altın oysa (12) ba‘de‘z-z�n g�l�b birle yuay b�y-ı baal ber-araf bolur eger kimerse (13) böri �tini sararıklık kiini burnıga tamızsa ber-araf (14) bolur bisy�r mücerreb turur eger kii tii arısa zencebilni a tuz bile (...)</p>

<p>[72b] (1) şalāye kılip sūrtse nāfi' turur yüzge (2) sūrtse dāğını ber-ṭaraf kılır rūšen (3) kılır mücerreb turur eger za'ifeniñ 'ıyāli (4) içide ölgen bolsa yarım mişkāl aq (5) kendirni şehd birle şerbet kılıp nāštāda (6) içse içideki balası tūşkey eger za'ife (7) lūbiyāni sūrüp yüzige neçe merātibe çafsa (8) dāğ ber-ṭaraf bolur eger sūsen (9) yıldızını kaynatıp suyıda yüzini (10) yusa dāğını ber-ṭaraf kılır eger kişi tavuq- (11) niñ perini köydürüp kül kılıp iki (...)</p>	<p>[37b] (11) eger yüzige sūrtse dāğını ber-ṭaraf kılır rūšen kılır eger (12) za'ifeniñ 'ıyāli içide ölgen bolsa aq kandı kendirni şehd birle şerbet (13) kılıp içse 'ıyālnı tūşürür lūbiyāni sūrüp neçe meretebe yüzige sūrtse (14) dāğını alur eger gül-i sūsen yıldızını kaynatıp suyıda yüzini yusa dāğını [38a] (1) ber-ṭaraf kılır eger kimersenin çarsağı ıssıgdın ağırsa çigdeni (2) kaynatıp içse def' bolğay eger kimerse tohınıñ üstühānını (3) köydürüp yā şundağ un kılıp yüzge çafsa dāğını alur (4) yüzini rūšen kılır eger za'ifeniñ 'ıyāli içide ölgen bolsa aq (5) kandı kendirni şehd birle şerbet kılıp içse balanı tūşürür (6) eger kimerse lūbiyāni sūrüp neçe merātibe yüzige çafsa dāğını alur eger (7) gül-i sūsen yıldızını kaynatıp suyıda yüzini yusa dāğı (8) ber-ṭaraf bolur eger kimerse taḥunıñ üstühānını köydürüp külini her (38a/9) (...)</p>	<p>[36a] (4) (...) şalāye kılip bedenge sūrtse menāfi' turur eger yüzige (5) sūrtse dāğını ber-ṭaraf kılır ve rūšen kılır eger za'ifeniñ (6) 'ıyāli içide ölgen bolsa yarım mişkāl aq kendirni şehd (7) birle şerbet kılıp nāštāda içse içideki ölüg 'ıyāl (8) tūşkey eger za'ife lūbiyāni sūrüp yüzige sūrtse yüzideki (9) dāğını ber-ṭaraf kılır eger za'ife gül-i sūsen yıldızını kaynatıp (10) suyıda dāyim yüzini yusa barça dāğını ber-ṭaraf kılır eger kimerse (11) ademinin üstühānını köydürüp gülāb birle ḥamir kılıp (12) başka çafsa derd-i serni şara'nı derd-i mafāşılını def' kılır (13) eger kimerse taḥu tūğini köydürüp (...)</p>
--	--	---

İsveç nüshası ile İstanbul ve Berlin nüshaları arasında konu birliğinin yer yer bozulduğu bir yerden sonra ise tamamen konuların farklı işlendiği tespit edilmiştir.

İsveç nüshası 2b-102a/10 ve İstanbul nüshası 7b-53a/8 varakları arasında konuların ve bölümlerin işlenişi çoğunlukla aynıdır. İsveç nüshasında 102a/10-117a/6 varakları arasındaki konular İstanbul nüshasında farklıdır. Konu bütünlüğünün yeniden sağlandığı sayfalar İsveç nüshasında 117a/6, İstanbul nüshasında ise 53a/8'dir. Bu sayfaların ardından İsveç nüshası 117a/6-137a/2 ve İstanbul nüshası 53a/8-65a/7'ye kadar konu bütünlüğü yeniden yer yer sağlanmış; fakat İsveç nüshası 137a/2 ve İstanbul nüshası 65a/7'den itibaren eserlerde farklı konular işlenmiş ve bu durum eserlerin son sayfalarına değin sürmüştür.

İsveç nüshası 2b-131a/10 ve Berlin nüshası 1b-75b/6 varak ve satırları arasında konu bütünlüğü çoğunlukla sağlanmış fakat bu bölümlerden sonra konuların farklı işlendiği tespit edilmiştir. Örneğin İsveç nüshasında 2b-101a/5 ve Berlin nüshasında 1b-56b/5'e kadar paralel giden konular İsveç nüshasında 101a/5, Berlin nüshasında ise 56b/5'ten itibaren kopmuş; İsveç nüshasında 108a/7'den ve Berlin nüshasında da 56b/6'dan itibaren yeniden konu birliği sağlanmıştır. Belirtilen sayfalardan İsveç nüshası 109a/5 ve Berlin nüshası 57a/10'a kadar benzer konular işlenirken bu sayfalardan itibaren yeniden konu bağlantısı kopmuş; bütünlük ise İsveç nüshası 111a/4 ve Berlin nüshası 57a/10'da yeniden sağlanmıştır. İsveç nüshası ve Berlin nüshası arasında konular belirtilen sayfalardan İsveç nüshası 126b/4, Berlin nüshasında ise 71b/15'e kadar yer yer birbiriyle paralel gitmiş; yer yer farklılaşmıştır. İsveç nüshasında 126b/4-127b/1 varakları arasındaki konu, Berlin nüshasında 33a/13-34a/12 varakları arasında işlenmiştir. İsveç nüshasında 127b/1-128a/5 arasında Berlin nüshası ile kopan bağlantı İsveç nüshası 128a/5'ten 131a/10'a, Berlin nüshasında ise 72a'dan 75b/6'ya yeniden sağlanmış, İsveç nüshasında 131a/10'dan Berlin nüshasında ise 75b/6'dan itibaren iki eser arasındaki bağlantı tamamen kopmuştur. Konular belli bir düzende işlenirken birden düzenin bozulup farklı sayfalarda ele alındığı da görülmüştür. Örneğin "istiskā" konusu İsveç nüshasında 40b'den 47a'ya kadar işlenmiş; Berlin nüshasında ise 21a-22a arası işlenirken birden başka konuya geçilmiş konunun devamı ise 68b-71a arasında işlenmiştir.

İsveç nüshasının son bölümünde verilen Lokman Hekim'in hayatına ilişkin alegorik anlatım ve devamındaki cinsellik güçlendirici formül diğer iki nüshada bulunmamaktadır.

İsveç nüshası 126b/4-131b/2, Berlin nüshası 33a/13-34a/12 ve 72a-75b/6, İstanbul nüshası 59a/5-62a/6'da yer alan Arapça-Farsça ve Türkçe karşılıklarıyla verilen bitki adları bölümü Gürgüz'ün çalışmasında da kısmen yer almaktadır (Gürgüz, 2005: 47-50).

Bitkiler ve hayvansal gıdaların özelliği İsveç ve İstanbul nüshasında çoğunlukla aynı şekilde işlenirken Berlin nüshasında bu bölüme yer verilmemiştir.

Üç nüshanın içerisinde ele alınan müşterek konular olmakla birlikte bir nüshada işlenen bazı konuların diğer nüshalarda bulunmaması, konuların işleniş sırasının paralellik göstermemesi, üç nüshanın da başlangıç ve bitiş sayfalarının farklı olması tarafımızca bu nüshaların birbirinin aynısı olmadığı kanaatine ulaştırmıştır.

İsveç nüshasının ana nüsha olarak belirlenmesindeki nedenler şöyledir:

- Temmet kaydında tarih verilen tek nüshadır.
- Bu nüshada ele alınan konular, nicelik bakımından diğer nüshalardan daha fazladır.
- Üç nüshada ortak ele alınan bazı konular, bu nüshada diğer nüshalara göre daha ayrıntılı işlenmiştir.

Eserlerin birbirinin aynısı olmaması bu eserlerin tanımlanma sorusu/sorununu gündeme getirmiştir. Bu konuyla ilgili düşünülen ihtimaller şöyledir: Birincisi, konuların başlangıçta üç eserde aynı işlenip ilerleyen bölümlerde farklılaşması belli bir yerden sonra da kopması bu eserlerin “temel bir tıp kitabından yola çıkılarak belli bölümlerin yazıldığı, ortak konu çerçevesinde ilerlemeyen bölümlerin de yazarın kendi ve bildiği bazı hekimlerin tecrübelerinden/eserlerinden aktarılan bilgilerin yer aldığı adaptasyon eserler” olabileceğidir. *Kitâb-ı Tıbb-ı Yûsufî* adlı eserin içerisindeki rubailerle eserlerdeki rubailerin aynı olması bu eserlerin sözü edilen eserden yola çıkılarak hazırlandığı ve bu sebeple konuların büyük ölçüde aynı işlendiğini, ilerleyen bölümlerde de yazarların kendi ve o dönemde bilinen hekimlerin

tecrübelerinden yararlanarak eserlerine katkı sundukları; bu cihetle de konuların farklı işlendiği ihtimalinin kabul edilebilirliği bu şekliyle oldukça kuvvetlidir. Eserin orijinali ve *Baburning khas tābibi Yusufiy tābabāti* başlığıyla yapılan Özbekçe tercümesi göz önüne alındığında bu eserin diğer eserlere kaynaklık ettiği fakat bu eserden tercüme olmadığı düşünülmektedir. Çünkü hem bölümlerin işlenişi *Kitâb-ı Tıbb-ı Yûsufî* ile nüshalar arasında farklılık arz etmektedir hem de eserlerin türü birbirinden farklıdır [*Kitâb-ı Tıbb-ı Yûsufî* klasik tıp kitabı (hastalıkların baştan ayağa sıralanması vb.) özelliğini taşıırken eldeki mevcut eserler risale özelliğini taşımaktadır.]. Dolayısıyla sözü edilen nüshaların adaptasyon eserler olma ihtimali zayıftır; adaptasyon eser olarak kabul edilseler dahi ana metnin ne olduğu bilinmemektedir. İkincisi ise Önal Kaya'nın "*Farsça manzum bir tıp metni veya metinlerinden meydana getirilmiş bir derleme olduğunu göstermektedir.*" (Kaya, 2006: 119) tespitine dayanmaktadır. Eserlerin "derleme hüviyetine" sahip olduğunu da düşündüren bu açıklamayı destekleyen bir kanı da içerisinde yer yer hekimlerin ve eserlerinde yer alan tıbbi pratiklerin yer alması ve aynı zamanda eseri yazarların kendi tecrübelerini aktarmalarıdır. Fakat buradaki sorun, eserlerdeki konuların belli bölümlerde paralel işlenmesidir; kesin olarak derleme metinler şeklinde tanımlanması için eserlerin içerisinde yer alan konuların tamamen farklı işlenmesi beklenirdi. Sonuç olarak eserlerin "adaptasyon" yahut "derleme" kategorisinden hangisine dahil edilebilecekleri kesin olarak belirlenememiştir.

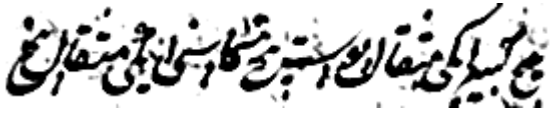
3. İNCELEME

Metin hem Çağatay Türkçesi hem de XIX. yüzyılın sonları ve XX. yüzyılın başlarında Yarkent'te konuşulan Uygur ağzının dil özelliklerini göstermektedir. Sülayman tarafından aktarılan bilgilere göre Kaşgar'daki İsveç Misyonu matbaası tarafından XX. yüzyılın başlarında basılan materyallerde kullanılan dil, Uygur dilinin klasik Çağatay Türkçesinden Modern Uygurcaya dönüştüğü döneme aittir. Aynı zamanda bu matbu materyallerde görülen dil, Çağatay Türkçesinin temel özelliklerini ve Kaşgar ve Yarkent lehçelerinin diyalektik unsurlarını korumuştur. G. Raquette ve öğrencisi Gunnar Jarring gibi Batılı Türkologlar tarafından bu dönemde yazılan eserlerin dili Doğu Türkçesi olarak adlandırılmıştır (Sülayman, 2013: 82). Ele alınan metnin dili baskın oranda Çağatay Türkçesinin dil özelliklerini yansıtmakla birlikte Uygur ağzı ve Yeni Uygur Türkçesinin dil özelliklerini de barındırdığı için “Ses ve Şekil Bilgisi” başlıkları altında incelenen konular (özellikle ses hadiseleri, ekler vb.) sözü edilen dil özellikleri göz önünde bulundurularak karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

3.1. Yazım Özellikleri

İncelenen metnin yazımında iki farklı talik hattı görülmüş ve bu durum metnin iki müstensih tarafından yazıldığını düşündürmüştür. Örneklerde görüldüğü üzere metnin 1b-46b varakları

arasındaki yazı stili (Ör. 2a/1) şeklinde iken 46b-50a

varakları arasındaki yazı stili (Ör. 46b/1)

şeklindedir. Metinde değişken yazım özelliği vardır; özellikle metnin 50b-76b varakları arasında kimi zaman birinci müstensih kimi zaman da ikinci müstensih yazı stili görülmüştür. Bu değişken yazım özelliği 84b'de son bulmuş ve ardından ikinci müstensih metni belirtilen sayfadan 142a'ya kadar -118b/5. satır-119a arası hariç- ele almış ve tamamlamıştır. Birinci müstensih yazımı açık ve anlaşılırdır; ikinci müstensih yazı stiline ise karmaşıklık ve harflerin iç içe oluşu göze çarpmaktadır. İkinci müstensih yazdığı bölümlerde görülen en belirgin özellik, kelimelerin yazımındaki hataların çokluğudur. Sözü edilen kelime hatalarının müstensih eğitim düzeyiyle mi ilgili olduğu yahut bu kelimelerin ağız özelliklerine mi

dayandığı tam olarak anlaşılammıştır. Özellikle bu bölümlerde destek nüshalar takip edilerek kontrollü şekilde ilerleme sağlanmış ve gerekli yerlerde dipnotlar verilerek açıklamalar yapılmıştır.

Metin içerisinde aralıklarla değişen yazı stilinde dikkati çeken nokta, dipnotta verilen kelimelerin doğru yazımı yahut açıklamaların birinci müstensih tarafından yapılmasıdır. Bu konuyla ilgili birinci müstensihin bir yerden sonra yazmayı bırakıp biri(leri)ne devrettiği yahut bu kişi bir öğretici olduğundan devrettiği kişinin/kişilerin yazdıklarını kontrol ederek düzeltme ve eklemelerde bulunduğu düşünülmektedir.

İki müstensih tarafından oluşturulan metinde kelime ve eklerin yazımında tam bir istikrardan söz edilemez. Bir müstensihin yalnızca kendi stiliyle oluşturduğu metinde dahi kelime ve eklerin yazımında tutarsızlıklar vardır. Bu durumun en önemli nedeni o dönemlerde Doğu Türkçesinde resmî olarak kabul edilmiş bir imlanın olmamasıdır (Jarring, 1991: 6).

3.1.1. Ünlülerin İmlası

3.1.1.1. a ünlüsünün imlası

Ön Seste: *a* ünlüsü, ön seste hem “elif” (ا) hem de “medli elif” (آ) ile gösterilmiştir:

2a/2 ağzı

آغزی

4b/7 ağrıka

آغزی

108a/11 arığ

اربع

123a/3 ayağ

ایبع

Bu ünlü için herhangi bir harfin kullanılmadığı örnekler de görülmüştür:

50a/1 kayıdın

قیدین

83b/8 çaqtı

چقتی

İç Seste: *a* ünlüsü, iç seste genellikle “elif” (ا) ile gösterilmiştir:

33b/7 *arasiğa*

اراسيغا

74a/8 *ağşamlık*

اخشاملىق

18a/7 *atala*

اتالا

121a/4 *alakan*

الاکان

Son Seste: *a* ünlüsü, son seste hem “elif” (ا) hem de “he” (ه) ile gösterilmiştir:

4a/7 *tola*

تولا

76b/6 *tañla*

تانلا

39b/3 *barça*

بارچا

119b/9 *arfa*

ارفا

Aynı kelimenin hem “elif” (ا) hem de “he” (ه) ile yazılan örnekleri de metinde mevcuttur:

24a/8 *sona*

سوندا

24b/10 *sona*

سون

3.1.1.2. *e* ünlüsünün imlası

Ön Seste: *e* ünlüsü, ön seste genellikle “elif+ye” (ای) ile gösterilmiştir:

22b/8 *érte*

ایرتا

64b/10 *élgekdin*

ایلگکدین

100b/2 *érenlik*

ایرنلیک

103b/5 *éçkü*

ایچکو

Ön seste bazı kelimelerin hem “ye” (ی) ile gösterildiği hem de herhangi bir harfle gösterilmediği örnekler görülmüştür:

21a/1 <i>dédiler</i>	دیدیلا	99a/6 <i>desen</i>	دسند
22b/8 <i>érte</i>	ایرتق	24b/5 <i>erte</i>	ارت
23b/4 <i>kéçe</i>	کیچه	46b/11 <i>keçe</i>	کچه
61a/8 <i>béş</i>	بش	41b/8 <i>beş</i>	بش
69b/1 <i>béz</i>	بیز	53b/1 <i>bez</i>	بز
69a/8 <i>berür</i>	پور	61a/6 <i>berip</i>	برب
78b/8 <i>émçegige</i>	ایمچینگا	110a/6 <i>emçegide</i>	یمچینگید
86b/9 <i>ézip</i>	ویزب	124a/1 <i>ezip</i>	ویزب
88b/3 <i>étip</i>	وتیب	87b/4 <i>etmek</i>	وتک
88b/10 <i>teşmegen</i>	تشمگان	125a/2 <i>téşip</i>	تیشب
90b/1 <i>elig</i>	الیک	90b/1 <i>élig</i>	پیک
96a/8 <i>kesip</i>	کسب	34b/9 <i>késer</i>	کیار
99b/10 <i>tézek</i>	تیزک	60a/1 <i>tez[e]gini</i>	تیزگینی
103b/5 <i>éçkü</i>	اچکو	79a/7 <i>eçkü</i>	اچکو
107a/3 <i>ér</i>	ایر	113a/3 <i>er</i>	ایر
116a/1 <i>eşek</i>	اشک	81a/11 <i>éşek</i>	ایشک
119a/2 <i>teqip</i>	تکیپ	23a/1 <i>tégürür</i>	تگورور
120b/7 <i>terlege[y]</i>	ترلگا	77b/8 <i>térler</i>	تیرلار

120b/9 kézikke

کینزیکه

28a/5 kezik

کینزیک

138b/7 kélđi

کیلدی

84a/1 keldiler

کلدیلر

Son Seste: *é* ünlüsü, son seste “ye” (ی) ile gösterilmiştir. Bu durum son dönem Çağatay Türkçesiyle yazılan eserlerde kapalı *é*’nin son seste varlığını göstermesi bakımından önemlidir.

87b/3 ördék

اوردیگه

3.1.1.3. ı - i ünlülerinin imlası

Ön Seste : *ı-i* ünlüleri, ön seste genellikle “elif+ye” (ای) ile gösterilmiştir:

3a/3 ikinçi

ایکینچی

26a/7 ilgeri

ایلگری

48a/10 inek

ایناک

107a/8 ıt

ایت

Bu ünlüler için herhangi bir harfin kullanılmadığı örnekler de görülmüştür:

8b/4 ısıtma

استما

17b/6 ıssıgılkđın

استغلبق دین

İç Seste: *ı - i* ünlüleri, iç seste genellikle “ye” (ی) ile gösterilmiştir:

3a/6 altınçı

التنچی

49b/5 yıldızı

یلدیزی

97a/9 ikinçi

ایکینچی

121a/2 yetinçi

یتنچی

Bu ünlüler için herhangi bir harfin kullanılmadığı örnekler de görülmüştür:

12a/7 çibinni

چیننی

113a/7 ağyurnı

اخیق

Son Seste: *i* - *i* ünlüleri son seste her zaman “ye” (ی) ile gösterilmiştir:

2b/1 yahşı

خجی

24a/3 yılğı

یغری

46a/1 kayısı

کی

53a/1 kişi

کی

111a/9 [i]kki

کی

117a/7 yeti

یتی

3.1.1.4. o - ö - u - ü ünlülerinin imlası

Ön Seste: *o* - *ö* - *u* - *ü* ünlüleri, ön seste genellikle “elif+vav” (و) ile gösterilmiştir.

11b/7 ucu

وچی

13a/1 uykuçı

ویموچی

16a/4 üç

وچ

17a/6 üzüm

ووزوم

22a/5 oğlan

وغلان

61a/6 oğrı tiken

وگری تیکان

87b/9 ötler

وتلر

114b/3 öfkeni

وتکانی

Bu ünlüler için herhangi bir harfin kullanılmadığı örnekler de görülmüştür:

38a/8 yumurtğanıñ

یورتغانیک

108a/11 uvasığa

اولیغنه

8a/1 koyuk

کیوک

120a/15 köfük

کفک

İç Seste: *o - ö - u - ü* ünlüleri, iç seste genellikle “vav” (و) ile gösterilmiştir:

14b/10 <i>uruğı</i>	اوروغي	18b/9 <i>temüretkü</i>	تھورٹھو
79b/3 <i>törtünçi</i>	تور تونجی	97b/3 <i>üçünçi</i>	اوجونجی
110b/4 <i>oşukıda</i>	اوشوقیدا	124b/9 <i>örükçisini</i>	اوردگی سنا

Son Seste: *o - ö - u - ü* ünlüleri, son seste her zaman “vav” (و) ile gösterilmiştir:

3a/5 <i>uyku</i>	اویقو	15a/6 <i>tahu</i>	تاهو
28b/2 <i>toğrağı</i>	توگراغو	31a/9 <i>éçkü</i>	اچکو
84b/4 <i>örük</i>	اوروک	96a/10 <i>kündüz</i>	کوندوز

3.1.2. Ünsüzlerin İmlası

3.1.2.1. ç ünsüzünün imlası

ç ünsüzü, hem “çim” (چ) hem de “cim” (ج) ile gösterilmiştir:

4a/10 <i>aççığ</i>	اچتیغ	57b/1 <i>açuk</i>	اچوق
59b/8 <i>saçkan</i>	سبکن	127a/9 <i>çaçke</i>	چاچکه

Bu ünsüz için özel yazım şeklinin kullanıldığı örnekler de görülmüştür:

80b/3 *çigerni*

چيگيرني

82a/4 *çalıp*

چاليپ

3.1.2.2. g ünsüzünün imlası

g ünsüzü, genellikle “kef” (ك/ك) ile gösterilmiştir:

35a/8 *tirig*

تريگه

58b/6 *bezgek*

بزيگه

89a/7 *ilgep*

ايگهب

98a/1 *yigit*

يگيت

Bu ünsüz için özel yazım şeklinin kullanıldığı örnekler de görülmüştür:

50a/5 *rengi*

رينجي

77a/4 *yigirme*

يگيرمه

Yalnızca alıntı bir kelimede “gef” (گ)’li yazım örneğine rastlanmıştır:

82b/2 *geşm*

گشم

3.1.2.3. ğ ünsüzünün imlası

ğ ünsüzü, genellikle “gayın” (غ) ile gösterilmiştir:

27a/2 *andağ*

اندانغ

40a/2 *ağır*

اغير

52b/8 *yılığ*

ييلينغ

67b/9 *sarığ*

سارينغ

Bu ünsüz için özel yazım şeklinin kullanıldığı örnekler de görülmüştür:

47b/5 *ķuruĝ*

قورڭ

3.1.2.4. h ünsüzünün imlası

h ünsüzü, kelimenin yazımına göre üç harf “ha” (ح), “hı” (خ) ve “he” (ه) ile gösterilmiştir:

13a/5 *mā`ü`l-ħay`āt*

ماوراءالنهار

22b/8 *aħşam*

اخشام

42a/11 *hari*

بارى

96b/3 *maħmūde*

محموده

hı (خ) ünsüzü için özel yazım şeklinin kullanıldığı örnekler de görülmüştür:

86b/3 *ħıltdın*

خايطدين

90b/7 *surħ*

سبرخ

3.1.2.5. k ünsüzünün imlası

k ünsüzü, genellikle “kef” (ك) ile gösterilmiştir:

9a/2 *yürekde*

بورگده

14a/9 *kündüz*

گوندوز

60b/9 *keyin*

كيبين

87b/2 *bürküt*

بورگوت

Bu ünsüz için özel yazım şeklinin kullanıldığı örnekler de görülmüştür:

46b/5 iki

ایکی

77b/6 kerek

کَرک

79a/7 eçkü

اچکو

79b/8 kimerse

کمرسے

3.1.2.6. ŋ ünsüzünün imlası

ŋ ünsüzü, her zaman “nun+kef” (نک) ile gösterilmiştir:

39a/11 miŋ

مینگو

59b/6 siŋer

سینگار

60a/10 koyanŋ

کویانگو

71a/1 yıŋlanŋu

یڠلانگو

79a/10 almanıŋ

المانگو

78b/8 çoŋ

چونگو

3.1.2.7. p ünsüzünün imlası

p ünsüzü, hem “be” (ب) hem de “pe” (پ) ile gösterilmiştir:

5b/6 sokup

سوکوب

36b/10 köp

کوب

51a/5 çapıp

چاپیب

79b/4 peydā

پیدا

Bu ünsüz için özel yazım şeklinin kullanıldığı örnekler de görülmüştür:

95a/7 peş

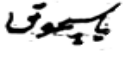
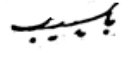

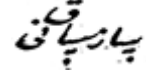

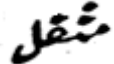
پش

118a/2 putı

پوتی

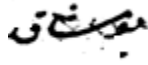
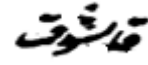
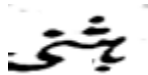
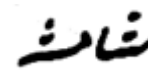
3.1.2.8. s ünsüzünün imlası

s ünsüzü, kelimenin yazımına göre “sin” (س), “sad” (ص) ve “peltek se” (ث) ile gösterilmiştir. Özellikle “sin” (س) harfinin yazımında özel işaretler kullanılmıştır:

30b/2 <i>yasmuk</i>		54b/6 <i>basıp</i>	
76a/1 <i>sirke</i>		83b/1 <i>sarmusağını</i>	
89b/13 <i>şandal</i>		95b/11 <i>şubh</i>	
97a/4 <i>teşir</i>		121b/7 <i>mişkal</i>	

3.1.2.9. ş ünsüzünün imlası

ş ünsüzü, genellikle “şin” (ش) ile gösterilmiştir:

19a/1 <i>yumşak</i>		47a/5 <i>kaşuk</i>	
57b/1 <i>başını</i>		67b/1 <i>şamuşa</i>	

Bu ünsüz için özel yazım şeklinin kullanıldığı örnekler de görülmüştür:

9b/5 <i>yağşı</i>		80a/8 <i>haşhâşını</i>	
-------------------	---	------------------------	---

3.1.2.10. t ünsüzünün imlası

t ünsüzü, hem “te” (ت) hem de “tı” (ط) ile gösterilmiştir:

4b/1 *tarlık*

تارلیق

14a/2 *tatlıg*

تاتلیغ

35a/6 *aç*

آط

100b/4 *tavuğ*

طاووق

3.1.3. Hemzenin Kullanımı

Bünyesinde “hemze” (ء) bulunduran alıntı kelimeler, metinde kimi zaman “hemze” (ء) işareti kullanılarak yazılmıştır:

13a/5 *mā`ü`l-ḥayā`t*

مدرا حیوة

55a/4 *mā`ü`l-`asel*

ماد اعل

61a/9 *sinā`-i Mekkī*

سینا مکی

61b/10 *te`şir*

تاشیر

87b/11 *ibtidā`*

ابتداء

129b/9 *ḥurfü`-t-tā`*

حروف التا

Sözü edilen kelimeler kimi zaman da “hemze” (ء) işareti kullanılmadan yazılmıştır:

97a/4 *teşir*

تاشیر

76b/11 *sinā-ı Mekkī*

سینا مکی

“Hemze” (ء) işaretinin birkaç örnekte “ye” (ی) harfine dönüştüğü tespit edilmiştir:

21a/2 *zāyil*

زایلی

42b/9 *fāyide*

فایده

58a/1 *dāyım*

دایم

105a/5 *`acāyib*

عجاب

Bir kelimedede ise bünyesinde “hemze” (ء) işareti bulundurmamasına rağmen bu işaretin kullanıldığı görülmüştür:

92a/2 *perde`*

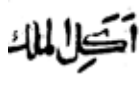
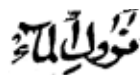
پرده

3.1.4. Hareke Kullanımı

Metinde kelimelerin yazımı çoğunlukla harekesiz gösterilmiştir. Fakat hem Türkçe hem de alıntı kelimelerde bazen yer yer bazen de tamamında hareke kullanılmıştır:

Türkçe kelimeler			
4a/10 aççığ		15a/8 kuçkaç	
58b/3 ıssığdın		73b/1 sübüüt	
74a/10 çıkkan		98a/3 urruğını	
Alıntı kelimeler			
3a/9 sevdā		3b/4 delīl	
65b/10 direm		78a/10 mād̄deten	
113a/2 'alā hazā'l-kıyās		114a/11 zükām	

Ele alınan metinde yer alan Türkçe ve alıntı kelimeler çoğunlukla harekesiz yazılmıştır. Harekeli yazılan kelimelerin kimisi ağız özelliklerini ortaya koymak kimisi de yazımın aslına uygun şeklini göstermek içindir fakat metinde özellikle Arapça kelime yahut cümlelerin harekelenmesindeki yanlışlıklar göze çarpmaktadır:

Metindeki yazım		Doğru yazım
82b/8 ekeli 'l-melik		iklīlü 'l-melik
84a/4 ma 'uvzetīni		mu 'avvizeteyn
86b/10 nüzūlī 'l-mā'		nüzūlu 'l-mā'

89a/2 <i>şıfat-ı ħubb-ı eyārenc-i feyķarā</i>	صِفَاتُ الْهُبِّ الْعَيَّارِيَّةِ	<i>şıfat-ı ħabb-ı eyāric-i feyķarā</i>
89a/7 <i>ibütidā</i>	اِبْتِدَاءٌ	<i>ibtidā'</i>
125a/8 <i>fazıl</i>	فَاضِلٌ	<i>faşl</i>
129b/9 <i>el-bābi 's-sālis fī ħurfü 't-tā'</i>	الْبَابُ الثَّلَاثُونَ فِي حُرُوفِ التَّاءِ	<i>el-bābü 's- sālis fī ħarfü 't-tā'</i>
130a/5 <i>ħarfü 'l-ħā{r}</i>	حَرْفُ الْهَاءِ	<i>ħarfü 'l-ħā'</i>
130b/2 <i>ħarfü 'd-dāl</i>	حَرْفُ الدَّالِ	<i>ħarfü 'd-dāl</i>
130b/3 <i>ħarfü 'r-rā'</i>	حَرْفُ الرَّاءِ	<i>ħarfü 'r-rā'</i>
130b/7 <i>ħarüfi 'z-za'</i>	حَرْفُ الزَّايِ	<i>ħarfü 'z-zā'</i>
131a/4 <i>ħarfe 'ş-şad</i>	حَرْفُ الشَّادِ	<i>ħarfü 'ş-şād</i>
131a/6 <i>ħarfe 'd-dād</i>	حَرْفُ الدَّادِ	<i>ħarfü 'd-dād</i>
134a/6 <i>ħubbü 'l-ketān</i>	حُبُّ الْكَتَانِ	<i>ħabbü 'l-kettān</i>
135b/4 <i>baķlate 'l-ħamķā</i>	بَقْلَاتُ الْحَمَكَا	<i>baķlatü 'l-ħamķā</i>
136a/5 <i>'araķa 'n-nisā</i>	عَرَاكُ النَّسَاءِ	<i>ırķu 'n-nisā</i>
136a/6 <i>el-bābe 's-sādüs</i>	الْبَابُ السَّادِسُ	<i>el-bābü 's-sādüs</i>
136b/2 <i>el-bābi 's-sābi'</i>	الْبَابُ السَّابِعُ	<i>el-bābü 's-sābi'</i>
142a/4 <i>temmeti 'l-kitāb</i>	تَمَّتِ الْكِتَابُ	<i>temmetü 'l-kitāb</i>

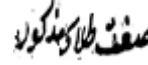
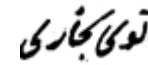
3.1.5. Tamlamaların Yazımı

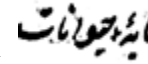
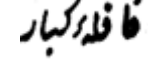
Metinde Arapça-Farsça tamlamaların yazımında birlik yoktur. Farklı kuruluş şekilleriyle oluşturulan tamlamalar şöyledir:

- Herhangi bir işaret yahut harf kullanılmadan kurulan tamlamalar:

54b/8 *zerāvend-i ṭavīl* 62a/2 *nev'-i dīger*

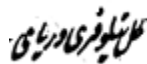
- Yâ-yı izafet ve hemze-i izafet ile kurulan tamlamalar:

11a/2 *şifāt-ı ṭilā-yı mezkūr* 75a/9 *ālū-yı Buḥārī*

22a/9 *māye-i ḥayvānāt* 62b/9 *ḳāḳule-i kibār*

- Yâ-yı izafet'in kelimeye bitişik şekilde yazılmasıyla kurulan tamlamalar:

30b/3 *gūşt-ı şādef* 39b/2 *ḥūn-ı fāsīdni*

44a/3 *büzūr-ı serd* 92a/6 *gül-i nīlūfer-i deryā*

90b/7 *gül-i surḥ* 95b/6 *ḥarāret-i ten*

- “Vav” (و) ile kurulan tamlamalar:

22b/9-10 *ārmūrūd-u ḥuşk*

63b/3-4 *zerāvend-ü müdahrec*

- “-nı/-ni” ekiyle kurulan tamlamalar:

73b/7-8 *fünūs-ı ḥiyār-nı şenbez*

80a/8 *gül-ni surh*

گلغ پنه

➤ Tenvin işaretiyle kurulan tamlamalar:

14a/7 *'ilāc-ı 'aṭse-i kūdekān*

علاج عطسه کودگان

23a/1 *fāyide-i 'azm*

فایده اعظم

3.1.6. Diğer Yazım Özellikleri

3.1.6.1. Eklerin Yazımı

Metinde eklerin yazımında birlik yoktur. Kök/gövdeye bitişik yazılan ekler olduğu gibi kök/gövdeden ayrı yazılan ekler de mevcuttur:

Bitişik Yazılanlar

7a/5 *yokdur*

بودور

7a/9 *yoktur*

بودتور

19a/6 *ağızlandurur*

آغز لاندورور

25a/8 *arasıdaki*

اراسیداقی

33a/10 *kurutnu*

قوروتنی

50b/2 *yötelgende*

یوتلگنده

Ayrı Yazılanlar

6a/7 *kanı*

کاننی

6a/9 *nemerselerdin*

نمسه لار دین

14b/4 *şoḥlasınıñ*

شوخلاسینی

25b/6 *sürtmek*

سورتماک

29a/8 *yafurmakını*

یافورماکینی

35a/6 *simegey*

سیمه گه ای

38b/3 *çiçegini*

چیچکینی

42b/2 *kiçikkine*

کیچیککینه

Bitişik yazımlarda ekler dışında göze çarpan bir diğer konu açıklama edatı olarak kullanılan kim/ki'nin yazımıdır. Bu edatın kelimeye bitişik yazılan örnekleri görüldüğü gibi kelimedenden ayrı yazılan örnekleri de mevcuttur:

Bitişik Yazılanlar

9a/3 kaçan kim

فجائکیم

9b/2 neçük kim

نچوکیم

14a/11 buyurdu kim

بویدوبیم

19a/11 kerek kim

کیرکیم

30a/8 zımādī ki

ضمادیکه

52a/8 yağı ki

یاغیکه

Ayrı Yazılanlar

16a/10 ağık ki

اغریقکه

63b/8 müşil ki

مشیلکه

22b/1 kerek kim

کیرکیم

45b/8 bilgil kim

بیلگیم

3.1.6.2. Bitişik Yazılan Kelimeler

Metinde iki kelimenin birleşiminden oluşan alıntı kelimelerin kimi zaman birleşik kimi zaman ayrı yazıldığı görülmüştür:

7b/5 piş-āb

پیشآب

8b/6 pişābı

پیشآب

62b/4 hōşbūy

خوشبوی

99b/3 hōş-būy

خوشبوی

3.1.6.3. İkiz Ünsüzlerin Yazımı

Metinde ikiz ünsüz şeklinde yazılan kelimeler çoğunlukla şeddeyle gösterilmiştir:

2a/4 neççe

نچچه

3a/11 ıssıg

یسینگ

5a/6 aççıg

اچچغ

98a/3 urruğın

اوروغنن

111a/9 [i]kki

یککی

114a/8 on yette

اون یته

3.2. Ses Bilgisi

3.2.1. Ünlüler

Çağatay Türkçesinde dokuz ünlü bulunmaktadır: “a, e, é, ı, i, o, ö, u, ü”. Arapça ve Farsçadan ödünçlenen kelimelerdeki “ā, ī, ū, ō” uzun ünlüleri de bu grup içerisinde yer alır.

Ünlüler; teşekkül noktalarına göre “kalınlık ve incelik”, telaffuz esnasında dudağın aldığı şekle göre “düz ve yuvarlak”, ağzın açıklık durumuna göre “geniş, dar ve yarı geniş” olarak tasnif edilirler (Argunşah, 2018: 97):

➤ **Teşekkül noktalarına göre:**

Kalın ünlüler: a, ı, o, u

İnce ünlüler: e, é, i, ö, ü

➤ **Dudağın aldığı şekle göre:**

Düz ünlüler: a, e, ı, i

Yuvarlak ünlüler: o, ö, u, ü

➤ **Ağzın açıklık durumuna göre:**

Geniş ünlüler: a, e, é, o, ö

Dar ünlüler: ı, i, u, ü

Yarı geniş ünlü: é

é-i meselesine dair: Anadolu coğrafyasında ağızlarda yaşayan kapalı e sesi, hem yerli hem yabancı Türkologların tartışma konusu olagelmıştır. Eski Türkçeden günümüz Türk dillerine değin tanıklanmaya çalışılan bu harf, kimi araştırmacılar tarafından kabul edilirken kimileri kesin dille reddetmiştir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar¹⁰ aydınlatıcı ve açıklayıcı olsa da bu

¹⁰ Kapalı e sesi meselesi üzerine yapılan çalışmalar için bk. “Küçük Çağatay Grameri” (Eckmann, 1960: 44), “Eski Türkçedeki Oğuzca Belirtiler” (Korkmaz, 1974: 19-21), “Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü” (Yılmaz Ceylan, 1991: 151-165), “Türkçede Kapalı E” (Yavuz, 1991: 271-306), “Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler” (Tekin, 1995: 47-48), “Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair” (Duman, 1999: 65-104), “Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é/i Meselesi” (Kocaoğlu, 2003: 266-281), “Kapalı e (é) Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağızları İlişkisi” (Erdem ve Gül, 2006: 111-148), “Türk Lehçelerindeki Bir Ses: Kapalı é” (Semedli, 2008: 522-532), “Harezmi Dönemi Metinlerinde e/i Sorunu” (Argunşah, 2010: 47-60), “Çağatay Türkçesi” (Argunşah, 2018: 97).

harfin tarihi Türk metinlerinde nasıl ele alınması gerektiği henüz kesin bir şekilde ortaya konulamamıştır.

Çağatay Türkçesi metinlerinin yazıldığı Arap alfabesinde kapalı e sesi için ayırıcı bir harf yahut gösterge bulunmadığından (Nadir de olsa bazı metinlerde esre harekesiyle harf gösterilmeye çalışılmıştır.) sesin varlığı (ع) şeklinde gösterilmiş (Eckmann, 1960: 44) ve kimi araştırmacılar tarafından “é” kimilerince de “i” şeklinde okunmuştur.

Kapalı e sesi, Latin kökenli Türk alfabesinde bulunmamakla birlikte ağızlarda -İstanbul Türkçesi telaffuzu esas alındığı için- kullanımı da işlek değildir (Argunşah, 2018: 97). Türkiye dışındaki Türk topraklarında varlığını sürdüren bu ses, Çağatay Türkçesinin mirasçıları olarak kabul edilen Özbek ve Uygur Türkçelerinde bulunmakta ve yazımı için ayrı bir harf kullanılmaktadır. (Kapalı e sesinin metindeki yazım ve kullanımıyla ilgili bk. 3.1.1.2. é ünlüsünün imlası)

3.2.1.1. Ünlü Uyumları

Kalınlık-İncelik Uyumu

Kalınlık-incecik, damak yahut büyük ünlü uyumu adı verilen hadise, Türkçenin temel kurallarından biri olup seyri Eski Türkçeden beri takip edilebilmektedir. Bu kuralda esas nokta, kalın yahut ince ünlülerin birbirini takip etmesidir. Eğer bir kelimenin ilk hecesinde kalın ünlü varsa diğer hecelerinde de kalın ünlü; ilk hecesinde ince ünlü varsa diğer hecelerinde de ince ünlünün bulunması bu uyumun temelini oluşturur.

Ünlülerin kalınlık ve inceliğinin esas alındığı bu uyum, Arap harfleriyle yazılmış tarihi metinlerde belli metotlarla izlenebilmektedir: k ve g harfinin ince sesletiminde “kef” (ك), k harfinin kalın sesletiminde (ق), g sesinin kalın sesletiminde ise “gayın” (غ) harfi kullanılmasıyla ünlülerin ince mi kalın mı olduğu anlaşılmaktadır (Argunşah, 2018: 98). Kalın yahut ince ünlüler barındıran kelimelerin ekleri de bu yapıya göre şekillenmektedir.

Çağatay Türkçesi dönemi metinlerinde Türkçe kökenli kelimeler ve bu kelimelere getirilen eklerde kalınlık-incelik uyumu çoğunlukla sağlamdır fakat alıntı kelimeler ile ekler arasında uyumun bozulduğu görülmektedir (Eraslan, 1970: 113-115; Bodrogligeti, 2001: 15; Argunşah, 2018: 99).

Ek uyumsuzluğuna dair: Konuyla ilgili Türkologlar arasında tam anlamıyla bir görüş birliğine varıldığı söylenemez. Eckmann'ın konu hakkındaki görüşü “İnce-kalın vokal uyumu Türkçe kelimelerde esas itibariyle muhafaza edilmiştir. Kalın vokalli kelimelere kalın, ince vokalli kelimelere de ince ekler eklenir. (...) Kaideye aykırı hallere (al-dük, kimse-ğa vb.) eski yazmalarda nisbeten nadiren, yeni yazmalarda daha sık rastlanır. Bu uyum bozukluklarını şehirlerde konuşulan Özbekçenin tesirini atfetmek gerekir. Arapça ve Farsça kelimelere ekseriyetle kalın vokalli ekler eklenir.” (Eckmann, 2017: 113) şeklindedir. Eckmann bu konuda ayrıca Arapçada arka ve ön ünlüler için özel harfler olmadığından kriter olarak ğ/k ve g/k harflerinin dikkate alındığını, klasik dönem metinlerinde bu kuralın istisnalarının karşılaşılmamasının müstensih hatasının olabileceğini belirtmiş ve alıntı kelimelere kalın ünlülü eklerin getirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Eckmann, 1966: 29-30).

Eraslan'ın sözü edilen konuyu ele aldığı çalışmasında, Arapça ve Farsçada kalın ünlülerin hakim olmasını bu uyumsuzluğunun nedenlerinden biri olarak göstermiş; metinde yer alan bir kelimeye getirilen ekin hem kalın hem ince ünlülü şeklinin getirilmesinin bir imla istikrarsızlığı olabileceğini belirtmiştir. Arap alfabesinin sisteminin ünsüzlere dayandığını ve ünlü sistemine dayanan Türkçe ile uyum gösteremediğini özellikle bu hususun büyük ölçüde Klasik Çağatay yazı dilinde görüldüğünü eklemiştir. Bu uyumsuzluğun nedenlerinden bir diğeri olarak da Arapça ve Farsça kelimelerin kalın telaffuz edilişlerini fakat bir kelimeye hem kalın hem ince ünlülü ekin getirilmesinin imla istikrarsızlığının yanında tereddütlü telaffuz durumunun varlığının da olabileceğini hatta yabancı kelimelerde ortaya çıkan bu durumun müstensihler tarafından zamanla Türkçe kelimelere de yayıldığını ifade etmiştir. Ayrıca klişeleşmenin imlada önemli bir yer tuttuğunu, birden fazla şekilleri bulunan eklerin bir şekliyle imlada genelleşmesinin normal bir durum olduğunu, imlada kolaylığı sağlayan bu durumun yabancı kelimelere kalın ünlülü ek getirme eğiliminde etkili olabileceğini belirtmiştir (Eraslan, 1970: 114-115).

Şen ise, Tarihi Türk şivelerinde ödünç kelimelere çoğunlukla kalın sırada ek getirme eğiliminin Uygur Türkçesinde başladığını Hakaniye Türkçesi ile yazılmış eserlerde kalın sırada, Harezmi Türkçesi eserlerinde yer alan kelimelerde hem kalın sırada hem de ince sırada eklerin getirildiğini, Oğuz ve Kıpçak Türkçelerinde ise alıntı kelimelerde çoğunlukla ince sırada eklerin geldiğini tespit etmiştir. Çağatay Türkçesi ile yazılmış eserlerde alıntı kelimelere çoğunlukla kalın sırada eklerin getirildiğini özellikle Çağatay edebi dilinin gerileme döneminden Özbek Türkçesine doğru gidildikçe bu durumun daha da arttığını ifade etmiştir. Şen, bu durumun bir uyumsuzluk olduğunu düşünmemekte ve bu durumun ödünç kelimelerin telaffuzunun Türkçe kadar sağlam olmadığını hem kalın hem ince sıradaki söylenişlerinin dilde hatta yazarın kendi dilinde baskın şekilde yaşadığını gösteren durum olarak belirtmiştir (Şen, 2007: 38-39).

Metinde yer alan Türkçe ve alıntı kelimeler ile ekler arasında kalınlık-incelik uyumu genel itibarıyla sağlamdır:

hatarıdur 2a/10, *sebebdür* 3a/3, *ıssıgdın* 9b/9, *yeldin* 12b/7, *aralıkıda* 20b/8, *bözde* 21a/6, *keyinki* 24b/3, *eytken* 24b/3, *açmağan* 31b/10, *kurutnı* 33a/11, *kaşnıñ* 33b/6, *kazanga* 42a/8, *hemelerini* 49b/5, *dārūlarını* 76b/3, *nohūdça* 78b/3, *mi‘dege* 102a/5, *yılğaça* 113a/2, *münjüzlük* 117a/9, *ferāmüşlükni* 113b/10, *teşnelik* 133b/10, *susalıknı* 135a/4, *kiyāhlar* 138a/5, *ādemiler* 140a/10

Bazı eklerin kelime tabanı ile uyuşmaması sonucu uyumun bozulduğu örnekler de hem Türkçe hem alıntı kelimelerde görülmüştür:

/+ğa, +ge, +ka, +ke/ Yönelme hâli eki	<i>tarafke</i> 9b/4, <i>ishālğa</i> 22b/2, <i>boğuzge</i> 30a/1, <i>kıvāmıge</i> 43b/7, <i>balğamge</i> 52b/6, <i>cerāhatke</i> 85b/7, <i>işka</i> 109b/10, <i>dimāğka</i> 136b/10
/+kı, +ki/ Aitlik eki	<i>üstüh‘ānıdaki</i> 16b/6, <i>kursakıdaki</i> 80a/11, <i>evvelki</i> 83a/5, <i>kazandaki</i> 99b/11
/+ğaça/ Sınırlama hâli eki	<i>tiziğaça</i> 27b/6, <i>künğaça</i> 97a/3, <i>hefteğaça</i> 97b/4
/+rağ/ Karşılaştırma hâli eki	<i>kavīrağ</i> 83a/3, <i>bihrağ</i> 122b/5, <i>kemrağ</i> 132a/6, <i>galīzrağ</i> 132b/9

/+lık, +lik, +luk/ İsimden isim yapma eki	<i>ten-dürüstlük 3a/2, şifâlik 8b/7, rüşenâlik 9b/5, şihhatlik 28a/8, teşnelik 79b/1, süstlük 112b/5</i>
/-mAk/ İsim-fiil Eki	<i>bilmağ 77b/11</i>
/-gen/ Sıfat-fiil eki	<i>savugen 32b/5, kaçgen 56b/8</i>

Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Düzlük-yuvarlaklık, dudak yahut küçük ünlü uyumu, düz ünlülerden sonra düz ünlülerin yuvarlak ünlülerden sonra ya dar yuvarlak yahut düz-geniş ünlülerin gelmesi hadisesidir.

Tarihi Türk lehçeleri ve bu lehçelerle yazılan metinlerde düzlük-yuvarlaklık uyumuna kalınlık-incecik uyumuna nazaran daha az rastlanır. Çağatay Türkçesi metinlerinde ise uyumla ilgili bir tutarsızlık bulunmaktadır; bir kelimenin hem düz hem yuvarlak şekilli örnekleri olduğu gibi eklerin de yalnızca ya düz ünlülü yahut yuvarlak ünlülü şekilleri vardır (Bodroglıgeti, 2001: 15; Argunşah, 2018: 101). Bunun da sebebi olarak Çağatay Türkçesinde düzlük-yuvarlaklık uyumunun tam olarak gelişmemiş olmaması gösterilmektedir (Eckmann, 1966: 33). Eklerin tek şekilli varlığı Yeni Uygur Türkçesi sahasında da görülmektedir ve bu durum uyumu bozan temel etkenlerdendir (Öztürk, 2010: 8). Metinde yer alan Türkçe ve alıntı kelimelerde düzlük-yuvarlaklık uyumuna giren örnekler şöyledir:

yerige 3b/6, bolmasa 8b/8, ağrıknıñ 9a/10, çıkarmaqnıñ 11a/11, kurutup 12a/5, bularnı 16a/4, yılğaça 20b/11, astındaqı 50a/5, benefşeni 61a/10, köydürüp 68b/5, ahşamlıqda 74a/8, qaysıdın 81b/5, oldurur 122b/5

Türkçe ve alıntı kelimelerde eklerin tek şekilli olması nedeniyle kelime tabanlarıyla ekler arasında kimi uyumsuzluklar meydana geldiği örnekler de görülmüştür:

Düz Ünlülü Ekler	
/(ü)nçi/ İsimden isim yapma eki (ikinci vokal)	<i>törtünçi 2a/10, üçünçi 7a/6</i>
/+sız/¹¹ İsimden isim yapma eki	<i>tuzsuz 33b/10, uykusuz 80a/7</i>
/+nI/ Yükleme hâli eki	<i>üçini 5b/5, uykunu 16b/3, mâzünü 15a/10, yulgunnu 18a/6, muni 21a/6</i>
/-DI/ Görülen geçmiş zaman eki¹²	<i>buyurdu 80b/11, kördiler 98b/1, sordular 98b/2, aldurdular 137a/5</i>
/+DIIn/ Ayrılma hâli eki	<i>sudın 45a/2, közdin 85b/1, kündin 97a/8, savuğdın 97b/6, töşükdin 125a/2</i>
/-GII/ Emir kipi II. teklik şahıs eki	<i>turgüzgöl 11b/9, koygöl 11b/10, kömgöl 32b/3</i>
/(s)I/ İyelik eki	<i>ornı 7b/1, üstide 9a/9, közi 9b/10, kolıdın 37b/4, köksi 107a/5, dalısı 20b/3, dârüsü 78b/2, çârbüsü 97a/1, oşukıda 110b/4, ebrüsü 137a/7</i>
/+nInj/ İlgi eki	<i>hamuşnıj 62a/11, üzümniş 63a/10, ma'cünniş 65b/1, gülniş 70b/4, tohmnıj 70b/6, köznıj 87a/8</i>
/+kı, +ki/ Aitlik eki	<i>üstüh'ânıdaki 16b/6, kursağdaki 48a/3, tarafıdaki 109a/8</i>
Yuvarlak Ünlülü Ekler	
/-DUR/ Fiilden fiil yapma eki	<i>aldursun 6a/8, deydürler 11b/2, yedürmek 14a/7, keltürür 16b/3, ağızlandurur 47b/11, yandurur 53b/2, aldurdular 137a/5</i>
/-ğunça, -günçe/ Zarf-fiil eki	<i>çıkğunça 17b/11, kalğunça 17b/2, ötmegünçe 43a/3, atğunça 105a/5, yetmegünçe 108a/5</i>
/-ğuz/ Fiilden fiil yapma eki	<i>yatğuzup 108b/7</i>

¹¹ Çoğunlukla düz ünlülü kullanılan bu ekin bir örnekte yuvarlak şekline rastlanmıştır: uykusuzluğa 131b/10

¹² Çoğunlukla düz ünlülü kullanılan bu ekin birkaç örnekte yuvarlak şekline rastlanmıştır: kördüm 14a/8, meşğül boldum 79b/5, mukayyed boldum 79b/7

/mu/ Soru edatı	<i>bolsa mu</i> 33a/1
/+dUr/, /+turur/ Ek-fiil	<i>yamandur</i> 10a/1, <i>mücerrebdür</i> 12a/9, <i>bardur</i> 25a/8, <i>kısmdur</i> 45b/9, <i>çigde turur</i> 22b/11, <i>mücerreb turur</i> 29b/1, <i>şafra turur</i> 39b/1
/-Ur/ Geniş zaman eki	<i>kelür</i> 4b/5, <i>ziyāde kıtur</i> 69a/8
/-ür-/ Fiilden fiil yapma eki	<i>içürse</i> 68a/9
/-Ur/ Sıfat-fiil eki	<i>yürek salurını</i> 68a/10, <i>kelür maħalde</i> 77b/1
/-sUn/ Emir kipi III. teklik şahıs eki	<i>yesün</i> 6a/5, <i>aldursun</i> 6a/8, <i>kılsun</i> 6a/9, <i>silatsun</i> 24b/5, <i>bolmasun</i> 78b/7, <i>taşlasun</i> 103a/6, <i>çafsun</i> 103b/4

3.2.1.2. Ünlü Değişmeleri

Düzleşme

Düzleşme, yuvarlak ünlülerin çeşitli sebeplerle düz ünlülere dönmesi hadisesidir. Çağatay Türkçesi metinlerinde sıklıkla karşılan bu hadisenin (Argunşah, 2018: 104) metinde görülen örnekleri şöyledir:

/o-/>/a-/ değişmesi	<i>soğık>savuk</i> 2a/7
/u-, -u/>/ı-, -ı/ değişmesi	<i>yultuz>yıldız</i> 17a/1, <i>yultuz>yılduz</i> 48b/9, <i>buğu>buğı</i> 49b/3, <i>taşgaru>taşkarı</i> 123a/2
/-ü/>/-e/ değişmesi	<i>bölük>bölek</i> 20b/6, <i>sidük>südek</i> 34a/8, <i>töpü>töpe>töfe</i> 110a/9, <i>kötür->köter-</i> 137b/10
/-ü/>/-i/ değişmesi	<i>ilgerü>ilgeri</i> 26a/7

Yuvarlaklaşma

Yuvarlaklaşma, düz ünlülerin çeşitli sebeplerle yuvarlak ünlülere dönüşmesi hadisesidir. Çağatay Türkçesi metinlerinde sıklıkla karşılaşılan bu hadise, üç şekilde meydana gelir:

Gerileyici ünlü benzeşmesi, İlerleyici ünlü benzeşmesi ve Dudak ünsüzlerinin etkisi (Argunşah, 2018: 103).

Metinde bu hadisenin görüldüğü örnekler şöyledir:

Gerileyici Ünlü Benzeşmesi: İkinci hecesinde yuvarlak ünlü barındıran kelimelerin ilk hecesindeki düz ünlüyü yuvarlaklaştırması hadisesidir.	
/a-/>/o-/ değişmesi¹³ Bu hadiseye metinde iki şekilli kullanımıyla bir örnekte rastlanmıştır.	<i>aşuk</i> 110a/3> <i>oşuk</i> 110b/4
/e-/>/ö-/ değişmesi¹⁴	<i>teşük</i> > <i>töşük</i> 125a/2 <i>erük</i> > <i>örük</i> 128a/7
Dudak Ünsüzlerinin Etkisiyle: Kelimenin içerisinde yer alan dudak ünsüzlerinin “b, m, p, v” düz ünlüleri yuvarlaklaştırması hadisesidir.	
/a-/>/o-/ değişmesi¹⁵	<i>ābādān</i> > <i>obdan</i> 135a/7
/ı-, -ı-, -i/>/u-, -u-, -u/ değişmesi¹⁶	<i>soğtk</i> > <i>savuk</i> 3b/8 <i>tabışgan</i> > <i>tavuşkan</i> 25b/9 Bu kuralın dışında söz konusu hadiseyi gösteren örnekler nadirdir: <i>ılgın</i> > <i>yulgun</i> 18a/6
/i-/>/ü-/ değişmesi	<i>bit</i> -> <i>büt</i> -> <i>püt</i> - pütken bolsa 56b/10

Metinde ilerleyici ünlü benzeşmesini gösteren örnek bulunmamaktadır.

¹³ “Bugün Uygur lehçesi ve ağızlarında ilk hece a ünlüsünde görülen ikinci önemli ayırıcı değişme Ortak Türkçenin a-u dizilişindeki kelimelerinde yine benzeşmeyle ilk hecedeki /a/ ünlüsünün yuvarlaklaşarak /o/ ünlüsüne gelişmesi hadisesidir. Bu olay, Orta Türkçe dönemi Doğu Türk çevresine ait eserlerde seyrek de olsa tespit edilebilen erken bir ses değişmesi olarak karşımıza çıkar. Bu gelişmeyi bugün Lopnor ağızı dışında, Uygur lehçesinin standart türü de dahil bütün ağızlarında düzenli olarak görmek mümkündür” (Emet, 2000: 66). Bu hadiseye Yeni Uygur Türkçesinde de rastlanır (Öztürk, 2010:11).

¹⁴ Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında karşılaşılan bir hadisedir (Emet, 2000: 84-85; Öztürk, 2010: 13)

¹⁵ Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında karşılaşılan bir hadisedir (Emet, 2000: 61; Öztürk, 2010: 11)

¹⁶ * Uygur ağızlarında karşılaşılan bir hadisedir (Emet, 2000: 66)

**Kaşgar, Lopnor ve Hoten ağızlarında geçen “puşur->bışır-” fiili (Emet, 2000: 70) metinde “fuşur-” şeklindedir ve /b-/>/p-/>/f-/ hadisesi dolayısıyla bu kapsam içinde örnek olarak gösterilememiştir.

Genişleme

Genişleme, bir kelimedede yer alan dar ünlülerin çeşitli sebeplerle genişlemesi hadisesidir.

Metinde “altı ve yedi” sayısının hem dar ünlülü “altı, yeti” hem de geniş ünlülü “alta, yete, yette” şekilleri kullanılmıştır. Çağatay Türkçesi metinlerinde sözü edilen sayıların genellikle düz (Argunşah, 2018: 157); Yeni Uygur Türkçesinde de geniş ünlülü şekillerinin (Öztürk, 2010: 14) kullanılması metnin hem Çağatay Türkçesi hem de Yeni Uygur Türkçesi fonetik özelliklerini barındırdığını göstermesi bakımından önemlidir:

/-ı/ > /-a/ değişmesi	<i>altı</i> > <i>alta</i> 54b/10
/-i/ > /-e/ değişmesi	<i>yeti</i> > <i>yete</i> 1b/8 <i>teri</i> > <i>tére</i> téresi 83a/2 <i>on yetti</i> > <i>on yette</i> 114a/8

Bu değişimin belirgin örneklerinden biri de metinde sıklıkla geçen “tola(<tolu)” (2b/4) kelimesidir.

“Kök hecesinde geniş-yuvarlak /o/ ünlüsü olan OTü. pek çok tek veya çok heceli kelimedede o ünlüsü, Uygur ağızlarında çok heceli kelimelerde veya tek ve çok heceli kelimelerin çekimli biçimlerinde bu ünlüyü takip eden hecelerdeki /ı, u, a/ ünlülerini etkilemiş; bu ünlüler ya genişleyip /a/ olarak kök hecedeki /o/’ya daha yaklaşmış ya da tam veya yarım benzeşmeyle /o/ veya /u/ olmuştur. o-ı/u > o-a yönündeki gelişme daha çok edebi dil, merkez ağızları ve Hoten ağızında tespit edilirken o-ı/u/a > o-o (seyrek olarak da o-a/u da) yönündeki tam benzeşme Lopnor ağızı için ayrıdır” (Emet, 2000: 74).

Daralma

Daralma, bir kelimedede yer alan geniş ünlülerin çeşitli sebeplerle daralması hadisesidir. Metinde bu hadisenin görüldüğü örnekler şöyledir:

/a-/>/ı-/ değişmesi ¹⁷	çadan>çıyan 83b/5
/-e/>/-i/ değişmesi ¹⁸	örükçe>örükçi 124b/9

Kalınlaşma

Uygur ağızlarında da görülen bu hadiseye (Emet, 2000: 68-69) metinde iki şekilli kullanımıyla bir örnekte rastlanmıştır. Bu hadisenin gerçekleşmesindeki sebep “tı” (ط) harfinin kalınlaştırıcı etkisidir:

it 96a/9 ~ it 107a/7

İncelme

İncelme, bir kelimedeki kalın ünlülerin çeşitli sebeplerle incelmesi hadisesidir. Metinde bu hadiseye yalnızca bir örnekte rastlanmıştır: *yori->yür-* 9a/6. Bu örnekte incelme hadisesi /y-/ ünsüzünün daraltıcı etkisiyle ilgilidir; /-o-/ ünlüsü önce daralmış, ardından ince sıraya geçmiştir. Uygur ağızlarında da fiilin bu şekilde kullanımı mevcuttur (Emet, 2000: 73).

3.2.1.3. Ünlü Düşmesi

Metinde ön ve son seste ünlü düşmesi hadiselerini gösteren örnekler bulunmamaktadır; bu hadiseyle daha çok iç seste karşılaşmıştır. Orta hece düşmesi olarak da bilinen bu hadise “*son hecelerinde dar ünlü bulunan Türkçe kelimelerin bir grubu isim çekimi ve iyelik ekleri aldıklarında, iç heceye geçen son hecedeki dar ünlülerin, eklerle genişletilmiş bazı kelimelerde de Türkçenin ses tarihi içinde geçirdiği çeşitli gelişmeler sonunda vurgunun kendinden sonraki heceye kayması yüzünden, iç seste kalan veya bağlantı görevi yapan ünlülerin düşmesi*” olarak tanımlanır (Korkmaz, 1995: 115). Bu hadiseye Çağatay Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında da rastlanır (Emet, 2000: 230; Öztürk, 2010: 14; Argunşah, 2018: 105).

¹⁷ Uygur ağızlarında karşılaşılan bir hadisedir (Emet, 2000: 65).

¹⁸ Yeni Uygur Türkçesinde karşılaşılan bir hadisedir (Öztürk, 2010: 13).

Metinde bu hadisenin görüldüğü örnekler şöyledir:

orun+i>ornı 7a/7, yumuşak>yumşak 11b/2, burun+ıdın>burnıdın 12b/11, yumuşat->yumşatıp 15b/1, boyun+i>boynu 46a/1, ayıtpdurlar>ayıtdurlar 89a/9, ayıtay>aytay 98b/4, köñül+ide>köñlide 110b/8, köküside>kökside 107a/5, qarınıni>qarnını 117b/8, oğulı>oğlı 137a/4

Bu kuralın dışında iç seste ünlü düşmesini gösteren bir örnek bulunmaktadır:

ābādān>abdan>obdan 135a/7

3.2.1.4. Ünlü Türemesi

Ünlü türemesi “ses özelliklerine veya birbirleri ile birleşme şartlarına bağlı bazı sebeplerle kelimenin ön, iç ve sonuna ünlü getirilmesi” (Korkmaz, 1992: 161) hadisesidir. Bu hadiseye Çağatay Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında da rastlanır (Emet, 2000: 223-225; Öztürk, 2010: 14-15; Argunşah, 2018: 105).

Metinde ön ve son seste ünlü türemesi hadisesine dair örnekler mevcut değildir, bu hadiseye iç seste -Türkçe ve alıntı kelimelerin iki şekilli kullanılan örneklerinde- rastlanmıştır:

turş 7b/4>türüş 2b/2

yasmuq 26a/8>yasımuqñı 37a/8

kāsīnī 67a/6>kāsñı 121b/1

3.2.1.5. Birleşme

Ünlüyle biten bir kelime ünlüyle başlayan bir ek ya da kelime ile karşılaştığında ünlülerden biri düşer ve ünlü çatışması giderilerek tek kelime formuna dönüşür, bu hadiseye “birleşme” adı verilir. Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde bu hadiseye rastlanır (Öztürk, 2010: 15; Argunşah, 2018: 104). Metinde bu hadisenin görüldüğü örnekler şöyledir:

neme erse>nemerse nemersege 2a/1

ne+çe ök>neçük 83b/1

3.2.2. Ünsüzler

Çağatay Türkçesinde ünsüzler, telaffuz yerlerine “dudak, diş, diş-damak ve gırtlak” ve telaffuz şekillerine göre “kapalı, açık, yarı açık, akıcı, nazal ve yarı ünlü” tasnif edilirler (Eckmann, 2013: 36):

	Kapalı		Açık		Yarı Açık		Akıcı		Nazal		Yarı Ünlü
	s.lı	s.sız	s.lı	s.sız	s.lı	s.sız	s.lı	s.sız			
Dudak	b	n							m		w
Diş-Dudak			v	f							
Diş	d	t	z	s			r	l	n		
Diş-Damak			j	ş	c	ç					y
Damak	g	k									
Art Damak		ķ	ġ	ħ				ŋ			
Gırtlak		‘		ħ							

3.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

Akıcılaşma

Akıcılaşma, “*b, d, g, ġ gibi ötümlü patlamalı ünsüzlerin r, l, m, n, y, v, ğ, ğ gibi sürtünücü olmayan, bol sesli akıcı ünsüzlerden birine veya yarı ünlüye değişmesi olayı*” şeklinde tanımlanır (Karaağaç, 2010: 62).

/b-/>/m-/ değişmesi: Kelime başında bulunan /b-/ ünsüzünün gerileyici benzeşmeyle /m-/ sesine değişmesindeki esas neden, kelime ortasında yahut sonundaki /-n-, -n, -ŋ-, -ŋ/’nin etkisidir. Bu değişmeye Çağatay Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında da rastlanır (Emet, 2000: 220; Öztürk, 2010: 17; Argunşah, 2018: 108). Metinde bu durumu gösteren örnekler şöyledir:

munça “bu kadar” 5a/7, *mende* “bende” 20b/11, *munı* 21a/6 “bunu”, *mundaķ* “böyle” 29a/11, *munuŋ* “bunun” 37b/3, *mundaġ* “böyle” 66b/8, *miŋ bir* “bin bir” 39a/11, *müñüz* “boynuz” 49b/4, *munıda* “bunda” 116b/6

“Bu” işaret zamiri yalın hâlde iken /b-/ sesini korumuş fakat hâl eki aldığıında /m-/ sesine dönüşmüştür. Oğuz Türkçesinin etkisiyle bazı örneklerde söz başı /b-/ sesinin korunduğu örnekler de vardır (Argunşah, 2018: 108). Metinde bu durumu gösteren örnekler şöyledir: *bularnı* 5b/9, *bularnıñ* 10b/2, *bular* 36b/8, *buña* 56b/2, *bulardın* 65b/7

Metinde bu kuralın dışında da /b-/>/m-/ değişmesini gösteren örnekler bulunmaktadır: *mozay* “buzağı” 132a/7

/-d-, -d/>/-ḏ-, -ḏ />/-y-, -y/ değişmesi: Eski Türkçedeki kelimelerde iç ve son ses olarak kullanılan /-d-, -d/ sesi, Harezmi ve Karahanlı Türkçesinde /-ḏ-, -ḏ /’ye Çağatay Türkçesinde ise /-y-, -y/’ye dönüşür (Eckmann, 2013: 39). Bu hadise Çağatay Türkçesini Harezmi Türkçesinden ayıran önemli ses özelliklerinden biridir (Argunşah, 2018: 110).

Metinde bu hadiseye hem ilk hem son seste rastlanmıştır:

kedın>keḏın>keyin 11b/11

uḏı->uyu- uykuçı 13a/1

adaḡ>aḏaḡ>ayaḡ 18a/11

boḏ>boy boyı 50a/5

uḏ>uy 97b/6

ḡudruḡ>ḡuḏruḡ>ḡuyruḡ ḡuyruḡını 107a/8

ḡod->ḡoḏ>ḡoy- ḡoyar 83b/10

aḏır->aḏır->ayır- ayırmaḡını 139a/9

/-b/>/-w/>/-y/ değişmesi: Metinde bu hadiseye yalnızca bir kelimedede rastlanmıştır:

sub>suw>suy suйда 42b/8, suydın 109a/3, ağız suyı 15a/11 vb.

Süreksizleşme

Süreksizleşme, sürekli ünsüzlerin süreksiz ünsüzlere dönüşmeleri hadisedir.

/f-, -f-/>/p-, -p-/ değişmesi: Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında alıntı kelimelerde görülen bu hadiseye (Emet, 2000: 222; Öztürk, 2010: 18) metinde de alıntı kelimelerde rastlanmıştır:

fāh̄tek>pāh̄tek 132b/4

ferbih>perbih 70a/11

Bu hadisenin görüldüğü alıntı kelimelerin iki şekilli kullanımları da metinde mevcuttur:

fāyide 42b/9>*pāyide* 133b/11

feūle>filte 58a/2>*pilte* 126b/5

be-Fārsī 128b/5>*be-Pārsī* 129a/3

Tonlulaşma

Tonlulaşma, ötümsüz ünsüzlerin ses yolunu genişleterek çıkarılan ötümlü ünsüzlere dönüşmesi hadisesidir (Karaağaç, 2010: 91).

/p-/>/b-/ değişmesi: Metinde bu hadiseye alıntı bir kelimedede rastlanmıştır:

pād-zehr>bād-zehr 74a/9

/t-, -t-, -t/>/d-, -d-, -d/ değişmesi: Çağatay Türkçesinde söz başı /t-/ sesi genellikle korunmuştur (Argunşah, 2018: 114). Metinde bu durumu gösteren örnekler şöyledir:

tarlık “darlık” 4b/1, *til* “dil” 4b/8, *tal* “dalak” 7b/3, *tiş* “diş” 31a/1, *taz* “dazlak” 35a/4, *tirig* “diri” 35a/8, *tiken* “diken” 69a/10, *téresi* “derisi” 83a/2, *tamur* “damar” 87a/9, *üzüm talı* “üzüm asması, üzüm dalı” 91a/10, *téη* “denk, eşit” 107a/4, *tegürüp* “değdirip” 109b/8, *tar* “dar” 111b/3, *teğip* “değip” 119a/2, *taşkarı* “dışarı” 123a/2, *taę zebūdesi* “yabani pırasa, daę pırasası” 127b/6

Çağatay Türkçesinde söz başı korunan /t-/ sesinin tonlulaşarak /d-/ sesine değiştüğü örnekler sıklıkla yer alır (Argunşah, 2018: 114); buna karşın bu hadiseye Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında çok daha az rastlanır (Emet, 2000: 217; Öztürk, 2010: 20).

Metinde bu hadiseye, Eski Türkçeden beri ek-fiil olarak kullanılan /+turur/ bildirme ekinin ekleşerek /+dur/ hâline geldiği örneklerde rastlanmıştır:

yok turur>yokdur 7a/5

kılıpturlar>kılıpdurlar 27a/1

kurut turur>kurutdur 50a/4

aytıpturlar>ayıtdurlar 101a/7

Metinde bu hadisenin ön seste görüldüğü örnekler şöyledir:

ti- ~ té->de- 99a/11 ~ *dé-* derler 16b/9

tek ~ teg ~ tég>dek 47b/11 ~ *dék* 3a/6

Metinde alıntı bir kelimenin son sesinde de bu hadiseye rastlanmıştır:

armūd>armut 70a/2

Metinde yer alan “yıldız~yılduz” kelimesinin arkaik şekli “yıldız~yultuz” şeklindedir. Birden çok heceli kelimelerdeki “t” ünsüzünün ötümlüleşmesi, Hoten ağzında karşılaşılan bir durumdur (Tanrıdağlı, 2001: 14 akt.: Çakmak, 2016: 415).

yıldızını 17a/1, *yılduzını* 48b/9

/-k-, -k/>/-g-, -ğ/ değişmesi: Çağatay Türkçesinde söz başı /k-/ sesi her zaman korunmuştur (Eckmann, 2017: 89). Metinde bu durumu gösteren örnekler şöyledir:

kün “gün” 5a/10, *kirip* “girip” 31a/9, *keçe* “gece” 46b/11, *keltürmek* “getirmek” 56a/1, *kerek* “gerek” 58a/3, *keldiler* “geldiler” 84a/1, *künde* “gündüz” 87b/4, *kiter* “gider” 104a/5, *keç* “geç” 132b/6

Çağatay Türkçesi ve Uygur ağızlarında (Emet, 2000: 218; Argunşah, 2018: 112) son seste görülen /-k/>/-ğ/ değişmesine metinde de iki şekilli -hem tonsuz hem de tonlulaşmaya uğramış örnekleriyle rastlanmıştır:

balık 17b/8>*balıg* 26b/8

katık 119a/9>*katıg* “yoğurt” 121a/10

İki ünlü arasındaki tonsuz ünsüzün tonlulaşması konusu karışıktır. Metinde /+lik/ ekinin kef harfiyle yazılması, gef harfine dair herhangi bir belirleyici göstergenin olmaması nedeniyle bu ekten sonra ünlü harfin gelmesi durumunda “lik-i” yahut “lig-i” mi şeklinde okunması gerektiği açık değildir. Çağatay Türkçesinde örneği az olmakla birlikte, Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında /-k/ sesinin tonlulaşarak /-g/ ünsüzüne dönüştüğü örnekler mevcuttur fakat bu hadise 1988 yılından önceki imlada yansıtılırken yeni imlada yansıtılmamıştır (Emet, 2000: 218; Eckmann, 2017: 89).

Metnin yazıldığı yüzyıl göz önüne alındığında tonlulaşma olması gerektiği kanaatine varılmış ve okuyuş şekli buna göre belirlenmiştir:

ziyādeligidin 8a/5, kindigige 62a/5, emçeği 69b/1, tīreligi 71b/3, érenligi 103a/1

Tonlulaşmış örneklerin yanında tonlulaşma hadisesine uğramamış sözcükler de bulunmaktadır; burada belirleyici noktayı harflerin yazımı oluşturmuştur. Metinde bu durumu gösteren örnekler şöyledir:

gāliblikıdın 5a/1, şışmağlıkı 5a/3, kıanatını 15a/6, aralıkıda 21a/8, kıakını 23b/4, kıursağıda 23b/7, taşlıkını 27a/3, ıssıglıkıdın 43a/6, toklukıda 53a/5, kıulağığa 58a/11, sasığı 60b/4, oşuğıda 110b/4

Tonsuzlaşma

Tonsuzlaşma, “*ses tellerinin ciğerlerden gelen havayı titreştirmemesi ve ton vermemesi; ünsüzlerin boğumlanma sırasında titreşimlerini kaybederek tonsuzluk niteliği kazanması*” (Korkmaz, 1992: 151) hadisesidir.

/-g-, -ğ-/>/-k-, -k-/ değişmesi: İç ve son seste görülen /-ğ-, -ğ-, -g-, -g/>/-k-, -k-, -k-, -k/ değişmesine Çağatay Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında sıkça rastlanır (Emet, 2000: 222; Öztürk, 2010: 16; Argunşah, 2018: 112).

Metinde bu hadisenin görüldüğü örnekler şöyledir:

ağrıg>ağrık 3a/2

kuruğsak>kuruksa 19a/9

süçig>çüçük 48b/8

sasığ>sasık sasıkı 60b/4

sancığ>sancık 75a/4

ayığ>ayık 87b/3

Son seste korunan /-ğ/ sesinin hem asli hem de tonsuz şekilli örneklerine Çağatay Türkçesi metinlerinde rastlanır (Eckmann, 2017: 89). Metinde bu durumu gösteren örnekler şöyledir:

muni teg>mundağ 66b/8>*mundağ* 29a/11

fışığ 119b/4>*fışıık* 84b/6

katığ 92b/9>*katık* 122a/2

sarığ 74b/2>*sarıık* sarıkğa 123a/3

kurığ 96a/1>*kuruk* 134a/5

Çağatay Türkçesinde çokça örneği bulunan (Argunşah, 2018: 112) /+luğ/ sıfat yapma ekinin tonsuz şekilli örneklerine de metinde rastlanmıştır:

kurutluğ>kurutluk 37a/6

boğumluğ>boğumluk 50a/6

/b-, -b-/>/p-, -p/ değişmesi: Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında sıklıkla rastlanan bu hadisenin (Emet, 2000: 221; Öztürk, 2010: 17) metindeki örnekleri nadirdir:

bit->büt->püt- pütken 56b/10

keber>keper 136a/4

Metinde bu hadiseye Türkçe ve alıntı bir kelimenin iki şekilli kullanımıyla rastlanmıştır:

bitürde 107b/4>*pitse* 65b/2

şābūn 33a/5>*şāpūn* 117b/5

/-z/>/-s/ değişmesi: Çağatay Türkçesinde geniş zamanın olumsuzu ekinde yer alan tonlu ünsüz /-z/, tonsuzlaşarak /-s/'ye dönüşür (Argunşah, 2018:115). Bu hadiseye Yeni Uygur Türkçesinde de rastlanır (Öztürk, 2010: 20).

Metinde bu hadisenin görüldüğü örnekler şöyledir:

ermez>ermes yahşı érmes 9b/5

kelmez>kelmes 67b/9

körünmez>körünmes 141a/1

Metinde bu kuralın dışında /-z/>/-s/ değişmesini gösteren bir örneğe rastlanmıştır:

köküz>köküs kökside 110b/1

Sızıcılaşma

Sızıcılaşma, patlayıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle sızıcı ünsüzleri dönüşmesi hadisesidir (Korkmaz, 1992: 135).

/-b-/>/-w-/>/-v-/ değişmesi: Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde söz başı /b-/ sesi genellikle korunmuştur (Öztürk, 2010: 18; Argunşah, 2018: 109). Metinde bu durumu gösteren örnekler şöyledir:

bardur 25a/8, *bar édi* 39a/6, *barça* 39b/3, *bérür* 69a/8, *berdi* 79b/6, *barını* 108a/11, *bar érdi* 125b/3

Metinde /b-/ sesinin iç seste korunduğunu gösteren örnekler nadirdir:

télbe>tilbe 97a/1

İç ve son seste Harezmi ve Karahanlı Türkçesinde /-w-, -w/ sesine dönüşen Eski Türkçedeki /-b-, -b/ sesi, Çağatay Türkçesinde /-v-, -v/'ye dönüşmüştür (Eckmann, 2013: 37). Çağatay Türkçesinde sıkça rastlanan bu hadiseye (Argunşah, 2018: 109) Yeni Uygur Türkçesinde de rastlanır (Öztürk, 2010: 18). Metinde bu hadisenin görüldüğü örnekler şöyledir:

tabışkan>tawışkan>tavuşkan 106a/11

tebe>téwe>téve 132a/9

Metinde bu hadiseye alıntı bir kelimedede de rastlanmıştır:

keber>kevre 30a/2

/-ğ-/-w-/-v- değişmesi: İki ünlü arasında kalan Eski Türkçenin /-ğ-/ sesi, Karahanlı ve Harezmi Türkçesinde /-w-/, Çağatay Türkçesinde de /-v-/'ye dönüşmüştür. İç sekte gerçekleşen bu hadise, Çağatay Türkçesini Karahanlı ve Harezmi Türkçesinden ayıran önemli ses özelliklerinden biridir (Argunşah, 2018: 109).

Metinde bu hadisenin görüldüğü örnekler şöyledir:

sogık>savuk 57a/5

yağuk>yavuk 93a/9

Bu hadisenin görüldüğü kelimelerin iki şekilli kullanımları da metinde mevcuttur:

kağun 23a/2>*kaavun* 36a/4

/k-, -k-/-h-, -h- değişmesi: Çağatay Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında da görülen bu ses hadisesinin (Emet, 2000: 218-219; Öztürk, 2010: 19; Argunşah, 2018: 113) metinde görülen örnekleri şöyledir:

yağşı>yahşı 2b/1

toğta->tohta- tohtamay 7a/1

tağığu>tahu 15a/6

ağşam>aşam 30a/9

Bu hadisenin görüldüğü kelimelerin iki şekilli kullanımları da metinde mevcuttur:

kamuş 49b/5>*hamuş* hamuşnığ 62a/11

/p-, -p-, -p/>/f-, -f-, -f/ değişmesi: Dudak ünsüzü /p-, -p-/'nin diş-dudak ünsüzü /f-, -f-/'ye dönüşmesi, Çağatay Türkçesinin karakteristik ses özelliklerinden biridir (Argunşah, 2018: 113).

Metinde bu hadisenin görüldüğü Türkçe ve alıntı kelimelere sıkça rastlanmıştır:

pat>fat 11a/11

yapurmak>yafurmak yafurmakını 29a/7

yapıręak>yaprak>yafrağ yafrağı 37a/10

paqlan>faqlan 45a/1
perpīn>ferfīn ferfīni 71a/2
yip>yif yifni 83a/8
kirpik>kirfik 88a/3
pahte>fāhte 106b/5
töpu>töpe>töfe 110a/9
arpa>arfa 119b/9
köpük>köfük 120a/15
pānīd>fānīd 127a/4
yapçan>yafçan 127a/7
pülād>fülād 140b/9

Bu hadisenin görüldüğü Türkçe ve alıntı kelimelerin iki şekilli örnekleri de metinde mevcuttur:

pīş-āb 7b/5>*fīşāb* fişābı 7b/11
piyāle 21a/11>*fiyāle* 21a/4
tap-ar 27b/7>*taf-ar* 56b/9
çap-ıp 51a/5>*çaf-ıp* 107a/5
piyāz 58a/10>*fiyāz* 36a/1
pāk 64b/7>*fāk* 69b/9
perhīz 79a/11>*ferhīz* 97a/6

/b-, -b-/>/f-, -f-/ değişmesi: Metinde bu hadiseye alıntı kelimelerde rastlanmıştır:

tūbāl>tūfā tūfāsını 30a/5
baṭrāsāliyūn>faṭrāsāliyūn 129b/1

/b-, -b->/p-, -p-/>/f-, -f-/ değişmesi: Metinde bu hadisenin örneklerine hem ön hem iç seste sıkça rastlanmıştır:

but>put putı 118a/2>*fut* 4b/8
bütün>pütün>fütün 12a/2
balçık>palçık>falçık 12a/5
bişür->pişür->fuşur- fuşurup 13b/3

bıçak>pıçak>fiçak 16a/2

baka yapurmakı>pağa yapurmakı>fağa yafurmakı fağa yafurmakını 29a/7

burçak>purçak>furçak 31a/4

bış->piş->fiş- fişkay 42b/1

bok>pok>foğ foğı 81a/1

öbke>öpke>öfke 135a/3

bışığ>pişik>fişığ 119b/4 ~ *fişık* 84b/6

Metinde alıntı bir kelimenin üçlü şekline rastlanmıştır:

şābūn 33a/5>*şāpūn* 117b/5>*şāfūn* 69b/4

Diğer Değişmeler

/s-/>/ç-/ değişmesi: Gerileyici benzeşme sonucu oluşan bu hadiseye Çağatay Türkçesi metinlerinde nadiren (Argunşah, 2018: 115) Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında sıklıkla (Emet, 2000: 168-170; Öztürk, 2010: 19) rastlanır.

Metinde bu hadiseye yalnızca bir kelimedede rastlanmıştır:

süçik>çüçük çüçük buya 51b/4

/-y-/>/-v-/ değişmesi: Metinde bu hadiseye yalnızca bir kelimedede rastlanmıştır:

uya>uva uvasığa 108a/11

/ç-/>/s-/ değişmesi: Metinde bu hadiseye yalnızca bir kelimedede rastlanmıştır:

çeçek ~ çéçek>seçek 50a/10

Bu değişmeler dışında bir de “ağız özelliği” yahut “imla özelliği” mi olduğu bilinmeyen bazı değişmeler tespit edilmiştir:

/c-, -c-, -c/>/ç-, -ç-, -ç/ değişmesi: Metinde bu hadiseye alıntı kelimelerde rastlanmıştır:

Andicān>Andiçān 82b/7

Bu hadisenin görüldüğü alıntı kelimelerin iki şekilli örnekleri de metinde mevcuttur:

'ilāc 14a/10>*'ilāç* 'ilāçı 78a/5

cüdā 24b/8>*çüdā* 78a/9

cüz 103b/9>*çüz* 78b/3

cān 98b/3>*çān* 79b/4

cev 131b/6>*çev* 80a/2

cām 12b/3>*çām* 80a/5

ciger 19a/10>*çiger* çigerni 80b/3

cüvānī 102b/3>*çüvānī* 80b/5

ma 'cūn 102a/3>*ma* 'çūn 80b/8

/-z/>/-ş/ değişmesi: Metinde bu hadiseye yalnızca alıntı bir kelimedede rastlanmıştır:

bustan-efrüz>*bustān-fürüş* 70b/4

/s-, -s-, -s/>/ş-, -ş-, -ş/ değişmesi: Metinde bu hadiseye alıntı kelimelerde rastlanmıştır:

kerefs>*kereş* 44b/4

kuştūriyūn>*kuşūriyūn* 130a/3

sükker>*şükker* 130b/9

Bu hadisenin görüldüğü Türkçe ve alıntı kelimelerin iki şekilli örnekleri de metinde mevcuttur:

soqup 5b/6>*şoqup*125b/4

ishāl 22a/8>*işhāl* işhālmı 134a/11

sekbinec 87b/7>*şekbinec* 103b/9

hasek 124b/7>*haşek* 66b/2

türmüs 128b/2>*türmüş* 93a/1

/-s/>/-z/ değişmesi: Metinde bu hadiseye alıntı bir kelimenin iki şekilli kullanımıyla rastlanmıştır:

rubb-ı sūs 1b/3>*rubb-ı sūz* 41a/2

/-ş- /> /-ç- / değişmesi: Metinde bu hadiseye alıntı bir kelimenin iki şekilli kullanımıyla rastlanmıştır:

fülüs-ı hıyārşenber > fülüs-ı hıyārçenber 96b/10

/l- /> /r- / değişmesi: Metinde bu hadiseye yalnızca alıntı bir kelimedede rastlanmıştır:

lāçī > raçī 128b/5

3.2.2.2. Ünsüz Uyumları

Ünsüz uyumu; sert ünsüzle biten kelimelerin sert, yumuşak ünsüzle biten kelimelerin yumuşak ünsüzle başlayan ek almaları hadisesidir.

Çağatay Türkçesinde olduğu gibi metinde de ünsüz uyumlarının tam anlamıyla sağlamlığından söz edilemez. Kimi kelime ve ekler uyuma girerken kimileri de uyum dışı kalmıştır. Bunun da en önemli nedeni eklerin tek şekilli olmasından kaynaklanır. Bu eklerin yine kimileri kelime ile uyumlanırken kimileri de uyum dışı kalmıştır.

Metinde hem uyuma giren hem uyum dışı kalan ekler Şunlardır:

/+dIn/ Ayrılma hâli eki (Tek Şekil)	
Uyuma Giren Örnekler	<i>kündin</i> 2a/11, <i>közdin</i> 4b/9, <i>balgamdın</i> 5b/4, <i>ğamdın</i> 8a/8, <i>ağızdın</i> 80a/10
Uyum Dışı Örnekler	<i>savukdın</i> 2a/7, <i>ruşubetdin</i> 8a/6, <i>nebātdın</i> 77a/8, <i>sā`atdin</i> 79b/5, <i>kündin</i> 81a/3
/+dA/ Bulunma hâli eki (Tek Şekil)	
Uyuma Giren Örnekler	<i>tende</i> 2a/2, <i>aftābda</i> 8a/9, <i>kazanda</i> 27b/5, <i>boğuzda</i> 29a/11, <i>yağda</i> 62a/5
Uyum Dışı Örnekler	<i>yürekde</i> 9a/2, <i>otda</i> 15b/10, <i>ķursakdaki</i> 48a/3, <i>toklukda</i> 53a/9, <i>ağşamlıkda</i> 74a/8
/-ğıl, -gil/ Emir eki teklilik II. şahıs (Tek Şekil)	

Uyuma Giren Örnekler	<i>koyğıl 6a/11, bilgil 7a/4, turğuzğıl 11b/9, kömgil 32b/3, kelgil 83b/11, salğıl 89a/8</i>
Uyum Dışı Örnekler	<i>yafğıl 84b/4</i>
/+çA/ Eşitlik ve benzerlik hâli eki (Tek Şekil)	
Uyuma Giren Örnekler	<i>munça 5a/7, ança 122b/10, seniñçe 141a/1</i>
Uyum Dışı Örnekler	<i>nohūdça 78b/3</i>
/+ğa, +ke/ Yönelme hâli eki	
Uyuma Giren Örnekler	<i>mañlayğa 10b/7, saqalğa 12a/1, ishālğa 23a/2, kindikke 28b/10, şerbetke 47a/4, küfke 63a/6</i>
Uyum Dışı Örnekler	<i>otğa 12a/6, qaşuqğa 12b/6, kulakğa 38a/6, kākūnecke 61a/3, şışuqğa 69a/1</i>
/+DÜR/, /+durur/ Bildirme eki	
Uyuma Giren Örnekler	<i>haşardur 2a/10, yoştur 2b/10, mücerrebdür 13b/11, bardur 25a/8, münāsībdür 51b/10, naqldür 120a/8, oldurur 122b/5</i>
Uyum Dışı Örnekler	<i>yoşdur 7a/5, qururdur 50a/4, künlükdür 76b/2, bihraqdur 83a/1, gızā-yı laşıfdür 131b/7, işdür 137b/11</i>
/-ğay, -gey, -qay, -key/ Gelecek zaman eki	
Uyuma Giren Örnekler	<i>tapqay 17b/7, salğay 20a/9, içkey 29b/9, basqay 31a/2, üngey 35a/4, tüşkey 35a/8, yürgey 38a/4, kelgey 47b/8, ölgey 59b/10, açılğay 68b/3, qalğay 80a/4, fişqay 84b/5, yetkey 125a/3</i>
Uyum Dışı Örnekler	<i>çıkğay 43b/4, qaynatğay 77a/11, fişğay 85a/8, tapğay 104a/5, yolukğay 140a/3</i>
/-ğan, -gen, -қан, -ken/ Sıfat-fiil eki	

Uyuma Giren Örnekler	<i>aķarġan</i> 11a/9, <i>köygen</i> 15a/11, <i>tügülgen</i> 22b/1, <i>eytken</i> 24b/3, <i>fişķan</i> 40b/8, <i>alġan</i> 50a/4, <i>çıkķan</i> 74a/10, <i>tutķan</i> 82a/5, <i>ķafarġan</i> 85b/3, <i>tüşķenni</i> 86b/10, <i>uçadurġan</i> 117a/9
Uyum Dışı Örnekler	<i>sokġan</i> 50b/4
/-ġunça, -ġünçe/ Zarf-fiil eki	
Uyuma Giren Örnekler	<i>ķalġunça</i> 17b/2, <i>ķılġunça</i> 19b/4, <i>ķelġünçe</i> 95a/4, <i>bolġunça</i> 97b/1
Uyum Dışı Örnekler	<i>çıkġunça</i> 17b/1, <i>atġunça</i> 105a/5
/-ġanda, -ķanda, -kende/ Zarf-fiil eki	
Uyuma Giren Örnekler	<i>ķalġanda</i> 19b/4, <i>yötelgende</i> 50b/2, <i>ķopķanda</i> 57a/4, <i>arınġanda</i> 77b/10, <i>öltürġanda</i> 84b/11, <i>tüşķende</i> 87b/11, <i>tutķanda</i> 124b/5
Uyum Dışı Örnekler	<i>tapġanda</i> 117a/5

3.2.2.3. İkizleşme

İkizleşme, “iç seste iki ünlü arasında bulunan bazı ünsüzlerin iki ayrı heceye ait olma kaidesiyle yinelenmeleri hadisesi” olarak tanımlanır (Karaaġaç, 2010: 80).

Çaġatay Türkçesi metinlerinde çoġunlukla sayı isimlerinde rastlanan (Argunşah, 2018: 117) bu hadiseye Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur aġızlarında da rastlanır (Emet, 2000: 227-228; Öztürk, 2010: 20-21).

Metinde bu hadisenin görüldüğü örnekler şöyledir:

ısiġ>ıssiġ 3a/11

eki>ékki 111a/9

on yeti>on yette 114a/8

Bu hadisenin görüldüğü Türkçe ve alıntı kelimelerin iki şekilli kullanımları da metinde mevcuttur¹⁹:

uruğ+ı 14b/10>*urruğ+ını* 98a/3

açığ 21b/10>*aççığ* 4a/10

neçe 34b/11>*neççe* 2a/4

kele 40a/7>*kelle* 97a/6

zengār 49a/7>*zenggār* 37b/1

sāde 114b/4>*sādde* 114a/11

tere 134b/8>*terre* 65b/7

3.2.2.4. Göçüşme (Metatez)

“Gerçekleşme biçimine göre çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmasına rağmen türlerini henüz net olarak belirleyip adlandıramadığımız göçüşme, bir söz içindeki iki ses biriminin göçüşmesi, yer değiştirmesidir. Nöbetleşme veya ögelerin sıralanışındaki değişiklik olarak da tanımlanan göçüşme, Türkçede daha çok ç, s, d, t, z, ş, v, f, n, y gibi diş ve dudak bilhassa da r, l akıcı ünsüzleri taşıyan sözlerde görülür” (Karaağaç, 2010: 77). Uzak ve yakın olmak üzere iki göçüşme türü vardır. Yanyana bulunan ünsüzlerin yer değiştirmesi “yakın”, yan yana olmayan ünsüzlerin yer değiştirmesi “uzak göçüşme” olarak tanımlanır.

Bu hadiseye hem Çağatay Türkçesi hem de Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında (Emet, 2000: 238-240; Öztürk, 2010: 22; Argunşah, 2018: 118) rastlanır.

Metinde yakın göçüşme hadisesinin görüldüğü örnekler şöyledir:

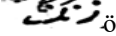
alma>*amla* 12a/9

yağmur>*yamğur* 118b/5

ögren->*örgen-* örgengeli 138a/3

karçığa>*kargıça* 87b/2

çağmur>*çamğur* 98a/2

¹⁹ İkiz ünsüzler “zenggār” (37b/1) örneği dışında şedde ile gösterilmiştir (bk. İkiz Ünsüzlerin Yazımı).

tatıq>tatqı 17b/1

aygır>ağyır 113a/7

Bu hadisenin görüldüğü kelimelerin iki şekilli kullanımları da metinde mevcuttur:

yılığ 52b/8>*yılğı* 24a/3

yedla- 134b/9>*yelda-* yeldasa 136b/6

Uzak göçüşme hadisesine metinde bir örnekte rastlanmıştır:

kuşğaç>kuçkaç 102a/2

3.2.2.5. Ünsüz Türemesi

Ünsüz türemesi, kelimenin ön yahut iç sesine bir ünsüzün eklenmesi, türemesi hadisesidir. “Ünsüz türemesi, kelimelerde akıcılığı ve kelimelerin dillerde tutunmasını sağlamak için gerçekleştirilirler” (Coşkun, 2010: 99).

Çağatay Türkçesinde ön seste /h-/ ve /y-/ ünsüzleri, Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında ön, iç ve son seste /h-/ , /y-/ , /-g-, -ğ-/ , /-r-/ , /-ş-/ , /-y-, -y/ ünsüzleri türer (Emet, 2000: 225-226; Öztürk, 2010: 22; Argunşah, 2018: 117). Metinde ön ve iç türeme hadisesinin görüldüğü örnekler mevcuttur.

Ön Türeme: Ünlüyle başlayan bazı kelimelerin önlerinde bir yarım ünlü türetmeleri hadisesidir (Banguoğlu, 2000: 67). Çağatay Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarında /y-/ ve /h-/ ön türemesine rastlanır (Emet, 2000: 225-226; Öztürk, 2010: 22; Argunşah, 2018: 117). Bu hadisenin metinde tespit edilen örneklerinde /y-/ genellikle /ı/ ve /i/ gibi düz ünlülerden önce /h-/ ise /ö/ gibi yuvarlak bir ünlüden önce türemiştir:

ıgla->yıgla- yıglaşı 71a/1

ip>yip>yif yifni 83a/8

ıgaç>yıgaç zirik yığacını 89a/8

ıraq>yıraq 138b/4

ılığ>yılığ 52b/8

ilġin>yulġun 18a/6

/h-/ ön türemesinin metinde iki şekilli kullanımıyla bir örneği mevcuttur:

öl 14b/3>*höl* 111a/11

İç Türeme: Metinde Türkçe ve alıntı kelimelerde iç seste bir ünsüzün eklenmesi, türemesine rastlanmıştır:

ahék>ahenk 30a/7

küde>kürde 127b/3

Bu hadisenin görüldüğü kelimelerin iki şekilli kullanımları da metinde mevcuttur:

tört 3b/7>*töršt* 76a/11

sona 24a/8>*sorna* 127a/11

boz boġa 49b/2>*boz borġa* 127a/10

rāziyānec 130b/4>*rāziyānenç* 82a/11

sipistān 121b/4>*sirpistān* 25b/2

ısfanāh 135a/11>*ıstfanāh* 135b/2

bādincān 111a/2>*bādrīncān* 136a/4

Arapça kelimelerde kullanılan hemzenin telaffuzundaki zorluk nedeniyle ünlülerden birinin /i/ yahut /ī/ olduğu durumlarda sözü edilen ünlüler arasında y türemesine rastlanır (Eckmann, 2013: 27). Bu hadise, ağız özelliklerini göstermesi bakımından önemlidir:

zā`il>zāyil 21a/2

dā`im>dāyim 58a/1

fā`ide>fāyide 61a/3

‘acā`ib>‘acāyib 105a/5

3.2.2.6. Ünsüz Düşmesi

Ünsüz düşmesi; ön, iç ve son seste ekte yahut kelimedede yer alan ünsüzlerden birinin düşmesi hadisesidir. Çağatay Türkçesi metinlerinde ön, iç ve son seste /b-, -b/, /-g-, -g/, /-l-, /-n-, /-r-,

/-v-/ , /y-/ (Argunşah, 2018: 115-116); Yeni Uygur Türkçesinde iç ve son seste /-l/, /-r-/, /-t-, -t/, /-h/ (Öztürk, 2010: 21); Uygur ağızlarında ön, iç ve son seste /y-/ , /h-/ , /-r-/, /-l-/, /-y/, /-ğ-, -g-/, /-k-, -k-/, /-h-/, /-r/, /-l/, /-h/, /-n/ (Emet, 2000: 230-238) ünsüzlerinin düştüğü görülür.

Metinde iç ve son seste ünsüz türemesini gösteren örnekler bulunmaktadır:

İç Seste

/-r-/ düşmesi: Metinde bu hadiseye, kelime ve eklerin iki şekilli kullanımlarıyla rastlanmıştır:

yahşı érmes 9b/7>hüb émesdür 36b/4

birle 25a/10>bile 3b/7

birten 121b/7>bilen 24b/5

/-ğ-, -g-, -k-/ düşmesi: Metinde bu hadiseye hem kelime hem eklerde rastlanmıştır:

kulḳak>kulaḳ 70a/8

kergek>kerek 58a/3

eşgek>>eşek 116a/1

kenār+ḡa>kenār+a 109b/6

Metinde bu örneklerin dışında /-ğ-, -ğ-, -g/ ünsüzleri kelime ve eklerde genellikle korunmuştur:

ölüg 35a/8, tirig 35a/8, yumurtḡanıḡ 38a/8, élig 45a/7, bezgek 58b/6

/+lıḡ, +lig/ İsimden sıfat yapma eki: *yaḡlıḡ 2b/5, kuvvetlig 24a/11*

/-ḡanda/ Zarf-fiil eki: *ḳalḡanda 45a/5, öltürḡanda 84b/11*

/+ḡa, +ge/ Yönelme hâli eki: *yüzge 13b/8, mazlümḡa 106a/3, otḡa 107a/9*

Son Seste

/-b/ düşmesi: Metinde bu hadiseye yalnızca bir kelimedede rastlanmıştır:

sub>suw>su 8a/6, suda 15a/2, sudın 29a/10 vb.

/-k/ düşmesi: Metinde bu hadiseye yalnızca bir kelimedede rastlanmıştır:

ḳuruḡsaḳ>ḳuruḡsa 19a/9

3.2.2.7. Hece Düşmesi

Hece düşmesi, ses bakımından birbirine benzer ya da eşit seslerden oluşan iki heceden birinin zamanla eriyip düşmesi; bir sözdeki hecelerden birinin terk edilmesi hadisesidir (Karaağaç, 2010: 74).

Çağatay Türkçesi metinlerinde görülen bu hadiseye (Eckmann, 2013: 43) Yeni Uygur Türkçesinde de rastlanır (Öztürk, 2010: 23).

Metinde bu hadise /+dUrUr, +turur/ bildirme ekinin ekleşmiş örneklerinde görülmüştür:

haşardurur>haşardur 2a/10

yokdurur>yokdur 66b/9

sebebdürür>sebebdür 3a/3

yok turur>yoktur 7a/9

Metinde bu örneklerin dışında bildirme ekinin ekleşmemiş /+turur/ şekline dair örnekler çoğunluktadır:

ıssış turur 6b/9, mücerreb turur 10a/10, müfîd turur 15b/9, çigde turur 22b/11, âzmûde turur 40a/5, bedel turur 52a/3, bu turur 65b/4, devâ turur 73b/11, menfa 'at turur 1118a/2

Bu ekin /+durur/ şekli de metinde görülmüştür:

oldurur 122b/5

3.3. Şekil Bilgisi

3.3.1. İsimler

3.3.1.1. İsim Çekimi

Hâl, aitlik, çokluk ve iyelik ekleri bu kapsamda değerlendirilir:

Hâl Ekleri

Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde (Öztürk, 2010: 50-53; Argunşah, 2018: 142-151) kullanılan hâl ekleri şöyledir:

	Çağatay Türkçesi	Yeni Uygur Türkçesi
İlgi Hâli Eki	/+In̄, +Un̄/, /+nIn̄+, nUn̄/, /+nI/, /+ø/	/+nīn̄/
Belirtme hâli eki	/+nI/, /+n/, /+I/	/+ni/, /+n/
Yönelme Hâli Eki	/+ğa, +ka, +ge, +ke/, /+ηA/, /+a/	/+ğa, +ka, +ge, +ke/
Bulunma Hâli Eki	/+DA/	/+DA/
Ayrılma Hâli Eki	/+DIn̄/	/+din, +tin/
Vasita Hâli Eki	/+n/, /+IA/	/bilen/
Eşitlik ve Benzerlik Hâli Eki	/+çA/	/+çe/, /+çilik/ /dek, tek/
Yön Gösterme Hâli Eki	/+kari, +keri/, /+karu, +kerü/, /+rA/, /+rU/, /+Ar/, /+r/	(-)
Sınırlama Hâli Eki	/+ğaça, +geçe/	/+giçe, +giçe, +kiçe, +kiçe/

Metinde kullanılan hâl ekleri ise şunlardır:

İlgi Hâli Eki²⁰	/+In̄/ /+nIn̄/, /+nI/, /+ø/	<i>ağrıknıy</i> 2b/10, <i>şafırānıy</i> 3a/10, <i>kişiniy</i> 3b/6, <i>oğlannıy</i> 10b/6, <i>köknār uruğı</i> 10a/11, <i>kāseniy</i> 11b/8, <i>süzekniy</i> 12b/1, <i>kimerseniy</i> 13b/6, <i>Hiṭāy şoḥlasınıy suyu</i> 14b/4, <i>tişniy</i> 17b/10, <i>quruğ üzüm uruğını</i> 23a/7, <i>beçeni anasını süti</i> 25a/9, <i>kişini zahmeti</i> 26b/8, <i>tavukni taşlıqını</i> 27a/3, <i>tilni astıda</i> 27a/10, <i>talıy</i> 37b/8, <i>seçek uruğı</i> 50a/10, <i>atıy</i> 138b/7, <i>meniy</i> 138b/9
-----------------------------------	--	---

²⁰ /+nIn̄/, /+nI/ ekleri metinde hem ünlü hem ünsüzle biten kelimelerden sonra gelmiştir.

Belirtme Hâli Eki ²¹	/+nI/ /+/	<i>barçanı</i> 26a/3, <i>kökboyanı</i> 28a/4, <i>merhemni</i> 28a/11, <i>taḥunu</i> 29a/4, <i>kebūterni</i> 29b/10, <i>boz boğanı</i> 30a/1, <i>encīrni</i> 34b/2, <i>sunı</i> 45a/4, <i>meni</i> 137b/4, <i>seni</i> 138b/11
Yönelme Hâli Eki	/+ğa/ /+ka/, /+ge/, /+ke/, /+ña/ /+a/	<i>başka</i> 11a/7, <i>kindikke</i> 28b/10, <i>istiskāğa</i> 45b/7, <i>muña</i> 46a/9, <i>şerbetke</i> 48a/7, <i>tabaḳka</i> 52a/7, <i>buña</i> 56b/2, <i>suğa</i> 56b/11, <i>ḥamāmğa</i> 57b/6, <i>ḳulaḳğa</i> 59b/3, <i>tazğa</i> 61a/2, <i>közge</i> 61a/7, <i>lebge</i> 62a/1, <i>bedenge</i> 62b/2, <i>küfke</i> 63a/6, <i>yötelge</i> 70a/4, <i>kenāra</i> 109b/6, <i>şuña</i> 117a/10, <i>ḳatıḳka</i> 120a/9, <i>maña</i> 125b/3, <i>saña</i> 137b/5
Bulunma Hâli Eki	/+dA/	<i>tende</i> 2a/2, <i>yürekde</i> 9a/2, <i>bedende</i> 16a/10, <i>otda</i> 52a/7, <i>toḳluḳda</i> 53a/9, <i>kişide</i> 60a/6, <i>yağda</i> 62a/5, <i>aḫşamlıḳda</i> 74a/8, <i>ḳazanda</i> 76a/2, <i>maḫalde</i> 90a/5
Ayrılma Hâli Eki	/+dIn/	<i>cigerdin</i> 43a/3, <i>savuḳdın</i> 56b/1, <i>nebātđın</i> 77a/8, <i>közđin</i> 85b/8, <i>élgedđin</i> 86b/4, <i>ḳaysıđın</i> 91a/8, <i>şerbetđin</i> 94b/11, <i>bedendđin</i> 96a/1, <i>sudđın</i> 97a/5, <i>ma 'cündđın</i> 102a/5
Vasıta Hâli Eki	/+la/ /birle, birlen, bile, bilen/	<i>suyla</i> 114b/6 <i>tavuḳ yumurtḳası aḳı bile</i> 15a/3, <i>arfa unni bile</i> 18a/7, <i>iki kāse su birle</i> 68a/1, <i>şehd birle</i> 72b/5, <i>ḳalın lete bilen</i> 77b/5, <i>éri bilen</i> 113b/9, <i>engübīn birle</i> 114b/11, <i>ḳoy gūştı bilen</i> 118a/10, <i>bu ḫarīḳa birlen</i> 121b/7, <i>su bile</i> 125a/10, <i>za 'ife süti birle</i> 126a/8, <i>anı bile</i> 126a/9, <i>turb bile</i> 132a/4, <i>'asel birle</i> 135a/8
Eşitlik ve Benzerlik Hâli Eki	/+ça/ /dek ~ dék/	<i>noḫudça</i> 78b/3, <i>seniñçe</i> 141a/1 <i>noḫūd dék</i> 26a/4, <i>çıḳan dek</i> 47b/11, <i>noḳta dék</i> 57a/10, <i>örük dék</i> 84b/4, <i>talḳan dek</i> 84b/6
Sınırlama Hâli Eki	/+ğaça/	<i>on iki yılğaça</i> 20b/11, <i>tiziğaça</i> 27b/6, <i>üç küñğaça</i> 97a/3, <i>hefteğaça</i> 97a/5

²¹ /+nI/ eki metinde hem ünlü hem ünsüzle biten kelimelerden sonra gelmiştir. /+/ eki ise yalnızca şahıs zamirlerinden sonra gelmiştir.

Açıklama Hâli Eki²²	/+ī ki/	<i>her bimārī ki</i> 9b/4, <i>rūganī ki</i> 11b/5, <i>her ruṭūbetī ki</i> 39a/6, <i>bir tārbūzī ki</i> 42a/6, <i>ol ta'āmī ki</i> 92b/9
Yön Gösterme Hâli Eki	/+kārı/	<i>taşkarı</i> 125b/2

Aitlik Eki

Çağatay Türkçesinde sıfat ve aitlik yapımında /+ğı, +kı/ şeklinde kullanılan (Argunşah, 2018: 142) bu ek, Yeni Uygur Türkçesinde /+kı, +ki, +ğı, +gi/ şeklindedir; ekin bulunma ve ilgi hâli ekleriyle kullanımı yaygındır (Öztürk, 2010: 25).

Aitlik eki metinde genellikle bulunma ekiyle birlikte kullanılmıştır:

üstüh'ānıdaki 16b/6, *astındaki* 50a/5, *arasıdaki* 62a/11, *içideki* 72b/6, *kırsakıdaki* 80a/11, *evvelki* 83a/5, *kırsakdaki* 99b/3, *kazandaki* 99b/11, *tarafındaki* 109a/8

Çokluk Eki

Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde /+lAr/ şeklinde kullanılan (Öztürk, 2010: 49; Argunşah, 2018: 138) bu ekin metindeki örnekleri şöyledir:

'illetler 2a/3, *tabībler* 14a/10, *Türkler* 16b/9, *bular* 36b/8, *tārbūzlar* 42a/9, *kéçeler* 57a/3, *dārūlar* 82a/10, *ötler* 87b/9, *kurutlar* 92b/8, *heriler* 108a/11, *mīveler* 133a/2, *ba'zılar* 134b/2, *düşmenler* 137a/5, *kiyāhlar* 138a/5, *yıllar* 138b/3, *müslāmānlar* 140b/6

Metinde Arapça ve Farsça kelimelerin çokluk şekilleri şöyledir:

bīmārḥā “hastalıklar” 9b/1, *eṭfāl* “çocuklar” 14b/2, *kūdekān* “çocuklar” 14b/2, *ḥayvānāt* “hayvanlar” 22a/9, *marāzhā* “hastalıklar” 90a/2, *merārūt* “ödler, safralar” 87b/1, *tevābil* “baharatlar” 136a/6

²² “/-ī/ ya da “yâ-yı işaret”, eklendiği kelimenin açıklamasının yapılacağını gösterir ve genellikle ki/kim edatlarıyla kullanılır.” (Bodrogligeti, 2001: 56).

Hükemā (110b/10) kelimesi “doktorlar” anlamına gelmektedir fakat metinde “*hükemālar*” (140b/1) şeklindeki kullanım da çokluğun tekrar çokluk haline getirildiğine yani genişletildiğine örnektir.

İyelik Ekleri

Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde (Öztürk, 2010: 49-50; Argunşah, 2018: 138-141) kullanılan iyelik ekleri şunlardır:

	Çağatay Türkçesi	Yeni Uygur Türkçesi
Teklik I. Şahıs	/+(I/U)m/	/+(i/U)m/
Teklik II. Şahıs	/+(I/U)ŋ/	/+(i/U)ŋ/, /+(i/U)ŋiz/
Teklik III. Şahıs	/+I/, /+sI/	/+i/, /+si/
Çokluk I. Şahıs	/+(I/U)mIz, +(I/U)mUz/	/+(i/U)miz/
Çokluk II. Şahıs	/+(I/U)ŋIz/	/+(i/U)ŋlar/, /+liri/
Çokluk III. Şahıs	/+IArI/	/+i/, /+si/

Metinde çokluk I. ve II. şahıs iyelik ekinin örneği bulunmamaktadır. Bunların dışındaki şahıslarda kullanılan iyelik eklerinin örnekleri şöyledir:

Teklik I. Şahıs	/+(I/ü)m/	<i>hātrımğa</i> 79b/6, <i>Hudāyım</i> 113b/11, <i>hālīmğa</i> 137b/11, <i>müylarım</i> 139a/2, <i>özüm</i> 142a/8, <i>atamnı</i> 142a/8
Teklik II. Şahıs	/+(i)ŋ/	<i>hāşiyetini</i> 138b/11, <i>tiliŋ</i> 141a/1
Teklik III. Şahıs²³	/+I/, /+sI/	<i>otrasıda</i> 9a/5, <i>anasınıŋ</i> 14a/6, <i>kuykası</i> 24b/1, <i>arqasıdın</i> 39a/4, <i>suyını</i> 47a/10, <i>katıqıda</i> 48a/10, <i>yıldızını</i> 52b/9, <i>toqluqıda</i> 53a/5, <i>ağzıda</i> 62a/8, <i>ısıtması</i> 67b/5, <i>horūs güşti</i>

²³ Metinde hayzu (77b/10) ve suyu (52a/6) kelimelerindeki /+u/ ekinin iyelik eki olduğu açıktır fakat Çağatay Türkçesinde her zaman düz ünlülü yazılan bu ekin örnek kelimelerdeki durumu yazım yanlışlığı olduğunu düşündürmektedir.

		62a/9, <i>kéçesi</i> 76b/6, <i>téresidin</i> 83a/2, <i>sütide</i> 83b/3, <i>kulak ağrığı</i> 92b/5, <i>çilan şerbeti</i> 92a/5, <i>simāb suyu</i> 111a/7, <i>üzesidin</i> 116a/5, <i>dānesini</i> 124b/10
Çokluk III. Şahıs	/+1ArI/	<i>tişlerini</i> 9b/11, <i>ayağlarını</i> 10a/1, <i>közlerini</i> 10a/2, <i>üstüh'ānlarını</i> 39b/10, <i>futları</i> 46a/3, <i>qollarıda</i> 73a/11, <i>engüştleri</i> 84a/4, <i>lebleride</i> 110a/7, <i>rengleri</i> 137a/7, <i>meḥāsinleri</i> 138b/5

3.3.2. Sıfatlar

Metinde kullanılan sıfatlar “niteleme ve belirtme sıfatları” başlıkları altında tasnif edilerek incelenmiştir.

3.3.2.1. Niteleme Sıfatları

Metinde kullanılan Türkçe ve Arapça-Farsça kökenli niteleme sıfatları şöyledir:

aķ kand 1b/7, *tūrūş* nemerseler 2b/2, *aççıĝ* nemerselerdin 5b/3, *ḥūbraķ* nemerse 7a/5, *yaḥşıraķ* nemerse 7a/9, *kiçik* 'iyāl 14a/1, *ķuruĝ* ķamuşniş bergi 15a/9-10, *ķatiĝ* şışukniş 21b/3, *sariĝ* tavuķni 29a/3, *tuzsuz* omaç 33b/10, *yötel* kişi 36a/4, *ķızıl* gül 37a/7, *mażlūm* kişini süti 38a/8, *tatlĝ* enārni 46a/7, *yılıĝ* su 52b/8, *kök lete* 59a/5, *on iki yaşlıķ* bir kimersege 79b/2, *ķara* kezik 79b/8, *ķavīraķ* menfa'at 83a/3, *her türlüĝ* derd 83b/4, *boz* çümaleni 108a/6, *taş* tuz 113a/10, *müşkil* işdür 137b/11, *ḥūr-liķā* ḥatunları 140a/11

3.3.2.2. Belirtme Sıfatları

Belirtme sıfatları “işaret, soru, belirsizlik ve sayı sıfatları” başlıkları altında tasnif edilerek incelenmiştir.

İşaret Sıfatları

İşaret sıfatları Çağatay Türkçesinde “bu, ol, şol, uşbu, uşol ~ uşal”, Yeni Uygur Türkçesinde “bu, şu, o; avu (a), eşe ~ aşu, mavu (ma), munu, muşu, uşbu” şeklindedir (Öztürk, 2010: 58-59; Argunşah, 2018: 152).

Metinde kullanılan işaret sıfatları şöyledir:

bu	<i>bu teşvîş</i> 20b/11, <i>bu yötel</i> 25a/6, <i>bu edviyeler</i> 40b/2, <i>bu illet</i> 51a/2, <i>bu ma cünnüñ</i> 65b/1, <i>bu ölerden</i> 87b/10, <i>bu yıldın</i> 98a/9, <i>bu şışeni</i> 104a/4, <i>bu kişidin</i> 106b/7, <i>bu rivāyet</i> 107a/1
ol	<i>ol ağrıknıñ</i> 2a/5, <i>ol sebebdin</i> 9a/1, <i>ol kāseni</i> 11b/9, <i>ol ta ‘āmdın</i> 43a/2, <i>ol kurut</i> 50a/4, <i>ol illet</i> 61b/9, <i>ol marazge</i> 81a/3, <i>ol ‘amelge</i> 83a/2, <i>ol mazlūmğa</i> 106a/3, <i>ol hatun</i> 141b/6
şol	<i>şol maħalde</i> 74b/3, <i>şol yanını</i> 75b/6, <i>şol zamān</i> 77b/10, <i>şol yılı</i> 79b/8
şu	<i>şu künlerini</i> 110b/7
uşbu	<i>uşbu mizāclar</i> 3b/2
şubu	<i>şubu dārūlarını</i> 16a/11, <i>şubu nemerselerini</i> 30b/7, <i>şubu tertīb</i> 76b/7, <i>şubu ma cün</i> 102a/4, <i>şubu türideki</i> 140b/6

Soru Sıfatları

Metinde kullanılan soru sıfatları şöyledir:

ķaysı	<i>ķaysı kişiniñ</i> 46a/1
ne	<i>ne peygamber</i> 83b/10, <i>ne ģayrını</i> 83b/10, <i>ne dārū</i> 87a/2, <i>ne nemersedür</i> 137b/8, <i>ne kiyāhdur</i> 138a/8

Belirsizlik Sıfatları

Metinde kullanılan Türkçe ve Arapça-Farsça kökenli belirsizlik sıfatları şöyledir:

ança	<i>ança hūb émes</i> 122b/10, <i>ança resīdedür</i> 134a/4, <i>ança şīrīndür</i> 134b/5, <i>ança melāhat</i> 139b/8
barça	<i>barça renclerdin</i> 39b/3, <i>barça a ‘zāsını</i> 71a/5, <i>barça ‘illetlerge</i> 137a/1, <i>barça mehāsinleri</i> 138b/5
ba ‘zı	<i>ba ‘zı bu ötlerdin</i> 87b/10, <i>ba ‘zı ādemīler</i> 140a/10
bir	<i>bir kimersege</i> 79b/2, <i>bir kün</i> 83b/6
bisyār	<i>bisyār fāyide kıtur</i> 1b/5, <i>bisyār kıara bolur</i> 12a/7, <i>bisyār mücerreb turur</i> 48a/1, <i>bisyār māyil bolur</i> 56b/11, <i>bisyār nāfi ‘ turur</i> 76b/10, <i>bisyār ferāmūş-kār</i> 94b/5
bölek	<i>bölek kışı</i> 106b/7
cem ‘	<i>cem ‘ a ‘zāsığa</i> 125b/1
cemī ‘	<i>cemī ‘ ötlar</i> 87b/9, <i>cemī ‘ kıyāhlar</i> 138a/5
heme	<i>heme kün</i> 108a/8, <i>heme hükemālardın</i> 120a/8, <i>heme ‘illetlerge</i> 120a/12, <i>heme gūştılardın</i> 132a/3
her	<i>her kün</i> 5b/1, <i>her yerige</i> 13b/6, <i>her ağrıķ kı</i> 16a/10, <i>her türlüğ</i> 18a/4, <i>her kıimde</i> 32b/7, <i>her dimāğda</i> 39a/6, <i>her hefte</i> 42b/11, <i>her cānverge</i> 59b/10, <i>her kéçe</i> 62a/4, <i>her şabāh</i> 63b/6
hıç	<i>hıç neme</i> 9b/3, <i>hıç ‘ilācı</i> 25a/4, <i>hıç ‘illet</i> 99b/8, <i>hıç dārū bile</i> 117a/11
ķaysı	<i>ķaysı kışınığ</i> 46a/1
köp	<i>köp kıan barmakı</i> 36b/10-11, <i>köp ģaķānı</i> 142a/8
neçe	<i>neçe mertebe</i> 68b/1, <i>neçe merātıbe</i> 72b/7, <i>neçe kündin</i> 81a/3, <i>neçe kışıde</i> 81a/4, <i>neçe dāne</i> 89a/10, <i>neçe ‘aded</i> 124a/5
özge	<i>özge neme</i> 33b/9-10, <i>özge tekye</i> 91b/7, <i>özge kışı</i> 106a/3
yana	<i>yana sebebdin</i> 53b/11

Sayı Sıfatları

Sayı sıfatları “asıl, sıra ve üleştirme sayı sıfatları” başlıkları altında tasnif edilerek incelenmiştir.

Asıl sayı sıfatları

Metinde kullanılan asıl sayı sıfatları şöyledir:

tört direm 10b/1, *alta nohūd* 20a/8, *on iki yılğaça* 20b/11, *on yılkı* 34b/7, *yette hākim* 39a/8, *toḡuz sa'āt* 43a/2, *üç mertebe* 58a/5, *on beş dāne* 67a/4, *iki mişkal* 75a/8, *bir tutam* 84b/6, *sekiz mişkal* 89a/6, *on yette mişkal* 114a/8-9, *beş men* 114b/6, *iki kaşuḡ* 116b/2

Metinde bir örnekte Farsça kökenli sayı sıfatı kullanılmıştır:

ṭlā-ı be-cihet-i sūziş-i miyān dū şāne 20b2-3

Sıra sayı sıfatları

Sıra sayı sıfatları Çağatay Türkçesinde /+(I/U)nçI/, Yeni Uygur Türkçesinde ise /+(i)nçi/ ekiyle yapılır (Öztürk, 2010: 60; Argunşah, 2018: 154). Metinde kullanılan sıra sayı sıfatları şöyledir: *ikinci küni* 2a/10, *törtünçi küni* 79b/3, *üçünçi küni* 97b/3, *altınçı yetinçi küni* 122b/4, *sekizinçi küni* 138b/6-7

Metinde kullanılan Arapça kökenli sayı sıfatları da şöyledir:

evvel havā 3a/3, *aḡiride zaḡīrni soḡup* 79a/2

Üleştirme sayı sıfatları

Üleştirme sayı sıfatları Çağatay Türkçesinde /+Ar, +şAr, +rAr/, Yeni Uygur Türkçesinde ise /+din, +tin/, nadiren /+er/ ekleriyle yapılır (Öztürk, 2010: 60; Argunşah, 2018: 155).

Metinde yalnızca /+er/ ekiyle yapılan örnekler mevcuttur:

birer mişkalnı 23a/11, *birer kaşuḡ* 29a/9, *birer çimdim* 42b/4

3.3.3. Zamirler

Metinde kullanılan zamirler “şahıs, işaret, dönüşlülük, belirsizlik, soru, birliktelik zamirleri” başlıkları altında tasnif edilerek incelenmiştir.

3.3.3.1. Şahıs Zamirleri

Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde (Öztürk, 2010: 63; Argunşah, 2018: 161) kullanılan şahıs zamirleri şunlardır:

	Çağatay Türkçesi	Yeni Uygur Türkçesi
I. Teklik Şahıs	mén/bén	men
II. Teklik Şahıs	sén	sen/siz
III. Teklik Şahıs	ol	u
I. Çokluk Şahıs	biz/bizler	biz
II. Çokluk Şahıs	siz/sizler	siler
III. Çokluk Şahıs	olar/alar/anlar	ular

Metinde I. ve III. çokluk şahıs zamiri bulunmamaktadır. Bunların dışında kalan şahıs zamirlerinin hâl ekleriyle çekimlenen örnekleri şöyledir:

	men/mén	sen/sén	ol	siz/sizler
Yalın Hâl	<i>men</i> 98b/4	<i>sen</i> 137b/4	-	-
Bulunma Hâli	<i>mende</i> 20b/11	-	-	-
Yönelme Hâli	<i>maña</i> 125b/3	<i>saña</i> 137b/5	-	<i>sizge</i> 113b/11
Belirtme Hâli	<i>meni</i> 137b/4	<i>seni</i> 138b/11	<i>anı</i> 125b/3	-
Ayrılma Hâli	<i>mendin</i> 21a/2	-	<i>anıdın</i> 79b/8	-
Tamlayan Hâli	<i>meniñ</i> 138b/9	-	-	-

3.3.3.2. İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri Çağatay Türkçesinde “bu, uş/şu, uşbu/uşbular, ol, uşol/uşal/şol, ol, bular/bunlar/munlar, şular, anlar/alar/olar”, Yeni Uygur Türkçesinde ise “bu, şu, o, uşbu, mavu, munu, eşu ~ aşu, muşu, avu” (Öztürk, 2010: 64; Argunşah, 2018: 162) şeklindedir.

Metinde hâl ekleriyle çekimlenen işaret zamirleri şöyledir:

	bu/bul/mu	şu	ol	bular
Yalın Hâl	<i>bul</i> 8a/7	-	<i>oldur ki</i> 10a/4	<i>bular</i> 36b/8
Bulunma Hâli	<i>munıda</i> 116b/6		<i>anda</i> 98b/3	-
Yönelme Hâli	<i>muña</i> 46a/9 <i>buña</i> 56b/2	<i>şuña</i> 117a/10	<i>aña</i> 14b/6	-
Belirtme Hâli	<i>munı</i> 21a/6	-	<i>anı</i> 11b/6	<i>bularnı</i> 26b/7
Ayrılma Hâli	<i>munıñnıdın</i> 104a/1 <i>mundın</i> 133a/6	-	<i>andın</i> 7a/9	<i>bulardın</i> 65b/7
Tamlayan Hâli	<i>munıñ</i> 25a/6 <i>munı</i> 113b/8	-	<i>anıñ</i> 57a/7	<i>bularnıñ</i> 10b/2
Eşitlik ve Benzerlik Hâli	<i>munça</i> 5a/7 <i>mundağ</i> 29a/11 <i>mundağ</i> 111b/9	-	<i>ança</i> 122b/10	-

3.3.3.3. Dönüştürme Zamirleri

Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde kullanılan “öz” dönüştürme zamiri (Öztürk, 2010: 66-67; Argunşah, 2018: 163-164), metinde hem tek başına hem de iyelik ekleriyle çekimlenerek kullanılmıştır:

özidin bî-haber bolsa 9b/2, *özini hādım kıldurup* 24b/4, *özige dūd berse* 35a/7, *özi birle tutsa* 73a/8, *öz hālimga* 137b/11, *öz hāşiyetini* 138a/9, *özüm sög* 142a/8

3.3.3.4. Belirsizlik Zamirleri

Metinde kullanılan Türkçe ve Arapça-Farsça kökenli belirsizlik zamirleri şöyledir:

barça	<i>barçanı</i> 26a/3, <i>barçasını</i> 101a/2
ba'zı	<i>ba'zılar</i> 89a/6, <i>ba'zılar kavlide</i> 134b/2
cümle	<i>ve tohm-ı arça zebān-ı güncişk bu cümle</i> 139b/3

heme	<i>hemesi</i> 4a/8, <i>hemesini</i> 11a/4, <i>hemeni</i> 17a/11, <i>hemelerini</i> 49b/5, <i>hemedin</i> 82a/6, <i>heme</i> 88b/2
her bir	<i>bularnı soķup ĥal kılıp her birini müştî(?) alıp</i> 115a/10-11, <i>pōst-ı ĥalīle-i zerd türbūd ĥinā her biri bēş mişkaldın</i> 118a/5
her kıaysı	<i>her kıaysıda</i> 46a/5-6, <i>her kıaysıdın</i> 53a/11, <i>her kıaysını</i> 137b/7
kim	<i>her kimde</i> 32b/7, <i>her kim</i> 98b/5
kimerse	<i>kimersenij</i> 6a/7, <i>kimerse</i> 17b/7, <i>kimersenini</i> 51b/2, <i>bir kimersege</i> 79b/2
kışı	<i>her kışı</i> 106a/6
küllî	<i>küllî taşķarı</i> 123a/2
neme	<i>hiç neme</i> 9b/3, <i>bir neme</i> 32b/3
özge	<i>özgesini</i> 67a/7, <i>özgeni</i> 141b/7

3.3.3.5. Soru Zamirleri

Metinde kullanılan Türkçe ve Farsça kökenli soru zamirleri şöyledir:

çend	<i>her çend</i> 14a/10
ķança	<i>her ķança</i> 98b/6, <i>ķança</i> 135a/7
ķaysı	<i>ķaysı</i> 46a/1, <i>her ķaysını</i> 137b/7
ne	<i>ol ne nemersedür</i> 137b/8, <i>bu ne kıyāhdur</i> 138a/8
neçe	<i>her neçe ki</i> 34b/11, <i>ol neçe</i> 103a/7, <i>her neçe</i> 112a/7
neçük	<i>neçük kim</i> 2a/11, <i>neçük ki</i> 79b/6
neme	<i>bul neme kitāb</i> 98b/2, <i>neme kerāmet kılasın</i> 137b/6, <i>atıj neme turur</i> 138b/7

3.3.3.6. Birliktelik Zamiri

Metinde birliktelik ifadesini karşılayan tek zamir “birbir(i)”dir.

birbiriğe 3b/1, *birbiridin* 3b/4, *biribirle* 110a/1

3.3.4. Zarflar

Metinde kullanılan zarflar “durum, zaman, miktar, yer-yön zarfları” başlıkları altında tasnif edilerek incelenmiştir.

3.3.4.1. Durum Zarfları

Metinde kullanılan Türkçe ve Arapça-Farsça kökenli durum zarfları şöyledir:

nāhōş bolsa 2a/2, *pat* *aķarmaķ* 4b/5, *süst* *ķılay* 5a/6, *tiz* *tiz* *salsa* 6b/1, *pey-der-fey* ‘aķse urdı 14a/9, *yumşak* *sokup* 15b/6, *aķıķ* *ķekirse* 21b/10, *mundak* *ķılmaķ* *ķerek* 29a/11, *ķub* *ķaynatıp* 36a/11, *āheste* *ķaynatıp* 47a/1, *nim-germ* ‘amel *ķılmaķ* *ķerek* 74b/11, *herģiz* *aķarmaģay* 86b/8

3.3.4.2. Zaman Zarfları

Metinde kullanılan Türkçe ve Arapça-Farsça kökenli zaman zarfları şöyledir:

be-vaķt-i ģacet *bařķa saķ saķalģa sũrmek ķerek* 11b/11-12a/1, *nehārda* *iķmek ķerek* 17a/6, *hemīše* *aģzıda saķlaģay* 20b/1, *andın keyin* *ķaynatıp* 23b/5, *ķursaķını erte bilen silatsun* 24b/5, *her kūn nāřtāda yese* 25a/1, *ısıtmadın ilgeri bermek* 26b/2, *fi’l-ģāl* *iķi revān bolģay* 28b/10-11, *ũķ aķşam yatarıda yegey* 39a/4, *bir keķe turģuzup* 46b/11, *ũķ řabā tamızsa* 59b/1, *derģāl* *tũřkey* 60a/1, *taņla ķeķesi hem řubu tertīb birle iķkey* 70b/6-7, *ķōzi yarıģanda keyin* *ķezik bolsa* 78a/4, *evvel perģiz buyurmaķ* *ķerek* 79a/11, *ba ‘de řāf* *ķılıp* 80a/4, *ģuften maģalde meyl* *ķılmaķ* *ķerek* 93a/7-8, *řubģ vaķtide yemek* *ķerek* 95b/11, *ol yıldın bu yılģaķa tabībge ģacet tũřmegey* 99b/7, *ba ‘de’z-zān alıp* 108b/1, *bir keķe ķündũz turģuzup* 118b/5, *otuz iki yıldın keyin aydılar* 137b/3

3.3.4.3. Miktar Zarfları

Metinde kullanılan Türkçe ve Arapça-Farsça kökenli miktar zarfları şöyledir:

tola iķer 2b/4, *birbiridin ziyāde* *bolsa* 3b/4, *bir munķa ģulāb bile* *ķořup* 5a/7-8, *endek endek* *bařnı yumak* *ķerek* 18b/1, *bir ģiřše* *ķalģanda* 45a/5, *bī-ģad* *ķelse* 71b/10, *bisyār* *yegendin bolur* 98b/10, *ũķ direm* *yese* 101a/4, *ķendān* *ķuvvet berũr ki* 114a/3, *āb-ı pũřt* *ķem bolmaģay* 114a/4

3.3.4.4. Yer-Yön Zarfları

Metinde kullanılan yer-yön zarfları şöyledir:

közlerini **astın üstün** kılsa 10a/2, bir neme **arasığa** alıp 32b/3, **astıda** tutmağ gerek 36a/8, **āheste üzesige** çıkıp 108b/7, **başını tüben** saldı 137b/10, **hatun aldıda** seniñçe körünmes 141a/1

3.3.5. Edatlar

Metinde kullanılan edatlar “bağlama, ünlem, son ve ön çekim edatları” başlıkları altında tasnif edilerek incelenmiştir.

3.3.5.1. Bağlama Edatları

Metinde kullanılan Türkçe ve Arapça-Farsça kökenli bağlama edatları şöyledir:

birle/bile/bilen	<i>bihī uruğını lu ‘ābı birle ispeğül suyu birle fuşurup kaynatıp 27a/8-9, koy gūştı bile nohūd-ab içsün 46a/9, şuğa yakıp kafatmağ gerek gızāsığa koy gūştı bilen şürbā içmek gerek 118a/10-11, soğup koy dünbesi birle tavuğni toħmni sarığını birle hal kılip 119a/4, cem ‘-i ‘Arabī birle māzūni soğup 119a/6, kāfūr birle arfa hamīrni 122a/4-5</i>
belki	<i>eger ol ér inzāl bolsa ol ‘avratbı bedh qalır belki bir bahāne 109b/11</i>
‘ale’l-ħuşūş	<i>bir piyāle mā ‘ü’l-‘asel içmek gerek ‘ale’l-ħuşūş kuvvet-i bādğa mundağ ma ‘cūn 66b/7-8, sīne ħarāretni pest kılır ‘ale’l-ħuşūş ħarāret-i ten kim dārū-yı kārđın keyin peydā bolur 95b/6-7</i>
amā/ammā	<i>beyāni toladır amā bu bābda mücmel beyān kılduğ 45b/10, dārūni kuvveti kiter ammā za ‘īfeni bī-nihāyet lezzet tapğay 104a/5, amā bu ma ‘cūn yemesdin ilgeri sarmuğni yemek gerek 141b/1</i>
çünkü	<i>bile yese nef‘ turur çünkü yelni köydürür nemerse turur 82a/7</i>

egerçi	<i>üzesige egerçi iştihānı ƙalgannı bolsa hem yemegil her kim 98b/5, zekerige sürtüp her za 'ıfe birle mücāma 'at ƙılsa egerçi za 'ıfe zāhid bolsa 105b/10-11</i>
ez-berāy	<i>ez-berāy-ı tengī-i nefes bu şerbet-i zūfānı bermek 19b/7, ez-berāy-ı def' -i derd-i ser h'āh māddeđin 75b/7, ez-berāy-ı kelān-şuden-i ƙazib ħarāřinni 103a/8</i>
h'āh ... h'āh	<i>h'āh ölüg h'āh tiriğ bolsa hem tüşkey 35a/8, ħarku 'l-bevl ya 'nī süzek h'āh şafrādın h'āh yana sebeğdin bolsa 53b/10-11, h'āh şafrādın h'āh sevdādın h'āh balđam her ƙaysıdın bolsa 120a/5-6</i>
hem	<i>boğuzda derdi bolsa hem mundağ ƙılmađ gerek 29a/11-29b/1, eger yüz yılƙı köhne yötel bolsa mu hem def' bolur 33a/1-2, ādemni āb-ı menīsini sürtse hem def' ƙılır 51a/9-10</i>
güyā	<i>ƙişi aldıda ƙılır güyā mīh zekerni best-i cimā ' eyleseğ 141a/2, bisyār ğālib ƙılır zekerini saĥt ƙılır güyā Rüstem-i şır-i ner dēk 141b/2</i>
kim	<i>faşl bilmek gerek kim ol ađrıĥnıđ 2a/5, bir şaşıĥ buyurdı kim bir zerre ƙandnı za 'ferān birle 14a/11, Mevlānā Zeyne 'd-dīn řabīb buyurdı kim bu teşvīş mende tā on iki yılđaça 20b/10-11</i>
ki	<i>faşl ol 'illetlerī ki sevdādındur ağzı aççığ bed-büy bol-mađ 4a/9-10, ħākister-i ƙayşüm ki 'ibāretde ez-büy-māderān deydürler 11b/1-2, nev' -i dīđer rūđanī ki müylarını ƙara ƙılır 11b/5</i> Metinde “ki” edatının “ğa” ve “ƙı” şeklinde kullanıldığı örnekler de mevcuttur: <i>ĥařmī ğa lāle turur 79a/3, zıfr ğa anı nāĥüne dērler 87a/8</i> <i>tapanığa ƙoysa yana ƙı bir çep tapanığa ƙoysa 29a/5</i>
meger	<i>öz ħāşıyyetlerini 'arż ƙıldı meger bir kiyāh ĥiç sözlemedi 138a/7</i>
pes	<i>la 'net ol çıyanđa kim ne peyđamber ƙoyar ne ğayrnı pes Bilālđa 83b/10, kāsni şerbet-i līmü birle zāyil bolmasa pes ma 'lüm boldı kim dāmne turur 121b/1, veyā za 'ıf bolur pes her kün ĥām beneşşe şerbetidin içmek gerek 121b/3</i>

ve	<i>ekeli 'l-melik ve gül-i bābūne ve tohm-ı kerefs ve bādyān ve tohm-ı 'usfūr ve kañtūryūn 82b/8-9, karanfil ve bezbāz ve mażtakī 91a/8, yūzi aķ ve rūşen bolğay 119b/2</i>
velī	<i>eger körseñ haţmide köp haţānı özüim sög velī sögme atamñı 142a/8</i>
velikīn	<i>ķaynatıp bermek kerek nāfi ' turur velikīn hāzer ķılmaķ kerek 22a/11, velikīn mi 'deni teng ķılır bisyār mücerreb turur nev '-i dāger-i 141a/7</i>
veyā	<i>veyā ruţubedin veyā su tola içkendin bolur 8a/6, bu edviyelerni ķıçı veyā semiz ot uruğı 61a/1, çafmaķ kerek bih bolur eger ķişini pāşine veyā ayağı yarılğan bolsa 119a/5</i>
yā/yā ... yā	<i>yakı ķılmaķ kerek yā bir neççe mertebe ğarğara ķılmaķ kerek 2a/4, eger astıda yā üzeside 8b/2, bile yoğurup yā şeker-i surh bile yā nebāt bile endek rubb-ı sūs bile ħal ķılıp 14a/4-5, eger ķılınç yā fıçak yā oķ tēgip 16a/2, sumāķñı yā zirik yā enār dāne fuşurup 22b/3-4</i>
ya 'nī	<i>ħarku 'n-nār ya 'nī sūhten-i āteş 15a/1, şerbet-i sīb ya 'nī alma şerbeti mi 'dege yürekke ħāşiyye ıssığdın bolğan 47a/7, 'ilāc-ı azağ ya 'nī sögelni aytur 51a/1</i>

3.3.5.2. Ünlem Edatları

Metinde kullanılan Türkçe ve Arapça-Farsça kökenli ünlem edatları şöyledir:

ey	<i>ey cān ferzend 98b/3, ey bar Ĥudāyā 137b/3, ey Loķmān bu kiyāh mergdür 138a/10</i>
/-ā/	<i>Ĥudāvendā peygamberlik işi müşkil işdür 137b/11, ey bar Ĥudāyā 137b/3,</i>
/-ī/	<i>İlāhī ol ne nemersedür 137b/8</i>
yā	<i>yā Loķmān saña eşni arasında ihtiyār berdim 137b/6-7</i>

3.3.5.3. Ön Çekim Edatları

Metinde kullanılan Türkçe ve Farsça kökenli ön çekim edatları şöyledir:

ve yana	<i>bolur ve yana afyūnni kāfūrni 37a/10, bolur ve yana armūd yağını 38b/1, bolur ve yana hezārsifendni koy sūtide bir kéçe 83b/3, aytur ve yana közni aqıda kızıl ét peydā bolur 88a/4, bolur ve yana tavuşkanı kaynatıp 117b/9</i>
tā kim/tā ki	<i>zīmād kılmak kerek tā kim yahşı bolğay 42b/7, otğa koymak kerek tā ki bu dārūlar 82b/3-4, kerek tā kim yüzige teşir kıлмаğay 97a/3-4, kéltürgey tā kim sūtni özige hūb alğay 100a/4, bolğay tā kim ol ‘avrat inzāl bolğay 109b/4</i>
eger	<i>eger kéçe ziyāde bolsa ol savuqdın turur 2a/7, eger miñe bolmasa cuğrat birle çafmak kerek 10a/9, bih bolur eger kılınc yā fıçak yā oq tégip zahm bolsa 16a/2, faşl eger mi ‘de yeldin ağırsa bir mişkal 23a/9, dārçin içmek kerek eger kişiniñ kırsaqıda 32a/1</i>

3.3.5.4. Son Çekim Edatları

Metinde kullanılan Türkçe ve Arapça-Farsça kökenli son çekim edatları şöyledir:

birle/birlen/bile/bilen	<i>temr-i Hindī çilan bularnı gül-āb birle şerbet kılip 5b/9, miñe birle yegey 10a/7, bularnı yalğur suyu birle kaynatıp 11a/9, eger tohmniñ aqını gül yağı bile hal kılip 15a/6, kırsaqını erte bilen silatsun 24b/5, meyde soqup nebāt bile yā beçeni anasını sūti 25a/9, ve şabr bularnı meyde kılip ‘asel birle hamir kılip 28b/6, bedeli küncid yağı bile merhem kılip 35b/10, ba ‘d qalın lete bilen süzüp 77b/5, eger kişi uynu ötini sarmuq bile koşup hal kılip 92b/4, nev ‘-i dıger bir direm behmenni alma şerbeti bile nehār yese 100a/7, andın éri bilen yaqınlık kılsa 113b/9, eger terlemese yana bermek kerek bu tarıka birlen benefşe iki mişkal 121b/7, bularnı yumğaq sūbüt suyu birle sürüp zīmād 122a/8</i>
--------------------------------	--

...dIn keyin	<i>andın keyin müshil içmek kerek 17a/8, çılap andın keyin kaynatıp pāre 23b/5, eger za 'ıfe tevellüd kılğandın keyin kezik bolsa 29a/2-3, andın keyin küfke alıp ağzını 63a/6, bés sa 'atdin keyin mücāma 'at kılmağ kerek 102b/10, bir zamāndın keyin kay kılmağ kerek 120a/10, otuz iki yıldın keyin aydılar 137b/3</i>
üçün	<i>şışukñıñ def' üçün şamuşa şiresi 21b/4, turur eger şafrā üçün kay kılay déseñ 52b/7, tiz ağırıkı derd-i mafāşıl üçün ālünü 123b/4, kurutmağ üçün muql kendir ve zernih ve tohm-ı hezārsipend 124b/11, anı üçün sözlemeydür andağ aytıpdurlar kim 138a/11</i>
yana	<i>bözde süzüp yana kand birle kaynatıp 21a/7-8, süzüp altmış mişkāl kand izāfe kılip yana āheste 47a/2, andın sāyede kurutup yana teb berip tört mişkāl zencebıl 91a/3, bir yerdin yana bir yerge kozğalur 116b/9-10, kırk mişkāl kand salıp yana kaynatmağ kerek 123b/3, esir kılip sattılar bende boldılar yana bir rivāyetde 137a/6</i>
yaraşa	<i>müşkil işdür öz hālimğa yaraşa 137b/11, ol kiyāhñı hāliğa yaraşa münasibitide 139a/1-2</i>
-mu²⁴	<i>eger yüz yılkı köhne yötel bolsa mu hem def' bolur 33a/1-2, eger sarıgdın bolsa mu bir mişkāl koşmağ kerek 58b/9-10</i>
taşkarı	<i>kuvvat-i bāhğa nihāyetdin taşkarı takavvı kılır 140b/4</i>
dek/dék	<i>nohūd dék hab kılip 26a/4, bez kever-dünbe çıkan dek nemerselerge çafsa 47b/11, fi'l-hāl burunğu dék bolğay 71b/9-10, meşel talkan dek kılip 84b/6-7, derhāl taş dék saht bolğay 108a/9-10</i>
kaş	<i>ol kiyāh kaşığa keldi aydılar 138b/7</i>
'alā hazā'l-kiyās	<i>peydā bolur anı lu 'āb dērler 'alā hazā'l-kiyās 26b/6, müdevver ra 'şe 'alā hazā'l-kiyās eger kişi 71a/7, iki mişkāl yese iki yılğaça toğmas 'alā hazā'l-kiyās 113a/2</i>

²⁴ Bu edat Yeni Uygur Türkçesinde genellikle pekiştirme görevinde kullanılır. İşlev itibarıyla Türkiye Türkçesindeki da/de edatına benzemektedir (Öztürk, 2010: 120).

3.3.6. Fiiller

3.3.6.1. Şahıs Ekleri

Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde kullanılan zamir kökenli şunlardır (Öztürk, 2010: 72; Eckmann, 2013: 122):

	Çağatay Türkçesi		Yeni Uygur Türkçesi	
	Teklik	Çokluk	Teklik	Çokluk
I.	men/mén	biz	men	miz
II.	sen/sén	siz, sizler	sen/siz	siler
III.	/+ø/ veya - dur/-tur, - durur/-turur	/+ø/, /-lAr/, -durlar/-turlar	/+ø/	/+ø/, /-lAr/, /-ş-/

Metinde kullanılan zamir kökenli şahıs ekleri; öğrenilen geçmiş, geniş, şimdiki ve gelecek zaman çekimlerinde kullanılmıştır. I. çokluk şahıs çekiminin örneği metinde bulunmamaktadır. Bunun dışındaki şahısların zaman çekimlerinde kullanılan örnekleri şöyledir:

I. Teklik Şahıs Çekimi:

Metinde yalnızca geniş zaman çekiminde örnekleri bulunmaktadır:

peygamberlikni hā`hlar men 137b/9, *'ilm-i hikmetni hā`hlar men* 138a/1

II. Teklik Şahıs Çekimi:

Metinde gelecek ve geniş zaman çekiminde örnekleri bulunmaktadır:

'acâyiblerni körer sen 102b/11, *körgey sen* 105a/6

III. Teklik Şahıs Çekimi:

Bu çekimin metinde sözü edilen tüm zamanlarda örneği bulunmaktadır:

sağlağay 2b/11, *tamuzğay* 10a/7, *teskīn berür* 16a/9, *baskay* 31a/2, *tegüzmegey* 32a/11, *simegey* 35a/6, *fışkay* 42b/1, *içkey* 54b/3, *aķarmas* 62b/5, *çoņ bolmas* 78b/8, *ķaynar* 90b/6, *ārām tapmas* 91b/7, *bağlar* 92b/10, *fışğandur* 96b/8, *ferāmüş kılmas* 110b/7, *toğmas* 113a/2, *azmüde kılğan turur* 115a/3, *ķaynatğay* 139a/11, *ķalğay* 139b/2, *yoluķğay* 140a/3

II. Çokluk Şahıs Çekimi:

Metinde yalnızca geniş zaman çekiminde örneği bulunmaktadır:

yād kılğaysizler 141a/5

III. Çokluk Şahıs Çekimi:

Metinde geniş, şimdiki ve öğrenilen geçmiş zaman çekiminde örnekleri bulunmaktadır:

dérler 16b/9, *terķib kılıpdurlar* 27a/1, *déydürler* 65a/4, *térler* 77b/7, *aytıpdurlar* 101a/7, *yeydürler* 132a/11, *yasapdurlar* 140b/5

İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde kullanılan iyelik kökenli şahıs ekleri şunlardır (Öztürk, 2010: 73; Eckmann, 2013: 122):

	Çağatay Türkçesi		Yeni Uygur Türkçesi	
	Teklik	Çokluk	Teklik	Çokluk
I.	/-m/	/-ķ, -k/	/-(1, U)m/	/-ķ, -k/
II.	/-ņ/	/-ņlɜ/, /-ņlAr/	/-(1, U)ņ/, /-ņiz/	/-(1, U)ņlar/
III.	/+ø/	/+ø/, /-lAr/	/+ø/	/+ø/, /-lAr/, /-ş-/

Metinde kullanılan iyelik kökenli şahıs ekleri, görülen geçmiş zaman ve şart kipi çekimlerinde kullanılmıştır; rastlanan örnekler şöyledir:

I. Teklik Şahıs Çekimi:

Metinde yalnızca görülen geçmiş zaman çekiminde örnekleri bulunmaktadır:

içtim 21a/1, *kördüm* 14a/8, *meşgûl boldum* 79b/5, *muqayyed boldum* 79b/7, *be-‘ilm-i hikmet âfrîde kıldım* 114a/1, *hizmet kıldım* 137b/4, *ihtiyâr berdim* 137b/7, *azmüde kıldım* 138b/11

II. Teklik Şahıs Çekimi:

Metinde yalnızca şart kipi çekiminde örnekleri bulunmaktadır:

déseñ 5a/6, *hâ‘hlaşañ* 95b/11, *kerâmet kılsañ* 138a/1, *best-i cimâ‘ eyleseñ* 141a/2, *körseñ* 142a/8

III. Teklik Şahıs Çekimi:

Hem görülen geçmiş zaman hem de şart kipi çekiminde örnekleri bulunmaktadır:

ziyâde bolsa 2a/6, *perhîz kılsa* 6a/2, *salsa* 6b/1, *yaşursa* 9b/6, *yatsa* 9b/7, *‘aqlıdın kêtmeşe* 10a/4, *yusa* 11a/10, *fayide kılmadı* 14a/10, *sürtse* 15a/5, *içse* 16a/8, *berse* 18a/77, *kekirse* 21b/10, *yötelse* 25b/7, *térlese* 28a/7, *hayzı turmasa* 34b/4, *köyse* 48a/9, *ta‘âm siñmese* 59b/4, *‘arız boldı* 79b/3, *hâtrığa yetti* 79b/4, *rūy berdi* 79b/6, *peydâ boldı* 80b/10, *şihhat taptı* 82a/2, *giriftâr bolmadı* 82a/2, *çıyan çaqtı* 83b/8, *kâyim bolmasa* 105b/6, *hikāye kıldı* 125b/4, *nidâ keldi* 137b/6, *fermān keldi* 137b/8, *‘ilm-i hikmet berdi* 138a/3, *yedi* 138b/7, *kaşığa keldi* 138b/7

I. Çokluk Şahıs Çekimi:

Metinde yalnızca görülen geçmiş zaman çekiminde örnekleri bulunmaktadır:

beyān kılduğ 45b/10, *muhtaşar kılduğ* 65b/3, *yedürdük* 125b/4

II. Çokluk Şahıs Çekimi:

Metinde yalnızca şart kipi çekiminde örneği bulunmaktadır:

biliñler 139b/8

III. Çokluk Şahıs Çekimi:

Metinde yalnızca görülen geçmiş zaman çekiminde örnekleri bulunmaktadır:

‘ilâc kıldılar 14a/10, *dūd berdiler* 14b/1, *buyurdılar* 32b/7, *aydılar* 39a/8, *berdiler* 81a/3, *kördiler* 98b/1, *sordılar* 98b/2, *aldurdılar* 137a/5, *bende boldılar* 137a/6, *tābi‘ boldılar* 138a/4, *at koydılar* 138b/9

Metinde III. çokluk şahıs çekiminde kullanılan /+1Ar/ ekinin saygı işlevinde kullanılan örnekleri de mevcuttur:

Mevlānā Zeyne'd-dīn ṭabīb buyurdu kim bu teşvīş mende tā on iki yılğaça bar érdi dédiler 20b/10-21a/1

bir kün ḥazret-i risālet-penāh Resūl şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem namāzda édiler mübārek engüştlerini çıyan çaqtı namāzdın boldılar aydılar 83b/6-8

Bilālğa buyurdılar 83b/10-11

ḥazret-i Bilāl bir dāne sarmusaḡnı alıp keldiler 83b/11-84a/1

Ḥazret-i peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ol sarmusaḡnı tuz bile şalāye kılıp mübārek engüştlerige sürdiler ma'uvzetīni oḡudılar 84a/1-4

Loḡmān Ḥakīm üç miş bés yüz yıl 'ömr kördiler 137a/3-4

yana bir rivāyetde Loḡmānnı ḥazret-i Eyyūb 'aleyhi's-selām satıp alıp azād kıldılar 137a/8-9

Loḡmān ḥekīm beyābānga bardılar 137a/9

ḥazret-i Loḡmān ol gārga kirdiler keçe ve kündüz Ḥudā-yı te'ālāga meşḡul boldılar 137a/10-11
el-kışşa otuz iki yıl bu ṭarīka 'ibādet kıldılar 137b/2

ḥazret-i Loḡmān aydılar 138a/8

Loḡmān ol kiyāhdın bir zerre yediler ol kün be-gāyet ḥōş-ḥāl boldılar 138b/2-3

Loḡmān ḥākīm buyurdılar 139a/5

Emir Kipi Şahıs Ekleri

Metinde bu kipin I., II. ve III. teklik ve II. çokluk şahıs çekimli örnekleri bulunmaktadır; I. ve III. şahıs çokluk şekilleri mevcut değildir (Ayrıntılı bilgi için bk. Emir Kipi):

I. Teklik Şahıs Ekleri:

süst kılay déseḡ 5a/6, *ḥalāş bolay déseḡ* 39b/4, *men söz aytay* 98b/4, *derd-i miyān körmey déseḡ* 99a/6, *mücāma'at kılayın* 110b/7, *sunıḡnı bedelini kılay déseḡ* 114b/10, *seni men azmūde kıldım saḡa bir at koyay kim ḥāşiyyetiḡi aymaḡ ḥācet bolmaḡay* 138b/11-139a/1, *ḥā'hlasaḡ kim cüvānīdīn menfa'at alay déseḡ* 139a/4-5, *eger ḥā'hlasa kim za'ifni bar ḥāmilesini tüşürey déseḡ* 59b/10-60a/1, *başıdın yigit ve tüvānā bolayın déseḡ* 98a/1

II. Teklik Şahıs Eki:

faşl-ı dīger bilgīl kim tabīblerce çāre yoqtur 2b/9-10, tōrt éligni berāber koyğīl 6a/10-11, enārniñ içige salıp çendān turğuzğīl 11b/8-9, kāseni yağ birle aftābda koyğīl 11b/9-10, bir neme arasığa alıp otğa kömgīl 32b/3, ol ta'āmdın bermegīl 43a/2, bir dāne sarmusağ tapıp kelgīl 83b/11, hamīr arasığa alıp otğa kömüp üç sā'at alıp yafğīl 84b/3-4, zirik yıgacını otğa salğīl 89a/8, üzesige egerçi iştiḥānı kalgannı bolsa hem yemegīl 98b/5, eger bāver kılmasañ elbette imtiḥān kılğīl 104b/1-2

III. Teklik Şahıs Eki:

nāştāda içsün 5b/2, kakaniñ sarıgını қоşup yesün tatlıg nemersege rağbet kılsun 6a/4-5, tā yarmı kılsun 18b/6, bu eytken ta'āmlardın yemesün 24b/3-4, kırsaқını erte bilen silatsun 24b/5, yā tuznı tutsun 24b/7, eger za'ife ḥayzı tursun déseñ 49a/6, eger kız 'iyālñi émçegi çoñ bolmasun dése 78b/7, her kün bir mişkal yesün 80b/8, kıtāb-ı tabībge ḥācet bolmasun 98b/4, aftābda koyğīl tā germ bolsun 100b/10, sa'ātdin keyin alıp taşlasun 103a/6, aḥşām zekerige sürtsün 105a/5, balıg ötini yedürsün 120b/7

II. Çokluk Şahıs Eki:

biliñler 139b/8

3.3.6.2. Fiil Çekimi

Basit Çekim

Fiilerin yapısında tek bir şekil yahut zaman bulunan, herhangi bir ek fiil almadan oluşan çekimdir.

Haber (Bildirme) Kipleri

Türkçede temelde dokuz fiil şekli vardır; bunlar haber ve tasarlama kipleri olarak iki ayrı başlık altında değerlendirilirler. Haber kipleri, belli bir zaman ve hareketi bildiren kiplerdir. Metinde haber (bildirme) kipleri başlığı altında ele alınan zamanlar; geniş, şimdiki, gelecek, görülen geçmiş, öğrenilen geçmiş zamandır.

Geniş Zaman

Bu zaman, fiilin her zaman yapıldığını, yapılacağını yahut yapılmakta olduğunu bildirir. Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde (Öztürk, 1997: 143; Argunşah, 2018: 192) bu zamanın yapısı “fiil+/-r, -Ar, -Ur/+şahıs eki” şeklindedir.

Metinde bu zamana dair rastlanan örnekler şöyledir:

h̄`āhlar 2b/4, *késer* 5a/11, *köterür* 13b/11, *teskīn tapar* 16b/1, *keltürür* 16b/3, *dérler* 16b/9, *tégürür* 23a/1, *öltürür* 33a/11, *açar* 44a/7, *şişer* 46a/1, *sişer* 59b/6, *turar* 97b/4, *térler* 77b/7, *tutar* 89b/9, *qaynar* 90b/6, *bağlar* 92b/10, *kiter* 104a/5, *saht bolur* 104b/11, *menfa`at kıllur* 109a/9, *bedh qalur* 109b/11, *uruşur* 110a/1, *aytur* 125b/2, *peygamberlikni h̄`āhlar men* 137b/9, *`ilm-i hikmetni h̄`āhlar men* 138a/1

Geniş Zamanın Olumsuzu: Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde geniş zamanın olumsuzu genellikle /-mAs/ ekiyle yapılır (Öztürk, 1997: 147; Argunşah, 2018: 192).

Geniş zamanın olumsuzu yapı itibarıyla “fiil+/-mAs/+şahıs eki” şeklindedir. Metinde bu yapıya dair rastlanan örneklerin tamamı teklik III. şahıs ekiyle çekimlenmiştir:

tüg önmes 33a/3, *aqarmas* 62b/5, *çoñ bolmas* 78b/8, *ārām tapmas* 91b/7, *toğmas* 113a/2, *kār kıllmas* 134a/8, *körünmes* 141a/1

Şimdiki Zaman

Bu zaman, fiilin şimdiki zaman içerisinde yapıldığını bildirir. Çağatay Türkçesinde şimdiki zamanın yapısı “fiil+zarf-fiil eki (-A, -y)+tur-/yoru-” şeklindedir (Argunşah, 2018: 194). Yeni Uygur Türkçesinde dört tip şimdiki zaman eki bulunmaktadır; sözü edilen zaman tipleri Çağatay Türkçesindeki zaman yapısı bakımından oldukça farklıdır (Ayrıntılı bilgi için bk. Öztürk, 1997: 129-143).

Metinde bu zamana dair rastlanan örneklerin tamamı çokluk III. şahıs ekiyle çekimlenmiştir: *deydürler* 11b/2, *yeydürler* 132a/11

Çağatay Türkçesinde şimdiki zamanın olumsuzu yapı itibarıyla “fiil+/-mAyduR/+şahıs eki” şeklindedir (Eckmann, 2013: 139). Metinde bu yapıya dair rastlanan örneklerin tamamı teklik III. şahıs ekiyle çekimlenmiştir:

beyān kılmaydur 138a/9, *sözlemeydür* 138a/11

Gelecek Zaman

Bu zaman, fiilin gelecek zaman içerisinde yapılacağını bildirir. Çağatay Türkçesinde bu zamanın yapısı, “fiil+/-ğa, -ge; -ğay, -gey, -kay, -key/+şahıs ekleri ve fiil+/-ğu, -gü, -ku, -kü/+iyelik eki (+dur/turur)” şeklindedir (Argunşah, 2018: 196). Yeni Uygur Türkçesinde ise beş tip gelecek zaman eki bulunmaktadır, bu eklerden Çağatay Türkçesindeki yapıya en çok benzeyen dördüncü tip zaman ekidir: “fiil+/-GI, -GU/+iyelik ekleri” Fakat bu yapı hem az kullanılır hem de arkaik durumdadır (Ayrıntılı bilgi için bk. Öztürk, 1997: 152-170).

Metinde bu zamana dair rastlanan örneklerin tamamı teklik III. şahıs ekiyle çekimlenmiştir:

olturğay 27b/7, *yegey* 39a/4, *siyeh bolğay* 42a/6, *hüb çıkğay* 43b/4, *nısf kalğay* 47a/1, *barğay* 57b/7, *olturguzğay* 76a/5, *kara hū bolğay* 78a/3, *hüb fişğay* 89a/11, *kélgey* 110b/9, *ézilgey* 116a/3, *yetkey* 125a/3

Bu ekin geniş zaman anlamı ifade eden örneklerine de rastlanmıştır:

gūşt-ı buzğāla yā cūce gūştı bile yemek kerek ıssıqlıkdın perhiz kılmak kerek şifā tapğay 17b/6-7

tarıka birle tokaç étip ıssıg ıssıg mi `dege [tut]sa def` bolğay 32b/6-7

koy ötni birle kaynatıp endek endek kulağığa tamızsa on yılkı sağrağı bolsa açılğay 34b/6-7

eger kişi at miñesini taz başığa çafsa tük üngey 35a/3-4

aççıg örük mağzı birle her cānverge berse ölgey 59b/9-10

beçe ölüp tüşmese zerdik uruğını fercige dūd berse derhāl tüşkey elbette müçerreb turur 81a/5-6

hiç dārūlar fāyide kılmasa sarmusağını yete nāştāda yete menfa `at-i `azīm körgey 84a/8-9

küncid yağını cem ` a `zāsığa sürtüp āftābda oltursa asānlık birle taşkarı çıkğay 125b/1-2

Gelecek Zamanın Olumsuzu: Çağatay Türkçesinde gelecek zamanın olumsuzu yapı itibarıyla “fiil+/-ma-/+/ -ğay, -gey, -kay, -key/+şahıs ekleri” şeklindedir (Eckmann, 2013: 128). Metinde bu yapıya dair rastlanan örneklerin tamamı teklik III. şahıs ekiyle çekimlenmiştir:

simegey 35a/6, *kār kılmağay* 59b/8, *aqarmağay* 86b/8, *hācet tüşmegey* 99b/7, *inzāl bolmağay* 113a/7, *hācet bolmağay* 139a/1, *naşīb kılmağay* 141a/4

Görülen Geçmiş Zaman

Bu zaman, fiilin görülen yahut bilinen geçmiş zamanda yapıldığını bildirir. Çağatay Türkçesinde görülen geçmiş zaman yapısı “fiil+/-DI, -DU/+şahıs ekleri” şeklindedir (Argunşah, 2018: 118). Yeni Uygur Türkçesinde iki tip görülen geçmiş zaman eki bulunmaktadır; bunlardan Çağatay Türkçesiyle aynı yapıda görünüm arz eden birinci tiptir. Sözü edilen zamanın yapısı Yeni Uygur Türkçesinde “fiil+/-Di, -DU/+şahıs ekleri” şeklindedir (Öztürk, 1997: 109).

Metinde bu zamana dair rastlanan örnekler şöyledir:

kördüm 14a/8, *‘aṭse urdı* 14a/9, *içtim* 21a/1, *meşgūl boldum* 79b/5, *muḳayyed boldum* 79b/7, *buyurdı* 80b/11, *berdiler* 81a/3, *taḫrīr tapdı* 93b/2, *ma ‘lūm boldı* 121b/1, *sattular* 137a/6, *endīşe kıldı* 137b/10, *dédi* 138a/1, *çıktular* 138a/5, *yettiler* 138b/2

Görülen Geçmiş Zamanın Olumsuzu: Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde görülen geçmiş zamanın olumsuzu yapı itibarıyla “fiil+/-mA-/+/ -DI, -DU/+şahıs ekleri” şeklindedir (Öztürk, 1997: 109; Eckmann, 2013: 125). Metinde bu yapıya dair rastlanan örneklerin tamamı teklik III. şahıs ekiyle çekimlenmiştir:

fayide kılmadı 14a/10, *giriftār bolmadı* 82a/2, *sözlemedi* 138a/7

Öğrenilen Geçmiş Zaman

Bu zaman, fiilin öğrenilen yahut duyulan geçmiş zamanda yapıldığını bildirir. Çağatay Türkçesinde üç tip öğrenilen geçmiş zaman eki bulunmaktadır: **I.** “fiil+/-mIş/+şahıs ekleri” **II.** “fiil+/- (I/U)p, -(I/U)ptIr, -(I/U)ptUr, -(I/U)p turur/+şahıs ekleri” **III.** “fiil+/-ğandur, -gendür; -ğan turur, -gen turur/” (Argunşah, 2018: 189-191). Yeni Uygur Türkçesinde de üç tip öğrenilen geçmiş zaman eki bulunmaktadır ve Çağatay Türkçesiyle benzer yapılara sahiptirler: **I.** “fiil+/-

ğan, -gen, -қан, -ken/+şahıs ekleri” **II.** “fiil+/(I/U)p/+şahıs ekleri” **III.** “fiil+/-miş/+şahıs ekleri”
(Ayrıntılı bilgi için bk. Öztürk, 1997: 116-129).

Metinde II ve III. tip öğrenilen geçmiş zamana dair rastlanan örneklerin tamamı teklik ve çokluk
III. şahıslarla çekimlenmiştir:

II. Tip Öğrenilen Geçmiş Zaman

fışğandır 96b/8, *azmüde kılğan turur* 115a/3

III. Tip Öğrenilen Geçmiş Zaman

keltürüpdürler 18a/2, *terkīb kılıpdurlar* 27a/1, *aytıpdurlar* 84a/9, *müdāvetmet kılıpdurlar*
102a/4, *yasapdurlar* 140b/5

Tasarlama Kipleri

Emir Kipi

Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde emir kipinin her şahıs çekiminde ayrı ekler
kullanılır (Öztürk, 1997: 189; Argunşah, 2018: 199-201). Sözü edilen ekler şunlardır:

	Çağatay Türkçesi		Yeni Uygur Türkçesi	
	Teklik	Çokluk	Teklik	Çokluk
I	-y, -Ay -Ay men -yIn, -AyIn -AyIm, -AyIη -ğayın, -geyin -kayın, -keyin	-Allm, -All -aluk, -eluk -Allη, -AlUη	-y/-Ay	-(a)yli/-(e)yli -ayluk/-eyluk -ili (-elin, eni, -ini, -yni, -ayniη/-eyniη, -niη)
II	/+ø/, -ğıl, -gil -kıl, -kil	-(I/U)η, (I/U)ηIz,	/+ø/, -ğın, -gin, -kın, - kin,	-η, -ηlar

	-ğın, -gin	-(I/U)ğlar, (I/U)ğIzlAr	- -ğil, -gıl, -kıl, -kil -sila/-sile	
III	-sUn, -sU	-sUnlAr	-sun	-ş-sun

Çağatay Türkçesinde kullanılan emir kipinin şahıs eklerine göre tasnifi Eckmann ve Bodrogligeti tarafından farklı şekilde değerlendirilmiştir. Araştırmacılar emir kipinin I. teklik ve çokluk şahıs eklerini, istek kipi I. teklik ve çokluk şahıs ekli çekimi olarak ele almışlar; emir kipini de I. teklik ve çokluk şahıs çekimi olmaksızın yalnızca II. ve III. teklik ve çokluk şahıs ekleriyle tasnif etmişlerdir (Bodrogligeti, 2001: 172-180, Eckmann, 2013: 123-124). Bu farklılığın nedenleri olarak emir ifadesinde bir istek anlamının da bulunması, kişinin kendine emir verememesi bunun yerine ancak bir şey isteme/arzu etmesi düşünülebilir.

Metinde bu kipe dair rastlanan örnekler şöyledir:

bilgil 2b/9, *içsün* 5b/2, *yesün* 6a/5, *rağbet kılsun* 6a/5, *perhiz kılsun* 6a/6, *kan aldursun* 6a/8, *koğül* 6a/11, *turguzğül* 11b/9, *kalsun* 18b/1, *silatsun* 24b/5, *tutsun* 24b/7, *kömgil* 32b/3, *tursun* 49a/6, *kavīrak bolsun* 83a/3, *kelgil* 83b/1, *yafğil* 84b/4, *salğil* 89a/8, *fariğ bolayın* 98a/1, *yigit ve tüvānā bolayın* 98a/1, *taşlasun* 103a/6, 103b/4, *sürtsün* 103a/10, *yusun* 103a/11, *çafsun imtiḥān kılğil* 104b/2, *mücāma'at kılayın* 110b/7, *koysun* 113b/8, *yediürsün* 120b/7, *biliğler* 139b/8

I. Teklik Şahıs Emir Ekinin Olumsuzu: Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde I. teklik şahıs emir ekinin olumsuzu yapı itibarıyla “fiil+/-mA-/+/y/” şeklindedir (Öztürk, 2010: 90; Argunşah, 2018: 199). Metinde bu yapıya dair rastlanan örnekler nadirdir:

körmey 99a/6

II. Teklik Şahıs Emir Ekinin Olumsuzu: Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde II. teklik şahıs emir ekinin olumsuzu yapı itibarıyla “fiil+/-mA-/+/ğil, -gil-kıl, -kil, -ğın, -gin/” şeklindedir (Öztürk, 1997: 193; Eckmann, 2013: 123) Metinde bu yapıya dair rastlanan örnekler şöyledir:

bermegil 43a/2, *yemegil* 98b/5

III. Teklik Şahıs Emir Ekinin Olumsuzu: Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde III. teklik şahıs emir ekinin olumsuzu yapı itibarıyla “fiil+/-mA-/+/sUn/” şeklindedir (Öztürk, 2010: 90; Argunşah, 2018: 200). Metinde bu yapıya dair rastlanan örnekler şöyledir:
yemesün 24b/4, *çoñ bolmasun* 78b/7, *hâcet bolmasun* 98b/4

Şart Kipi

Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde bu kipin yapısı “fiil+/-sA/+şahıs ekleri” şeklindedir (Öztürk, 1997: 170; Argunşah, 2018: 201-202).

Metinde bu kipe dair rastlanan örnekler şöyledir:

savuk bolsa 3b/8, *tlā kılsa* 15a/4, *ağrısı* 17b/10, *yutsa* 24a/9, *sarığlasa* 27b/11, *tañsa* 30a/4, *susasa* 31b/11, *déseñ* 60a/1, *hā`hlaşaj* 95b/11, *kerāmet kılaşaj* 138a/1, *cimā` kılsa* 140a/3, *körseñ* 142a/8

Şart Kipinin Olumsuzu: Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde şart kipinin olumsuzu yapı itibarıyla “fiil+/-mA-/+/sA/+şahıs ekleri” şeklindedir (Öztürk, 1997: 174; Eckmann, 2013: 126). Metinde bu kipe dair rastlanan örnekler şöyledir:

démese 9b/3, *aklıdın kétmese* 10a/4, *miñe bolmasa* 10a/9, *ta`ām siñmese* 24a/10, *turmasa* 34b/4, *tüşmese* 81a/5, *fāyide kılmasa* 84a/8, *yığmasa* 98b/11, *ağız almasa* 115a/9, *tapmasa* 117a/11, *terlemese* 120b/3, *kélmese* 125a/5

Gereklilik Kipi

Çağatay Türkçesinde gereklilik kipi her zaman kérek ile yapılır ve bu yapının “kérek, kérek turur, mAğ/-mek kérek, -sA kérek, kérek+sA” şekilleri bulunmaktadır. Bunların dışında az da olsa “mAll, /-ğu, -gü, ku, -kü/ sıfat fiil eki, /-ğuluk, -gülük/eki, /-ğay, -gey, -ğay, -key/” gelecek zaman eklerinin de gereklilik kipi olarak kullanımları mevcuttur (Argunşah, 2018: 203-204). Yeni Uygur Türkçesinde de gereklilik ifadesi çoğunlukla “kérek” ile karşılanır (Ayrıntılı bilgi için bk. Öztürk, 1997: 180).

Metinde gereklilik ifadesi /-mağ, -mek/ kerek ve /-ğuluk, -gülük/ ekleriyle karşılanılmıştır; rastlanan örnekler şöyledir:

/-mağ, -mek kerek/:

meyl kılmağ kerek 2a/1, *içmek kerek* 2a/3, *bilmek kerek* 2a/5, *çağmağ kerek* 10a/9, *bağlamağ kerek* 11a/5, *sürmek kerek* 12a/6, *yutmağ kerek* 13b/4, *sürtmek kerek* 13b/10, *yedürmek kerek* 14a/7, *salmağ kerek* 16a/5, *perhiz kılmağ kerek* 17b/6, *yumağ kerek* 18b/1, *sürtmağ kerek* 32a/10, *kıvāmığa keltürmek kerek* 56a/1, *tartmağ kerek* 88b/5, *kaınatmek kerek* 123a/11

Metinde “kerek” kelimesinin bazen emir kipi, şart kipi, gelecek zaman eki ve isimlerden sonra geldiği ve bu şekilde gereklilik anlamını sağladığı görülmüştür. Özellikle şart kipiyle oluşturulan yapı, Yeni Uygur Türkçesindeki kullanımla aynıdır (Öztürk, 1997: 180).

ihtiyār kılsun kerek 19a/10, *nehārī kılsa kerek* 47b/2, *būy kerek* 58a/3, *turğay kerek* 97b/1

/-ğuluk, -gülük/:

/-ğuluk, -gülük/ eki, /-ğu, -gü/ gelecek zaman sıfat-fiil eki ve /+luğ, +lük/ isimden isim yapma ekinin genişletilmiş şeklidir. Bu yapıya dair rastlanan örneklerin tamamı olumsuz çekimlidir: *müşhil bergülük émes* 93b/3, *mazlūm kişige kılğuluk émes* 111a/5, *müşhil gızāğa bergülük émes* 122b/4

İstek Kipi

Çağatay Türkçesinde istek kipi çekiminde çoğunlukla gelecek zaman eklerinden ve /-mağçı, mekçi/ eklerinden faydalanılır (Argunşah, 2018: 202). Bu kipin yapısı Yeni Uygur Türkçesinde “fiil+/-ğay, -gey, -ğay, -key/+şahıs ekleri” şeklindedir (Öztürk, 1997: 175).

Metinde bu kipe dair rastlanan örnekler şöyledir:

miñe birle yegey bir zerresini dimāğığa tamızğay bir zerresini başığa çağğay derdi sākīn bolur 10a/7-8-9

benefşe üç mişkāl sirpistān on dāne bir piyāle suda kaınatğay 29b/5-6

bādyān suy[ı] birle turğuzup içkey 53b/9

*iki gadāre su bile çılap qoymaq kerek tā dārūni tatqı hūb çıqay*²⁵ 77a/9-10

eger kışi uynı öt[i]ni sarmuq bile qoşup hal kılıp ağırgan kulakğa tamızğay kulak ağırı def
bolğay 92b/4-5-6

qand bile sunı qaynatmek kerek tā köfuk çıqay 120a/15²⁶

İstek Kipinin Olumsuzu: Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde istek kipinin olumsuzu yapı itibarıyla “fiil+/-ma-/+/-ğay, -gey, -qay, -key/+şahıs ekleri” şeklindedir (Öztürk, 1997: 175; Eckmann, 2013: 128). Metinde rastlanan örnekler şöyledir:

ğızā kılmağay 33b/10, *olturmağay* 78a/2, *tegüzmegey* 32a/11, *içmegey* 45a/3, *sözlemegey* 107b/4, *yatmağay* 112a/8

Birleşik Çekim

Çağatay Türkçesinde hikâye, rivayet ve şart birleşik çekimlerinde “é-, ér-”, özellikle şart çekiminde- “bol-” yardımcı fiillerinden yararlanılmıştır (Bodrogligeti, 2001: 211; Argunşah, 2018: 204). Yeni Uygur Türkçesinde ise hikâye ve rivayet çekiminde “é-, i-, er-”; şart çekiminde ise “bol-” yardımcı fiili kullanılır (Öztürk, 1997: 195).

Metinde rivayet birleşik zamanın çekimi bulunmamaktadır; çoğunlukla hikâye ve şart birleşik çekimine yer verilmiştir. Bu çekimlerde “é-, er- ve bol-” yardımcı fiillerinden yararlanılmış; bol- fiili ise “-mış i-se” anlamında kullanılmıştır:

Hikâye

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

mezkūr bolup édi 64b/11

²⁵ Emir kipiyle karıştırılmaya müsait bu ek, B. (-) ve İ. (24b/12)’de de bu şekilde yazıldığından yazım yanlış olmadığı; ekin bu şekliyle o dönemde kullanıldığı düşünülmüştür.

²⁶ Emir kipiyle karıştırılmaya müsait bu ek, B. (64a/15) ve İ. (-)’de de bu şekilde yazıldığından yazım yanlış olmadığı; ekin bu şekliyle o dönemde kullanıldığı düşünülmüştür.

Geniş Zamanın Hikâyesi

Lokmān hakīm bir tarafke barur érdiler 138b/1, *hem kara bolur érdi* 139a/3

Şart Kipinin Hikâyesi

men yigirme kün yesem érdi 139a/2

Şart

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı

üzesige çıkğan bolsa 8b/9, *yağda köygen bolsa* 15b/2, *abile bolğan bolsa* 15b/3, *mi 'de süt tügülgen bolsa* 22b/1, *kimersenı tişiğa kırt kirip ağırgan bolsa* 31a/8-9, *eger kişiniñ kırsaqıda yel tügülgen bolsa* 32a/1-2, *eger mi 'de savugen bolsa* 32b/5, *eger kimersege hale turğan bolsa* 33a/4, *istiskā bolğan bolsa* 43a/4, *ciğerniñ ıssıqlıqıdın peydā bolğan bolsa* 43a/6-7, *élig ayağları şışқан bolsa* 45a/7, *hayzi kelmes bolsa* 67b/9, *yā tiken kalğan bolsa* 69a/10, *eger közige ak tüşken bolsa* 85a/3, *eger kişini güng bolğan bolsa* 85a/9-10, *eger hamır fışğan bolsa* 96b/8, *iştihāni kalğannı bolsa* 98b/5, *eger kişini āvāzı hasta bolğan bolsa* 118b/1-2, *eger kişini pāşine veyā ayağı yarılğan bolsa* 119a/5

Geniş Zamanın Şartı

eger kişini başı kayar bolsa 17a/1, *su bisyār içer bolsa* 17a/2, *alakanı kızip köyer bolsa tapanı kızur bolsa* 17a/2-3, *közidin yaş barur bolsa* 33b/2, *eger kişini kuni kıçışur bolsa* 73b/4, *eger kişini içidin kan kélür bolsa* 78a/11, *dimāğıdın köksige zerd-āb koyup turar bolsa* 114b/1, *eger kişini içidin kan barur bolsa* 116a/9

3.3.6.3. Fiilimsiler

İsim-Fiil Ekleri

İsim-fiil ekleri, fiileri geçici ya da kalıcı isimleştiren eklerdir. Metinde isim-fiil ekleri olarak /-maq, -mek/ ve /-mağlıq/ ekleri kullanılmıştır; rastlanan örnekler şöyledir:

<p>/-maḡ, -mek/: Fiil kök ve gövdelerine gelerek geçici hareket isimleri meydana getirme işlevini görür. Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde (Ersoy, 2007: 410; Argunşah, 2018: 175) bu ekin örnekleri mevcuttur.</p>	<p><i>hareket kıлмаḡ</i> 3a/4, <i>nemerse çıḡmaḡ</i> 3a/6, <i>boğuz kurumaḡ</i> 4a/3, <i>süst bolmaḡ</i> 4a/5, <i>pişāb tutulmaḡ</i> 4a/6, <i>zekerı köymek</i> 4a/6, <i>tüş körmek</i> 4b/1, <i>tola sözlemek</i> 4b/1, <i>köz ağrımaḡ</i> 4b/2, <i>kol ve fut titremek</i> 4b/8, <i>közdin yaş aḡmaḡ</i> 4b/9, <i>beden kızımaḡ</i> 5a/2, <i>pişāne ağrımaḡ</i> 5a/4, <i>yüraḡ salmaḡ</i> 39b/11, <i>perīşān uyğanmaḡ</i> 40a/3, <i>simābnı yemek tarīḡni aytur</i> 99b/9, <i>bevāşīrni dānesini kurutmaḡ için</i> 124b/10-11, <i>kim ḡāşiyetini aymaḡ ḡacet bolmaḡay</i> 138b/11-139a/1</p>
<p>/-maḡlıḡ/: /-maḡ/ isim-fiil ekinin /+lıḡ/ isimden isim yapma ekiyle birleşmesinden meydana gelmiştir. Fiilleri isimleştiren bu eke Çağatay Türkçesinde rastlanırken (Argunşah, 2018: 175) Yeni Uygur Türkçesinde rastlanmaz.</p>	<p><i>tiş şişmaḡlıḡı</i> 5a/3, <i>piş-ābnı tanumaḡlıḡ</i> 7b/5</p>

Sıfat-Fiil Ekleri

Sıfat-fiil eklerinin esas görevleri fiilleri sıfat hâline getirmektedir; ikinci işlevleri de isim çekim eklerini üzerlerine aldıklarında isim-fiil olarak kullanılmalarıdır (Argunşah, 2018: 176). Bu konu János Eckmann'ın iki çalışmasında farklı başlıklar altında değerlendirilmiştir. Araştırmacının *Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar* eserinde konu "İsim-Fiiller" olarak ele alınmıştır (Eckmann, 2017: 145-153). Çevirisini Günay Karaağaç'ın yaptığı *Çağatayca El Kitabı*nda ise konu aynı maddelerle "Partisipler" başlığı altında ele alınmıştır (Karaağaç, 2013: 107-113).

Metinde sıfat-fiil ekleri olarak /-ḡan, -gen, -ḡan, -ken/, /-an/, /-ḡuluk, -ḡülük/, /-mAs/ ve /-(U)r/ ekleri kullanılmıştır; rastlanan örnekler şöyledir:

<p>/-ğan, -gen, -қан, -ken/: Genellikle geniş zaman sıfat-fiili olarak işlev görmesine karşın bazen öğrenilen geçmiş zamanı da karşılar. Fiilden sıfat üreten bu ek, isim çekim eklerini üzerine alarak isimleşebilmektedir. Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde bu ekin örnekleri mevcuttur (Öztürk, 2010: 102-105; Argunşah, 2018: 177).</p>	<p><i>ıssıǵdın aǵrıǵan aǵrıǵnıñ 9b/9, aqarǵan saç saqalını yusa 11a/9-10, köygen yerge 15a/5, şafrā sebebidin aǵrıǵan başqa 16b/2, ıssıǵdın bolǵan şudā ‘ğa 18a/8, beli iki dalısı köygenniñ ‘ilācı 20b/3-4, qabz bolǵannıñ ‘ilācı 22a/2-3, hıq tutqannıñ ‘ilācı 23b/11, fatır nān yegen sebebdin bolsa 24b/2, bu eyken ta ‘āmlardın 24b/3, yeñi qalye qılǵan mīs kazanda 27b/4-5, hale turǵan yerge 33a/6, yarım fışqan sarıǵı 40b/8, derdi tutqan maħalde 48b/5-6, ol qurut su alǵan kūze 50a/4, yarım mişkal soqǵan encübār 50b/4-5, boǵuzıǵa yā burnıǵa kelgenini aytur 55b/4, hayvānātnıñ içidin çıqqan siyāh ishālǵa 74a/10, ol mezkūr bolǵan dārūlarını 76b/3, yeñi hayz körgen za ‘ife duħterni 77b/7-8, bōri tutqan qoynı 82a/5, közni kafarǵan yelni 85b/3, su tüşkenni ayturlar 86b/10-11, leb şışqanı 90a/7, öfke qabarıp şışqannı aytur 91b/6, bir rıtl dégen veznde toqsan mişkal 131b/4-5, zehr bergen kişiǵa 134a/7</i></p>
<p>/-an/: /-ğan, -gen, -қан, -ken/ ekinin Oğuz Türkçesinin etkisiyle metinlerde yer alan şekli olup Çağatay Türkçesinde kullanımı nadirdir (Argunşah, 2018: 177). Yeni Uygur Türkçesinde ekin bu şekline rastlanmaz.</p>	<p><i>ādemni içidin çıqan qurtı 60b/5, bīhidin üzgende çıqan suynı 62a/3</i></p>
<p>/-(U)r/: Geniş zaman sıfat-fiil eki olarak kullanılır. Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde bu ekin örnekleri mevcuttur (Öztürk, 2010: 104; Argunşah, 2018: 176).</p>	<p><i>qıvāmıǵa kelür maħalde 77b/1, Molla Kuṭb ayturı mücerrebātdın turur 121b/11</i></p>

Ayrıca ekin çoğunlukla dar-yuvarlak ünlülü /-Ur/ olması nadiren de düz-geniş ünlülü /-Ar/ olması Kumul ağzına mahsus bir özelliktir (Yakup, 2005: 9; Arziev, 2006: 410 akt.: Çakmak, 2016: 416).	
/mAs/: Geniş zaman sıfat-fiil ekinin olumsuzu olarak kullanılır. Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde bu ekin örnekleri mevcuttur (Öztürk, 2010: 104; Argunşah, 2018: 179).	<i>hezm bolmaslık</i> 4a/7, <i>külék çıkmasdın ilgeri</i> 26a/6-7, <i>ta`ām hazm bolmaslıkı turur</i> 86a/10, <i>inzāl bolmaslıkını beyānı</i> 107a/7
/dük/: Geçmiş zaman sıfat-fiil eki olup Çağatay Türkçesinde nadiren kullanılmıştır. Bu ekin kullanımında Oğuz Türkçesinin tesiri bulunmaktadır (Argunşah, 2018: 177). Yeni Uygur Türkçesinde ekin bu şekline rastlanmaz.	<i>sidükniñ köfügini</i> 51a/6-7

Zarf-Fiiller

Fiilleri zarflaştırılan eklerdir. Çağatay Türkçesinde hem basit hem de sıfat-fiil eklerinin durum ekleriyle kaynaşması sonucu oluşan birleşik yapıdaki şekilleri mevcuttur (Argunşah, 2018: 180). Metinde zarf-fiil ekleri olarak /-may/, /-ğanda, -gende, -ğanda, -kende/, /-ğandın, -gendin, -kendin/, /-ğunça, -günçe/, /-arda, -(U)rdA/, /-geli/, /-(I)p, -(U)p/, /-mesdin/ ekleri kullanılmıştır; rastlanan örnekler şöyledir:

/may/: Olumsuzluk eki /-mA-/ ve zarf-fiil eki /-y/'nin birleşmesinden meydana gelmiştir. Eklendiği fiile “-madan, -mayıp” anlamları katar. Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde bu ekin örnekleri	<i>yalba bolup tohtamay salsa</i> 7a/1, <i>yavuk bolmay saçılıp</i> 9a/8, <i>rüşenâlık h`âhlamay yüzini yaşursa</i> 9b/6, <i>bādyānnı sokup özgesini soğmay bir kâse suda kaynatıp</i> 67a/6-8
---	--

mevcuttur (Öztürk, 2010: 107; Argunşah, 2018: 185).	
/-ğanda, -gende, -kanda, -kende/: Sıfat-fiil eki /-ğan, -gen, -kan, -ken/ ve bulunma durumu eki /+dA/'nın birleşmesinden meydana gelmiştir. Eklendiği fiile “-dığında, -dığı zaman, -ınca” anlamları katar. Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde bu ekin örnekleri mevcuttur (Öztürk, 2010: 112; Argunşah, 2018: 183).	<i>yarmı kalğanda</i> 19b/4, <i>bir hisse kalğanda</i> 45a/5, <i>yötelgende kan kelür</i> 50b/2-3, <i>ıssıg kopkanda</i> 57a/4, <i>bıhidin üzgende çıkan suynu</i> 62a/3, <i>hayzu arınganda</i> 77b/10, <i>közi yarığanda keyin</i> 78a/4, <i>koynu öltürğanda</i> 84b/11, <i>su tüşkende</i> 87b/11, <i>derdi teskân tapğanda</i> 117a/5, <i>agırıkı tutkanda</i> 124b/5
/-ğandin, -gendin, -kendin/: Sıfat-fiil eki /-ğan, -gen, -kan, -ken/ ve ayrılma durumu eki /+dIn/'in birleşmesinden meydana gelmiştir. Çağatay Türkçesinde kullanılan ekin bu şekline (Argunşah, 2018: 183) Yeni Uygur Türkçesinde rastlanmaz.	<i>su tola içkendin bolur</i> 8a/6, <i>tola oturğandin bolur</i> 8a/9, <i>güş tola yegendin bolur</i> 8a/11, <i>hılğ köygendin bolur</i> 8b/3, <i>mi'deniñ ıssığı tamām kêtkendin bolur</i> 9a/1-2, <i>illet yetkendin bolur</i> 9a/4, <i>agır kuvvetlig ta'ām yegendin bolsa</i> 24a/11, <i>ol illet mizāc bozulğandin sebebdin</i> 61b/9, <i>üç kün ötkendin keyin</i> 79a/1, <i>dimāgni pütkenidin peydā bolur</i> 88a/5, <i>ta'ām yegendin zararlık bolmas</i> 98b/8, <i>terlegendin keyin</i> 122a/10
/-ğunça, -günçe/: Eklendiği fiile “-ınca, -ıncaya kadar” anlamları katar. Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde bu ekin örnekleri mevcuttur (Öztürk, 2010: 110; Argunşah, 2018: 184).	<i>tatki çıkğunça</i> 17b/1, <i>yarmı kalğunça</i> 17b/2, <i>kifāyet kalğunça</i> 19b/4, <i>toğuz sa'āt ötmegünçe</i> 43a/2, <i>ihrāc bolmağunça</i> 93b/3, <i>kıvāmıga kélğünçe</i> 95a/4, <i>pest bolğunça</i> 97b/1, <i>kişnizde yumagunça</i> 105a/3, <i>tañ atğunça</i> 105a/5, <i>tam boyıga yetmegünçe</i> 108a/5, <i>meyl kélmegünçe</i> 109b/4
/-arda, -(U)rdA/: Geniş zaman sıfat-fiil eki /-Ar, -(U)r/ ve bulunma durumu eki /+dA/'nın birleşmesinden meydana gelmiştir. “-ırken, -ınca” anlamlarını verir.	<i>üç akşām yatarda yegey</i> 39a/4, <i>cimā' kıurda</i> 104a/1, <i>bu nağsnı bitürde</i> 107b/4

<p>Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde bu ekin örnekleri mevcuttur (Öztürk, 2010: 111; Argunşah, 2018: 181). Ayrıca ekin /-(U)rdA/ şeklindeki kullanımı Uygur ağız özelliklerinden biridir (Çakmak, 2016: 416)</p>	
<p>/-geli/: Sebep ve zaman işlevlerinde kullanılan zarf-fiil ekidir. Çağatay Türkçesinde kullanılan (Argunşah, 2018: 182) bu ekin Yeni Uygur Türkçesindeki görünümü /-ğili, -gili, -kili, -kili; -ğini, -gini/ şeklindedir (Öztürk, 2010: 108).</p>	<p><i>türüş nemerseler yegeli arzū kıılır 2b/2-3, ādemiler hikmet örgengeli tābi‘ boldılar 138a/3-4</i></p>
<p>/-(I)p, -(U)p/: Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde en çok kullanılan zarf-fiil ekidir (Öztürk, 2010: 106; Argunşah, 2018: 185).</p>	<p><i>şerbet kıılıp 5a/8, yılan dék tolğanıp 6b/10, çalğanıp 9a/6, kaynatıp 10b/2, yumşatıp 15b/1, oğ tégip 16a/2, yoğanıp 21b/8, yarıp 29a/3, içip 30a/3, tokaç étip 32b/6, ézip 37b/2, tef berip 48a/2, kétip 55a/8, yinçip 61b/11, ötkecip 64b/10, kurutup 66a/11, soķup 66b/5, fuşurup 69a/6, yatķuzup 71b/8, koşup 84b/6, turguzup 89b/6, tutup 106b/4, sürtüp 106b/10, çöküp 107a/3, içtürüp 109a/3, tegürüp 109b/8, köydürüp 111a/2, kıvāmığa kéltürüp 117a/2, köyüp 119b/7</i></p>
<p>/-mesdin/: Geniş zamanın olumsuzu /-mAs/ ve ayrılma durumu eki /+dIn/’ın birleşmesinden meydana gelmiş olup Çağatay Türkçesinde az kullanılan bir zarf-fiil ekidir (Argunşah, 2018: 185). Bu ekin Yeni Uygur Türkçesindeki görünümü /-mastin, -mestin/ şeklindedir (Öztürk, 2010: 108).</p>	<p><i>terlemesdin ilgeri 122a/10, ma‘cūn yemesdin ilgeri 141b/1</i></p>

3.3.6.4. Ek Fiiller

Çağatay Türkçesinde sıklıkla kullanılan ek-fiiller “é-, ér- ve tur-” dur. Metinde bu iki ek fiilin kullanımını dışında bir de “bol-” fiili kullanılmıştır:

é-, ér-: *bu teşvîş mende tã on iki yılğaça bar érdi* 20b/11-21a/1, *her dimāğda her ruṭūbetī ki bar édi* 39a/6, *hem şihḥat tapmaqğa ümīd yok érdi* 79b/9, *bir kün ḥazret-i risālet-penāh Resūl şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem namāzda édiler* 83b/6-7, *bir şahısnı kördüm anıñda seng-i meşānī 'illeti bar érdi* 125b/3, *vilāyetidin érdiler* 137a/7

DUr-, DUrUr: *mücerreb turur* 1b/1, *törtünci küni hem ḥaṭardur* 2a/10, *tamurı yalba bolup tohtamay salsa delīl-i ten-dürüstluğdur* 7a/1-2, *ḥūbraḳ nemerse yoğdur* 7a/5, *tenide andın yahşıraḳ nemerse yoğtur* 7a/9, *derd-i serge müfīd turur* 10b/3, *mürr-i Mekkī ya'nī mürdār-seng turur* 15b/9-10, *lisānū'l-ḥamel hem deydürler ya'nī toḥm-ı zūfa turur* 22a/7, *anı senced dérler Türk tilide çigde turur* 22b/11, *eger kişige ta'ām siñmese 'ilācı oldur kim* 24a/10, *miñ bir rencniñ anası şafrā turur* 39a/11-39b/1, *bularniñ beyānı toladur* 45b/9-10, *cerāḥatni gūşt türetmegini pat kurutmaḳnı 'ilācı bu turur* 49b/7-8, *ta'ām ḥazm bolmaslıḳı turur* 86a/10, *bu terkīb 'acāyib turur* 104a/6, *bu rivāyet Eflāṭındın turur* 107a/1, *bu rivāyet ḥükemā-yı Hindūstān ḥāzıḳlarını tertībidin turur* 110b/10-11, *Molla Kūṭb ayturnı mücerrebātdın turur* 121b/11, *bisyār ḥatar turur bihraḳ oldurur* 122b/5, *gendüm derece-i hōl ıssıḡ turur* 131b/6, *kişmiş hem mundın ḥūbraḳdur* 133a/6

bol- fiilinin isimleri yüklemleştirdiği örnekler de metinde mevcuttur:

bol-: *ol aḡrıḳ iki kısım bolur* 121a/1, *ciğerni tal arasında bolur* 121a/9, *bir rıṭl dégen veznde toḳsan mişḳal on bés direm dégen on mişḳāl bolur* 131b/4-5

3.3.6.5. Birleşik Fiiller

“Birleşik fiiller bir ad ile bir yardımcı fiilin veya iki ayrı fiil şeklinin yahut da ad soylu bir veya birden fazla kelime ile bir esas fiilin birleşmesinden oluşan ve tek bir kavrama karşılık olan fiil türleridir” (Korkmaz, 2019: 693).

Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde birleşik fiiller iki şekilde oluşturulur (Öztürk, 1997: 97; Argunşah, 2018: 209):

1. Asıl fiil+zarf-fiil eki+yardımcı fiil
2. İsim+yardımcı fiil

Metinde çoğunlukla “isim+yardımcı fiil” şeklinde oluşturulan birleşik fiil yapısı bulunmaktadır. “Asıl fiil+zarf-fiil eki+yardımcı fiil” şeklinde oluşturulan birleşik fiil yapısında ise yalnızca süreklilik ve yeterlik fiiline dair örneklere rastlanmıştır:

İsim+yardımcı fiil şeklinde oluşturulan birleşik fiiller

Metinde sıklık bakımından en çok “bol- ve kıl-” yardımcı fiilleri kullanılmıştır.

bol- fiilinin birleşik fiil yapısı metinde iki şekildedir: **I.** isim+bol- **II.** sıfat-fiil+bol-

I. isim+bol-: *ziyāde bolsa* 2a/6, *peydā bolur* 3a/9, *gālib bolsa* 6a/7, *def^c bolğay* 10b/8, *puhte bolğay* 11b/10, *bih bolur* 13b/8, *teskīn bolur* 16a/8, *pest bolur* 17a/7, *zāyil boldı* 21a/2, *qabz bolğannıy* ‘ilācı 22a/2-3, *ber-taraf bolur* 25a/2, *bend bolsa* 28b/9, *revān bolğay* 28b/11, *giriftār bolsa* 29b/4, *def^c bolmasa* 32b/8, *āşübī bolup* 33b/3, *halāş bolay* 39b/4, *galīz bolğay* 48a/5, *şıhhat bolur* 49a/5, *mezūr bolup édi* 64b/11, *zāhir bolur* 74b/3

II. sıfat-fiil+bol-: *mīs kazanda yeni kalye kılğan bolğay* 76a/2-3, *teşmegen bolğay* 88b/10, *eger tennūrī ki örük otunı köydürğan bolğay* 97a/10-11, *bir yılğaça toğmas bolur* 113a/1-2

Diğer birleşik fiiller ise şöyledir:

kıl-: *tevellüd kılğandın keyin* 29a/2, *perhiz kılsa* 29a/10, *şīrīn kılıp* 75b/2, *imtiḥān kılğıl* 104b/2, *galūle kılıp* 117a/8, *zīmād kılıp* 117b/3, *mecmū^c kılıp* 118a/8, *yoq kılur* 118a/9, *meyde kılıp* 119a/12, *şāf kılıp* 120a/4, *pāy-şūyluq kılmaq kerek* 120b/11, *müdāvetmet kılmaq kerek* 121b/6, *izāfe kılıp* 121b/10, *muqaşşer kılıp* 122a/11, *mülāyim kılıp* 123b/2, *def^c kılur* 123b/8, *cüdā kılıp* 124a/4, *hal kılıp* 124b/1, *şalāye kılıp* 124b/5, *‘adet kılsa* 126b/3

tap-: *şihhat tapar* 1b/5, *şifā tapkay* 17b/7, *teskīn tapar* 45b/7, *tecrübe taptilar* 79a/10, *ārām tapmas* 91b/7, *tahrīr taptı* 93b/2, *lezzet tapğanını beyānı* 103b/6-7, *rāhat tapar* 108b/9, *ferāğat tapğay* 109a/5, *encām tapar* 114b/2

ber-: *dūd berdiler* 14b/1, *teskīn berür* 16a/9, *tef berip* 48a/2, *zehr bergen bolsa* 59b/6, *rūy berdi* 79b/6, *kuvvat berür* 80a/9, *tertīb berip* 96b/5, *lezzet berür* 108a/2

et-/ét-: *falçık étip* 12a/5, *muhkem étip* 63a/7, *hab étip* 87a/7, *şāf etmek kerek* 87b/4, *ma`cūn etmek kerek* 102b/6, *külçe étip* 119b/9, *tokaç etip* 125b/6

eyle-: *best-i cimā` eyleseñ* 141a/2

öte-: *namāz ötediler* 138b/4-5

İki fiilden oluşan birleşik fiiller/Tasvirî fiiller

İki ayrı fiilin birleşmesinden meydana gelmiş birleşik fiil yapısıdır. Bu yapıda esas anlam birinci fiildedir ve bu fiil bir zarf-fiil yapısındadır. İkinci fiil ise esas fiil olmasına rağmen anlam kayması nedeniyle hem asıl anlamından uzaklaşarak yeni bir anlam kazanır hem de esas fiil konumundan yardımcı fiil konumuna geçer (Korkmaz, 2019: 708). Tasvir fiilleri; “yeterlik, tezlik, süreklilik, yaklaşma ve uzaklaşma” olmak üzere beş alt gruba ayrılırlar.

Metinde yalnızca süreklilik ve yeterlik fiiline dair örneklere rastlanmıştır:

Yeterlik fiili: Bu yapıda yardımcı fiil esas fiile, “*bir oluş ve kılışı gerçekleştirme güç ve yeterliğini yani yapabilme iktidarını yahut da bir oluş ve kılışın gerçekleşme olasılığının bulunması*” anlamını katar (Korkmaz, 2019: 709).

Bu fiilin yapısı Çağatay Türkçesinde “fiil+-A, -y al-, bil-, u-” Yeni Uygur Türkçesinde ise “fiil+-(a)la-, -(e)le-” şeklindedir (Öztürk, 2010: 101; Argunşah, 2018: 210). Metinde yalnızca bir örnekte rastlanmıştır:

satıp alıp 137a/9

Süreklilik fiili: Bu yapıda yardımcı fiil esas fiile “*bir oluş ve kılışın belirli bir zaman içinde yapıladurma, bir zamandan beri yapılagelme veya belirli bir durumda kalakalma*” gibi anlamlar katar (Korkmaz, 2019: 716).

Bu fiilin yapısı Çağatay Türkçesinde “fiil+-A, -U, -y, -p tur-” Yeni Uygur Türkçesinde ise “fiil+-vat-, -ivat-, -uvat-, -üvat-” şeklindedir (Öztürk 2010: 102; Argunşah, 2018: 210). Metinde rastlanan örnekler şöyledir:

uruşturup tursa 9b/11, *basıp tursa* 54b/6, *alıp tursa* 72a/5, *tartıp turup* 107a/5, *kızıl bolup tursa* 115a/9

Kalıplaşmış Birleşik Fiiller

Metinde örnekleri nadirdir:

rüy berdi 79b/6 *rüy ber-*: *hatırlamak*, ağız almasa 115a/9 *ağız al-*: *iyileşmek*

3.3.7. Yapım Ekleri²⁷

3.3.7.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

/+An/	<i>oğlan</i> 22a/5, <i>érenlik</i> 140a/11
/+ArI/	<i>taşkari</i> 123a/2
/+çA/	<i>munça</i> 5a/7, <i>neçe</i> 31b/4, <i>barça</i> 39b/3,
/+çak, +çek/	<i>emçek</i> 78b/5, <i>örmeçek</i> ²⁸ 126a/7, <i>kuşkaç</i> ²⁹ 132b/4
/+çı/	<i>uykuçı</i> 13a/1
/+dız, +düz/	<i>kündüz</i> 2a/6, <i>yıldız</i> 49b/5
/+e/	<i>keçe</i> 46b/11
/+egü+le>+ele/	<i>ikilesi</i> 109a/4
/+er/	<i>birer</i> 23a/11

²⁷ Bu bölümde kelimelerin köken bilgisi için çoğunlukla *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü* eserine müracaat edilmiştir (Gülensoy, 2007).

²⁸ Metinde bu kelime ör-me+çek şeklinde ele alınmıştır.

²⁹ Ross (1991: 1) çalışmasında “kuş” kelimesinin büyük kuşlara, kuşkaç kelimesinin de küçük kuşlara denildiğini belirtmiştir. Eski Türkçede “kuşgaç” olarak tanıklanan kelimenin kuş+çak olması ihtimali de düşündürücüdür.

/+ğaç/	<i>ıgáč</i> 89a/8
/+geri/	<i>ilgeri</i> 122a/10
/+ğır/	<i>çağır</i> 81b/3
/+ğu, +kı/	<i>yılkı</i> 33a/1, <i>burunğu</i> 71b/9, <i>evvelkı</i> 83a/5
/+ğ, +k/	<i>kiçik</i> 9b/10, <i>katığ</i> 92b/9, <i>açığ</i> 97a/6
/+ka, +ge/	<i>başka</i> 77a/8, <i>özge</i> 106a/10
/+kine/	<i>kiçikkine</i> 42b/2
/+(ı)l/	<i>kızıl</i> 7b/6
/+IA, +lan/	<i>birle</i> 5b/9, <i>bilen</i> 24b/5, <i>tañla</i> 76b/6
/+lğ, +lüg, +lık, +lik, +luğ, +lük/ ³⁰	<i>kuvvetlik</i> 10a/4, <i>türlüg</i> 18a/4, <i>ağrıklık</i> 35a/9, <i>kurutluk</i> 37a/6, <i>muhālīflık</i> 37b/11, <i>teşvīşlik</i> 39b/8, <i>boğumluk</i> 50a/6, <i>tatlığ</i> 71a/11, <i>zararlik</i> 98b/8, <i>münüzlık</i> 117a/9
/+lık, +lik, +luğ, +lük/ ³¹	<i>tanumağlık</i> 7b/5, <i>rūşenālık</i> 9b/5, <i>künlük</i> 76b/2, <i>yağınlık</i> 77b/10, <i>sasığlık</i> 35a/8, <i>teşnelik</i> 44a/1, <i>érenlik</i> 100b/2, <i>süstluk</i> 112b/5, <i>peygamberlik</i> 137b/11, <i>ferāmüşluk</i> 140a/9
/+(i/ü)nçi/	<i>ikinçi</i> 2a/10, <i>törtünçi</i> 3a/4, <i>beşinçi</i> 3a/5, <i>altınçi</i> 122b/4
/+rak/	<i>hūbrağ</i> 7a/5, <i>yağşırağ</i> 49a/11, <i>ğavīrağ</i> 83a/3, <i>bihrağ</i> 122b/5, <i>kemrağ</i> 132a/6, <i>ğalīzrağ</i> 132b/9
/+sağ/	<i>ğursağ</i> 74a/5
/+salık/	<i>susalık</i> 135a/4
/+sız, +suz/	<i>tuzsız</i> 33b/10, <i>uykusız</i> 80a/7, <i>ğandsız</i> 90b/3, <i>uykusuzlukğa</i> 131b/10
/+ük/	<i>ne+çe+ök>neçük</i> 2a/11
/+yin/	<i>keyin</i> 17b/2
/+(ı/ü)z/	<i>ağız</i> 15a/11, <i>münüz</i> 49b/4, <i>kök(ü)s</i> 25a/4

3.3.7.2. Fiilden İsim Yapma Ekleri

/-a, -e/	<i>yana</i> 10a/2, <i>erte</i> 24b/5, <i>tola</i> 65a/7, <i>yaraşa</i> 137b/11
/-ağ, -ek/	<i>fiçak</i> 16a/2, <i>bölek</i> 20b/6, <i>ğafağ</i> 31b/10

³⁰ Türkiye Türkçesinde isimden sıfat yapma eki olarak kullanılan /+II, IU/ ekinin arkaik şeklidir.

³¹ İsimlerden soyut isimler türetir.

/-(I/U) ğ, -k, -k/	<i>kuruk</i> 6b/7, <i>yavuk</i> 9a/8, <i>kurug</i> 13a/8, <i>sancık</i> 32a/3, <i>tirig</i> 35a/8, <i>savuk</i> 43a/3, <i>çüçük</i> 51b/4, <i>toıkluk</i> 53a/9, <i>açuk</i> 57b/1, <i>sasık</i> 60b/4, <i>élgek</i> 64b/10, <i>fışık</i> 84b/6, <i>süzük</i> 86b/11, <i>fışığ</i> 119b/4, <i>töşük</i> 125a/2, <i>yılığ</i> 123b/8, <i>yırak</i> 138b/4
/-ğa, -ka/	<i>yumurtka</i> 15a/3, <i>yumurtga</i> 38a/8
/-ğu, -ku/	<i>uyku</i> 3a/5, <i>yıglağu</i> 71a/1, <i>saçratđu</i> 119a/8
/-ı/	<i>yağı</i> 19a/5
/-kağ/	<i>unutkağ</i> 4b/2
/-m/	<i>yar(t)mı</i> 4a/2
/-mA/	<i>ısıtma</i> 8b/4, <i>yarma</i> 18a/10
/-maç/	<i>omaç</i> 33b/10
/-mağ, -mek/	<i>çıkmağ</i> 3a/6, <i>bilmek</i> 3b/7, <i>kurumağ</i> 4a/3, <i>tutulmağ</i> 4a/6, <i>köymek</i> 4a/6, <i>ağırmağ</i> 4a/7, <i>susamağ</i> 4a/8, <i>sözlemek</i> 4b/1, <i>körmek</i> 4b/1, <i>ağarmak</i> 4b/5, <i>titremek</i> 4b/8, <i>ağmak</i> 4b/9, <i>kegirmağ</i> 4b/10, <i>yafurmağ</i> 29a/7, <i>kurutmağ</i> 49b/8
/-maslık/	<i>bolmaslık</i> 4a/7
/-mur/	<i>tamur</i> 6a/10, <i>yağmur</i> > <i>yamğur</i> 118b/5
/-t/	<i>kur(u)t</i> 80a/4
/-(u)z/	<i>sözlemek</i> 4b/1, <i>boğuz</i> 5a/2

3.3.7.3. İsimden Fiil Yapma Ekleri

/+ar-/	<i>ağarğan</i> 11a/9, <i>kızarıp</i> 86a/4
/+da-/	<i>yeldasa</i> 91b/3
/+I-/	<i>ağrıkan</i> 89a/7, <i>bitip</i> 107b/2
/+(u)k-/	<i>yoluğay</i> 140a/3
/+IA-/	<i>ğāhlar</i> 2b/4, <i>saklağay</i> 2b/11, <i>uykulamak</i> 4b/11, <i>sözlemek</i> 4b/1, <i>bağlamak</i> 11a/5, <i>ağlap</i> 21a/4, <i>taşlap</i> 23a/7, <i>sarığlasa</i> 27b/11, <i>bağlap</i> 29b/10, <i>terlese</i> 36b/6, <i>yağlap</i> 62a/5, <i>mümlap</i> 112a/10
/+IAn-/	<i>ağızlandırur</i> 19a/3, <i>kağarcuğlansa</i> 25b/4, <i>bağlansa</i> 49a/1, <i>terlense</i> 117b/10
/+sa-/	<i>susamağ</i> 4a/8

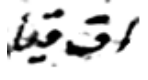
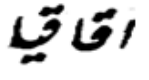
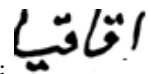
3.3.7.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

/-ala-/	<i>yumalatıp</i> 86b/7, <i>uvalap</i> 110b/8
/-ar-/	<i>çıkarmak</i> 11a/11
/-DÜr-/	<i>aldursun</i> 6a/8, <i>uruşturup</i> tursa 9b/11, <i>olturğandın</i> 8a/9, <i>köydürüp</i> 10a/6, <i>keltürür</i> 16b/3, <i>ağızlandurur</i> 19a/3, <i>kıldurup</i> 24b/4, <i>öltürür</i> 33a/11, <i>éliştürüp</i> 49a/8, <i>yandurur</i> 53b/2, <i>öldürür</i> 80a/11, <i>içtürüp</i> 109a/3
/-ğur-/	<i>yatğurup</i> 24b/9
/-ğuz-, -güz-/	<i>turğuzgül</i> 11b/9, <i>yatğuzup</i> 49b/6, <i>olturğuzğay</i> 76a/5, <i>kigüzüp</i> 109b/8
/-ker-/	<i>ötkermek</i> kerek 38a/1
/-kez-/	<i>ötkezip</i> 64b/10
/-ma-, -me-/	<i>açmağan</i> 31b/10, <i>simegey</i> 35a/6, <i>içmegey</i> 45a/3, <i>olturmağay</i> 78a/2, <i>bolmadı</i> 82a/3, <i>teşmegen</i> 88b/10, <i>körmegey</i> 99a/8, <i>tüşmegey</i> 99b/7, <i>yatmağay</i> 105a/3, <i>sözlemegey</i> 107b/4, <i>çıkmağay</i> 113a/1, <i>toğmağay</i> 114a/11
/-(-ı/u)l-/	<i>saçılıp</i> 9a/8, <i>açılğay</i> 34b/7, <i>tutulup</i> 57a/5
/-(ü)n-/	<i>tolğanıp</i> 6b/10, <i>çalğanıp</i> 9a/6, <i>uyğanmak</i> 40a/3, <i>arınğanda</i> 77b/10, <i>tepreNSE</i> 84b/11, <i>körünse</i> 86a/9
/-(U)r-/	<i>yaşursa</i> 9b/6, <i>yogurup</i> 10b/7, <i>içürse</i> 68a/9
/-(u)ş-/	<i>kıçışıp</i> 57a/3, <i>tapuşturmaK</i> kerek 62b/1, <i>uruşur</i> 110a/1
/-t-/	<i>kurutup</i> 12a/5, <i>sürtse</i> 12a/8, <i>yumşatıp</i> 15b/1, <i>silatsun</i> 24b/5, <i>savutup</i> 47a/3, <i>türetmegini</i> 49b/7, <i>semrütüp</i> 61a/6, <i>térletür</i> 66b/11, <i>éritip</i> 97a/2, <i>tebretip</i> 104a/4, <i>kızıtıp</i> 117a/10, <i>ısıtıp</i> 121a/11
/-y-/	<i>köydürüp</i> 10b/5, <i>koysa</i> 29a/5
/-(ı)z-/	<i>tamızğay</i> 10a/7

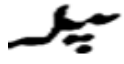
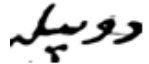
METNİN KURULUŞUNDA TAKİP EDİLEN YOL

- Metin bölümü, İsveç Lund Üniversitesi Jarring Koleksiyonu Jarring Prov. 357 numaralı tıp yazmasının transkripsiyon harfleri kullanılarak Latin alfabesine aktarımıdır. Bu aktarıma Arapça ayet, hadis ve Farsça şiirler dâhil edilmemiştir. Ayet ve hadisler resim şeklinde, Farsça şiirler de “Farsça Rubā‘ī/Nazm” olarak metinde yer almıştır. Ayet, hadis ve Farsça cümlelerin açıklamaları dipnotta verilmiştir. Farsça rubailerin orijinal şekilleri ise eserin sonunda yer alan tıpkıbasım bölümünde bulunmaktadır.
- Metnin okunuşunda Berlin ve İstanbul nüshalarından destek alınmıştır. Bu nüshalara müracaat edildiğinde Berlin nüshası “B.”, İstanbul nüshası “İ.” şeklinde kısaltılarak sayfa ve satır numaralarıyla dipnotta gösterilmiştir.
- Metnin orijinaline çoğunlukla sadık kalınmaya çalışılmıştır. Bu orijinalliği bozmayacak şekilde yer yer eksik yazılan kelimeler “[...]” işaretiyle gösterilerek tamamlanmıştır. Bu tamamlama yönteminde Berlin ve İstanbul nüshalarındaki yazım ve metin içerisindeki bağlama uygunluk esas alınmıştır. Şayet diğer iki eserde kelimenin yazımı yoksa aktarım metninde de bu düzeltme yahut tamamlama yapılmamıştır. Bağlama uygunluk konusunda ise metnin içerisinde yazımı doğru şekliyle yaygın olan kelimelere müdahale edilmiştir.

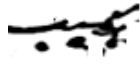
Ör.: [49a] (...) (9) birle fercige koygey eger aq[a]kıyā ve şīb-i Yemānī (10) (...)

Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (23b/7) ve İ. (27b/8)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

[79a] (...) (6) çafsa hem nāfi’ turur eger kişi [dü]bīle bolsa zağīrni küncid- (7) ni (...)

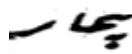
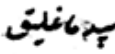

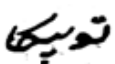
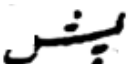
Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (41a/12)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

[31b] (...) tü- (2) bige [ba]sıp baḡsa def’ bolur eger kişige (3) (...)

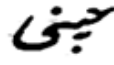

Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre “basıp” olarak tamamlanmıştır.

- Metinde unutulmuş yahut yazılmayan iyelik ekleri [...] şeklinde gösterilerek kelime bünyesine dahil edilmiştir.

Ör.: koy mayak[ı]nı 78a/5, ferc[i]ni 110b/11, enārın gül[i]ni suy[ı]nı 126a/8 vb.

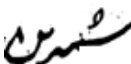

- Metinde 2b/1, 3a/7, 10b/7, 19b/2, 31a/6, 61a/8 örneklerinde yazılan kelimeler “pi” yerine “bé/bi/bī” olarak “bīmār, bī-dimāğlık, bile, bīh, tūbige, bés” şeklinde okunmuştur.

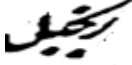
19b/2’de “pih” şeklinde okunmaya müsait yazım ve 34a/3’te “bīh” şeklinde açıkça yazıldığı için iki harfin birbirine çok yakın yazılması yahut iç içe geçmesi sonucu bu şekil bir yazım ortaya çıktığı düşünülüp tarafımızca kelimenin doğru yazılması uygun görülmüş ve metnin bütününde bu metot uygulanmıştır.

Aynı durum 17a/11, 109a/1 vb. örnekleri için de geçerlidir. Metinde ç harfinin aynı zamanda c harfiyle gösterimi mevcut olduğu için (bk. ç ünsüzünün imlası) bu kelimeler “çīnī” yahut “darçīn” şeklinde okunmuştur.

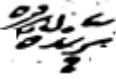
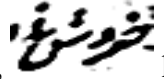
- Kef harfinin tek şekilli yazımı nedeniyle (bk. Tonlulaşma) tirig/tirik, ölüg/ölük, süçig/süçik gibi kelimeler tonlu şekilleriyle eytgen/eytken, tüşgende/tüşkende, içgey/içkey gibi kelimeye gelen ekler ise Çağatay Türkçesi ve Yeni Uygur Türkçesinde çoğunlukla eklerin uyumlanması nedeniyle uyum gözetilerek okunmuştur.

- Metinde harflerin üzerinde nokta olmayan yahut çentiği olup da noktası konulmayan kelimelerin tamamı nokta varmış gibi okunmuş ve bu metot metnin tümünde uygulanmıştır.

Ör.: 15a/6 “yağı”, 21a/7 “şirīn”, 24a/8 “sarig”,

 25b/7 “kurutup”, 61a/2 “tazga”, 98a/4 “zencebil” vb.

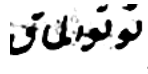
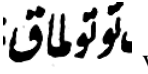
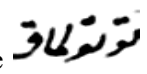
Buna karşılık kelimenin yazımında olmaması gereken fakat metindeki yazımda noktası olan kelimelere müdahale edilmemiştir.

Ör.: pezzende (87b/10) “perrende”, horüş (105b/5) “horūs” vb.

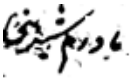
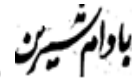
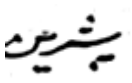
- Metinde yanlış yazılan kelimelere müdahale edilmemiş, önemli görülen bazı kelimeler Berlin ve İstanbul nüshalarındaki şekilleriyle dipnotta gösterilerek diğerleri ise sözlük bölümünde doğru yazımlarıyla belirtilmiştir. Fonetik hususiyetler barındırmayan dolayısıyla yazımında yanlışlık olduğu düşünülen kelimelerdeki harfler ve ekler “{...}” işaretiyle gösterilmiştir.

Ör.: pōstını{nı} 21a/4, kişini{nı} 90b/5, şîre{ni}ge 118b/3 vb.

[4a] (...) (6) ağrımağ pişāb tutu{a}lmağ zekeri köymek (7) (...)

Metinde , B. (2b/10) ve İ. (9a/4)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “tutulmağ”tır.

[30b] (...) (4) seng uffe üstüḥ~ān[1] bādām-ı şîrîn{ī}tere uru- (5) ğı (...)

Metinde , B. (16a/4) ve İ. (20a/11)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şîrîn”dir.

- Metinde eksik bırakılan yahut anlaşılamayan cümle yapıları da yine Berlin ve İstanbul nüshalarındaki şekilleriyle dipnotta gösterilmiştir.
- Okunan metnin içerisinde haşiyeler bulunmaktadır, bu haşiyelerde verilen açıklamalar da aktarım metninde belirtilmiş; buna uygun ekleme yahut düzeltmeler metin içerisinde yapılmıştır.
- Metinde okunamayan kelimelerin orijinal yazımdaki şekli ekran görüntüsü alınarak metne kopyalanmış, diğer nüshalardaki şekilleri de dipnotta gösterilerek araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

Okunamayan Kelimeler

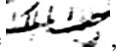
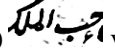
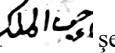
حلسه	24b/1	دودولوشش	116a/11	قيلچانز	127a/8	سج	127b/7
بمجموبه	65b/9	شميل	119a/8	اوگرا	127a/11	روجو	128a/1
موجبت	66a/9	خوين	126b/9	حاشرکيشن	127b/1	ونخ	128b/7
کيشه	66b/2	اوشرک	126b/10	منعم	127b/2	بغوبده	128b/9
شيلين ليدن	94b/3	تيليم	127a/1	کلبه	127b/3	مراوباد	129b/6
تيمکه	104a/10	اقتن	127a/1	ايشينندان ايدر بوزن	127b/5	منقل	130b/7
توتک	111a/6	مفيولک	127a/4	کيلنج	127b/5	قراکوکو	131a/11
کشش	113b/6	کاروب	127a/6	اپتا	127b/5	ميجا	137a/7
						ببول	141a/8

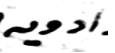
4. METİN

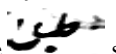
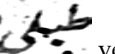

[1b]³²

(1) (...) bisyār mücerreb turur ‘ilāc ġārīkūn yarım (2) miskāl türbüt yarım miskāl zencebīl çārek (3) rubb-ı sūs yarım miskāl ḥabbū’l-melik³³ iki dāne (4) rīvend beş miskāl bu ed[vi]yelerni³⁴ şerbet kılıp (5) içse bisyār fāyide kıılır şihḥat tapar ‘ilāc-ı istiskā-yı (6) ṭabl[ī]³⁵ ustūḥudus üç miskāl yarım miskāl bādrencebūye (7) iki miskāl ebrişim-i ḥām üç miskāl aḳ ḳand (8) yete miskāl bādyan-ı Rūmī bir yarım eftimūn (9) üç miskāl bādyan-ı resmī iki miskāl toḥm-ı kāsīnī (10) iki engūr iki miskāl bīḥ-i sūs-ı şīrīn iki (11) miskāl bularnı ḳaynatıp şāf kıılıp yete [2a] (1) ıssıḡ ve ḳuruḡ nemersege meyl kıılmaḡ kerek (2) eger aḡzı nā-ḥōş bolsa delīl kıılır kim tende (3) ‘illetler bolḡay dārū-yı müshil içmek kerek (4) yaḳı kıılmaḡ kerek yā bir neççe mertebe ġarḡara kıılmaḡ (5) kerek faşl bilmek kerek kim ol aḡrıḳnıḡ (6) renci ziyāde bolsa kündüz ḳuruḡ ıssıḡ³⁶ (7) turur eger kéçe ziyāde bolsa ol savuḡdın (8) turur ol aḡrıḳnıḡ ıssıḡdın bolsa (9) sersām ısıtması ḳavī bolur (10) tōrtünçü küni hem ḥaṭardur ikinçü küni hem (11) ḥaṭardur neçük kim yigirme bir kündin ötse [2b] (1) ol bīmār yaḡşı bolur eger bīmār ḳan (2) ziyādeligidin bolsa tūrūş nemerseler (3) yegeli ārzū kıılır eger şafrādın bīmār (4) bolsa sunı tola içer ve hem ḥunuk ḥ’āh- (5) lar eger sevdādın bolsa tatlıḡ ve yaḡlıḡ (6) nemerselerni ḥ’āhlar eger bīmār balḡamdın (7) bolsa şūr ve bī-meze nemerselerni (8) ḥ’āhlar va’llāhu a’lem bi’s-şavāb (9) faşl-ı dīger bilgil kim ṭabīblerge

³² Metnin ilk sayfası bu bölümle başlamaktadır fakat hem cümlelerin sonu eksik bırakılmış hem de ikinci sayfa farklı bir konuyla devam etmiştir, ayrıca sözü edilen bölümün aynısı ve tam şekli de 41a’da verilmiştir. Dolayısıyla bu sayfanın ilk sayfa olmadığı gün yüzüne çıkmıştır. İlk sayfanın ise nerede olduğu, nasıl başladığı bilinmemektedir. Bu bölümün öncesinde yazılanlar B. (1b/1-5) “neçük kim kimerse ornıdın bamdādda ḳopaça aḡzı açıḡ bolsa şafrānıḡ ziyādeligidin turur savuḡluḡ ve açıḡ nemersege meyl kıılmaḡ kerek ve eger aḡzı tatlıḡ bolsa ḳannıḡ ziyādeligidin turur ḳannı kem kıılmaḡ kerek ve eger aḡzı turş bolsa sevdādın bolur tatlıḡ ve yaḡlıḡ nemerse yemek kerek ve eger aḡzı şūr bolsa balḡamıḡ ziyādeligidin turur ıssıḡ ve ḳuruḡ nemersege meyl kıılmaḡ kerek (...)” ve İ. (5b/9-15)’de “(...) eger kimerse erte bile ornıdın ḳopḡanda öti açıḡ bolsa şafrādın turur savuḡluḡ açıḡ nemerselernin perhīz kıılmaḡ kerek eger aḡzı tatlıḡ bolsa ḳan ziyādeligidin turur ḳannı kem kıılmaḡ kerek eger aḡzı turş bolsa sevdā ḡāliblikıdın turur sevdāḡa yaḡlıḡ ve tatlıḡ ḡızā bermek kerek eger aḡzı açıḡ hōl bolsa balḡamdın turur ḳuruḡ ıssıḡlarge meyl kıılḡaylar (...)” şeklindedir.

³³ Metinde , B. (21b/4) ve İ. (23b/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ḥabbū’l-mülük”tur.

³⁴ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (23b/12)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

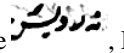

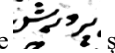
³⁵ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (21b/6) ve İ. (23b/13)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

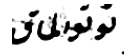
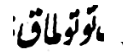
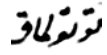
³⁶ Kelimenin üzerinde haşiyedir fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

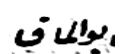
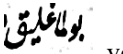
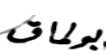
çäre (10) yoktur ađrıkınıñ sebep ve ten-dürüst- (11) luđınıñ sebebi revşen³⁷ bile sağlağay [3a] (1) der[d]ge³⁸ nerevış³⁹ bile devā kılgay cemī‘ esbāb-ı (2) ten-dürüstlük bile ağrık bolmağğa (3) elbette nemerse sebebdür evvel havā ikinçi (4) ğidā üçünçi hareket kılmak dörtünçi (5) uyku beşinçi istifrāğ ya‘nī nemerse bedendin (6) bul ğāyet dēk nemerse çıkmak altınçi (7) hūş-hāllık ve bī-dimāğlık va‘llāhu a‘lem (8) **faşl** bilgil kim ‘anāşır-ı erba‘adın (9) dört hılt peydā bolur şafrā ve sevdā (10) ve balğam ve ılan bilgil kim şafrānıñ mizācı (11) kuruğ ıssığ ot tabī‘atlık {balğam} [3b] (1) balğamnıñ mizācı savuğ su tabī‘atlık (2) her kaçan kim uşbu mizāclar birbirige (3) berāber bolsa mizācı mu‘tedil bolur ten-dürüst- (4) luğğa delīl kıılır eger birbiridin ziyāde (5) bolsa mizācı muđālif bolur ağrık bolmağğa (6) delālet kıılır **faşl** kişiniñ mizācını (7) bilmek dört vech bile bolur eger kişiniñ (8) bedeni savuğ bolsa mizācı kuruğ savuğ (9) bolur eger kişiniñ bedeni yirik bolsa (10) mizācı kuruğ ıssığ bolur eger otra ğayl (11) bolsa mizācı mu‘tedil turur **faşl** ol ‘illetler ki [4a] (1) şafrādındur baş ağrıkı şaķīka bolmak (2) yüziniñ yarmı ağrımak tili kuruğ bolmak (3) boğuz kuruğmak beşere sarığ bolmak (4) sađ sađalnıñ ucı yarılmak (5) a‘zā süst bolmak kılunc bolmak tal (6) ağrımak pişāb tutu{a}lmađ⁴⁰ zekeri köymek (7) yan ağrımak ta‘ām hezm bolmaslık tola (8) susamak bu ‘illetler hemesi şafrādın (9) peydā bolur **faşl** ol ‘illetler ki sevdā- (10) dındur ağzı aççığ bed-büy bolmak köz (11) tıre bolmak tola endişe-nāk bolmak perşān [4b] (1) tüş körmek içi tarlık kılmak tola sözlemek (2) köz ağrımak unuğkağ bo{a}lmađ⁴¹ bu ‘illetler (3) hemesi sevdādındur peydā bolur **faşl** ol (4) ‘illetler ki balğamdın peydā bolur ağzıdın (5) kara su kelür sađ sağal pat ađarmak⁴² (6) beden sebep⁴³ bo{a}lmađ⁴⁴ mi‘de ağrımak kılunc bolmak (7) bēl ağrıkı tiz ağrıkı yürek ağrıkı fālic ve lađvā (8) bolmak kol

³⁷ Metinde , İ. (-), B. (2a/6)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu [3a/1; bk. nerevış] “perveriş”tir.

³⁸ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (2a/6)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

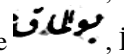
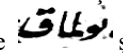
³⁹ Metinde , B. (2a/6) ve İ. (7b/4)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “perveriş”tir.

⁴⁰ Metinde , B. (2b/10) ve İ. (9a/4)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “tutulmak”tır.

⁴¹ Metinde , B. (2b/15) ve İ. (9a/8)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bolmak”tır.

⁴² Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

⁴³ Metinde , İ. (-), B. (3a/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “süst”tür.

⁴⁴ Metinde , İ. (-), B. (3a/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bolmak”tır.

ve fut titremek istiskā bo{a}lmaq⁴⁵ til (9) ağır bo{a}lmaq⁴⁶ közdin yaş aqmaq kedū-dāne bo{a}lmaq⁴⁷ (10) yötel bo{a}lmaq⁴⁸ şeb-kūr bo{a}lmaq⁴⁹ aççığ kekirmek tola (11) uykulamak bu ‘illetler hemesi balğamdındur [5a] (1) faşl ol ‘illetler ki qan gāliblıkıdın (2) peydā bolur beden kızımaq boğuz aqrımaq ‘aşaba (3) aqrıqı tōş aqrıqı tiş şışmağlıqı hafakān (4) bo{a}lmaq⁵⁰ pişāne aqrımaq kulak aqrımaq kōz aqrıqı (5) bu ‘illetler qan gāliblıkıdın peydā bolur faşl (6) eger safrānı süst kılay dēsej üç aççığ (7) enārnı iki tatlıg enārnı uruğını bir munça (8) gülāb bile қоşup şerbet kılıp bir kéçe (9) kündüz ögüzedē қоyup bir miskāl engübīn {ko} (10) қоşup üç kün nāştāda içse safrānı (11) késer faşl eger sevdānı süst kılay dēsej [5b] (1) za‘ferān engübīn bile қоşup her kün⁵¹ (2) nāştāda içsün sevdānı ber-ţaraf kılır (3) aççığ nemerselerdin cimā‘dın perhiz (4) kılmak kerek faşl balğamdın ber-ţaraf kılay dēsej (5) zencebīl kebābe-i Çīnī dārçīn-i selīha üçini (6) қоşup soқup hāmīr kılıp on kün nāştāda (7) yese balğamnı ber-ţaraf kılır eger qannı (8) şāf kılay dēsej hūrmā-yı Hindī qara örük (9) temr-i Hindī çilan bularnı gülāb birle şerbet (10) kılıp nāştāda içse üç kün qannı şāf (11) kılır ‘illetler ber-ţaraf bolur eger safrā [6a] (1) gālib bolsa sikencübīnni şeker birle içse ıssıg- (2) lıq nemerselerdin perhiz kılsa safrā ber-ţaraf (3) bolur eger sevdā gālib bolsa semiz қоy gūştı (4) buğday nānını kakanıj sarıgını қоşup (5) yesün tatlıg nemersege rağbet kılsun aççığ (6) nemerselerdin perhiz kılsun sevdā ber-ţaraf (7) bolur eger kimersenij qannı gālib bolsa (8) qan aldursun çilan şerbeti içsün tatlıg (9) nemerselerdin perhiz kılsun ber-ţaraf bolur (10) faşl tamur tutmaқnıj beyānı tōrt éligni (11) berāber қоyğil eger bīmārnıj tamurı yinçke [6b] (1) bolup tiz tiz salsa safrādn turur (2) safrā kıruқ ıssıgdın turur eger bīmārnıj (3) tamurı yalba bolup āheste salsa sevdā- (4) dn turur kıruқ savuқ turur eger (5) bīmārnıj tamurı dürüş bolup āheste (6) salsa balğamdın öl savuқ turur

⁴⁵ Metinde **بولماق**, B. (3a/3) **بولماق** ve İ. (9a/12)’de **بولماق** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bolmak”tır.

⁴⁶ Metinde **بولماق**, B. (3a/3) **بولماق** ve İ. (9a/12)’de **بولماق** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bolmak”tır.

⁴⁷ Metinde **بولماق**, B. (3a/4) **بولماق** ve İ. (9a/13)’de **بولماق** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bolmak”tır.

⁴⁸ Metinde **بولماق**, B. (3a/4) **بولماق** ve İ. (9a/13)’de **بولماق** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bolmak”tır.

⁴⁹ Metinde **بولماق**, B. (3a/4) **بولماق** ve İ. (9a/13)’de **بولماق** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bolmak”tır.

⁵⁰ Metinde **بولماق**, B. (3a/7) **بولماق** ve İ. (9b/2)’de **بولماق** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bolmak”tır.

⁵¹ Kelimenin üzerinde haşiyedir fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

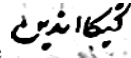
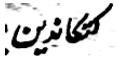
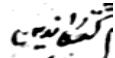
sevdā (7) kuruş savuğ turur eger bīmārniñ⁵² tamurı cık⁵³ (8) bolup tız tız salsa ılan (9) ğāliblikidin turur öl ılan ıssığ turur (10) eger bīmārniñ tamurı yılan dık tolđanıp çümüle (11) dık mıdrap salsa ‘alāmet-i mergdür eger bīmār- [7a] (1) niñ tamurı yalba bolup tohtamay salsa delil-i (2) ten-dürüstluğdur eger bīmārniñ tamurı (3) tik tik⁵⁴ tohtap salsa ‘alāmet-i mergdür (4) **faşl** bilgil kim ādeminiñ tenide tört (5) nemersedin hūbrađ nemeşe yoğdur evvel (6) ılan ikinci şafrā üçünçi balđam törtünçi sevdā (7) ılan germ turur anıñ ornı ciger turur mezesi (8) şırin nemeşe rengi kızıl turur ādemniñ (9) tenide andın yağşırağ nemeşe yoğtur ikinci (10) şafrā anıñ tab‘ı germ huşk turur ornı (11) öt turur mezesi telh rengi sarığ turur [7b] (1) üçünçi balđam anıñ tab‘ı öl savuğ ornı (2) öfke turur mezesi şūr rengi ađ turur (3) törtünçi anıñ ornı tal tab‘ı öl ıssığ turur (4) rengi mezesi turş turur **faşl-ı dānisten-i kārüre** (5) ya‘nı piş-ābnı tanumağlık piş-āb tört (6) kısım bolur evvel ađ ikinci kızıl üçünçi kara törtünçi (7) sarığ eger kişiniñ piş-āb[ı] ađ bolsa (8) savuğdin balđamdın bolur eger kızıl bolsa (9) ılan ğāliblikidin bolur eger kara bolsa sevdā- (10) dın bolur eger sarığ bolsa şafrādin bolur (11) eger fişābı mu‘tedil reng bolsa ten-dürüstluđđā [8a] (1) delildür eger ğalız koyuğ ađ bolsa balđamdın (2) bolur eger ğalız kızıl bolsa ılan ziyādeligidin (3) bolur eger kızıl bolsa rüşen bolsa şafrāniñ (4) itiklig[i]din bolur eger ađ bolsa rüşen (5) bolsa za‘fniñ ziyādeligidin bolur (6) veyā ruţubetdin veyā su tola içkendin (7) bolur bul bisyār kıluur eger sarığ bolup (8) rüşen bolsa rüze tutqandın bolur yā ğamdın (9) yā ıssığ aftābda tola olturđandın bolur (10) eger kızıl koyuğ bolsa şarāb içkendin bolur (11) veyā ğuş tola yegendin bolur eger kara koyuğ [8b] (1) bolsa ıssığdin bolur ve kavı ısıtmadın (2) bolur eger astıda yā üzeside kızıl yā sarığ (3) yā kara bolsa hılđ köyğendin bolur delil-i mergdür (4) **faşl ol bīmārı ki** itik ısıtma birle kızığ (5) bolup bī-ħodluđ birle bolsa sevdādin (6) delil-i şifā turur eger kişiniñ pişābı kara (7) bolsa ısıtması bolsa ümid-i şifālık turur (8) eger yel birle bolmasa eger ğalız koyuğ sarığ (9) üzesige çıđđan bolsa ‘alāmāt-ı (10) teb-ü dıđđ bolđay eger ısıtması bolup (11) teşnelik tola bolsa pişābı ađ bolsa ‘alāmāt-ı [9a] (1) mergdür ol sebebdin

⁵² Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “tamurı” yazmaktadır.

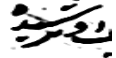
⁵³ Metinde , B. (4a/1) ve İ. (10a/12)’de şeklinde yazılan kelime “çok” anlamına gelmektedir. Sözü edilen kelime, Osman Fikri Sertkaya’nın (Sertkaya, 1981: 147) makalesinde “yogan dürüst (kalın ve kaba)” olarak belirtilmiştir.

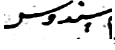
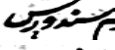
⁵⁴ Metinde , B. (4a/5) ve İ. (10b/1-2)’de şeklinde yazılan ikilemenin doğrusu “itik itik”tir.

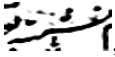
mi‘deniñ ıssıǵı tamām (2) kétke {a}ndin⁵⁵ bolur yürekde kuvvet qalmağandın (3) bolur her kaçan kim sevde⁵⁶ rüsüb bolsa ‘alāmāt-ı (4) yaǵşı bolğay ammā ‘illet yetkendir bolur (5) rüsüb ol bolğay kim şışeniñ otrasıda⁵⁷ (6) çalgınıp yürür mánend-i müy ve pāhte dék (7) aq bolur şışede bisyār bolur birbirige (8) yavuk bolur eger yavuk bolmay saçılıp (9) aǵrıq bolğay eger şışeniñ üstide (10) bolsa aǵrıqnıñ qavılıqıdın bolur eger qara (11) bolsa hılt köygen sebebdin bolur delil-i mergdür [9b] (1) **faşl-ı hañar-ı bīmārḥā Cālinūs ḥākim aytur** (2) her bīmārī ki özidin bī-ḥaber bolsa neçük kim ün (3) kılıp hiç neme démise ol ‘alāmāt-ı sersām-ı mergdür (4) hañar turur her bīmārī ki qolını her tarafke salsa hem (5) yaǵşı érmes her bīmārī ki rüşenālık ḥ`āh- (6) lamay yüzini yaşursa tām sarı kılıp (7) yatsa ol hem yaǵşı érmes her bīmārī ki ısıtması (8) bolsa nā-gāh ısıtması yoq bolup za‘f kim bolmasa (9) ‘alāmāt-ı mergdür eger ıssıǵdın aǵrıǵan aǵrıq- (10) nıñ bir közi kiçik bolsa ol hem yaǵşı (11) érmes eger tişlerini birbirige uruşturuq [10a] (1) tursa hem yamandur eger ayaǵlarını bisyār (2) uzatıp yana yıǵıp közlerini astın üstün (3) kılsa hem yamandur aǵrıqnıñ nişānesi (4) oldur ki ‘aqlıdın kétmese yürek kuvvetlik bolsa (5) ḥūbdur va’llāhu a‘lem **faşl-ı ilāc-ı derd-i ser** uy (6) tuyaqını köydürüp meyde kılıp bir zerresini (7) miñe birle yegey bir zerresini dimāǵıǵa tamızǵay (8) bir zerresini başıǵa çafǵay derdi sākīn (9) bolur eger miñe bolmasa cuǵrat birle çafmaq (10) kerek mücerreb turur **nev‘-i diǵer** on direm (11) köknār uruǵı bēş direm maǵz-ı cevz bēş [10b] (1) direm sendūs⁵⁸ tōrt direm nişeste⁵⁹ bularnı (2) kaynatıp başını bularnıñ telefıǵa alıp (3) suy[ı]nı içmek kerek derd-i serge müfid turur (4) miñeni ziyāde kılar ‘ilāc-ı derd-i ser eçkü (5) mayaqını köydürüp kül kılıp iki miskāl (6) çuqı⁶⁰ iki miskāl yaş oǵlannıñ (7) sidügi bile yoǵurup mañlayǵa çafsa (8) def bolğay ‘ilāc-ı derd-i şaķıķa başnıñ (9) yarmı aǵrıǵannı aytur **Farsça Rubā‘ī** (9-11) **Farsça Rubā‘ī** [11a] (1) **Farsça Rubā‘ī** (2) **şifat-ı tılā-yı mezkūr cem‘-i ‘Arabī**⁶¹ bir miskāl afyün (3) yarım miskāl

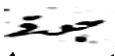
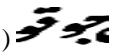
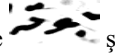
⁵⁵ Metinde , B. (5a/6) ve İ. (11a/14)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ketkendin”dir.

⁵⁶ Metinde , B. (5a/6) ve İ. (11a/15)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sevdā”dır.

⁵⁷ Metinde şeklinde yazılan kelimedede, re (ر) ve sin (س) harfleri arasındaki elif (ل) harfi sehven yazılmamıştır.

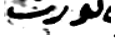

⁵⁸ Metinde , İ. (-), B. (6a/7)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “senderūs”tur.

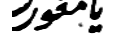

⁵⁹ Metinde , İ. (-), B. (6a/8)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “nişāste”dir.

⁶⁰ Metinde , B. (6a/5) ve İ. (12a/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “çuqa”dır.

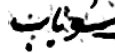
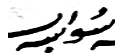

⁶¹ Metinde , İ. (-), B. (6b/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şamǵ-ı ‘Arabī”dir.

za‘ferān yarım miskāl bularnı (4) hemesini sokup élgep gülāb birle ḥamīr kılıp (5) kāğızge yörgep başğa bağlamak kerek bih bolğay (6) **ve yana** uy tézegini köydürüp yağı (7) birle başğa çafsa def‘ bolur **ṭarīka-i siyāh-kerden-i** (8) **mūy** varaḳ-ı tūrt⁶² varaḳ-ı encīr-i siyāh varaḳ-ı (9) engūr bularnı yalgūr⁶³ suy[1] birle ḳaynatıp⁶⁴ aḳarğan (10) saḳ saḳalnı yusa ḳara bolğay **nev‘-i dīger** (11) ḳaş ve saḳalnı fat çıkarmaknıñ beyānı **[11b]** (1) köfük-i deryā ve ḥākister-i ḳayşūm ki ‘ibāretde ez-būy- (2) māderān deydürler yumşaq meyde kılıp (3) élgep zeyt yağı birle zeyt yağı bolmasa (4) küncid yağı birle ḥal kılıp çafmak kerek ḳara uzun (5) bolğay **nev‘-i dīger** rūḡanī ki mūylarnı ḳara (6) kılır tāze enār bolğay anı cuvāldūznıñ (7) ucı birle şikāf kılıp abgine kāse étip (8) kāseniñ içige gül yağı ḳoyup enārniñ içige (9) salıp çendān turğuzgıl ol kāseni yağ (10) birle aftābda ḳoygıl ḥūb puḥte bolğay andın (11) keyin ol yağdın be-vaḳt-i ḥācet başğa **[12a]** (1) saḳ saḳalğa sürmek kerek bisyār ḳara (2) bolğay **nev‘-i dīger** bir fütün tārbūznı (3) şikāf kılıp uruḡını alıp içige yağ (4) salıp şikāfını ḥamīr birle étip anıñ (5) taşıdın falçık étip suv[a]yap⁶⁵ ḳurutup (6) otğa kömüp ḳaynatıp alıp⁶⁶ mūyğa sürmek kerek (7) bisyār ḳara bolur eger kişi ḳara çibinni (8) saḳ saḳalğa sürtse ḳara bolur dirāz (9) bolur mücerredür **nev‘-i dīger** amla⁶⁷ (10) suy[1] birle helīle-i zengī bile yusa rūḡan-ı (11) mürūd⁶⁸ emleni mūyğa sürtse ḳara uzun bolur **[12b]** (1) mücerreb turur **ḥurḳatü’l-bevl ya‘nī** süzekniñ beyānı- (2) niñ ‘ilācı her⁶⁹ kün bir yarım miskāl ispeḡūlnı üç (3) cām su birle ter nem kılıp üç miskāl aḳ ḳand (4) salıp {içse} içmek kerek tā üç kün (5) bu ṭarīka birle kılmak kerek mücerreb turur **büzürg-** (6) **şuden-i beyza** Mir Ṭabīb Buḥārī aytur bu ‘illet öl (7) yeldin peydā bolur anıñ ‘ilācı şabırnı sarıḡ (8) yağı birle ḥal kılıp çafmak kerek bih bolur **nisyān** (9) ya‘nī ferāmūş-güzārın aytur bu ‘illet

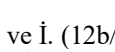
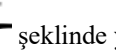
⁶² Metinde , B. (6b/6) ve İ. (12a/6)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “tut”tur.

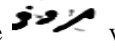
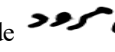
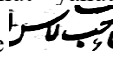
⁶³ Metinde , B. (6b/7) ve İ. (12a/6)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “yamğur”dur.

⁶⁴ Metinde şeklinde yazılan kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada, “-yna” yazmaktadır.

⁶⁵ Metinde , B. (7a/6) ve İ. (12a/6)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “suvasa”dır.

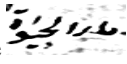
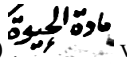
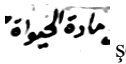
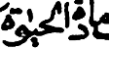
⁶⁶ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “mūyğa” yazmaktadır.

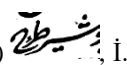

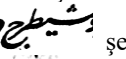
⁶⁷ Metinde , B. (7a/7) ve İ. (12b/7)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “alma”dır.

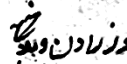

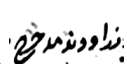
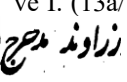
⁶⁸ Metinde ve İ. (12b/7)’de şeklinde yazılan kelimenin okunuşunun “Mürūd: Armut” yahut “Mürd: Mersin ağacı ve yemişi” olarak iki ihtimali bulunmaktadır. Fakat sözü edilen kelime B. (7a/8)’de “ḥabbü’l-as” olarak belirtildiğinden “Mürd: Mersin ağacı ve yemişi” olarak anlamlandırılmıştır.

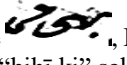
⁶⁹ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “kün” yazmaktadır.

balğam- (10) dın peydā bolur ‘alāmeti oldur kim başı (11) savuq bolur burnıdın ruṭūbet tola [13a] (1) kelür ağızıdın su barur uyquçı bolur **Farsça Rubā’ī** (2-5) **Farsça Rubā’ī** (5) **şifat-ı mā’ü’l-hayā’t**⁷⁰ **ki** (6) ma’cūn-ı felāsife hem deydürler mağz-ı çilgūze (7) mağz-ı cevz-i Hindī her kıaysıdın on miskāl (8) bolğay kuruğ üzümni dānesidin (9) cüdā kılıp soqup otuz miskāl bolğay (10) üç miskāl ‘asel birle ħal kılıp filfil-i dırāz (11) murç zencebīl ve dārçin ve pōst-ı helīle ve emle [13b] (1) ve şe[y]taranc⁷¹ bedeli öradan ve zerāden-ü müdahrec⁷² (2) ve bīh-i bābūne her kıaysıdın on miskāl soqup (3) fuşurup hemesini ħal kılıp her kün (4) nehārda iki miskāl ġalūle kılıp yutmaq (5) kerek bih bolğay **‘ilāc-ı dāğ mücerrebāt-ı Mollā Kūṭb** (6) eger kimersenin közige yā her yerige dāğ tüşse (7) zernīh-i zerdni yumğak sübüt suyu (8) birle sürüp yüzge çafsa bih bolur **nev’-i** (9) **dīger** büre-i Ermenī kebüter mayaqını berāber soqup (10) élgep arfa suyu birle ħal kılıp yüzge sürtmek (11) kerek dāğını köterür mücerrebdür **‘ilāc-ı** [14a] (1) **be-cihet-i sürfe-i küdekān** ya’nī kiçik ‘iyāl bisyār (2) yötel bolsa toħm-ı bihī ki⁷³ tatlıg bolğay bādām (3) mağzı ve ketirā⁷⁴ yā cem’-i ‘Arabī birle soqup ‘asel (4) suyu bile yoğurup yā şeker-i surh bile (5) yā nebāt bile endek rubb-ı sūs bile ħal kılıp (6) yā anasının süti bile ħal kılıp endek endek (7) yedürmek kerek bih bolur **‘ilāc-ı ‘aṭse-i küdekān** (8) Mollā Kūṭb aytur bir küdekni kördüm üç kéçe (9) kündüz pey-der-fey ‘aṭse urdı ez⁷⁵-fey-i helāk (10) ṭabībler her çend ‘ilāc kıldılar fāyide kılmadı (11) bir şaşıh⁷⁶ buyurdı kim bir zerre kıandnı za’ferān birle [14b] (1) soqup ħal kılıp dimāğığa dūd berdiler (2) şıḥhat taptı **‘ilāc-ı** teşnegī-i etfāl ya’nī küdekān (3) öl

⁷⁰ Metinde , B. (7b/10) ve İ. (13a/3)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu, Kitâb-ı Tıbb-ı Yusûfî (17/15)’de belirtildiği gibi “mâddet’ül-hay’ât”tır.

⁷¹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (7b/14) İ. (13a/6) ve Kitâb-ı Tıbb-ı Yusûfî (18/4)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁷² Metinde , B. (7b/15) ve İ. (13a/7)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu, Kitâb-ı Tıbb-ı Yusûfî (18/4)’de belirtildiği gibi “zerāvend-i müdahrec”dir.

⁷³ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin okunuşu tam olarak anlaşılammıştır. “Bihī-si”, “bihī-ge” yahut “bihī ki” şeklinde okunabilen kelimenin bağlama göre “bihī ki” olduğu düşünülmektedir.

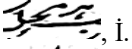

⁷⁴ Metinde , İ. (-), B. (8a/10)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “keşirā”dır.

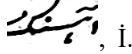
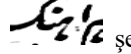
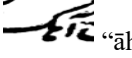
⁷⁵ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “fey” yazmaktadır.

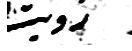

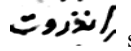
⁷⁶ Metinde , B. (8b/2) ve İ. (13a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şahıs”tır.

kaḫaḫnı ö[1]⁷⁷ tereni ‘mebū’s-sa‘lebni (4) ya‘nī Hıṭāy şoḫlasınını suyu öl (5) kişnız suyu[1] ve gül yağı ve endek semiz ot (6) bergininı suyu[1] endek sirke aña zam kılıp (7) başığa çafmak kerek teşnelik ber-ṭarap (8) bolur ‘ilāc toḫmnını aqını gül yağı birle ḫal (9) kılıp her-maḫal⁷⁸ başığa çafsa bih bolur ‘ilāc-ı (10) diġer endek ṭabāşırni semiz ot uruġı (11) bile ḫal kılıp yedürmek kerek fāyide kılıp [15a] (1) mücerrebdür ḫarḫu’n-nār ya‘nī sūḫten-i āteş (2) kimersenin her yeri otğa köygen bolsa nişesteni (3) tavuġ yumurtkası aqı bile ḫal kılıp zamān (4) zamān ṭilā kılsa fāyide kılıp nev‘-i diġer koy (5) mayāqını köygen yerge sürtse fāyide kılıp (6) eger toḫmnını aqını gül yağı bile ḫal kılıp taḫu (7) ḫanadını köydürüp meyde kılıp sürtse (8) fāyide kılıp nev‘-i diġer aq kuçkaçnı (9) üstüḫānını köydürüp ḫuruġ ḫamuş- (10) nın bergi birle iki yā üç māzūnı yumşaq (11) soġup élgep köygen yerini ağız suyu[1] [15b] (1) birle yumşatıp bu dārūlarnı salsa nāfi‘ (2) turur ammā ıssıġ suda yā yağda köygen (3) bolsa abile bolġan bolsa kim merhem-i sefid (4) yā merhem-i āhenk⁷⁹ bisyār fāyide kılıp şıfat-ı (5) merhem-i āhenk oldur ki āhenkni yete mertebe (6) suda yup yumşaq soġup meyde (7) kılıp aña ṭilā kılgay şıfat-ı merhem-i sefid (8) oldur kim müydın yağ étken anı ṭilā (9) kılsa müfid turur mürr-i Mekkī ya‘nī mürdār-seng (10) turur eger otda yā ıssıġ suda köygen (11) bolsa mürdār-sengni meyde kılıp toḫmnın sarıġ- [16a] (1) nı sarıġ yağ birle ḫal kılıp çafmak kerek (2) bih bolur eger kılnıç yā fıcaġ yā oġ tégip zaḫm (3) bolsa ḫūn-ı siyāvşān üç miskāl ‘an- (4) zevit⁸⁰ üç miskāl şabır bir miskāl bular- (5) nı meyde kılıp élgep ol zaḫmlerge salmak (6) kerek def‘ bolur eger kişi ısıtma bolsa (7) toġuz dāne siristānnı⁸¹ ḫaynatıp (8) içse teskīn bolur nev‘-i diġer benefşeni (9) şeker bile yese ısıtma şafrāvıġa teskīn berür (10) her aġrıġ ki bedende ısıtması⁸² bolsa nāfi‘ turur (11) şubu dārūlarnı sikencübīn étip berse [16b] (1) ısıtması teskīn tapar teşnelik def‘ kılıp (2) şafrā

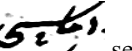
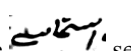
⁷⁷ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (8b/4)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁷⁸ Metinde , İ. (-), B. (8b/8)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ber-maḫal”dir.

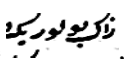
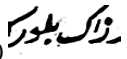
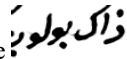
⁷⁹ Metinde , İ. (-), B. (9a/6)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu, Kitāb-ı Tıbb-ı Yusūfi (118/10)’de de belirtildiği gibi “āhek”tir.

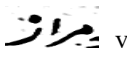
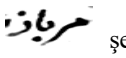
⁸⁰ Metinde , B. (9a/10) ve İ. (13a/14)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “anzarūt”tur.

⁸¹ Metinde , B. (9a/12) ve İ. (13b/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sipistān”dır.

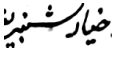
⁸² Metinde şeklinde yazımı anlaşılabilen kelime, B. (-), İ. (13b/3)’de şeklindedir.

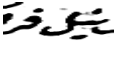
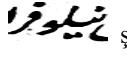
sebebidin ağırgan başka fāyide kıılır (3) uyğunı keltürür közge çafsa ağırkını (4) ber-țaraf kıılır zātü'l-cenb ve zātü'r-riye yürek (5) ağırkığa nāfi' turur **eger kiři** kişnizni şeker (6) birle şerbet kıılıp içse üstüh'ānıdaki (7) ısıtmanı zāyil kıılıp bař ağırkını (8) ber-țaraf kıılır 'ilāc dārū-yı dendān (9) zāg-ı bülürī⁸³ ki anı Türkler açığ tař dērler (10) ve mirbāz⁸⁴ bu ikisini berāber kıılıp yumşak (11) meyde kıılıp tişığa çafmak kerek bih bolur [17a] (1) yıldızını muşkem kıılır **eger kişini** başı kayar (2) bolsa su bisyār içer bolsa ve alakanı {kıızıp} (3) kıızıp köyer bolsa tapanı kıızır bolsa her küni (4) dört yā üç miskāl tořm-ı ĥurfe řire⁸⁵ (5) çıkarıp yete miskāl kand birle yā kand bolmasa (6) bedeli şuruğ üzüm anıñ bile şerbet (7) kıılıp nehārda içmek kerek ĥarāret pest (8) bolur andın keyin müşhil içmek kerek {şıfat-ı müşhil} (9) **şıfat-ı müşhil** bu turur beř miskāl řinā'-ı Mekkī (10) yete miskāl ĥıyārřenbez⁸⁶ bir miskāl rīvend-i Ćinī (11) iki miskāl nīl[ū]fer⁸⁷ iki miskāl benefşe hemeni [17b] (1) bir kāsege alıp suda tatķı⁸⁸ çıkğunça kaynatıp (2) tā yarmı kalğunça andın keyin bözde süzüp (3) yete⁸⁹ miskāl kand birle şerbet kıılıp (4) nīm-germ içmek kerek ġızāsığa māř muķařřer (5) kıılıp ġuřt-ı buzġāla yā cüce ġuřtı bile yemek (6) kerek ıssıġlıkdın perhiz kıılmaq kerek (7) řifā tapķay 'ilāc eger kimerse sil bolsa (8) balıķ yelimini ıssıġ su birle ĥal kıılıp řekerġe {ķo} (9) ķořup berse bisyār mücerreb turur⁹⁰ (10) **eger kiřiniñ** tiři aġrısa yā sına yā tiřniñ (11) yıldız aġrısa mürdār-sengni zenc birle ĥal kıılıp [18a] (1) çafsa⁹¹ derdi ber-țaraf bolur **Ķānūn-ı Ebū 'Alide** (2) keltürüpdürler kim eger kimerseñiñ a'zāsıda (3) yā başıda cerāĥat bolsa aķ tuz zenc birle (4) ĥal kıılıp salsa bih bolġay ve her türlüġ (5) cerāĥat çıkşa hem nāfi' dūr 'ilāc-ı kezik (6) eger za'ife kezik bolsa yulġunı kaynatıp (7)

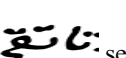
⁸³ Metinde , B. (9b/6) ve İ. (13b/13)'de şeklinde yazılan kelimenin doġrusu "zāg-ı billürī"dir.

⁸⁴ Metinde , B. (9b/6) ve İ. (13b/14)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılamamış, anlamı bulunamamıştır. Fakat hemen öncesinde bir taştan bahsedildiġinden bu kelimenin "Mirād: Güneşe maruz kaldıġında birçok renk gösteren ve harika özellikler atfedilen bir taş; opal taşi; panzehir taşi olduġu düşünölmektedir.

⁸⁵ Kelimenin üzerinde ĥařiye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

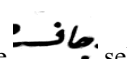
⁸⁶ Metinde , B. (9b/15) ve İ. (14a/6)'de şeklinde yazılan kelimenin doġrusu "ĥıyārřenbez"dir.

⁸⁷ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ (-), B. (10a/1)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁸⁸ Metinde , B. (-), İ. (14a/7)'de şeklinde yazılan kelimenin doġrusu "tatķı"tır.

⁸⁹ Metinde şeklinde silik yazılan kelimenin üzerinde ĥařiye vardır, açıklamada "yete" yazmaktadır.

⁹⁰ Kelimenin üzerinde ĥařiye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

⁹¹ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime B. (-), İ. (14a/15)'de şeklinde yazılmaktadır.

suyıda arfa unnu bile atala kılsa berse (8) bih bolur **naṭūlī k[i]**⁹² ıssıgđın bolğan şudā‘- (9) ğa köknār pōstı gül-i nīlūfer-i deryāi ve bābūne (10) her kıysıdın bir tutam arfa yarması bular- (11) nı bir ayak suda kıynatıp iki hışşedin bir hışşe **[18b]** (1) kıalsun şāf kılıp endek endek başını yumak (2) kerek nāfi‘ turur **naṭūlīdür ki savuğın** (3) bolğan şudā‘ ğa müfīd turur ikلیلü‘l- (4) melik her kıysıdın bir tutam şibt ve merzengūş (5) ve şīh her kıysıdın bir yarım tutam hemeni (6) bir kılıp kıynatıp tā yarmı kıalsun nim-germ (7) kılıp endek endek başını yumak kerek (8) baş ağırıkı def‘ bolur va‘llāhu a‘lem **ḥanāzīr** (9) veremīdür ki şekli kıçık misāl-i temüretkü (10) yel-i müdevver deydürler ‘asel bile belādur (11) yağıını zeyt bularını berāber kıoşup şehārını **[19a]** (1) meyde kılıp bir dırem şabır çārek yumşak (2) soķup köhne sirke bile ḥal kılıp ḥamīr kılıp (3) ḥanāzīr-i kebūdġa kökinege⁹³ çafsa pat ağız- (4) landurur **nev‘-i dıger-i ḥanāzīr** āhenkni dünbe (5) bile yahşı soķup çafsa sā‘atīdın (6) keyin ağızlandurur ‘ilāc-ı derd-i dendān (7) eger kıçını meyde kılıp sirke birle ḥamīr kılıp (8) tişleriġa çafsa derd sākīn bolur (9) **şifat-ı şerbet-i büzürī** kıruķsa[kı]⁹⁴ verem (10) bolsa mi‘de ciġer ağırsa bu şerbetni ihtiyār⁹⁵ (11) kılsun kerek kim üç dırem bādyān toḥm-ı kāsni **[19b]** (1) üç dırem toḥm-ı küşüs üç dırem toḥm-ı şibt (2) kerefiş iki dırem eğir iki dırem pōst-ı bīh-i (3) kerefiş⁹⁶ hem[e]siġa⁹⁷ yarım soķup bir ayak su birle (4) kıynatıp tā yarmı kıalganda kifāyet kılgunça kand (5) salıp şīrīn kılıp kıvāmıġa keltürüp (6) bir kıaşuķġa iki kıaşuķ su kıatıp içmek (7) kerek **ez-berāy-ı** tengī-i nefes bu şerbet-i zūfāni bermek (8) kerek zūfā bēş dırem çilan on iki ‘aded (9) siristān altmış ‘aded encīr yigirme ‘aded ve toḥm-ı (10) bihi on ‘aded nīlūfer on dırem bādyān (11) bēş dırem bādrenbūye bēş dırem afyūn **[20a]** (1) bir dırem cem‘-i ‘Arabī bir dırem rubb-ı sūs bir dırem (2) hemesini bir kāse suda {mül} mülāyim kıynatıp (3) kıvāmıġa keltürüp bözde süzüp yetmiş (4) mişķāl kand-ı sefid salıp şīrīn kılıp (5) bir kıaşuķġa tōrt kıaşuķ su kıoşup (6) nāştāda içmek kerek ‘ilāc-ı zīķ-ı nefes ġārīķūn (7)

⁹² Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelime, 18b/2’de bulunan “naṭūlīdür ki” şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁹³ Metinde , B. (10b/1): ve İ. (15a/3)’de şeklinde yazılan kelimenin “kökinege” olduğu düşünülmektedir.

⁹⁴ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-) ve İ. (15a/7)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

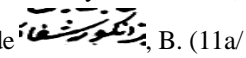
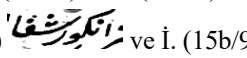
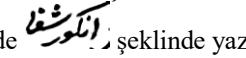
⁹⁵ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

⁹⁶ Metinde , B. (10b/8) ve İ. (15a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “kerefs”tir.

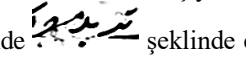
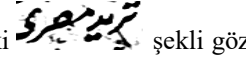
⁹⁷ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (10b/9) ve İ. (15a/11)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

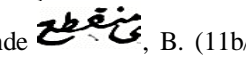
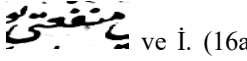
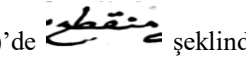
ve rubb-ı sūs her kıysıdın bir yarım direm şahm-ı hanzal (8) alta nohūd hemesini meyde soqup
 élgep hab (9) kılıp ağzığa salgay eger sinede harāreti (10) bolsa ġārīkūn-ı puhte yarım direm
 rubb-ı sūs (11) benefşe her kıysıdın⁹⁸ ketirā dāngī hemesini yumşaq [20b] (1) soqup hab kılıp
 hemīşe ağzıda saklağay (2) harāretni pest kılur **ılā-ı be-cihet-i sūziş-i** (3) miyān dū şāne ya`nī
 beli iki dalusı köygen- (4) niş `ilācı gül-i kişniz engūr-ı şifā⁹⁹ ārd-ı cev tohm-ı kāsni (5) ispeğül
 her kıysıdın bir miskāl ispeğül- (6) dın bölek hemesini soqup élgep (7) zift-i Rūmīniş su[yı]
 birle hamīr kılıp iki (8) dalusınıñ aralıqıda çafmak kerek bisyār (9) nāfi` turur `ilāc müşhil-i
 sūziş-i miyān (10) dū şāne Mevlānā Zeyne`d-dīn tabīb {buyur} (11) buyurdı kim bu teşvīş
 mende tā on iki yıl- [21a] (1) ġaça bar érdi dédiler bu müşhilni içtim bu teşvīş (2) mendin zāyil
 boldı dédiler **şıfat-ı müşhil** (3) bu turur bir yarım nohūd¹⁰⁰ maħmūde bir nohūd za`ferān bir
 miskāl (4) çehārek türbūd-i Mışr[ī]¹⁰¹ pōstını {nı} aqlap bir fiyāle (5) su birle mülāyim kaynatıp
 tā nışf qalğunça (6) tā dört kaşuk mumı bözde süzüp (7) yana kand birle kaynatıp şīrīn kılıp (8)
 nāştāda içmek kerek tā bir yarım kün şabr kılamak (9) kerek dārū `ameli münkaṭı¹⁰² bolğay andın
 (10) keyin bir miskāl tohm-ı reyhān yete miskāl (11) kand birle yarım piyāle su қоşup [21b] (1)
 nīm-germ içmek kerek bir sā`ātdin keyin (2) ġızā-yı lezīz yā cūce ġūştı bile yemek kerek (3)
 `ilāc-ı Mollā **Қуṭb** mesel çılқан kev[er]-dünbe¹⁰³ ve kaṭıġ (4) şışuqnıñ def` üçün şamuşa
 şīresi¹⁰⁴ (5) zaġīr şīresi aq lāleniñ (6) şīresi bu hemeni ördek çārbesi¹⁰⁵ (7) bile hal kılıp veremge
 çafmak kerek (8) yoğanıp ağızlandurur¹⁰⁶ bisyār mücerrebdür (9) `ilāc-ı za`if-i mi`de eger
 kimersenin mi`desi (10) za`if bolup açıġ kekirse қаранfilni yatarда (11) su bile kaynatıp nebāt

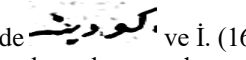
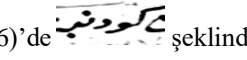
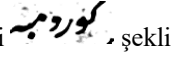
⁹⁸ Metinde eksik yazılan cümle, B. (11a/7) ve İ. (15b/6)'de “bir direm” şeklindedir.

⁹⁹ Metinde B. (11a/10) ve İ. (15b/9)'de şeklinde yazılan “şifā” kelimesinin Farsça “seg (it/köpek)” kelimesiyle karıştırıldığı anlaşılmıştır; olması gereken “engūr-ı seg”dir. Çünkü metnin ilerleyen bölümlerinde bu kelimenin karşılığı olarak “it üzümü/tilki üzümü” olarak verilen “şoḥla” kelimesi yer almaktadır.

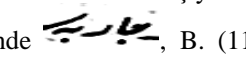
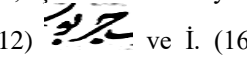
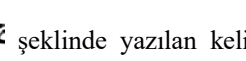
¹⁰⁰ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “maħmūde bir nohūd” yazmaktadır.

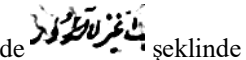
¹⁰¹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (11b/3)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

¹⁰² Metinde B. (11b/6) ve İ. (16a/3)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “menfa`at”tir.

¹⁰³ Metinde ve İ. (16a/6)'de şeklinde eksik yazılan kelime, B. (11b/10)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

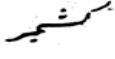
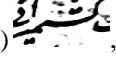

¹⁰⁴ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “-si” yazmaktadır.

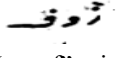
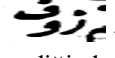
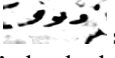
¹⁰⁵ Metinde B. (11b/12) ve İ. (16a/8)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “çerbī”dir.

¹⁰⁶ Metinde şeklinde yazılan kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “nun (ن) ve dal (د)” harfleri vardır.

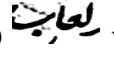
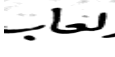
bile şīrīn [22a] (1) kılıp içse nāfi‘ turur bisyār mücerrebdür (2) ‘ilāc kūdekniñ kırsaqı kabz bolğan- (3) niñ ‘ilācı uy ötini¹⁰⁷ kırsaqığa çafsa (4) def‘ bolğay nev‘-i dīger sıçkan mayaqını (5) ézip çafsa def‘ kılır kıçık oğlan (6) ishāl bolsa berg-i ħarķūla keşmīr¹⁰⁸ anı (7) lisānū‘l-ħamel hem deydürler ya‘nī toħm-ı zūf¹⁰⁹ (8) turur ishāl bisyār fāyide kılır lecāb-ı¹¹⁰ (9) ħarķūla iki dāngī māye-i ħayvānāt māye-i ħargūş (10) gevher-i buzġāla¹¹¹ ve gevher-i gev-berre bularnı su birle (11) kıynatıp bermek kerek nāfi‘ turur velīkīn ħazer [22b] (1) kıлмақ kerek kim mi‘de sūt tūğūlgen (2) bolsa¹¹² nev‘-i dīger ishāl mi‘de za‘ıflıķıdın (3) bolsa kūrūncı¹¹³ teb bérıp sumāķnı yā zirik (4) yā enār dā[ne]¹¹⁴ fuşurup berse endek fūdīne¹¹⁵ (5) salıp yemek kerek nāfi‘ turur nev‘-i dīger (6) eger kışide ısıtma yötel bolsa şerbet-i mūrūr¹¹⁶ ki (7) ‘ibāret ħabbū‘l-as deydürler her kün (8) érte ve aħşam iki nevbet bermek kerek bārĥā (9) āzmūde turur bisyār mücerreb turur ārmūrūd- (10) u¹¹⁷ ħuşķ ve bihī-i ħuşķ ve sīb-i ħuşķ ve ġubeyrā ki (11) anı sincid dérler Türk tilide çigde turur [23a] (1) kıçık ‘ıyālğa bisyār fāyide-i ‘āzm tégürür (2) nāştāda

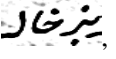
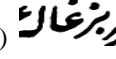
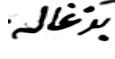
¹⁰⁷ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “ö-” yazmaktadır.

¹⁰⁸ Metinde , B. (12a/4) , İ. (16a/14)’de şeklinde yazılan kelimenin yazımı ve anlamı sözlüklerde bulunamamıştır. Fakat hem metinde hem de B. ve İ.’de sözü edilen kelimenin yazımı ve karşılığı aynı şekilde verilmiştir. “Keşmīr” yahut “geşmīr” olarak okunma ihtimali olan kelime -tercihen- “keşmīr” olarak okunup verilen karşılığa göre anlamlandırılmıştır.

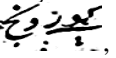
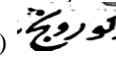
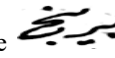
¹⁰⁹ *Metinde , B. (12a/4) ve İ. (16a/15)’de şeklinde yazılan kelime yazım itibarıyla “zūf” yahut “zevef” mi olduğu bilinmediğinden -tercihen- “zūf” olarak okunmuştur.

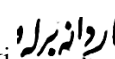
**Sözü edilen kelimenin anlamı araştırılmış fakat hiçbir sözlükte bulunamamıştır. Metinde anlamsal karşılığı “Lisānū‘l-ħamel: Kuzudili otu; sinir otu, sinirli ot, bağa yaprağı” olarak verildiğinden anlamlandırma buna göre yapılmıştır.

¹¹⁰ Metinde , B. (12a/5) ve İ. (16b/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “lu‘āb” dır.

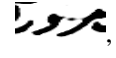
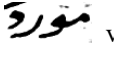

¹¹¹ Metinde , B. (12a/6) ve İ. (16a/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “buzġāla”dır.

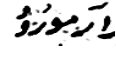
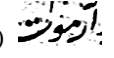
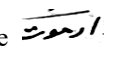
¹¹² Metinde eksik yazılan cümle, B. (12a/7-8) “mi‘dede sūt tūğūlgen bolsa” ve İ. (16b/3)’de de “mi‘dede sūt tūğūlgen bolsa” şeklinde eksik bırakılmıştır.

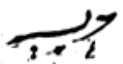
¹¹³ Metinde , B. (12a/9) ve İ. (16b/4)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “kūrinc” dir.

¹¹⁴ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (12a/10)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

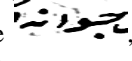
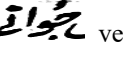

¹¹⁵ Kelimenin üzerinde haşıye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

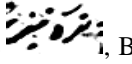
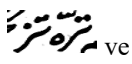
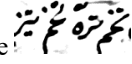
¹¹⁶ Metinde , B. (12a/12) ve İ. (16b/6)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “mūrūd”dur.

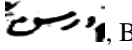
¹¹⁷ Metinde , B. (12a/14) ve İ. (16b/8)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “armūd”dur.

kağun yese ishālğa fāyide kıılır (3) ‘ilāc-ı derd-i mi‘de bu ed[v]iyeler¹¹⁸ mücerreb turur (4) iki miskāl égir iki miskāl zencebīl iki miskāl (5) gül-i surh iki miskāl cüvāne¹¹⁹ iki miskāl (6) fūdīne sekiz miskāl aq kand eger kand bolmasa (7) bedeli quruğ üzüm uruğını taşlap (8) hūb ma‘cūn kıılıp nehārda yemek kerek mücerreb (9) turur **faşl** eger mi‘de yeldin ağırsa bir miskāl (10) égir tohm-ı turb tohm-ı terre-tīz¹²⁰ tohm-ı ermen¹²¹ tohm-ı kişnīz (11) her kıaysıdın birer miskālını hūb soqup [23b] (1) bir zerre kand bile hal kıılıp nāştāda yemek kerek (2) bisyār nāfi‘ āzmūde turur **nev‘-i dīger** (3) kıursağ ağırıqı bolsa ārmūrūd қақını (4) alma қақını zīre suyu birle bir kéçe күндüz (5) çılap andın keyin қайнатıp pāre (6) kand salıp şīrīn kıılıp içse def‘ (7) bolğay **eger kimersenij kıursaқıda қа-** (8) tığ bolsa қара қоynıñ қуруғını (9) kerbe yıldızını pōstını soqup (10) meyde kıılıp yaқsa suyunı hem içse def‘ (11) bolğay **faşl hıq tutқanını** ‘ilācı [24a] (1) [-]¹²² (2) [-]¹²³ eger ıssığ gālīblıqıdın (3) bolsa yılğı¹²⁴ suyu bādām yağı birle içse ve meske (4) yağı yese def‘ bolur ve yana kıızıl gül aq şandal (5) bādyān uruğını қайнатıp kand salıp (6) germ germ içse hıq tutқан def‘ bolur (7) **ve yana her kün** nāştāda sarığ küçi¹²⁵ ve mestekī¹²⁶ zer- (8) būze¹²⁷ ve sarığ sona uruğını ağızında {ça} (9) çaynap suyunı yutsa hıq turğay (10) **eger kışıge** ta‘ām sıjmesse ‘ilācı oldur kim (11) ağır kuvvetlig ta‘ām yegendın bolsa [24b] (1) mesel¹²⁸

¹¹⁸ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (16b/11)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

¹¹⁹ Metinde B. (12b/3) ve İ. (16b/12)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “cüvānī”dir.

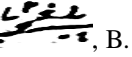

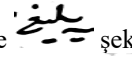
¹²⁰ Metinde B. (12b/7) ve İ. (17a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “tere-tīzek”tir.

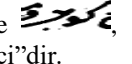
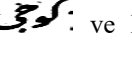

¹²¹ Metinde B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şīh-i Ermenī”dir.

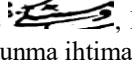
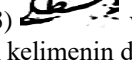
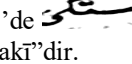
¹²² Metnin bu bölümünde yazılanların üstü çizilmiştir.

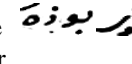
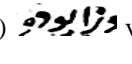
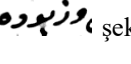
¹²³ Metnin bu bölümünde yazılanların üstü çizilmiştir.

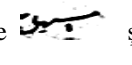
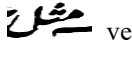

¹²⁴ *Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “suyu” yazmaktadır.

**Metinde B. (12b/15) ve İ. (17a/8)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “yılığ”dır.

¹²⁵ Metinde B. (13a/3) ve İ. (17a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “kunçi/künçi”dir.

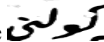
¹²⁶ Metinde B. (13a/3) ve İ. (17a/12)’de “mestekī/mistekiyy/müstekā/ müstekī” şeklinde okunma ihtimalleri olan kelimenin doğrusu “maştaktı”dir.

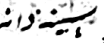
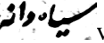
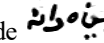
¹²⁷ Metinde B. (13a/3) ve İ. (17a/12)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “zebūde”dir.

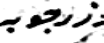

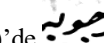
¹²⁸ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (13a/6) ve İ. (17a/14)’de şeklindedir.

niñ¹²⁹ kuykası ve pāyçeniñ (2) kuykası veyā fetīr nān yegen sebebdin (3) bolsa keyinki küni bu eytken ta‘āmlar- (4) dın yemesün özini ḥādım kıldurup (5) kırsak[ı]nı erte bilen silatsun def‘ (6) bolğay andın keyin kırsakığa kökni¹³⁰ (7) yā tuznı tutsun def‘ bolğay **eger kişi** (8) **sīne-dāneni**¹³¹ cüvāneni pōstıdın cüdā kılıp (9) sütdə yatğurup ermen uruğı (10) zerdek uruğı kara sona bularnı alıp (11) zencebīl ve cevz ve zerçübe¹³² bularnı ma‘cün [25a] (1) kılıp her kün nāştāda yese her ‘illetī ki (2) ādemīniñ tenide bolsa ber-ṭaraf bolur ve kıvvat-i (3) bā[h]nı¹³³ ziyāde kıtur **eger kıçık**¹³⁴ ‘ıyāl yötel bolsa (4) ḥıç ‘ilācı bolmasa ve teng-i nefes bolsa kök- (5) sini tutsa nezdık helāket bolsa (6) ekser bu yötel zemistānda bolur munıñ ‘ilā- (7) cı oldur kim kıyınñ köziniñ gevheri (8) arasında aķı bardur anı alıp kıurutup (9) meyde soķup nebāt bile yā beçeni ana- (10) sını süti birle yoğurup her kün (11) nehārda yemek kerek bisyār mücerreb turur [25b] (1) **ez-berāy** ya‘nī seçekniñ devāsı on ‘aded (2) çılan on ‘aded sirpistān¹³⁵ on ‘aded (3) encīr üç direm bādyān nīm-küfte bir miskāl (4) kand eger ıssıg bolup seçek kıfarçuk- (5) lansa aķ şandal gül-i surḥ ve nişeste gülāb (6) bile ḥal kılıp sürtmek kerek **eger kişi** (7) yötelse sil bolsa uy ötini kıurutup (8) her küni nāştāda ḥab kılıp yese bisyār (9) mücerreb turur **nev‘-i dīger** tavuşkan (10) öfkesini kıurutup yençip zūfā-ı Mısr[ī]¹³⁶ (11) bir miskāl rīvend yarım miskāl mağz-ı bādām-ı [26a] (1) muķaşşer bēş miskāl dārçın pōstı bīḥ-i (2) süsen pōst-ı enār-ı şirīn bularnı (3) barçanı meyde soķup zağırniñ suyıda (4) ḥamīr kılıp noḥūd dék ḥab kılıp tilniñ (5) astıda saķlağay bisyār mücerreb turur (6) **nev‘-i dīger** ‘ıyālğa gülīk¹³⁷ çıķmasdın¹³⁸ (7) ilgeri

¹²⁹ Metinde , B. (13a/6) ve İ. (17a/15)’de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

¹³⁰ Metinde , B. (13a/10) ve İ. (17b/2)’de şeklinde yazılan kelimenin “kök” yahut “kül” mü olduğu anlaşılammış ve bağlama göre kelime “kök” olarak okunmuştur.

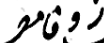

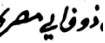
¹³¹ Metinde , B. (13a/11) ve İ. (17b/3)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “siyāh-dāne”dir.

¹³² Metinde , B. (13a/13) ve İ. (17b/5)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “zerd-çübe”dir.

¹³³ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (13a/14) ve İ. (17b/7)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

¹³⁴ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “‘ıyāl” yazmaktadır.

¹³⁵ Metinde , B. (-), İ. (17b/12)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sipistān”dır.

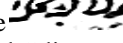

¹³⁶ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (13b/8) ve İ. (18a/4)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

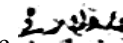
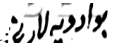
¹³⁷ Metinde , B. (13b/13) ve İ. (18a/8)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “gülele”tir.

¹³⁸ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

ṭabāšīr bēş miskāl sumāk iki (8) direm yasmuḡ iki direm ḥabbū'l-as iki (9) miskāl aḡ şandal yarım miskāl ḥurfe iki (10) direm köknār pōstı iki miskāl bularnı (11) soḡup elgep līmū şerbeti yā sikencübīn [26b] (1) şerbeti bile ḥal kılıp bermek kerek bu darū- (2) larnı ısıtmadın ilgeri bermek tā anı ki (3) seçekdin selāmet ḳalḡay 'ilāc-ı (4) zīḳ-ı nefes lu'āb-ı dāne-i bihī ya'nī bihī (5) uruḡını suḡa çılap ezse leş (6) peydā bolur anı lu'āb dērler 'alā hazā'l-ḳıyās (7) benefşe bīḡ-i sūs bularnı ḥal kılıp (8) yemek kerek eger kişini zaḥmeti¹³⁹ bolsa balıḡ (9) yelimini meyde kılıp ıssıḡ su bile içse (10) şihḡat tapḳay mücerreb turur eger kişi yōtel (11) bolsa bu ed[viye]lerni ḥükemā-ı Yūnānī ḥazret-i [27a] (1) İskender üçün terkīb kılıpdurlar (2) andaḡ kim pōst-ı sengdān-ı mākiyān-ı (3) siyāh ya'nī ḳara tavuḡnı taşlıḳını (4) ḳurutup yā fuşurup bir miḡdār (5) cem'-i 'Arabī ve rubb-ı sūs iki miskāl toḡm-ı (6) ḥıyār bir miskāl nişeste üç miskāl maḡz-ı (7) bādām maḡz-ı enār bu ed[viye]lerni miskāl- (8) lap bihī uruḡını lu'ābı birle ispeḡül (9) suy[ı] birle fuşurup ḳaynatıp (10) noḡūd dēḳ ḥab kılıp ḳurutup tilni (11) astıda saḳlamaḡ kerek def' bolur eger kişi [27b] (1) kezik bolsa bēş miskāl nīlüfer iki miskāl (2) aḡ lāle-gül¹⁴⁰ iki tutam yazḡı buḡday (3) kefegi iki ḳara söḡüt yafraḡı bir piyāle sirke (4) bu ed[viye]lerni¹⁴¹ yeñi ḳalye kılgān mīs (5) ḳazanda ḳaynatıp ḳıvāmıḡa keltürüp (6) ayaḡlarını tiziḡaça olturḡuzup üç (7) sā'at olturḡay elbette şifā tapar (8) inşā'a'llāhu te'ālā eger kişini ṭabī'atı ḳabz bolsa (9) bādām maḡzını muḳaşşer kılıp suyıda pāy- (10) şūyluḡ kıılmaḡ kerek bisyār mücerreb (11) turur 'ilāc eger kişi sarıḡlasa kök- [28a] (1) boyanı soḡup iki ḳoltuḡıḡa ve mañlayıḡa (2) yaḡsa ḥōş bolḡay bisyār mücerreb turur (3) 'ilāc āftāb çıḳmasdın ilgeri (4) kökboyanı urup astıḡa salıp (5) yatsa def' bolur 'ilāc kezik aḡrıḡ[ı]da (6) ḥaşba çıḳsa yā sarıḡlasa yā aḡzı bur- (7) mıdın ḳan kelse yā ḳay kılsa yā tērlese (8) yā içi yürse ümīd-i şihḡatlık turur {bu zaḥmet} (9) bu zaḥmet def' bolur eger ḳan ḥaddidin (10) aşsa 'ilāc kıılmaḡ kerek heme {cerāḡat} (11) cerāḡatler üçün bu merhemni kıılmaḡ [28b] (1) kerek mücerreb turur ve engüze küçüle ve būretü'-ı (2) Cend¹⁴² ya'nī toḡraḡu bularnı meyde soḡup (3) dünbe yaḡı birle atala kılıp kāḡızge alıp (4) cerāḡatke

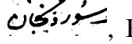
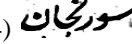
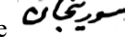
¹³⁹ Metinde eksik yazılan cümle, B. (14a/6) ve İ. (18b/1)'de "sil zaḥmeti" şeklindedir.

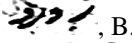
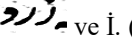

¹⁴⁰ Metinde , B. (14a/15) ve İ. (18b/10)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "gül-i lāle/gül-lāle"dir.

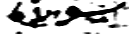

¹⁴¹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (18b/12)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

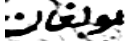
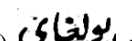

¹⁴² Metinde , B. (14b/14) ve İ. (19a/9)'de şeklinde yazılan kelime yazım itibarıyla "büre" yahut "bevre" mi olduğu bilinmediğinden -tercihen- "büre" olarak okunmuştur.

tañmaq kerek def^c bolur ‘ilāc (5) ḥabb-ı koyañ sūrūncān¹⁴³ helīle-i zūr¹⁴⁴ (6) ve şabır bularnı meyde kılip ‘asel birle ḥamīr (7) kılip ḥab étip bir yarım mişkaldın yese (8) koyañ def^c bolur bisyār mücerreb turur (9) eger kişini içi bend bolsa uy ötini (10) it ḥamakı birle kindikke koysa fi’l-ḥāl (11) içi revān bolğay ‘ilāc eger za’īfe kara [29a] (1) sornanı¹⁴⁵ ḳaynatıp suyığa kirse ḥayzı revān (2) bolğan¹⁴⁶ eger za’īfe tevellüd kılgandın keyin (3) kezik bolsa sarıg tavuğnı yarıp (4) endāmığa koysa yana bir sarıg taḥunı yarıp (5) tapanığa koysa yana kı¹⁴⁷ bir çep tapanığa koysa (6) şihhat tapḳay eger kişige nāşūr yā ḳulğuna (7) peydā bolsa ḥavīz lebideki faḳa yafurmağın (8) keşmīr yafurmağını ḳaynatıp ḳıvamığa keltürüp (9) nāştāda üç tört mertebe birer ḳaşuḳ (10) içip savuḳ sudın perhiz kılsa bih (11) bolğay boğuzda derdi bolsa hem mundaḳ [29b] (1) kılmāḳ kerek bisyār mücerreb turur bu edviyelerni (2) Serāndīblig Seyyid Ḳalender turur terkībi- (3) dīn turur eger kişi zīḳ-ı nefes zaḥmetiğa (4) giriftār bolsa persiyāvşān üç mişkāl (5) benefşe üç mişkāl sirpistān on (6) dāne bir piyāle suda ḳaynatğay yete mişkāl (7) ḳand izāfe kılip ḳand bolmasa bedeli ḳuruğ (8) üzüm uruğın (9) taşlap ḳaynatıp (10) içkey ‘ilāc-ı derd-i ‘unāḳ boğuz ağırıḳı- (11) ge kebūterni üç kūn bağlap zağīr yedürüp (11) andın keyin mayağın (11) meyde kılip [30a] (1) boğuzge tañsa şihhat tapḳay boz boğanı (2) kevre¹⁴⁸ yıldızın pōstın alıp meyde kılip (3) ḳaynatıp suy[ı]nı içip telefini hem boğuzge (4) tañsa def^c bolur ‘ilāc-ı derd-i gelū iki mişkāl (5) mīs tūfāsın¹⁴⁹ iki cevz-i muḳātīl iki mişkāl (6) būre-i Ermenī iki mişkāl varāḳ-ı zernīḥ (7) bir mişkāl āhenk yarım mişkāl yulğun yelimi (8) bularnı gül yağı birle şalāye kılip¹⁵⁰ çafmaḳ kerek zīmādī ki yüzini tāze ve rüşen ḳılur arfa unı nişeste ve ketirā turb uruğı bularnı üç (9)

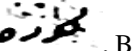
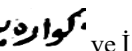

¹⁴³ Metinde , B. (15a/4) ve İ. (19a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sürincān”dır.

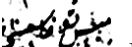

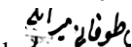
¹⁴⁴ Metinde , B. (15a/4) ve İ. (19a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “zerd”dir.

¹⁴⁵ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (15a/8) ve İ. (19b/1)’de şeklindedir.

¹⁴⁶ Metinde , B. (15a/9) ve İ. (19b/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bolğay”dır.

¹⁴⁷ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “kı” yazmaktadır. Bu kelime için iki ihtimal söz konusudur: Birincisi “ki” bağlacının “kı” olarak yazılmış şekli olabilir, ikincisi ise diğer iki nüshada bulunmadığından sehven yazıldığı ihtimalidir. İhtimallerden birincisi tercih edilmiştir.

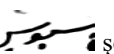
¹⁴⁸ Metinde , B. (15b/8) ve İ. (19b/14)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “keber”dir.

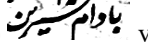
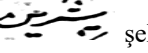
¹⁴⁹ Metinde , B. (15b/10) ve İ. (20a/3)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu, Kitāb-

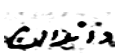

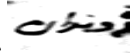
ı Tıbb-ı Yusuḳī (118/10)’de belirtildiği gibi “tūfāl-i mis”tir.

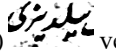
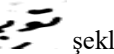
¹⁵⁰ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “çafmaḳ kerek zīmādī ki yüzini tāze ve rüşen ḳılur arfa unı nişeste ve katirā turb uruğı bularnı” yazmaktadır.

aḥşam yüzge sürtüp yatıp ertesi ıssıġ (10) su birle yuġay sepūs¹⁵¹ benefşe hem bisyār (11) fāyide kıılır **nev’-i dīger** yüzini hōş reng [30b] (1) tāze kıılır lūbiyā unı arfa unı buġday (2) unı yasmuġ unı kūrinc unı kendir maştakī (3) toḥm-ı murġnı pōstı gūşt-ı şadef muġl mürdār- (4) seng uffē üstüh’ān[1] bādām-ı şīrīn {ī}¹⁵² tere uru- (5) ġı kavun uruġı kabaġ uruġı (6) turb uruġı cırcır zerd- i lisān-ı ‘aşāfūr (7) suy[1] şamuşa ikلیلü’l-melik şubu nemerselerni (8) meyde kıılıp yüzge sürtse bisyār mücerreb (9) turur ‘ilāc-ı hūn-ı bīh-i dāndān¹⁵³ eger kimersenı (10) tişleriniġ tūbidin ġan kelse evvel tuz {yā} (11) yā zirik bile yup andın keyin enār pōstını [31a] (1) sumāġnı māzūnı mecmu’ kıılıp tiş tūbige (2) başġay fāyide kıılır **nev’-i dīger** kişini (3) tişlerini tūbi boşasa ġan kelūr (4) bolsa kıızıl gül yasmuġnı furġaġnı nū- (5) şādīrni küçūleni meyde kıılıp tişni (6) tūbige başġay ‘ūdni köydürüp (7) tuz bile sürüp tişġa salsa (8) tişi bisyār aġ bolur **kimersenı** tişġa (9) ġurt kirip aġrıġan bolsa éġkü (10) ġārbesini gendenā birle dūd berse def’ (11) bolur **nev’-i dīger** eger kişini tişleri tūni¹⁵⁴ [31b]¹⁵⁵ (1) boşasa enār gülini soġup tişni tū- (2) bige [ba]sıp¹⁵⁶ baġsa¹⁵⁷ def’ bolur **eger kişige** (3) cerāhat peydā bolsa ġakandanı yıldızını köydü- (4) rüp neġe mertebe {pey} pey-der-pey salmaġ (5) kerek hüve’ş-Şāfi mi’de aġrıġınıġ devāsı (6) bir tutam oġrı tiken bir tutam kevre (7) yıldızı¹⁵⁸ bir tutam tuz¹⁵⁹ bir tutam kıızıl gül bir (8) tutam¹⁶⁰ yumġaġ sübüt bu ed[vi]yelerni¹⁶¹ (9) soġup meyde kıılıp ġaynatıp aġzını (10) açmaġan ġafaġnı iġige alıp

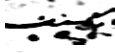
¹⁵¹ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (-), İ. (20a/8)’de şeklindedir.

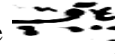
¹⁵² Metinde , B. (16a/4) ve İ. (20a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şīrīn”dir.

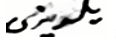
¹⁵³ Metinde , B. (16a/11) ve İ. (20a/14-der-kenar)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “dendān”dir.

¹⁵⁴ Metinde , B. (16b/5) ve İ. (20b/5)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “tūbi”dir.

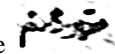

¹⁵⁵ Metnin bu sayfasının çoġu yeri silik ya da okunamaz durumda olduğundan B. ve İ.’den destek alınmıştır.

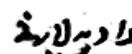
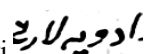
¹⁵⁶ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

¹⁵⁷ Metinde şeklinde yazılan kelime bağlama göre doğru değildir. İ. (-), B. (16b/5-6)’de “tişleriniġ yıldızı boşasa enār gülini soġup yatar da tişniġ tūbige salsa def’ bolġay” cümlesinden anlaşıldığı üzere kelimenin “yatsa” olduğu anlaşılmıştır.

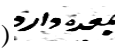
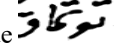
¹⁵⁸ Metinde silik yazılan kelime, B. (-), İ. (20b/8)’de şeklindedir.

¹⁵⁹ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (16b/14) ve İ. (20b/8)’de şeklindedir.

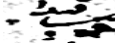
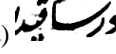
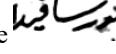
¹⁶⁰ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (16b/14) ve İ. (20b/8)’de şeklindedir.

¹⁶¹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (20b/9)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

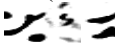
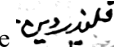
mi‘dege (11) tutmak¹⁶² kerek def‘ bolur susasa [32a]¹⁶³ (1) dārçin içmek kerek eger kişinin
ku[r]sağıda¹⁶⁴ (2) yel tügülgen bolsa her¹⁶⁵ yerde yürüp (3) sancık bolsa bir miskāl küçi iki (4)
yarım miskāl égir bir miskāl zencebīl égir bolmasa (5) bés miskāl engür iki miskāl bādyān (6)
bularnı kaynatıp berse def‘ bol- (7) ğay ‘ilāc-ı ‘unāk mücerreb-i Serāndibī Kāle[n]der- (8)
[d]jin¹⁶⁶ turur yığaç kırtını un kılıp¹⁶⁷ (9) bir zerre su tamyatıp¹⁶⁸ yığaç¹⁶⁹ birle¹⁷⁰ yoğu- (10) rup
boğuzĝa sürtmak kerek zinhār (11) kol teg[üz]megey¹⁷¹ bisyār mücerreb turur¹⁷² ‘ilāc-ı [32b]¹⁷³
(1) ħale¹⁷⁴ bir nist¹⁷⁵ gül-i sur[h]{nıj}¹⁷⁶ bir nist bādyān bir nist (2) yazĝı buĝday unı bularnı¹⁷⁷
ħamīr kılıp (3) bir neme arasığa alıp otĝa kömgil ħüb mülāyim (4) fişkey alıp ħale turgen yerge
tutmak (5) kerek eger mi‘de savugen bolsa hem şubu (6) tarīka birle tokaç étip ıssıĝ ıssıĝ
mi‘dege (7) [tut]sa¹⁷⁸ def‘ bolĝay ħükemā buyurdılar kim her kimde (8) köhne yötel bolsa hiç

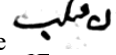
¹⁶² Metinde silik yazılan kelime, B. (17a/1) ve İ. (20b/10)’de şeklindedir.

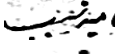
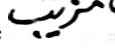
¹⁶³ Metnin bu sayfasının çoĝu yeri silik ya da okunamaz durumda olduĝundan B. ve İ.’den destek alınmıştır.

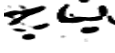
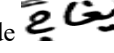
¹⁶⁴ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (17a/2) ve İ. (20b/11)’de şeklindedir.

¹⁶⁵ Metinde şeklinde yazılan kelimenin noktalaması karışık verilmiştir, sözü edilen kelime B. (17a/2) ve İ. (20b/12)’de şeklindedir.

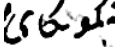
¹⁶⁶ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (-), İ. (20b/15)’de şeklindedir.

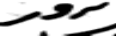
¹⁶⁷ Metinde silik yazılan kelime, B. (-), İ. (20b/16)’de şeklindedir.

¹⁶⁸ Metinde , B. (-), İ. (20b/16)’de şeklinde yazılan kelimenin doĝrusu “tamızıp”tır.

¹⁶⁹ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (-), İ. (20b/16)’de şeklindedir.

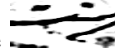
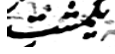

¹⁷⁰ Metinde silik yazılan kelime, B. (-), İ. (20b/16-der-kenarda)’de şeklindedir.

¹⁷¹ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelime, baĝlama göre tamamlanmıştır.

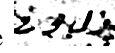
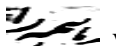
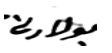
¹⁷² Metinde silik yazılan kelime, B. (-), İ. (21a/2)’de şeklindedir.

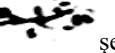
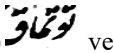

¹⁷³ Metnin bu sayfasının çoĝu yeri silik ya da okunamaz durumda olduĝundan B. ve İ.’den destek alınmıştır.

¹⁷⁴ Metinde silik yazılan kelime, B. (17a/8) ve İ. (21a/2)’de şeklindedir.

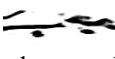
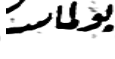

¹⁷⁵ Metinde , B. (17a/8) ve İ. (21a/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doĝrusu “muşt”tur.

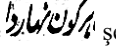
¹⁷⁶ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (17a/8)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

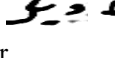
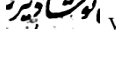

¹⁷⁷ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (17a/9) ve İ. (21a/3)’de şeklindedir.

¹⁷⁸ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (17a/14) ve İ. (21a/6)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

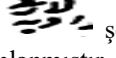
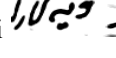
dārū bile def^c (9) bo[l]masa¹⁷⁹ gül-i surḥ nebāt-ı Mıṣrī mağz-ı bādām kiṣnīz (10) bularnı meyde soḡup ḥab kılıp (11) nehārda her küni¹⁸⁰ üç ḥab kılıp yemek [33a] (1) kerek eger yüz yılkı köhne yötel bolsa mu hem def^c (2) bolur **eger kiṣi** {eçü} eçkü öti bile nūṣā- (3) dīlni¹⁸¹ her yerge sürtse hergīz tük ünmes (4) **eger kimersege** ḥale turḡan bolsa ḥınā ve zerçūbe (5) ve ṣābūn bularnı berāber ḥal kılıp ḳaynatıp (6) ḥale turḡan yerge yaḡsa def^c bolur **eger za‘īfe** (7) kēzik bolsa zerçūbe ve sarıḡ yaḡ yazḡı (8) buḡday unı bularnı merhem kılıp ḳoysa fi‘l-ḥāl (9) ṣıḥḥat tapḳay **eger kiṣini** her yer[i]ge cerāḥat (10) bolsa¹⁸² aḳ tuznı zemc birle meyde kılıp (11) salsa ḳurutnı öltürür fi‘l-ḥāl [33b] (1) yaḡṣı bolur eger ḥayvānātnı cerāḥatige salsa (2) hem yaḡṣı bolur **eger kiṣiniḡ** közidin yaḡ (3) barur bolsa āṣūbī bolup derd kılsa pāre (4) dūnbeni ve toḥmnıḡ sarıḡını pāre-i zerçūbe birle (5) ḳoṣup ḥamīr kılsa ḥamīrniḡ arasıḡa alıp otḡa (6) kömüp alıp ıssıḡ ıssıḡ iki ḳaṣnıḡ (7) arasıḡa üç merātibeye yaḳmaḳ kerek elbette yaḡ barurnı (8) ber-ḫaraf bolur **eger kiṣi ḳay** kılay dēse evvel üç (9) kün perhiz kılmāḳ kerek noḡūd-abdın özge (10) neme ḡızā kılmāḡay törtünçü küni bir kāse tuz- (11) sız omaç içkey andın keyin bu ed[vi]yelerni¹⁸³ [34a] (1) münāsībdür üç miskāl sarıḡ çiçek uruḡı (2) üç miskāl turb uruḡı üç miskāl (3) bīḥ-i sūs-ı ṣīrīn bularnı bir yarım ayak (4) suda ḳaynatıp tā yarmı ḳalḡunça nīm-germ¹⁸⁴ (5) kılıp içmek kerek çendān ḳay kıılır kim bisyār (6) menfa‘at kıılır **eger kimersenin** a‘zāsıda (7) cerāḥat bolsa eçkü münjüzini köydürüp (8) meyde kılıp kiçik balanıḡ südegi yā çirgi (9) bile ḥal kılıp engübīn birle ḳoṣup cerāḥatke (10) salmaḳ kerek bih bolḡay **eger kiṣini** (11) ḥayzı tizi aḡrısa turb uruḡını tāze [34b] (1) yaḡ birle tiz aḡrıḳıḡa laḳvāḡa zımād kılsa (2) bih bolḡay eger encīrni sirke birle ḳaynatıp (3) yese on yılkı yötel def^c bolḡay {**eger za‘īfe**} (4) eger za‘īfeni ḥayzı turmasa uy tuvaḳımı meyde (5) kılıp ḳoysa turḡay eger sarmusaḳnı¹⁸⁵ (6) ḳoy ötni birle¹⁸⁶ ḳaynatıp endek

¹⁷⁹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (17b/1) ve İ. (21a/7)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

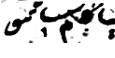
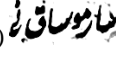
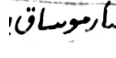
¹⁸⁰ Metinde silik yazılan kelime, İ. (-), B. (17b/2)’de şeklindedir.

¹⁸¹ Metinde , B. (17b/4) ve İ. (21a/10)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “nūṣādır”dır.

¹⁸² Metinde bu cümlemin devamında kurttan bahsetmektedir; bağlama göre eksik kaldığı düşünülen cümle, B. (17b/12) “eger kimersenin bir yerige cerāḥatḡa ḳurut peydā bolsa” ve İ. (21a/13-14)’de “eger kimersenin başıda veyā her yeride cerāḥat bolsa hiç ṣıḥḥat tapmasa veyā ḳurtlasa” şeklindedir.

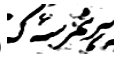
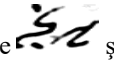
¹⁸³ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (21b/6-7)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

¹⁸⁴ Kelimenin üzerinde haşiye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

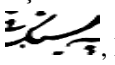
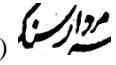
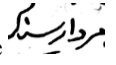
¹⁸⁵ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (18b/3) ve İ. (21b/17)’de şeklindedir.

¹⁸⁶ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “ḳaynatıp” yazmaktadır.

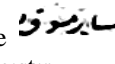
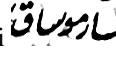
endek kulağığa ta- (7) mızsa on yılķı sağrağu bolsa açılğay (8) **eger ĥorūs** ötini közge tartsa ziyāde müynı (9) késer eger ĥıyārını otğa kömüp alıp (10) yađ birle ĥal kılıp zaĥm-ı cerāĥatke kıoysa (11) her neçe¹⁸⁷ ki zaĥmda anı çıkarur eger kiři melahını [35a] (1) kıurutup yese küll-i istiskānı ber-ťaraf (2) kılır sıçkan kıannı dūd kılsa (3) teb-lerze ber-ťaraf bolur **eger kiři** at (4) miņesini taz başığa çafsa tük üngey (5) kıoy mayakını köydürüp külini yese (6) tüşide simegey **eger kiři** tézegini (7) za‘ıfe özige dūd berse içideki balası (8) ĥ‘āĥ ölüđ ĥ‘āĥ tirig bolsa hem tüşkey kıoltuķı arasında sasıđlıķ bolsa sengni sirke bile řalāye kılıp kıoltuğ arasında kıoyup andın keyin bir gülāb birle ber-ťaraf bolur¹⁸⁸ (9) **eger kiři** böri ötini řar‘ā (10) ađrıķlıķ kiřiniņ burnığa tamızsa ber-ťaraf (11) bolur **eger kişini** tiři ağrısa zencebıl birle [35b] (1) aķ tuznı meyde kılıp tişiğa çafsa elbette ber-ťaraf (2) bolur **eger za‘ıfe**¹⁸⁹ **kezik** bolsa uy tézegini (3) otğa kömüp ıssığ kılıp taņsa def‘ bo- (4) lur mücerreb turur **eger kiři kıulunc** bolsa ĥorūs- (5) nı tuz bile kıaynatıp yese biĥ bolğay (6) **eger kiři** tiz ađrıķı bolsa iki mişkāl sūrün- (7) cān tört mişkāl hezārsifend bir mişkāl kendir (8) bir mişkāl müřk iki mişkāl zerçübe bularnı (9) meyde soķup zeytün yağı zeyt yağı (10) bolmasa bedeli küncid yağı bile merhem kılıp çafmak (11) kérek **eger kiři** derd-i řaķıķa bolsa turb uruğını [36a] (1) kııçı uruğını sarmu[sa]ķ¹⁹⁰ uruğını kıızıl (2) fiyāz suy[ı] bularnı ĥal kılıp başığa (3) çafsa burnığa hem tamızsa def‘ bolur (4) **eger yötel** kiři bādām mağzını kıabaķ kıavun iki (5) mişkāl nişeste iki mişkāl lu‘āb-ı (6) kāsini nebāt-ı Mışrı beř mişkāldın (7) bularnı řalāye kılıp ĥab kılıp yatarda (8) tilni astıda tutmak kerek biĥ bolğay ‘ilāc-ı (9) dığer iki mişkāl bādyān iki mişkāl nılüfer (10) on ‘aded çilan üç mişkāl rubb-ı (11) sūs bularnı ĥüb kıaynatıp içse def‘ [36b] (1) bolur bisyār mücerreb turur **bāb-ı kezik** kezik (2) ađrıķını ‘ilācı kezik ađrıķı ĥařba çıkararsa (3) yā sarığlasa burnıdın kıan kelse kıaņa (4) pat ‘ilāc kıılmaq ĥüb émesdür kezik (5) ađrıķı¹⁹¹ tört kıısm bolur istifrāk bile yana¹⁹² bolğay (6) burnıdın

¹⁸⁷ Metinde silik yazılan kelime, B. (18b/5) ve İ. (22a/4)’de şeklindedir.

¹⁸⁸ *Metinde “kıoltuķı arasında sasıđlıķ bolsa sengni sirke bile řalāye kılıp kıoltuğ arasında kıoyup andın keyin bir gülāb birle ber-ťaraf bolur” cümlesi der-kenarda yazmaktadır; B. (18b/10-12) ve İ. (22a/8-10)’de yazıldığı yer itibarıyla metne alınmıştır.

**Metinde , B. (18b/11) ve İ. (22a/9)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “mürdār-seng”dir.

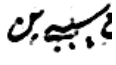

¹⁸⁹ Kelimenin üzerinde ĥařiye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

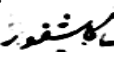
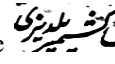
¹⁹⁰ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (19a/9)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

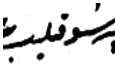
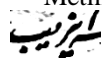
¹⁹¹ Kelimenin üzerinde ĥařiye vardır, açıklamada “tört kıısm” yazmaktadır.

¹⁹² Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, bağlama göre “yana” olarak okunmuştur.

kan kelse yā térlese yā kay (7) kılsa yā içi yürse ve {fi} pişābı yürse (8) bular hem istifrāk orında bolur ümīd-i (9) şıhhatlik turur eger kan haddidin aşsa (10) ‘ilāc kılamak kerek eger burnıdın köp (11) kan bar{mak}mağı ıssıg sarıg sebebi[d]in¹⁹³ [37a] (1) bolur bağırnı aq şandal yā kızıl gül keşgür¹⁹⁴ (2) yıldızı arfa unı bularnı un kılıp (3) sirke birle yoğurup tokaç étip (4) üç érte tańsa def bolur eger tal ıssıg- (5) lıķ bolsa yazgı buğday kefegini ısıtıp (6) kurutluk sirke birle yoğurup başıga (7) yaķsa kan turğay ve dıger kızıl gül sarıg (8) küçi bile māzūnı yasımuķnı un kılıp (9) burnıga hürse soķılıp¹⁹⁵ çafsa kan sākīn (10) bolur ve yana afyūnnı kāfūrnu sögüt (11) yafrağı birle un kılıp mańlayga çafsa def [37b] (1) bolur eger bular bile hem turmasa zengārı¹⁹⁶ (2) sirke birle ézip burnıga tamızsa (3) def bolur eger munıñ birle hem turmasa (4) koldın kan alsa turar eger munıñ (5) birle hem turmasa baķmak kerek eger (6) kan¹⁹⁷ oñ tarafıdın kelse bağırnıñ üstidin (7) mecāmat¹⁹⁸ kılamak kerek eger çep tarafıdın (8) kelse talıñ üstidin hacāmat kılamak (9) kerek def bolğay eger iki tarafıdın kelse (10) iki eţrafıdın hacāmat kılamak kerek (11) def bolur ‘ilāc ađrıķ¹⁹⁹ muhālīflıķ [38a] (1) ahlātıardın bolsa ötkermek (2) kerek ālū-yı Buħārī ħurmā-yı Hindī her kıaysıdın (3) on miskāl sarıg helīle bolmasa sir-ħışt²⁰⁰ (4) bile içi yürgey helīle yarım miskāl sir-ħışt (5) bés miskāl berse def bolur eger ıssıg- (6) dın²⁰¹ bolsa kāfūrnu benefşe yağı birle kulaķga (7) tamızsa def bolğay **eger kişi kulaķ** (8) ađrıķıga yumurtğanıñ aķını mazlūm

¹⁹³ Metinde şeklinde yazılan kelime, İ. (-), B. (19b/5)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

¹⁹⁴ Metinde şeklinde yazılan kelimenin karşılığı, İ. (-), B. (19b/5)’de olarak verilmiştir. “Keşmīr” kelimesinin metindeki karşılığı (22a/7) ise “ħarkula ve lisanū’l-ħamel (kuzu dili otu; sinir otu; sinirli ot; bağa yaprağı)”dır. “Kaşgūr” kelimesinin de kuzu dili anlamına gelen “çergül/çergün” kelimesiyle ilintili olduğu düşünülmektedir.

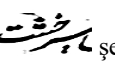
¹⁹⁵ Metinde “su kılıp” şeklinde de okunabilen ifade bağlama göre doğru değildir. İ. (-), B. (19b/10)’deki şekli göz önüne alınarak bu yapının “soķılıp” olduğu düşünülmektedir.

¹⁹⁶ Metinde , İ. (-), B. (19b/13)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “zengār”dır.

¹⁹⁷ Metinde silik yazılan kelime, B. (-), İ. (-) bağlama göre “kan” olarak okunmuştur.

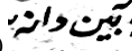
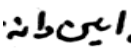
¹⁹⁸ Metinde , İ. (-), B. (20a/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ħacāmat”tır.

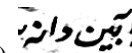
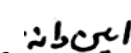
¹⁹⁹ Metinde eksik yazılan cümle, İ. (-), B. (20a/2)’de “eger kimersede kulaķ ađrıķı bolsa” şeklindedir.

²⁰⁰ Metinde , İ. (-), B. (20a/4)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şir-ħışt”tır.

²⁰¹ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, İ. (-), B. (20a/6)’de şeklindedir.

kişini (9) süti birle āyen²⁰² dāne suyu birle ve şöhla (10) suyu birle kulağğa tamızsa def' bolğay (11) eger yana savuğdın bolsa afyūn za'ife süti [38b] (1) birle tamızsa def' bolur ve yana armūd yağını (2) sağrağū kulağğa tamızsa açılır kabağ (3) çiçegini küncid yağı birle yoğurup tamızsa hem (4) açılır ve yana uy ötini enār suyu[1] birle (5) tamızsa on yılkı sağrağū bolsa hem (6) açılır 'ilāc-ı teb²⁰³ ağ şandal iki mişkāl (7) za'ferān yarım mişkāl rīvend-i Ćinī iki mişkāl tohm-ı kāsni (8) iki mişkāl yumalak sübüt uruğı yarım (9) mişkāl arfa unı vurūğ-ı²⁰⁴ gül-i surh bularnı (10) soğup gülāb {gülāb} birle hāmīr kılıp (11) cigerge çafmak kerek def' bolur **şifat-ı müshil**²⁰⁵ tenni [39a] (1) şıhhat kılur maştakī bir mişkāl ağ türbūd-i (2) mücevvefni soğup élgep bādām yağı (3) birle hal kılıp dört dāng²⁰⁶ zencebīl ve şeker berāber (4) kılıp üç akşam yatarda yegey arka- (5) sıdın endek ıssıg su içkey mi' de- (6) de her dimāğda her ruṭubeti ki bar édi heme (7) bisyār menfa'at kılur bisyār (8) mücerreb turur **faşl** yete hākim aydılar (9) Buqrāt Hākim Astotalīs²⁰⁷ Hākim Loqmān Hākim Behrāt (10) Cemherāt²⁰⁸ Hākim Berhayāt Hākim Rende'l-ḳubūr²⁰⁹ (11) Hākim bular aydılar kim miñ bir rencniñ [39b] (1) anası şafra turur ve üstüh'ān bolmağ²¹⁰ (2) hūn-ı fāsiddin turur şāframı hūn-ı fāsidni (3) def' kıluy déseñ barça renclerdin (4) halāş bolay déseñ üç mişkāl bīh-i (5) süsnı şirīn kılıp üç mişkāl (6) kavun yıldızı üç mişkāl sarıg (7) çiçek uruğı üç mişkāl nemek-i Hindī (8) bularnı cem' kılıp teşvīşlik kişige (9) berse şafrañı ber-ṭaraf kılur hıltnı yok (10) kılur ve üstüh'ānlarını sebūk ve yüzini (11) kızıl kılur **yüz sarıg**

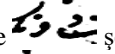
²⁰² *Metinde , B. (20a/8) ve İ. (22a/13)'de şeklinde yazılan kelimenin “Abyūn: Afyon” olarak okunma ihtimali olsa da metinde (127b/4) bulunan bitkiler listesinde sözü edilen kelimenin karşılığı olarak “tohm-ı kişniz” verildiğinden “afyon” olarak okunamamıştır.

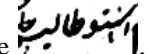
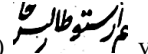
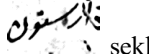
**Metinde , B. (20a/8) ve İ. (22a/13)'de şeklinde yazılan kelimenin yazım itibarıyla “āyen” yahut “ābīn” mi olduğu anlaşılammış, sözü edilen kelime metinde yazıldığı şekliyle okunmuştur.

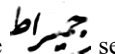
²⁰³ Cümlelerin sonunda ciğerden bahsedildiği için eksik yazıldığı düşünülen cümle, İ. (-), B. (20a/14)'de “teft-i ciger” şeklindedir.

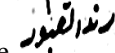
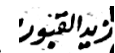
²⁰⁴ Metinde , B. (20b/2) ve İ. (22b/7)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “varak”tır.

²⁰⁵ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

²⁰⁶ Metinde şeklinde yazılan kelime, elif (ل) harfi sehven vav (و) harfine benzer şekilde yazılmıştır.

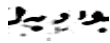
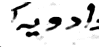
²⁰⁷ Metinde , B. (20b/10) ve İ. (22b/15)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “Aristoālīs”tir.

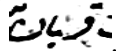

²⁰⁸ Metinde , B. (20b/10) ve İ. (23a/1)'de şeklinde yazılan hekim adı, Önal Kaya'nın çalışmasında (Kaya, 2016:120) “Cemrāt” olarak belirtilmiştir.

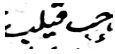
²⁰⁹ Metinde , İ. (-), B. (20b/11)'de şeklinde yazılan hekim adı, Önal Kaya'nın çalışmasında (Kaya, 2016:120) “Zūbde'l-ḳubūr” olarak belirtilmiştir.

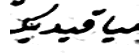
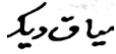
²¹⁰ Metinde eksik yazılan cümle, B. (20b/12) ve İ. (23a/2)'de “derd-i üstüh'ān” şeklindedir.

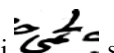
bolmak yûrak {sa} [40a] (1) salmak kırsak ağrımak pişâbı köyüp (2) kelmek ve üstüh`ân ağır bolmak baş kaymak (3) uykuğın perîşân oyğanmak bular (4) hayâl-i fâsıdlerni kılmak şafrânıñ (5) ‘alâmâtıdın âzmüde turur eger kişini {zenbûr} (6) zenbûr çafsa der-maħal ermenni sürtse ağrıkı (7) def` bolur kele foķını sirke bile ħal kılıp (8) çafsa hem fâyide kılır mücerreb turur cemî` (9) şışuķ bezniñ dârûsı buğday kefegi (10) aķ lâle bâbüne şamuşa unı zağîr sarıgı (11) çiçek her kıaysıdın berâber yumşak soķup [40b] (1) ıssıg su birle ħamîr kılıp çafmak kerek elbette (2) veremi yanar bu ed[vi]yeler²¹¹ kitâb-ı Ķarbân²¹² turur (3) eger kişini içi revân bolup turmasa (4) sumâķ iki direm mâzû-yı sebz bir direm (5) pöst-ı enâr-ı turş yarım mişķâl bularnı (6) soķup elgep su birle ħamîr kılıp (7) ħab kılıp²¹³ mayak {1}²¹⁴ dék kılıp tavuķ toħmnı (8) yarım fışķan sarıgı birle қоşup bermek (9) kerek bisyâr nâfi` turur içi turar ‘ilâc-ı (10) istiskâ-yı laħm[ı]²¹⁵ ħıyârşenbez-i fülüs²¹⁶ kâsnî (11) bergini suy[ı] birle ħal kılıp yegey bisyâr [41a] (1) mücerreb turur²¹⁷ ‘ilâc ġarîķün yarım mişķal (2) türbüd yarım mişķal zencebîl çarîķ²¹⁸ rubb-ı süz²¹⁹ yarım mişķal (3) ħabbü’l-melik iki dâne rîvend beş mişķal bu edviye- (4) lerni şerbet kılıp içse bisyâr fâyide kılır (5) şıħhat tapar ‘ilâc-ı istiskâ-yı ħabl[ı] (6) ustûħudüs üç mişķal yarım mişķal (7) bādrencebüye iki mişķal ebrişim-i ħâm üç (8) mişķal aķ ħand yeti mişķal bādyân-ı Rümî (9) {Rümî} bir yarım mişķal eftimün üç mişķal (10) bādyân-ı resmî²²⁰ iki mişķal toħm-ı kâsnî iki engür iki (11) mişķal bîħ-i sūs-ı şîrîn iki mişķal [41b] (1) bularnı ħaynatıp şâf kılıp

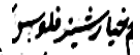
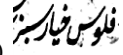
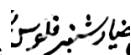
²¹¹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), i. (23b/3)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

²¹² Metinde , B. (21a/12) ve İ. (23b/3)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “Ķarâbâđın”dır.

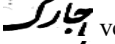
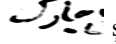
²¹³ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (21a/14) ve İ. (23b/6)’de şeklidir.

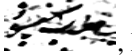
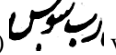
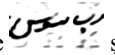
²¹⁴ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (-), İ. (23b/6)’de şeklidir. Dolayısıyla “mayak+ı” şeklinde yazılan kelimedeki “ı” belirtme ekinin sehven yazıldığı düşünölmektedir.

²¹⁵ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (21b/1) ve İ. (23b/8)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

²¹⁶ Metinde , B. (21b/1) ve İ. (23b/8)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “fülüs-ı ħıyârşenbez”dir.

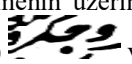

²¹⁷ Metinde silik yazılan kelime, B. (21b/2) ve İ. (23b/9)’de şeklidir.

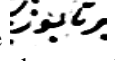
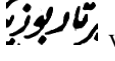
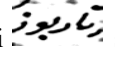
²¹⁸ Metinde , B. (21b/3) ve İ. (23b/10)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “çârek”tir.

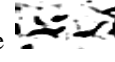

²¹⁹ Metinde , B. (21b/3) ve İ. (23b/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “rubb-ı sūs”tur.

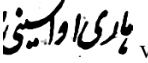
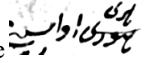
²²⁰ Kelimenin üzerinde ħaşıye vardır, açıklamada “bādyân” yazmaktadır.

yete miskāl (2) gülkand bile şerbet kılıp nehārda içmek (3) kerek şifā tapkay **şifat-ı şerbet-i** {şerbet} (4) büzürī ki müstesķāğa bisyār nāfi‘dür (5) cigerge mi‘dege bisyār menfa‘at²²¹ kılur pōst-ı bīh-i kāsīnī o- (6) tuz direm tohm-ı kāsīnī yigirme direm pōst-ı (7) bīh-i bādyan-ı şehri yigirme direm küşüs (8) anı leteğa alıp yörgep beş direm (9) pōst-ı bīh-i kevre on direm bularnı (10) yarım soķup mülāyim kaynatıp bir yarım (11) ayak sunıñ nişf kalğunça andın keyin **[42a]** (1) hūb şāf kılıp kand bile kaynatıp (2) kıvāmığa keltürüp her kün nehārda (3) bir kaşuķğa tört kaşuķ su (4) katıp nim-germ kılıp içmek kerek bisyār (5) fāyide kılur ‘**ilāc-ı** istiskā bir tārbū- (6) zī ki siyeh bolğay yana bir tā[r]būzi²²² ki (7) yek reng bolğay aķ bolğay bu tār- (8) būznı su bile kızanğa salıp kaynatıp (9) tā ki tārbūzlar hūb ğavt yegey (10) alıp tā artedin²²³ aħşamğa kaynatıp (11) aña hari urdasını²²⁴ salıp kaynatmak **[42b]** (1) kerek hūb fişķay andın keyin bu tār- (2) būznı kızandın alıp kiçikkine şikāf (3) kılıp tārbūznıñ içige {birer} (4) birer çimdim ‘asel salmak kerek kéçe (5) aydında koymak kerek nehārda her tārbūz- (6) dın birer kaşuķ su içmek kerek bede- (7) niĝe zimād kılmak kerek tā kim yaħşı bolğay (8) bākī suya ğusl kılmak kerek bisyār (9) fāyide kılur **cüllāb** cüllāb ki istiskā-ı tabl[ī]ge²²⁵ (10) sūd kılur üç direm ustūhudūs- (11) nı rāziyāne suyu birle yemek kerek her هفته **[43a]** (1) bir mertebe bermek kerek hūkemā aydı kim istiskāğa (2) ul²²⁶ ta‘āmdın bermegil tā tokuz sā‘at (3) ötmegünçe **eger savuķ** mizāc cigerdin (4) istiskā bolğan bolsa nūş-dārū (5) ve tiryāķ-ı büzürg bermek kerek **eger istiskā** (6) cigerniñ ıssıĝlıķıdın peydā bolğan (7) bolsa sikencübīn-i büzürini şīr-i ħar (8) birle bermek kerek ĝızāğa nohūd-ab yegey (9) mücerreb turur **şifat-ı** sikencübīn tohm-ı (10) kāsīnī iki miskāl pōst-ı bīh-i kāsīnī (11) üç yarım miskāl bularnı yumşak soķup **[43b]** (1) bir yarım ayak su birle bir piyāle sirkege (2) çılap bir kéçe turğuzup andın (3) keyin āheste kaynatmak kerek dārūlar- (4) nıñ ta‘āmı hūb çıkğay andın keyin (5) bözde süzüp şāf kılıp toķsan (6) miskāl kand-ı sefid salıp

²²¹ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “[ciger]ge mi‘dege bisyār” yazmaktadır. Tamamlamalar B. (21b/11) ve İ. (24a/4)’ye göre yapılmıştır.

²²² Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (68b/4) ve İ. (24a/12)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

²²³ Metinde , B. (68b/7) ve İ. (24a/13)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “erte”dir.

²²⁴ Metinde , B. (68b/6) ve İ. (24a/14)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “heri avası”dır.

²²⁵ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

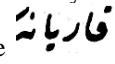
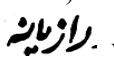
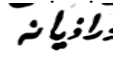
²²⁶ Metinde , B. (-), İ. (24b/5)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “un”dur.

yana mülâyim {ka} (7) kaynatmak gerek tâ kıvâmığa²²⁷ (8) kelgey bu şerbetdin her şabâh yete (9) mişkâlnı üç kaşuk ıssıg su birle (10) hal kılıp içmek gerek murğ-ı civân zirik (11) bile bermek gerek nâfi‘ turur **eger istiskâda [44a]** (1) harâret-i ciger bolsa ve teşnelik bolsa şerbet-i (2) büzür-ı serd bermek gerek **şifat-ı** şerbet-i (3) büzür-ı serd tohm-ı kâsinî ve tohm-ı hıyâr ve (4) tohm-ı bâdreng ve tohm-ı harbûze-i nîm-küfte²²⁸ (5) her kıysıdın beş mişkâl ve pöst-ı bîh-i (6) kâsinî iki mişkâl²²⁹ seksen mişkâl kılmak (7) gerek **şifat-ı şerbet-i** büzürî ki süddeni (8) açar tohm-ı kâsinî kâriyâne²³⁰ şahm-ı²³¹ küşüş (9) her kıysıdın iki yarım mişkâl on (10) direm pöst-ı bîh-i râziyâne beş direm (11) bularnı yarım soğup kaynatıp **[44b]** (1) kıvâmığa keltürüp şâf kılıp (2) içmek gerek **ilâc-ı** istiskâ eger savukdın (3) ve balğamdın bolsa büzür-ı germ bermek (4) gerek **şifat-ı** büzür-ı germ tohm-ı bâdyân ve kerefiş (5) anisün her kıysıdın beş mişkâldın (6) pöst-ı bîh-i bâdyân ve bîh-i kerefiş her kıysıdın (7) iki mişkâl bularnı bir kâse su birle kaynatıp (8) şâf kılıp yetmiş mişkâl kand izâfe (9) kılıp yana âheste kaynatıp kıvâmığa (10) keltürüp bu şerbetdin bir kaşukğa (11) üç kaşuk su koşup içmek **[45a]** (1) [kerek]²³² nohûd-âb ğizâ kılmak gerek faklan güştı (2) birle amâ sudın perhîz kılmak gerek (3) şâhib-i istiskâ herġiz su içmegey eger (4) nâ-çâr bolsa temür kazanda sunı kaynatıp (5) dört hişşedin bir hişşe kalğanda içmek (6) gerek **ilâc-ı** istiskâ şafrâdın ruṭubet- (7) din peydâ bolğan bolsa élig ayağları (8) şışkan bolsa sikencübîn-i büzürîni (9) bu tarîka birle yasap bermek gerek bâdyân tohm-ı (10) küşüş tohm-ı harbûze her kıysıdın üç (11) mişkâl bâdyân-ı Rümî pöst-ı bîh-i **[45b]** (1) kâsinî²³³ her kıysıdın iki mişkâl ve tohm-ı kâsinî beş mişkâl ve tohm-ı hıyâr dört mişkâl (2) pöst-ı bîh-i keper²³⁴ bir mişkâl köhne sirke bir piyâle kand (3) yetmiş mişkâl bularnı kıvâmığa keltürüp (4) bir kaşuk şerbet üç kaşuk bâdyân (5) ‘ırkı birle hal kılıp içmek gerek süddeni (6) ve cigeri güşâde kıılır şışukını ber-ṭaraf (7) kıılır şafrâ teskîn tapar istiskâğa bisyâr (8) nâfi‘ turur **faşl** bilgil kim istiskâ

²²⁷ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

²²⁸ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

²²⁹ Metinde eksik yazılan cümle, B. (15a/13) ve İ. (25a/3)’de “iki mişkâl kand” şeklindedir.

²³⁰ Metinde , B. (69a/14) ve İ. (25a/4)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “râziyâne”dir.

²³¹ Metinde , B. (69a/15) ve İ. (25a/5)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “tohm”dur.

²³² Metinde 44b sayfasının sonunda “kerek” kelimesi yazmaktadır.

²³³ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “her kıysıdın iki mişkâl ve tohm-ı kâsinî” yazmaktadır.

²³⁴ Metinde , B. (70a/4) ve İ. (25b/6)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “keber”dir.

(9) üç kısmdur zıkkī tablī ve lahm[ī]²³⁵ bularnıñ (10) beyānı toludur amā bu bābda mücmel beyān kılduğ (11) ‘illeti oldur kim reng rū-yı yaman bolur [46a] (1) kıaysı kışınıñ kırsaķı ağır bolsa şışer boynı (2) yinçke bolur ve nefesi teng bolur fışābı endek (3) endek kelür ve kıol futları şışer yol (4) yürse yanı āvāz kıılır bu istiskā (5) barça istiskādın za‘f turur ammā her (6) kıaysıda ısıtma bolur taħşış²³⁶ istiskā-yı zıkkī (7) bolsa zinhār su içmegey susasa tatlığ enārnı (8) şerbet kıılıp içsün ğızāğa tavuğ ğüştı (9) yā kıoy ğüştı bile noħūd-ab içsün muña hem (10) dārçını ve zīreni bādyān salıp (11) kıaynatıp bermek kerek şerbetige pōst-ı [46b] (1) bīh-i kebīr²³⁷ iki mişkāl pōst-ı bīh-i kāsni iki mişkāl bīh-i (2) kerefş iki mişkāl pōst-ı bīh-i bādyān iki mişkāl (3) sūs şīrīn kıılıp pōst-ı bīhni terāş kıılıp (4) iki mişkāl toħm-ı kāsni nim-kūfte iki mişkāl toħm-ı {küşüt} (5) küşüt²³⁸ üç mişkāl toħm-ı bādyān-ı şehri iki mişkāl (6) ğül-i sīrh²³⁹ bir kef bādyān-ı Rūmī nim-kūfte iki mişkāl (7) persiyāvşān iki pōst-ı dıraħt-ı yedā²⁴⁰ iki mişkāl (8) rīvend-i Çinī- i a‘lā on mişkāl sirke otuz mişkāl (9) egīr²⁴¹ yōtel bolsa toħm-ı tere ve bādrenğ üç mişkāl {eger} (10) eger ısıtması bolsa bu edviyelerni revenye²⁴² suy[1] bir yarım (11) kāse sirke bile çılap bir keçe turğuzup ertesi [47a] (1) āheste kıaynatıp tā nişf kıalğay andın keyin letede (2) süzüp altmış mişkāl kıand izāfe kıılıp yana āheste (3) kıaynatıp tā yarmı kıalğunça yana süzüp savutup (4) rīvendni ħüb soķup bu şerbetke kıoşup her kün (5) bu şerbetdin nehārīde bir kıaşuķnı tōrt kıaşuķ (6) su bile içmek kerek mücerreb turur va‘llāhu a‘lem bi’s-şavāb (7) şerbet-i sīb ya‘nī **alma şerbeti mi‘dege yürekke ħāşiyye ıssığ-** (8) dın bolğān zağifetke²⁴³ menfa‘at bisyār kıılır ol (9) teşnelikni def‘ kıılır aççığ alma ve tatlığ almadın berāber (10) alıp soķup suy[1]nı çıkırıp

²³⁵ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (70a/10) ve İ. (25b/11)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

²³⁶ Metinde , B. (70b/2) ve İ. (26a/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “taħşuş”tur.

²³⁷ Metinde , B. (70b/5) ve İ. (26a/6)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “keber”dir.

²³⁸ Metinde , B. (70b/8) ve İ. (26a/9)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “küşüs”tur.

²³⁹ Metinde , B. (70b/9) ve İ. (26a/10)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “surh/sürh”dür.

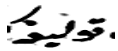
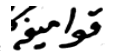
²⁴⁰ Metinde , B. (70b/11) ve İ. (26a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bīd”dir.

²⁴¹ Metinde , B. (70b/11) ve İ. (26a/12)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “eger”dir.

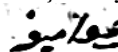
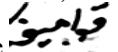
²⁴² Metinde , B. (70b/13) ve İ. (26a/13)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “rīvend”dir.

²⁴³ Metinde , B. (-) , İ. (26b/5)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “za‘f”tır.

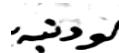
kaynatıp (11) tā nısf ƙalğunça şāf ƙılıp bir kéçe turğuzup [47b] (1) ƙand salıp yana aheste ƙaynatıp ƙıvā[m]ıǵa²⁴⁴ kéltürüp (2) nehārī ƙılsa kerek²⁴⁵ ğızāǵa nohūd-ab yegey **nev’-i dīger {alma}** (3) **tatlıǵ almanı suy[ı]dın** altmış mişkāl alıp otuz mişkāl (4) aƙ ƙand salıp hūb ƙaynatıp almak kerek ‘avāmıǵa²⁴⁶ (5) kéltürüp ƙand salıp eger ƙand bolmasa bedeli ƙuruǵ (6) üzüm **şerbet-i habbū’l-as Fārsīde mürūd dāne** (7) dérlér yigirme mişkālını yarım piyāle suda ƙaynatıp (8) almak kerek tā ƙıvāmıǵa kelgey **eger ƙişi zaǵırni hūlbeni** (9) maǵz-ı bihī penbe- dānīni²⁴⁷ küncidni her ƙaysıdın berāber alıp soǵup (10) ıssıǵ suda yoǵurup merhem ƙılıp şışuƙ (11) ve bez kever-dünbe²⁴⁸ ƙıǵan dek nemerselerge ƙafsa aǵız- [48a] (1) landurur bisyār müçerreb²⁴⁹ turur eger ‘adesni ƙişnīz bile (2) haşhāşnı şīr[e]si²⁵⁰ bile tef berip yese {ƙu} (3) ƙursaqdaki ƙannı def’ ƙılır **şerbet-i sikencübīn** (4) yüz mişkāl ƙand-ı sefidni şāf ƙılıp ƙaynatmaq kerek (5) tā yahşı ğalīz bolǵay aña otuz mişkāl sirkeni (6) izāfe ƙılıp yana iki üç ƙaynatıp her şabāh (7) yete ƙaşub²⁵¹ şerbetke yete ƙaşuƙ su ƙatıp (8) içmek kerek **eger ƙişini alaƙanı** ve kef-i pāy ve (9) iki dalusı köyse bih-i īrsiyāhni²⁵² soǵup (10) inek ƙatıǵıda²⁵³ āftābda yatƙuzup köygen yerge (11) zımād ƙılsa def’ bolǵay eger ƙişini yüregi [48b] (1) salsa [sa]vuƙdın²⁵⁴ aǵrısı sarıǵ çiçek ve bābūnec (2) her ƙaysıdın iki mişkāl zaǵır tohım-ı hūlbe her

²⁴⁴ Metinde şeklinde yazım yanlışı bulunan ve eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (26b/9)’de şeklindedir.

²⁴⁵ Metinde anlaşılamayan cümle, B. (-), İ. (26b/10)’de “nehārda içmek kerek” şeklindedir.

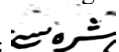
²⁴⁶ Metinde , B. (-), İ. (26b/12)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ƙıvāmıǵa”dır.

²⁴⁷ Metinde , B. (60a/10) ve İ. (26a/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “penbe- dāne”dir.

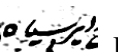
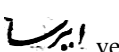
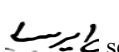
²⁴⁸ Metinde , B. (60a/8) ve İ. (27a/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu ğavar-dümel’dir. Kitāb-ı Tıbb-ı Yusūfi’de (130/10) verilen açıklamaya göre dümel bir ƙıbandır ve en

tehlikeli çeşidi “ğavar”dır.

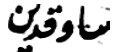
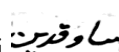
²⁴⁹ Metinde , B. (-), İ. (27a/3)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “müçerreb”dir.

²⁵⁰ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (27a/4)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

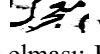

²⁵¹ Metinde , B. (22b/9) ve İ. (27a/7)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ƙaşuƙ”tur.

²⁵² Metinde , B. (23a/2) ve İ. (27a/9)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “īrsā”dır.

²⁵³ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “āftābda” yazmaktadır.

²⁵⁴ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (23b/9) ve İ. (29a/12)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

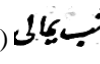

kaıysıdın (3) üç mişkāl tohm-ı ma‘ ciki²⁵⁵ ve tohm-ı haṭīm²⁵⁶ her kaıysıdın (4) yete mişkāl bularnı hūb soķup ilge[p] (5) bādyān suy[ı] birle nim-germ kılıp derdi (6) tutķan maħalde çafmak bih bolur nev‘-i dıger (7) {nev‘} yūrek ađrıkı savuķdın bolsa bu Őerbet (8) içmek kerek fāyide kılır ūuk buya (9) yılduzını pōstını aķlap yarım soķup (10) iki mişkāl tohm-ı kāsni yarım soķup kaınatıp (11) yete mişkāl kand bile Őerbet kılıp içmek kerek [49a] (1) Őifā bolur egır za‘ıfeni haıyı bađlansa (2) gūŐāde kılır murd tōrt direm pūdīne-i (3) kūhī tōrt direm mevīz-i nī-dāne²⁵⁷ yigirme direm (4) bularnı soķup uy ōti birle ħal (5) kılıp Őāf étip koımak kerek Őıħħat (6) bolur eger za‘ıfe haıyı tursun deŐeđ (7) enār iegi birle ve sūrme zengār bir mişkāl mūrūd (8) suıı birle éliŐtūrüp ve pāre-i peŐm (9) birle fercige koıgey eger aķ[a]kīyā²⁵⁸ ve Őīb-i Yemānī²⁵⁹ (10) ve māzū bularnı koŐup ħal kılısa henüz (11) yaħŐıraķ bolğay def‘ rīŐ-i kel berg-i [49b] (1) merdūd²⁶⁰ birle mişkāl²⁶¹ ħınā tōrt mişkāl nūŐādır (2) üç mişkāl boz boğa üç mişkāl égir yete mişkāl (3) buđı²⁶² mūñüzini köydürüp beŐ (4) mişkāl örük yel[i]mi iki mişkāl eçkü mūñüzi {kö} (5) köydürüp bir mişkāl ķamuŐ yıldızı hem bu hemelerni soķup (6) köhne sirkede bir keçe yatğuzup tazniđ baŐını hūb tatalap tavuķ (7) peri birle neçe nevbet çafmak kerek arığay²⁶³ cerāħatni gūŐt (8) türetmegini pat ķurutmaknı ‘ilacı bu turur mūm beŐ direm anzarūt²⁶⁴ (9) beŐ

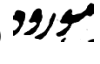

²⁵⁵ Metinde , B. (23a/11) ve İ. (27a/12)’de Şeklinde yazılan kelimeyle ilgili iki ihtimal bulunmaktadır: Birincisi, Macirek elması: Bir elma çeşidi <https://www.daka.org.tr/panel/files/files/yayinlar/mus-yoresel-urunler-ve-cografya-isaretler.pdf> (URL-5, 10.06.2021). İkinisi, Majıra; *Lat. comarum* Rosaceae cinsine ait çok yıllık otsu bitkilerdir (Turkpenova, 2021: 197). Anlamsal olarak kesinlik bulunmayan kelimeye iki anlam birden verilmiştir.

²⁵⁶ Metinde , B. (23a/10) ve İ. (27a/12)’de Şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ħaṭīm”dir.

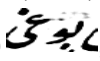

²⁵⁷ Metinde , B. (23b/3) ve ve İ. (27b/4)’de Şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “mevīz-i bī-dāne”dir.

²⁵⁸ Metinde Şeklinde eksik yazılan kelime, B. (23b/7) ve İ. (27b/8)’deki Şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

²⁵⁹ Metinde , B. (23b/7) ve İ. (27b/8)’de Şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “Şeb-i Yemānī”dir.

²⁶⁰ Metinde , B. (23b/8) ve İ. (27b/10)’de Őeklinde yazılan kelimenin dođrusu “mūrūd”dur.

²⁶¹ Metinde eksik yazılan cümle, B. (23b/8) ve İ. (27b/9)’de “bir mişkāl” Őeklinindedir.

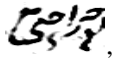

²⁶² Metinde , B. (23b/9) ve İ. (27b/11) Şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “buğı”dur.

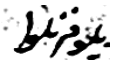

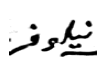
²⁶³ Metinde Şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (-), İ. (27b/15)’de Őeklinindedir.

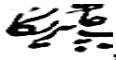
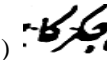
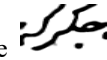
²⁶⁴ Metinde Şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (24b/5) ve İ. (28a/11)’de Őeklinindedir.

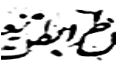
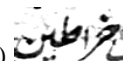
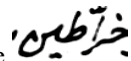
mişkāl sefīde-i kal'ī beş mişkāl seng-i sürme beş mişkāl gül yağı (10) birle merhem kılip cerāhatke bolsa²⁶⁵ tāze bolur eger kişini cigeride ḥarāḥati²⁶⁶ (11) bolsa kızıl şandalnı aq şandalnı arfa unı birle benefşe ve [n]ilüfer²⁶⁷ [50a] (1) gül-i surḥ her ḳaysıdın bir direm bularnı meyde kılip (2) elgep kāsni suy[1] birle yā ḥurfe suy[1] birle rīvend-i Çinī (3) izāfe kılip çigerige²⁶⁸ çafmak kerek bisyār mücerreb turur (4) **ḥavāş-ı tarāḥin**²⁶⁹ ya' nī ḳurutdur ol ḳurut su alğan kūze (5) yā ḳabaḳnı astındaḳı nemnāk yerde bolur rengi sarıḡ boyı (6) uzun boḡumluḳ anı Fārsīde ḥarāḥin dērler Türkīde (7) yer ḳurutı dērler eger kişini siñiride cerāḥat peydā bolsa ḥarāḥin- (8) ni meyde kılip ol cerāḥatke salsa bih bolur {şafrā} **şafrā dārūsı** (9) üç mişkāl bīḥ-i sūs-ı şīrīn üç mişkāl toḥm-ı ḥarbūze (10) üç mişkāl sarıḡ seçek uruḡı üç mişkāl turb (11) uruḡı bir mişkāl rīsmān²⁷⁰ u[r]uḡı²⁷¹ üç mişkāl nemek-i Hindī [50b] (1) bularnı ḳaynatıp içmek {ker} kerek bisyār (2) menfa'at kılır **nefsü'd-dem**²⁷² ya' nī yötelgende (3) ḳan kelür şarāb-ı encübār bermek kerek şıfat-ı (4) encübār bu turur yarım mişkāl soḡḡan (5) encübār alta mişkāl iki yarım direm aq (6) şandalnı meyde kılip ḳoşup bir piyāle (7) su birle ḳaynatıp tā nişf ḳalḡunça (8) şāf kılip otuz mişkāl ḳand-ı sefid (9) birle endek ḳaynatıp ḳıvāmıḡa keltürüp (10) içmek kerek bisyār fāyide kılır ḡızāḡa (11) yasmuḳ yegen²⁷³ arfa suy[1] içkey [51a] (1) 'ilāc-ı azah ya' nī söḡelni aytur (2) bu 'illet ḥılt-ı ḡalīz sevdādın (3) peydā bolur açıḡ tārbūznı leşini (4) sarıḡ çiçek birle

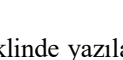
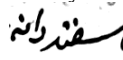
²⁶⁵ Metinde “cerāḥatke bolsa” ifadesi bağlama göre doğru değildir. “Bolsa” kelimesi B. (24b/6-7) ve İ. (28a/13)'de “ḳoysa” şeklindedir.

²⁶⁶ Metinde , B. (24b/7) ve İ. (28a/14)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ḥarāreti”dir.

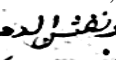
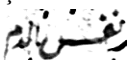
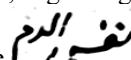
²⁶⁷ Metinde şeklinde yazımı anlaşılmayan kelime, B. (24b/8) ve İ. (28a/15)'de şeklindedir.

²⁶⁸ Metinde , B. (24b/11) ve İ. (28b/2)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ciger”dir.

²⁶⁹ Metinde , B. (24b/12) ve İ. (28b/3)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ḥarāḥin”dir.

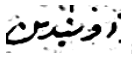
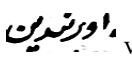
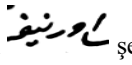
²⁷⁰ Metinde şeklinde yazılan kelimenin anlamlarından biri “pamuk”tur. Sözü edilen kelime B. (25a/5) ve İ. (28b/9)'de “Hezārsifend/Sifend-dāne: Üzerlik Üzerlik tohumu” kelimesine karşılık gelmektedir. Kelimenin “pamuk” yahut “üzerlik otu” mu olduğu kesin olarak bilinemediğinden iki anlam birden verilmiştir.

²⁷¹ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

²⁷² Metinde , B. (25a/6) ve İ. (28b/10)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “nefsü'd-dem”dir.

²⁷³ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “yegey”dir.

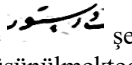
çafsa veyā her kün (5) sirke birle tuznı çapıp yumağ (6) kerek fāyide kıılır **nev‘-i dīger** sidük- (7) niğ köfüğini sürtse hem fāyide kıılır (8) **nev‘-i dīger** sögelni o[r]nıdın²⁷⁴ yulup (9) ādemni āb-1 menīsini sürtse hem (10) def‘ kıılır **nev‘-i dīger** sarıg zernih- (11) ni kuruğ üzümni uruğını çıkarıp **[51b]** (1) meyde kıılıp sögelge sürtse def‘ bolur (2) ‘ilāc Mollā Kūṭb aytur eger kimersenı yötel (3) tutsa kéçe tola tola teşvīş birle bu ḥabnı (4) tenāvül²⁷⁵ afyün rubb-1 süs ya‘nī çüçük (5) buya cem‘-i ‘Arabī nişeste her kıaysıdın berāber (6) soğup élgep şire-i ḥaşḥaş ya‘nī (7) köknārni şiresi bile yoğurup (8) ḥab kıılıp yemek kerek bisyār fāyide kıılır **eger kişi** (9) yötel bolsa kuruğ²⁷⁶ Mollā Kūṭb aytur şerbet-i (10) līmū münāsībdür līmūniğ bedeli pūdīne eger pūdīne **[52a]** (1) bolmasa bādyan zirik kara örük her (2) kıaysıdın alıp kaynatmak kerek līmūga (3) bedel turur **şifat-1** rūgan-1 bādām-1 muğaşşer (4) otuz miskāl aq kand beş miskāl (5) kand bolmasa bedeli kuruğ üzüm turur (6) anı yumşak meyde kıılıp neçe katre suyu (7) tamızıp mis ṭabakka alıp otta koymak (8) kerek tā yağı ki bar çıkar **şifat-1** rūgan-1 (9) şūnīz ya‘nī siyeh-dāne turur yigirme miskāl (10) açığı bādām-1 mağz-1 muğaşşer otuz miskāl aq (11) kand beş miskāl bularnı yumşak meyde kıılıp **[52b]** (1) rūgan-1 cevznih düstürı birle yağ (2) tartmak kerek **şifat-1** rūgan-1 cevz otuz (3) miskāl²⁷⁷ beş miskāl aq kand bularnı yumşak (4) soğup neçe katre tuz bile tamızıp (5) rūgan-1 bādāmniğ düstürıda²⁷⁸ yağ çıkar- (6) mak kerek şafra ve sevdā ve balgamge bisyār müfid (7) turur **eger şafra üçün** kay kılay deseñ²⁷⁹ (8) sikencübīni kandı ‘aselnı yılıg su bile (9) yā turb suy[1] birle yā kavun yıldızını birle (10) kaynatıp yā hinduvāne suy[1] birle tatlıg enār (11) suy[1] birle hinduvāne suyıga bir zerre sir-ḥışt **[53a]** (1) koşup nehārda içmek kerek mücerreb turur eger kişi (2) balgam üçün kay kılay dese sikencübīn ‘asel sarıg çiçek- (3) ni kavun yıldızını kaynatıp endek tuz (4) salıp kıç[1]ni²⁸⁰ hem kaynatıp yā toḥm-1 tīzni²⁸¹ kaynatıp

²⁷⁴ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (25b/9) ve İ. (29a/3)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

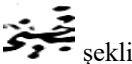
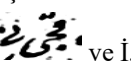
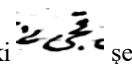
²⁷⁵ Metinde eksik yazılan cümle, B. (26a/5) “tenāvül kıılmaq kerek” ve İ. (29a/6-7)’de “tenāvül kıılğan” şeklindedir.

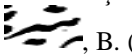

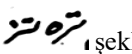
²⁷⁶ Metinde anlamsal açıdan karışıklık bulunan cümle, B. (26a/9) “kuruğ yötel bolsa” ve İ. (29a/9)’de “kuruğ yötel” şeklindedir.

²⁷⁷ Metinde eksik yazılan cümle, B. (26b/4-5) ve İ. (29b/4)’de “mağz-1 cevz otuz miskāl” şeklindedir

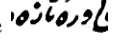
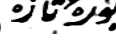
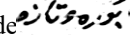
²⁷⁸ Metinde şeklinde yazılan kelimedede, dad (د) harfinin yanındaki elif (ل) harfine benzer işaretin sehven yazıldığı düşünülmektedir.

²⁷⁹ Kelimenin üzerinde haşiye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

²⁸⁰ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (26b/13) ve İ. (29b/12)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

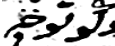

²⁸¹ Metinde , B. (26b/13-14) ve İ. (29b/12)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “tere-tīz” dir.

endek (5) ‘asel koşup qarın toqluqıda aqşam içmek kerek (6) eger sevdā için kay kılay desen sikencübîn (7) ve maştakî ve nemek-i Hindî ve [bū]re-i taze²⁸² ve sarıg (8) çiçek bularnı kaynatsa namāz-ı huftendin keyin (9) toqluqda iç[me]gi²⁸³ bisyār mücerreb turur eger kişi zağîrni (10) hūlbeni ya ‘nī şamuşa mağz-ı pūnbe-dāneni²⁸⁴ ve kütüçe²⁸⁵ (11) bularnı her kıaysıdın berāber alıp meyde kılıp²⁸⁶ [53b] (1) ıssıg su birle merhem kılıp katıg yel ve bez (2) kev[er]-dünbege²⁸⁷ ve yerākānga çafsa yumşatıp yandurur (3) **mücerrebāt-ı Hā**‘ce Qādîdın turur balgam sebebidin (4) bolğan²⁸⁸ mi ‘dege menfa‘at kıılır maştakî sūnbül (5) bādyān-ı şehri gül-i surh bu hemeni berāber kılıp (6) soqup elgep kand birle ma‘cūn kılıp erte (7) ve aqşam bir miskālını bihî suy[ı] birle hal (8) kılıp yemek kerek māş-ı muqāşşer nefis ügre hamîr[i]ni (9) bādyān suy[ı] birle turguzup içkey (10) mücerreb turur **harqu’l-bevl** ya ‘nī süzek h‘āh (11) şafrādın h‘āh yana sebebdin bolsa **Farsça Rubā’î [54a]** (1-4) **Farsça Rubā’î** (4) şıfat-ı qurş-ı kākūnec mağz-ı (5) hıyār ve mağz-ı tohm-ı bādrenge ve mağz-ı bādām-ı muqāşşer (6) ve çüçük buya suy[ı] nişeste cem‘-i ‘Arabî ve ketir[ā]²⁸⁹ (7) hūn-ı siyāvşān ve kündür-i deryāi ve kākūnec ki (8) perde-i ‘arūsek²⁹⁰ derler her kıaysıdın on (9) direm tohm-ı kerefiş iki direm afyūn bir direm bularnı (10) meyde kılıp elgep bādyān suy[ı] birle hamîr kılıp (11) on miskāl kand koşup şîrîn kılıp {semiz} [54b] (1) semiz otıñ şîresi birle yemek kerek (2) gızāge māş-ı muqāşşer öl yumalak sübüt (3) köknār şîresi bile

²⁸² Metinde şeklinde yazımı anlaşılabilen kelime, B. (27a/2) ve İ. (29b/15)’de şeklindedir.

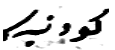

²⁸³ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

²⁸⁴ Metinde , B. (29a/11) ve İ. (30a/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “penbe”dir.

²⁸⁵ Metinde ve B. (27a/11)’de şeklinde yazılan kelime “kenevir” olarak tanımlanmaktadır. Fakat

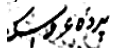

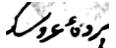
sözü edilen kelimenin karşılığı İ. (30a/2)’de olarak verildiğinden ve “کنوچه” kelimesinde kef (ك) ve nun (ن) harfinin arasında vav (و) harfi olmadığından kelimenin “kenevçe” değil “küçüle” olması gerektiği düşünülmektedir.

²⁸⁶ Metinde, B. (-), İ. (-) sayfanın 9. satırının der-kenarında “kay kıılır” ifadesi vardır fakat hangi kelime için açıklama yapıldığı belli değildir.

²⁸⁷ Metinde ve İ. (30a/3)’de şeklinde yazılan kelime, B. (27a/12-13)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

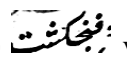
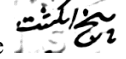
²⁸⁸ Metinde eksik yazılan cümle, B. (27b/4-5) “balgam sebebidin mi‘de za‘îf bolğan üçün” ve İ. (30a/5)’de “balgam sebebidin za‘îf bolğan mi‘dege” şeklindedir.

²⁸⁹ Metinde eksik yazılan kelime, B. (28a/2) ve İ. (30a/15)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

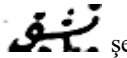
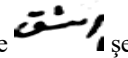
²⁹⁰ Metinde , B. (28a/3) ve İ. (30b/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “‘arūsek der perde”dir.

içkey ügre hem içkey (4) ‘ilâc-ı derd-i sırd ya‘nî tal ağrıkı ‘alâmeti (5) oldur kim kolını derd bar yerge koyup (6) basıp tursa derdi ziyâde bolur anı²⁹¹ (7) qurş-ı keper turur şıfat-ı qurş-ı kebîr pöst-ı (8) bîh-i kebîr bês direm zerâvend-i tavîl iki direm (9) fencengüş²⁹² ve filfil-i siyâh her qaysıdın (10) altı direm bularnı soqup élgep (11) otuz²⁹³ direm köhne sirkege tört direm [u]şak²⁹⁴ [55a] (1) zam kılıp hab étip her kün nehârda (2) bir miskâl²⁹⁵ on miskâl şerbet-i sikencübîn (3) birle qoşup tenâvül kılmak kerek mücerreb (4) turur ‘ilâc fâlicge mâ‘ü’l-‘asel münâsîbdür (5) tarîki oldur kim ‘asel bir rıtl ya‘nî yarım ayak (6) bolur qaynatıp²⁹⁶ her ikisini qoşup (7) cîlâbnı²⁹⁷ tarîkide mülâyim (8) qaynatmak kerek bir hişsesi kêtip iki hişsesi (9) qalgandın keyin zencebîl filfil sünbül dâr- (10) çîn qaranfil havlincân²⁹⁸ maştakî her qaysıdın (11) bir miskâlnı soqup élgep halğage alıp yana iki [55b] (1) üç qaynatmak kerek hâcet vaqtide (2) bu mâ‘ü’l-‘aselnı endek endek yemek kerek (3) ‘ilâc-ı zükâm ya‘nî ruṭûbet dimâgdın (4) boğzığa yâ burnığa kelgenini aytur eger (5) ıssıgdın bolsa burnı boğzı köyer (6-9) **Farsça Rubâ‘î** (9) şıfat-ı şerbet-i (10) nîlüfer gül-i nîlüfer-i deryâi tört miskâl (11) bularnı bir piyâle su birle qaynatıp [56a] (1) kıvâmığa keltürmek kerek **eger savuqđın** (2) bolsa ‘alâmeti oldur ki başı yüzi (3) ağır bolur muña şerbet-i zūfâ bermek (4) kerek şıfat-ı şerbet-i zūfâ zūfâ iki (5) miskâl bîh-i bādyān bîh-i kerefiş ve ir- (6) siyâh ya‘nî bîh-i sūs ve persiyāvşān (7) her qaysıdın bir miskâldın encîr on (8) ‘aded hemesini soqup bir piyâle su (9) birle qaynatmak kerek tā yarmı qalğunça (10) andın keyin şāf kılıp qand qoşup (11) yana qaynatıp kıvâmığa keltürmek kerek [56b] (1) eger savuqđın bolsa ‘alâmeti oldur ki başı yüzi (2) ağır bolsa buña şerbet-i zūfâ bermek kerek şıfat-ı (3) şerbet-i zūfâ zūfâ iki mişkâl bîh-i²⁹⁹ bādyān bîh-i kerefiş ve ir- (4) siyâh ya‘nî bîh-i süsen

²⁹¹ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (30b/6)’de “anıq ‘ilâcı” şeklindedir.

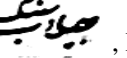
²⁹² Metinde , B. (28a/14) ve İ. (30b/8)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “fencengüş”tür.

²⁹³ Kelimenin üzerinde haşîye vardır, açıklamada “direm” yazmaktadır.

²⁹⁴ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (-), İ. (30b/9)’de şeklindedir.

²⁹⁵ Metinde eksik yazılan cümle, B. (28b/1) ve İ. (30b/10)’de “bir mişkâlnı on mişkâl” şeklindedir.

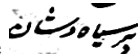
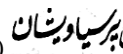
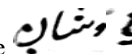
²⁹⁶ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (30b/12-13)’de “alta rıtl su qaynatıp” şeklindedir.

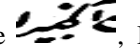
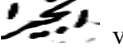

²⁹⁷ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin bağlama göre “cüllâb” olduğu düşünülmektedir.

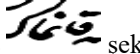
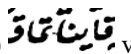
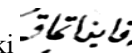
²⁹⁸ Metinde , B. (-), İ. (30b/15)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “havlencân”dır.

²⁹⁹ Metinde şeklinde yazılan kelimedede, hı (خ) harfinin ortasındaki noktanın sehven konulduğu düşünülmektedir.

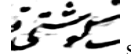
ve persiyāhviṣān³⁰⁰ her kıysıdın (5) bir miskaldın āncīr³⁰¹ on ‘aded hemesini soğup bir piyāle (6) su bile ka[y]na[t]mek³⁰² kerek tā yarmı ƙalğunça andın keyin sāf (7) ƙılıp ƙand ƙoşup yana ƙaynatıp ƙıvāmıǵa ƙéltürmek (8) kerek³⁰³ eger **ƙişiniǵ** tişlerini gūş[t]ı³⁰⁴ ƙaçken bolsa kendirni (9) soğup sirkeni ‘asel bile ƙafmak kerek şifa tafar (10) **eger ƙişi āvāzı**³⁰⁵ ıssıǵdın ĥasta bolsa ıssıǵdın pütken (11) bolsa suǵa bisyār māyil bolur anı ‘ilācı bir zerre nebāt [57a] (1) bile bir zerre meskeni ĥal ƙılıp yemek kerek (2) def‘ bolur tebs-i nebā‘ü‘l-leyl {tebs-i} nebā‘ü‘l-leyl³⁰⁶ uşaq- (3) ƙına ƙaynap ƙıçar ƙıçışıp bu renc ƙéçeler or- (4) mıdın ıssıǵ ƙopƙanda pişānesige (5) savuƙ şemāl tegip dimāǵı tu- (6) tulup bu marāz andın peydā bolur (7) anıǵ ‘ilācı bāƙlā unı ya‘nī lūbiyā unı (8) beş miskāl gül yaǵı on miskāl bularnı (9) sirke bile ƙoşup nim-germ ƙılıp ƙafmak (10) kerek bih bolur **nemeş** nemeş ya‘nī noƙta dék³⁰⁷ (11) zerre zerre ƙızıl ve tīre bolur pōstnıǵ [57b] (1) üzeside peydā bolur bu marāz başnı açuƙ ƙoyup (2) yatƙandın bolur anı ‘ilācı³⁰⁸ nişeste bāƙlā unı (3) taħu toħmnı pōstnı köydürgen³⁰⁹ şadef ve mürdār- (4) seng ve turb uruǵı toħm-i³¹⁰ ĥıyār ve ƙavun uruǵı ve (5) maǵz-ı bādām-ı muƙaşşer bularnı fuşurup (6) arfa suy[ı] birle ĥal ƙılıp ƙafmak³¹¹ értesi ĥamāmǵa (7) bargay ğızāǵa cūce ve māş-ı muƙaşşer öl yumaƙ (8) sübüt bile yegey Buƙrāt Ĥākim aytur eger kimerse nāşūr (9) bolsa balıǵ üstüĥ‘ānnı köydürüp téve mayasını (10) birle meyde ƙılıp nāşūrǵa düd berse on yılkı nāşūr (11) bolsa hem def‘ bolur def‘ -

³⁰⁰ Metinde , B. (29a/3) ve İ. (31a/9-10)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “persiyāvšān”dır.

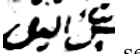
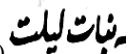
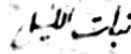
³⁰¹ Metinde , B. (29a/4) ve İ. (31a/10)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “āncīr”dir.

³⁰² Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (29a/4) ve İ. (31a/11)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

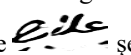
³⁰³ Metnin bu bölümü 56a’da yazılanların mükerrer hâlidir.

³⁰⁴ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (29a/10) ve İ. (31a/12)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

³⁰⁵ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “ıssıǵdın” yazmaktadır.

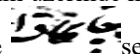

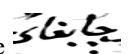
³⁰⁶ Metinde şeklinde yazımı anlaşılabilen kelime, B. (29b/2) ve İ. (31a/15)’de şeklindedir.

³⁰⁷ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

³⁰⁸ Metinde , B. (-), İ. (31b/7)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ilāc”dır.

³⁰⁹ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “-gen” eki yazmaktadır. Metinde “köydürüp” şeklinde yazılan kelime, B. (29b/12)’de “şadef-i sühte”, İ. (31b/8)’de “köydürgen” olarak yazıldığı için metinde de “köydürgen” olarak yazılmıştır.

³¹⁰ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “ĥıyār” yazmaktadır.

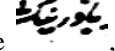

³¹¹ Metinde şeklinde yazımı anlaşılabilen kelime, B. (29b/14) ve İ. (31b/11)’de şeklindedir.

i hūn-ı bīnī eger kişini [58a] (1) burnıdın³¹² dāyim kan kelse uy tēz[e]gini³¹³ suy[1]nı (2) pahte birle filte³¹⁴ kılıp koysa kan turar bādrīngni³¹⁵ (3) suy[1]da yumak kerek³¹⁶ andın keyin kāfurnı dimāğığa bŷy kerek eger kişi nāşūr ‘illeti bolsa (4) zeytūn yağı birle hūn-ı siyāvşānnı zam kılıp (5) üç mertebe sŷrse def bolur eger kişide (6) baş ağırıkı bolsa yumalak sŷbŷt suy[1] (7) bile gŷlāb sirke bile hal kılıp dimāğığa çaķmak³¹⁷ (8) kerek ıssıg su iķip kay kılmaķ kerek³¹⁸ elbette şıhhat eger (9) kişide kulaķ ağırıkı bolsa tēve mayak[1]nı (10) piyāz bile hal kılıp bir zerre za‘fer hem koşup (11) filte kılıp kulaķığa koymaķ kerek bir sŷziş [58b] (1) peydā bolur bir kēķe kŷndŷzde dŷrŷst (2) bolur **eger kişide** teb zahmeti bolsa (3) ıssıgdın bolsa yumalak sŷbŷtni (4) soķup kand bile ŷerbet kılıp (5) ŷç kŷn nāştāda iķmek kerek eger ŷstŷhŷānıda (6) hem def bolur **eger kişi** bezgek dārŷları (7) bu turur bir mişķal nŷlŷfer yigirme dāne ķara ŷrŷk (8) bir mişķāl bādyān-ı Rŷmī bularnı kaynatıp (9) bermek kerek eger sarıgdın³¹⁹ bolsa mu (10) bir mişķāl k[o]şmaķ³²⁰ kerek **eger kişini** yılan (11) çaķsa encŷrni bergini cevzni soķup [59a] (1) endek endek³²¹ hŷb tērtetŷr zehri (2) ber-ķaraf bolur **eger kişi** tal ağırıkı bolsa (3) sirke birle gŷlābnı kaynatıp kıvāmığa (4) keltŷrŷp bermek kerek lu‘āb peydā bolur (5) anı alıp kŷk lete birle hal kılıp yanığa (6) yaķmaķ kerek elbette şıhhat tapar mŷcerreb turur (7) **eger kişi** def‘-i hūn-ı ŷikem

³¹² Kelimenin ŷzerinde haşıye vardır, aķıklamada “dāyim” yazmaktadır.

³¹³ Metinde ŷeklinde yazılan kelime, B. (30a/4) ve İ. (32a/1)’deki ŷekli gŷz ŷnŷne alınarak tamamlanmıştır.

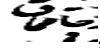

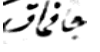
³¹⁴ Metinde , B. (-), İ. (32a/2)’de ŷeklinde yazılan kelimenin doğrusu “fetile”dir.

³¹⁵ Metinde , B. (30a/5) ve İ. (32a/2)’de ŷeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bādreng”dir.

³¹⁶ *Kelimenin ŷzerinde haşıye vardır, aķıklamada “andın keyin kā[fŷrnı] dimāğığa bŷy kerek” yazmaktadır. Tamamlamalar B. (30a/6) ve İ. (32a/3)’ye gŷre yapılmıştır.

**Ayrıca der-kenarda “andın keyin ... kerek” cŷmlesinden ŷnce bir de “eger kanı” ifadesi vardır fakat bu ifadenin hem diğer iki nŷshada bulunmadığından hem de haşıyenin olmayışından sehven yazıldığı dŷřŷnŷlmektedir.

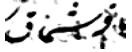
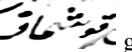
***Metinde “bŷy kerek” ŷeklinde eksik yazılan cŷmle, B. (30a/6) “ve yana kāfurnı dimāğığa bŷy kılrsa” ve İ. (32a/3)’de “andın kāfurnı dimāğığa bŷy kılmaķ kerek” ŷeklinindedir.

³¹⁷ Metinde , B. (30a/10) ve İ. (32a/7)’de ŷeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ķafmak”tır.

³¹⁸ *Kelimenin ŷzerinde haşıye vardır, aķıklamada “elbette şıhhat ta” yazmaktadır.

**Buradaki “ta” hecesinin B. (30a/11) “elbette şıhhat tapar” ve İ. (32a/7)’de “elbette şıhhat tapğay” cŷmlelerinden “tap-” fiiline ait olduğu anlaşılmıştır. Fakat “tapar” yahut “tapğay” mı ŷeklinde yazımı bilinmediğinden metne alınmamıştır.

³¹⁹ Metinde anlamsal aķıdan anlaşılamayan kelime, B. (-), İ. (32a/15)’de “sarıg ķiķekdin bir mişķāl koşmaķ kerek” ŷeklinindedir.

³²⁰ Metinde ŷeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (32a/15)’deki ŷekli gŷz ŷnŷne alınarak tamamlanmıştır.

³²¹ Metinde eksik yazılan cŷmle, B. (30b/8) “endek endek yesŷn” ve İ. (32b/2)’de “endek endek taşsa” ŷeklinindedir.

kimersenî içidin (8) hūn kelūr bolsa sarıĝ gül yağını (9) alıp toħm-ı reyħān bile endek nebāt bile (10) źam kılıp bermek kerek **eger kişini** kulaĝı (11) saĝruĝu bolsa ħara ħarĝanı ħanı [59b] (1) üç şabā[h]³²² tamızsa açılır {nev[‘]} nev[‘]-i (2) dīĝer aĝ ħorūsniĝ ötini bādām yağı (3) birle kulaĝa tamızsa açılır **eger kişini** (4) mi[‘]desi za[‘]īf bolsa ta[‘]ām siĝnese (5) ħiĝdeni nebāt bile ħal kılıp yese (6) ta[‘]ām siĝer **eger kişige** zehr bergen bolsa (7) pūdīne soĝup şarāb bile ħal kılıp içse (8) ol zehr kār kılmaĝay **eger kişi** saĝħan (9) yağını açĝıĝ bādām birle açĝıĝ örük³²³ maĝzı (10) birle her cānverge berse ölĝey eger ħ[‘]āh- (11) lasa kim za[‘]īfni bar ħāmilesini tüşürey [60a] (1) déseĝ tez[e]ĝini³²⁴ berse derħāl tüşkey (2) **eger kişi** eşek tézegini köydürüp (3) köhne letteni köydürüp ikisiniĝ (4) kökini³²⁵ berāber kılıp soĝup tuz bile şalāye (5) kılıp her cerāħatke ħoysa pat şihħat (6) tapar **eger kişide** ez-cihet-i dırāz-şuden-i (7) mūy küncid yağı birle tavuĝ toħmnı sarıĝını (8) ħal kılıp neĝe mertebe fey-der-fey ħafmak kerek elbette (9) dırāz bolur mücerreb turur **eger kişi** derd-i (10) ħoyaĝ bolsa hezārsifend uruĝını (11) siyeh-dāneni ‘asel birle ħal kılıp [60b] (1) yese ħoyaĝ bih bolur **eger kişi** bŷı-yı baĝal (2) bolsa eger mŷrdār-sengni urfeni³²⁶ gül (3) suy[ı] birle ħal kılıp sŷrtse (4) ħoltu[k]niĝ³²⁷ sasıĝı ber-ħaraf bolur (5) **eger ādemni** içidin ħıħan ħurtını (6) her yerde cerāħat³²⁸ bolsa ‘asel birle ħal kılıp ħafsa (7) def[‘] bolur **eger kişi** kebŷter foĝını meyde (8) kılıp bir zerre arfa unı ħoşup (9) fuşurup andın keyin iki ħaşuĝ (10) sirke ħoyup merhem étip ħatıĝ (11) şışuĝ ve bezge sŷrtse def[‘] bolur [61a] (1) bu ed[vi]yelerni³²⁹

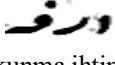
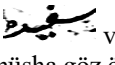
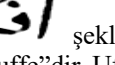
³²² Metinde eksik yazılan kelime, B. (30b/15) ve İ. (32b/8)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

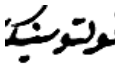
³²³ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “maĝzı” yazmaktadır.

³²⁴ *Metinde eksik yazılan cümle, B. (31a/10) “atniĝ terini berse” ve İ. (32b/15)’de “at terini berse” şeklindedir.

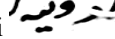
**Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, 60a/2’de yer alan “tezegini” kelimesine göre tamamlanmıştır.

³²⁵ Metinde , B. (-), İ. (33a/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “kül”dür.

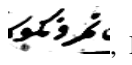

³²⁶ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (31a/15) ve İ. (33a/6)’de şeklindedir. “Arfa” olarak da okunma ihtimali olan kelimenin doğrusu -diĝer iki nüsha göz önüne alınarak- “uffe”dir. Uffe’nin karşılıĝı olarak “sefide” kelimesi yer aldığı için bu kelime “bir deniz hayvanı; mezigit” olarak anlamlandırılmıştır.

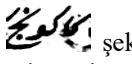
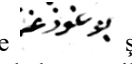
³²⁷ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

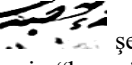
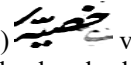
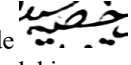
³²⁸ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “bolsa” yazmaktadır.

³²⁹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (33a/13)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

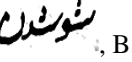
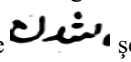
kıçı veyā semiz ot uruğı (2) bile oşup mafāşilğa tazğa urt- (3) lu temrütküge³³⁰ kākūnecge³³¹ afsa fāyide kıılır (4) eger ırsaq ađrıkıġa Őakıkaġa (5) afsa ber-araf bolur **eger kıŐi** tavuġnı (6) oğrı tiken berip semrütüp öl- (7) türüp yaġnı közge sürtse ağrıkı (8) ber-araf bolur **arık-i müshil** beŐ miskāl (9) sinā`-ı Mekkī iki miskāl gül-i benefŐe iki miskāl (10) bīh-i benefŐeni soġup on aŐuġ (11) ıssıġ suġa ılap tatnı ıarıp **[61b]** (1) yana bir piyāle su oşup imek kerek (2) bisyār nāfi` turur iħrāc-ı tamām kıılır (3) **eger kıŐini** aŐbasıda³³² yel bolsa piyāz uruġnı (4) gül yaġnı biryān kıılıp kıızıl Őeker (5) birle yese ber-araf bolur **eger kıŐi**³³³ (6) uy ötini aġır lāy[1] birle al kıılıp tazġa (7) afsa ber-araf bolur tük ünür **eger kıŐi** (8) ŐūŐden-i³³⁴ leb ya`nī lebni yarılmaġı³³⁵ (9) ol `illet mizāc bozulġan sebeb[i]- (10) din yā havānıġ te`Őiridin peydā (11) bolur ketirānı aġızġa salıp yenip **[62a]** (1) suy[1]nı lebge sürtmek kerek nāfi` turur (2) mücerreb turur **nev`-i diğer** {nev`} ³³⁶ ıyārını bādrenġ- (3) nı bīhidin üzġende ıġan suynı (4) afmaġ kerek müfid turur **nev`-i diğer** her kéġe yatarıda (5) maġ`adıġe kindiġige yumŐaq yaġda yaġlap (6) yatsa hem def` bolur ġızāġa nerm a`ām (7) yemek kerek eger kııŐıp arāreti bolsa bihī (8) uruġnı alū ve³³⁷ ġurmā-yı Hindūnı aġzıda (9) saġlaġay aġ cūce ġorūs ġüŐtı (10) yeġey nāfi` turur **nev`-i diğer** ġıāy kāġıznı (11) yā ġamuŐnıġ³³⁸ arasıdaġı nefis pōstnı lebge

³³⁰ Metinde ، B. (31b/9) ve İ. (33a/15)'de Şeklinde yazılan kelimenin doġrusu “temretkü”dür.

³³¹ Metinde Őeklinde yazılan kelime, B. (-), İ. (33a/15)'de Őeklindeġidir. “Kākūnec” bir bitki olduġundan anlamsal aıdan “boġuz” ifādesi daha uygundur; burada “kākūnec” ile kastedilmek istenenin “boġaz” yahut anlamsal bir hata mı olduġu tam olarak anlaŐılamamıŐtır. Kesinlik iermeyen bu durum nedeniyle metinde yazılan esas alınıp bitki adı olarak anlamlandırılmıŐtır.

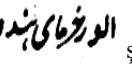
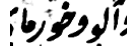

³³² Metinde Şeklinde yazılan kelime, B. (32a/10) ve İ. (33b/7)'de Őeklindeġidir. Sözü edilen kelimenin “husye” yahut “aŐba” mı olduġu tam olarak anlaŐılamamıŐ; metindeki yazımın dikkate alınarak anlamlandırılmıştır.

³³³ Kelimenin üzerinde aŐiye vardır fakat herhangi bir yerde aıklama bulunmamaktadır.

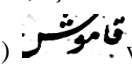

³³⁴ Metinde , B. (-), İ. (33b/10)'de Şeklinde yazılan kelimenin doġrusu “Şuden”dir.

³³⁵ Metinde anlamsal aıdan eksik yazılan kelime, B. (32a/13) “terkīden-i leb” ve İ. (33b/10)'de “Őaġ-Şuden-i leb” Őeklindeġidir.

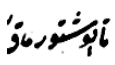
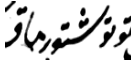
³³⁶ Metinde Şeklinde yazılan kelime, B. (-), İ. (33b/13)'de - Őeklindeġidir. Burada “nev`” kelimesiyle ilgili iki ihtimal bulunmaktadır: Birincisi, sehven yazıldıġı; ikincisi “taze ıyar” anlamında kullanılmasıdır. “Taze” anlamına gelen “nev`” ile buradaki yazımın uyuşmaması sebebiyle sehven yazıldıġı kuvvetle muhtemeldir.

³³⁷ Metinde Şeklinde yazılan cümlede, vav (و) harfinin yazılış Şeklinde yazım hatası olduġu B. (32b/5) ve İ. (34a/1)'deki Şekliyle tespit edilmiştir.

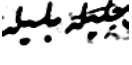
³³⁸ *Kelimenin üzerinde aŐiye vardır, aıklamada “+nġ” yazmaktadır.

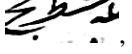

**Metinde , B. (32b/7) ve İ. (34a/2)'de Şeklinde yazılan kelimenin doġrusu “amıŐ”tır.

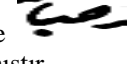
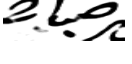
[62b] (1) tapuşturmak³³⁹ kerek nāfi‘ turur **eger kişi** (2) ma‘cūn-ı nūş-dārū mi‘dege bedenge cigerge (3) bisyār fāyide kıılır rengini ve ağızını (4) hōşbüy kıılır saç saķal hem fat (5) aķarmas nāştāda yemek kerek gül-i (6) surh {rem} alta direm su‘d-ı Kūfi beş (7) direm ķaranfil maştakī sūnbül ve asārūn (8) ve zerneb her ķaysıdın iki miskāl (9) ķākule-i şıġār ķākule-i kūbār bezbāz ve (10) kırfe-i cevz-i bevvā bularnı iki miskāldın (11) soķup bir zerre ķand ķoşup [63a] (1) ķaynatmak kerek gülāb birle ģal kıılıp yemek (2) kerek bisyār mücerreb turur **eger kişi** müselleş (3) mezkūr üzüm şiresidin otuz (4) menni ķaynatmak kerek tā on men ķal- (5) ģunça yigirme³⁴⁰ su izāfe kıılıp yana iki ķaynatmak (6) kerek andın keyin kūfke alıp aġzını (7) muĥkem étip tutmak kerek hūb ķaynap (8) basılġay **eger ma‘cūn-ı mā‘ü’l-hayā’t felāsife** (9) hem déydürler maġz-ı çilġuze cevz-i Hindī (10) her ķaysıdın on miskāl ķuruġ üzüm- (11) niġ dānesini taşlap otuz miskālını [63b] (1) hūb soķup üç yüz miskāl ‘asel birle ġudāz (2) kıılıp ģal kıılıp filfil-i dırāz zencebīl dārçin (3) pōst-ı helīle³⁴¹ ve emle şeyranc³⁴² ve zerāvend (4) -ü müdahrec ve bīh-i bābūne ve ģuşyetü’s-sa‘leb (5) her ķaysıdın on miskāl meyde kıılıp heme- (6) sini ķoşup ķaynatıp her şabā[h]³⁴³ bir miskāl- (7) dın iki miskālını ġalüle kıılıp yemek kerek (8) ġızāġa kebāb yā ķuruġ ķalye yegey **müşhil ki** (9) ten-dürüstlükġa bisyār müfid turur maştakī (10) bir miskāl türbūd-i sefid-i mücevvefni meyde kıılıp (11) élgep bādām yaġı zam kıılıp tōrt dāng³⁴⁴ [64a] (1) zencebīl iki dāngī şeker hem vezn birle salmak (2) kerek on kūn yatarıa ıssıġ su birle (3) içmek kerek her ruṭubeti ki mi‘dede bardur (4) dimāġda turur def‘ bolur bisyār mücerreb turur (5) **ħuķne** ģuķne kıılmaķdur bādyān toĥm-ı (6) kerefīş sarıġ çiçek bādyān-ı Rūmī her (7) ķaysıdın üç miskāl bularnı bir piyāle (8) suda ķaynatmak kerek tā yarmı ķalġay (9) şāf kıılıp beş miskāl kūncid yaġı kūncid (10) yaġı bolmasa bedeli zāġūn³⁴⁵ yaġı bularnı (11) ģal kıılıp nim-germ ģuķne kıılmaķ

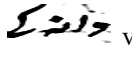
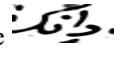
³³⁹ Metinde , B. (-), İ. (34a/3)’de şeklinde yazılan kelime, bağlama göre ye (ی) harfinin noktasının yanlış yere konulduğu kanaatine varılmıştır.

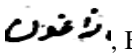

³⁴⁰ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “su” yazmaktadır.

³⁴¹ Metinde şeklinde yazılan kelime, “helile” şeklinde okunmuştur çünkü kelime önce “ģalīle” şeklinde yazılmış, ardından be (ب) harfinin yazılışına benzer şekilde he (ه) harfi yazılmıştır.

³⁴² Metinde , B. (-), İ. (34b/4)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şeytarac”dır.

³⁴³ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (-), İ. (34b/6)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

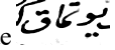
³⁴⁴ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (33a/9) ve İ. (34b/10)’de şeklindedir.

³⁴⁵ Metinde , B. (-), İ. (35a/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “zergunc”dur.

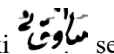
kerek **şıfat-ı [64b]** (1) sikencübîn kând-ı sefid yâ bedeli kuruğ (2) üzüm ve dânesini taşlap yüz (3) miskâl kaynatmak kerek tâ yahşî gâlîz (4) bolğay ba'd otuz miskâl sirke izâfe (5) kılıp yana iki üç kaynatmak kerek (6) her kün nehârda bir kaşuk meyl kılmak (7) kerek **müşil** ki mi'deni³⁴⁶ pāk kıılır muhâlif (8) hıltlarını³⁴⁷ yok kıılır şabr-ı Sükûtarîni (9) sokup élgep yarım miskâl ki gârîkûn- (10) nı élgekdiñ ötkezip bir miskâl (11) ıtrîfil-i şağir ki şıfat-ı dârûda mezkûr **[65a]** (1) bolup édi bularnı hal kılıp gâlûle (2) kılıp tutmak³⁴⁸ bisyâr nâfi' turur (3) **nev'** mâ'cün-ı felâsife-i kebîr mâ'ü'l-ğayâ't (4) hem déydürler bu ma'cün fîlsüflarğa münâsîb- (5) dür balğamı pāk kıılır rûhını tâze³⁴⁹ (6) kıılır ve kuvvet-i tamâm berür ve iştihânı (7) tola keltürür ve hıfzını ziyâde kıılır (8) ve [savu]kını³⁵⁰ zekeridin dür kıılır muhâlif (9) belâlarını keser ve âb-ı menîni ziyâde (10) kıılır ve kazîbni muhkem kıılır derd-i (11) mafâşîl ve derd-i püştüni ber-şaraf kıılır **[65b]** (1) ve tişni muhkem kıılır bu ma'cünniñ (2) hâşiyet[i]ni pitse bisyâr kitâb bolur (3) muhtaşar kııldıq ammâ bisyâr mücerreb turur (4) **nev' -i diğer** edviye-i ma'cün bu turur zirik (5) uruğı kerefiş uruğı sarıh (6) çiçek uruğı çüçük buya uruğı (7) terre uruğı kerefiş yıldızı bu- (8) lardın bés miskâldın be[s]bâse³⁵¹ (9) karanfil bezbâz ve ³⁵² ve 'ākırkarhâ (10) her kıaysıdın üç direm ve kırfe-i za'ferân (11) kendir maştakî ve 'üd her kıaysıdın dört **[66a]** (1) direm ve tohm-ı helmün³⁵³ ve şakâkul bûzîdân (2) ve bihî-i³⁵⁴ surh sefid ve lisân-ı 'aşâ- (3) fûr her kıaysıdın beş direm ve zencebîl (4) ve tohm-ı şalgam tohm-ı eşibet³⁵⁵ ve tohm-ı cırcır (5) ve

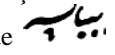

³⁴⁶ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “-k kıılır” yazmaktadır. Burada “-k” harfinin “pāk” kelimesine ait olduğu aynı satırdaki üzeri çizilmiş ifadeden anlaşılmasıdır.

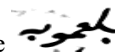
³⁴⁷ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “yok” yazmaktadır.

³⁴⁸ Metinde şeklinde yazılan kelime, bağlama göre doğru değildir. B. (-), İ. (35a/10)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “yutmak”tır.

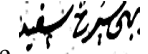

³⁴⁹ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

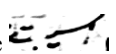
³⁵⁰ Metinde şeklinde yazımı anlamı olmayan kelime, B. (-), İ. (35a/13)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

³⁵¹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (35b/6)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

³⁵² Metinde , B. (-), İ. (35b/6)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlamı bulunmamıştır.

³⁵³ Metinde , B. (-), İ. (35b/8)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “helyün”dur.

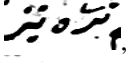
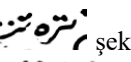
³⁵⁴ Metinde , B. (-), İ. (35b/9)'de şeklinde yazılan kelimenin “kırmızı ve beyaz ayva” olduğu düşünölmektedir.

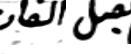
³⁵⁵ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (-), İ. (35b/10)'de şeklindedir. Kelime, “eşbet/eşibet” olarak araştırıldığında Arapça “eşşebit/şibit” kelimesiyle bağlantılı olduğu ortaya çıkmıştır. <https://www.maajim.com/dictionary/%D8%A7%D8%B4%D8%A8%D8%AA> (URL-7, 2021)

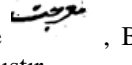
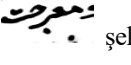
toħm-ı terre-tiz³⁵⁶ ve ħabbü'r-reşād ve gendene (6) ve toħm-ı gendenā ħavlīcān ve cevzü't-ṭīb (7) ve toħm-ı ħurfe ve dār-ı filfil her kıaysıdın (8) üç direm başılı'l-fār-ı³⁵⁷ meşvī bir yarım (9)

direm ħabb-ı filfil ve ³⁵⁸ irim ve (10) mağz-ı çilgüze ve mağz-ı nārcil her kıaysıdın (11) beş direm ħuşye ve zekeriġa bularnı ħurutup [66b] (1) soġup élgep érkek mişesini³⁵⁹ (2) tilini

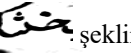
ħurutup ħaşek³⁶⁰ mirbād ³⁶¹ (3) ħurmā her kıaysıdın on mişkal 'anber-i eşheb (4) iki direm müşk-i Türkī yarım direm bu- (5) larnı soġup élgep 'asel yā ħand (6) birle ħal kıılıp yemek kerek arķasıdın (7) bir piyāle mā'ü'l-'asel içmek kerek 'ale'l- (8) ħuşuş kıuvvet-i bādġa³⁶² mundaġ ma'cün (9) yokdur bisyār mücerreb turur {keşşāf} (10) keşşāf-ı dāmne ya'nī kėzik aġrıķıġa (11) berse pat térletür gül-i benefşe {iki} [67a] (1) iki mişkal persiyāvşān iki (2) mişkal nīlūfer yarım mişkal arfa bād- (3) yān bir mişkal toħm-ı kāsni iki³⁶³ (4) mişkal siristān on³⁶⁴ beş dāne encīr-i (5) puhte iki dāne çilan on dāne (6) ħand beş mişkal kāsini bādyānnı soġup (7) özgesini soġmay bir kāse suda (8) kıaynatıp yarım kāse kıalġay ba'd (9) şāf kıılıp ħand salıp bermek kerek (10) pat térletür eger kışıġe ħale tursa (11) gül-i benefşe ve bābüne ve sarıġ çiçek buġday kefeġ[i] [67b] (1) ak lāle uruġı toħm-ı ketān şamuşa (2) unı arfa unı bularnı soġup (3) élgep çigit yaġı birle merhem kıılıp (4) çafmak kerek def bolur bisyār mücerreb (5) turur nev'-i dīġer eger ħarā[re]ti³⁶⁵ bolsa yā ısıtması (6) bolsa gil-i Ermeni berrāk ħoşbüynı (7) gülāb birle ħal kıılıp nim-germ bermek kerek (8) nev'-i dīġer yelniġ za'ifidin za'ifeniġ (9) ħayzı kelmes bolsa gül-i surġ ve sarıġ (10) gül bādyān-ı Rūmī bīh-i rāziyāne (11) kākūnec éġir büy-māderān tāc-ı ħorūs [68a] (1) bularnı iki kāse su birle kıaynatıp (2) tā nışf kıalġunça şāf kıılıp üç ħişşe (3) kıılıp üç kün

³⁵⁶ Metinde , B. (-), İ. (35b/10)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "tere-tizek"tir.

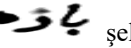
³⁵⁷ Metinde , B. (-), İ. (35b/12)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "başalu'l-fār"dır.

³⁵⁸ Metinde , B. (-), İ. (35b/12)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunammıştır.

³⁵⁹ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (35b/14)'de "érkek kıuçkaçnıġ miyesini tilini ħurutup" şeklindedir.

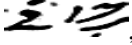
³⁶⁰ Metinde , B. (-), İ. (35b/14)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "ħasek"tir.

³⁶¹ Metinde , B. (-), İ. (35b/14)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunammıştır.

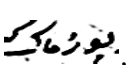
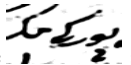
³⁶² Metinde , B. (-), İ. (36a/2)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "bāh"tır.

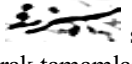

³⁶³ Kelimenin üzerinde ħaşıye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

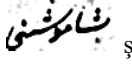

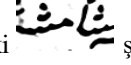
³⁶⁴ Kelimenin üzerinde ħaşıye vardır, açıklamada "beş" yazmaktadır.

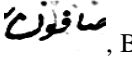
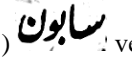
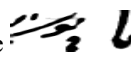
³⁶⁵ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

yüzni kıble kılıp (4) ıssıg sūt bile içmek kerek (5) yelni ve bād-ı rahmni ber-țaraf kılur **eger kiři** (6) bŷy-ı bağal bolsa mŷrdār-sengni (7) sirke bile řalāye kılıp bağalnığ (8) arasığa gŷlāb bile suvasa yusa (9) ber-țaraf bolur **eger kiři** şandalnı içŷrse (10) yŷrek salurını ve yelni ber-țaraf (11) kılıur **eger kimerse** zŷkām bolsa zağırni dimāđıđa [68b] (1) neđe mertebe dŷd berse def bolur **eger kişiniğ** āvāzı (2) tutulsa turb uruğını ēzip ğarđara (3) kılısa āvāzı ağılığay mŷcerreb turur **eger kişini** (4) burnıdın řan turmasa pŷdīneni (5) kŷydŷrŷp dimāđıđa pŷrŷmek³⁶⁶ kerek (6) şanı turar **eger kişiniğ** yŷzide dāđ bolsa (7) sarmusağnı turb uruğını bile řalāye (8) kılıp yŷzige sŷrtse def bolur **eger kiři** (9) sir[ke]ni³⁶⁷ zīre bile biryān kılıp nehārda (10) yese mi‘dege şurtnı ber-țaraf kılıur (11) **eger kiři** kiřnīzni sirke bile řalāye kılıp [69a] (1) řıřuđđa sŷrse def bolur **eger kiři** (2) şamuş[a]nı³⁶⁸ řalāye kılıp yese yŷtel dem- (3) kŷtāhlıđnı ber-țaraf kılıur **eger kiři** encīrni (4) sŷt bile şaynatıp yese yŷtel ber-țaraf (5) kılıur **eger kiři** nāřŷr bolsa zağırni uy (6) yađ[ı]da fuşurup şafsa def bolur (7) **eger kiři** nehārda āhen suynı içse mi‘dege (8) şuvvet bērŷr ērenlikni ziyāde kılıur (9) mŷcerreb turur **eger kişiniğ** bedenide ođ (10) yā tiken řalđan bolsa şamuş yıldıznı (11) soğup sŷrŷp řehd bile şafsa şışarur [69b] (1) **eger kişiniğ** emçeği bēz yā şışuğ bolsa şerbet-i (2) sikencŷbīn birle lŷbiyā unı bir mŷřt alıp (3) řal kılıp şafsa def bolur **eger kişide {tiz}** (4) tiz ağrığı bolsa řınānı řāfŷn³⁶⁹ suyıda ēzip (5) tizđa şafsa derd sākīn bolur **eger kiři** (6) yarım miřkāl sŷrŷncān tŷrt nođŷd (7) za‘ferānnı soğup nehārda gŷlāb (8) birle içse mi‘dedeki yelni ber-țaraf kılıur iřhālını (9) hem def kılıur balđamnı hem fāk kılıur ve iştihadı (10) ađar **eger kiři** kŷncid yağını dāyim yese şehvetni (11) ziyāde kılıur **eger kiři** bādyanı şaynatıp [70a] (1) içse mi‘dege şuvvet bērŷr yelni ber-țaraf (2) kılıur şannı ziyāde³⁷⁰ kılıur **eger kiři** armŷt (3) uruğını suy[ı]nı içse mi‘dege şuvvet (4) bērŷr yŷtelge nāfi‘ turur piřābnı {revān} (5) revān kılıur kiřnīzni benefşeni gŷl-i surđ- (6) nı her şaysıdın bir direm soğup mecmŷ‘ (7) kılıp ađ řand salıp içse bař ağrığı (8) şulağ ağrığı def bolur bir³⁷¹ miřkāl muđl bir

³⁶⁶ Metinde , B. (-), ĩ. (36a/14)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu ‘‘pŷrkimek’’tir.

³⁶⁷ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (52b/12)’de ve ĩ. (36b/1)’deki şekli gŷz ŷnŷne alınarak tamamlanmıştır.

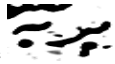

³⁶⁸ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (34a/12)’de ve ĩ. (36b/3)’deki şekli gŷz ŷnŷne alınarak tamamlanmıştır.

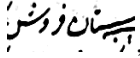
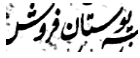

³⁶⁹ Metinde , B. (34b/7) ve ĩ. (36b/11-12)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu ‘‘řābŷn’’dur.

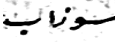

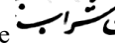
³⁷⁰ Kelimenin ŷzerinde haşiye vardır, açıklamada ‘‘kılıur’’ yazmaktadır.

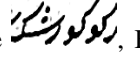
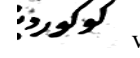
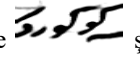
³⁷¹ Kelimenin ŷzerinde haşiye vardır, açıklamada ‘‘miřkāl’’ yazmaktadır.

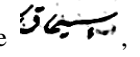

zerre (9) za‘ferān ketirā birle soqup ‘asel birle (10) ḥal kılıp yese ḥūb kār kılır balgammı (11) ber-ṭaraf kılır süddeni açar tenni perbih³⁷² kılır [70b] (1) eger kişini başı ıssıgđın ağrısı ađ lāle (2) köknārnı meyde kılıp başıġa çafmak kerek (3) def‘ bolur eger kişini cigeride kıurut (4) yā ıssıġ bolsa bustān-fürüş³⁷³ gülniġ (5) suy[1]nı zirik suy[1] birle her kün (6) içse ber-ṭaraf bolur eger za‘ife toḥmnıġ (7) ağını yüzige çafsa yüzni rüşen kılır (8) eger kişi seviz-abniġ³⁷⁴ suy[1]nı ‘asel (9) birle içse ra‘şeġe baş ađrıķı şar‘āġe (10) kedū-dāneġe mafāşılġa yürekġa nāfi‘ (11) turur eger kişi eşekniġ kıulaķı çırkini [71a] (1) yıġlaŋġu balaġa berse yıġlaşı def‘ bolur (2) eger kişi nāştāda ferfını yese ra‘şe baş (3) ađrıķı şar‘āġe süddeni derd-i püştni (4) ve kıuluncı def‘ kılır gügürşk³⁷⁵ su- (5) yıda barça a‘zāsını yusa barça ‘illetni (6) def‘ kılır ol ḥāriş ve nisyān ve (7) müdevver ra‘şe ‘alā hazā’l-kıyās eger kişi (8) sımak³⁷⁶ suy[1]nı ḥınā suy[1]nı eml[e]³⁷⁷ (9) suy[1]nı osma suy[1]nı cem‘ kılıp (10) aķarġan saç sakķalġa sürtse (11) kıara bolur eger kişi tatlıġ enārniġ suyını [71b] (1) şışeġe alıp āftābda kıoyup kıaynatıp (2) kıvāmıġa keltürüp közge tartsa köz- (3) niġ türeligi def‘ bolur ve rüşen (4) bolur eger kişi nüşādılını³⁷⁸ şāf³⁷⁹ (5) kılıp fercige kıoysa ḥayż revān bolur (6) beççesini tüşürür eger za‘ifeniġ (7) kıanı kıaçsa bir ayak bustān-fürüşnı (8) bir kēçe sütda yatkıuzup andın (9) keyin suy[1]nı içse fi’l-ḥāl burun- (10) ġu dēk

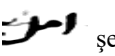

³⁷² Metinde , İ. (-), B. (35a/4)’de şeklinde yazılan kelime, “pürbih” yahut “ferbih” şeklinde okunabilmektedir. Fakat sözü edilen kelime Kitâb-ı Tıbb-ı Yusuî’de “ferbih” olarak yazıldığından anlamlandırma buna göre yapılmıştır.

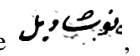
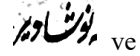

³⁷³ Metinde , B. (35a/8) ve İ. (37a/6)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “büstān-fürüz<bustān-efrüz”dur.

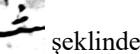
³⁷⁴ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (35a/9) ve İ. (37a/7)’de şeklindedir. “Seviz-āb” kelimesi hiçbir sözlükte bulunmamaktadır; “sebz-āb” (B. 35a/9) ise “su yosunu” anlamına gelmektedir. Metin ve B.’deki benzer kullanım kelimenin “şarab” (İ. 37a/7) olmadığını apaçık ortaya koymuştur. Bu bilgiler ışığında kelimenin okunuşu ve anlamlandırılmasıyla ilgili iki ihtimal bulunmaktadır: Birincisi “sebz-āb”, ikincisi ise metnin birçok yerinde geçen “sezāb” kelimesine göre okunup anlamlandırılmasıdır. Metnin birçok yerinde geçmesi ve tıbbi kullanımının etkililiği gibi nedenler çerçevesinde ikinci ihtimal tercih edilmiştir.

³⁷⁵ Metinde , B. (35a/15) ve İ. (37a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “gügird”dir.

³⁷⁶ Metinde , B. (35b/1) ve İ. (37a/13)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sumāk”tır.

³⁷⁷ Metinde ve İ. (37a/13)’de şeklinde eksik yazılan kelime, B. (35b/2)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

³⁷⁸ Metinde , B. (35b/8) ve İ. (37b/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “nüşādır”dır.

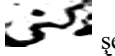
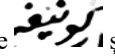
³⁷⁹ Metinde , B. (35b/8) ve İ. (37b/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şāf”tır.

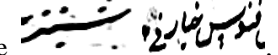

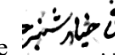
bolğay eger an bī-ad kelse tom-ı (11) zūfını teb berip soup lgep [72a] (1) kafatsa an turğay eger servni (2) bergini suyını sirke bile al kılıp her yerge (3) afsa saalğa sūrtse {sūrtse}³⁸⁰ (4) ara bolur eger arık tığa zamān (5) zamān alıp tursa hem arıkı def³⁸¹ (6) bolur ‘ilāc-ı derd-i mi‘de **Farsa Rubā‘ī** (7-10) **Farsa Rubā‘ī** (11) eger kii kfūk-i deryānı gūl yağı mūmğa {alāye} [72b] (1) alāye kılıp sūrtse nāfi‘ turur yūzge (2) sūrtse dāğını ber-araf kılır rūen (3) kılır mūcerreb turur eger za‘ife ni ‘iyālī (4) iide lgen bolsa yarım miskal a (5) kendirni ehd birle erbet kılıp nātāda (6) ise iideki balası tūkey eger za‘ife (7) lūbiyānı sūrūp yūzige nee merātibesine afsa (8) dāğ ber-araf bolur eger sūsen (9) yıldızını aynatıp suyıda yūzini (10) yusa dāğını ber-araf kılır eger kii tavu- (11) ni perini kydūrūp kūl kılıp iki [73a] (1) ū kūn her cerāatke salsa ıat (2) kılır eger kiini ursakı ıssıdın (3) arısā pūddine yep arasıdın fiyāz (4) suy[ı]nı ise def³⁸² bolur def³⁸²-i ūkūfe (5) eger sipendeni³⁸² sūrūp ıssı su birle (6) ūkūfege afsa def³⁸² bolur eger kii (7) ulunc bolsa tavuanni ep tizini (8) zi birle tutsa ulunc ber-araf bolur (9) eger za‘ife sıanni kakasını (10) urutup yese ferzend bolur (11) eker kiini bedenide yā ollarıda [73b] (1) arıkı bolsa nebāt birle yumala sūbūtni (2) oup yese def³⁸² bolğay eger kii (3) turb uruğını engūbīn birle yese bara renc- (4) lerige devā turur eger kiini kuni³⁸³ kııur (5) bolsa sir uruğını aynap kunige sūrtse (6) def³⁸² bolur eger kiini alkıda renci bolsa (7) olanı yasımunı fūnūs-ı hıyār-nı (8) enbez³⁸⁴ ılan arfa bādyān her aysıdın (9) berāber alıp iki fiyāle su bile aynatıp (10) ğarğara kılamak gerek def³⁸⁵ eger kii ola un (11) kılıp boğuzğā afsa hem devā turur ıu [74a] (1) bolsa hem ber-araf bolur nev‘-i dıer yumala (2) sūbūtni yasımunı ve gūl-i surnı ve (3) olanı endek {endek}³⁸⁶ [k]knār³⁸⁷ bularnı su (4) bile aynatıp ğarğara kılsa boğuz arıkı (5) ursak arıkı ıu bolsa def³⁸² bolur (6) mūcerreb turur eger kiini āvāzı pūtken (7) bolsa encīrni zebūdeni aynatıp

³⁸⁰ Metinde iki defa yazılan kelime, B. (35b/14) ve İ. (37b/6)’de tek olduėu iin ikincisinin sehven yazıldıėı dūunūlmektedir.

³⁸¹ Kelimenin ūzerinde haıye vardır fakat herhangi bir yerde aıklama bulunmamaktadır.

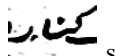
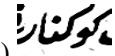

³⁸² Metinde , B. (-), İ. (38a/9)’de eklinde yazılan kelimenin doğrusu “ispēnd”dir.

³⁸³ Metinde eklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (-), İ. (38b/3)’de eklinde yazılan kelimenin doėrusu “fūlūs-ı hıyārenber”dir.

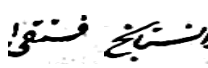

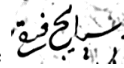
³⁸⁴ Metinde , B. (36b/6) ve İ. (38b/1)’de eklinde yazılan kelimenin doėrusu “fūlūs-ı hıyārenber”dir.

³⁸⁵ Metinde eksik yazılan cūmle, B. (36b/9) ve İ. (38b/2)’de “def³⁸² bolğay” eklinde yazılan kelimenin doėrusu “fūlūs-ı hıyārenber”dir.

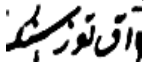

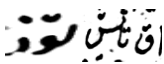
³⁸⁶ Metinde iki defa yazılan kelime, İ. (-), B. (36b/12)’de tek olduėu iin ikincisinin sehven yazıldıėı dūunūlmektedir.

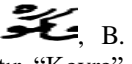

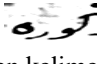
³⁸⁷ Metinde eklinde eksik yazılan kelime, B. (36b/12) ve İ. (38b/6)’deki ekli gz nūne alınarak tamamlanmıtır.

suyıda cem‘-i (8) ‘Arabīni yoğurup bāmdādda aḥşamlıkda (9) endek yemek kerek āvāzı açılığay **bād-zehr** (10) ya‘nī ḥayvānātın içidin çıkkan siyāh (11) ishālğa devā turur mücerreb turur āzmüdedür [74b] (1) **eger kişi zātü’l-cenb** bolsa şafrādın bolsa ‘alāmātı (2) ol bolur kim balğam sarığ kelür bisyār teşnelik (3) keltürür ve tili nārenc zāhir bolur şol maḥalde (4) ‘ilāc kılmak kerek yā evvelide yā āḥiride nestānec-i³⁸⁸ (5) fıstıkı üç mişkal sinā’-ı Mekkī beş mişkal gül-i³⁸⁹ (6) benefşe tört mişkal bābüne iki mişkal nīlüfer iki (7) mişkal persiyāvşān üç mişkal siristān on (8) beş ‘aded çilan on ‘aded encir-i puḥte üç ‘aded (9) ve şamuşa üç mişkal oğrı tiken bir yarım (10) mişkal aq tuz-ı seng³⁹⁰ bir mişkal lāy-ı kand ya‘nī kūze³⁹¹ (11) yete mişkal bularnı kaynatıp nim-germ ‘amel kılmak [75a] (1) kerek ‘ilāc **eger kimerse zātü’l-cenb** bolsa iki (2) noḥūd fārfini³⁹² {noḥūdın}³⁹³ yarım piyāle gülābnı (3) ıssığ kılıp bermek kerek şıḥhat bolur **eger kimerse-** (4) **niğ** her yeride ḥale ve sancık bolsa def‘ bolur (5) **şfat-ı müshil** ki bir-perhizlikde³⁹⁴ içmek kerek (6) ez-berāy-ı iḥrāc-ı şafrā üçün senā (7) üç mişkal pōst-ı helīle-i zürd (8) iki mişkal temr-i Hindī on mişkal gül-i surḥ on mişkal (9) ālū-yı Buḥārī on iki mişkal benefşe iki (10) mişkal siristān on beş dāne bu ed[vi]yelerni³⁹⁵ (11) iki yarım ayak suda kaynatmak kerek tā nişf [75b] (1) qalğay andın keyin kazandın alıp on (2) mişkal terencübīn sir-ḥışt bile şirīn (3) kılıp şāf kılıp içmek kerek nāfi‘ (4) turur eger bir qaşuqnı iki mişkal sarığ (5) yağ bile nim-germ yese ḥale turğan bolsa (6) şol yanını basıp yatsa bisyār mücerrebdür (7)

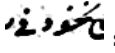
³⁸⁸ Metinde , B. (37a/6) ve İ. (39a/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bespāyic-i fıstıkı”dır.

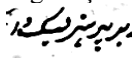

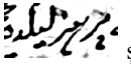
³⁸⁹ Kelimenin üzerinde ḥaşiye vardır fakat herhangi bir yerde açıklama bulunmamaktadır.

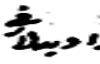
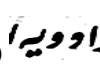

³⁹⁰ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (37a/10) ve İ. (39a/4-5)’de şeklindedir.

³⁹¹ Metinde B. (37a/10) ve İ. (39a/5)’de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammıştır. “Kevre”, “küre” yahut “kūze” şeklinde okunabilen kelime, Steingass sözlüğünde “Kūze: Toprak bir tavada kristalize edilmiş şeker.” şeklindedir. Bu kelimenin bağlama uygun olduğu düşünülüp anlamlandırma buna göre yapılmış ve ze (ز) harfinin noktasının sehven konulmadığı kanaatine varılmıştır.

³⁹² Metinde , B. (34a/12) ve İ. (39a/7)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ferfīn<perpīn”dir.

³⁹³ Metinde şeklinde yazılan kelime, metnin bu bölümünde “ağırlık ölçüsü” anlamındadır; bağlama göre burada yazılması doğru değildir. Ayrıca sözü edilen kelime iki nüshada da bulunmamaktadır. Dolayısıyla metinde sehven yazıldığı düşünülmektedir.

³⁹⁴ Metinde , B. (37a/15) ve İ. (39a/9)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bī-perhizlik”tir.

³⁹⁵ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (37b/3) ve İ. (39b/13)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

ez-berāy-ı def ‘-i derd-i ser h̄āh māddezin (8) ve h̄āh yana sebebdin ve h̄āh kezik sebebi- (9) din bolsa pāy-şū kılmak kerek bisyār (10) nāfi ‘ turur bēş mişkāl nīlūfer iki mişkāl (11) gül-i hūr buğday kefeği bir ayak pōst-ı türbūd-i [76a] (1) sefid siyāh³⁹⁶ iki tutam bir piyāle sirke (2) bile bu ed[vi]yelerini³⁹⁷ mīs kazanda yenji kalye (3) kılğan bolğay anıñda kaynatğay ayağ- (4) larını tizlerini qoyup üç sâ ‘at (5) olurguzğay eger tērlese bisyār nāfi ‘ (6) turur **cüllāb-ı dīger šinā** ‘gül-i benefşe iki mişkāl (7) nīlūfer iki mişkāl persiyāvşān bir mişkāl (8) bādyān iki mişkāl tohm-ı kerefiş iki mişkāl (9) pōst-ı bīh-i bādyān iki mişkāl bīh-i kerefiş (10) iki mişkāl gāvzebān bir mişkāl tohm-ı kāsīnī (11) iki mişkāl qand töršt³⁹⁸ mişkāl helīle-i zerd [76b] (1) iki mişkāl rīvend iki terençin³⁹⁹ bēş mişkāl nebāt-ı (2) sefid bēş mişkāl bu eçzā-ı çüllāb⁴⁰⁰ bir künlükdür (3) ol mezkūr bolğan dārūlarını kéçe bir kāse (4) su bile çılap értesi bāmdādda kaynatsa (5) mülāyim kılmak⁴⁰¹ tā yarım kāse qalğay andın keyin (6) qand salıp ıssıg içmek kerek tañla kéçesi (7) hem şubu tertīb birle içkey tā üç kün kéçe (8) içmek kerek medeni⁴⁰² rīze kıılır andın keyin (9) eger qolıdın kigse qay⁴⁰³ kıılmak kerek dārū-yı müshil (10) içmek kerek bisyār nāfi ‘ turu[r] şıfat-ı müshil (11) šinā-ı Mekkī gül-i benefşe iki mişkāl iki mişkaldın [77a] (1) nīlūfer iki mişkāl tohm-ı kāsni nim-kūfte iki mişkāl (2) alū-yı Buḥārī temr-i Hindī her qaysıdın on (3) mişkāl çılan on bēş ‘aded pōst-ı bīh-i (4) helīle-i zerd dört mişkāl siristān yigirme (5) dāne nebāt yete mişkāl gül-i surh iki mişkāl (6) terençin on bēş mişkāl tarīk oldur ki (7) tohm-ı kāsni pōst-ı helīle-i zerdni érte bilen (8) nebātdın terençindin başqa soqup (9) iki gādāre su bile çılap qoymaq kerek (10) tā dārūnı tatqı hūb çıqay andın keyin (11) kaynatğay tā bir gādāre qalğay {kıvāmığa} [77b] (1) kıvāmığa kelür maḥalde (2) endek gül-i benefşedin salmaq kerek (3) yana iki üç mişkāl

³⁹⁶ Metinde سفید سیاه ترید سفید سیاه زرد سیاه şeklinde yazılan kelimenin “türbūd-i sefid siyāh” yani “beyaz ve siyah türbūt” olduğu düşünülmektedir.

³⁹⁷ Metinde یادیرلا şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (39b/10)’deki ادويرا şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

³⁹⁸ Metinde تورشت, B. (38a/10) توروت ve İ. (40a/3)’de رتورت şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “tört”tür.

³⁹⁹ Metinde ترنجبین, B. (38a/11) ترنجبین ve İ. (40a/4)’de رترنجبین şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “terencübün”dir.

⁴⁰⁰ Metinde ایززای طاب, İ. (-), B. (38a/12)’de ایززای طاب şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “eczā-yı cüllāb”dır.

⁴⁰¹ Metinde eksik yazılan cümle, B. (38a/14) ve İ. (40a/7)’de “mülāyim kılmak kerek” şeklindedir.

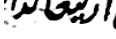
⁴⁰² Metinde مآدده, B. (38b/1) معده ve İ. (40a/8)’de مآدده şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “mādde”dir.

⁴⁰³ Metinde رتو, B. (38b/2) رتو ve İ. (40a/9)’de رتو şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “retū” şeklindedir.

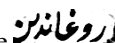
kaynatıp ba'd terençinni kâsege (4) koyup şâf kılmak kerek tâ terençin güzâr⁴⁰⁴ bolur (5) ba'd
 kalın lete bilen süzüp nebâtnı meyde kılip (6) salmak kerek berhem berip nim-germ içmek kerek
 nâfi' turur (7) mazlûm hâmile bolmağnı beyânı hâmile teşne bolur pişânesi (8) térler ağzı âb
 bolur hem nemerseni ârzû kılır bu (9) illetler bile bolsa bî-şek hâmile turur neçük⁴⁰⁵ za'ife (10)
 hayzu [a]rınğanda⁴⁰⁶ şol zamân éri yakınlık kılsa (11) hâmile bolur eger hâmileni oñ yanı ağır
 bolsa bilmaq [78a] (1) kerek kim⁴⁰⁷ hâmile kız bolur eger der-miyâne-i selim girân bolsa (2)
 oğul bolur za'ife otğa yakın olturmağay (3) men' kılmak kerek ve gerne ferzendi kara hû bolğay
 (4) za'ifeni közi yarığanda⁴⁰⁸ keyin kezik bolsa (5) ilâcı oldur ki koy mayak[1]nı yumşak soğup
 (6) fuşurup sarığ yağ birle yâ at⁴⁰⁹ birle ıssığ (7) ıssığ fark-ı serge kef-i destğa ve kef-i pâyğa
 {çafmak} (8) çafmak kerek menfa'at-i azım turur eger behem bolsa nimşek (9) sarmusağnı
 pōstıdın çüdâ⁴¹⁰ kılip kaynatıp içmek kerek (10) bedeli piyâz hem bolur zîrâ ki mâddeten kezik
 mâddeten galîz- (11) din bolur eger kişini içidin kan kélür bolsa [78b] (1) bihî uruğ[1]nı yağ
 birle fuşurup yese derhâl (2) kanı turar mücerreb turur **habbü's-su'âl ya'nî yötelni** dârûsı (3)
 bir çüz⁴¹¹ za'ferân bir çüz afyün bularnı hal kılip nohüdça (4) értede aşşam yemek kerek nâfi'
 turur eger za'ifeni (5) emçegidin kan kelür bolsa tereni soğup suy[1]nı (6) sâf kılip içse derhâl
 kanı turar mücerreb turur (7) **eger kız iyâlni emçegi⁴¹² çoñ bolmasun dese yeni hayz körgen**
 (8) za'ife duhterni hayznı emçegige sürse çoñ bolmas (9) **ilâc-ı** verem-i pistân eger kimerse
 emçegige şışuk bolsa (10) kızıl lübiyânı gül yağı birle çafsa bih bolur 'mebü's-sâ'lebni (11)
 ya'nî şohlânı soğup gül yağını birle zam kılip çafsa [79a] (1) hem bih bolur neçük⁴¹³ ki üç kün
 ötkendin keyin (2) ahiride zağîrni soğup sirke bile hal kılip çafsa (3) bih bolur eger diremî hatmî

404 Metinde B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “güdâz”dır.

405 Metinde şeklinde yazılan kelime, cim (ج) harfinden sonraki lam (ل) harfinin sehven yazıldığı İ. (-), B. (38b/6)'deki şekliyle ortaya çıkmıştır.

406 Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (38b/6)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

407 Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “kerek kim” yazmaktadır.

408 Metinde İ. (-), B. (38b/11)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “yaruğandı”dır.

409 Metinde eksik yazılan cümle, B. (38b/13) ve İ. (40b/10)'de “at yağı” şeklindedir.

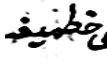
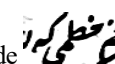
410 Metinde B. (39a/1) ve İ. (40b/12)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “cüdâ”dır.

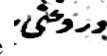

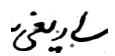
411 Metinde B. (-), İ. (41a/1)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “cüz”dür.

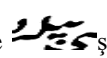
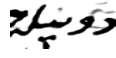
412 Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “çoñ” yazmaktadır.

413 Metinde şeklinde yazılan kelime, cim (ج) harfinden sonraki harf sehven yazılmıştır.

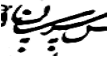

ğa⁴¹⁴ lāle turur iki direm za‘ferān (4) bile süzüp toħmnı uruğnı⁴¹⁵ birle merhem kıılıp çafsa nāfi‘ (5) turur eger benefşeni gül yağı birle uy öti birle ħal kıılıp (6) çafsa hem nāfi‘ turur eger kişi [dü]bīle⁴¹⁶ bolsa zağīrni küncid- (7) ni bīħ-i sūsenni eçkü mayakını soqup gül⁴¹⁷ yağı birle mağz-ı (8) sāk-ı gāv ve müselleş bile ħal kıılıp çafsa bisyār nāfi‘ (9) turur qurānītus sersān-ı⁴¹⁸ germ ya‘nī dāmne-i siyāh Türkīde (10) qara kezik dērler bu renclerde neçe ki tecrübe taptılar (11) evvel perhīz [bu]yurmaq⁴¹⁹ kerek eger ṭabī‘atı qabz⁴²⁰ bādām mağzı- [79b] (1) nı şiresini muqaşşer kıılıp pāy-şūyluq kıılmaq (2) kerek mücerreb turur on iki yaşlıq bir kimersege (3) sersām ‘arız boldı törtünçi küni andağ ħāl (4) peydā boldı kim ez-bey-i⁴²¹ nezg-i⁴²² çān⁴²³ ahir fakir ħātrığa yetti kim anı pāy- (5) şūyluqğa meşğūl boldum bir sā‘atdin keyin eşer-i (6) şıħhatlik ħātrımgā rüy berdi neçük ki neçe mertebe pāy- (7) şūluqğa muqayyed boldum Ĥudā-yı te‘ālānı ‘ināyeti birle rencidin (8) şıħhat taptı ve yana şol yılı kimerse qara kezik boldı anı- (9) dın hem şıħhat tapmaqğa ümīd yoq érđi⁴²⁴ (10) be-‘ināyet-i şāfiū’l-emrāz pāy-[şū]yluq⁴²⁵ bile şıħhat taptı (11) sersāmda yā dāmne yā şafrā gālīb bolsa teşnelik bisyār [80a] (1) keltürür ṭabī‘atını bu

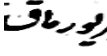
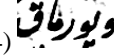
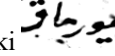
414 Metinde şeklinde yazılan “+ğa” eki, İ. (-), B. (39a/14)’de şeklindedir.

415 Metinde , B. (39a/15) ve İ. (41a/9)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sarığ”dır.

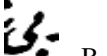

416 Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (41a/12)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

417 Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “yağı” yazmaktadır.

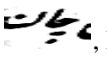

418 Metinde , B. (39b/2) ve İ. (41b/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sersām”dır.

419 Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (39b/4) ve İ. (41b/3)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

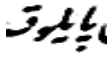
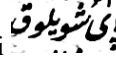
420 Metinde eksik yazılan cümle, B. (39b/4) “eger ṭabī‘atı qabz bolsa” ve İ. (41b/3)’de “eger ṭabī‘atı qabz bolsa” şeklindedir.

421 Metinde , B. (39b/7) ve İ. (41b/6)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “pey”dir.

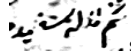
422 Metinde , B. (39b/7) ve İ. (41b/6)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “nez”dir.

423 Metinde , B. (39b/7) ve İ. (41b/7)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “cān”dır.

424 Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “tapmaqğa ümīd yoq érđi” yazmaktadır.

425 Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (39b/13)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

‘amel yumşatur benefşe ve tohm-ı lāle-vü (2) sefid⁴²⁶ keşk-i çev⁴²⁷ yazğı buğdaynı kefeği her kıysıdın (3) bir tutam bularnı iki ayak su bile çılap kaynatmak kerek (4) tā yarmı ƙalğay ba‘de şāf kılıp on mişkal ƙara (5) ƙur[u]t⁴²⁸ on mişkal sir-ħışt bile ĥal kılıp iki çām⁴²⁹ gül yağı (6) birle izāfe kılıp iki nevbet ĥuƙne ƙılmak kerek bisyār (7) nāfi‘ turur eger uykusız bolsa tola perīşān bolur benefşe (8) nīlūfer gül-ni surĥ ve pōst-ı ĥaşĥāşnı ve keşk-i çev berg-i kök-i (9) puĥte başıƙa ƙoymak kerek ma‘çün-ı⁴³⁰ Sencerī⁴³¹ mi‘değā ƙuvvet (10) berür balğamnı keser ağıznı ĥōş-bū ƙılar ve ağızdın su (11) barurnı def‘ ƙılır ƙursaƙıdaki ƙurtlarnı öldürür **[80b]** (1) ve muĥālif yellerni ber-ťaraf ƙılır gürd[e]ni⁴³² ƙavī ƙılır (2) ve seng-i meşāneni hem ber-ťaraf ƙılır nāşurnı derd-i (3) mi‘deni ber-ťaraf ƙılır şehvetni ziyāde çigerni tāze (4) ƙılır ve iştihānı açar tenni tāze ƙılır ol mezkūr (5) dārūlarnı edviyesi bu turur çüvānī⁴³³ ve tohm-ı kerefşni (6) her kıysıdın bir ser maşťakī iki direm ‘ūd-ı ĥām iki direm ‘ākır- (7) ƙarĥā-yı Mışrī iki direm besyāse bir direm bularnı soƙup (8) élgep ma‘çün kılıp her kün bir mişkal yesün ammā (9) bu ma‘çünni ĥāşiyyeti bisyār turur inşā‘a’llāhu te‘ālā (10) müçerreb turur bir za‘ifeğā yerākān peydā boldı (11) bisyār rengi sarığ ƙavī⁴³⁴ bir ĥükemā buyurdı kim her kün ‘ırĥ-ı **[81a]** (1) kāsni sirke birle ĥal kılıp ve it foƙı bolğay kim (2) köhne bolup aƙ bolğay ĥüb süzüp bu edviyelerni (3) zām kılıp ol marazge berdiler neçe kündin keyin şıĥĥat (4) taptı ve yana neçe ƙişide āzmüde boldı mazlūmnı içide (5) beçe ölüp tüşmese zerdik⁴³⁵ uruğnı fercige dūd (6) berse derĥāl tüşkey

⁴²⁶ Metinde , B. (39b/15) ve İ. (41b/14)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “lāle-i sefid”dir.

⁴²⁷ Metinde , B. (39b/15) ve İ. (41b/15)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “cev”dir.

⁴²⁸ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (40a/3) ve İ. (42a/11)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁴²⁹ Metinde , B. (40a/3) ve İ. (42a/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “cām”dır.

⁴³⁰ Metinde , B. (40a/7) ve İ. (42a/6)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ma‘cün”dur.

⁴³¹ Metinde , B. (40a/7)’de ve İ. (42a/6)’de şeklindedir.

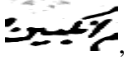
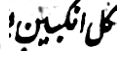
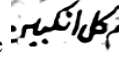
⁴³² Metinde , B. (-), İ. (42a/8)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

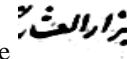
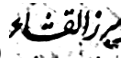
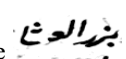
⁴³³ Metinde , B. (40a/12) ve İ. (42a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “cuvānı”dır.

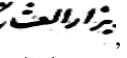
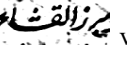
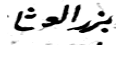
⁴³⁴ Metinde eksik yazılan cümle, B. (40b/2) “bisyār rengi sarığ ve ƙavī boldı” ve İ. (41a/15)’de “bisyār rengi sarığ ve ƙavī bolur” şeklindedir.

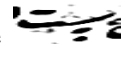
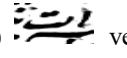
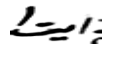
⁴³⁵ Metinde , B. (40b/7) ve İ. (42b/5)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “zerdek”tir.

elbette müçerreb turur eger kişini barça (7) a‘zāsı kıcışur bolsa zerdik bergini soğup suy[1]nı (8) sürse ber-țaraf bolur kişide sil zaħmeti bolsa balıg (9) yel[i]mini bir zerre şeker ve aķ kand bile ĥal kılıp berse her küni (10) üç nevbet yese bisyār nāfi‘ turur eger ĥayvānātın ötini (11) eşek süti birle şalāye kılıp yese hem nāfi‘ turur Şeyħ [81b] (1) Kānūnda aydılar kim engübīn⁴³⁶ ya‘nī gülķandnı nān bile (2) ġızāsıgā yese sil aġrıkını bīħni keser eger fārfini ĥamīr (3) kılıp yese nāfi‘ turur yana çağır birle ‘amel kılıp nāfi‘ turur (4) ‘ilāc-ı dīger ya‘nī bākılā kıızıl lūbiyānı unı bezārü‘l-‘aşār⁴³⁷ toħm-ı (5) bādrenġ bezārü‘l-ħıyār ya‘nī toħm-ı tere-i muķaşşer her ķaysıdın (6) beş mişkāl bādāmnı soğup ol toħmlarını hem soğup (7) ķuruġ üzüm birle ĥal kılıp yarım kāse su bile aķ kand (8) izāfe kılıp āheste ķaynatmaķ kerek nāfi‘ turur (9) ez-berāy-ı bād-ı ķulunc set⁴³⁸ üzümni ķaynatıp kıvāmıgā keltürüp (10) nehārda içmek kerek nāfi‘ turur eger kişide bād-ı ķılunc⁴³⁹ ‘illeti (11) bolsa müçerreb turur devāsı oldur ki iki kün nāştāda [82a] (1) zıblü‘l-ħımār ya‘nī eşek tēzegini maħfi bermek bisyār nāfi‘ (2) turur tola ķulunc bu kısım birle şıħħat taptı aślā bu ‘illetke giriftār (3) bolmadı eger ķulunc aġrıkı tutķan vaktde ķotaz münüzini (4) köydürüp külini suġa çalıp içürse nef‘-i tamām kıılır (5) eger böri tutķan ķoynı dūnbesini yedürse sürse ‘amel (6) kılsa def‘ kıılır hemedin müçerreb turur eger sarmusaķnı nān (7) bile yese nef‘ turur çünki yelni köydürür nemerse turur teşnelikni (8) def‘ kıılır ve rüdege⁴⁴⁰ ķuvvet berür ma‘çün-ı kemmūnı⁴⁴¹ ma‘çün-ı şehriyārān (9) bisyār nāfi‘ turur ķulunc ‘illetige müçerreb turur Derviş Ĥan bile (10) Ĥāfız Kuħķī birle bu ‘illet ‘arız boldı bu dārūlar birle (11) iħlāş boldı anı şıfat bu

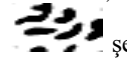
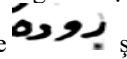
436 Metinde , B. (40b/14) ve İ. (42b/10)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “gülengübīn”dir.

437 *Metinde , B. (41a/2) ve İ. (42b/13)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bezr”dir.

**Metinde , B. (41a/2) ve İ. (42b/13)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bezrū‘l-ķıśśā”dır.

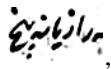
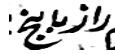
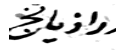
438 Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (41a/7) ve İ. (43a/1)’de şeklindedir.

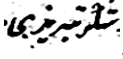
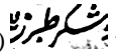
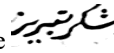
439 Metinde , B. (-), İ. (43a/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ķulunc”dur.

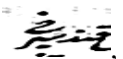
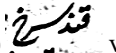
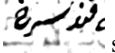
440 Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (-), İ. (43a/7)’de şeklindedir.

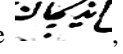

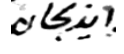
441 Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “kemmūn”dur.

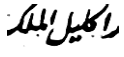

turur ki rāziyānec⁴⁴² [82b] (1) ya‘nī bādyān bir çüz {ve} şeker-i Tebrīzī⁴⁴³ bir çüz ya‘nī kand-ı sūrḥ⁴⁴⁴ (2) nemek-i geşm ya‘nī aq tuz bir çüz bu edviyelerni yumşaq (3) soqup mis piyālege salıp otğa qoymaq kerek tā ki (4) bu dārūlar ézilip bir bolğay ba‘de engüşt berāber şāf (5) kılıp yutmaq kerek şāhib-i rencni maq‘adıdın pü- (6) dimaq kerek müçerreb turur ḥuqne derd-i kulunc beyānıda turur (7) varaq-ı sezāb ya‘nī Andicān⁴⁴⁵ dıraḥtnı yafrağı turur nev‘ (8) ekeli‘l-melik⁴⁴⁶ ve gül-i bābūne ve toḥm-ı kerefş ve bādyān (9) ve toḥm-ı ‘uşūr ve qanṭüryün bularnı qaynatıp (10) mezkūr resm bile şāf kılıp aqa rūğan-ı ḥırva‘ salıp (11) ‘amel kılmak nef‘-i tamām kıılır eger böri tutқан koynı {dünbe} [83a] (1) dünbe yağıdın endek izāfe kılıp henüz bihraқdur (2) eger ol ‘amelge böri téresidin yā⁴⁴⁷ yolbars yā keftār téresi yā qotaz téresidin salsa (3) henüz qavıraқ menfa‘at kıılır yana hem qavıraқ bolsun (4) déseñ qunduz-qırī zerre hing salsa⁴⁴⁸ ‘amel kılsa (5) henüz ḥūbraқdur nev‘-i diğer evvelkı tutқан maḥalde (6) berg-i sīzāb⁴⁴⁹ ve ketīr[ā]⁴⁵⁰ nān-ḥ‘āh ve būre ya‘nī toğrağı (7) bularnı berāber soqup ‘asel bile ḥal kılıp leteni filte kılıp (8) ol dārūlarge merhem kıılmaq kerek aqa yifni (9) bend kılıp filteni yutmaq kerek elbette derdi pest (10) bolur eger kişige zehr bergen⁴⁵¹ bolsa meşel mürdār-seng yā sefid[e]⁴⁵² (11) simāb yā

⁴⁴² Metinde , B. (41b/11) ve İ. (43a/9)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “rāziyānec”dir.

⁴⁴³ Metinde , B. (41b/11) ve İ. (43a/10)’de şeklinde yazılan kelimenin “Ṭaberz[ed]” yahut “Tebrīzī” olarak okunmasına ilişkin iki ihtimal vardır: Birincisi, kelime “Ṭaberzed” olarak okunduğunda anlamsal açıdan karşılığı olarak verilen “qand-ı surḥ” kelimesiyle aralarında uyumsuzluk meydana gelmektedir çünkü “ṭaberzed: beyaz şeker”, “qand-ı surḥ: kırmızı şeker” anlamındadır. Dolayısıyla ikinci ihtimal tercih edilmiş ve kelime, “Tebrīzī” şeklinde okunup metinde verilen karşılığa göre anlamlandırılmıştır.

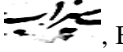
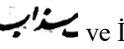
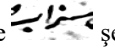
⁴⁴⁴ Metinde , B. (41b/12) ve İ. (43a/10)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “qand-ı surḥ”tur.

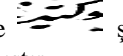
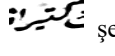
⁴⁴⁵ Metinde , B. (42a/2) ve İ. (43a/15)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “Andicān”dır.

⁴⁴⁶ Metinde , B. (42a/2) ve İ. (43a/15)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “iklilü‘l-melik”tir.

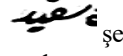
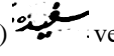
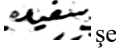
⁴⁴⁷ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “yolbars yā keftār téresi yā qotaz” yazmaktadır.

⁴⁴⁸ Metinde anlaşılamayan cümle, B. (42a/9-10) “bir zerre qunduz-qırī bir zerre hing aqa salıp” ve İ. (43b/7-8)’de “bir zerre hing bir zerre qunduz-qırī salıp” şeklindedir.

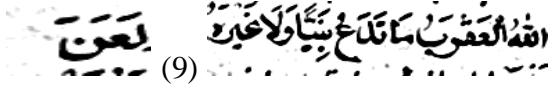
⁴⁴⁹ Metinde , B. (42a/11) ve İ. (43b/9)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sezāb”dır.

⁴⁵⁰ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (43b/9)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁴⁵¹ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “bolsa” yazmaktadır.

⁴⁵² Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (42a/15) ve İ. (43b/13)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

zengār yā zağīr yā zernih̄ yā merg-i mūş yā afyūn [83b] (1) neçük ki sarmusağnı fuşurup kala yağı birle yese (2) derhāl şıḥḥat tapar eger ḥalege uy mayakını ısıtıp (3) çafsa def^c bolur ve yana hezārsifendni koy sūtide bir kéçe (4) yatқuzup yese ku[r]sağıda⁴⁵³ her türlüğ derd bolsa (5) def^c bolur eger yılan çıyan çafsa sarmusağnı fuşurup (6) ol yerge çafsa def^c bolğay bir kün ḥazret-i risālet-penāh Resūl (7) şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem namāzda édiler mübārek engüşt- (8) lerini

çıyan çaqtı namāzdın boldılar aydılar (9) ⁴⁵⁴ ya'nī (10)

la'net ol çıyanğa kim ne peygamber koyar ne ğayrnı pes Bilālğa (11) buyurdılar bir dāne sarmusağ tapıp kelgil dép ḥazret-i [84a] (1) Bilāl bir dāne sarmusağnı alıp keldiler ḥazret-i peygamber (2) şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ol sarmusağnı tuz (3) bile şalāye kılıp mübārek engüştlerige sürdiler (4) ma'uvzetini oқudılar mübārek engüştleri (5) derhāl şifā taftı eger kişini tişi ağırip ḥ'āh yel (6) ḥ'āh yana sebeddin bolsa hem sarmusağnı fuşurup tiş- (7) leriğa basıp tursa def^c bolur eger kişi köhne yötel bolsa (8) hiç dārūlar fāyide kılmasa sarmusağnı yete nāştāda yete⁴⁵⁵ (9) menfa'at-i 'azīm körgey andağ kim Mevlānā Yūsuf aytıpdur- (10-11) lar

Farsça Rubā'ī [84b] (1) amā puḥte sarmusağnı andağ ḥāşiyetini andağ aytıpdur- (2) lar kim ūstād andağ kim yete dāne ol sarmusağdın {kā} (3) kāğızğa yörgep dünbeniğ arasıda alıp yana ḥamīr arasığa (4) alıp otğa kömüp üç sā'at alıp yafğıl kim örük (5) dék fişqay bŷı her tarafğa barur bularnı dünbe⁴⁵⁶ bile (6) merhem kılıp bir tutam fişık noḥūd unı қоşup meşel talkan dek (7) kılıp yemek kerek mi'değā menfa'at-i 'azm kılır eger kişığa (8) ḥale turğan bolsa ḥına zevecübde⁴⁵⁷ şābŷn bularnı ḥŷb (9) soқup қaynatıp ḥale turğan⁴⁵⁸ ıssığ ıssığ çafmaқ kerek (10) bisyār mücerreb turur fażl⁴⁵⁹ köz ağırқını beyānı eger kimersenı (11) közi ağırsa қоynı öltürğanda her yeri kim teprense ol yerdin [85a] (1) guşt alıp köziğā yaқsa def^c bolur eger kişini közidin yaş barur (2) bolsa қара қоynı қuyruğ[ı]nı égir bile soқup yaқsa ḥōş (3) bolur eger

⁴⁵³ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (42b/4) ve İ. (44a/2)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁴⁵⁴ “Allah, nebi ve onun dışında (namaz kılan) birini ısırarak lanet etmiştir (yani bu durumda akrebin öldürülmesi uygundur).” Hadisin metinde yer alan yazımındaki hareketlendirmede yanlışlıklar tespit edilmiştir fakat anlamlandırılması doğru hareketleniş şekline göre yapılmıştır.

⁴⁵⁵ Metinde , B. (43a/3) ve İ. (44a/15)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “yese”dir.

⁴⁵⁶ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “dünbe” yazmaktadır.

⁴⁵⁷ Metinde , İ. (-), B. (43a/12)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “zerd-çübe”dir.

⁴⁵⁸ Metinde eksik yazılan cümle, İ. (-), B. (43a/13)'de “ḥale turğan yerge” şeklindedir.

⁴⁵⁹ Metinde , İ. (-), B. (43a/14)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “faşl”dır.

közige aq tüşken bolsa lāle-kızaknı⁴⁶⁰ suy[1]nı (4) ‘asel birle közige tartsa bih bolur eger kişini közi ağrıp neçe (5) kün bolğan bolsa köknārni nebātni nāyrün⁴⁶¹ bile şalāye (6) kılıp köziğa salmaq kerek def bolur nev’-i dīger kızıl alma- (7) nı içige sarıg yağnı çaqnağıp⁴⁶² ḥamīrni arasığa alıp otğa (8) kömmek kerek ḥamīr ḥüb fişğay andın ḥamīrni taşlap merhem (9) kılıp ıssıg⁴⁶³ çekekke tañmaq kerek bih bolur eger kişini güng (10) bolğan bolsa bisyār fāyide kılur nev’-i dīger anzarūtı (11) tavuqnı toḥmnı aqı bile zam kılıp közge çafsa ağrıkı bih bolur [85b] (1) nev’-i dīger şārencni⁴⁶⁴ za‘īfeni sūti birle közge çafsa (2) yaş barurı def bolur nev’-i dīger benefşeni {gülāb} (3) gülāb birle şalāye kılıp közge tartsa közni kafar- (4) gan yel[i]ni ber-ṭaraf kılur nev’-i dīger üç yarım şabr-nı (5) zerdni bir zerre nebāt bile şalāye⁴⁶⁵ közge tartsa ḥāriş- (6) bi⁴⁶⁶ ber-ṭaraf kılur eger ademni saç[1]nı köydürüp külini (7) cerāhatke salsa köz cereb bolsa bih bolur nev’-i dīger (8) ıssıgdın bolsa közdin yaş barur bolsa közi (9) kızıl bolur eger savuqdın bolsa aq kand bolur bolsa eger (10) ıssıgdın devā kılsa⁴⁶⁷ bāselikün tartmaq kerek şıfat-ı (11) bāselikün rüy-ı sūhte tört direm köfük-i deryā iklīmā-yı [86a] (1) zer nemek-i Nişābūrī şārenc-i mağsül ve cünd-i bīdester ve sürme sünbül (2) her kıyasdın yarım direm mürr-i Mekkī nūşadır

⁴⁶⁰ Metinde **لَا قَزَاق**, İ. (-), B. (43b/3)’de **لَا قَزَاق** şeklinde yazılan kelime, A. v. Le Coq’un çalışmasında (1922: 128) “leyli kazak: *Papaverari*” ve Jarring’in çalışmasında (1964: 183) “leyli kazak: *Hollyhock*” şeklinde geçmektedir. Jarring (1964: 183) ve A. v. Le Coq (1922: 118)’un çalışmalarında işaret ettikleri üzere Bernard Shaw bu kelimeyi *the Poppy*, *Papaver* olarak anlamlandırmıştır. Fakat tarafımızca bu kelimenin anlamı “kırmızı çiçek; hatmi; gülhatmi” şeklinde verilmiştir. Çünkü metinde “leyli” yerine “lāle” kullanılmış ve metin içerisinde lāle kelimesi “çiçek; hatmi; gülhatmi” olarak anlamlandırılmıştır. Ayrıca Jarring’in bu çiçek için verdiği anlamlardan biri de “hatmi çiçeği/gülhatmi”dir. “Kazak” kelimesi de oldukça dikkat çekicidir. Başlangıçta bu çiçeğin Kazak Türklerine ait olduğu düşünülse de yapılan araştırmalar neticesinde bu çiçeğin sözü edilen topluluğa ait olmadığı ortaya çıkmıştır. Bunun yanında bir de çiçek/hatmi/gülhatminin kırmızı çiçekli türünün de olduğu göz önüne alınarak bu kelimenin “kızak” yani “kırmızı” olarak anlamlandırılabilceği düşünülmektedir.

⁴⁶¹ Metinde **نَايْرُون** şeklinde yazılan kelimenin ne olduğu tam olarak anlaşılamamıştır. “Naṭrūn” olduğu düşünülen kelime, İ. (-), B. (43b/6)’de **نَايْرُون** kelimesine karşılık gelmektedir. Kelimenin “māmīrān” yahut “nāṭrūn” mu olduğu anlaşılamadığından metindeki yazıma en yakın “naṭrūn” olduğu için anlamlandırma buna göre yapılmıştır.

⁴⁶² Metinde **مَرْمِمْ** şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, İ. (-), B. (43b/7)’de **مَرْمِمْ** şeklindedir.

⁴⁶³ Metinde anlamsal açıdan karışıklık bulunan cümle, İ. (-), B. (43b/9)’de “merhem kılıp ıssıg ıssıg iki çekege” şeklindedir.

⁴⁶⁴ Metinde **شَارَنْج**, İ. (-), B. (43b/12)’de **شَارَنْج** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şādenc”dir.

⁴⁶⁵ Metinde eksik yazılan cümle, İ. (-), B. (44a/1)’de “şalāye kılıp” şeklindedir.

⁴⁶⁶ Metinde **بِي** şeklinde yanlış yazılan kelime, İ. (-), B. (44a/1)’de **بِي** şeklindedir.

⁴⁶⁷ Metinde hem “aq kand” şeklinde yazılan kelime hem de bu kelimeyi takip eden cümle anlaşılamamıştır. Sözü edilen cümle, İ. (-), B. (44a/4-5-6-7)’de “eger kişiniñ közidin ıssıgdın dāyim yaş barur bolsa közi kızıl bolur eger savuqdın bolsa közi aq bolur ıssıgdın bolsa aq sürme tartmaq kerek savuqdın bolsa bāselikün tartmaq kerek” şeklindedir.

ve zerçüb⁴⁶⁸ her kıysıdın (3) bir direm pōst-ı helīle-i zerd tōrt direm bularnı soķup ēlgep (4) šalāye kılıp kılmak⁴⁶⁹ **eger kişiniñ** közleri kızarıp aǵrısa zirik (5) yıldızını ézip çafsa def^c bolur nev^c-i dīger açığı enārını tatlıǵ (6) enārını yafurmaǵ[ı]nı pōstını yençip közge çafsa def^c bolur **eger** (7) **kişi yaş** aķar {ǵan} bolsa⁴⁷⁰ közge balıǵ öt[i]ni za^cīfeni süti birle (8) ħal kılıp közge tartsa def^c bolur eger kişini közige meşel çibin (9) peşe dék nemerse körünse ol buĥārāt mi^c dedin⁴⁷¹ pāydā turur ‘alāmeti (10) oldur ki mi^c deni kuvvet ve bozuǵluķlıķ ta^cām ĥazm bolmas- (11) lıķı turur **Farsça Rubā‘ī [86b]** (1) **şifat-ı müshil** ki mi^c deni ĥıldın pāk kılır **Farsça Rubā‘ī** (2) **Farsça Rubā‘ī** müshil ki (3) mi^c deni ĥıldın pāk kılır şabr-ı Şuķūtarīni ēlgep soķup (4) yarım mişķāl ġārīķūnnı kıl ēlgedin ötkezip bir mişķal (5) ıtrīfil-i şaǵır ki dārūda mezkūr édi iki mişķāl bularnı heme- (6) sini bir ħal kılıp ġalūle kılıp benefşe şerbetide yā aña münāsib (7) nemersege yumalatıp yemek kerek **eger kişi** benefşeni helīle birle ħal (8) kılıp başını yusa saçı herǵız aķarmaǵay mücerreb turur eger za^cīfe (9) tevellüd kılır balası tīz⁴⁷² kélse tornı ézip beçeni aǵzıǵa sürtse (10) rāst kigey nüzūl’l-mā^c ya^c nī közni gevherige su (11) tüşkenni ayturlar andaǵ kim közni gevheri süzük şāf [87a] (1) bolur ibtidā evvel ol dārūda bih bolur ibtidā aħir mīl salgay şıĥhat (2) bolmas andaǵ kim ħara kızıl kök ve tīre aķ bolur ne dārū ve yana mīl (3) bile ‘ilāc bolmas **Naẓm** (3-4) **Farsça Naẓm** (5) **şifat-ı ĥabb-ı zaĥab-ı şıĥhat** şabr-ı Şuķūtarī bir mişķal pōst-ı helīle-i {e} zerd⁴⁷³ (6) maşķakī ve ketirā maĥmūdā⁴⁷⁴ ve za^c ferān her kıysıdın dāng⁴⁷⁵ ġül-i sīrĥ iki (7) dāng hemesini soķup ēlgep su bile ĥamīr kılıp ĥab étip yutmaq (8) kerek bih bolur zıfır ġa anı nāĥūne dērler mīz[ın]⁴⁷⁶ ya^c nī köhne bolsa közniñ (9) aķıda kızıl tamur bolur aña bisyār nāfi^c turur şengerf mis-i sūĥte (10) kızıl zernic⁴⁷⁷ nebāt uşaq

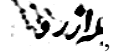
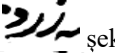
⁴⁶⁸ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “zerd-çüb”dur.

⁴⁶⁹ Metinde eksik yazılan cümle, İ. (-), B. (44a/12)’de “şalāye kılıp çafmak kerek” şeklindedir.

⁴⁷⁰ Metinde eksik yazılan cümle, İ. (-), B. (44a/15)’de “eger yaş aķar közge” şeklindedir.

⁴⁷¹ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “pāydā” yazmaktadır.

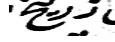
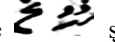
⁴⁷² Metinde şeklinde yazılan kelimenin -takip eden cümleye bakıldığında- bağlama göre doğru olmadığı anlaşılmıştır. Sözü edilen kelime İ. (-), B. (44b/15)’de “tertur (ters, tersyüz, yanlış yön) kelse” şeklindedir.

⁴⁷³ Metinde , İ. (-), B. (45a/7)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “zerd”dir.

⁴⁷⁴ Metinde , İ. (-), B. (45a/8)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “maĥmūde”dir.

⁴⁷⁵ Metinde eksik yazılan cümle, İ. (-), B. (45a/8)’de “bir dāngī” şeklindedir.

⁴⁷⁶ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (45a/11)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁴⁷⁷ Metinde , B. (45a/13) ve İ. (44b/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “zernih”tir.

kendir her kıysıdın tört direm mürr-i Mekkī za‘ferān (11) zerçübe her kıysıdın bir direm bularnı hūb soqup şalāye kılıp [87b] (1) şāf⁴⁷⁸ étmek kerek şıfat-ı şām-ı⁴⁷⁹ merārāt mācere⁴⁸⁰ ve nüzül-ı āb ya‘nī ol tüş{i}gen (2) maħalde kırguy ötini qarğıça⁴⁸¹ ötini turna öti müşük öti bürküt (3) öti tülek⁴⁸² öti ayık öti ördék öti bularnı bādyān suy[ı] (4) birle şalāye kılıp şāf etmek kerek künde taşda sürüp közge tartmaq (5) kerek bisyār mücerreb turur şıfat-ı şām-ı merārāt turna öti balıg öti (6) bürküt öti keklik öti qarğıça öti bularnı berāber alıp bés (7) mişkal bir direm ferfiyūn iki yarım direm toħm-ı hanzal yarım direm sekbinec bularnı (8) bādyān suyı birle şalāye kılıp şāf etip közge tartmaq kerek (9) cemī‘ ötlér közge menfa‘at-i ‘azīm turur huşūşā çehār pāylarda (10) kiyik öti pezzendelerde⁴⁸³ keklik öti ba‘zı bu ötlérin bādyān suy[ı] birle (11) endek ‘asel birle şalāye kılıp közge ibtidā‘ su tüşkende nef‘-i küll [88a] (1) turur be-ğāyet mücerrebest **sebel-i çeşm** közge aq tüşken bolsa tülki öfke- (2) sini⁴⁸⁴ sāyede qurutup yumşaq soqup bir mişkalnı savuq su bile (3) içse elbette mücerreb bolur⁴⁸⁵ sebel ve çirk⁴⁸⁶ ya‘nī közni kirfikni túbini yoğan kızıl (4) gūşt basılğan aytur ve yana közni aqıd[a] kızıl ét peydā bolur (5) cereb sebel dimāğnı pütkenidin peydā bolur (5-7) **Farsça Rubā‘ī** (7) şıfat-ı şiyāf-ı aħzar zengār (8) üç direm iklīmā-yı nuqr[e]⁴⁸⁷ ve cem‘-i ‘Arabī ve sefidī⁴⁸⁸ ezberner⁴⁸⁹ her kıysıdın (9) iki direm

⁴⁷⁸ Metinde , B. (45b/1) , ve İ. (44b/3)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şāf”tır.

⁴⁷⁹ Metinde , B. (45b/1) , ve İ. (44b/3)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şāf”tır.

⁴⁸⁰ Metinde , B. (45b/1) , ve İ. (44b/3)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “mācerā”dır.

⁴⁸¹ Metinde , B. (45b/9) , ve İ. (44b/9)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “karğıça”dır.

⁴⁸² Metinde , B. (-), İ. (44b/4)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “tülki”dir.

⁴⁸³ Metinde , İ. (-), B. (45b/14)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “perrende”dir.

⁴⁸⁴ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “sāyede” yazmaktadır.

⁴⁸⁵ Metinde anlaşılamayan cümle, B. (46a/9) “elbette ber-ıaraf bolur” ve İ. (45a/1)’de “elbette bih bolur” şeklindedir.

⁴⁸⁶ Metinde , B. (46a/2) , ve İ. (45a/2)’de şeklinde yazılan kelimenin bağlama göre “cereb” olduğu düşünölmüş ve anlamlandırma buna göre yapılmıştır.

⁴⁸⁷ Metinde , şeklinde eksik yazılan kelime, B. (46b/8) , ve İ. (45a/7)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁴⁸⁸ Metinde , B. (46b/8) , ve İ. (45a/7)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu, Kitāb-ı Tıbb-ı Yusüfî (33/7)’de belirtildiği gibi , “sefid-āb”dır.

⁴⁸⁹ *Metinde , B. (-), İ. (45a/7)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu, Kitāb-ı Tıbb-ı Yusüfî (33/7)’de belirtildiği gibi , “erziz”dir.

bularnı soğup  lgep s z p suynı⁴⁹⁰ birle iki yarım (10) direm ağa uŐağnı ħal kılıp⁴⁹¹ Çaf kılıp etmek kerek⁴⁹² **Şifat-1** Őiy f-1 aĥmer Őarenc-i mağs l (11) altı yarım⁴⁹³ direm cem ‘-i ‘ Arab  beş direm r y-1 s hte her  aysıdın iki direm⁴⁹⁴ zeng r iki⁴⁹⁵ za ‘fer n [88b] (1) m rr-i Mekk  her  aysıdın yarım d ng Şabr-1 Őuĳ tar  afy n (2) her  aysıdın yarım d ng heme soğup  lgep su bile ħal kılıp (3) Çaf  tip k zge  oymaĳ kerek **Şifat-1** ağber t tiy -yı Ő ste ve Şiş-1 (4) s hte sefid-m hre her  aysıdın iki direm neb t-1 MıŐr  b Ő direm (5) hemeni soğup  lgep Őal ye kılıp k zge tartmaĳ kerek **Şifat-1 ĥab** (6) ki tenĳiye-i dim ğ kılır Şabr-1 Suĳ t[ar] ⁴⁹⁶ bir mişkal t rb d p st-1 hel le-i (7) erzed her  aysıdın iki direm t rb z uruğı ve muĳl-1 azrak ve maŐtak  (8) ve ketir  ve her  aysıdın bir d ng nemek-i Hindev ⁴⁹⁷ yarım d ng hemeni soğup (9)  lgep yarım direm⁴⁹⁸ ğ r k nnı  lgep Çaf kılıp b dy n suy[1] birle ĥam r kılıp ĥab  tip yutmaĳ kerek **Şifat-1** kuŐl-1 (10) r Ően y  m rv rid ki teşmegen bolğay⁴⁹⁹ bir mişkal m m r n-1  n  bir (11) mişkal b re-i Ermen  iki mişkal  aranfil zara ‘fer n⁵⁰⁰ ve s rme her  aysıdın [89a] (1) yarım mişkal m Ők  ir t  rubu ‘ d ng  bularnı soğup  lgep Őal ye (2) kılıp k zge tartmaĳ kerek Şufat-1 ĥubb-1 ey renc-i fey ar ⁵⁰¹ maŐtak  (3) ve za ‘fer n ve s nb l ĥabb-1 [be]les n⁵⁰² ve ‘ d-1 [be]les n⁵⁰³ as r n sel ha-  d r n  (4) her  aysıdın bir direm t rb d-i m cevvef ğ r k n her  aysıdın bir mişkal (5) ĥabb  ‘n-n l ĥabb  ‘l-melik her  aysıdın yarım mişkal Şabr-1 Suĳ tar  (6) sekiz mişkal

⁴⁹⁰ Metinde eksik yazılan c mle, B. (46b/9) “sez b suyu iki yarım direm” ve  . (45a/8)’de “sez b suyu iki yarım direm” Őeklinindedir.

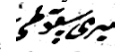
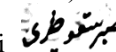
⁴⁹¹ Kelimenin  zerinde haşiye vardır, aĳıklamada “Çaf kılıp” yazmaktadır.

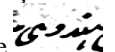
⁴⁹² Metinde eksik yazılan c mle, B. (46b/10-11) “ĥ l kılığan bolğay anı iz fe kılıp ĥal kılıp Çaf etip yaĳmaĳ n fi ‘ turur” ve  . (45a/9)’de “Çaf kılıp Çaf kılmaĳ kerek” Őeklinindedir.

⁴⁹³ Kelimenin  zerinde Őaret vardır, aĳıklamada “altı” yazmaktadır.

⁴⁹⁴ Kelimenin  zerinde haşiye vardır, aĳıklamada “zeng r iki” yazmaktadır.

⁴⁹⁵ Metinde eksik yazılan c mle, B. (46b/13) “iki yarım direm” ve  . (45a/10-11)’de “iki direm” Őeklinindedir.

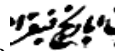

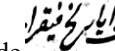
⁴⁹⁶ Metinde eksik yazılan kelime, B. (-),  . (45b/1)’deki Şekli g z  n ne alınarak tamamlanmıştır.

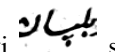
⁴⁹⁷ Metinde B. (-),  . (45b/3)’de Şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “Hind ”dir.

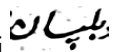
⁴⁹⁸ Kelimenin  zerinde haşiye vardır, aĳıklamada “ğ r k nnı  lgep Çaf kılıp b dy n suy[1] birle” yazmaktadır.

⁴⁹⁹ Kelimenin  zerinde haşiye vardır, aĳıklamada “bolğay” yazmaktadır.

⁵⁰⁰ Metinde B. (47a/5) ve  . (45b/7)’de Şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “za ‘fer n”dir.

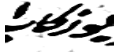

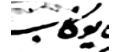
⁵⁰¹ Metinde B. (48a/11) ve  . (45b/9)’de Şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ey ric-1 fey ar ”dir.

⁵⁰² Metinde Şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-),  . (45b/10)’deki Şekli g z  n ne alınarak tamamlanmıştır.

⁵⁰³ Metinde Şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-),  . (45b/10)’deki Şekli g z  n ne alınarak tamamlanmıştır.

ba‘zılar on mişkāl hem dépdürler hemesini soqup (7) élgep şışe saqlağay köz ibütidā evvel ağrıkan⁵⁰⁴ maħalde (8) zirik yığac[1]nı otğa salğıl yığaç ucıdın bir qatre su çıkar (9) ol ıssıg sunı közge tartsa derdi muṭlaq def bolur (10) nev‘-i đıger neçe dāne qaranfilni almanıñ içige alıp almanı (11) ħamīrğa yüzgep⁵⁰⁵ otğa kömmek kerek ħamīr ħüb fışqay ba‘de‘z-zān (12) qaranfilni cüdā kılıp soqup alma birle ħüb merhem kılıp⁵⁰⁶ paḥte alıp közniñ arqasığa yanığa su bile merhem kılıp çafmaq (13) kerek bih bolur şufat-ı eyārenc-i feykarā on direm helīle-i zerd [89b] (1) ve eḫmūn besfāyic her qaysıdın bēş direm ħabbū‘n-nīl on direm (2) toḥm-ı ħanzal üç direm şinā-ı Mekki iki direm muqlnı bādyān suy[1] birle (3) zam kılıp⁵⁰⁷ ħal kılıp bu dārūları anıñ bile ħab kılamak kerek erte ve aḥşam yemek kerek şufat-ı (4) rūğan-ı gül gül-i surḥnı tāze bergi on bēş mişkāl bolğay (5) küncid yağı yüz mişkāl bularnı şışeğa alıp āftābda kırk (6) kün⁵⁰⁸ turğuzup qurutup ve quruğ gül-i surḥ bir tutam bularnı bir piyāle (7) su bile qaynatıp tā yarmı qalğay anı izāf⁵⁰⁹ kılıp bir piyāle (8) küncid yağı izāfe kılıp yana qaynatmaq kerek tā yarmı qalğay (9) ‘ilāc-ı emrāc-ı⁵¹⁰ māşerā ya‘nī kızıldur⁵¹¹ kim tamām-ı yüzni tutar teşne- (10) lik ve ısıtma her yan bisyār bolur (10-12) **Farsça Rubā‘ī** (12) şıfat-ı (13) tılā-yı mezkūr kızıl şandal aq şandal her qaysıdın yarım mişkāl [90a] (1) yigirme mişkāl⁵¹² kişniz her qaysıdın kişniz⁵¹³ ħal kılıp kök leteğa çalap (2) fat fat tılā kılamak kerek şıfat⁵¹⁴ māşerāğa cem‘-i marāzhā-yı şafrā- (3) vīğa nāfi‘ turur dört mişkāl şerbet-i temr-i Hindī ālū-yı (4) Buḥārī her qaysıdın otuz mişkāl küncidni kéçe suğa çılap (5) seḫer maħalde şāf kılıp yigirme mişkāl sir-ḫışt on mişkāl (6) gülāb bile ħal kılıp nim-germ içmek kerek mücerreb turur **veremü‘ş-** (7) **şefe** ya‘nī leb şışkanı eger

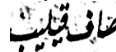
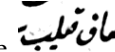
⁵⁰⁴ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “maħalde” yazmaktadır.

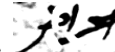
⁵⁰⁵ Metinde , B. (48a/7) ve İ. (46b/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “yürgep”tir.

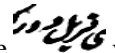

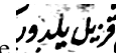
⁵⁰⁶ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “paḥte alıp közniñ arqasığa yanığa su bile merhem kılıp” yazmaktadır.

⁵⁰⁷ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “ħal kılıp bu dārūları anıñ bile” yazmaktadır.

⁵⁰⁸ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “turğuzup” yazmaktadır.

⁵⁰⁹ Metinde , B. (49a/1) ve İ. (46a/13)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şāf”tır.

⁵¹⁰ Metinde , B. (49a/2) ve İ. (46a/14)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “emrāz”dır.

⁵¹¹ Metinde ve İ. (46b/1)’de şeklinde eksik yazılan kelime, B. (49a/3)’de şeklindedir.

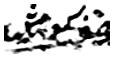
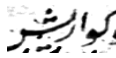
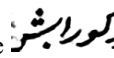
⁵¹² Kelimenin üzeri çizilmiştir, der-kenarda verilen açıklamada “kişniz” yazmaktadır.

⁵¹³ Metinde anlamsal olarak anlaşılamayan cümle, B. (49a/7-8) “her qaysıdın yarım mişkāl yigirme mişkāl yumğak sübüt suyu birle ħal kılıp” ve İ. (46b/5)’de “yigirme mişkāl kişniz suyu birle ħal kılıp” şeklindedir.

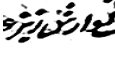
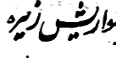
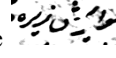
⁵¹⁴ *Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “maşerāğa” yazmaktadır.

**Metinde eksik yazılan cümle, İ. (-), B. (49a/9)’de “şıfat-ı müşhil” şeklindedir.

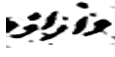
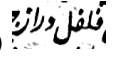
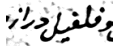
hūn gālibidin bolsa hām- (8) yāze ve ağzı şīrīn bolur **Farsça Rubā'ī** (8-11) **Farsça Rubā'ī** (11) **şifat**-ı müleyyin ki cem '-i maraž-ı şafrāvīga nāfi' turur [90b] (1) temr-i Hindī elig mişkal çilan élig 'aded bularnı (2) kéçe suğa çılap koyup értesi şāf kılıp kand bile (3) şīrīn kılıp yā hem kandsız meyl kılmak kerek ğızāga māş-ı (4) muğaşşer öl kişnīz suy[1] bile ügre étip bermek kerek bisyār (5) nāfi' turur eger kişiniñ {ni} ağzı kaynap köyer bolsa demev {v}īdin (6) bolsa 'ālāmet oldur kim kızıl kaynar eger şafrādın bolsa (7) sarıg bolur anı 'ilācı gülnār ve gül-i surh ve sumāk bularnı (8) şalāye kılıp ertelikde sürtmek kerek **seyelānū'l-mā'i mine'l-fem** (9) ağzıdın su barurnı aytur neçük kim balğamdın bolsa (10) 'ālāmet 'adem-i teşnelikdür (10-11) **Farsça Rubā'ī** [91a] (1) **Farsça Rubā'ī şifat-ı güvāriş**⁵¹⁵ (2) yā nebāt şāf kılıp yüz mişkal zīre ki bir kéçe sirkeğa çılap (3) andın sāyede qurutup yana teb berip dört mişkal zencebīl (4) üç mişkal murç bir mişkal büre-i Ermenī bularnı hemesini so- (5) qup élgep izāfe kılıp hal kılmak kerek taşnı {güvāzīş} (6) yüzide koyup fuşurmak kerek güvāriş-i⁵¹⁶ 'ūdñi güvāriş-i zīz[e]⁵¹⁷ dék kılmak (7) kerek **anıg şifat** bu turur 'ūd-ı Qamārī beş direm pōst-ı turunc dört (8) direm qaranfil ve bezbāz ve maştakī⁵¹⁸ her qaysıdın iki direm zencebīl filfil-i (9) dārāz⁵¹⁹ ve cevz-i bevvā her qaysıdın bir direm aq kand yā nebāt yüz mişkal (10) zātū'l-cenbge üzüm talı kiçikkine yığaçıdın bir tutam alıp {qa} (11) kaynatıp yā suğa çılap yā nehārda içse nāfi' turur 'ilāc-ı [91b] (1) emrāz-ı sīne ve öyke ya'nī sil 'ālāmeti oldur ki dāyim (2) ısıtma bolur yötelse balğam bile yiriñ kélür balğamnı yiriñ farkı (3) oldur ki otğa salsa yeldasa⁵²⁰ bed-būyluq zāhir bolur (4) eger suğa {salsa} salsa sunı tegige olturur (4-5) **Farsça Nazm** (6) zāt[ü'r-riye]⁵²¹ öfke qa[ba]rıp⁵²²

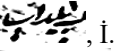
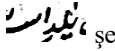
⁵¹⁵ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (49b/12) ve İ. (47a/6)'de şeklindedir.

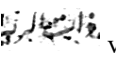
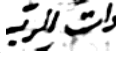
⁵¹⁶ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “güvāriş-i 'ūdñi” yazmaktadır.

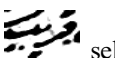
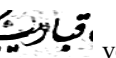
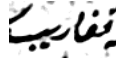
⁵¹⁷ Metinde , B. (50a/2) ve İ. (47a/11)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “güvāriş-i zīre”dir. Tamamlama B. ve İ.'ye göre yapılmıştır.

⁵¹⁸ Metinde , B. (50a/4) ve İ. (47a/13)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “maştakī”dir.

⁵¹⁹ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, B. (50a/5) ve İ. (47a/14)'de şeklindedir.

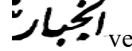
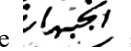
⁵²⁰ Metinde , İ. (-), B.(50a/11)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “yedlasa”dır.

⁵²¹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (50a/15) ve İ. (47b/9)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁵²² Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (50a/15) ve İ. (47b/9)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

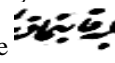
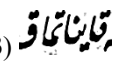
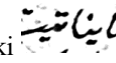
şışkannı aytur anı ‘alāmeti ısıtma tīz (7) nefes teng bolur onda yatmağdın özge tekye kılsa ārām (8-10) tapmas **Farsça Rubā’ī** (10) **şifat-ı şerbet**⁵²³ benefşe alta mişkal aq kand (11) otuz mişkal şerbet-i enhübārni⁵²⁴ düstürıda fuşurmak kerek şerbet-i [92a] (1) encübār [be]nefşe⁵²⁵ aldıda mezkürdur zātü’l-cenb [o]ldu[r]⁵²⁶ ki bıķında (2) bir perde’ bardur ol şışe dāyim ısıtma bolur bıķında ħale (3) peydā bolur nefesni teng bolur anı ‘ilācı baselīkdın kıan (4) almaq kerek andın keyin şerbeti bermek kerek baselīk tamurıdın (5) ki heft endāmı tamurıdın tüben bolur çilan şerbet[i] bermek (6) kerek **şifat-ı şerbet-i nılüfer gül-i nılüfer-i deryāi** dört mişkal bir piyāle (7) su bile kay[na]tmak⁵²⁷ kerek tā yarmı qalğunça anı izāfe kılıp kırķ (8) mişkal aq kand qoşmek kerek yana kıvāmığa keltürüp nim-germ (9) içmek kerek **nefs-i dem** ya’ nī yötelgende kıan kélür (9-11) **Farsça Rubā’ī [92b]** (1) **şifat-ı**⁵²⁸ şerbet-i encübār yarım mişkal soqup alta mişkal bir piyāle su bile (2) kaynatıp tā yarmı qalğunça anı şāf kılıp otuz mişkal (3) kand-ı sefid salıp izāfe kılıp aña qoşmaq kerek kıvāmığa (4) kélgey eger kişi uynı öt[i]ni sarmu[sa]k⁵²⁹ bile qoşup ħal (5) kılıp aqrığan kulaqğa tamızgay kulaq aqrıķı def’ (6) bolğay **eger kişiniñ**{ni} içidin uzun qurut tüşer⁵³⁰ bolsa (7) yā üç kün yā dört kün süt içip andın keyin şeftālū (8) berg[i]ni emrüt berg[i]ni soqup sıķıp içse qurutlar ölgey (9) **eger mi’de** germ sebebıdın aqrısa ol ta’āmı ki kıatıg ve ğalız- (10) dür mi’deni südd[e]sini⁵³¹ bağlar ol kişini lebi kıruğ bolur (11) aqzıdın su barur anı ‘ilācı budur ki kıanbıl ve biring sir-ħışt [93a] (1) türmüs⁵³² her kıaysıdın bir direm ve ħabbü’n-nıl ve türbüd ve şıħ her kıaysıdın (2) yarım direm hemeni soqup élgep bir piyāle inek süti bile

⁵²³ Metinde eksik yazılan cümle, İ. (-), B. (50a/4) ‘de “şifat-ı şerbet-i benefşe” şeklindedir.

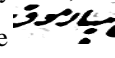
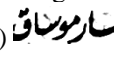
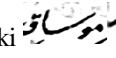
⁵²⁴ Metinde , B. (50b/5) ve İ. (47b/14)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “encübār”dır.

⁵²⁵ Metinde B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

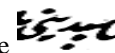
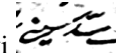
⁵²⁶ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (47b/15)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁵²⁷ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (50b/13) ve İ. (48a/5)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁵²⁸ Haşiye yoktur, der-kenarda yazmaktadır; bağlam ve yer sırasına göre metne alınmıştır.

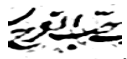
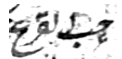
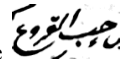
⁵²⁹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (51a/7) ve İ. (47a/11)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁵³⁰ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “-şer” yazmaktadır.

⁵³¹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (48a/16)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁵³² Metinde B. (-), İ. (48b/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “türmüs”tür.

(3) ħal kılıp ıssıġ içmek kerek **ħabbü'l-ķarĥ**⁵³³ ki anı kedū-dāne dērler (4) ‘alāmeti oldur ki ṭabī‘atı ĥurūc kılır anıġ ilācı biritġ (5) iki mişkāl maġz-ı cevz on mişkāl ĥurmā seng dānesini taşlap (6) bēş mişkāl bir mişkāl türbūd izāfe kılıp içmek kerek nef‘-i ‘azīm (7) tēġürür heme cūdā cūdā soķup ķoşmak kerek ĥuften maħalde (8) meyl kılmak kerek **zātü’ş-şadr** ya ‘nī sīneni bir ṭarafıda pehlūġa (9) yavuk bir şışuk bolur nişānesi oldur ki dāyim ısıtma bolur (10) derd-i sine bolur (10-11) **Farsça Rubā‘ī [93b]** (1) **Farsça Rubā‘ī şıfat-ı** şerbet-i nīlüfer zātü’l- (2) cenb taħrīr taptı işāret oldur ki zātü’l-cenb zātü’r-riye zātü’ş- (3) şudūrda mādde iħrāc bolmaġunça müşhil bergülük émes (4) ammā ĥuķne kılmak **şıfat-ı ĥuķne ki** zātü’l-cenb zātü’r-riye zātü’ş- (5) şadrgē münāsıbdür ve sūd-mend turur benefşe savuk nīlü- (6) fer turur⁵³⁴ ‘mebü’ş-şaleb gül-i ĥaṭmī her ķaysıdın iki mişkāl çılan (7) ve siristān otuz ‘aded alū-yı Buĥārī bēş ‘aded maġz-ı kā- (8) çire-i nim-kūfte yete mişkāl çuġundur suy[1] yarım piyāle bir piyāle su (9) bile ķaynatıp tā yarmı ķalgay andın şāf kılıp yigirme (10) mişkāl sir-ĥıştı şāf kılıp bēş mişkāl uy yaġı birle ķoşup⁵³⁵ nim-germ (11) ĥuķne kılmak kerek za‘fü’l-kilye⁵³⁶ börek aġrıķını aytur ‘alāmeti **[94a]** (1) oldur ki pişāni⁵³⁷ tāze ġüştını suda çayķap tükdende⁵³⁸ (2-4) bolur **Farsça Rubā‘ī** (4) **şıfat-ı** fulūniyyā (5) murç bezr-i benc her ķaysıdın iki direm⁵³⁹ afyün iki za‘ferān bēş direm sünbül ‘ākır- (6) ķarĥā ve ferfiyün her ķaysıdın iki direm cünd-i bīdester bir direm zurunbāt (7) ve zernih-i ‘akrebī her ķaysıdın yarım direm hemeni fuşurup toķsan (8) mişkāl ‘asel bile ħal kılıp her kūn bir ġalüle yutmak kerek (9) ġızā toĥm-ı murġnı sarıġnı çala fuşurup cem‘-i ‘Arabī bile şalāye (10) kılıp yemek kerek ‘ilāc-ı neftü’ d-dem⁵⁴⁰ mücerreb turur bir mişkāl ṭabā- (11) şīrni soķup un kılıp üç mişkāl toĥm-ı ĥurfeni meyde **[94b]** (1) kılıp şīresini çıkarıp ṭabāşir

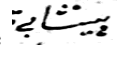
⁵³³ Metinde , B. (51a/13) ve İ. (48b/4)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ħabbü’l-ķar”dır.

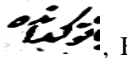
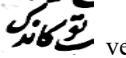
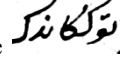
⁵³⁴ *Metinde “savuk nīlüfer” şeklinde yazılan kelime anlaşılmalıdır. Sözü edilen kelime, B. (51b/9) “benefşe şāf nīlüfer ve ‘mebü’ş-şaleb ve gül-i ĥaṭmī” ve İ. (48b/15)’de “benefşe ve şāf nīlüfer ve ‘mebü’ş-şaleb gül-i ĥaṭmī” şeklindedir.

**Ayrıca cümledeki sonundaki “turur”la benefşenin karşılığı olarak “savuk nīlüfer” kelimesinin verildiği izlenimini uyandıran cümle, B. (-) ve İ. (-)’de bulunmamaktadır.

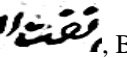
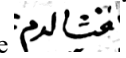
⁵³⁵ Haşıye yoktur, der-kenarda yazmaktadır. B. (-), İ. (49a/5)’de yazıldığı yer itibarıyla metne alınmıştır.

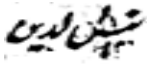
⁵³⁶ Metinde üstü çizilen kelimenin doğrusu der-kenarda yazmaktadır.

⁵³⁷ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (51b/15) ve İ. (49a/7)’de şeklindedir. Bağlama göre doğru olan kelimenin “pişābı” olduğu düşünülmüş ve anlamlandırma buna göre yapılmıştır.

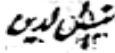
⁵³⁸ Metinde , B. (51b/15) ve İ. (49a/7)’de . şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “tüken dek” tir.

⁵³⁹ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “afyün iki” yazmaktadır.

⁵⁴⁰ Metinde , B. (-), İ. (49b/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “nefs”tir.

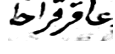
bile hāl kılıp (2) endek k̄and⁵⁴¹ bile šīrīn kılıp koşup içmek kerek elbette nāfi‘ turur bu (3) mezkūr Mevlānā ⁵⁴² turur mücerrebest **eger kişi** (4) bisyār ferāmūškār bolsa bu dārūlarını birle hātrını (5) tīz⁵⁴³ kılıp rūşen-zamīr bolur cünd-i bīdester her k̄aysıdın⁵⁴⁴ bés (6) direm sezāb ve nān-h‘āh ve ‘ākırkarhā⁵⁴⁵ her k̄aysıdın iki direm (7) sürüp şalāye kılıp merzengūş suy[1] birle hāl kılıp (8) başğa çafmak kerek eger kişini baş ağrıkı bolsa kulağ (9) ağrıkı bolsa kişnīz ve benefşe gül-i surh her k̄aysıdın diremī alıp (10) soğup mecmū‘ kılıp ağ k̄and bile zam kılıp yemek kerek bisyār⁵⁴⁶ mücerrebdür (11) **eger kişide**{de} kuruğ yötel bolsa bu şerbetdin tenāvül kılmak [95a] (1) kerek nīlūfer benefşe çilan bīh-i süsen pōst[1]nı terāş (2) kılıp her k̄aysıdın berāber alıp üç miqdār k̄and-ı sefid yā nebāt (3) yā şeker hemesini suğa salıp nerm kılıp kaynatmak kerek tā (4) kıvāmıga ké[1]günçe⁵⁴⁷ ıssıg ıssıg rağbet kılmak kerek **eger kişi-** (5) de kūft ve şafrā⁵⁴⁸ ziyāde bolsa derd-i ser ve ısıtma bēl ağrık[1] bolsa (6) bu müşilni içmek kerek rīvend-i Çīnī gül-i gez üç mişkal terencübīn (7) peş mişkal bir ayak suğa çılup koyup ertesi şāf (8) kılıp ıssıg sūt birle içmek kerek bī-müdde‘ā⁵⁴⁹ kār ve şafrānı (9) iħrāc kılıp za‘fdm hālāş bolur eger kişi sirke (10) bile zīreni hūb biryān kılıp kaynatıp içse içindeki (11) kurutlarını öltürür ‘ilācı inek sūtīga zīreni [95b] (1) salıp kaynatıp içse hem ber-ṭaraf bolur ‘ilāc-ı derd-i (2) mi‘de eger ıssıgdın bolsa temr-i Hindīni suy[1]nı ālū-yı (3) Hindī Buħārīni her kün nehārda bir ayak içse fāyide (4) kılıp ‘ilāc eger⁵⁵⁰ sebeb-i ‘ataş sīne yā dil hārāreti bolsa⁵⁵¹ şafrādın (5) bolsa toħm sarıgını ağıdın cūdā kılıp⁵⁵² endek soğup yığaç birle bulğap şalāye kılıp sīnege sūrtse (6) sīne hārāretni pest kılıp ‘ale’l-huşuş hārāret-i ten kim dā- (7) rū-yı kārđın keyin peydā bolur bisyār

⁵⁴¹ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “bile šīrīn kılıp” yazmaktadır.

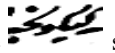
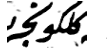
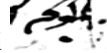
⁵⁴² Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammıştır.

⁵⁴³ Metinde üstü çizilen kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “tīz” yazmaktadır.

⁵⁴⁴ Metinde eksik yazılan cümle, B. (51a/11) “ferfiyūn cünd-i bīdester her k̄aysıdın beş direm” ve İ. (49b/5)’de “ferfiyūn cünd-i bīdester her biri beş direm” şeklindedir.

⁵⁴⁵ Metinde şeklinde yazımı anlaşılammayan kelime, B. (52a/12) ve İ. (49b/6)’de şeklindedir.

⁵⁴⁶ Haşiyeye yoktur, der-kenarda yazmaktadır. İ. (-), B. (52b/2)’de yazıldığı yer itibarıyla metne alınmıştır

⁵⁴⁷ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (52b/6) ve İ. (49b/14)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁵⁴⁸ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “ziyāde” yazmaktadır.

⁵⁴⁹ Metinde , İ. (-), B. (52b/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “be-müdde‘ā”dır.

⁵⁵⁰ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “sebeb” yazmaktadır.

⁵⁵¹ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “sīne yā dil” yazmaktadır.

⁵⁵² Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “[en]dek soğup yığaç [bir]le bulğap şalāye [kılıp]” yazmaktadır. Tamamlamalar B. (53a/3-4) ve İ. (50a/8-9)’ye göre yapılmıştır.

mücerreb turur āzmūde (8) turur ‘**ilāc-ı** şafūfī ki derd-i mi‘ dege kuvvet berür nāfi‘ (9) turur gül-i surh̄ kuruğ sirke birle her kıysıdın üç direm tebāşir (10) yarım direm⁵⁵³ mağz-ı tohm-ı terre ve mağz-ı bādrenğ her kıysıdın üç direm bu edviyelerni soğup élgep üç diremni (11) şubh vaktide yemek kerek nāfi‘-i ‘azīm turur **eger h̄‘āhlasan̄** buhārāt- [96a] (1) nı bedendin men‘ kılay deseñ kuruğ yumalağ sübüt- (2) ni ve gül-i surh̄ ve itrifil-i şağīrni bu edviyelerni izāfe kılıp (3) yemek kerek buhārātını men‘ kılır dimāğığa kuvvet turur ‘**ilāc-ı ābile** (4) āhenkni bile yağ kaynatıp maražge⁵⁵⁴ çafsa def‘ bolur (5) ‘**ilāc** kū[ri]nc⁵⁵⁵ dārūsı öl sirke birle yup andın keyin h̄inā ve (6) toğruğu tuz ve örük yelimini h̄al kılıp sürtmek kerek (7) def‘ bolur **eger kişige** yel ve sancık tursa yā yötelse açığ turmanı (8) ve kara turmanı uc[1]nı kesip iç[i]ni kevek kılıp nūşādırını içige (9) alıp otğa kömüp fuşurup yese def‘ bolur eger kişini tilbe (10) it tutsa ādem saç[1]nı sirkede çılap üç keçe kündüz (11) koyup içse nāfi‘ turur eger kişige ağı bergen bolsa kara {fā} [96b] (1) fārfīni çağırda h̄al kılıp içse def‘ bolğay faşl-ı (2) devā-yı abile-i Frengī eftimūn bir mişkal türbūd-i mücevvef bir mişkal gā- (3) rīkūn yarım mişkal maħmūde-i meşvī dāng⁵⁵⁶ maştakī bir mişkal (4) eger bend üstülh̄‘ānlarıda peydā⁵⁵⁷ bolğan bolsa {bolsa} sūrīncān-ı (5) Mısrī mezkūr bolğan müşhilğa zam kılıp tertīb berip (6) {berip} nehārda içmek kerek **tarīk**-i meşvī-i maħmūde bu turur (7) maħmūdeni köhne letege yörgep bihīni arasığa alıp kökke⁵⁵⁸ (8) kömgey eger hamīr fişğan bolsa maħmūde hem fişğandır mücerreb⁵⁵⁹ (9) tatlığ enār suynı bir çoñ piyāleğa alıp gülāb iki ka- (10) şuk sir-h̄ışt iki mişkal fülūs-ı h̄ıyārçenber⁵⁶⁰ beş mişkal (11) dārū-yı abile-i Frengī bu turur maştakī beş mişkal kündür-i deryāi [97a] (1) üç mişkal cem‘-i ‘Arabī üç mişkal zengār üç mişkal simāb beş mişkal eçkü çārbūsı üç mişkal⁵⁶¹ (2) éritip bularnı ol yağ birle hamir kılıp maražnı bend bağışlarığa (3) sürtmek kerek tā üç küngaça bir nemersedede muhkem tañmak kerek (4) tā kim yüzige teşir kıлмаğay andın keyin hamāmda yā ıssıg öyde (5)

⁵⁵³ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “mağz-ı tohm-ı terre ve mağz-ı bādrenğ her kıysıdın üç direm” yazmaktadır.

⁵⁵⁴ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “maražge” yazmaktadır.

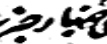
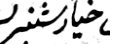
⁵⁵⁵ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (50b/4)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁵⁵⁶ Metinde eksik yazılan cümle, İ. (-), B. (53b/12)’de “bir dāne” şeklindedir.

⁵⁵⁷ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “bolğan” yazmaktadır.

⁵⁵⁸ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (-), İ. (51a/3)’de şeklindedir. Bağlama göre doğru olan kelimenin “kül” olduğu düşünölmüş ve anlamlandırma buna göre yapılmıştır.

⁵⁵⁹ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (51a/4)’de “mücerrebdür” şeklindedir.

⁵⁶⁰ Metinde , B. (-), İ. (51a/5)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “hıyārşenber”dir.

⁵⁶¹ Kelimenin üzerinde işaret vardır, açıklamada “beş mişkal [eç]kü çārbūsı üç mis[kāl]” yazmaktadır. Tamamlamalar B. (54a/1-2) ve İ. (51a/8)’ye göre yapılmıştır.

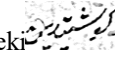
ıssıg su bile yumağ kerek tā bir hefteğaça savuğ⁵⁶² sudın ve (6) açığ nemerselerdin ferhiz kılmak kerek kelle gūştı eçki (7) gūştı yemegi perhiz kılmak kerek **tarika-i sūhten** ve tencir-i cūşa-i Hıṭāy[ī]⁵⁶³ (8) be-cihet-i ābile-i Frengi üç⁵⁶⁴ yā dört künden keyin perhiz kılmak kerek noḥūd-ab (9) içmek kerek eger kavī bolsa evvel küni bir yarım mişkal ikinci küni bir (10) mişkal cūşa-i mezkūrnu dūd kılmak kerek eger tennūrī ki örük (11) otunu köydürğan bolğay⁵⁶⁵ baş[ı]nı ol tennūr içige soğup **[97b]** (1) dūdı pest bolğunça tutup turğay kerek kim ağzını (2) közini muhkem bir nemersede tañmak kerek tā dūd-ı mezkūr teşir (3) kılmağay üçünçü küni dārūlarını keyin tohm-ı reyḥān şerbeti (4) kand birle şirīn kılıp içmek kerek tā bir hefteğaça noḥūd-ab içmek kerek (5) noḥūd-ab bolmasa bedelide bir nemerse tenāvül kılmak kerek şemāldın (6) savuğdın turş nemerselerdin uy gūştıdın eçki gūş- (7) [tı]dın⁵⁶⁶ kaç gūştıdın perhiz kılmak kerek devā-yı merhem-i (8) abile mariz-i⁵⁶⁷ abile eger nāzūk yerge peydā bolğan bolsa zengār suy[ı]nı sirke (9) birle dört mişkal ahenk-i şüste üç mişkal her ikisini meyde (10) kılıp gül yağı birle merhem kılıp sürtmak kerek mücerreb turur (11) **bāb-ı der-beyān-ı kuvvet** kuvvet-i mücāma ‘at eger ḥ‘āhlasan başıdın **[98a]** (1) yigit ve tūvānā bolayın deşen ruṭubetdin fāriğ (2) bolayın deşen zerdik uruğ[ı]nı çamğur uruğını (3) turb uruğ[ı]nı⁵⁶⁸ piyāz uruğ[ı]nı pōst-ı bīḥ-i kebīr ve arça uruğ[ı]nı (4) lisān-ı ‘asāfūr ve fūdine-i bāğī murḥ⁵⁶⁹ zencebil her kaysıdın kaydı⁵⁷⁰ (5) alıp soğup elgep tatlıg nemerse birle ma‘cūn kılıp (6) her kün nehārda bir mişkal yemek kerek mi‘deni kavī kılur (7) ağzıdın su barurnı def‘ kılur köñli rūşen kılur (8) ve ab-ı menī ziyāde kılur tenni hem ferbih kılur ve böreknı hem (9) ıssıg kılur bu yıldın soñ yılğaça cem‘ şafra ve sevdā (10) ve balğamnı zāyil kılı[r] bisyār mücerreb turur bu naqli **Ḥazret-i ‘Alī** (11) **kerema’llāhu veche turur** Ḥazret-i ‘Alī pādīşāh Ḥazret-i İmām Hüseyin {ve} **[98b]** (1) {Hüseyin} radıyāllahu ‘anh{dın}nı kollarıda bir kitāb kördiler (2) bul neme kitāb dēp sordılar Ḥazret-i İmām aydılar

⁵⁶² Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “su” yazmaktadır.

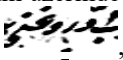
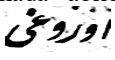
⁵⁶³ Kelimenin üzerinde işaret vardır, açıklamada “Ḥıṭāyī” yazmaktadır. Tamamlamalar B. (54a/10) ve İ. (51b/1)’ye göre yapılmıştır.

⁵⁶⁴ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “yā dört” yazmaktadır.

⁵⁶⁵ Metinde üstü çizilen kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “bolğay” yazmaktadır.

⁵⁶⁶ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (54b/5) ve İ. (51a/13)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁵⁶⁷ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “abile” yazmaktadır.

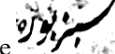
⁵⁶⁸ Metinde , İ. (-), B. (54b/12)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “uruğ”dur.

⁵⁶⁹ Metinde , B. (54b/13) ve İ. (52a/4)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “murç”tur.

⁵⁷⁰ Metinde , B. (54b/14) ve İ. (52a/5)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu, “kadare”dir.

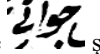
bu kitāb-ı (3) tabībdir dēdiler anda Hāzret-i Emīr aydılar ey cān ferzend (4) men söz aytay ki kitāb-ı tabībge hācet bolmasun ta‘ām (5) yep üzesige egerçi iştihānı kalgannı bolsa hem yemegil her kim (6) iştihā-ı şādıkda her kaçça ta‘ām-ı galiz yese hiç nemerse iştihā-yı (7) şādıkda yegendin hāşiyetlik bolmas hiç nemerse (8) iştihā-ı kāzibde⁵⁷¹ ta‘ām yegendin zararlık bolmas her ‘illet (9) iştihā-yı kāzibde ta‘ām yegendin bolur **eger kişni** hemişe (10) küft mi‘desi ta‘ām bisyār yegendin bolur yemekdin (11) özini yığmasa sirke yüz direm sezāb sebz-būde⁵⁷² her kaçsıdın [99a] (1) bēş mişkal zencebīl filfil-i esved bēş direm bularnı koşup (2) élgep iki mişkal cevz⁵⁷³ izāfe kılıp üç vezn asel bile (3) ma‘cūn kılıp nehārda yemek kerek iştihānı şāf kılır ta‘āmı (4) hāzm kılır kuvvet-i bāhğa bisyār⁵⁷⁴ menfa‘at bolur mücerreb turur **ma‘cūn-ı** (5) **Buqrāt Hākim** eger h‘āhlasan her çend cimā‘ kılsa hiç derd-i (6) pūşt derd-i miyān körme y deseñ gūsāleni zekerini kebāb (7) kılıp turb uruğ[ı]nı meyde soğup hal kılıp üç (8) kün yese hergiz derd-i pūşt ve derd-i miyān körmegey **nev‘-i dīger** (9) ma‘cūn-ı kuvvet-i bāh bir ser nān- h‘āh ya‘nī cūvānī⁵⁷⁵ bir ser tohm-ı zerdek bir (10) ser tohm-ı kerefş iki direm maştakī iki direm ‘aqrıqrhā iki direm (11) bebāsir⁵⁷⁶ ya‘nī bezbāze⁵⁷⁷ derler iki yarım direm [99b] (1) ‘ūd-ı hām bularnı ‘asel birle kand birle hal kılıp ma‘cūn kılıp her kün (2) üç direm yemek kerek muhālif yel bar ve balğamnı keser ağızını (3) hōş-büy kılar ve bendlerini gūşāde kılır kırsakdağı (4) uzun kırutlarnı öltürür ve gürdeni kavī kılır (5) derd-i mi‘deni ber-țaraf kılır ve şehvet ziyāde kılır (6) ve iştihānı açar Buqrāt Hākim aytur her kim bu ma‘cūndın bir hefte- (7) de yese ol kişni ol yıldın bu yılğaça tabībge hācet tūşmegey (8) āzmūde turur⁵⁷⁸ anja hiç ‘illet hem ‘arız bolmağay bisyār mücerreb turur **nev‘-i** (9) **dīger** kuvvet-i bāh simābnı yemek țarıkni aytur bir nohūd simābnı (10) aq kuçkaçnı içige alıp hamīrni arasığa tēzek⁵⁷⁹ otığa kōmüp (11) bir kēçe

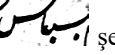
⁵⁷¹ Metinde anlamsal açıdan doğru kullanılmayan kelime, İ. (-), B. (55a/9-10)’de “şādık” şeklindedir, doğru anlam da bu kelimeyle sağlanmaktadır.

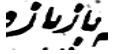
⁵⁷² Metinde , İ. (-), B. (55a/15)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sebz-būre”dir.

⁵⁷³ Metinde bu kelime yerine yazmaktadır, haşiyeye yoktur fakat dipnotta cevz yazmaktadır İ. (-), B. (55b/1)’de de “cevz” şeklinde yazılan kelime, bağlama göre daha doğru olduğu için metne “cevz” olarak alınmıştır.

⁵⁷⁴ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “menfa‘at” yazmaktadır.

⁵⁷⁵ Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, İ. (-), B. (55b/8)’de şeklindedir.

⁵⁷⁶ Metinde , İ. (-), B. (55b/10)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “besbāse”dir.

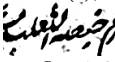
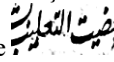
⁵⁷⁷ Metinde , İ. (-), B. (55b/10)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bezbāz”dır.

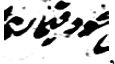
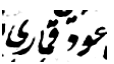
⁵⁷⁸ Haşiyeye yoktur, der-kenarda yazmaktadır; bağlam ve yer sırasına göre metne alınmıştır.

⁵⁷⁹ Metinde üstü çizilen kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “tēzek” yazmaktadır.

otda turğuzup⁵⁸⁰ andın keyin kazandaki endekī otda turğuzup ol gūştın yemek kerek [100a] (1) on kenīzek bolsa hem hemeni hōšnūd kıılır nev'-i dīger bir ser (2) filfil-i dirāznı iki ser inek sūtid[e] hām çılup qoymaq (3) kerek hūb fışğay andın keyin kaynatıp kıvāmığa (4) keltürgey tā kim sūtni özige hūb alğay andın keyin (5) sāyede qoyup kurutup üç diremdin alta direm (6) nebāt-ı hālīş bile nim-puhte sūt bile içmek kerek mücerreb turur (7) **nev'-i dīger** bir direm behmenni alma şerbeti bile nehār yese şehvet (8) ziyāde bolur tenni ferbih kıılır **ma'cūn-ı kuvvet-i bāh** Mevlānā (9) Fazlullah Tebrīzīni terkibidin bisyār mücerreb turur dārçīn (10) iki mişkāl maştakī bés mişkāl besbāse iki mişkāl za'ferān iki (11) direm huysa's-sa'leb⁵⁸¹ bés mişkāl 'ūd-ı Qīmārī⁵⁸² iki mişkāl sūnbül [100b] (1) bir mişkāl⁵⁸³ 'asel yā kand **nev'-i dīger** kendir⁵⁸⁴ üç mişkāl zerdīk uruğı on (2) mişkāl 'asel bularnı mağz-ı piste bile hal kıılıp yese érenlik (3) bisyār bolur bu ma'cūn zekeri bisyār kāyim kıılır ma'cūn-ı (4) dīger tavuq tohmını sarıg[ı]nı alıp zerdīk uruğı bés (5) ser zencebīl iki yarım direm dārçīn on direm za'ferān (6) beş direm müşk ol tohmını aq[ı]nı taşlap sarıg[ı]nı pōstı (7) içige alıp otd[a] nīm-puhte kıılmak kerek fıçaqnı ucıda (8) çıkarıp zerdīk uruğ[ı]nı yağ bile fuşurup dārçīnni (9) za'ferānnı hūb soqup tohmını sarıgnı birle hal kıılıp (10) aftābda qoygıl tā germ bolsun qolda avalap faşş kıılıp (11) andın keyin erte aqşam iki direm yemek kerek bularnı neçe [101a] (1) kün müdāvemmet kılsa hūbdur eger yüz kenīzek bolsa hem (2) barçasını hōş kıılır **nev'-i dīger** eger kişini bir ser tohm-ı zerdek (3) bir ser tohm-ı kerefş iki direm qaranfil bir direm 'ūd-ı hām 'ākırkarhā bularnı (4) soqup ma'cūn kıılıp her kün üç direm yese mi'değa kuvvet (5) berür ağızdın su barurını bile def kıılır ve seng-i meşāneni (6) def kıılır içini turğuzur şehvetni ziyāde kıılır ve iştihānı (7) açar Buqrāt Hākīm aytıpdurlar bu ma'cūnnı müdā[ve]met⁵⁸⁵ kılsa (8) hergiz tabīb hācet kıılmağay **Ebū 'Alī Sīnā** aytur kim bu ma'cūndın (9) yese neşātnı açar közni nūrını ziyāde kıılır dimāğığa kuvvet (10) berür yötelnı def kıılır ve kuluncğa hem menfa'at kıılır (11) **Farsça Nazm [101b]** (1-9) **Farsça Nazm** (10) **eger kişini** altı savuqdın sūst⁵⁸⁶ bolsa ve bī-kuvvet bolsa (11) **Farsça**

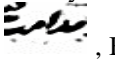
⁵⁸⁰ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “[a]ndın keyin kazandaki [e]ndekī otda turğuzup” yazmaktadır. Tamamlamalar İ. (-), B. (57a/7)’ye göre yapılmıştır.

⁵⁸¹ Metinde , İ. (-), B. (56a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “huşyetü's-sa'leb”dir.

⁵⁸² Metinde , İ. (-), B. (56a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ūd-ı Qīmārī”dir.

⁵⁸³ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “‘asel ya kand” yazmaktadır.

⁵⁸⁴ Metinde eksik yazılan cümle, İ. (-), B. (56a/13)’de “her kün yarım mişkāl kendir” şeklindedir.

⁵⁸⁵ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

⁵⁸⁶ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “bolsa” yazmaktadır.

Nazm [102a] (1-2) **Farsça Nazm** ‘uşfūr turur kuçkaç hamām kebūter tohm[1]⁵⁸⁷ (3) turur **ma‘cūn Loqmān Hākim** aytur Cālīnūs Hākim aytur engūdān-ı⁵⁸⁸ (4) ittifaq şubu ma‘cūn birle müdāvemēt kılpdurlar her kün (5) her kim bu ma‘cūndın yese mi‘dege kuvvet berür balgamnı keser (6) bevāşirni ber-ţaraf kılur ağıznı bed-būyluknı ber-ţaraf kılur (7) süddenı açar kedū-dāne ve seng-i meşānenı def‘ kılur ve bel ağ- (8) rıķı ve derd-i üstüĥānnı şafrānı ve sevdānı keser köznı (9) rüşen kılur ve cigerge kuvvet berür şehvetni ziyāde kılur (10) ve iştihānı açar her kim bu ma‘cūnnı yese ol yıl ŧabibge hāceti (11) tüşmegey eger on kenīzeġi bolsa hem rāzı ve ĥōşnūd kılgay **[102b]** (1) mücerreb turur **edviye-i ma‘cūn** bu turur zencebīl üç mişkal murç üç (2) mişkal maştakī iki mişkal dārçīn iki direm kıaranfil iki direm (3) ‘ūd-ı ĥām iki direm ‘ākırķarhā bir direm cūvānı üç mişkal sarıġ (4) çiçek üç mişkal tohm-ı kerefş üç mişkal tohm-ı piyāz üç mişkal (5) siyeh-dāne üç mişkal bu dārūlarnı sokup élgep (6) bu kısm ma‘cūn etmek kerek bisyār müfid **turur nev‘-i dīġer** ġüştnı (7) ĥūb maĥrā kılıp ĥışt-ı puĥte bolgay su tégmegen anı (8) otġa salġıl tā kızıl bolġay ġüştnı anı üzesige (9) salıp biryān kılıp bir zerre tuznı hem ŧam kılıp bir zerre (10) hing hem koşup yemek kerek beş sātīdin keyin mücā- (11) ma‘at kıılmaķ kerek tā ‘acāyiblernı körer sen bisyār **[103a]** (1) mücerreb turur **eger kışı** tohm-ı turbnı üç şabā⁵⁸⁹ yese érenliġi (2) ziyāde bolur nev‘-i dīġer zerdīk uruġ[1]nı meyde so- (3) kıp tohm-ı murġnı sarıġ[1]nı ĥal kılıp nāştāda yese şehvet- (4) ni ġālib kılur⁵⁹⁰ on kenīzeġi bolsa hem hemesini rāzı kılur (5) eger kışı tohm-ı murġnı sarıġ[1]nı inek⁵⁹¹ yaġı birle merhem kılıp (6) zekerini arasıġa alıp sātīdin keyin alıp taşla- (7) sun şehvet-i ‘azīm peydā bolur ol neçe on kenīzeġi bolsa hem (8) ĥōşnūd kılur **ez-berāy-ı** kelān-şuden-i każib ĥarāţinnı (9) yup kıurutup yumşak meyde kılıp cevz-i Hindī yaġ[1]nı (10) koşup uy yaġı yā küncid yaġı birle zekerige sürtsün (11) eçkü süti birle yusun yā ıssıġ su bile yusun neçe mertebe **[103b]** (1) mundaġ kılsa altı bisyār kelān bolġay dırāz bolur (2) ve saĥt bolur bisyār mücerreb turur **nev‘-i dīġer** çigit maġzını (3) meyde kılıp eçkü sütiġe koşup yā bādām yaġı (4) birle ĥal kılıp yatarda zekerige çafsun ertelikde (5) eçkü sütiġe yusun bir neçe mertebe mundaġ kılsa kelān (6) dırāz bolur bisyār mücerreb turur **bāb**

⁵⁸⁷ Metinde anlaşılamayan cümle, B. (-), İ. (52b/15-53a/1)’de “‘uşfūr kuçkaç turur beyz-i hamām kebūter tohmı turur” şeklindedir.

⁵⁸⁸ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazımı anlaşılamayan kelimenin “encü” olduğu düşünülmektedir.

⁵⁸⁹ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şabah”tır.

⁵⁹⁰ Metinde 4. satırın der-kenarında “ziyāde kılur” yazmaktadır. Fakat hem haşıye olmadığından hem de bu bölüm diġer eserlerde yer almadığından bu cümlelerin nereye yazılması gerektiġi anlaşılammış bu sebeple de metne alınmamıştır. Anlamsal olarak “şehvetni ziyāde kılur” şeklinde düşünülebilir.

⁵⁹¹ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “yaġı” yazmaktadır.

za‘ifeni lezzet {ta} (7) tapğanını beyānı rāziyāneni biryān kılıp filfil-i gird filfil-i (8) dırāz ‘ākırqarhānı karanfil zencebīl her qaysıdın bir çüz cevz-i (9) bevva kurdamānā ve şeker-i Tebrīzī her qaysıdın bir yarım cüz⁵⁹² ve hīlsīt⁵⁹³ ve şekbinec⁵⁹⁴ kāfūr her qaysıdın yarım cüz bularnı (10) kalın nemersede élgep hemesini koşup andın keyin (11) be-‘uşāre-i rāziyāne hal kılıp şīşe alıp koymak kerek [104a] (1) cimā‘ kılurda munıñ{ını}dın⁵⁹⁵ bir zerre alıp zekerige sürtüp (2) kurutup andın keyin cimā‘ kılsa bisyār menfa‘at kılur (3) amā bu dārūlarnı şīşe alıp ağzını muhkem kılıp on kün- (4) gāça künde üç merātibe bu şīşeni tebretip koymak kerek mundağ (5) kılmasa dārūnı kuvveti kiter amā za‘ife bī-nihāyet lezzet (6) tapğay kim bu terkīb ‘acāyib turur elbette şīşeni ağzı açuq (7) kalmağay **nev‘-i dīger** kara mākiyānnı ötini zencebil birle merhem (8) kılıp każibge zīmād kılsa mücerreb turur eger filfilni soqup (9) sürtse hem hūbdur eger kişi bir mişkal ‘ākırqarhānı mevīzec- (10) ni mevīzec mīve-i toħm-ı ⁵⁹⁶ turur soqup élgep şalāye kılıp (11) zekerige sürtse bir sātın keyin cimā‘ kılmaq kerek za‘ife [104b] (1) lezzetdin⁵⁹⁷ bī-hūş bolğay eger bāver kılmasañ elbette (2) imtiħān kılığıl **nev‘-i dīger** eger kişi dārçinnı meyde kılıp (3) cimā‘ vaqtide zekerige sürtüp cimā‘ kılsa za‘ife bisyār (4) lezzet tapğay kim şıfatke rāst kigmegey cihetidin hem ma‘lūm (5) bolur ısıtma hem lāzım émes eger kişi uy ötini sürtse (6) hem dırāz bolur lezzet hem bisyār tapar eger kişi tavuşkan (7) öt[i]ni każibge sürtüp mücāma‘at kılsa andağ düst (8) bolğay kim haddidin bī-nihāyet **eger kişi** koy öt[i]ni każibğa (9) sürtüp mücāma‘at kılsa za‘ife bī-nihāyet mihr-bān bolğay (10) eger kişi kuçkaçnı mayasını zekerige sürtüp cimā‘ kılsa (11) bisyār saħt bolur mücerreb turur eger kişi büre-i Ermenīni bir direm [105a] (1) alıp‘asel birle turğuzup rūğan-ı belesān birle hal kılıp (2) iki dāngnı zekerige sürtse çendān qāyım bolur ki her çend cimā‘ (3) kılsa yatmağay tā āb-ı menī kişnizde yumagunça mücerreb turur **eger kişi** (4) sarığ uynı ötini engübīn birle hal kılıp kaynatıp ol (5) aħşam zekerige sürtsün ve huşyelerige hem tañ atğunça ‘acāyib- (6) lerni körgey sen beğāyet āzmüde turur **nev‘-i dīger** ‘ākırqarhānı (7) mevīzecni sürüp ‘asel birle zekerige çafıp bir sātın (8) keyin zekerini bir nemersede pāk kılıp andın keyin cimā‘ kılsa (9) çendān lezzet

⁵⁹² Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “hīlsīt ve şekbinec kāfūr her qaysıdın yarım cüz” yazmaktadır.

⁵⁹³ Metinde ; B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “hīlīt”tir.

⁵⁹⁴ Metinde ; B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sekbīnec”dir.

⁵⁹⁵ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “+nın” yazmaktadır.

⁵⁹⁶ Metinde ; B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

⁵⁹⁷ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “şıfatke rāst kigmegey cihetidin hem ma‘lūm bolur ısıtma hem lāzım émes” yazmaktadır.

tapğay kim za'ıfe zevk-i lezzetdin dīvāne (10) bolğay bisyār mücerreb turur **nev'-i diğer** kebābe-i Çīnīni yumşak (11) soğup 'asel zencebīl bile perverde kılıp zekerige zımād kılsa [105b] (1) andın cimā' kılsa andağ lezzet tapğay kim dīvāne ve şeydā bolğay (2) eger kişi ħorūsni kılanı 'asel birle kıynatıp ħal kılıp zekerige (3) sürtüp cimā' kılsa şehvet ziyāde bolur kızib hem bisyār (4) kıyım bolğay 'avrat bisyār lezzet tapğay ol ħatun bu (5) kişidin bir laħza cüdā bolmağay **nev'-i diğer** ħorūşni⁵⁹⁸ ötini sürtüp (6) cimā' kılsa hem bisyār ħūbdur eger kişini zekeri derħāl kıyım (7) bolmasa ħing şāf kılıp zekerini ağızığa kıoyso derħāl kıyım (8) bolğay lezzet hem bisyār tapğay eger kişini kıızıl gülni {yıld} (9) yıldızını yā her gülni yıldızını vezn birle alıp şeker birle ħal (10) kılıp zekerige sürtüp her za'ıfe birle mücāma'at kılsa egerçi (11) za'ıfe zāhid bolsa hem ol kişini 'aşkıda dīvāne bolğay [106a] (1) beste-şuden-i 'avrat eger kimerse yek-şenbe küni tavuşkınnı (2) öltürüp mayasını kızibğa zımād kılıp cimā' kılsa inzāl (3) bolmağunça cüdā bolmağay beste bolur özge kişi ol mazlūm- (4) ğa yakınlık kıılmağay eger kişi toħm-ı murğni ıssığda o- (5) şatıp sarığını zekerige zımād kılsa cimā' kılsa bisyār (6) lezzet tapğay kim za'ıfe dīvāne bolğay her kişi kıara (7) mākıyān ötini mürdār-seng birle ħal kılıp zekerige zımād (8) kılsa cimā' kılsa ol za'ıfe hergız ol kişidin cüdālıknı (9) ihtıyār kıılmağay eger kişi kıara kıarğanı mınşesini kızibğa (10) zımād⁵⁹⁹ kılıp {kılsa} cimā' kılsa ol kişidin özge kişi yakınlık (11) kıılmağay eger kişini endāmı derd kılsa tavuşkan {yağını} [106b] (1) yağ[ı]nı zımād kılsa bih bolğay **nev'-i diğer** fāħtekni yağını (2) zekerige zımād kılıp cimā'⁶⁰⁰ kılsa za'ıfe lezzet tapğay şeydā (3) bolğay **nev'-i diğer** beste-şuden-i 'avrat yek-şenbe küni şeb- (4) perrekni tutup oñ ayağıda basıp tursa ağızıdın kıan (5) kélür ol kıannı fāħteğa alıp anı çep kıulak[ı]nı özi (6) bile hemrāħ kılsa ol kıanı cimā' vaqtid[e] kızibğa zımād kılsa (7) cimā' kılsa ol za'ıfe beste bolur bu kişidin bölek kişi (8) vañ kıılmağay ve yana oñ kıulakını alıp fercige (9) dūd kılsa güşāde bolur mücerreb turur **nev'-i diğer** müşükni (10) zekerini kıurutup şalāye kılıp kızibğa sürtüp cimā' (11) kılsa za'ıfe bī-hūş bolğay andağ lezzet tapğay kim bī- [107a] (1) kıarār bolğay mücerreb turur **nev'-i diğer**⁶⁰¹ bu rivāyet Eflātūndın turur (2) kimerse abyıhsı birle şoħbet kılsa za'ıfe uçasığa kıalın (3) yastuk salıp ér kişi iki tızlerini birle çöküp olturup (4) iki ayağını

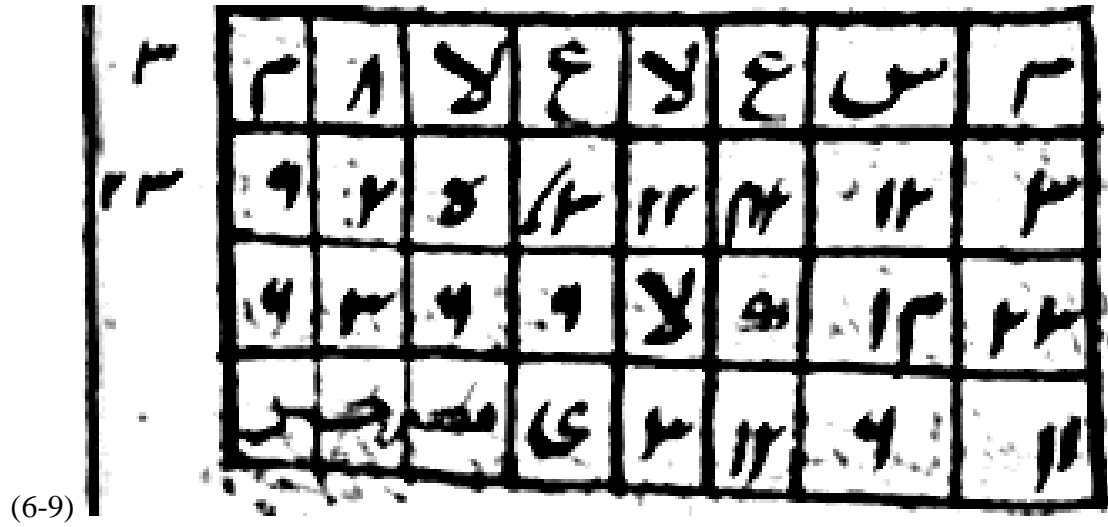
⁵⁹⁸ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ħorūs”tır.

⁵⁹⁹ Kelimenin üzerinde ħaşıye vardır, açıklamada “kılıp” yazmaktadır.

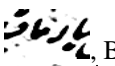
⁶⁰⁰ Kelimenin üzerinde ħaşıye vardır, açıklamada “kılsa” yazmaktadır.

⁶⁰¹ Kelimenin üzerinde ħaşıye vardır, açıklamada “bu rivāyet” yazmaktadır.

yarmaqlarını⁶⁰² téj kılıp za'ife etgilidin⁶⁰³ (5) tartıp turup āb-ı menī-kezde(?)⁶⁰⁴ za'ife köksi üzeside (6) yatsa ér hatun birbiridin andağ hōşnūd bolur kim (7) bī-ḥad bī-nihāyet nev' inzāl bolmaslıqnı beyānı érkek (8) ıt māde ıt birle şöḥbet kılır maḥalde kıyruğımı kesip alıp (9) kıtığğa kömmek kerek üstüh'ānnı yifğa térip belige bağlap (10) cimā' kılsa tā anı belidin cüdā kıılmağunça inzāl bolmağay (11) eger kebābe-i Çinīni ağızığa alıp cimā' fat bolmağay [107b] (1) eger kişi bu naqşnı yek-şenbe küni çāşt [va]ktid[e]⁶⁰⁵ şems sā' atide (2) bitip belige bağlap cimā' kılsa her çend uzak bolsa inzāl (3) bolmağay tā bu naqşnı kemeridin kıılmağunça ammā şart oldur (4) kim bu naqşnı bitürde kişiğe sözlemegey sözlese mücerreb (5) émes naqş bu⁶⁰⁶ turur

(10) eger kişi uy ötni piyāz nergis 'ākırkarhānı ve mevīzec bularnı (11) berāber alıp ağızığa salıp yumşaq çaynap uy öti birle [108a] (1) ḥal kılıp kızibğa zımād kılıp cimā' kılsa bisyār saht (2) kılır lezzet berür nev' -i dīger böri öti iki dāng yete (3) direm rūğan-ı nergis ḥal kılıp yarım dāng müşk-i ḥālişni (4) yumşaq meyde kılıp kızibğa cerf kılıp zımād kılsa her (5) qańça cimā' kılsa 'acizlik kıılmağay tām boy[1]ğa yetmegünçe (6) inzāl bolmağay ab-ı menī kélmegey nev' -i dīger boz çümale- (7) ni rūğan bile ḥal kılıp temūzda āftābıda sekiz kün (8) kıymaq kerek heme kün āftāb bolğay cimā' vaqtide tavuq (9) peri birle alıp kef-i pāyığa sūrtse kızib derḥal taş dék saht

⁶⁰² Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "parmaq"tır.

⁶⁰³ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "ençil"dir.

⁶⁰⁴ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammıştır.

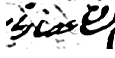
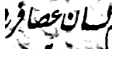
⁶⁰⁵ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

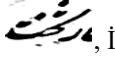

⁶⁰⁶ Haşiye yoktur, der-kenarda yazmaktadır; bağlam ve yer sırasına göre metne alınmıştır.

(10) bolğay bisyār mücerreb turur nev‘-i dīger tirig kuçkaçını tü- (11) gini arıg yulup barını uvasığa⁶⁰⁷ asıp koymak kerek heriler [108b] (1) çakıp öldürgey ba‘de‘z-zān alıp küncid yağı yā uy (2) yağı birle ħal kılıp kef-i pāyğa każibğa zīmād kılmağ (3) kerek her çend cimā‘ kılısa henüz kaýmı turğay mücerreb turur (4) **eger kişi** bir miğdār dārçin yarım diremni ağızığa alıp (5) cimā‘ kılısa çendān lezzet tapğay kim bī-ħad bī-nihāyet (6) **nev‘** ammā i‘tibār iki üç vech aytıpdurlar za‘ıfeni (7) evvel sīne ber-ħavā⁶⁰⁸ yatğuzup āheste üzesige çıkıp (8) andağ kim īzārını bağ[ı]nı özi tarafige tartmağ kerek (9) mundağ kılıp cimā‘ kılısa pat rāħat tapar nev‘-i dīger (10) iki direm lisān-ı ‘aşārni⁶⁰⁹ sūtte yatğuzup ıssıg suğa (11) malğay tā kızıl bolğunça ba‘de‘z-zān bu dārūlarını sūrt- [109a] (1) mek kerek bisyār şaħt⁶¹⁰ bolğay edviye bu turur dārçin (2) zencebīl kebābe-i Çinī bularını berāber soğup ‘asel bile ħal kılıp (3) içtürüp cimā‘ kılısa ér ħatun vaħtide⁶¹¹ ağızığa alıp suydın (4) endek każibğa zīmād kılıp cimā‘ kılısa ér ħatun iki- (5) lesi ferāğat tapğay **eger kişi** on mişkal terre uruğı- (6) nı ‘asel birle ħal kılıp nehārda yese on kenīzeği bolsa hem (7) ħōşnūd kılğay bisyār mücerreb turur eger kişi yılıkni⁶¹² oñ (8) tarafigeki tişlerini ér kişi oñ tarafige bağlasa kuvvet-i bāh- (9) ğa menfa‘at kılur⁶¹³ każibni saħt kılur **Farsça Ruba‘ī** (10) **Farsça Ruba‘ī nev‘** za‘ferān ve karanfil dār- (11) çinī ve ‘ākırkarhā her kaıysıdın beş direm ve kadar müşkni bularını [109b] (1) soğup şalāye kılıp şehd birle ħal kılıp yarım direm ğalūle (2) cimā‘ vaħtide ağızığa salğay andağ lezzet tapğay kim ol (3) ‘avrat dīvāne bolğay der-beyān-ı **şāħten-i**⁶¹⁴ **ab-ı** menī-i zen (4) bilgil ki tā za‘ıfeni meyl kēlmegünçe inzāl bolmas iş (5) kılmağ kerek ol za‘ıfe inzāl bolğay éridin ħōşnūd (6) bolğay kerek kim ol ‘avratni⁶¹⁵ kenāra alğay ve buse kılğay andın (7) keyin bir yana kılıp każibni ‘avratni fercige dūr ħoya neçe mertebe (8) tegürüp azār kılmağ kerek endek każibni yarm[ı]nı kigüzüp (9) yana çıkarmağ kerek tā ‘avratni

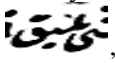
⁶⁰⁷ Metinde eksik yazılan cümle, İ. (-), B. (56b/10)’de “ħariler uvasığa” şeklindedir.

⁶⁰⁸ Metinde anlaşılamayan cümle, İ. (-), B. (57a/1)’de “ma‘şuğa fi-sīne ber-ħavā yatğuzğıl” şeklindedir. Bu cümleye göre anlam şu şekilde verilebilir: “Göğüs üstünde havaya/hava-yukarı/havaya kalkmış şekilde yatar.”

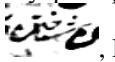
⁶⁰⁹ Metinde , İ. (-), B. (57a/4)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “lisān-ı ‘aşāfir”dir. Bu kelimenin metinde yer alan diğer örnekleri “lisān-ı ‘aşāfir” şeklinde yazılmıştır; bu yazımla doğru okunuş şekli farklı olduğundan tamamlama yapılamamıştır.

⁶¹⁰ Metinde , İ. (-), B. (57a/6)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “saħt”tır.

⁶¹¹ Metinde eksik yazılan cümle, İ. (-), B. (57a/8)’de “cimā‘ vaħtide” şeklindedir.

⁶¹² Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “yılıkı”dır.

⁶¹³ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “każibni saħt kı[lur]” yazmaktadır. Tamamlamalar B. (-), İ. (-) bağlama göre yapılmıştır.

⁶¹⁴ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sāħten”dir.

⁶¹⁵ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “kenāra” yazmaktadır.

şehveti hevāsı ziyāde bolğay (10) andın keyin işka muqayyed⁶¹⁶ bolğay {bolsa} tā kim ol ‘avrat
inzāl bolğay (11) eger ol ér inzāl bolsa ol ‘avratbı⁶¹⁷ bedh qalır belki bir bahāne [110a] (1) birle
biribirle uruşur za‘ıfeni āb-ı menīsini turğan (2) cāynı bilmek kerek bilmekni beyānı aynı biride
tavanıda (3) bolur ikiside pūşt-i pāyda bolur üçide aşuqıda bolur (4) törtide sākıda bolur beşide
tizide bolur altasıda yanıd[a] (5) bolur yeteside kindigide bolur sekizide sīneside bolur (6)
toğuzıda emçegide bolur onıda hūlkūmıda bolur on (7) biride lebleride bolur on ikiside yüzide
bolur on (8) üçide közide bolur on törtide pişāneside bolur on (9) beşide töfeside bolur on
altasıda hem pişāneside bolur (10) on yetiside oñ közide bolur on sekizide oñ yüzide (11) bolur
on toğuzıda levide bolur yigirmeside boğzıda bolur yigirme [110b] (1) biride oñ emçegide bolur
yigirme ikiside kökside bolur (2) yigirme üçide kindige bolur yigirme törtide yanıda bolur
yigirme (3) beşide tizide bolur yigirme altısıda sākıda bolur yigirme yeti- (4) side oşuqıda bolur
yigirme sekizide {pūst} pūşt-i pāyda bolur (5) yigirme toğuzıda baş barmağıda bolur otuzıda
kef-i pāyda (6) bolur va’llāhu a’lem bi’ş-şavāb **eger h’āhlasan şubu** (7) mücāma‘at kılayın dep
şu künlerini ferāmūş kılmās (8) köñlide saqlağay tā ki şehvet turğan yerlerni uvalap (9) silamaq
kerek tā za‘ıfeni āb-ı menīsi kélgey zevk (10) ziyāde bolğay bu rivāyet hükemā-yı Hīndūstān-ı
hāzıq- (11) larını tertībidin turur **faşl za‘ıfeniñ** ferc[i]ni germ ve kiçik [111a] (1) kıladurğannı
beyānı hōş-büy kıladurğān nemerse- (2) lerni beyānı eger māzūnı quruğ bādincānnı soqup
köydürüp (3) kül[i]ni her qaysıdın bir cüz alıp berāber hal kılıp cimā‘dın ilgeri (4) fercige efşān
kılsa kız dēk bolur mücerreb turur ér kişi lezzet (5) tapadurğān dārūlarnı mazlūm kişiğe kılguluk
émes (6) ⁶¹⁸ kılsa ferc ābile bolur ‘ilāci⁶¹⁹ oldur ki bir qadar gül-i bābūne rūğan-ı gül-i
(7) yāhte⁶²⁰ birle fercige şāf kılsa yā benefşe yağı yā simāb suyu (8) birle yā istihāşü’l-‘ālemni⁶²¹
fercige şāf kılsa bih bolur mücerreb turur (9) **nev’-i dīger** bezrū’l-verd ya’nī toħm-ı gül-i surh
üç direm sūnbül [i]kki (10) direm hemesini meyde kılıp élgep şalāye kılıp otra kolnı (11) gülāb

⁶¹⁶ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “bolğay” yazmaktadır.

⁶¹⁷ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu bağlama göre “avratnı”dır.

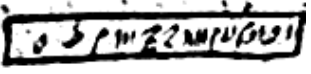
⁶¹⁸ Metinde şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılmamıştır. Sözü edilen kelime, İ. (-), B. (57a/12)’de şeklindedir.

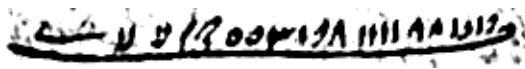
⁶¹⁹ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “oldur ki” yazmaktadır.

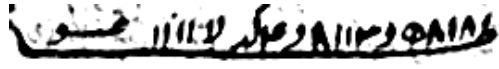
⁶²⁰ Metinde , İ. (-), B. (57a/13)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “pahte”dir.

⁶²¹ Metinde , İ. (-), B. (57a/15)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “hayyü’l-‘âlem”dir.

birle⁶²² yā su birle hōl kılıp ol dārūlarğa malıp ferciğa [111b] (1) iberip otra kolnı sürgep hal kılsa ferci teng⁶²³ ve germ (2) bolur mücerreb turur eger inek öt[i]ni qurutup fercige efşān (3) kılsa bisyār tar bolğay eger mürdār-sengni aṭ sūti birle hal (4) kılıp fercige qoysa on yaşar kız dék bolur mücerreb turur (5) eger kebūter mayaḳını soḳup yā tuz birle hal kılıp şeker bile hal (6) kılıp qazıbgā sūrtüp cimā´ kılsa za´ife kız dék bolğay (7) mücerreb turur nev´ kuvvet-i bāhni Serāndī⁶²⁴ Seyyid Qalenderdin turur (8) vaṅ uruḡ[ı]nı her küni üç çimdim yep arḳasıdın noḡūdını (9) ´aselğā çılap qoyup yemek kerek tā her hefte mundaḡ müdā[ve]met⁶²⁵ (10) kılsa érenligi bisyār ġālib bolur nev´ -i dīger yarım mişkal maḡz-ı (11) penbe-dāne çārek su´ d çārek kıızıl qurut bularnı meyde [112a] (1) kılıp küncid yaḡı qoşup küncid yaḡı bolmasa bedeli zāḡūn (2) yaḡı hal kılıp qazıbgā zımād⁶²⁶ kılıp {kılsa} cimā´ kılsa andaḡ qāyim (3) turğay ki āb-ı menī {ab-ı menī} ornıḡa qan kigey her çend cimā´ (4) kılsa henūz qāyim qalğay eger on ´avrat bolsa hem hemesini (5) hōşnūd kılgay mücerreb turur nev´ -i dīger piyāz nergis ve ´āqır- (6) qarhāni hūb soḳup uy öti birle hal kılıp zekerige zımād kılıp cimā´⁶²⁷ (7) kılsa bisyār şaḡt bolğay her neçe cimā´ kılsa henūz qāyim (8) turğay tā neçe mertebe su bile yumaḡunça yatmaḡay mücerreb turur (9) eger kişini érenligi süst bolsa bu şeklni maḡni toziḡa yā kāḡız- (10) ge bitip mūmlap ḡalūle kılıp cimā´ vaḡtinde kindigide {ko} (11) qoyup kāḡızğa muḳayyed bisyār kuvvet hāşıl bolğay şekli bu

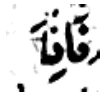
turur [112b] (1) mücerreb āzmūde turur (2)

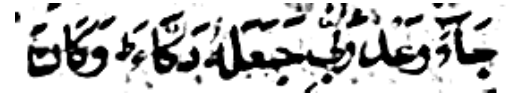
 (3)

 (4) eger

bu āyetni bu şeklni bitip cimā´ vaḡtinde kāḡızge bitip tilni astıda (5) tutup cimā´ kılsa süstlük

kıılmaḡay āyet bu turur

 (6)

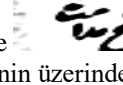
 (7)

⁶²² Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “yā su birle” yazmaktadır.

⁶²³ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “ve germ” yazmaktadır.

⁶²⁴ *Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “T” yazmaktadır.

**Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, İ. (-), B. (57b/10)'de şeklindedir.

⁶²⁵ Metinde B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

⁶²⁶ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “kılıp” yazmaktadır.

⁶²⁷ Haşiye yoktur, der-kenarda yazmaktadır; bağlam ve yer sırasına göre metne alınmıştır.

وَعَدَ رَبِّي حَقًّا

⁶²⁸ āzmūde bu turur (8)

طَبَّحَ الْبُرِّ وَالْحَبَّ وَاللَّحْمَ وَاللَّحْمَ

(9)

طَبَّحَ الْبُرِّ وَالْحَبَّ وَاللَّحْمَ وَاللَّحْمَ

(10) eger za'īfeni ferci pür-ab bolsa çigde yafrag[1]nı

inek süti (11) birle fercige dūd berse suy turğay her çend cimā' kılsa [113a] (1) kaçre nem çıkağay mücerreb turur eger za'īfe bir mişkal nıl⁶²⁹ yese bir yılğaça (2) toğmas⁶³⁰ bolur iki miş[k]al⁶³¹ yese iki yılğaça toğmas 'alā hazā'l-kıyās (3) eger kişi kuçkaç ötini każibğa sürtüp cimā' kılsa fat er (4) inzāl bolmağay mücerreb turur nev'-i dīger cünd-i bīdester ve hıltsiś (5) ya'nī hing būre-i Ermenī bularnı her qaıysıdın berāber soqup yāsemen (6) yağı birle hal kılıp każibğa zımād kılsa saht pür-kuvvat bolğay (7) nev' eger kişi ağıyırnı⁶³² yāl[1]nı özi birle tutsa inzāl bolmağay nev'-i (8) dīger toħm-ı sendāneni⁶³³ üç direm meyde kılıp yāsemen yağı birle hal kılıp (9) ısıtıp każibğa zımād kılsa pür-kuvvat bolğay mücerreb turur (10) nev'-i dīger siħāl⁶³⁴ kebūterni çārbesini birle berāber taş tuz birle berāber (11) kılıp meyde kılıp każibğa sürtse 'acāyib pür-kuvvat bolğay [113b] (1) inzāl bolmağay bisyār lezzet tapğay nev'-i dīger (1-4) **Farsça Ruba'ī** (4) **Farsça Ruba'ī** ferzend bolmağnı (5) beyānı cevz-i bevvā kır[fe]-i⁶³⁵

kaşanfil bādyān-ı Rūmī zīre-i Kirmānī her qaıysıdın (6) bir mişkal ħurmā-yı ^{كشش} ⁶³⁶ her qaıysıdın iki mişkal bu mecmū'nı 'asel (7) birle yoğurup yangak dek üç ħab kılıp her ħabnı üç keçe (8) kündüz za'īfeni fercige qaıysun tā munı arası toğuz kün (9) bolur andın éri bilen yaşınlık

⁶²⁸ Kehf suresi 98. ayet: *Zülkarneyn*, “Bu, Rabbinden bir rahmettir. Fakat Rabbinin vaadi gelince O, bunu yerle bir eder. Rabbinin vaadi haklıdır” dedi. <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Kehf-suresi/2238/98-99-ayet-tefsiri> (URL-6, 2021)

⁶²⁹ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “yese” yazmaktadır.

⁶³⁰ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “bolur” yazmaktadır.

⁶³¹ Metinde ^{میشال} şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (58b/8)'deki ^{مشقال} şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁶³² Metinde ^{ایغیر}, İ. (-), B. (59a/1)'de ^{ایغیر} şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ayğır”dır.

⁶³³ Metinde ^{سپندان}, B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin “sipendān” olduğu düşünülmektedir.

⁶³⁴ Metinde ^{ساحل}, İ. (-), B. (59a/8)'de ^{ساحل} şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “saħle”dir.

⁶³⁵ Metinde ^{قرفه} şeklinde yazılan kelime, İ. (-), B. (59a/11)'de ^{قرفه} şeklindedir. “Kır” kelimesiyle ilgili iki ihtimal vardır: Birincisi “kaşanfil”in kaf (ق) ve re (ر) harflerinin sehven yazıldığı, ikincisi ise “kırfe” yazılmak istendiği fakat fe ve he (هه) harflerinin yazımının unutulduğudur. Tarafımızca ikincisi uygun görülüp metne yazılmıştır.

⁶³⁶ *Metinde ^{كشش}, İ. (-), B. (59a/12)'de ^{كشش} şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılmamış, anlamı bulunamamıştır.

** Metinde anlaşılamayan cümle, İ. (-), B. (59a/12)'de “ħurmā-yı (?) iki mişkal” şeklindedir.

kılsa elbette ferzend bolur nev'-i (10) dıger kuvvet-i bāh-ı ma'cūn Cibrīl 'aleyhi's-selām hazret-i Muḥammed Muştafā (11) şalla'llāhu 'aleyhi ve sellemğa aydılar yā Muḥammed Ḥudāyım sizge selām [114a] (1) yarlıkadı aydı kim men cānrā be-'ilm ḥikmet āferīde⁶³⁷ kıldım bu edviye- (2) lerni meyde kılıp 'aselge salıp ğalūle kılıp nehārda yese (3) yana çendān kuvvet berür ki tokşan za'īfeni ḥōšnūd kılır (4) hergiz āb-ı pūşt kem bolmağay bu ma'cūndın yese Ḥudā-yı te'ālā ol (5) bendeni yetmiş pūşt bilen raḥmet kılır şıfat-ı ma'cūn (6) bu turur ḥavlencān iki mişkal zencebīl iki mişkal қaranfil iki mişkal cevz-i (7) bevva bēş mişkal temr-i Hindī bēş mişkal 'āqırqarhā iki mişkal 'ūd-ı (8) ḥālīş iki mişkal kebābe-i Çīnī iki mişkal köhne қand on yette (9) mişkal bu edviyelerni 'asel birle ḥamīr kılıp yemek kerek (10) nev'-i dıger Muḥammed Zekeriyā aytur her za'īfe ki ḥorūs ötni yese kız toğ- (11) mağay⁶³⁸ sādde⁶³⁹ oğul toğar dāyım mücerreb turur faşl-ı zükām {dimā} [114b] (1) dimāğıdın köksige zerd-āb қoyup turar bolsa sürgü- (2) lük émes ḥaṭar-ı 'azīm turur ki silğa encām tapar ḥılṭ-ı tüz-i şafrā- (3) vī dimāğıdın öfkesige öfkeni ḥarāb kılır va'llāhu (4) a'lem şıfat-ı rubb-ı ḥaşḥāş ki sāde yötelge nezlege⁶⁴⁰ zükāmğa (5) müfīd turur nezleni sīnedin pāk kılır aқ köknār yüz 'adedni (6) yarım soқup dānesi birle ḥal kılıp beş men suyla қaynatıp (7) bir kéçe күndüz tāze pāk-pāşide қazanda ba'de'z-zān suynı (8) çıkarp alıp savutup şāf sudın iki men engübīn- (9) ni şāf kılıp bir men otda yumşaq қaynatmaq kerek⁶⁴¹ lu'āb bolur nehārda yemek kerek (10) eger ḥ'āhlasa müselleş sunıñ{nı} bedelini kılay deseñ bir iki men (11) ḥaşḥāş suynı bir müşt müselleş suynı yā şeker yā engübīn birle [115a] (1) қaynatmaq kerek қıvāmığa keltürgey ba'de'z-zān tenāvül (2) kılgay bisyār nāfi' turur ez-berāy-ı menfa'at-ı mi'de ve bād Mevlānā (3) Muḥammed Şīrāzī azmūde kılgan turur rūmbād⁶⁴² ya'nī boz boğa (4) bir mişkal қākule bir mişkal bādyān-ı Rūmī iki mişkal ḥavlencān maştakī (5) sūnbül su'd-ı Hindī iki mişkal dın bularnı soқup élgep (6) ma'cūn kılıp yemek kerek mücerreb turur eger kişini başı ıssığdın (7) ağırsa bīḥ-i benefşeni helile birle ḥal kılıp başığa çafsa def' bolur (8) eger kişini a'zāsı şışuқ bolsa yā bez yā kev-dünbe yā dūbīle peydā bolsa (9)

⁶³⁷ *Men cān-rā be-'ilm ü ḥikmet āferīde* “Ben canı ilim ve hikmet için yaratmışımdır.”

⁶³⁸ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “sādde” yazmaktadır.

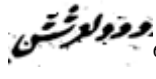
⁶³⁹ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sāde”dir.

⁶⁴⁰ Metinde üstü çizilen kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “+ge zükā” yazmaktadır.

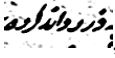
⁶⁴¹ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “lu'āb bolur nehārda yemek kerek” yazmaktadır.

⁶⁴² Metinde , B.(-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin anlamı hiçbir sözlükte bulunamamıştır fakat yanındaki kelime, karşılığı olarak verilmiştir. Çağdaş Uygurcanın Ağızları ve Söz Varlığı tezinde yer alan (Maimartııalı, 2019: 90; 2019: 373) “rūm” maddesinde, “rūm bedyān” kelimesi “anason” şeklinde anlamlandırılmıştır fakat yanındaki “boz boğa” kelimesi “zencefil” anlamındadır. Sözü edilen kelime, metin içerisinde verilen karşılığa göre anlamlandırılmıştır.

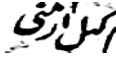
kızıl bolup tursa ağız almasa nişeste aq lāle-gül bābūne (10) hūlbe zağir penbe-dāne bularnı soqup hal kılıp her birini müşti(?)⁶⁴³ (11) alıp ol yerge zımād kılsa hergiz tük ünmeğay eger yana za'ife- **[115b]** (1) ni yüzi sarıg bolsa zer-revānd-i girde⁶⁴⁴ şetranc her kıaysıdın (2) iki direm lūbiyā unı nohūd unı kızıl yasmuq unı her kıaysıdın (3) beş direm bularnı soqup elgep taħunı toħmnı aqı birle šalāye (4) kılıp yatar da yüziğe zımād⁶⁴⁵ kılıp ertesi kağun uruğnı (5) kaynatıp suyıda yusa tāze ve rüşen bolur mücerreb turur (6) eger kişi terre uruğnı bādrenğ uruğnı her kıaysıdın iki (7) direm gil-i Ermen[ī]⁶⁴⁶ yā cem'-i 'Arabī kendir hūn-ı siyāvşān bularnı (8) bir mişkaldın aq köknār uruğnı bādām mağzını bīh-i sūs-ı (9) şirīn nişeste ketirā her kıaysıdın bir yarım mişkal afyūn-ı Mışrī şöħla-yı (10) Hıttāy yarım mişkaldın bularnı soqup elgep tokaç étip (11) her kün bu tokaç yemek kerek süzek bād-ı küll def' bolu[r] eger kişi **[116a]** (1) süzek bolsa bir tutam buğdaynı bir kéçe suğa çılap eşek inek (2) sütiğa çılağan buğdaynı salıp koymaq kerek buğdaynı hūb (3) mülāyim ézilgey andın keyin yete mişkal zīre yete mişkal kand bu- (4) larnı meyde kılıp üç hişşe kılmak kerek her hişşeni bir kün yemek (5) kerek üzesidın bayaqı şir {e}⁶⁴⁷ sütinı içmek kerek tā üç⁶⁴⁸ künğaça (6) bih bolğay eger kişini tişi ağırsa engūr-ı şifā hārī(?)⁶⁴⁹ zāğ-ı bülürī (7) sendāne her kıaysıdın berāber iki ayak suğa salıp kaynatmaq (8) kerek tā yarım kāse kağay andın ağıza alğay bisyār mücerreb turur (9) eger kişini içidin qan barur bolsa qara sürmeni toħm-ı murğnı sarığı (10) hal kılıp şāf étip fercige kıoysa hūn turğay mücerreb turur

(11) **faşl-ı derd-i mafāşıl** derd-i ⁶⁵⁰ aq lāleni yıldızını soqup **[116b]** (1) çafsa şifā tapğay eger kişini mi'desi ıssığdın ağırsa her kün (2) nāştāda şerbet-i līmūnı [i]ki⁶⁵¹ kaşuq su

⁶⁴³ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır. Bağlama göre “müş[t]i” olduğu düşünülmektedir.

⁶⁴⁴ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “zerāvend-i girde”dir.

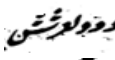
⁶⁴⁵ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “kılıp” yazmaktadır.

⁶⁴⁶ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (61a/13)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁶⁴⁷ Metinde , İ. (-), B. (61b/9)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şir”dir.

⁶⁴⁸ Metinde üstü çizilen kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, der-kenarda “künğaça” yazmaktadır.

⁶⁴⁹ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır. Fakat Nizamü'l-Edviye'de (Aydın ve Murad, 2019: 761) “Harī: Yegni taş” olarak verilen bu madde ve dişe faydasının da bulunduğuna dair bilgi göz önüne alınarak kelimenin “harī” şeklinde okunabileceği düşünülmektedir.

⁶⁵⁰ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

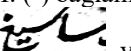
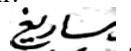
⁶⁵¹ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

bile yā gülāb bile içmek (3) kerek ğızāğa mās ügre ħurmā-yı Hindīni suyu birle ħal kılıp (4) bermek kerek munı bile berhem aĝrıkı teskīn bolmasa yarım mişkāl rīvend-i (5) Çīnī meyde kılıp kāsñini şiresi birle ħal kılıp bermek kerek (6) gülķand hem bolur munıda teskīn bolur ‘**ilāc-ı derd-i**⁶⁵² **mi’ de** bādyān-ı (7) Rūmī iki mişkāl gül-i surĥ iki mişkāl maştakī iki mişkāl ķand (8) bēş mişkāl bu hemesini üç mertebe içmek kerek mücerreb turur ‘**ilāc-ı** (9) **dīĝer** derdver-i mi’ de eger yeldin bolsa ‘alāmeti oldur ki bir yerdin (10) yana bir yerge ķozĝalur şerbet-i dīnārī bermek kerek şifat-ı (11) şerbet-i dīnārī toĥm-ı kāsñi yarım soķup iki mişkāl gül-i surĥ [117a] (1) iki mişkāl kāsñi yıldızını bir mişkāl sarıĝ⁶⁵³ uruĝı aķ ķand (2) otuz mişkāl bularnı ĥüb ķaynatıp ķıvāmıĝa kēltürüp her (3) şabā on mişkāl gülābĝa ħal kılıp bir mişkāl rīvend (4) izāfe kılıp nimgerm kılıp içmek kerek ğızāğa noĥūd-āb (5) bermek kerek derdi teskīn tapĝanda ma’cūn-ı kemmūnī bermek kerek (6) **şifat-ı ma’cūn-ı kemmūnī zīre-i perverde** sirke yigirme bēş mişkāl (7) yeti mişkāl⁶⁵⁴ zencebīl sezāb on mişkāl būre-i Ermenī iki mişkāl hemeni soķup élĝep yüz élĝ mişkāl ‘asel birle (8) ħal kılıp ĝalüle kılıp bermek kerek biĥ bolĝay mücerreb turur (9) **eger kişi şaķīķa** bolsa kēçe uçadurĝan münjüzlük (10) **sarıĝ**⁶⁵⁵ **ķoĝuznı** ķurutup ibriķni ķızıtıp şuņa salıp dūd bermek (11) kerek ĥiç dārū bile ‘ilāc tapmasa bu dūd birle biĥ bolur nev’-i [117b] (1) dīĝer yumalaķ sübütñi kāfūrñi burnıĝa tamızsa hem (2) def’ bolur mücerreb turur **mafāşilni** beyānı eger kimerse mafāşil bol- (3) sa aĝrıĝan yerlerige zımād kılıp ķoymaķ kerek sūrīcān⁶⁵⁶ (4) iki mişkāl köknār pōstı bir mişkāl begi dīvāneni uruĝını (5) bularnı yumşak soķup şāpūn⁶⁵⁷ maĝzını suyda yoĝurup (6) ķoymaķ kerek nev’-i dīĝer eger kişini mafāşil’ārīz bolsa nāş- (7) tāda tavuşķannıĝ ķanını içse def’ bolur ĝuştını (8) yese hem def’ bolur ķarnını yarıp ıssıĝda kisel bolĝan (9) yerige yaķsa hem def’ bolur ve yana tavuşķannı ķaynatıp (10) terlense hem def’ bolur nev’-i dīĝer bōrini tülķini téresini (11) yā üstülĥ’ānını ķaynatıp terlense hem def’ bolur yana ürsan [118a] (1) uruĝ[ı]nı sūtde fuşurup yaĝda ķoĝurup nāştāda (2) yese menfa’at turur eger

⁶⁵² Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “mi’ de” yazmaktadır.

⁶⁵³ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin “sarıĝ çiçek” olduğu düşünölmektedir.

⁶⁵⁴ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “zencebīl sezāb on miş[ķal] būre-i Ermenī iki mişkāl hemeni” yazmaktadır. Tamamlamalar B. (-), İ. (-) bağlama göre yapılmıştır.

⁶⁵⁵ Metinde , B. (62a/2) ve İ. (53a/13)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sarıĝ”dır.

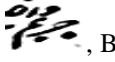
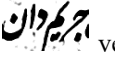
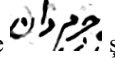
⁶⁵⁶ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu, “sūrīcān”dır.

⁶⁵⁷ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şābūn”dur.

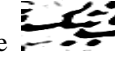
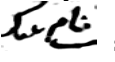
kimersenî putı yâ tizi mafâşıl bolsa (3) veyâ şîşip ağrısa sefûb-ı⁶⁵⁸ sūrincân yegey sefûb-ı {sû} (4) sūrincân bu turur senâ yete mişkal sūrincân bûzîdân (5) pōst-ı hālîle-i zerd türbûd hınâ her biri bês mişkaldın za‘fer (6) zencebîl pōst-ı bîh-i keper gārîkûn kıvıl gül bâdyân her (7) biri iki mişkaldın bādâmnı mağzı yeti mişkal kand élig (8) bir mişkal bularnı soqup mecmû‘ kılıp künde iki mişkal (9) kafatmak⁶⁵⁹ kerek bir iki kâr kılsa menfa‘at turur ağrıknı yok (10) kıılır şunğa yaqıp kafatmak kerek ğızāsığa koy gûştı bilen (11) şûrbâ içmek kerek derd-i kıoyañ eger kimerse téve miñesini terencübîn [118b] (1) birle hâl kılıp yese kıoyañ def‘ bolur eger kışini âvâzı (2) hısta bolğan bolsa köknâr uruğ[ı]nı şîre tartıp altun (3) çerîmdân⁶⁶⁰ birle meyde kılıp ol şîre{ni}ge kıoşup endek nebât (4) hem salıp yemek kerek elbette avâzı açılığay derd-i mi‘de üçün (5) bâdyân-ı Rûmîni yamğur suy[ı]da bir kéçe kündüz turğu- (6) zup andın keyin sâyede kıu- (7) rutup her kün bir mişkâl hâb kılıp (8) nehârda yemek kérek teşnelik (9) hem ber-țaraf bolur **eger derd-i mi‘de safrâ-** (10) dın bolsa bisyâr köyse bir kef kıuruğ (11) kışnîzni iki kef yemek kerek nâfi‘ [119a] (1) turur eger kışı{ni} bōri ötini yese derd-i mi‘de ber-țaraf bolur (2) eger fârfi yese hem ber-țaraf bolur eger kışini bir yerige fıçağ yâ kılıç (3) tegip cerâhat bolup kıan turmasa mürdâr-seng ve zerçübeni (4) soqup kıoy dūnbesi birle tavuğnı tohmnı sarığını birle hâl (5) kılıp çafmak kerek bih bolur eger kışini pâşine veyâ ayağı yarılğan (6) bolsa cem‘-i ‘Arabî birle mâzūnı soqup sendürüs yağı birle (7) hâl⁶⁶¹ kılıp bāng⁶⁶² tozığa⁶⁶³ yâ kâğızğa alıp cerâhatke

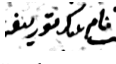
⁶⁵⁸ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sefûf”tur.

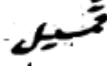
⁶⁵⁹ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelime, Uygur el yazmalarındaki bir başka tıp metninde [https://uyghur.itc.ku.edu/manuscripts/Jarring_Prov_351.facsimile.xhtml?page=23a (Erişim tarihi: 15.12.2022)] açıkça “kafatmak” şeklinde yazılsa da sözlüklerde “kafatmak” kelimesine ilişkin herhangi bir açıklama bulunamamıştır. Kelimeyle ilgili iki ihtimal bulunmaktadır: Bunlardan birincisi “kapatmak”, ikincisi de Kaşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü tezinde (Yıldırım, 2007: 329) yer alan “kupmak” kelimesiyle bağlantılı “kufatmak” olarak okunmasıdır. Sözü edilen kelime, bağlama göre “kapatmak” şeklinde okunup anlamlandırılmıştır.

⁶⁶⁰ Metinde , B. (62a/7) ve İ. (53b/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “çermedân ~ çermedân”dır.

⁶⁶¹ Haşiye yoktur, der-kenarda yazmaktadır; bağlam ve yer sırasına göre metne alınmıştır.

⁶⁶² Metinde , B. (-), İ. (53b/11)’de şeklinde yazılan kelimenin okunuşu İ.’de anlaşılır olmadığından metindeki yazımı esas alınmıştır. Steingass sözlüğünde “Bāng: Kokulu bir çalının ve şifalı bir tohumun adı”; Çağdaş Uygurcanın Ağzıları ve Söz Varlığı tezinde (Maimaitıralı, 2019: 65) “Var; Tatula” olarak anlamlandırılmıştır. Kelimenin doğrudan “bāng” olarak mı verildiği yahut fonetik bir hususiyet mi olduğu anlaşılammıştır.

⁶⁶³ Metinde , B. (-), İ. (53b/11)’de şeklinde yazılan kelime “toz” olarak düşünülüp metne yazılmıştır. “Toz” Kaşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü tezinde (2007: 162): “Dağ huş ağacının kabuğunun ince tabakaları (kağıt olarak kullanılır).” şeklinde anlamlandırılmıştır.

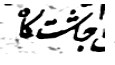
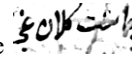
tañmak (8) kerek bih bolur eger kişige saçratğu çıkan bolsa ni⁶⁶⁴ (9) katık birle hal kılıp çafsa kurutur şıhhat bolur mücerreb (10) turur eger kiçik ‘ıyālğa çıkadurğan kurutnı ‘ilācı mürdār- (11) seng birle uy yağı birle ve qamsil ve tūtiyā ve hınā {bul} bularnı (12) berāber alıp meyde kılıp merhem étip taznı başığa neçe mertebe {ça} [119b] (1) çafsa def⁶⁶⁵ bolur eger kişi tavuqñı toħmnı aqını dāyim yüzige (2) sürse yüzü aq ve rüşen bolğay eger kişi köknār {u} (3) uruqñı kendir su‘d ve ħabbü‘l-as her qaysıdın yarım (4) soqup élgep fışığ tavuqñı toħmnı sarığı birle yā şerbet-i (5) ħabbü‘l-as bile bermek kerek bu edviyelerni bārĥā yeñi tişi (6) çıkar ‘ıyālñı ishālğa bermek kerek anasını süti bile (7) bermek kerek bisyār nāfi‘ turur eger kişini yüregi köyüp (8) aqrısa bir kef gül-i surĥ bir kef yumğaq sübüt bir kef (9) arfa bularnı mecmu‘ kılıp külçe étip yürek üzesige (10) şandal sürtüp anı üzesige bu edviyelerni (11) zımād kılmak kerek def⁶⁶⁶ bolğay ‘ilāc-ı qoyañ sū- (12) rincān helile-i zerd şabır her qaysıdın berāber alıp soqup (13) élgep ‘asel bile ħamīr kılıp ħab étip bir mişkal yarım [120a] (1) mişkal⁶⁶⁵ nehārda yemek kerek mücerreb turur **şifat-ı müshil**⁶⁶⁶ iki ayağ inek (2) süti birle yā eçki sütini sarığ su kılıp⁶⁶⁷ üç mişkal (3) sinā-ı Mekki salıp qaynatmak kerek tā sarığ yarım ayağ qal- (4) ğay andın keyin şāf kılıp nāştāda içmek kerek tā (5) çāştkalāngāça⁶⁶⁸ hiç neme yemegey her ‘illeti ki mi‘dede⁶⁶⁹ bardur ħ‘āh (6) şafrādın ħ‘āh sevdādın ħ‘āh balğam her qaysıdın bolsa (7) barçanı def⁶⁷⁰ kıılır mücerreb turur **eger kişini** tal aqrıqı bolsa (8) hem bu müshil müfid turur çirā ki heme ħükemālardın naqldür (9) eger kişi dem-kütāh bolsa yötel⁶⁷⁰ zengārñı katıkqa salıp (10) berhem berip içmek kerek bir zamāndın keyin qay kılmak kerek bisyār (11) nāfi‘ turur **şifat-ı sikencübīn-i büzürī** yüz mişkal qand seksen mişkal (12) sirke bile qaynatıp kıvāmığa kéltürmek kerek heme ‘illetlerge (13) müfid turur ħuşūşā müstesqīğa münāsib turur eger qand

⁶⁶⁴ Metinde , B. (-), İ. (53b/13)’de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

⁶⁶⁵ Metinde anlaşılammayan cümle, B. (63b/1-2) “ħab etip künde bir mişkal nehārda yemek kerek” ve İ. (54a/11-12)’de “künde bir mişkal yarım mişkal nehārda yemek kerek” şeklindedir.

⁶⁶⁶ Haşıye yoktur, der-kenarda yazmaktadır; kelimenin yeri B. (63b/2) ve İ. (54a/2)’ye göre belirlenmiştir.

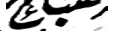
⁶⁶⁷ Metinde anlaşılammayan cümle, B. (63b/3-4) “şifat-ı müshil iki ayağ inek sarığ süti yā öçkü sarığ süti aya üç mişkal sinā salmaq kerek yana qaynatmaq tā sarığ su yarım ayağ kalğunça” ve İ. (54a/12-14)’de “şifat-ı müshil iki ayağ inek süti yā eçkü sütini sarığ su kılıp üç mişkal sinā -i Mekki salıp kaynatmaq kerek tā sarığ su yarım ayağ kalğay” şeklindedir.

⁶⁶⁸ Metinde , B. (63b/5) ve İ. (54a/15)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “çāşt-gāh”tır.

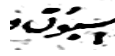
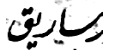
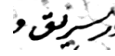
⁶⁶⁹ Haşıye yoktur, der-kenarda yazmaktadır; kelimenin yeri B. (63b/6) ve İ. (54b/1)’ye göre belirlenmiştir.

⁶⁷⁰ Metinde anlaşılammayan cümle, B. (63b/9-10) “eger kimersede yötel ve dem-kütehlük bolsa” ve İ. (54b/3)’de “eger kimersede yötel dem-kütehlük bolsa” şeklindedir.

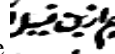
bolmasa (14) bedeli vasalgu t̄arīkası oldur ki iki hişşe sirke bir hişşe (15) kand bile sunı kaynatmek kerek tā köfuk çıkay hūb ğalīz [120b] (1) bolğay andın keyin sirkeni salıp iki üç kaynatmağ (2) kerek her kün yete mişkal gülāb suy[1] birle ħal kılıp nehār- (3) da içmek kerek bisyār nāfi‘ turur **eger kezik** terlemese ısıtma (4) itik bolsa encīr siristān gül-i benefşe toħm-ı ħurfе bularnı suğa (5) salıp şabā[h]da⁶⁷¹ otğa koyup āheste mülāyim kaynatıp (6) bermek kerek elbette şihhat tapğay nev‘-i dīger kezik terlemese (7) balıg ötini yedürsün derħāl terlege[y] mücerreb turur eger (8) kişige yel⁶⁷² ħale turğan bolsa balıg ötini ol yerge der- (9) ħāl çafsa def bolğay kēzikke baş ağırığığa pāy- (10) şūyлуқğa gül-i benefşe aқ lāle қара söğüt yafrağı yazğı (11) buğday kefeği kaynatıp başığa ayağlarığa pāy-şūyлуқ [121a] (1) kıлмаğ kerek eger kişi yerākān bolsa ol ağırık iki kısım bolur (2) sebūk⁶⁷³ ve қара bolur mādde-i şafrā bedenide zāhir bolur yetinçi künde (3) ilgeri bolsa yahşı bolur eger ciger ıssıglık[1]nıñ⁶⁷⁴ ‘alāmetidin bolsa (4) қārūre siyāh sarıg bolur alaқан hem sarıg bolur ‘ilacı (5) oldur ki müshil-i şafrā müfid turur cigerni savutadurğan şerbet (6) içmek kerek ve ğızā hem ez īn kıbal⁶⁷⁵ eger öt ıssıglıgınıñ bolsa arasında (7) fark oldur ki ança ciger ıssıgıdın tamām-ı beden sarıg bolur (8) ve ala[қан]⁶⁷⁶ yüzi қара reng bolur bedeni lāğar bolur ammā yerākān südde- (9) din⁶⁷⁷ cigerni talnı arasında bolur üç mişkal gül uruğı soқup (10) bir zerre қatıg bile ħal kılıp nāštāda içse yerākān def bolur (11) bisyār mücerreb turur eger kişi ısıtıp iki üç kün ba‘zı savusa [121b] (1) kāsni şerbet-i līmū birle zāyil bolmasa pes ma‘lūm boldı kim dāmne turur (2) müshil bergülük émes tā kim mādde ħareketke kélgey ısıtıp (3) veyā za‘if bolur⁶⁷⁸ pes her kün ħām benefşe şerbetidin içmek (4)

⁶⁷¹ Metinde ve İ. (54b/13)’de şeklinde yazılan kelime, B. (64b/8)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

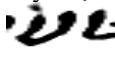
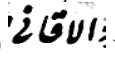
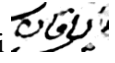
⁶⁷² Metinde anlaşılamayan cümle, B. (64b/11) “yel veya ħale turğan bolsa” ve İ. (55a/1)’de “yel yā ħale tursa” şeklindedir.

⁶⁷³ Metinde , B. (65a/1) ve İ. (55a/5)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sarık”tır.

⁶⁷⁴ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “+lıkınıñ” yazmaktadır.

⁶⁷⁵ *Metinde , B.(-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “qabl ez īn”dir.

**Metinde anlaşılamayan cümle, B. (65a/5-7) “cigerni savutadurğan şerbet içmek kerek eger öt ıssıglıkıdın bolsa ciger ıssıglıgınıñ öt ıssıglıgınıñ arasındaki fark oldur kim ança ciger ıssıgıdın bolsa” ve İ. (55a/8-11)’de “cigerni savutadurğan şerbet içmek kerek eger ğızā hem şundağ lāzımdür öt ıssıglıkıdın bolsa anı bilmek oldur ki eger cigerdin ötdin yerākān bolğannıñ farkı ol kim ança ciger ıssıglıkıdın” şeklindedir.

⁶⁷⁶ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (65a/8) ve İ. (55a/12)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

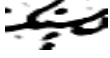
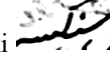
⁶⁷⁷ Metinde anlaşılamayan cümle, B. (65a/9-10) “amā yerākān siyāh sebebdin cigerniñ talnıñ arasında bolur” ve İ. (55a/12-13)’de “yerākān siyāh sefidedin cigerniñ talnıñ arasında bolur” şeklindedir.

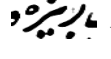

⁶⁷⁸ Metinde anlaşılamayan cümle İ. (-), B. (65b/1)’de “sebeb-i izdiyād za‘if bolur” şeklindedir.

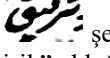
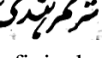
kerek benefşe iki mişkal sipistān on ‘aded bularnı bir ayak suğa (5) çılap şāf kılıp bir kéçe ve kündüz bu ʔarīka birle üç (6) yā tört künğaça müdāvemet kılamak kerek yetinçi küni terler (7) eger terlemese yana bermek kerek bu ʔarīka birlen benefşe iki mişkal (8) encīr-i puhte üç ‘aded çılan on beş dāne tohm-ı kāsni bir mişkal (9) bu edviyelerni kaynatıp bermek kerek kezik haşba bolsa⁶⁷⁹ bir (10) mişkal nīlūfer izāfe kılıp bermak kerek bu cüllābnı haşba beyāni- (11) da aytıpdurlar **Mollā Kuṭb aytur**nı mücerrebātdın turur yana haşba [122a] (1) peydā⁶⁸⁰ bolğandın keyin eger ğızā berse aş siṅ[se]⁶⁸¹ rīze⁶⁸² kişnīz ve ter kabak⁶⁸³ (2) temr-i Hindī eger kabz bolsa ʔatık zirik⁶⁸⁴ eger iştihāsı bolsa şāf (3) bolğandın⁶⁸⁵ keyin eger kefi dest eger kefi pāy ıssıĝ bolsa arfanı yu- (4) malak sübüt suy[1] birle ḥamīr kılıp şandal ve kāfūr birle arfa (5) ḥamīrni ʔa[lıp]⁶⁸⁶ kefi dest kefi pāy[1]ĝa ʔafmak kerek her herāretī ki cigeride (6) bolsa anı pest kılır bisyār mücerreb turur eger bu tebde derd-i sersām (7) tola bolsa başı bisyār ıssıĝ bolsa şandal-ı sefid endek kā- (8) fūr bularnı yumĝak sübüt suy[1] birle sürüp zımād (9) kılamak kerek mücerreb turur bu şerbet nīlūfer⁶⁸⁷ çılan ʔand birle (10) kézik⁶⁸⁸ haşbage terlemesdin ilgeri terlegendin keyin bisyār müfid (11) turur şāf bolğandın keyin māşnı muḥaşşer kılıp kūrūnc birle [122b] (1) bermek kerek nīlūfer élig mişkal çılan on ‘aded mezkūr (2) bolĝan ğızāĝa bādām maĝzını şīr[e]ni⁶⁸⁹ ʔoşup bermek kerek (3) mezkūr şerbetke yete mişkal ʔand ʔoşup nim-germ bermek

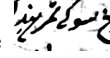
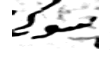
⁶⁷⁹ Metinde anlaşılamayan cümle, B. (65b/8) “eger kezikte haşba bolsa” ve İ. (55b/5-6)’de “eger kezikte kişi haşba bolsa” şeklindedir.

⁶⁸⁰ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “bolğandın keyin” yazmaktadır.

⁶⁸¹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (55b/10)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁶⁸² Metinde , B. (65b/13) ve İ. (55b/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “Zire”dir.

⁶⁸³ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (65b/15)’de şeklindedir. Bu şekli göz önüne alındığında kelimenin “tirik” olduğu, yazımında görülen nun (ن) / te (ت) harfinin de sehven yazıldığı düşünülmüştür. Sözü edilen

kelime İ. (55b/11)’de şeklindedir. Burada “tirig”den sonra gelen kelimesinin ne olduğu bulunamasa da bunun bir bitki ismi olduğu düşünüldüğünde “tirig” kelimesinin başka bir bitkiye yani “temr-i Hindī”ye ait olmadığı ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak kelimenin “ter kabak” olduğu kuvvetle muhtemeldir.

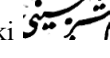
⁶⁸⁴ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (55b/11)’de “ʔatık zirik bermek kerek” şeklindedir.

⁶⁸⁵ Metinde eksik yazılan cümle, B. (66a/1) ve İ. (55b/12)’de “haşba şāf bolğandın keyin” şeklindedir.

⁶⁸⁶ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (55b/14)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

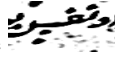

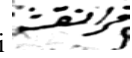
⁶⁸⁷ Metinde anlaşılamayan cümle, İ. (-), B. (66a/7)’de “bu şerbet hem şerbet-i nīlūfer çılan ʔand” şeklindedir.

⁶⁸⁸ Metinde anlaşılamayan cümle, İ. (-), B. (66a/8)’de “kezikde haşbage terlemesdin” şeklindedir.

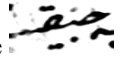
⁶⁸⁹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (66a/11)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

kerek (4) aytıpdurlar altınçı yetinçi küni müşhil ğızāğa bergülük émes (5) bisyār hațar turur bihraķ oldurur ki iki üç künġaça (6) ğızānı teħır kıılmaķ kerek va'llāhu a'lem **eger kiçik** (7) 'ıyālġa⁶⁹⁰ haşba yā ceder çiçek yā söġan yā kıızıl çıķan bolsa yamanı (8) oldur ki kıara ve [be]nefş[e]⁶⁹¹ bolur ba'de'z-zān sībz⁶⁹² bolur ba'de'z-zān (9) aķ bolur eger tola bolup çuķur bolsa (10) ança hūb émes ve evvel ısıtmada bolup andın keyin (11) haşba çıķsa⁶⁹³ yā ceder peydā bolsa andın keyin ısıtma peydā bolsa bu iki **[123a]** (1) 'illet 'alāmātıdın turur herçi ġāhī ki bu iki {bu iki} 'illetde (2) 'ataş kavī bolsa ve küllī taşķarı çıķsa haşba ve cüderī (3) sarıķġa yā kökġa māyil bolsa eger élig ayaġ savuķ bolsa (4) ol marazdın yum[m]aķ⁶⁹⁴ kerek va'llāhu a'lem **eger çilan-** (5) **nı kaynatıp şerbet kıılıp** savutup berse haşbaġa (6) bisyār müfid turur **cüllāb-ı haşba nılüfer üç mişķal toħm-ı kāsni** (7) üç mişķal toħm-ı terre çilan on 'aded bādyān bir mişķal (8) ķand-ı sefid yete mişķal bu cüllāb bir künlük turur **şıfat-ı şerbet-i** (9) **nılüfer tört mişķal nılüferni bir piyāle** ġulāb birle kaynatıp (10) tā yarmı ķalġunça mülāyim kaynatıp şāf kıılıp (11) kırķ mişķal ķand izāfe kıılıp yana kaynatmek kerek kıvāmıġa **[123b]** (1) kélġey **şıfat-ı şerbet-i benefşe** alta mişķal benefşeni bir (2) piyāle su bile kaynatmek kerek tā yarmı ķalġunça mülāyim kıılıp (3) şāf kıılıp kırķ mişķal ķand salıp yana kaynatmaķ kerek tā kıvāmıġa (4) kélġey **tiz aġrıķı derd-i mafāşıl üçün** ālūnı yaġla- (5) ġuda fuşurup ıssıġ zımād kılsa derdi tesķin bolur (6) eger çağırnı lāy[ı]nı māş-ı muķaşşer birle ķoşup ıssıġ zımād kılsa (7) def' bolur mücerreb eger kişi melaħnı kıurutup meyde kıılıp yese (8) istiskānı def' kıılır eger kişi {ni} inek sütini yılıġ su⁶⁹⁵ birle (9) ġal kıılıp başını yusa şebūs⁶⁹⁶ ber-țaraf bolur saçı bisyār (10) uzun bolur mücerreb turur **eger kişi kıyık ötini nebāt birle** (11) zām kıılıp yese yötel def' bolur bisyār mücerreb turur

⁶⁹⁰ Kelimenin üzerinde haşıye vardır, açıklamada “haşba” yazmaktadır.

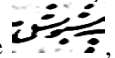
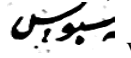

⁶⁹¹ Metinde eksik yazılan kelime, B. (66b/3) ve İ. (56a/2)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁶⁹² Metinde , B. (66b/3) ve İ. (56a/2)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sebz”dir.

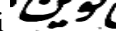
⁶⁹³ Metinde şeklinde yazımı anlaşılmayan kelime, B. (62b/5) ve İ. (56a/4)'de şeklindedir.

⁶⁹⁴ Kelime “yu-” fiili ile karıştırılmaya müsaittir fakat Çaġdaş Uygurcanın Aġızları ve Söz Varlıġı tezinde (Maimaitalı, 2019: 238) “Yum-: Kapamak (göz, aġız, el)” olarak anlamlandırılmıştır. B. (66b/10) “élig yumak kerek” ve İ. (56a/7)'de “hem mergdür” şekli göz önüne alınarak tamamlanan kelime, “ümidi kesmek” şeklinde anlamlandırılabilir.

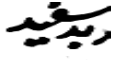
⁶⁹⁵ Metinde şeklinde yazılan kelimedede, elif (ل) harfi sehven yazılmıştır.

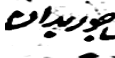
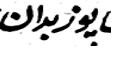
⁶⁹⁶ Metinde , B. (67a/10) ve İ. (56b/4)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sebus”tur.

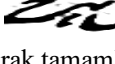
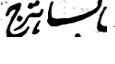

{eger kişi} [124a] (1) eger kişi şandal ezip içse tamām-ı yelni yötelni {de} ve şışuqnı ber-ıaraf (2) kıılır bisyār mücerreb turur **eger kişi** kıoyañ bolsa hezārsipendni (3) dünbe arasığa alıp ħamīrga yörgep otğa kömgey tā ħamīr ħüb (4) fişqay andın keyin ħamīrni cüdā kıılıp nehārda yegey eger çafsa (5) hem ber-ıaraf bolur ‘ilāc neçe ‘aded cevz-i bevvanı dünbeni içige alıp (6) ħamīr birle yörgep evvelkı tārīka birle fuşurup her kün nehārda (7) yese kıoyañ derd-i mafāşıl balğamdın bolsa hem şıĥhat bolur (8) **eger kişi** ‘ırķu’-n-nisā bolsa ya’nī k[oy]andın⁶⁹⁷ derd-i mafāşıl bolsa (9) balğamdın bu ħab birle şıĥhat bolur sūrincān bir mişkal türbūd-i (10) mücevvef-i sīfīd⁶⁹⁸ bir mişkal cūzīdān⁶⁹⁹ bir mişkal ġārīķūn yarım mişkal (11) toĥm-ı ħanzal yarım mişkal [şā]hterēc⁷⁰⁰ yarım mişkal nemek-i Hindī yarım mişkal çārek [124b] (1) toĥm-ı kerefş bu hemeni soķup élgep ‘asel birle ħal kıılıp ħamīr kıılıp (2) perhīzdin keyin yemek kerek mücerreb turur eger kişide bād-ı bevā- (3) şīr zaĥmeti bolsa zaġir ve toĥm-ı gendenā ve muķl her kıaysıdın üç (4) mişkal yumşak soķup élgep inek mesk[e]⁷⁰¹ yaġı birle fuşurup (5) havançeğa salıp taş birle şalāye kıılıp aġrıķı tutķanda (6) nim-germ maķ‘adge yaķmaķ kerek nev‘-i dīġer ekeli’l-melik ve maġz-ı bādām (7) ve ħasek cūdārni⁷⁰² ve gendenā her kıaysıdın berāber alıp soķup élgep (8) gendenānı suy[ı] birle ħamīr kıılıp kıazanğa salıp otda mülāyim {fuşu} (9) fuşurup örük örükçisini yaġı birle ħal kıılıp nehār- (10) da iki yarım mişkalnı yemek kerek nev‘-i dīġer bevāşīrni dānesini (11) kıurutmaķ üçün muķl kendir ve zerniĥ ve toĥm-ı hezārsipend pōst-ı [125a] (1) biĥ-i kebīr bularnı berāber soķup élgep ‘asel bile gendenā suynı (2) bile ħamīr kıılıp ħab étip ayaķnı tūbini tēşip otğa salıp tö- (3) şūkdin dūd kıılmaķ kerek tā maķ‘adıge dūd yetkey biĥ bolur (4) **nev‘-i dīġer** yaņak yaġıdın künde nehārda yete mişkal yemek kerek (5) bisyār nāfi‘ turur za‘īfe tevellūd kılgandın kıanı kēlmese sarıġ yaġ (6) atala fuşurup bir mişkal toĥm-ı

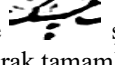

⁶⁹⁷ *Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (67b/3)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

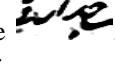
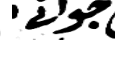
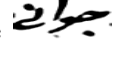
**Metinde anlaşılamayan cümle, İ. (-), B. (67b/3)’de “‘ırķu’-n-nās ya’nī kıoyan veyā derd-i mafāşıl bolsa” şeklindedir.

⁶⁹⁸ Metinde , İ. (-), B. (67b/4)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sefid”dir.

⁶⁹⁹ Metinde , İ. (-), B. (67b/5)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “būzīdān”dır.

⁷⁰⁰ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (67b/6) ve İ. (56b/11)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

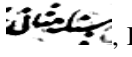
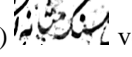
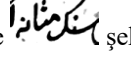
⁷⁰¹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (67b/10) ve İ. (56b/15)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁷⁰² Metinde , B. (67b/14) ve İ. (57a/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “cūvānī”dir.

reyhānı yup atalage salıp (7) içsün yağını tenhā yesün⁷⁰³ yā mā'ü'l-'asel yesün tā beçedān kan- (8) dın pāk bolur **fażıl**-⁷⁰⁴ seng-i meşānī⁷⁰⁵ eger kişi⁷⁰⁶ seng-i meşānī bolsa berg-i (9) germ⁷⁰⁷ bābūne ikلیل'1-melik küncid sarıg⁷⁰⁸ mağz-ı hasek aq lāle persiyāvşān (10) bularnı su bile kaynatıp lekenge koyup bu suda olturguz- (11) maq kerek nāfi' turur nev'-i dīger eger kişi seng-i meşānīge giriftār bolsa [125b] (1) küncid yağını cem' a'zāsıga sürtüp āftābda oltursa asānlık (2) birle taşqarı çıqqay⁷⁰⁹ nev'-i dīger Cālinūs **Hākim aytur** (3) bir şahısnı kördüm anında seng-i meşānī 'illeti bar érdi maña (4) hikāye kıldı qavun uruğını soqup⁷¹⁰ şeker yedürdük (5) seng-i meşānīdin şihhat taptı eger kişi yetmiş 'aded murçnı soqup (6) toqaç etip yete kün yedürse meşānī pāk bolur va'llāhu (7) a'lem 'ilāc-ı be-cihet-i zik-ı nefes evvel iki dalusını aralıkıdın (8) gerdenige yaqın yerdin hacāmat kılmak kerek ba'de'z-zān benefşe (9) persiyāvşān her qaysıdın bir mişkal yigirme dāne quruğ üzüm uruğını (10) taşlap yigirme⁷¹¹ dāne siristān bādyān nim-kūfte yarım mişkal pōst-ı bīh-i bādyān (11) yarım mişkal pōst-ı bīh-i sūs-ı şīrīn terāşıda nim-kūfte yarım mişkal [126a] (1) {yarım mişkal} zağir nim-kūfte yarım mişkal bu mecmū'larnı bir piyāle su bile (2) kaynatmak kerek tā nişf qalgay şāf kılıp üç mişkal (3) qand qoşup bermek kerek ğızāga nohūd-ab māş-ı muqaşşer bādām şire[si] (4) bile bermek kerek savuq sudın açığ nemersedin perhīz kılmak kerek (5) bisyār mücerreb turur **eger kişini dimāđı** ağır bolsa taş tuznı qara koy- (6) nı süti birle qoşup burnıga tamızsa def' bolur eger kişini burnıdın (7) qan turmasa örmeçek torını burnıga salsa hūn turğay mücerreb (8) turur nev'-i dīger enārını gül[i]ni suy[1]nı za'ife süti birle ammā (9) ferzendi kız bolğay anı bile qoşup burnıga tamızsa qanı turğay

⁷⁰³ Metinde eksik yazılan cümle, B. (68a/5-6) “yā sarıg yağnı tenhā yesün” ve İ. (57a/12)'de “veyā sarıg yağnı tenhā yese” şeklindedir.

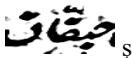
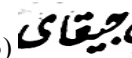
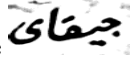
⁷⁰⁴ Metinde , İ. (-) ve B. (68a/7)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “faşıl”dır.

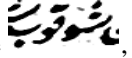

⁷⁰⁵ Metinde , B. (68a/7) ve İ. (57a/13)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “seng-i meşāne”dir.

⁷⁰⁶ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “señ” yazmaktadır.

⁷⁰⁷ Metinde , B. (68a/8) ve İ. (57a/14)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır. “Kerm/kirm/germ/girm” gibi okunma ihtimalleri bulunan kelimenin karşılığı İ. (-), B. (33b/9)'de “tohm-ı kerefeş ya'nī kerm/kirm/germ/girm turur” şeklindedir. Kelime, -tercihen- “germ” olarak okunup B. (33b/9)'de verilen karşılığa göre anlamlandırılmıştır.

⁷⁰⁸ Metinde eksik yazılan cümle, B. (68a/8) ve İ. (57a/14)'de “sarıg çiçek” şeklindedir.

⁷⁰⁹ Metinde şeklinde yazımı anlaşılammayan kelime, B. (68a/13) ve İ. (57b/3)'de şeklindedir.

⁷¹⁰ Metinde , B. (68a/15) ve İ. (57b/5)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “soqup”tur.

⁷¹¹ Kelimenin üzerinde haşiyeye vardır, açıklamada “dāne” yazmaktadır.

(10) mücerreb turur ‘ilâc-ı bûy-ı dehen bir direm ket-i Hindî⁷¹² bir direm siyeh-dâne (11) bularnı şalâye kılıp tişni tûbige salmağ kerek bih bolğay ‘ilâc-ı [126b] (1) derd-i zebân filfil-i dırâz sendürüs zerçûbe her kıaysıdın bir direm (2) sâfâlde⁷¹³ biryân kılıp sâyede kûrutup üç kûn tilîğa (3) sûrtüp ‘âdet kılsa yahşî bolğay va’llâhu a’lem bi’ş-şavâb (4) **faşl-ı der-beyân-ı dârühânı beyânı bedel[i]ni aytur haţmî ağ lâle** sebûs kefek (5) ‘ades yasmuğ nârenc enâr-ı turş anı bedeli zernih pilte-i ketân lete-i (6) gird turur sipistân bedeli çilan ısfanâh bedeli kişniz temr-i Hindîni bedeli (7) ğaynalı sir-hıştını bedeli sûtüni sarığ suy[1] anîsün bâdyân-ı Rûmî (8) ferfiyün bedeli cevz-i bevva selîha bedeli dârçin ‘âkırkarhâ égir cünd-i (9) bîdester kûnduz-kırî

⁷¹⁴ rûğan-ı küncid kûndüs sendürüş⁷¹⁵ mevîze⁷¹⁶ (10) şehâr ⁷¹⁷ bādrençbüye anı bedeli gāvzebān bestānec⁷¹⁸ turur ot (11) tohm-ı kerefş habbü’n-nîl tohm-ı ‘ışk fiçek ğārîkûn bedeli türbūd maştakî [127a] (1) ya’nî artuç(?)⁷¹⁹ şabr-ı Suķūtārî bedeli şabr-ı siyāh

⁷¹² Metinde , B. (71b/12) ve İ. (59a/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “kād-ı Hindî”dir.

⁷¹³ Metinde , B. (71b/14) ve İ. (59a/3)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sifâl”dir.

⁷¹⁴ Metinde , B. (33b/6) ve İ. (59a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

⁷¹⁵ Metinde , B. (33b/7) ve İ. (59a/12)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “hānderūs” tur.

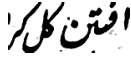
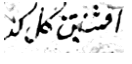
⁷¹⁶ Metinde , B. (33b/7) ve İ. (59a/12)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “mevîzec”dir.

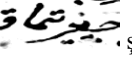
⁷¹⁷ Metinde , B. (33b/7) ve İ. (59a/12)’de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

⁷¹⁸ Metinde şeklinde yazımı anlaşılammayan kelime, B. (33b/8) ve İ. (59a/12)’de şeklindedir. “Bestānec” ve “bespāyic” farklı bitkilendir fakat metnin önceki bölümlerinde verilen ve yanlış yazılan “nestānec”in de karşılığı olarak “bespāyic” verildiğinden kelimenin anlamı “bespāyic”e göre verilmiştir.

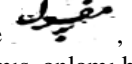

⁷¹⁹ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (33b/10) ve İ. (59a/14)’de şeklindedir. “Artuç”, “ardıç” ile ilişkilendirilmiştir fakat “teslîm/teslem” kelimesinin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

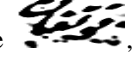
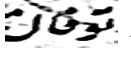
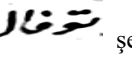
اقتى⁷²⁰ gül-i gez bedeli (2) yulğun çiçek sünbül-i sefîd bîh-i çekirtmak⁷²¹ hanzal harbüze-i segek⁷²² (3) eftimün sarıg ot harbak-ı siyâh bedeli siyeh-dâne hulbe şamuşa (4) bedeli bâbüne fânîd şeker-i surh^{مقبول}⁷²³ bâdreng rüy-yı sūhte tütgan-ı⁷²⁴ (5) mîs iklimā-yı zer zer-varak aşkā⁷²⁵ açığ taş şe[y]taranc⁷²⁶ öradan (6) şünîz siyeh-dâne sezâb^{كاروب}⁷²⁷ habbü'l-gâr bedeli rîvend şeker-i surh ya'nî (7) 'asel kañtîrûn⁷²⁸ oğrı tiken kañtîryûn yafçan turur **dârûlarını** (8) 'Arabîlersi atını Türkîsini beyân[ı] dârçîn^{قندپرز}⁷²⁹ zencebîl Türkîsi aq (9) çaçke havlencân Türkîs[i] kızıl çaçke fi[l]fil-i⁷³⁰ gird murç cedvâr fârfî (10) kendi[r]⁷³¹ sarıg küçi

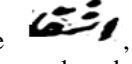
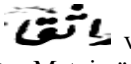
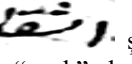
⁷²⁰ Metinde , B. (33b/11) ve İ. (59a/15)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

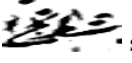
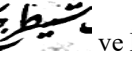
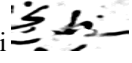
⁷²¹ Metinde , B. (33b/12) ve İ. (59a/15)'de , şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “çegirtmak”tır.

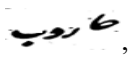
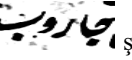
⁷²² Metinde , İ. (-), B. (33a/13)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “seg”dir.

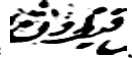

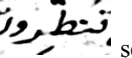
⁷²³ Metinde , B. (33b/15) ve İ. (59b/1)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

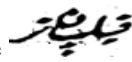

⁷²⁴ Metinde , B. (34a/1) ve İ. (59b/2)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “tûfâl”dir.

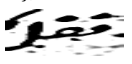

⁷²⁵ Metinde , B. (34a/2) ve İ. (59b/2)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış anlamı bulunamamıştır. Metnin önceki bölümlerinde “uşak” olarak bir zamk türü geçmektedir fakat yazım şekli örtüşmediğinden anlam, sözü edilen kelimeye göre değil yanındaki “açığ taş”a göre verilmiştir.

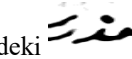
⁷²⁶ Metinde , şeklinde eksik yazılan kelime, B. (34a/3) ve İ. (59b/3)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

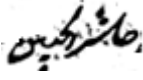

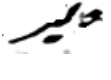
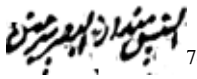
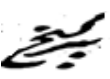

⁷²⁷ Metinde , İ. (-), B. (34a/4)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

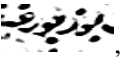
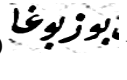
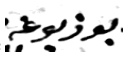
⁷²⁸ Metinde , B. (34a/6) ve İ. (59b/4)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “kañtarûn”dur.

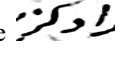
⁷²⁹ Metinde , B. (34a/7) ve İ. (59b/5)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

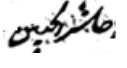
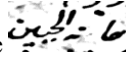
⁷³⁰ Metinde , şeklinde eksik yazılan kelime, B. (34a/8) ve İ. (59b/5)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

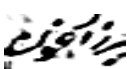
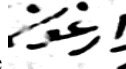
⁷³¹ Metinde , şeklinde eksik yazılan kelime, B. (34a/10) ve İ. (59b/7)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

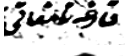
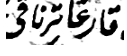
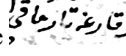
zurunbāt boz borġa⁷³² ħulbe sarıġ furçaġ (11) nān-ħ`āh cūvānī sarıġ sorna kūrķūm za`ferān turur
 su`d  ⁷³³ turur [127b] (1) `āķırķarhā ⁷³⁴ yılduzı circır zārgūn⁷³⁵ ikلیلü`l-
 melik (2) ġarġa tamġaķı⁷³⁶ `ınebū`š-ša`leb şoġla  ⁷³⁷ zeytūn `unnāb ħılan (3) gendenā
 kūrde⁷³⁸ bezrū`l-ketān zaġīr ⁷³⁹ türbūd cāvşır ħınā şıbt sarıġ (4) ħıġek ħaşġaş köknār
 āyen dāne toġm-ı ķışnız `urūķ-ı zerġube (5) ħardal toġm-ı ķıċı ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹
 [u]ruġı⁷⁴² ⁷⁴³ (6) taġ zebūdesı toġm-ı kūrşūt sarıġ ot uruġı daķıķ ya`nī (7) ul turur

⁷³² Metinde , B. (34a/11) ve İ. (59b/7)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “boz boġa”dır.

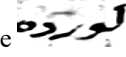
⁷³³ Metinde , B. (34a/12) ve İ. (59b/8)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

⁷³⁴ Metinde , B. (-), İ. (59b/8)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

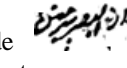
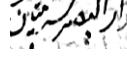
⁷³⁵ Metinde , B. (-), İ. (59b/9)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “zergunc”dur.

⁷³⁶ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (72a/2) ve İ. (59b/9)'de şeklindedir.

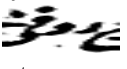
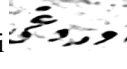
⁷³⁷ Metinde , B. (-), İ. (59b/10)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

⁷³⁸ Metinde , B. (-), İ. (59b/11)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “küde”dir.

⁷³⁹ Metinde , B.(-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

⁷⁴⁰ Metinde , B. (-), İ. (59b/13)'de şeklinde yazılan cümlelin anlamı bulunamamıştır.

⁷⁴¹ Metinde , B. (-), İ. (59b/13)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

⁷⁴² Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (59b/14)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

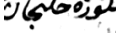
⁷⁴³ Metinde , B. (-), İ. (59b/14)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

744 ya' nī katğan⁷⁴⁵ lisānū'l-ḥamel ḥarkūla keşmīr yafrağı turur (8) kışrū'r-rummān enār pōstī ḥabbū'l-as toḥm-ı mūrūt engūze evlecağ⁷⁴⁶ (9) cırcır toḥm-ı tere-tiz hem güyend ḥasek oğrı tiken kuşt ispeğül (10) isfidāc ufa nīm rıtl bir ayak zirik zirih ğubeyr[ā]⁷⁴⁷ sincid sūs (11)

çüçük buya ḥurfe semiz ot ḥabbū'r-reşād toḥm-ı tere-tiz⁷⁴⁸ est tilbe nār [128a] (1) 749 mağz-ı nārcil toḥm-ı kıçı başalü'l-fār piyāz-ı pōstī⁷⁵⁰ engūr-ı (2) şifā şoḥla zencār zengār zıbağ sīmāb mişmiş örük (3) nazrūn⁷⁵¹ būre-i Ermenī būre-i āhenk helyūn mār-çūbe mār-giyā (4) mähū-dāne ḥabbū'l-melik turur rıtl vez[n]de⁷⁵² toḥsan mişkal turur (5) çilğūze zıbt-ı Rūmī⁷⁵³ turur bedeli ḥuş[y]etü's-sa'leb⁷⁵⁴ turur cülnār (6) enār güli aşlü'l-keper biḥ-i keperest bāklā bedeli lūbiyā ḥumuş noḥūd serd (7) ḥuşkest aqtin⁷⁵⁵ 'ineb fevākihest⁷⁵⁶ ḥışrım ğūze-st⁷⁵⁷ fucl

744 Metinde , B. (-), İ. (59b/15)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

745 Metinde , B. (-), İ. (59b/15)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “kağlan”dır.

746 Metinde , B. (-), İ. (60a/1)'de şeklinde yazılan kelimenin “evlecağ” olduğu düşünölmektedir.

747 Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (60a/3)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

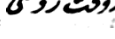
748 Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “tere-tizek”tir.

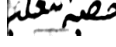
749 Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

750 Metinde , B. (-), İ. (60a/4)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “deşti”dir

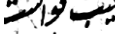
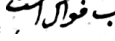
751 Metinde , B. (-), İ. (60a/5)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “naşrūn”dur.

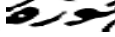

752 Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

753 Metinde , B. (-), İ. (60a/7)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “zift-i rūmī”dir.

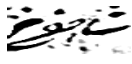

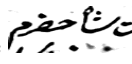
754 Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (60a/7)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

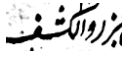
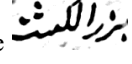
755 Metinde “aqtin” kelimesinin karşılığı verilmemiştir. Sözü edilen kelimenin karşılığı İ. (-), B. (72a/5)'de “māş” olarak verilmiştir.

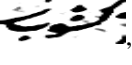
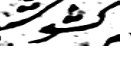

756 Metinde , B. (72a/6) ve İ. (60a/10)'de şeklinde yazılan kelimenin karşılığı olarak “fevākih/fevāk” kelimesi gösterilmiştir. “Fevākih: Meyveler” anlamına gelmektedir; hemen ardından üzümün karşılığı olabilecek “ḥışrım ve ğure” kelimeleri verilmiştir. Burada “‘ineb fevākihest” cümlesi anlaşılammış; “fevāk” kelimesinin ise ne olduğu bulunamamıştır.

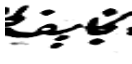

757 Metinde , B. (72a/6) ve İ. (60a/10)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ğure”dir.

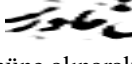
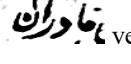
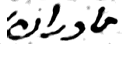
turb (8) şāhferec⁷⁵⁸ reyhānest mizāc-ı ū germ hūşkest Hind bagasnı (9) serd hūşkest bezr-i ekşef⁷⁵⁹ tohm-ı küşūbest⁷⁶⁰ gezer tohm-ı zerde-st (10) bezārū'l-başal tohm-ı piyāzest bezrū'l-ketān mizāc-ı ū germest tohm-ı (11) zağīr mizāc-ı ū serd hūşkest bezārū'l-lift tohm-ı şalgamest bezārū'l [128b] (1) kaṭūnā ispeğūlest necāsef⁷⁶¹ gül-i māder[ān]est⁷⁶² bābūnec bābūne-st (2) türmüs bāklā-yı Şām beyza tohm-ı murğest afyūn şīre-i haşhāş (3) hafz⁷⁶³ māzū-st hārmel hezārsendes[t]⁷⁶⁴ revāsin zencebīl-i Şāmeṣt (4) mā'ū'l-cübīn zerd-āb-ı şīrest pūdīne⁷⁶⁵ kemmūnī zīre-st kışr aşlū'l- (5) bezbāzest be-Farsī zirişk hā~nend mizāc germest abil{e}⁷⁶⁶ raçī⁷⁶⁷ kākūle-i (6) şığārest ebū 'als gül-i hīz⁷⁶⁸ est ibn-i 'irs sūsenest (7) ⁷⁶⁹ turuncest⁷⁷⁰ [ic]cāş⁷⁷¹

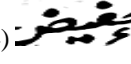

⁷⁵⁸ Metinde , B. (72a/7) ve İ. (60a/11)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şahsiferem”dir.

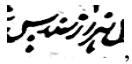

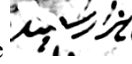
⁷⁵⁹ Metinde , B. (72a/8) ve İ. (60a/12)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ekşüş”tur.

⁷⁶⁰ Metinde , B. (72a/9) ve İ. (60a/12)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “küşüt”tur.

⁷⁶¹ Metinde , B. (72a/11) ve İ. (60a/14)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “birincāsef”tir.

⁷⁶² Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (72a/11) ve İ. (60a/14)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁷⁶³ Metinde , B. (72a/14) ve İ. (60a/16)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “afş”tur.

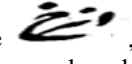

⁷⁶⁴ Metinde , B. (72a/15) ve İ. (60a/16)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “hezār-sipend”dir. Bu kelimenin metinde yer alan diğer örnekleri “hezārsipend/hezārsifend” şeklinde yazılmıştır; burada hangi yazımın kullanılmak istendiği bilinmediğinden tamamlama yapılamamıştır.

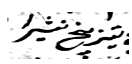
⁷⁶⁵ Metinde “pūdīne” kelimesinin karşılığı verilmemiştir. Sözü edilen kelimenin karşılığı, B. (72b/5)'de “şa'ter” ve İ. (60b/1)'de “ma'ter” olarak verilmiştir.

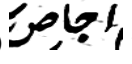

⁷⁶⁶ Metinde , İ. (-), B. (72b/8)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “abil”dir.

⁷⁶⁷ Metinde , İ. (-), B. (72b/8)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “lāçī”dir.

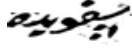
⁷⁶⁸ Metinde , B. (72b/9) ve İ. (60b/3)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “hīr[ī]”dir.

⁷⁶⁹ Metinde , B. (72b/9) ve İ. (60b/3)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşlamamış, anlamı bulunamamıştır.

⁷⁷⁰ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (72b/9) ve İ. (60b/3-4)'de şeklindedir.

⁷⁷¹ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (72b/11) ve İ. (60b/5)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

cemlūh⁷⁷² alū-yı siyāhest mizāc-ı ũ serd (8) huşkest örük savuķ alūçe-st tabī'at-ı ān serd terest

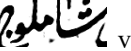
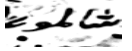
(9) azrākī⁷⁷³ küçüle est -st⁷⁷⁴ süsen-i şirīnest (10) mizāc mu' tedilest aģıraş cevz-i

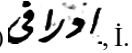
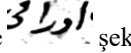
Rūmī-st efrenc-güş⁷⁷⁵ (11) bālēgū-st mizāc-ı ũ germ huşkest eflātūn muķlest [129a] (1)

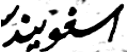
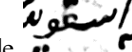
afsenīn⁷⁷⁶ necāsef-i kūh[ī]-st⁷⁷⁷ mizāc-ı vey germ huşkest (2) aşlü'l-ķaşab bīh-i neyest fāģiye

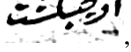

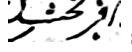
nīl[ū]ferest⁷⁷⁸ aşlü'l-levz bīh-i bād[ām]est⁷⁷⁹ (3) erze⁷⁸⁰ be-Pārsī birinc hā nend mizāc-ı ũ serd

huşkest arah⁷⁸¹ 'ilk (4) maştakī-i Rūmī⁷⁸² ermīnā nūşādīrest ve yeznā⁷⁸³ el-ķamle⁷⁸⁴ ism⁷⁸⁵ hūnā-

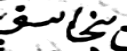
772 Metinde , B. (72b/11) ve İ. (64b/5)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şahluc”dur.

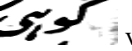

773 Metinde , B. (72b/14) , İ. (60b/6)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “azrākī”dir.

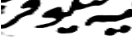

774 Metinde , B. (72b/14) ve İ. (60b/6)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşlamamış, anlamı bulunamamıştır.

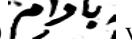
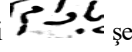
775 Metinde , B. (72b/15) ve İ. (60b/7)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ferenc-müşk”tür.

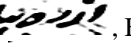
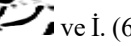
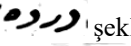
776 Metinde , B. (73a/1) , İ. (60b/8)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “āfsentīn”dir

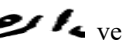

777 *Metinde , B. (73a/1) ve İ. (60b/8)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “birincāsef”tir.

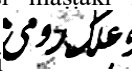
**Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (73a/2) ve İ. (60b/8)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

778 Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (73a/3) ve İ. (60b/10)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

779 Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (73a/4) ve İ. (60b/10)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

780 Metinde , B. (73a/4) ve İ. (60b/10)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “erz”dir.

781 Metinde , B. (73a/5) ve İ. (60b/11)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ārāt”tır.

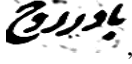
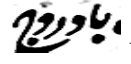
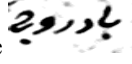
782 Metinde ve İ. (60b/11)'de “ilk” kelimesi yalnız yazılmış devamında ise “maştakī-i Rūmī” kelimesi yer almıştır. Esasında “Rūmī” kelimesi “maştakī” kelimesine değil “ilk” kelimesine aittir. Sözü edilen kelimenin doğrusu B. (73a/5)'de belirtildiği gibi , “ilk-i Rūmī”dir.

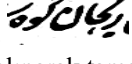
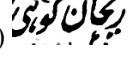
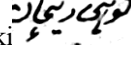
783 Metinde , B. (73a/6) ve İ. (60b/11)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “yernā”dır.

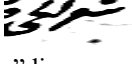

784 Metinde , İ. (-), B. (73a/6)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “cümle”dir.

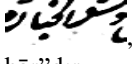
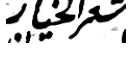
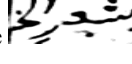
785 Metinde eksik yazılan cümle, B. (73a/6) “ve beznā ve yernā īn cümle ism ḫayānest” ve İ. (60b/11-12)'de “beznā yernā ḫayānest” şeklindedir.

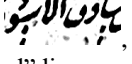

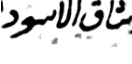
st (5) fül circirest mizāc-ı ū mu‘tedilest bezrū’l-ķiṣṣā toḥm-ı ḥıyārest (6) mizāc-ı ū serd terest ve bādrenḡ hem gūyend bezrū’l-verd toḥm-ı gül-i surḡ (7) mizāc-ı ū serd ḥuṣkest besbāse bezbāze-st mizāc-ı ū mu‘tedil- (8) est bāderrūc⁷⁸⁶ reyḡhān-ı kūh[ī]-st⁷⁸⁷ mizāc-ı ū germ ḥuṣkest (9) ṣa‘rū’l-ḡayy⁷⁸⁸ ve ṣa‘rū’l-ḡabbār⁷⁸⁹ ve ṣa‘rū’l-arż sāvķu’l-esved⁷⁹⁰ in cümle (10) persiyāvṣānest mizāc-ı ū mu‘tedilest bezrū’l-ķatūnā be-Farsī (11) ispeḡüleṣ ḡānend-i ū Ṣirāzī ispeḡül mizāc-ı ū serdest [129b] (1) faṭr[ā]sāliyūn⁷⁹¹ kiyāh-ı kūh[ī]-st⁷⁹² mizāc-ı ū mu‘tedilest bezrū’l-ḡaṭmī (2) toḥm-ı lāle-ḡülest mizāc-ı ū serd ḥuṣkest bezrū’l-ḡurfe baķlatū’l- (3) ḡa[m]ķā⁷⁹³ mizāc serd terest bezrū’s-sezāb mizāc germ ḥuṣkest bezrū’l- (4) ḡass be-Farsī kāhū⁷⁹⁴ es[t] mizāc-ı ū serd ḥuṣkest bezrū’l-ḡand- (5) ķūķī be-Pārsī end[e]ķūķī⁷⁹⁵ gūyend mizāc-

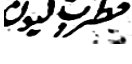
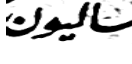
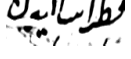
786 Metinde , B. (73a/10) ve İ. (61a/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bādrūc”dur.

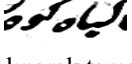

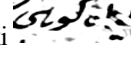
787 Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (73a/11) ve İ. (61a/1)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

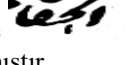
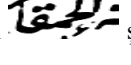
788 Metinde , B. (73a/11) ve İ. (61a/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ṣa‘rū’l-cinn”dir.

789 Metinde , B. (73a/11) ve İ. (61a/11)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ṣa‘rū’l-cabbār”dir.

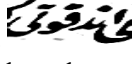
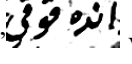
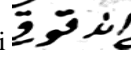
790 Metinde , B. (73a/12) ve İ. (61a/2)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sāķu’l-esved”dir.

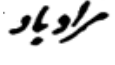
791 Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (73a/14-15) ve İ. (61a/3)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

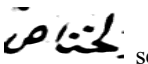
792 Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (73a/15) ve İ. (61a/3)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

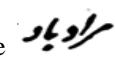
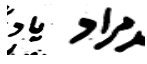

793 Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, İ. (-), B. (73b/1)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

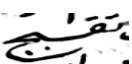
794 Metinde şeklinde yazımı anlaşılamayan kelime, İ. (-), B. (73b/3)’de şeklindedir.

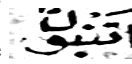
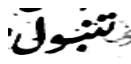
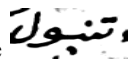
795 Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (73b/4) ve İ. (61a/5)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

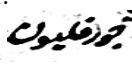

ı ü germ huşkest bezrü'l-ħummās⁷⁹⁶ (6) ħabbü't-turşā güyend ⁷⁹⁷ toħm-ı fū est mizāc-ı ü serd huşkest (7) tefesbec⁷⁹⁸ be-Pārsī benefşe mizāc-ı ü serd terest bezrü'l-ketān zağirest (8) mizāc-ı ü mu'tedilest bezrü'l-kürrāt toħm-ı gendenā-st mizāc-ı ü germ (9) huşkest el-bābi's-şālīs fī ħurfü't-tā' tenbün⁷⁹⁹ (10) şad-bergest mizāc-ı ü germ huşkest türmüs bāklā-yı Mısrī (11) reng-i vey sefīdest mizāc-ı ü germ huşkest terencübīn mizāceş [130a] (1) mu'tedilest türbūd-i mücevvef mizāc-ı vey germest firsād be-Farsī (2) tüt mizāc-ı ü germest cūr fülyün⁸⁰⁰ ħā nend be-Fārsī 'abīr⁸⁰¹ ħā - (3) nend mizāc-ı ü mu'tedilest cünd-i bīdester kuştüriyün⁸⁰² kundu- (4) kīrī⁸⁰³ ħā nend ü seg-i ābī hem güyend cevz-i Hindī nācīlest⁸⁰⁴ cevz-i māsīl (5) cevz-i muķātīlest mizāc serd terest ħarfi'l-ħā{r}⁸⁰⁵ (6) ħāşā pūdīne-i kühest mizāc-ı ü germest huşkest ħabbü'n-nīl (7) mizāc-ı ü germ huşkest ħabbü'l-as mizāc-ı ü serd huşkest ħabbü'l-ķarĥ⁸⁰⁶ (8) be-Pārsī toħm⁸⁰⁷ ħā nend mizāc serd terest ħulbe şamuşa mizāc-ı ü (9) germ huşkest 'mebü's-şa'leb mizāc-ı ü germ terest ħaţīm (10) mizāc-ı ü serdest ħal be-Fārsī sirke mizāc-ı ü serd huşk est (11)

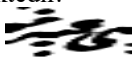

⁷⁹⁶ Metinde , B. (73b/5) ve İ. (61a/6)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "ħummāz" dir.

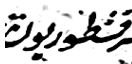
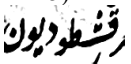
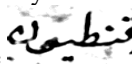
⁷⁹⁷ Metinde , B. (73b/5-6) ve İ. (61a/6)'de şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır.

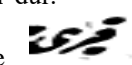
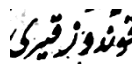

⁷⁹⁸ Metinde şeklinde yazımı anlaşılammayan kelime, B. (73b/7) ve İ. (61a/7)'de şeklindedir.

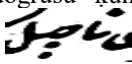
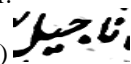

⁷⁹⁹ Metinde , B. (73b/9) ve İ. (61a/8)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "tenbül" dir.

⁸⁰⁰ Metinde , B. (-), İ. (61a/15)'de şeklinde yazılan kelimelerin "ca'de füliyün" olduğu düşünölmektedir.

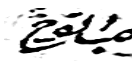
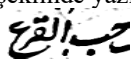
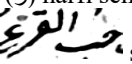
⁸⁰¹ Metinde , B. (-), İ. (61a/15)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "anber-i bīd" dir.

⁸⁰² Metinde , B. (74a/9) ve İ. (61a/16)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "kuştüriyün" dir.

⁸⁰³ Metinde , B. (74a/9) ve İ. (61a/16)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "kundu-ķürī" dir.

⁸⁰⁴ Metinde , B. (74a/10) ve İ. (61a/17)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "nārcīl" dir.

⁸⁰⁵ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimedede, re (ر) harfī sehven yazılmıştır.

⁸⁰⁶ Metinde , B. (74a/15) ve İ. (61b/2)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "ħabbü'l-ķar'" dir.

⁸⁰⁷ Metinde eksik yazılan cümle, B. (74a/15) ve İ. (61b/2)'de "toħm-ı kedü" şeklindedir.

hūh be-Fārsī ū serd terest hafīf⁸⁰⁹ {har} [130b] (1) harbūze-i nā-
resīde mizāc-ı ū serd buved hıyārec mizāc-ı ū vey (2) mu‘tedilest **harfi’d-dāl**⁸¹⁰ dār-ı filfil
murçest mizāc-ı ū (3) germ huşkest harfi’r-rā’ zevend⁸¹¹ be-Fārsī rīvend gūyend (4) mizāc-ı ū
mu‘tedilest rāziyānec bādyān-ı Rūmī-st mizāc-ı ū (5) germ huşkest raşaş ƙal ī be-Pārsī ezrīz⁸¹²
mizāc-ı ū serd terest (6) rażā⁸¹³ rummān-ı ƙalvāī⁸¹⁴ nār-ı şīrin gūyend mizāc serd terest raża-ı
(7) **منقل**⁸¹⁵ nār-ı turş **harüfi’z-za’** zāc ƙulƙangā⁸¹⁶ hā̄nend (8) be-Yūnānī māl-ternā hā̄nend
mizāc-ı ū germ huşkest saƙzū⁸¹⁷ (9) hāye-i nehengest mizāc-ı ū germ huşkest şükker⁸¹⁸ be-Fārsī
şeker buved (10) mizāceş germ ter buved silf⁸¹⁹ mizāc germest sendürüs (11) cem‘est mizāc-ı ū

⁸⁰⁸ Metinde **شفتالو** şeklinde eksik yazılan kelime, B. (74b/5) **شفتالو** ve İ. (61b/4)’deki **شفتالو** şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁸⁰⁹ Metinde **حفيف**, B. (74b/3) **حفف** ve İ. (61b/5)’de **حفف** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “hāzaf”tır.

⁸¹⁰ Metinde **حروف الدال**, İ. (-), B. (74b/6)’de **حروف الدال** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “harfü’d-dāl”dır. Metinde bu şekilde yanlış yazılan tamlamaların doğrusu sözlük bölümünde belirtilmiştir.

⁸¹¹ Metinde **راوند**, B. (74b/8) **راوند** ve İ. (61b/6)’de **راوند** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “rāvend”dir.

⁸¹² Metinde **ارزیز**, B. (74b/10) **ارزیز** ve İ. (61b/7)’de **ارزیز** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “erzīz”dir.

⁸¹³ Metinde **رانا**, B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “rānā”dır.

⁸¹⁴ Metinde **رمان حلوا**, B. (74b/11) **رمان حلوا** ve İ. (61b/7)’de **رمان حلوا** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “rummān-ı ƙalvāī”dır.

⁸¹⁵ Metinde **منقل**, B. (74b/12) **رجماضل** ve İ. (61b/8)’de **رجماضل** şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşlamamış, anlamı bulunamamıştır. Bu kelimenin karşılığı Nizāmü’l-Edviye’de yer alan bilgiye göre (Aydın ve Murad, 2019: 415) “rummān-ı hāmız” olmalıdır.

⁸¹⁶ Metinde **قلقطا**, B. (74b/13) **قلقطا** ve İ. (61b/9)’de **قلقطا** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ƙulƙatār/ƙulƙantār”dır.

⁸¹⁷ Metinde **سقفوا**, B. (75a/3) **سقفوا** ve İ. (61b/11)’de **سقفوا** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “saƙanƙūr”dur.

⁸¹⁸ Metinde **سك**, İ. (-), B. (75a/4)’de **سك** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “sükker”dir.

⁸¹⁹ Metinde **سلف**, B. (75a/4) **سلف** ve İ. (61b/12)’de **سلف** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “silk”tir.

germ huşkest sūrincān der-Mısr[ī]⁸²⁰ [131a] (1) ‘aks⁸²¹ der-‘Irāq la‘bet⁸²² gūyend mizāc-ı ū germ huşk buved **ḥarfū’ş-şin** (2) şakāḳul gūyend be-Türkūnī⁸²³ ḥankül⁸²⁴ gūyend şakāyık⁸²⁵ lāle-i (3) duḥterānest⁸²⁶ mizāc-ı vey huşk buved sir-ḥışt mizāceş mu‘tedil- (4) est **ḥarfe’ş-şād** şābūn germ huşkest buved ḳuluncrā (5) gūşāyed⁸²⁷ şabr-ı Suḳūtarī mizāc-ı vey germ huşkest şandal mizāc (6) serd huşk ḥarfe’d-ḍād zıfda‘ be-Pārsī gūk ḥānend ṭabā- (7) şir mizāc serd huşk buved ‘ākırḳarhā mizāc serd huşkest ‘ades (8) mizāc mu‘tedilest kāfūr mizāc serd huşkest gāvzebān (9) kiyāḥī-st küzbere mizāc serd terest kemāfetyūs⁸²⁸ toḥm-ı kerefş-i (10) Rūmī mizāc germ huşkest ḳaraḡat⁸²⁹ ya‘nī mevīzeḡ dirmene (11) ya‘nī ermen sumāk bedeli zirik muḳl-ı azraḳ ya‘nī **قراکوکو**⁸³⁰ kākūnec [131b] (1) ya‘nī şoḡla-ı Ḥıṭāy şetranc şātre⁸³¹ pişābı tutulḡan (2) kişige böri üzümni ḳaynatıp berse şifā tapḡay toḥm-ı (3) kök ya‘nī ḳara sornanı uruḡını māmiyā

⁸²⁰ Metinde **دومصر** şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (61b/13)’deki **دومصر** şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁸²¹ Metinde **عكرو**, B. (75a/6) **عكرو** ve İ. (61b/13)’de **عكرو** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “akne” dir.

⁸²² Metinde **لعبت**, B. (75a/6) **لعبت** ve İ. (61b/13)’de **لعبت** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “la‘be-i Berberī”dir.

⁸²³ Metinde **بترک**, B. (75a/8) **بترک** ve İ. (61b/14)’de **بترک** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “be-Türkī”dir.

⁸²⁴ Metinde **خان کل**, B. (75a/8) **خان کل** ve İ. (61b/14)’de **خان کل** şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılmiş fakat anlamı ve okunuş şekli bulunamamıştır. “Hankül” yahut “hangül” şeklinde okunma ihtimali olan kelime, -tercihen- “hankül” olarak okunmuştur.

⁸²⁵ Metinde **شقایق**, B. (75a/8) **شقایق** ve İ. (61a/14-15)’de **شقایق** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “şakāyık-ı nu‘mān”dır.

⁸²⁶ Metinde **لاله دختران**, B. (75a/8) **لاله دختران** ve İ. (61b/15)’de **لاله دختران** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “lāle-i duḥterī”dir.

⁸²⁷ “Kuluncu açar.”

⁸²⁸ Metinde **کما فطیوسر**, B. (75b/5) **کما فطیوسر** ve İ. (62a/5)’de **کما فطیوسر** şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “kemāfiṭūs”tur.

⁸²⁹ Metinde **قراغات**, B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ḳaraḡat”tır.

⁸³⁰ Metinde **قراکوکو**, B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır. A von Le Coq’un çalışmasında (1922: 127) “qo koki: *Rumex klotschianus*” şeklinde verilen kelime, sözü edilen kelimeye yazım olarak benzemektedir fakat anlamsal açıdan uymamaktadır.

⁸³¹ Metinde **شتران**, B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan “şātre”nin “şeytaranc” kelimesinin farklı bir yazımı olduğu düşünülmektedir.

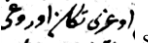
téve tapanı bir dāng (4) dégen tört yarım nohūd ve bir rıtl dégen veznde toksan (5) mişkāl on beş direm dégen on mişkāl bolur **faşl** (6) gendüm derece-i höl ıssıg turur cev derece-i höl savuq birinc (7) derece-i höl quruğ savuq gızā-yı laṭıfdir ıssıg pat (8) hażım bolur gāveys-i zevd⁸³² höl savuq ‘ades quruğ savuq (9) lūbiyā quruğ savuq nohūd höl ıssıg⁸³³ küncid höl ıssıg haşhāş höl savuq (10) yötelgan⁸³⁴ boğuz ağırlığıga uyqusuzluqğa nāfi‘ turur (11) bezerg höl ıssıg nezlege ve yötelge menfa‘at kıılır şāh-dāne **[132a]** (1) kendir quruğ ıssıg turur qar[a] tohm⁸³⁵ oğrı tiken⁸³⁶ quruğ ıssıg (2) sūlsūl-i bevlge⁸³⁷ fāyide kıılır tohm-ı reyhān hem quruğ ıssıg (3) **bābü’ş-şāliş** luḥümü’l-yān⁸³⁸ heme gūştlardın koy {gū} (4) gūştı bihrağdur turb bile yese hūb menfa‘at kıılır koy (5) gūştı⁸³⁹ derece-i höl ıssıg eçkü gūştı ruṭūbet peydā kıılır sağık gūştını ruṭūbeti ve (6) ḥarāreti kemraq turur gūşt-ı buzğāla quruğ savuq heme (7) gūştlar⁸⁴⁰ bihrağdur mozay gūşt[ı] yaman-ı be-ğāyet turur (8) gūşt-ı gāv quruğ savuq turur galiz gūşt-ı gūsāle mu‘tedil (9) turur pat hezm bolur téve gūştı quruğ ıssıg turur kıılan (10) gūştı hem ıssıg turur anı ıssıgını ziyāde kıılır üçün (11) yeydürler tavuşkan gūştı quruğ savuq turur kābız⁸⁴¹ **[132b]** (1) gūşt-ı gāv-ı kühī galizdür quruğ savuğdur gūşt-ı (2) murğ-ı civān mu‘tedil turur ruṭūbeti kemdür gūşt-ı kebüter (3) ıssıg turur kuvvet-i bāhğa menfa‘at kıılır ördek⁸⁴² ıssıg (4) turur gūşt-ı keklık ve kuçkaç ve pāhtek ve küleng quruğ (5) ıssıg turur érenlikke taqavvī kıılır māh[ı]⁸⁴³ tāze savuq turur (6) keç hażm bolur quruğ ıssıg⁸⁴⁴ her ḥayvānnı sūti münāsib- (7) dür mizācdur amā ruṭūbetlik turur şır-

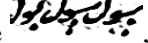

⁸³² Metinde , B. (-), İ. (62a/8)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “gāvers-i zerd”dir.

⁸³³ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “küncid höl ıssıg” yazmaktadır.

⁸³⁴ Metinde anlaşılamayan kelime, B. (-), İ.’de (62a/10) “yötelge” şeklindedir.

⁸³⁵ Metinde , B. (-), İ. (62a/12)’de şeklinde yazılan kelime, karşılığı olarak verilen kelimeye göre tamamlanmıştır.

⁸³⁶ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (-), İ. (62a/12)’de şeklindedir.

⁸³⁷ Metinde , B. (-), İ. (62a/12)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “silsü’l-bevl ~ selesü’l-bevl”dir.

⁸³⁸ Metinde , B. (-), İ. (62a/13)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “bāb”dır.

⁸³⁹ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada “derece-i höl ıssıg eçkü gūştı” yazmaktadır.

⁸⁴⁰ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (62b/1-2)’de “heme-i gūştlardın bihrağdur” şeklindedir.

⁸⁴¹ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (62b/6)’de “ādemge kābızdur” şeklindedir.

⁸⁴² Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (62b/8-9)’de “murğ-ābı” şeklindedir ve devamında “gūşt ıssığdur” yazmaktadır.

⁸⁴³ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (62b/10)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁸⁴⁴ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (62b/11)’de “māhī sevr ḥuşk ıssığdur ağırdur” şeklindedir.

i gāv çerb ve (8) ğalīz turur şīr-i şütür şīr-i set⁸⁴⁵ munı ‘aқside turur⁸⁴⁶ şīr-i büz (9) mu‘tedil turur sağlık sūti eçkū sūtidin ğalīz- (10) raқ turur beyzhā tođm-ı murğ mūnāsib mizāğ⁸⁴⁷ turur sarığı (11) érenlikke kuvvet berūr amā aқıdın ađlāţ peydā bolur {kebūter} [133a] (1) kebūter ve kuçkaç kakasını érenlikke fāyide kıılır (2) **el-bābü’r-rābi**‘ mīveler ıssığ savuқnı aytur şerbet-i (3) engūr hōl ıssığ turur dāne-i engūr қuruđ ıssığ pōst-ı engūr (4) қuruđ savuқ ğüre қuruđ savuқ likin yese şafrānı (5) ber-ţaraf kıılır ţabī‘atnı bağlar қuruđ üzüm mu‘tedil (6) mi‘dege ve cigerge kuvvet berūr kişmiş hem mundın hūbraқdur (7) encīr hōl ıssığ ğızā-yı laţīf turur mizācnı pāk kıılır (8) balğamdın peydā bolğın ađlāţnı def‘ kıılır қuruđ (9) encīrniñ ruţūbeti kemdür raţb hōl ıssığ turur érenlik- (10) ke{h}⁸⁴⁸ mi‘değā kuvvet kıılır semiz⁸⁴⁹ hurmā қuruđ ıssığ turur (11) balğamnı mūnqaţı‘ kıılır temr-i Hindī қuruđ savuқ turur teskīn-i [133b] (1) şafrā ve teleyyūn kıılır baş ađrıқıđa pāyide kıılır ve teşneni (2) def‘ kıılır tatlığ enār hōl savuқ yürekke kuvvet berūr (3) yōtelni def‘ kıılır bedenni ađlāţnı ber-ţaraf kıılır açığ enār (4) қuruđ savuқ mi‘dege kuvvet berūr şafrānı teskīn kıılır (5) teşnelikni def‘ kıılır eger pōstnı sıkıp içse mūshil bolur (6) bihī-i turş қuruқ savuқ mi‘dege taқviyet kıılır amā қulunc (7) kıılır bihī-i şīrīn mizācnı i‘tidālıđa kéltürür sib-i şīrīn (8) mu‘tedil turur yürekke mi‘dege menfa‘at kıılır mūrūt қuruđ (9) savuқ turur bihīni bedeli turur idrār bol kıılır ve yürekke (10) mi‘dege taқavvī kıılır teşnelik ve ferāmūşluқnı def‘ (11) kıılır şeftālū hōl savuқ turur ğarāretni ve teşnelikni [134a] (1) def‘ kıılır zerdālū hem hōl savuқ turur ğarāretni def‘ kıılır (2) ve teleyyūn-i şafrā kıılır amā mi‘dege zarar kıılır yaman қan ğāşıl (3) kıılır ālū-yı siyāh ya‘nī қara örük қuruđ savuқ turur tūt (4) hōl savuқ turur teşnelikni def‘ kıılır zeytūn ança resīde- (5) dūr⁸⁵⁰ қuruқ savuқ turur cevz қuruқ ıssığ amā cevz hōl (6) bolsa hōl ıssığ cevz-i Hindī қuruđ ıssığ ğubbū’l-ketān (7) funduқ hōl ıssığ taқviyet-i bāh kıılır zehr bergen kişığa berse (8) zehr kār kıılmas bādām hōl ıssığ āb-ı menīni ziyāde kıılır sīne- (9) ni ađlāţdın pāk kıılır fustuқ қuruđ ıssığ taқviyet-i bāh kıılır (10) yōtelge hūtkenge⁸⁵¹

⁸⁴⁵ Metinde , B. (-), İ. (62b/13)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “esb”dir.

⁸⁴⁶ Metinde anlaşılamayan cümle, B. (-), İ. (62b/13)’de “munıñ sūti ıssıқdur” şeklindedir.

⁸⁴⁷ Metinde , B. (-), İ. (62b/15)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “mizāc”dır.

⁸⁴⁸ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelime, he (ه) harfi sehven yazılmıştır.

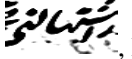

⁸⁴⁹ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (63a/6)’de “ademni semiz kıılır” şeklindedir.

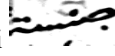
⁸⁵⁰ Metinde anlaşılamayan cümle, B. (-), İ. (63b/1-3)’de “... tūt-ı resīde қuruқ ıssıқdur ... zeytūn-ı nā-resīde қuruқ savuқdur” şeklindedir.

⁸⁵¹ Metinde , B. (-), İ. (63b/7)’de şeklindedir.

menfa‘at kıılır amā ḥalḥālğa⁸⁵² mi‘değa (11) zarar kıılır ğubeyrā ya‘nī çigde kıuruğ savuğ turur iş{ti}hālmi⁸⁵³ kay- [134b] (1) nı men‘ kıılır nebğ ya‘nī künār cin[es]te⁸⁵⁴ kıuruğ savuğ ‘unnāb {ba‘zı} (2) ba‘zılar kavlide ürçe⁸⁵⁵ höl kıuruğ ıssığ turur sipistān höl (3) savuğ teleyyün-i ḥulğ-i sīne kıılır müshil-i sevdāi turur zirişk (4) ya‘nī zirik höl savuğ mi‘dege çigerge taqviyet kıılır ‘ataşnı (5) def‘ kıılır süddeni açar ḥarbūze ança şīrindür kıuruğ ıssığ (6) idrār bol ve taqviyet-i bāh kıılır ḥarbūze ança şīrīn émesdür (7) höl ıssığ ruṭubet peydā bolur ğil kıuruğ savuğ mi‘dege (8) taqviyet kıılır ḥıyār tere ve ḥıyārze bādrenğ⁸⁵⁶ höl savuğ (9) anı yedlasa dimākğa kuvvet berür hindāne tarbuzek turur höl (10) savuğ turur teb ve çigerni ḥarāretige nef‘ kıılır⁸⁵⁷ amā mi‘dege zarar kıılır höl ıssığ (11) turur anıñda kay kıılsa balğamnı def‘ kıılır kand höl ıssığ turur fā- [135a] (1) nīd ya‘nī şeker taqavvī kıılır érenlikke taqavvī kıılır muḥālif (2) yelni ve balğamnı ber-ṭaraf kıılır nebāt ğızā-yı laṭīf mu‘tedil turur⁸⁵⁸ (3) müshil-i şāfrā turur boğuz ağırıķı öfke ağırıķığa fāyide (4) kıılır susalıķnı ber-ṭaraf kıılır sir-ḥışt mu‘tedil bedeli turur (5) sütni sarığı suy[1] ṭabī‘at turur gezengübīn ya‘nī ğülkand (6) höl ıssığ mi‘değa taqviyet kıılır balğamnı ber-ṭaraf kıılır (7) ‘asel kıuruğ ıssığ ‘asel⁸⁵⁹ kaçça tola bolsa obdandur sikencübīn (8) ıssığ anı hem ḥāşiyeti ‘asel birle berāberdür **el-bābü’l-(9) ḥāmīs** der-aḥvālge höl teşnelikni ber-ṭaraf kıılır (10) pat hezm bolur kāsni savuğ turur teşnelikni def‘ kıılır (11) ısfanāḥ höl savuğ turur ıssığdın bolğan yötelni hem [135b] (1) def‘ kıılır ıssığdın ‘arız bolğan ağırıķığa hem devā (2) turur

⁸⁵² Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (-), İ. (63b/8)’de şeklindedir. Bağlama göre doğru olan kelime “tal”dır.

⁸⁵³ Metinde , B. (-), İ. (63b/9)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “ishāl”dır.

⁸⁵⁴ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (63b/10)’deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır. “Vişne” olarak bilinen “cineste ve nebğ” ile “künār”ın birbirlerinin karşılığı olan kelimelermiş gibi yazılması anlaşılammıştır çünkü “nebğ yahut künār, Arabistan kirazı denilen bir ağaca verilen isim”dir. Burada “vişne ile kiraz” arasında bir bağlantı kurulmak istendiği düşünölmektedir. İ. (63b/10)’de “nebğ künār ya‘nī cineste” yazılması da bu ihtimali kuvvetlendirmektedir.

⁸⁵⁵ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammamış, anlamı bulunammamıştır. “Örçe”, “urça” yahut “ürçe” şeklinde okunma ihtimali olan kelime, -tercihen- “ürçe” olarak okunup verilen karşılığa göre anlamlandırılmıştır.

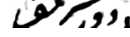
⁸⁵⁶ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (63b/14-16)’de “ḥıyārze ya‘nī bādrenğ öl savuğdur ... ḥıyār ya‘nī terre öl savuğdur ...” şeklindedir.

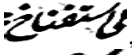
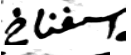
⁸⁵⁷ Kelimenin üzerinde ḥāşiyeye vardır, açıklamada “amā mi‘dege zarar kıılır” yazmaktadır.

⁸⁵⁸ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (64a/1)’de “nebāt ğızā-yı laṭīfdür terencübīn mu‘tedildür müshil-i şāfrādür” şeklindedir.

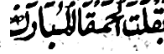
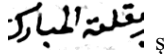
⁸⁵⁹ Kelimenin üzerinde ḥāşiyeye vardır, açıklamada “kaçça” yazmaktadır.

sermük⁸⁶⁰ höl savuk bedeli istfanāh⁸⁶¹ turur teleyyün-i tabī'at (3) turur süddeni açar yerākānı def' kılur kezīb⁸⁶² kuruğ ıssıg (4) baqlate'l-ħamkā el-mübārān⁸⁶³ hem dérler höl savuk turur (5) ħarāret ve teşnelikni ve tebni def' kılur merzencūş kuruğ ıssıg (6) yılan ve çıyan çafğanga zımād kılsa⁸⁶⁴ bāleḡū kuruğ ıssıg turur (7) nāfi'-i ħafaḡān turur mā-ħūlyāga nāfi' turur tere-i Ĥorāsān[ī]⁸⁶⁵ hem bu (8) nev' de turur naḡna⁸⁶⁶ kuruğ ıssıg kişnīz kuruğ savuk kürde ku- (9) ruğ savuk sezāb şa'ter yalğuz⁸⁶⁷ kuruğ ıssıg şalgām höl (10) savuk taḡvıyet-i bāh turur⁸⁶⁸ ve közge kuvvet berür mafāşılga ve niḡrisga müfid turur gezer höl ıssıg turb (11) hem höl ıssıg çuğundur hem ıssıg savuk ve aħlāf-i⁸⁶⁹ cigerge müfid [136a] (1) turur piyāz höl ıssıg balğamı kaṭ' kılur sīneni pāk kılur (2) érenlikni ziyāde kılur sarmusaḡ kuruğ ıssıg yelni köydürür (3) dārū ve teleyyün-i tabī'at kılur höl ıssıg⁸⁷⁰ raşāş kuruğ savuk (4) kādū⁸⁷¹ höl savuk bādrīncān⁸⁷² muħtelifü'l-eczā turur anı suyu (5) kuruğ ıssıg turur keper kuruğ ıssıg 'araḡa'n-nisā müfid turur (6) **el-bābe's-sādūs**de tevābil nemek kuruğ ıssıg sirke (7) kuruğ savuk kuruğ ıssıg⁸⁷³ zencebīl kuruğ ıssıg yelni def' (8) kılur ruṭubetni zāyil kılur dārçīn kuruğ ıssıg (9) zīre kuruğ ıssıg cūvānī kuruğ ıssıg za'ferān kuruğ (10) ıssıg şūnīz kuruğ ıssıg kuruğ yumğak sübüt savuk (11) rāziyāne kuruğ ıssıg savuk yelni def' kılur ve süddeni [136b] (1) açar **el-bābi's-sābi'** dil dimāg⁸⁷⁴ süsen

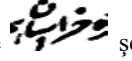
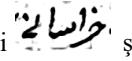
⁸⁶⁰ Metinde şeklinde yazılan kelime, B. (-), İ. (64a/8)'de şeklindedir.

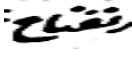

⁸⁶¹ Metinde , B. (-), İ. (64a/8)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "ısfanāh"tır.

⁸⁶² Metinde , B. (-), İ. (64a/9)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "zebīb"dir.

⁸⁶³ Metinde , B. (-), İ. (64a/10)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "baqlatü'l-mübārek"tır.

⁸⁶⁴ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (64a/11-12)'de "yılan çıyan çafğanga nāfi'dür" şeklindedir.

⁸⁶⁵ Metinde şeklinde eksik yazılan kelime, B. (-), İ. (64a/13)'deki şekli göz önüne alınarak tamamlanmıştır.

⁸⁶⁶ Metinde , B. (-), İ. (64a/13)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "na'na"dır.

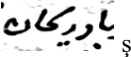
⁸⁶⁷ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "yalpuz"dur.

⁸⁶⁸ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, açıklamada "ve közge kuvvet berür mafāşılga ve niḡrisga müfid turur" yazmaktadır.

⁸⁶⁹ Metinde , B. (-), İ. (64b/2)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "aħlāḡ"tır.

⁸⁷⁰ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (64b/5)'de "kenger öl ıssıḡdur" şeklindedir.

⁸⁷¹ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "kādi"dir.

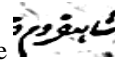
⁸⁷² Metinde , B. (-), İ. (64b/6)'de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu "bādrīncān"dir.

⁸⁷³ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (64b/9)'de "filfil kuruğ ıssıḡdur" şeklindedir.

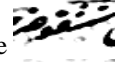
⁸⁷⁴ Metinde eksik yazılan cümle, B. (-), İ. (64b/13)'de "gül-i surḡ kuruğ savuḡtur muḡavvī-i dil ü dimāḡdur." şeklindedir.

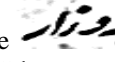
ķuruę ıssıę (2) řāhferūm⁸⁷⁵ ķuruę ıssıę anı burasa hōřbūyluķ kēltūrūr (3) nergis mu‘tedil turur benefře nīlūfer hōl savuķ turur ķuruę (4) savuķ anı yaęı mūynı ķara ķılır bustān-efrūz ķuruę (5) savuķ mūřķ ķuruę ıssıę ‘anber hōl ıssıę ‘ūd ķuruę (6) ıssıę ğāliye mefrūh⁸⁷⁶ turur anı yeldasa mařrū‘ mūfid turur (7) ķursaķnı řıřķuęa⁸⁷⁷ zımād ķılsa nerm ķılı[r] iħtināķ-buden-i (8) raħmge mūfid turur řandal ķuruę savuķ turur hařaķānğa (9) tebge ıssıędın aęrığan cigerge zımād ķılsa nef‘-i tamām turur sūnbūl (10) ķuruę ıssıę yerāķānğa dimāğķa menfa‘at turur serğīn-i (11) ğāvac lādīn ķuruę ıssıę mūynı ziyāde ķılır yese idzār⁸⁷⁸ [137a] (1) bol ķılır balğam zāyil ķılır barça ‘illetlerge mūfid turur (2) va’llāhu a‘lem bi’ř-řavāb **fařl-ı der-beyān-ı** (3) **Loķmān Ĥakīm üç miņ bēř yūz** (4) yıl ‘ōmr kōrdiler Ĥabeř pādiřāhnı oğlı aydılar atalarındın (5) kiķik ķalıp vilāyetlerini aldurdılar dūřmenler bularnı (6) esīr ķılıp sattılar bende boldılar yana bir rivāyetde

ħazret-i (7) Loķmān Ĥakīm ⁸⁷⁹ vilāyetidin ērdiler rengleri ķara ebrūsı (8) yana bir rivāyetde Loķmānnı ħazret-i Eyyūb ‘aleyhi’s-selām (9) satıp alıp azād ķıldılar Loķmān Ĥakīm beyābānğa bardılar (10) ol beyābānda bir ğār bar ērdi ħazret-i Loķmān ol ğārğa (11) kirdiler keće ve kūdüz Ĥudā-yı te‘ālāğa meřğūl boldılar bular- [137b] (1) nı ħurākī tābistānda kiyyāh zemistānda kiyyāhnı yıldızını (2) berāberdiler el-ķıřřa otuz iki yıl bu řarīķa ‘ibādet ķıldılar (3) otuz [i]ki⁸⁸⁰ yıldın keyin aydılar ey bar Ĥudāyā otuz iki yıl ħā‘ce-i (4) mecāzīğa ħizmet ķıldım meni azād ķıldı eknūn sen ħā‘ce-i (5) ħaķīķīdursen otuz iki yıl keće ve kūdüz şağa ħizmet (6) ķıldım neme kerāmet⁸⁸¹ ķılasın ol zamān nidā kēldi kim yā Loķmān şağa (7) eřni arasıda iħtiyyār berdim her ķaysını ħ‘āhlasanğ kerāmet (8) ķılır men Loķmān aydı İlahī⁸⁸² ol ne nemersedūr fermān kēldi kim (9) ol şağa ‘ilm-i ħikmetni peyğamberlikni ħ‘āhlar men Loķmān (10) başını

⁸⁷⁵ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “řāhisferem”dir.

⁸⁷⁶ Metinde , B. (-), İ. (65a/1)’de şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “müferrih”tir.

⁸⁷⁷ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “řıřıķ”tur.

⁸⁷⁸ Metinde şeklinde yazılan kelimenin doğrusu, B. (-), İ. (65a/6)’de “bevlni ziyade ķılır” cümlesine göre “idrār”dır.

⁸⁷⁹ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılmamış, anlamı bulunamamıştır. Fakat Hz. Lokman’ın Eyle ve Medyen taraşlarında yaşayıp Eyle’de öldüğü (Miras, 1978: 163) bilgisinden hareketle kelimenin “Eyle” olduğu dūřünölmektedir.

⁸⁸⁰ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

⁸⁸¹ Haşiye yoktur, der-kenarda yazmaktadır; işaret, yer ve bağlam sırasına göre metne alınmıştır.

⁸⁸² Kelimenin üzerinde haşiye vardır, aķıklamada “ol” yazmaktadır.

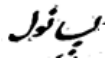
tüben saldı endiše kıldı başnı köterip aydı (11) Hudāvendā peygamberlik [i]şi⁸⁸³ müşkil işdür öz hālimga yaraşa [138a] (1) ‘ilm-i hikmetni h`āhlar men eger kerāmet kılsañ dédi (2) ol zamān Hudā-yı te‘ālā **hazret-i Loqmān Hākīm-** (3) ğa andağ kim ‘ilm-i hikmet berdi kim barça ādemiler hikmet ör- (4) gengeli tābi‘ boldılar andağ aytıpdurlar kim neçük kim (5) ol ğārdın çıqtılar yeryüzideki cemī‘ kiyāhlar tilğa (6) kēldiler andağ kim miñ bir kiyāh hazret-i Loqmān- (7) ğa öz hāşiyetlerini ‘arz kıldı meger bir kiyāh hiç sözlemedi (8) hazret-i Loqmān aydılar ey bar Hudāyā bu ne kiyāh- (9) dur ki maña öz hāşiyetini beyān kılmaydur dédiler (10) nidā kēldi kim ey Loqmān bu kiyāh mergdür anı ‘ilācı yoğdur (11) anı üçün sözlemeydür andağ aytıpdurlar kim {bir kün} [138b] (1) bir kün hazret-i Loqmān Hākīm bir tarafke barur érdiler (2) bir kiyā[h]ğa⁸⁸⁴ yettiler be-ğāyet tiz-büy-yı hürrem Loqmān ol kiyāhdın (3) bir zerre yediler ol kün be-ğāyet hōş-hāl boldılar cemī‘-i yıllar (4) bedendin yırağ boldı ol zamān tahāret kıldılar ve namāz (5) ötediler tā yeti kün ol kiyāhdın yediler barça mehāsin- (6) leri qara boldı ve za‘if érlık mübeddel boldı sekizinçi (7) küni yana yedi ol kiyāh qaşığa kēldi aydılar atıñ neme (8) turur hāşiyetniñ ne turur dédiler kiyāh aydı ey hākīm-i hāzık (9) ve ey tabīb-i şādık meniñ bisyārdur her kim maña bir tilde at (10) koydılar meni tebū⁸⁸⁵ dérler ol zamān hazret-i Loqmān aydılar (11) seni men azmūde kıldım saña bir at koyay kim hāşiyetini [139a] (1) aymaq hācet bolmağay hazret-i Loqmān ol kiyāhnı hālīga (2) yaraşa münasibitide cüvānā⁸⁸⁶ koydılar eger men yigirme kün yesem érdi müy- (3) larım hem qara bolur érdi bu sebebdin cüvānini pōstı cümle-i (4) zehrlerdin turur eger h`āhlasan kim cüvānıdin menfa‘at alay (5) déseñ andağ kim Loqmān Hākīm buyurdılar (5-9) **Farsça Nazm** (9) cüvānini pōstını ayırmağnı tarıqde (10) oldur ki çārek cüvānini bir kāse inek süti bile mīs kazanda (11) andağ kaynatğay kim tā süt bile kaynap kazanda quruğay [139b] (1) cüvānini alıp sāyede qurutup qolda avalap pōstını dūr (2) kılgay mağzı qalğay andın keyin zerdek uruğı ve pūdine-i (3) bāğı ve tohm-ı arça zebān-ı güncişk bu cümleñi aq tatlığ nemeñse bile (4) ma‘cün étip her şabā miqdār mişkal yemek kerek bisyār nāfi‘ turur (5) püşt kemer muhkem bolur havāş-ı ma‘cün Qubāt Hākīm buyurdılar kim (6-7) **Farsça**

⁸⁸³ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

⁸⁸⁴ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

⁸⁸⁵ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılammış, anlamı bulunamamıştır. “Tebū” yahut “teby” şeklinde okunma ihtimalleri olan kelime, -tercihen- “tebū” şeklinde okunmuştur.

⁸⁸⁶ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “cüvānī”dir.

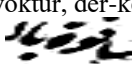
Nazm (7) **Farsça Nazm** ey ‘aziz (8) **bilişler** kim nefis ança melâhat kılmak kerek kim nefis ekser zarar (9) keltürür andağ kim her kim kırk yaşdın keyin tola cimā‘ğa (10) harış bolsa tamām-ı a‘zāsıdın kuvvet sākıt bolur ikinci {ol} (11) ol kim vehm-nāk bolur **Farsça Nazm** çirā ki qarı [140a] (1) hatun birle cimā‘ kılsa ādemni mayasını huşk kıılır pir-zen (2) nefis öyge noxsān kıılır ikinci hayz içideki mazlūm birle merd (3) bed-nefslik kıılıp cimā‘ kılsa ağıkğa yoluğğay Hudā-yı te‘ālā (4) la‘netige giriftār bolur ikinci dimāğ şehvet-i hayz bolğay ve zarar (5) kıılır üçüncü ol kim Hudā-yı te‘ālā ferzend berse bisyār hürre bolğay (6) ‘ākıbet harām ‘illetke giriftār bolğay ve yana nā-resīde birle cimā‘ (7) kıılsa hem ‘ömriğe zarar kıılır şehvetni kūtāh kıılır törtüncü pür-ağık (8) mazlūmğa yakınlık kıılsa ağık ériğe teşir kıılır beşinci (9) mazlūm kim bed-şekl bolsa dimāğnı za‘if kıılır ve ferāmüşlük (10) kélürür **amā hikmetde aytıpdurlar** kim amā ba‘zı ādemiler bardur ki (11) dil-rübā hür-liķā hatunları bardur kim érenlik nākışdur [140b] (1) ki hükemālar aytur ma‘cūn ki oldur kerefş filfil ve cevz-i bevvā-ı kırfe (2) ve bābüne ve mağz-ı nārcil zencebīl behmen⁸⁸⁷ ve tūderī maştaķī bu- (3) larnı mecmū‘ kıılıp ‘asel birle hal kıılıp her küni şabāda bir mişkal (4) yemek kerek kuvvet-i bāhğa nihāyetdın taşkarı taķavvī kıılır (5) bu ma‘cūnnı hükemālar ekserī için yasapdurla[r] nāzenīn (6) hür-liķā duhterlerdin kām-ı dil kııldı şubu türideki müslāmānlar (7) için terkīb kıılıpdurlar eger ma‘cūndın bir hurāk yese (8) reng-i rūylarını rüşen kıılır ve tūvānā bolur ve ğam köñlidin (9) kiter ferahlık hāşıl bolur āb-ı menīni ziyāde kıılır zekerini mis (10) fülād dék saht kıılır bu ma‘cūnnı vaşf[ı]nı aytıpdurlar (11) kim **Nazm** bolur süşt yürekleri nemçü⁸⁸⁸ seng kıılır Rüstem-i şir-i ner bile ceng [141a] (1) tiliğ bolur uzun hatun aldıda seniğçe körünmes (2) kişi aldıda kıılır güyā mīh zekerni best-i cimā‘ eylesen (3) köp kıılır nālişi ammā bu ma‘cūnnı yasamak şikāk münāfıķğa (4) naşīb kıılmağay likīn bu bende-i tengtesteni⁸⁸⁹ elbette du‘āda birer (5) yād kıılğaysızler inşā‘a’llāhu te‘ālā **faşl** (6) eger kişi kara helileni nāştāda kand birle⁸⁹⁰ dāyim yese kuvvet-i bāhmnı ziyāde kıılır (7) velikīn mi‘deni teng kıılı[r] bisyār mücerreb turur **nev‘-i diğeri** (8) ma‘cūn-ı havāş-ı kuvvet-i bā[h]⁸⁹¹

⁸⁸⁷ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “behmen”dir.

⁸⁸⁸ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin “Neme+çü: Ne zaman” olduğu düşünülmektedir.

⁸⁸⁹ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “tenğdest”tir.

⁸⁹⁰ Haşiye yoktur, der-kenarda yazmaktadır; işaret, yer ve bağlam sırasına göre metne alınmıştır.

⁸⁹¹ Metinde , B. (-), İ. (-) şeklinde eksik yazılan kelime, bağlama göre tamamlanmıştır.

⁸⁹² ‘ākırkarhānı sübüt bile kayna- (9) tıp hūb dil-pezīr bolğay toħm-ı helāyūnını⁸⁹³ ve toħm-ı piyāz bile ve toħm-ı (10) gezer bularnı meyde kılıp toħmnı sarığıda ħal kılıp yoğurup (11) ‘aselni noħūdnuñ suy[1] bile ħal kılıp ma‘cūn etip yemek kerek [141b] (1) amā bu ma‘cūn yemesdin ilgeri sarmuķnı yemek kerek şehvetni (2) bisyār ġālib kılır zekerini saħt⁸⁹⁴ kılır ġūyā Rüstemi şīr-i ner dék (3) bolur āb-ı menī süşt kem bolsa ‘aselni sütte kaynatıp (4) içmek kerek mücerreb turur eger kimerse hüdhüdni yüregini kırutup (5) kızıl şeker birle yese āb-ı menīni ziyāde kılır pat inzāl bol- (6) mas ve lezzet bisyār tapar ol ħatun bu kişini üçün (7) dīvāne ve şeydā bolğay andın özgeni démegey nev‘-i dīger (8) eger kişi keperni suy[1]nı ‘asel birle kaynatıp yağ birle ħal kılıp (9) yese dāyim mizācı tüzgey āb-ı menīni ġālib kılgay encīrni (10) kaynatıp içse yürekke kuvvet bergey ve cimā‘nı ārzū kılgay (11) eger kişi üç mişkal cevz-i Hindīni üç mişkal güncişk mağzı [142a] (1) ħal kılıp dāyim yese mizācnı tüzgey āb-ı menī bisyār ġālib (2) kılgay her kim nāştāda cimā‘ kılsa bād-ı laqvāge mübtelā (3) bolğay temmeti’l-kitāb (4) bi-‘avünü’l (5) melikü’l (6) Vehhāb

(7) Şīd tevfiķ-i Ĥudā-yı lā-yenām/ Īn kitābet rüz-ı pencşenbe tamām

(8) Eger körseñ ħaħmide köp ħaħānı/ Özüm söğ velī söğme atamnı

(9) Sene 1299

⁸⁹² Metinde , B. (-), Ī. (-) şeklinde yazılan kelimenin yazımı anlaşılmamış, anlamı bulunamamıştır.

⁸⁹³ Metinde , B. (-), Ī. (-) şeklinde yazılan kelimenin doğrusu “helyūn”dur.

⁸⁹⁴ Kelimenin üzerinde haşiye vardır, der-kenarda yazılanlar silik olduğundan okunamamıştır.

5. SÖZLÜK

- Kelimeler alfabetik sıralamayla verilmiş ve metindeki anlamlarına göre anlamlandırılmıştır.
- Bitkilerin Latince karşılıklarını vermekte -sözlüklerde tam anlamıyla birlik olmadığından- oldukça zorluk çekilmiştir. Bir bitkinin ortak kabul gören iki ayrı Latince ismi varsa onlar da sözlükte belirtilmiştir.
- Sözlükte Arapça ve Farsça tamlamalar “Ar. taml.” ve “Far. taml.” şeklinde gösterilmiştir. Sözlük içerisinde toplam 91 adet Arapça tamlama ve 171 adet Farsça tamlama bulunmaktadır. Arapça tamlamaların kuruluşu Ar. (13), Ar.+Ar. (65), Ar.+Far. (7), Ar.+Ar.+Ar. (6); Farsça tamlamaların kuruluşu ise Far. (1), Far.+Ar. (29), Far.+Far. (57), Ar.+Ar. (45), Ar.+Far. (27), E. Yun.+Far. (1), T.+Far. (2), T.+Ar. (2), Far.+Far.+Far. (1), Far.+Ar.+Far. (2), Far.+Far.+Ar. (1), Ar.+Ar.+Ar. (1), Ar.+Far.+Ar. (1), Far.+T.+Ar. (1) şeklindedir. Bunlar köken bilgisi istatistiğine dahil edilmemişlerdir.
- Sözlükte Far.+Far. (69), Far.+Ar. (34), Far.+T. (18), Ar.+Far. (6), T+Far. (3), T+Ar. (1), Ar.+T. (20), Ar.+Ar. (1), Far.+Far.+Far. (1), Far.+Far.+T. (6), Far.+Far.+Ar. (1), Far.+T.+Ar. (1), Far.+Ar.+T. (3), T+Far.+T. (1), T+Ar+T. (1) şeklinde kurulan birleşik yapılar da bulunmaktadır (Zirā ki, heft endām, bul gāyet dēk gibi kelimeler birleşik yapı olmamasına rağmen köken bilgileri Far.+Far., T.+Ar.+T. şeklinde verilmiştir.). Bunlar köken bilgisi istatistiğine dahil edilmemişlerdir.
- Yer ve kişi adlarında köken bilgisi verilmemiştir.
- Açıklama yapılması gerektiğinde ve birden fazla anlamı olan kelimelerin belirtilmesinde genellikle noktalı virgül işaretinden faydalanılmıştır.
- Bazı kelimelerin okunması ve anlamlandırılmasından emin olunamamıştır. Sözü edilen kelimeler sözlükte “[?]” ile gösterilmiştir:

Okunuşundan Emin Olunamayan Kelimeler

کشمیر

keşmîr 22a/6

مُشْتِی

müşti 115a/10

زُوف

zūf 22a/7

هَارِی

hārī 116a/6

بُورَة

būre 28b/1

گِرم

germ 125a/8

آیْنِ دَانِه

āyen dāne 38a/9

اَشْكَآ

aşkā 127a/5

مَیْجِ كِی

ma'ciki 48b/3

لُورْچِه

ürçe 134b/2

سَبْز-بُودِه

sebz-būde 98b/11

تَبُو

tebū 138b/10

كُزْدِه

āb-ı menī-kezde 107a/5

رُومْبَاد

rūmbād 115a/3

Anlam Verilirken Emin Olunamayan Kelimeler

زَنْگُورِه

engūze 28b/1

تُوزُتُو

toz 112a/9

بَادِیَانِ رِسمِی

bādyān-ı resmī 41a/10

اُرسَان

ürsan 117b/11

بَادِیَانِ شَهْرِی

bādyān-ı şehri 53b/5

تِلْبِه

tilbe 127b/11

اَنْگُودَان

engüdān 102a/3

بُورَة اَهَنْك

būre-i āhenk 128a/3

مَآغ

mağ 112a/9

مَامِیَا

māmiyā 131b/3

A-Ā

ab bk. **āb**

a. 112b/10

āb Far. Su. krş. **ab**

ā. bolur 77b/8

ab-ı menī bk. **āb-ı menī**

a. 98a/8, 108a/6

āb-ı menī [Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.]

Meni suyu; kadın veya erkeğin tenasül organından gelen sıvı. krş. **ab-ı menī**

der-beyān-ı şāhten-i ā.-i zen 109b/3

ā. 105a/3, 112a/3, 141b/3, 142a/1

ā.+ni 65a/9, 134a/8, 140b/9, 141b/5, 141b/9

ā.+si kélgey 110b/9

ā.+sini 51a/9, 110a/1

āb-ı menī-kezde [?] [Far.+Ar.+Far.'dan oluşan Far. taml.] (<**āb-ı menī-kerde**)

Meni suyu gelmiş.

ā. 107a/5

āb-ı pūšt [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.]

Meni suyu.

ā. 114a/4

abgine Far. (<**ābgine**) Cam.

a. 11b/7

abil/ābil Far. Küçük kakule. (→**raçī**, →**ķākūle-i şıgār**)

a. 128b/5

abile bk. **ābile**

devā-yı merhem-i a. 97b/7

marīz-i a. 97b/8

a. bolğan bolsa 15b/3

ābile Far. Deri üzerinde meydana gelen kabarcık; sivilce. krş. **abile**

‘ilāc-ı ā. 96a/3

ā. bolur 111a/6

abile-i Frengī bk. **ābile-i Frengī**

dārū-yı a. 96b/11

faşl-ı devā-yı a. 96b/1

ābile-i Frengī [Far.+Ar.'dan oluşan Far.

taml.] Fransız veya Avrupa çiçeği; zührevi hastalık. krş. **abile-i Frengī**

be-cihet-i ā. 97a/7

‘**abīr** Far. (<**anber-i bīd**) Kekik türlerinden bir bitki (*Teucrium polium*). (→**fūlyūn**, →**cūr**)

‘a. 130a/2

abyih Far. (<**ābyih**) Yüzünde örtü bulunan utangaç kadın, kız.

a.+si 107a/2

‘**acāyib** Ar. (<‘**acā’ib**) Acayip, hayret verici; şaşırtıcı; fevkalade, olağanüstü. krş.

‘**acāyib**

‘a. 113a/11

‘a.+lerni 102b/11, 105a/5

‘**acāyib** bk. ‘**acāyib**

‘a. turur 104a/6

‘**acizlık** Ar.+T. Güçsüzlük, beceriksizlik.

‘a. kılmağay 108a/5

aç- 1. Açmak.

iştihānı a.-ar 69b/9, 99b/6, 101a/6,
102a/10
iştihānı a.-ar 80b/4
a.-mağan 31b/10
2. Vermek.
neşātnı a.-ar 101a/9
3. Sökmek, çözmek.
süddeni a.-ar 44a/7, 70a/11, 102a/7,
134b/5, 135b/3, 136a/11

aççığ bk. **açığ**
a. 4a/10, 5b/3, 6a/5
a. alma 47a/9
a. bādām 59b/9
a. enār 133b/3
a. enārnı 5a/6
a. kekirmağ 4b/10
a. örük mağzı 59b/9

açığ Ekşi; acı. krş. **aççığ**
a. 97a/6, 126a/4
a. bādām 52a/10
a. enārnı 86a/5
a. kekirse 21b/10
a. tārüzmnı 51a/3
a. turmanı 96a/7

açığ taş Şap. (→aşğā, →zāg-ı bülürī)
a. 16b/9, 127a/5

açıl- Tutukluk, tıkanıklık, kapalı olma
halinin gitmesi.
a.-ğay 34b/7
avāzı a.-ğay 118b/4
āvāzı a.-ğay 68b/3, 74a/9

a.-ur 38b/2, 38b/4, 38b/6, 59b/1,
59b/3

açuk Açık.
a. 57b/1, 104a/6

‘**aded** Ar. Tane, sayı.
‘a. 19b/8, 19b/9, 19b/10, 25b/1, 25b/2,
36a/10, 56a/8, 56b/5, 74b/8, 77a/3,
90b/1, 93b/7, 121b/4, 121b/8, 122b/1,
123a/7, 124a/5, 125b/5
‘a.+ni 114b/5

adem bk. **ādem**
a.+ni saçını 85b/6

ādem Ar. İnsan. krş. **adem**
ā. saçını 96a/10
ā.+ni 51a/9, 60b/5, 140a/1
ā.+niğ 7a/8

‘**adem** Ar. Yokluk, var olmama, bulunmama.
‘a.-i teşnelikdür 90b/10

ādemī Ar. İnsan.
ā.+ler 138a/3, 140a/10
ā.+niğ 7a/4, 25a/2

‘**ades** Ar. Mercimek (*Lens esculenta*).
(→yasmuğ)
‘a. 126b/5, 131a/7, 131b/8
‘a.+ni 48a/1

‘**ādet** Ar. Alışkanlık.
‘a. kılsa 126b/3

afsenīn Far.<E. Yun. (<afsentīn) Acı yavşan
otu; acı pelin otu (*Artemisia
absinthium*). (→necāsef-i kūhī)
a. 129a/1

aftāb bk. **āftāb**
a.+da 8a/9, 11b/10, 100b/10

āftāb Far. Güneş. krş. **aftāb**
a. 108a/8
ā. çıkmasdın 28a/3
ā.+da 48a/10, 71b/1, 89b/5, 125b/1
ā.+ıda 108a/7

afyūn Far.<E. Yun. Haşhaş usaresi (öz suyu), afyon (*Lachryma papaveris/Papaver somniferum*).
(→**şire-i haşhāş**)
a. 11a/2, 19b/11, 38a/11, 51b/4, 54a/9, 78b/3, 83a/11, 88b/1, 94a/5, 128b/2
a.+nı 37a/10

afyūn-ı Mıṣrī [Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Afyonun Mısır'a ait türü.
a.-ı Mıṣrī 115b/9

ağber Ar. Göze çekilen bir sürme.
şifat-ı a. 88b/3

ağır 1. Ağır.
a. bolmak 4b/9, 40a/2
a. bolsa 46a/1, 56b/2, 77b/11, 126a/5
a. bolur 56a/3
2. Sindirimi güç, mideye dokunan.
a. 24a/11

ağız Ağız.
a. almasa 115a/9 [ağız al-: iyileşmek]
a. suyu 15a/11
a.+dın 80a/10
a.+ğa 61b/11

a.+ı 2a/2, 4a/10, 28a/6, 77b/8, 90a/8, 104a/6
a.+ı kaynap köyer bolsa 90b/5
a.+ıda 20b/1, 62a/8
a.+ıdın 4b/4, 13a/1, 90b/9, 92b/11, 98a/7, 101a/5, 106b/4
a.+ığa 20a/9, 86b/9, 105b/7, 107a/11, 107b/11, 108b/4, 109a/3, 109b/2, 116a/8
a.+ında 24a/8
a.+ını 31b/9, 63a/6, 97b/1, 99b/2, 104a/3
a.+nı 62b/3, 80a/10, 102a/6

ağızlandur- İyileştirmek.
a.-ur 19a/3, 19a/6, 21b/8, 47b/11

ağıraş Ar. (<**ağires**) Ceviz, koz (*Juglans regia*). (→**ceviz-i Rūmī**)
a. 128b/10

ağrı- Ağrımak.
a.-ğan 9b/9, 16b/2, 117b/3, 136b/9
a.-ğan kulağğa 92b/5
a.-ğan bolsa 31a/9
başını yarmı a.-ğannı 10b/9
a.-қан 89a/7
boğuz a.-mağ 5a/2
köz a.-mağ 4b/2
kulağ a.-mağ 5a/4
kürsağ a.-mağ 40a/1
mi' de a.-mağ 4b/6
pişāne a.-mağ 5a/4
tal a.-mağ 4a/5

yan a.-mağ 4a/7
yüzünü yarımı a.-mağ 4a/2
közi a.-p 85a/4
tişi a.-p 84a/5
mi' de yeldin a.-sa 23a/9
közleri kızarıp a.-sa 86a/4
mi' de germ sebebiden a.-sa 92b/9
tizi mafâşıl bolsa veyā şişip a.-sa
118a/3
yüregi köyüp a.-sa 119b/8
ciger a.-sa 19a/10
ıssıgdın a.-sa 70b/1, 73a/2, 115a/6,
116b/1
közi a.-sa 84b/11
savuğdın a.-sa 48b/1
tişi a.-sa 17b/10, 35a/11, 116a/6
tişniñ yıldızı a.-sa 17b/11
tizi a.-sa 34a/11

ağrık 1. Ağrı; hastalık; şiddetli acı, sancı.
a. 37b/11, 72a/4, 121a/1, 140a/7,
140a/8
a. bolğay 9a/9
a. bolmağğa 3a/2, 3b/5
a.+ğa 140a/3
a.+1 40a/6, 61a/7, 72a/5, 85a/11
berhem a.+1 116b/4
kezik a.+ıda 28a/5
ıssıgdın 'ārız bolğan a.+ğa 135b/1
'aşaba a.+1 5a/2
baş a.+1 4a/1, 18b/8, 58a/6, 70a/7,
70b/9, 71a/2, 94b/8

bel a.+1 102a/7
bél a.+1 4b/7, 95a/5
boğuz a.+1 74a/4, 135a/3
kezik a.+1 36b/2, 36b/4
köz a.+1 5a/4
kulağ a.+1 58a/9, 70a/8, 92b/5, 94b/9
kursağ a.+1 23b/3, 74a/5
tal a.+1 54b/4, 59a/2, 120a/7
tiz a.+1 4b/7, 35b/6, 69b/4, 123b/4
töş a.+1 5a/3
yürek a.+1 4b/7, 48b/7
kollarıda a.+1 bolsa 73a/11
kulunc a.+1 tutқан 82a/3
a.+1 tutқanda 124b/5
boğuz a.+1ğa 131b/10
baş a.+1ğa 120b/9, 133b/1
boğuz a.+1ğa 29b/9
kézik a.+1ğa 66b/10
kulağ a.+1ğa 38a/7
kursağ a.+1ğa 61a/4
öfke a.+1ğa 135a/3
tiz a.+1ğa 34b/1
yürek a.+1ğa 16b/4
baş a.+ını 16b/7
kezik a.+ını 36b/1
köz a.+ını 84b/10
sil a.+ını 81b/2
börek a.+ını 93b/11
mi' de a.+ınıñ 31b/5
a.+ını 16b/3, 118a/9
a.+ınıñ 2a/5, 2a/8, 2b/10, 9a/10, 10a/3

2. bk. **ağrıklık**
a. 16a/10
a.+nın 9b/9
ağrıklık Ağrılı. krş. **ağrık** (2)
şar'ā a. 35a/9
ağu Zehir.
a. bergen bolsa 96a/11
ağyır (<**ayğır**) Aygır.
a.+nı yalını 113a/7
āhen Far. Demir.
ā. suynı 69a/7
ahenk bk. **āhenk**
a.-i şüste 97b/9
āhenk Far. (<**āhek**) Kireç. krş. **ahenk**
ā. 30a/7
merhem-i ā. 15b/4
şifat-ı merhem-i ā. 15b/4
ā.+ni 15b/5, 19a/4, 96a/4
aheste bk. **āheste**
a. 47b/1
āheste Far. Yavaş, sakin; dikkatle, ihtiyatla.
krş. **aheste**
ā. 6b/3, 6b/5, 43b/3, 44b/9, 47a/1,
47a/2, 81b/8, 108b/7, 120b/5
aħir bk. **āħir**
a. 79b/4, 87a/1
a.+ide 79a/2
āħir Ar. Son; sonunda. krş. **aħir**
ā.+ide 74b/4
aħlāf Ar. (<**aħlāķ**) Tabiat.
a.-ı cigerge 135b/11

aħlāķ Ar. 1. Eski tıpta, insan vücudunu ve mizacını meydana getirdiği ve insan sağlığının bunların dengesine bağlı bulunduğu kabul edilen unsurlar. [Bunlar kan, balgam, sevda, safradır.]
a. 132b/11
a.+dın 134a/9
a.+lardın 38a/1
2. Karışık şeyler; karışıklık.
a.+nı 133a/8
a.+nı 133b/3
aħşam Akşam.
a. 22b/8, 78b/4
a. 30a/9, 53b/7, 89b/3, 100b/11,
105a/5
a.+ğa 42a/10
aħşamlık O günün akşamı.
a.+da 74a/8
aķ Ak, beyaz.
a. 7b/6, 7b/7, 8a/1, 8a/4, 8b/11, 9a/7,
18a/3, 31a/8, 42a/7, 81a/2, 87a/2,
114b/5, 119b/2, 122b/9, 139b/3
a. bolur 31a/8
a. cūce 62a/9
a. çaçķe 127a/8
a. ħorūsınıń ötinı 59b/2
a. ķand 1b/7, 12b/3, 23a/6, 41a/8,
47b/4, 52a/4, 52a/10, 52b/3, 70a/7,
81a/9, 81b/7, 85b/9, 91a/9, 91b/10,
92a/8, 94b/10, 117a/1
a. kendirni 72b/4

a. köknâr uruĝını 115b/8
a. kuçkaçını 15a/8, 99b/10
a. lâle 120b/10, 125a/9, 126b/4
(→**haṭmî**)
a. lâle uruĝı 67b/1
a. lâle-gül 27b/2, 115a/9
a. lâleni yıldızını 116a/11
a. lâleniñ şîresi 21b/5
a. şandal 24a/4, 25b/5, 26a/9, 37a/1,
38b/6, 89b/13
a. şandalnı 49b/11, 50b/5
a. tuz 82b/2 (→**nemek-i geşm**)
a. tuz-ı seṅ 74b/10
a. tuznı 33a/10, 35b/1
a. türbüd-i mücevvefni 39a/1
a. tüşken bolsa 85a/3, 88a/1
a.+ı 25a/8
taḥunı toḥmnı a.+ı 115b/3
tavuĝnı toḥmnı a.+ı 85a/11
tavuĝ yumurtkası a.+ı 15a/3
közni a.+ıda 88a/4
közniñ a.+ıda 87a/9
a.+ıdın 132b/11
toḥm sarıĝını a.+ıdın 95b/5
tavuĝnı toḥmnı a.+ını 119b/1
toḥmnıñ a.+ını 14b/8, 15a/6, 70b/6
yumurtĝanıñ a.+ını 38a/8
toḥmnı a.+ını 100b/6
a. turur 7b/2
aḳ- Akmak.
yaş a.-argan bolsa 86a/7

yaş a.-maḳ 4b/9
aḳar- Beyazlamak.
a.-ĝan 11a/9, 71a/10
a.-maĝay 86b/8
pat a.-maḳ 4b/5
a.-mas 62b/5
'**āḳıbet** Ar. Gelecek, istikbal.
'a. 140a/6
'**aḳırḳarhā** bk. '**āḳırḳarhā**
'a. 99a/10
'**āḳırḳarhā** Ar. Yaban tarhunı kökü
(*Anacyclus pyrethrum*). krş.
'**aḳırḳarhā**
'ā. 65b/9, 94a/5, 94b/6, 101a/3,
102b/3, 109a/11, 114a/7, 126b/8,
127b/1, 131a/7
'ā.+nı 103b/8, 104a/9, 105a/6,
107b/10, 112a/5, 141a/8
'**āḳırḳarhā-yı Mıṣrî** [Ar.+Ar.'dan oluşan
Far. taml.] Mısır akırkarhası.
'ā. 80b/6
aḳāḳıyā Far.<E. Yun. Akasya ağacı;
akasya yapraĝı ve meyvesinin usaresi
(öz suyu) (*Acacia*).
a. 49a/9
'**aḳl** Ar. Akıl.
'a.+ıdın kêtmeşe 10a/4
aḳla- Temizlemek, soymak.
a.-p 21a/4, 48b/9
'**aks [I]** Ar. Benzer.
'a.+ide turur 132b/8

‘aks [III] Ar. (<‘akne) Çiğdem; acı çiğdem;
güz çiğdemi; yabani safran
(*Colchicum/Colchicum autumnale*).
(→sūrincān, →la‘bet)

‘a. 131a/1

aķşam Akşam.

a. 39a/4, 53a/5

aķtin Ar. Maş fasulyesi; mürdümük.

a. 128a/7

al- Almak.

menfa‘at a.-ay 139a/4

a.-ğan 50a/4

a.-ğay 100a/4, 109b/6, 116a/8

a.-ıp 10b/2, 12a/3, 12a/6, 17b/1,

24b/10, 25a/8, 28b/3, 30a/2, 31b/10,

32b/3, 32b/4, 33b/5, 33b/6, 34b/9,

41b/8, 42a/10, 42b/2, 47a/10, 47b/3,

47b/9, 52a/2, 52a/7, 53a/11, 55a/11,

59a/5, 59a/9, 63a/6, 69b/2, 71b/1,

73b/9, 75b/1, 84a/1, 84b/3, 85a/1,

85a/7, 87b/6, 89a/10, 89a/12, 89b/5,

91a/10, 94b/9, 95a/2, 96a/9, 96b/7,

96b/9, 98a/5, 99b/10, 100b/4, 100b/7,

103a/6, 103b/11, 104a/1, 104a/3,

105a/1, 105b/9, 106b/5, 106b/8,

107a/11, 107b/11, 108a/9, 108b/1,

108b/4, 109a/3, 111a/3, 114b/8,

115a/11, 119a/7, 119a/12, 119b/12,

124a/3, 124a/5, 124b/7, 139b/1

a.-ıp tursa 72a/5

a.-ıp yafğıl 84b/4 (bk. **yaf-**)

a.-maķ kerek 47b/4, 47b/8

ķan a.-maķ kerek 92a/3

ağız a.-masa 115a/9

ķan a.-sa 37b/4

al 1. Ön, önce.

aldıda: Önünde, öncesinde.

a. 92a/1

2. Ön; huzur.

aldıda: Önünde, huzurunda.

a. 141a/1, 141a/2

a‘lā Ar. İyi; pekiyi.

rīvend-i Ćinī-i a. 46b/8

‘alā hazā‘l-ķiyās [Ar.+Ar.+Ar.’dan oluşan

Ar. taml.] Bu kıyas üzere, bu kıyasla.

‘a. 26b/6, 71a/7, 113a/2

alaķan El ayası.

a. 121a/4, 121a/8

a.+1 48a/8

a.+1 kıızıp 17a/2

‘alāmāt Ar. Belirtiler, işaretler, nişanlar,

izler.

‘a.-ı mergdür 8b/11, 9b/9

‘a.-ı sersām-ı mergdür 9b/3

‘a.-ı teb-ü dıķķ 8b/9

‘a.-ı yahşı 9a/3

‘a.+1 74b/1

‘a.+ıdın 40a/5

‘a.+ıdın turur 123a/1

‘alāmet Ar. Belirti, işaret, nişan, iz.

‘a.-i mergdür 6b/11, 7a/3

‘a. 90b/6, 90b/10

‘a.+i 12b/10, 54b/4, 56a/2, 56b/1,
86a/9, 91b/1, 91b/6, 93a/4, 93b/11,
116b/9
‘a.+idin 121a/3
aldur- 1. Başkasına kaptırmak.
a.-dılar 137a/5
2. Vücuttan herhangi bir parçayı veya
organı sağlık sebebiyle çıkarttırmak.
қан a.-sun 6a/8
‘**ale’l-ḥuṣūṣ** [Ar.+Ar.’dan oluşan Ar. taml.]
Özellikle, bilhassa.
‘a. 66b/7, 95b/6
‘**aleyhi’s-selām** [Ar. taml.] “Selam onların
üzerine olsun.” anlamına gelen söz.
‘a. 113b/10, 137a/8
‘**Alī** Ar. k.a. Dört halifenin sonuncusu, Hz.
Ali.
ḥazret-i ‘A. 98a/10, 98a/11
alma Elma (*Malus domestica*). krş. **amla**
a. 89a/12
açığı a. 47a/9
a. kaçını 23b/4
a. şerbeti 47a/7, 100a/7
tatlıg a.+dın 47a/9
a.+nı 89a/10
kızıl a.+nı 85a/6
tatlıg a.+nı suydın 47b/3
a.+nıḡ 89a/10
alt Erkeklik organı.
a.+ı 103b/1, 101b/10
alta Altı. krş. **altı**

a. 20a/8, 50b/5, 62b/6, 91b/10, 92b/1,
100a/5, 123b/1
a.+sıda 110a/4
altı bk. **alta**
a. 54b/10, 88a/11
altıncı Altıncı.
a. 3a/6, 122b/4
altmış Altmış.
a. 19b/9, 47a/2, 47b/3
altun Altın.
a. 118b/2
alū bk. **ālū**
a. 62a/8
ālū Far. Erik (*Prunus domestica*). krş. **alū**
ā.+nı 123b/4
alū-yı Buḥārī bk. **ālū-yı Buḥārī**
a. 77a/2, 93b/7
alū-yı siyāh bk. **ālū-yı siyāh** (→**cemlūḡ**,
→**iccāṣ**)
ā.+est 128b/7
ālū-yı Buḥārī [Far.+Ar.’dan oluşan Far.
taml.] Buhara eriği. krş. **alū-yı**
Buḥārī
ā. 38a/2, 75a/9, 90a/3
ālū-yı Hindī Buḥārī [Far.+Far.+Ar.’dan
oluşan Far. taml.] Hint ve Buhara
eriği.
ā.+ni 95b/2
ālū-yı siyāh [Far.+Far.’dan oluşan Far. taml.]
Siyah erik (*Prunus nigra*). krş. **alū-yı**
siyāh

ā. 134a/3
alūçe Far. (<ālūçe) Küçük, ekşi erik (*Crataegus*). (→örük)
savuk a.+st 128b/8
amā bk. **ammā**
a. 45a/2, 45b/10, 84b/1, 104a/3, 104a/5, 132b/7, 132b/11, 133b/6, 134a/2, 134a/5, 134a/10, 134b/10, 140a/10, 141b/1
amel Ar. Uygulama.
‘a. 80a/1
‘a. kılp 81b/3
‘a. kılmak 82b/11
‘a. kılmak kerek 74b/11
‘a. kılsa 82a/5, 83a/4
‘a.+ge 83a/2
‘a.+i 21a/9
amla bk. **alma**
a. suyu 12a/9
ammā Ar. Ama. krş. **amā**
a. 9a/4, 15b/2, 46a/5, 65b/3, 80b/8, 93b/4, 107b/3, 108b/6, 121a/8, 126a/8, 141a/3
ān Far. O.
tabī‘at-ı ā. 128b/8
ana Ana, anne.
a.+sı 39b/1
a.+sını süti 25a/9, 119b/6
a.+sınığ süti 14a/6
anāşır-ı erba‘a [Ar.+Ar.’dan oluşan Far. taml.] Eskiden, maddi alemin esasını

teşkil ettiğine inanılan ve basit cisim olarak kabul edilen dört unsur [Bunlar su, hava, ateş ve topraktır].

‘a.+dın 3a/8

‘amber Ar. Amber; güzel koku; amber balığının bağırsaklarından elde edilen güzel kokulu madde; aynı isimli ağaçtan elde edilen güzel kokulu reçine; Asya’ya özgü kokulu pembe çiçekleri olan bir bitki (*Amberboa moschata*).

‘a. 136b/5

‘amber-i eşheb [Ar.+Ar.’dan oluşan Far. taml.] Beyaz amber; alaca amber.

‘a. 66b/3

āncīr bk. **encīr**

a. 56b/5

ança O kadar; çok; o kadar çok.

a. 121a/7, 122b/10, 134a/4, 134b/5, 134b/6, 139b/8

anda Orada; ondan sonra; o zaman.

a. 98b/3

andağ Öyle; böylece, böylelikle; bu suretle.

a. 27a/2, 79b/3, 84a/9, 84b/1, 84b/2, 86b/11, 87a/2, 104b/7, 105b/1, 106b/11, 107a/6, 108b/8, 109b/2, 112a/2, 138a/3, 138a/4, 138a/6, 138a/11, 139a/5, 139a/11, 139b/9

andın Ondan. krş. **anidin**

a. 7a/9, 11b/10, 17a/8, 17b/2, 21a/9, 23b/5, 24b/6, 29b/11, 30b/11, 33b/11,

35a/8, 41b/11, 42b/1, 43b/2, 43b/4,
47a/1, 56a/10, 56b/6, 57a/6, 58a/3,
60b/9, 63a/6, 71b/8, 75b/1, 76b/5,
76b/8, 77a/10, 85a/8, 91a/3, 92a/4,
92b/7, 93b/9, 96a/5, 97a/4, 99b/11,
100a/3, 100a/4, 100b/11, 103b/10,
104a/2, 105a/8, 105b/1, 109b/6,
109b/10, 113b/9, 116a/3, 116a/8,
118b/6, 120a/4, 120b/1, 122b/10,
122b/11, 124a/4, 139b/2, 141b/7

Andiçān y.a. Andican.

A. dırahtnı yafrağı turur 82b/7

anı Onu.

a. 11b/6, 15b/8, 16b/9, 22a/6, 22b/11,
25a/8, 26b/2, 26b/6, 34b/11, 41b/8,
50a/6, 52a/6, 56b/11, 57b/2, 59a/5,
79b/4, 82a/11, 87a/8, 89b/7, 90b/7,
91b/6, 92a/3, 92a/7, 92b/2, 92b/11,
93a/3, 102b/7, 102b/8, 106b/5,
107a/10, 119b/10, 122a/6, 126a/9,
126b/5, 126b/10, 132a/10, 134b/9,
135a/8, 136a/4, 136b/2, 136b/4,
136b/6, 138a/10, 138a/11

anıdın bk. **andın**

a. 79b/8

anıı Onun.

a. 7a/7, 7a/10, 7b/1, 7b/3, 12a/4,
12b/7, 17a/6, 54b/6, 57a/7, 89b/3,
91a/7, 93a/4

anııda Onda.

a. 76a/3, 125b/3, 134b/11

anıisün bk. **anıisün**

a. 44b/5

anıisün Far.<E. Yun. Anason (*Pimpinella anisum*). krş. **anıisün** (→**bādyān-ı Rūmī**)

a. 126b/7

anızarūt Far. (<**anızerūt**) Afrika'da yetişen çalıdan (*Astragalus sarcocolla*) elde edilen reçine. krş. 'anızevīt

a. 49b/8

a.+nı 85a/10

'anızevīt bk. **anızarūt**

'a. 16a/3

anıa Ona.

a. 14b/6, 15b/7, 42a/11, 48a/5, 82b/10,
83a/8, 86b/6, 87a/9, 88a/10, 92b/3,
99b/8

anıara Ara.

a.+sı 113b/8

a.+sıda 25a/8, 35a/8, 84b/3, 121a/6,
137b/7

a.+sıda bolur 121a/9

a.+sıdaki 62a/11

a.+sığa 32b/3, 33b/5, 33b/7, 68a/8,
84b/3, 85a/7, 96b/7, 99b/10, 103a/6,
124a/3

'**Arabī** Ar. Arapça.

'A.+lersi 127a/8

arıah Ar. (<**ārāt**) Sakız. (→'ilk,→**maştakī-i Rūmī**)

a. 129a/3

‘**araqa**’n-nisā bk. **ırku**’n-nisā
 ‘a. 136a/5

aralık Aralık; arası.
 a.+ıda 20b/8
 a.+ıdın 125b/7

ārām Far. Rahat, huzur.
 ā. tapmas 91b/7

arça Ardiç (*Juniperus*).
 toḥm-ı a. 139b/3
 a. uruğını 98a/3

ārd Far. Un.
 a.-ı cev 20b/4

arfa Arpa (*Hordeum vulgare*).
 a. 119b/9, 122a/4
 a. suyu 13b/10, 50b/11, 57b/6
 a. unı 30a/8, 30b/1, 37a/2, 38b/9,
 49b/11, 60b/8, 67b/2
 a. unını 18a/7
 a. yarması 18a/10
 a.+nı 122a/3

arfa bādyān T.+Far. (<arpa bādyān)
 Anason (*Anisum sativum/Pimpinella
 anisum*).
 a. 67a/2, 73b/8

arı- Temiz olmak.
 a.-ğay 49b/7

arığ Temiz.
 a. 108a/11

arın- Temizlenmek.
 ḥayzu a.-ğanda 77b/10

‘**arız** Ar. Görülmeye başlamak; gelip
 çıkmak; ortaya çıkmak. krş. ‘**arız**
 sersām ‘ā. boldı 79b/3
 ‘illet ‘ā. boldı 82a/10
 ‘illet hem ‘ā. bolmağay 99b/8
 ıssığdın ‘ā. bolğan ağıkğa 135b/1

‘**arız** bk. ‘**arız**
 mafāşıl ‘ā. bolsa 117b/6

arqa Arka.
 a.+sıdın 39a/4, 66b/6, 73a/3, 111b/8
 a.+sığa 89a/12

armūd Far. Armut (*Pyrus communis*). krş.
ārmūrūd, armūt, emrūt.
 a. yağını 38b/1

ārmūrūd bk. **armūd**
 ā.-u ḥuşk 22b/9
 ā. kaçını 23b/3

armūt bk. **armūd**
 a. uruğını suyunı 70a/2

arte bk. **erte**
 a.+dın 42a/10

artuç Ardiç (*Juniperus*).
 a. 127a/1

‘**arż** Ar. Söyleme, ifade etme, bildirme.
 ‘a. kıldı 138a/7

ārzū Far. İstek, dilek. krş. **ārzū**
 ā. kıılır 77b/8

ārzū bk. **ārzū**
 ā. kıılğay 141b/10
 ā. kıılır 2b/3

as- Asmak.

a.-ıp 108a/11
‘aşaba Ar. Sınır.
‘a. ağrıkı 5a/2
asānlık Far.+T. Kolaylık.
a. 125b/1
asārūn Far.<E. Yun. Yabani zencefil; afşar
otu (*Asarum europaeum*).
a. 62b/7, 89a/3
asel bk. ‘asel
a. 99a/2
‘asel Ar. Bal. krş. asel
‘a. 13a/10, 18b/10, 28b/6, 42b/4,
53a/2, 53a/5, 55a/5, 56b/9, 60a/11,
60b/6, 63b/1, 66b/5, 70a/9, 70b/8,
83a/7, 85a/4, 87b/11, 94a/8, 99b/1,
100b/1, 100b/2, 105a/7, 105a/11,
105b/2, 109a/2, 109a/6, 113b/6,
114a/9, 117a/7, 119b/13, 124b/1,
125a/1, 127a/7, 135a/7, 135a/8,
140b/3, 141b/8
‘a. suyu 14a/3
‘a.+ğa 111b/9
‘a.+ge 114a/2
‘a.+ni 52b/8, 141a/11, 141b/3
aşlā Ar. Hiçbir vakit, hiçbir zaman; hiçbir
şekilde; kesinlikle.
a. 82a/2
aşlü’l-bezbāz [Ar.+Far.’dan oluşan Ar.
taml.] Hindistan cevizi kabuğunun
kökü. (→**kırsr**)
a.+est 128b/4

aşlü’l-kaşab [Ar.+Ar.’dan oluşan Ar. taml.]
Kamış kökü, kargı kökü. (→**bīḥ-i
ney**)
a. 129a/2
aşlü’l-keper [Ar.+Ar.’dan oluşan Ar. taml.]
(<**aşlü’l-keber**) Gebere otu kökü.
(→**bīḥ-i keper**)
a. 128a/6
aşlü’l-levz [Ar.+Ar.’dan oluşan Ar. taml.]
Badem ağacı kökü. (→**bīḥ-i bādām**)
a. 129a/2
ast 1. Alt.
a.+ıda 8b/2, 26a/5, 27a/11, 36a/8,
112b/4
a.+ındaki 50a/5
2. Vücudun bacaklarla bel arasında
kalan ve otururken yere gelen kısmı;
kadın yahut erkeğin cinsellik organı.
a.+ınğa 28a/4
astın Alt, alttaki, altta olan.
a. 10a/2
Astoḫālīs Ḥākīm (<**Aristotalīs Ḥākīm**) k.a.
Metinde adı geçen hekimlerden biri.
A. 39a/9
aş- Aşmak, geçmek.
ḥaddidin a.-sa 28a/9, 36b/9
aş Yemek, gıda.
a. siñse 122a/1
‘aşk Ar. Aşk; bir kimseye karşı duyulan
çok sevgi.
a’.+ıda 105b/11

aşkā [?] Şap. (→açıg taş)
a. 127a/5

āşūbī Far Endişe, korku.
ā. bolup 33b/3

aşuq Ayak bileği kemiği.
a.+da 110a/3

at- Atmak.
taṅ a.-ğunça 105a/5

at Ad, isim. krş. **aṭ [I]**
a.+ını 127a/8
a.+ıṅ 138b/7

aṭ [I] bk. **at**
a. koyay 138b/11
a. koydılar 138b/9

aṭ [II] At.
a. 78a/6
a. mişesini 35a/3
a. süti 111b/3
a. tézegini 35a/6

ata Baba; dede; cet.
a.+larıdın 137a/4
a.+mnı 142a/8

atala Bulamaç; bulamaç aşı.
a. 125a/6
a. kılp 28b/3
a. kılsa 18a/7
a.+ge 125a/6

‘ataş bk. **‘aṭaş**
‘a. 123a/2
sebeb-i ‘a. 95b/4

‘aṭaş Ar. Susuzluk, susama; hararet. krş.
‘ataş

‘a.+nı 134b/4

‘aṭse Ar. Aksırma, aksırık.
‘ilāc-ı ‘a.-i kūdekān 14a/7
‘a. urdı 14a/9

avala-/uvala- Ufalamak, ezmek; toz haline getirmek.
a.-p 100b/10, 139b/1

‘avām bk. **ḳıvām**
‘a.+ıḡa kéltürüp 47b/4

avāz bk. **āvāz**
a.+ı açılğay 118b/4

āvāz Far. Ses. krş. **avāz**
ā. kıpur 46a/4
ā.+ı 56b/10, 118b/1
ā.+ı açılğay 68b/3, 74a/9
ā.+ı pütken bolsa 74a/6
ā.+ı tutulsa 68b/1

‘avrat Ar. Kadın.
‘a. 105b/4, 109b/3, 109b/10, 112a/4
beste-şuden-i ‘a. 106a/1, 106b/3

‘a.+bı 109b/11 (<‘avratnı)
‘a.+nı 109b/6, 109b/7, 109b/9

ay- Söylemek, konuşmak.
a.-dı 43a/1, 114a/1, 137b/8, 137b/10, 138b/8
a.-dılar 39a/8, 39a/11, 81b/1, 83b/8, 98b/2, 98b/3, 113b/11, 137a/4, 137b/3, 138a/8, 138b/7, 138b/10
a.-maḳ 139a/1

ay Yılın on iki bölümünden her biri.

a.+nı 110a/2

ayağ bk. **ayağ** (1)

a. 123a/3

a.+ı yarılğan bolsa 119a/5

a.+ıda 106b/4

a.+ını 107a/4

a.+ları şişkan bolsa 45a/7

a.+larığa 120b/11

a.+larını 10a/1, 27b/6, 76a/3

ayağ 1. Ayak. krş. **ayağ**

a.+nı 125a/2

2. Yarım arşın veya 30,5 santimetre uzunluğundaki ölçü birimi, kadem, fit, fut.

a. 18a/11, 19b/3, 34a/3, 41b/11, 43b/1, 55a/5, 71b/7, 75a/11, 75b/11, 80a/3, 95a/7, 95b/3, 116a/7, 120a/1, 120a/3, 121b/4, 127b/10

aydın (<**aydın**) Mehtap, ay ışığı.

a.+da 42b/5

āyen dāne [?] Kişiniz tohumu. (→**tohm-ı kişniz**)

ā. suyu 38a/9

ā. 127b/4

āyet Ar. Kur'an-ı Kerim'deki sureleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri.

ā. 112b/5

ā.+ni 112b/4

ayık Ayı.

a. 87b/3

ayır- Ayırmak.

a.-mağnı 139a/9

ayrılık Ayrılık; ayrı olma durumu.

a. 138b/6

ayt- Söylemek, konuşmak; belirtmek; iletmek.

a.-ay 98b/4

a.-ıpdurlar 84a/9, 84b/1, 101a/7, 108b/6, 121b/11, 122b/4, 138a/4, 138a/11, 140a/10, 140b/10

a.-ur 9b/1, 10b/9, 12b/6, 12b/9, 101a/8, 102a/3, 114a/10, 125b/2, 126b/4, 133a/2, 140b/1

a.-urlar 86b/11

a.-urnı 121b/11

a'zā Ar. Organ; organlar.

a. 4a/5

a.+sı kıçışur bolsa 81a/7

a.+sı şışuğ bolsa 115a/8

a.+sıda 18a/2, 34a/6

tamām-ı a.+sıdın 139b/10

a.+sığa 125b/1

a.+sını 71a/5

azād Far. (<**āzād**) Özgür, kurtulmuş; serbest bırakma, serbestlik.

a. kıldı 137b/4

a. kıldılar 137a/9

azağ Far. Sığil.

'ilāc-ı a. 51a/1

azār Far. (<**āzār**) Sıkıntı, üzüntü.

a. kılmak gerek 109b/8
azrākī Far.<E. Yun. (<**azārākī**) Kargabüken;
meyvesi zehirli bir ağaç (*Strychnos
nux vomica*). (→**küçüle**)
a. 128b/9
‘azīm Ar. Büyük. krş. **‘azm**
menfa‘at-i ‘a. 84a/9
nef‘-i ‘a. 93a/6
şehvet-i ‘a. 103a/7
hatar-ı ‘a. turur 114b/2
menfa‘at-i ‘a. turur 78a/8, 87b/9
nāfi‘-i ‘a. turur 95b/11
‘azīz Ar. Kıymetli, değerli; saygı duyulan.
‘a. 139b/7
‘azm bk. **‘azīm**
fāyide-i ‘a. 23a/1
menfa‘at-i ‘a. kıılır 84b/7
azmūde bk. **āzmūde**
a. kııldım 138b/11
a. kıılğan turur 115a/3
āzmūde Far. Denenmiş, sınanmış,
tecrübe edilmiş. krş. **azmūde**
ā. turur 22b/9, 23b/2, 40a/5, 95b/7,
99b/8, 105a/6, 112b/1, 112b/7
ā. boldı 81a/4
ā.+dür 74a/11

B

bāb Ar. Bölüm, kısım.
b.-ı der-beyān-ı kuvvet 97b/11
b.-ı kezik 36b/1
b. 103b/6

b.+da 45b/10

bābūne Far. Papatya (*Matricaria
chamomilla*). (→**bābūnec**)

b. 18a/9, 40a/10, 67a/11, 74b/6,
115a/9, 127a/4, 125a/8, 140b/2

bīh-i b. 13b/2, 63b/4

gül-i b. 82b/8, 111a/6

b.+st 128b/1

bābūnec Ar. Papatya (*Matricaria
chamomilla*). (→**bābūne**)

b. 48b/1, 128b/1

bābü’s-šālīs [Ar.+Ar.’dan oluşan Ar. taml.]
Üçüncü bölüm.

b. 132a/3

bād [I] Far. Yel; hava, şişkinlik, gaz; ağrı,
sızı.

b.-ı küll 115b/11

b. 115a/2

bād [II] bk. **bāh**

kuvvet-i b.+ğa 66b/8

ba‘d Ar. Sonra.

b. 64b/4, 67a/8, 77b/3, 77b/5

bād-ı bevāşīr [Far.+Ar.’dan oluşan Far.
taml.] Basur yeli; basur ağrısı, basur
sancısı.

b. 124b/2

bād-ı kıılunc bk. **bād-ı kıılunc**

b. 81b/10

bād-ı kıılunc [Far.+Ar.’dan oluşan Far.
taml.] Bağırsaklarda biriken gaz;

bağırsak şişkinliği ve bu nedenler sonucunda oluşan ağrı. krş. **bād-ı kılunc**

ez-berāy-ı b. 81b/9

bād-ı laqvā [Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Lakva yeli; lakva hastalığı; lakva ağrısı.

b.+ge 142a/2

bād-ı raḥm [Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Rahim yeli; kadınların vajinasında biriken hava ya da gazın çıkması; vajinadan gaz kaçırma.

b.+ni 68a/5

bād-zehr Far. (<pād-zehr) Panzehir.

b. 74a/9

bādām Far. Badem (*Prunus dulcis*).

b.-ı mağz-ı muqaşşer 52a/10

mağz-ı b.-ı muqaşşer 25b/11, 54a/5, 57b/5

şıfat-ı ruğan-ı b.-ı muqaşşer 52a/3

b.-ı şīrīn 30b/4

bīḥ-i b.+est 129a/2 (→aşlü'l-levz)

b. 14a/2, 134a/8

aççığı b. 59b/9

mağz-ı b. 27a/6, 32b/9, 124b/6

b. mağzını 27b/9, 36a/4, 115b/8

b. mağzını şīreni 122b/2

b. mağzını şiresini 79a/11

b. şīresi 126a/3

b. yağı 24a/3, 39a/2, 59b/2, 63b/11, 103b/3

b.+nı 81b/6

b.+nı mağzı 118a/7

ruğan-ı b.+nı 52b/5

ba'de Ar. Sonra.

b. 80a/4, 82b/4

ba'de'z-zān [Ar.+Far.'dan oluşan Ar. taml.] Ondan sonra.

b. 89a/11, 108b/1, 108b/11, 114b/7, 115a/1, 122b/8, 125b/8

bāderrūc Far. (<bādrūc) Dağ reyhanı (*Ocimum basilicum*). (→reyhān-ı kūhī)

b. 129a/8

bādrincān Far. Patlıcan (*Solanum melongena*). krş. **bādrīncān** kuruğ b.+nı 111a/2

bādrēncbūye Far. Oğulotu; melisa otu; kovan otu; tatramba; koçboynuzu (*Melissa officinalis*).

b. 1b/6, 19b/11, 41a/7, 126b/10

bādrēng Far. Bir salatalık çeşidi; acur (*Cucumis melo var. flexuosus*). krş. **bādrīng** (→hıyārze)

b. 46b/9, 127a/4, 129a/6, 134b/8

mağz-ı b. 95b/10

mağz-ı toḥm-ı b. 54a/5

toḥm-ı b. 44a/4, 81b/4

b. uruğnı 115b/6

b.+ni 62a/2

bādrīncān bk. **bādrincān**

b. 136a/4

bādrīng bk. **bādreng**
b.+ni suyıda 58a/2

bādyān Far. Anason (*Pimpinella anisum*).
b. 19a/11, 19b/10, 25b/3, 32a/5, 32b/1, 36a/9, 45a/9, 46a/10, 52a/1, 64a/5, 76a/8, 82b/1, 82b/8, 118a/6, 123a/7, 125b/10
bīḥ-i b. 56a/5, 56b/3
pōst-ı bīḥ-i b. 44b/6, 46b/2, 76a/9, 125b/10
toḥm-ı b. 44b/4
b. ırkı 45b/4
b. suyı 48b/5, 53b/9, 54a/10, 87b/3, 87b/8, 87b/10, 88b/9, 89b/2
b. uruḡını 24a/5
b.+nı 67a/6, 69b/11

bādyān-ı resmī bk. **bādyān-ı resmī**
b. 1b/9

bādyān-ı resmī [?] [Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Yıldız anason; Çin yıldız anasonu (*Illicium verum*). krş.

bādyān-ı resmī
b. 41a/10

bādyān-ı Rūmī bk. **bādyān-ı Rūmī**
b. 1b/8

bādyān-ı Rūmī [Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Rum anasonu; Anadolu rezenesi (*Pimpinella anisum*). krş. **bādyān-ı Rūmī** (→**anīsūn**, →**rāziyānec**)

b. 41a/8, 45a/11, 46b/6, 58b/8, 64a/6, 67b/10, 113b/5, 115a/4, 116b/6, 126b/7

b.+ni 118b/5

b.+st 130b/4

bādyān-ı şehri [?] [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Şehir anasonu; yıldız anason; Çin yıldız anasonu (*Illicium verum*).

b. 53b/5

pōst-ı bīḥ-i b. 41b/6

toḥm-ı b. 46b/5

bağ Bağ, ip.

b.+nı 108b/8

bağal Far. Koltuk altı.

b.+nı 68a/7

bağır Bağır, göğüs.

b.+nı 37a/1

b.+nı 37b/6

bağış Eklem.

bend b.+larığa 97a/2

bağla- 1. Bağlamak.

b.-mak gerek 11a/5

b.-p 29b/10, 107a/9, 107b/2

b.-sa 109a/8

2. Kapatmak; tutuk hâle getirmek; düğümlenmek.

süddesini b.-r 92b/10

ṭabi'atnı b.-r 133a/5

bağlan- Kapanmak; tutuk hâle gelmek; sonlanmak; düğümlenmek.

ḥayzı b.-sa 49a/1

bāh Ar. Cinsi arzu, cinsel istek, şehvet.
krş. **bād**
kuvvet-i b. 99b/9
kuvvet-i b.-ı ma'cūn 113b/10
ma'cūn-ı kuvvet-i b. 99a/9, 100a/8
nev'-i dīger-i ma'cūn-ı havāş-ı
kuvvet-i b. 141a/8
taqvıyet-i b. kıllur 134a/7, 134a/9,
134b/6
kuvvet-i b.+ğa 99a/4, 109a/8, 132b/3,
140b/4
kuvvet-i b.+nı 25a/2, 111b/7, 141a/6
taqvıyet-i b. turur 135b/10

bahāne Far. Bir şeyin asıl sebebi yerine ileri
sürülen sözde sebep, gerçeikle ilgisi
olmayan sahte özür ve mazeret.
b. 109b/11

bağ-[I] Bakmak.
b.-mak kerek 37b/5

bak-[II] bk. **yağ-**
b.-sa 31b/2

bāķī Ar. Kalan, arta kalan.
b. 42b/8

bāķlā Ar. (<bāķılā') Bakla; börülce;
kırmızı börülce (*Vicia faba/Vigna*
unquiculata). (→**kızıl lūbiyānı unı**,
→**lūbiyā**)
b. 81b/4
b. 128a/6
b. unı 57a/7, 57b/2 (→**lūbiyā unı**)

bāķlā-yı Mışrī [Ar.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] Termiye; acı bakla; yabani
bakla; Mısır baklası (*Lupinus albus*).
(→**türmüs**)
b. 129b/10

bāķlā-yı Şām [Ar.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] Termiye; acı bakla; yabani
bakla; Şam baklası (*Lupinus albus*).
(→**türmüs**)
b. 128b/2

baķlate'l-ħamķā bk. **baķlatü'l-ħamķā**
(→**el-mübārān**)
b. 135b/4

baķlatü'l-ħamķā [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar.
taml.] Semizotu (*Portulaca oleracea*).
krş. **baķlate'l-ħamķā** (→**bezrü'l-**
ħurfe)
b. 129b/2

bala Çocuk, yavru, evlat.
b.+ğa 71a/1
b.+nıñ 34a/8
b.+sı 35a/7, 86b/9
b.+sı tüşkey 72b/6

bālēngū Far. Fesleğenin bir çeşidi; bir tür
reyhan; limon otu (*Melissa*
officinalis). (→**efrenc-güşt**)
b. 135b/6
b.+st 128b/11

balģam Ar.<E. Yun. Ahlatierbaadan biri olan
balģam unsuru.

b. 3a/10, 7a/6, 7b/1, 53a/2, 53b/3,
74b/2, 91b/2, 120a/6, 137a/1
b.+dın 2b/6, 4b/4, 5b/4, 6b/6, 7b/8,
8a/1, 12b/9, 44b/3, 90b/9, 124a/7,
124a/9, 133a/8
b.+dındur 4b/11
b.+ge 52b/6
b.+nı 5b/7, 65a/5, 69b/9, 70a/10,
91b/2, 98a/10, 133a/11, 134b/11,
135a/2, 135a/6, 136a/1
b.+nı keser 80a/10, 99b/2, 102a/5
b.+nıñ 3b/1
balğ bk. **balıq**
b. öti 87b/5
b. ötini 86a/7, 120b/7, 120b/8
b. üstüñ~ännı 57b/9
b. yelimini 26b/8, 81a/8
balıq Balık. krş. **balıq**
b. yelimini 17b/8
bāmdād Far. Sabah, sabah vakti.
b.+da 74a/8, 76b/4
bāng Far. Ban otu (*Hyoscyamus niger*).
b. 119a/7
bar- Varmak, gelmek.
b.-dılar 137a/9
b.-ğay 57b/7
қан b.-mağı 36b/11
b.-ur 84b/5
su b.-ur 13a/1, 92b/11
қан b.-ur bolsa 116a/9
yaş b.-ur bolsa 33b/2, 85a/1, 85b/8

b.-ur érdiler 138b/1
yaş b.-urı 85b/2
su b.-urını 101a/5
su b.-urnı 80a/10, 90b/9, 98a/7
yaş b.-urnı 33b/7

bar 1. Var.
b.+dur 25a/8, 64a/3, 92a/2, 120a/5,
140a/10, 140a/11
b.+édi 39a/6
b.+érdi 21a/1, 125b/3, 137a/10
2. Varlık; olan (şey).
b. 52a/8, 54b/5, 59b/11, 99b/2,
137b/3, 138a/8
b.+ını 108a/11

barça Bütün, hepsi, tamamı.
b. 39b/3, 46a/5, 71a/5, 73b/3, 81a/6,
137a/1, 138a/3, 138b/5
b.+nı 26a/3, 120a/7
b.+sını 101a/2

bārḥā Far. Çoğu zaman, çoğu kez, sık sık.
b. 22b/8, 119b/5

bas- Basmak.
b.-ıp 31b/2, 75b/6
b.-ıp tursa 54b/6, 84a/7, 106b/4
b.-qay 31a/2, 31a/6

başalü'l-fār [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
Yaban soğanı; ada soğanı (*Drimia
maritima*). krş. **başılı'l-fār**
b. 128a/1

baselîk Ar.<E. Yun. Kolun alt bölgesinde bulunan ve kan almada kullanılan damarlardan biri.

b. 92a/4

b.+dın 92a/3

bâselîkûn Ar.<E. Yun. Tıbbi amaçlı kullanılan bir tür merhem.

b. 85b/10

şifat-ı b. 85b/10

basıl- 1. Sıkıştırılmak.

b.-ğay 63a/8

2. Kaplanmak.

b.-ğan 88a/4

başîlu'l-fâr bk. **başalü'l-fâr**

b.-ı meşvî 66a/8

baş Baş, kafa.

b. ağrıkı 4a/1, 18b/8, 58a/6, 70a/7, 70b/9, 71a/2, 94b/8

b. ağrıkığa 120b/9, 133b/1

b. ağrıkımı 16b/7

b. kaymak 40a/2

b.+ğa 11a/5, 94b/8

b.+ı bisyâr ıssıg bolsa 122a/7

b.+ı ıssıgdın ağrısı 70b/1, 115a/6

b.+ı kayar bolsa 17a/1

b.+ı savuq bolur 12b/10

b.+ı yüzi ağır bolur 56a/2

b.+ı yüzi ağır bolsa 56b/1

b.+ıda cerâhat bolsa 18a/3

b.+ıdın 97b/11

b.+ığa 10a/8, 14b/7, 14b/9, 35a/4, 36a/2, 37a/6, 70b/2, 115a/7, 119a/12, 120b/11

b.+ıka 80a/9

b.+ını 10b/2, 18b/7, 49b/6, 86b/8, 97a/11, 123b/9

b.+ka 11a/7, 11b/11

şafra sebebidin ağrıgan b.+ka 16b/2

b.+nı 18b/1, 57b/1, 137b/10

b.+nıñ yarmı ağrıganı 10b/8

baş barmaq Baş parmak.

b.+ıda 110b/5

başka Başka, ayrı.

b. 77a/8

bâver Far. İnanma.

b. kılmasañ 104b/1

bayağı Deminki, önceki.

b. 116a/5

ba'zi Ar. 1. Birtakım, bir kısım, birkaçı, kimi.

b.+lar 89a/6, 134b/2

b. 140a/10

2. Arada bir, ara sıra, kimi vakit, bazen.

b. 87b/10, 121a/11

be-cihet Far.+Ar. İçin.

b.-i âbile-i Frengî 97a/7

tılâ-ı b.-i sūziş-i miyân dü şâne 20b/2

‘ilâc-ı b.-i sūrfe-i küdekân 13b/11

‘ilâc-ı b.-i zik-ı nefes 125b/7

be-Fārsī Far.+Ar. Farsça; Farsçada;
Farsçaya göre. krş. **be-Pārsī**
b. 128b/5, 129b/4, 129a/10, 130a/1,
130a/2, 130a/10, 130a/11, 130b/3,
130b/9

be-ġāyet Far.+Ar. Pek, son derece; son
derecede, pek ziyade.
b. 88a/1, 105a/6, 138b/2, 138b/3
yaman-ı b. turur 132a/7

be-‘ināyet Far.+Ar. Yardımıyla, lütfuyla.
b.-i şāfiū’l-emrāz 79b/10

be-Pārsī bk. **be-Fārsī**
b. 129a/3, 129b/5, 129b/7, 130b/5,
130a/8, 131a/6

be-Türkū Far.+T.+Ar. (<**be-Türkī**) Türkçe;
Türkçede; Türkçeye göre.
b.+ni 131a/2

be-‘uşāre Far.+Ar. Sıkılan meyvenin
suyuyla.
b.-i rāziyāne 103b/11

be-vaġt Far.+Ar. Zamanında.
b.-i ħācet 11b/11

be-Yūnānī Far.+Ar. Yunanca; Yunancada;
Yunancaya göre.
b. 130b/8

bebāsir bk. **besbāse**
b. 99a/11

beççe Far.<Skr. Bebek, çocuk, yavru.
b.+sini tüşürür 71b/6

beçe Far.<Skr. Bebek, çocuk, yavru.
b. ölüp 81a/5

b.+ni 25a/9, 86b/9

beçedān Far. Rahim.
b. 125a/7

bed-būy Far.+Far. Kötü koku.
b. bolmaġ 4a/10

bed-būyлуġ Far.+Far.+T. Kötü koku; kötü
koku olma durumu.
b. 91b/3
b.+nı 102a/6

bed-şekl Far.+Ar. Kötü şekil.
b. bolsa 140a/9

bed-nefslik Far.+Ar.+T. Kötü nefisli olma
durumu.
b. kılıp 140a/3

bedel Ar. Bir şeyin yerini tutan başka bir
şey, karşılık.
b.+i 13b/1, 17a/6, 23a/7, 29b/7,
35b/10, 47b/5, 51b/10, 52a/5, 64a/10,
64b/1, 78a/10, 112a/1, 120a/14,
126b/5, 126b/6, 126b/7, 126b/8,
126b/10, 126b/11, 127a/1, 127a/3,
127a/4, 127a/6, 128a/5, 128a/6,
131a/11, 135b/2
b.+i turur 133b/9, 135a/4
b.+ide 97b/5
b.+ini 114b/10, 126b/4
b. turur 52a/3

beden Ar. Beden, vücut; ten.
b. sebeb bolmaġ 4b/6 (<**beden süst
bol-**)
tamām-ı b. 121a/7

b. kızımağ 5a/2
b.+de ısıtması bolsa 16a/10
b.+din 96a/1, 138b/4
b.+din bul ğāyet dēk nemerse çıkmak
3a/5
b.+ge 62b/2
b.+i savuğ bolsa 3b/8
b.+i lağar bolur 121a/8
b.+i yirik bolsa 3b/9
b.+ide 69a/9, 73a/11, 121a/2
b.+ide oğ yā tiken çalğan bolsa 69a/9
b.+ide yā kollarıda ağrıķı bolsa 73a/11
b.+ige 42b/6
b.+ni 133b/3
bedh Far. Aniden, şaşırtıcı şekilde.
b. 109b/11
begi Mürdüm eriğine benzer bir çeşit
meyve.
b. dīvāneni uruğın 117b/4
behem Far. Birlikte, bir arada, toplu; hep bir
yerde.
b. 78a/8
behmen Far. Turpa benzeyen çok yıllık otsu
bir bitki; kavza kökü; zerdali diken
kökü; kuduz otu (*Centaurea behen/
Limonium narbonense/Alyssum*).
krş. **behmenī**
b+ni 100a/7
behmenī bk. **behmen**
b. 140b/2

Behrāt k.a. Metinde adı geçen hekimlerden
biri.
B. 39a/9
bel Bel. krş. **bél**
b. ağrıķı 102a/7
b.+i iki dalusu köygeniğ 20b/3
b.+idin 107a/10
b.+ige 107a/9, 107b/2
bél bk. **bel**
b. ağrıķı 4b/7, 95a/5
belā Ar. Sıkıntı, keder.
b.+larını 65a/9
belādur Far. Daha çok Hindistan'da yetişen
kestaneye benzer bir ağaç ve o ağacın
meyvesi (*Semecarpus anacardium*).
b. yağını 18b/10
belesān Ar.<E. Yun. Pelesenk ağacı; Arap
balsam ağacı (*Commiphora
gileadensis*) ve bu ağacın reçinesi.
ħabb-ı b. 89a/3
ruğan-ı b. 105a/1
belki Far. Belki; ihtimal.
b. 109b/11
benc Ar. Bengilikotu; ban otu; kara ban otu
(*Hyoscyamus niger*).
bezr-i b. 94a/5
bend Far. 1. Kas kirişleri; bağ; eklem.
b. üstüħ'ānlarıda 96b/4
b. bağışlarığa 97a/2
b.+lerini 99b/3
2. Bağlama, bağlanma.

içi b. bolsa 28b/9

b. kılıp 83a/9

bende Far. Kul, köle.

b.-i tengtesteni 141a/4

b. boldılar 137a/6

b.+ni 114a/5

benefşe Far. 1. Menekşe (*Viola*).

(→**tefesbec**)

b. 17a/11, 20a/11, 26b/7, 29b/5,
49b/11, 75a/9, 80a/1, 80a/7, 91b/10,
92a/1, 93b/5, 94b/9, 95a/1, 30a/10,
121b/3, 121b/4, 121b/7, 125b/8,
129b/7, 136b/3

gül-i b. 61a/9, 66b/11, 67a/11, 74b/5,
76a/6, 76b/11, 120b/4, 120b/10

şifat-ı şerbet-i b. 123b/1

b. şerbetide 86b/6

b. yağı 38a/6, 111a/7

gül-i b.+din 77b/2

b.+ni 16a/8, 70a/5, 79a/5, 85b/2,
86b/7, 123b/1

bıh-i b.+ni 61a/10, 115a/7

2. Renk; menekşe rengi.

b. 122b/8

ber- Vermek. krş. **bér-**

b.-di 138a/3

rüy b.-di 79b/6

b.-diler 81a/3

dūd b.-diler 14b/1

ihtiyār b.-dim 137b/7

zehr b.-gen 134a/7

āgu b.-gen bolsa 96a/11

zehr b.-gen bolsa 59b/6, 83a/10

ķuvvet b.-gey 141b/10

b.-gülük émes 93b/3, 121b/2, 122b/4

b.-ip 61a/6

berhem b.-ip 77b/6, 120a/10

teb b.-ip 22b/3, 71b/11, 91a/3

tef b.-ip 48a/2

tertīb b.-ip 96b/5

b.-maķ kerek 121b/10

b.-megil 43a/2

b.-mek 26b/2, 82a/1

b.-mek kerek 19b/7, 22a/11, 22b/8,
26b/1, 40b/8, 43a/1, 43a/5, 43a/8,
43b/11, 44a/2, 44b/3, 45a/9, 46a/11,
50b/3, 56a/3, 56b/2, 58b/9, 59a/4,
59a/10, 67a/9, 67b/7, 75a/3, 90b/4,
92a/4, 92a/5, 116b/4, 116b/5,
116b/10, 117a/5, 117a/8, 119b/5,
119b/6, 119b/7, 120b/6, 121b/7,
121b/9, 122b/1, 122b/2, 122b/3,
126a/3, 126a/4

dūd b.-mek kerek 117a/10

b.-se 16a/11, 17b/9, 18a/7, 22b/4,
32a/6, 38a/5, 39b/9, 59b/10, 60a/1,
66b/11, 71a/1, 81a/9, 122a/1, 123a/5,
131b/2, 134a/7, 140a/5

dūd b.-se 31a/10, 35a/7, 57b/10,
68b/1, 81a/5, 112b/11

ķuvvet b.-ür 80a/9, 82a/8, 95b/8,
101a/4, 101a/9, 102a/5, 102a/9,

114a/3, 132b/11, 133a/6, 133b/2,
133b/4, 134b/9, 135b/10
kuvvet-i tamām b.-ür 65a/6
lezzet b.-ür 108a/2
teskīn b.-ür 16a/9
bér- bk. **ber-**
kuvvet b.-ür 69a/8, 70a/1, 70a/3
ber-havā Far.+Ar. Havaya kalkmış şekilde.
b. 108b/7
ber-ṭaraf Far.+Ar. Ortadan kalkma; ortadan
kaldırma. krş. **ber-ṭarap**
b. bolur 5b/11, 6a/2, 6a/6, 6a/9, 18a/1,
25a/2, 33b/8, 35a/3, 35a/8, 35a/10,
35b/1, 59a/2, 60b/4, 61a/5, 61a/8,
61b/5, 61b/7, 68a/9, 70b/6, 72b/8,
73a/8, 74a/1, 81a/8, 95b/1, 118b/9,
119a/1, 119a/2, 123b/9, 124a/5
b. kılay 5b/4
b. kıılır 5b/2, 5b/7, 16b/4, 16b/8,
35a/1, 39b/9, 45b/6, 65a/11, 68a/5,
68a/10, 68b/10, 69a/3, 69a/4, 69b/8,
70a/1, 70a/11, 72b/2, 72b/10, 80b/1,
80b/3, 85b/4, 85b/6, 80b/2, 99b/5,
102a/6, 124a/1, 133a/5, 133b/3,
135a/2, 135a/4, 135a/6, 135a/9
ber-ṭarap bk. **ber-ṭaraf**
b. bolur 14b/7
berāber Far. 1. Birlikte; birleşme.
b. 13b/9, 18b/11, 33a/5, 82b/4, 83a/7,
109a/2, 111a/3, 113a/10, 125a/1
b.+diler 137b/2

b.+dür 135a/8
b. kıılıp 16b/10, 39a/3, 53b/5, 60a/4,
113a/10
2. Eşit, eşit miktarda.
b. 6a/11, 40a/11, 47a/9, 47b/9, 51b/5,
53a/11, 73b/9, 87b/6, 95a/2, 113a/5,
116a/7, 107b/11, 119a/12, 119b/12,
124b/7
b. bolsa 3b/3
berg Far. Yaprak; bitki yaprağı.
b.-i germ 125a/8
b.-i ḥarkūla 22a/6
b.-i kök-i puḥte 80a/8
b.-i merdūd 49a/11
b.-i sīzāb 83a/6
semiz ot b.+iniḡ suyu 14b/5
kamuşniḡ b.+i 15a/10
kāsni b.+ini suyu 40b/10
encīrni b.+ini 58b/11
servniḡ b.+ini suyunı 72a/1
zerdīk b.+ini 81a/7
gül-i surḥni tāze b.+i 89b/4
şeftālū b.+ini 92b/7
emrūt b.+ini 92b/8
Berḥayāt Ḥākīm (<Berḥayāt Ḥākīm) k.a.
Metinde adı geçen hekimlerden biri.
B. 39a/10
berhem Far. 1. Beraber, birlikte.
b. 116b/4
2. Karıştırma.
b. berip 77b/6, 120a/10

berrāk Ar. Temiz, duru, saf.
b. 67b/6

besbāse Ar. Küçük Hindistan cevizi ve kabuğu. krş. **bebāsir** (→**bezbāze**)
b. 65b/8, 80b/7, 100a/10, 129a/7

besfāyic Ar. Kaya eğreltisi; besbaye; çıyan otu (*Polypodium vulgare*). krş.
bestānec
b. 89b/1

best Far. Bağlanma; bağlı.
b.-i cimā' eylesen 141a/2

bestānec bk. **besfāyic**
b. turur 126b/10

beste Far. Bağlanmış, bağlı.
b. bolur 106a/3, 106b/7

beste-şuden Far.+Far. Bağlı olmak.
b.-i 'avret 106a/1, 106b/3

beş Beş. krş. **bés**, **peş**
b. 1b/4, 41b/8, 44a/5, 49b/9, 52a/4, 52a/11, 52b/3, 57a/8, 62b/6, 64a/9, 66a/3, 66a/11, 67a/4, 67a/6, 74b/5, 81b/6, 88a/11, 97a/1, 100b/6, 114b/6, 115b/3

bés bk. **beş**
b. 10a/11, 17a/9, 19b/8, 19b/11, 26a/1, 26a/7, 27b/1, 32a/5, 36a/6, 38a/5, 41a/3, 44a/10, 44b/5, 45b/1, 49b/3, 49b/8, 49b/9, 54b/8, 61a/8, 65b/8, 75b/10, 76b/1, 76b/2, 87b/6, 88b/4, 89b/1, 89b/4, 91a/7, 93a/6, 93b/7, 93b/10, 94a/5, 94b/5, 96b/10, 96b/11,

99a/1, 100a/10, 100a/11, 100b/4, 102b/10, 109a/11, 114a/7, 116b/8, 118a/5

b.+ide 110a/4

beşere Ar. Derinin dış tabakası, üst deri, cilt.

b. 4a/3

beşinçi Beşinci.

b. 3a/5, 140a/8

bevāşir bk. **bevāşir**

b.+ni 102a/6

bevāşir Ar. (<**bevāsir**) Basurlar, anüs çevresinde genişlemiş toplardamarların meydana getirdiği oluşumlar, basur memeleri, hemoroidler. krş. **bevāşir**

b.+ni dānesini 124b/10

beyābān Far. Çöl.

b.+da 137a/10

b.+ğa 137a/9

beyān Ar. Açıklama, anlatma.

b. kılduk 45b/10

b. kılmaydur 138a/9

b.+tı 6a/10, 11a/11, 45b/10, 77b/7,

84b/10, 103b/7, 107a/7, 110a/2,

111a/1, 111a/2, 113b/5, 117b/2,

126b/4, 127a/8

b.+ıda 121b/10

b.+ıda turur 82b/6

b.+ını 12b/1

beyza Ar. Yumurta. (→**tohm-ı murğ**)

b. 128b/2

büzürg-şuden-i b. 12b/5

beyzhā Ar.+Far. Yumurtalar.
b. 132b/10

bez Bez; deri altında şişlik.krş. **béz**
b. 47b/11, 53b/1, 115a/8
b.+ge 60b/11
b.+niñ 40a/9

béz bk. **bez**
b. 69b/1

bezr Ar. Tohum.
b.-i ekşef 128a/9 (→**tohm-ı küşüb**)

bezārü'l-‘aşār bk. **bezrū'l-kışšā**
b. 81b/4

bezārü'l-başal [Ar.+Ar.'dan oluşan
Ar. taml.] (<**bezrū'l-başal**) Soğan
tohumu. (→**tohm-ı piyāz**)
b. 128a/10

bezārü'l-ḥiyār [Ar.+Far.'dan oluşan
Ar. taml.] (<**bezrū'l-ḥiyār**) Salatalık
tohumu.
b. 81b/5

bezārü'l-qaṭūnā bk. **bezrū'l-qaṭūnā**
(→**ispegül**)
b. 128a/11

bezārü'l-lift [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
(<**bezrū'l-lift**) Şalgam tohumu.
(→**tohm-ı şalgam**)
b. 128a/11

bezbāz Far. Küçük Hindistan cevizi
ve kabuğu. krş. **bezbāze**
b. 62b/9, 65b/9, 91a/8

bezbāze bk. **bezbāz** (→**besbāse**)
b. 99a/11
b.+st 129a/7

bezerg Far. Keten tohumu.
b. 131b/11

bezgek Sıtma, yüksek ateş, humma.
b. 58b/6

bezr Ar. Tohum.
b.-i benc 94a/5

bezrū'l-ḥass [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
Marul tohumu. (→**kāhū**)
b. 129b/3

bezrū'l-ḥandḳūkī [Ar.+Ar.'dan oluşan
Ar. taml.] (<**bezrū'l-ḥandḳūkī**)
Taşyoncası tohumu. (→**endeḳūkī**)
b. 129b/4

bezrū'l-ḥaṭmī [Ar.+Ar.'dan oluşan
Ar. taml.] Hatmi tohumu. (→**tohm-ı
lāle-gül**)
b. 129b/1

bezrū'l-ḥummās [Ar.+Ar.'dan oluşan
Ar. taml.] (<**bezrū'l-ḥummāz**)
Kuzukulağı tohumu. (→**ḥabbū't-
turşā**)
b. 129b/5

bezrū'l-ḥurfe [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
Semizotu tohumu. (→**baḳlatü'l-
ḥamḳā**)
b. 129b/2

bezrū'l-qaṭūnā [Ar.+Ar.'dan oluşan
Ar. taml.] Karniyarik otu tohumu;

sinirli yaprak otu tohumu. krş.
bezārü'l-kaṭūnā (→ispeḡūl)
b. 129a/10

bezrū'l-ketān [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
Keten tohumu. (→toḥm-ı zaḡīr)
b. 127b/3, 128a/10, 129b/7

bezrū'l-kiššā [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
(<bezrū'l-kiššā') Salatalık tohumu.
(→toḥm-ı ḥıyār) krş. **bezārü'l- 'ašār**
b. 129a/5

bezrū'l-kürrāt [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar.
taml.] (<bezrū'l-kürrās) Pırasa
tohumu. (→toḥm-ı gendenā)
b. 129b/8

bezrū'l-verd [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar.
taml.] Gül tohumu; kırmızı gül
tohumu. (→toḥm-ı gül-i surḥ)
b. 111a/9, 129a/6

bezrū's-sezāb [Ar.+Far.'dan oluşan Ar.
taml.] Su teresi tohumu.
b. 129b/3

bıḡın Böğür, yan.
b.+da 92a/1, 92a/2

bi- 'avünü'l-melikü'l-Vehhāb [Ar. taml.]
(<bi- 'avni'l-meliki'l-Vehhāb)
“Allah'ın yardımıyla” anlamına gelen
söz.
b. 142a/6

bī-dimāḡlık Far.+Ar.+T. Asabi; huysuz;
sabırsız.
b. 3a/7

bī-ḥaber Far.+Ar. Habersiz.
b. bolsa 9b/2

bī-ḥad Far.+Ar. Sınırsız, pek çok.
b. 71b/10, 107a/7, 108b/5

bī-ḥodluḡ Far.+Far.+T. Baygınlık,
kendinden geçmişlik.
b. 8b/5

bī-hūş Far.+Far. Kendinden geçmiş, akli
başında olmayan.
b. bolḡay 104b/1, 106b/11

bī-ḡarār Far.+Ar. Sabırsız; tutkulu.
b. bolḡay 106b/11

bī-ḡuvvet Far.+Ar. Güçsüz, kuvvetsiz.
b. bolsa 101b/10

bī-meze Far.+Far. Tatsız.
b. 2b/7

bī-müdde 'ā Far.+Ar. (<be-müdde 'ā)
İddia olunduḡu üzere.
b. 95a/8

bī-nihāyet Far.+Ar. Sonsuz.
b. 104a/5, 104b/8, 104b/9, 107a/7,
108b/5

bī-şek Far.+Ar. Şüphesiz.
b. 77b/9

bih Far. İyi.
b. bolḡay 11a/5, 13b/5, 18a/4, 29a/10,
34a/10, 34b/2, 35b/5, 36a/8, 106b/1,
116a/6, 117a/8, 126a/11
b. bolur 12b/8, 13b/8, 14a/7, 14b/9,
16a/2, 16b/11, 18a/8, 48b/6, 50a/8,
57a/10, 60b/1, 78b/10, 79a/1, 79a/3,

bih

85a/4, 85a/9, 85a/11, 85b/7, 87a/1,
87a/8, 89a/13, 111a/8, 117a/11,
119a/5, 119a/8, 125a/3

Far. 1. Kök.

b.-i bābūne 13b/2, 63b/4

b.-i bādām 129a/2 (→**aşlü'l-levz**)

b.-i bādyān 56a/5, 56b/3

pōst-ı b.-i bādyān 44b/6, 46b/2, 76a/9,
125b/10

pōst-ı b.-i bādyān-ı şehrī 41b/6

b.-i benefşeni 61a/10, 115a/7

b.-i çekirtmağ 127a/2

b.-i irsiyāhmı 48a/9

pōst-ı b.-i helīle-i zerd 77a/3

pōst-ı b.-i kāsni 46b/1

pōst-ı b.-i kāsini 41b/5, 43a/10, 44a/5,
45a/11

pōst-ı b.-i kebīr 46a/11, 54b/7, 98a/3,
124b/11

pōst-ı b.-i keper 45b/2, 118a/6

b.-i keper+est 128a/6 (→**aşlü'l-keper**)

b.-i kerefş 46b/1, 56b/3

pōst-ı b.-i kerefş 19b/2

b.-i kerefş 44b/6, 56a/5, 76a/9

pōst-ı b.-i kevre 41b/9

b.-i ney 129a/2 (→**aşlü'l-kaşab**)

b.-i rāziyāne 67b/10

pōst-ı b.-i rāziyāne 44a/10

b.-i sūs 26b/7, 56a/6

b.-i sūs-ı şirīn 1b/10, 34a/3, 41a/11,
50a/9, 115b/8

pōst-ı b.-i sūs-ı şirīn 125b/11

b.-i sūsen 26a/1, 56b/4, 95a/1

b.-i sūseni 79a/7

b.-i sūsni 39b/4

b.+idin 62a/3

2. Kaynak, köken.

b.+ni keser 81b/2

bihī

Far. Ayva.

b.-i huşk 22b/10

b.-i surhı sefid 66a/2

b.-i şirīn 133b/7

b.-i turş 133b/6

lu'āb-ı dāne-i b. 26b/4

mağz-ı b. 47b/9

tohm-ı b. 14a/2, 19b/9

b. suyu 53b/7

b. uruğını 26b/4, 27a/8, 62a/7, 78b/1

b.+ni 96b/7, 133b/9

bihrağ Far.+T. Daha iyi.

b. 122b/5

b.+dur 83a/1, 132a/4, 132a/7

bil-

Bilmek.

b.-gil 2b/9, 3a/8, 3a/10, 7a/4, 45b/8,
109b/4

b.-inler 139b/8

b.-mağ kerek 77b/11

b.-mek 3b/7

b.-mek kerek 2a/5, 110a/2

b.-mekni 110a/2

Bilāl k.a. Metinde adı geçen bir kişi; Hz. Muhammed'in ilk müezzini olan sahabe.

hazret-i B. 83b/11

B.+ğa 83b/10

bile bk. **birle**

b. 2b/11, 3a/1, 3a/2, 5a/8, 5b/1, 10b/7, 12a/10, 14a/4, 14a/5, 14a/6, 14b/11, 15a/3, 15a/6, 16a/9, 17a/6, 17b/5, 18a/7, 18b/10, 19a/2, 19a/5, 21b/2, 21b/7, 21b/11, 23b/1, 25a/9, 25b/6, 26b/1, 26b/9, 30b/11, 31a/7, 32b/8, 33a/2, 34a/9, 35a/8, 35b/5, 35b/10, 36b/5, 37a/8, 37b/1, 38a/4, 40a/7, 41b/2, 42a/1, 42a/8, 43b/11, 46a/9, 46b/11, 47a/6, 48a/1, 48a/2, 48b/11, 51b/7, 52b/4, 52b/8, 54b/3, 56b/6, 56b/9, 57a/1, 57a/9, 57b/8, 58a/7, 58a/10, 58b/4, 59a/9, 59b/5, 59b/7, 60a/4, 61a/2, 68a/4, 68a/7, 68a/8, 68b/7, 68b/9, 68b/11, 69a/4, 69a/11, 72a/2, 73b/9, 74a/4, 75b/2, 75b/5, 76a/2, 76b/4, 77a/9, 79a/2, 79a/4, 79a/8, 79b/10, 80a/3, 80a/5, 81a/9, 81b/1, 81b/7, 82a/7, 82a/9, 82b/10, 83a/7, 84a/3, 84b/5, 85a/2, 85a/5, 85a/11, 85b/5, 87a/3, 87a/7, 88a/2, 88b/2, 89a/12, 89b/3, 89b/7, 90a/6, 90b/2, 90b/4, 91b/2, 92a/7, 92b/1, 92b/4, 93a/2, 93b/9, 94a/8, 94a/9, 94b/1, 94b/2, 94b/10, 95a/10, 96a/4,

97a/5, 99a/2, 100a/6, 100a/7, 100b/2, 100b/8, 101a/5, 103a/11, 105a/11, 106b/6, 108a/7, 109a/2, 111b/5, 112a/8, 116b/2, 116b/4, 117a/11, 119b/5, 119b/6, 119b/13, 120a/12, 120a/15, 121a/10, 123b/2, 125a/1, 125a/2, 125a/10, 126a/1, 126a/4, 126a/9, 132a/4, 139a/10, 139a/11, 139b/3, 140b/11, 141a/8, 141a/9, 141a/11

b. bolsa 77b/9

b. bolur 3b/7

bilen bk. **birle**

b. 24b/5, 77a/7, 77b/5, 113b/9, 114a/5, 118a/10

bīmār Far. Hasta.

b. 2b/6, 2b/12

b. bolsa 2b/3

b.+ī 8b/4, 9b/2, 9b/4, 9b/5, 9b/7

b.+nıñ 6a/11, 6b/2, 6b/5, 6b/7, 6b/10, 6b/11, 7a/2

bīmārḥā Far. Hastalar.

faşl-ı ḥaṭar-ı b. 9b/1

bir Bir.

b. 1b/8, 2a/4, 5a/7, 5a/8, 5a/9, 9b/10, 10a/6, 10a/7, 10a/8, 11a/2, 12a/2, 12b/2, 14a/8, 14a/11, 16a/4, 17a/10, 17b/1, 18a/10, 18a/11, 18b/4, 18b/5, 19a/1, 19b/3, 19b/6, 20a/1, 20a/2, 20a/5, 20a/7, 20b/5, 21a/3, 21a/4, 21a/8, 21a/10, 21b/1, 23a/9, 23b/1,

23b/4, 25b/3, 25b/11, 27a/4, 27a/6,
27b/3, 28b/7, 29a/4, 29a/5, 29b/6,
30a/7, 31b/6, 31b/7, 32a/3, 32a/4,
32a/9, 32b/1, 32b/3, 33b/10, 34a/3,
35a/8, 35b/7, 35b/8, 39a/1, 40b/4,
41a/9, 41b/10, 42a/3, 42a/5, 42a/6,
43a/1, 43b/1, 43b/2, 44b/7, 44b/10,
45a/5, 45b/2, 45b/4, 46b/6, 46b/10,
46b/11, 47a/5, 47a/11, 49a/7, 49b/5,
49b/6, 50a/1, 50a/11, 50b/6, 52b/11,
53b/7, 54a/9, 55a/2, 55a/5, 55a/8,
55a/11, 55b/11, 56a/7, 56a/8, 56b/5,
56b/11, 57a/1, 58a/10, 58a/11, 58b/1,
58b/7, 58b/8, 58b/10, 60b/8, 61b/1,
62b/11, 63b/6, 63b/10, 64a/7, 64b/6,
64b/10, 66a/8, 66b/7, 67a/3, 67a/7,
69b/2, 70a/6, 70a/8, 71b/7, 71b/8,
74b/9, 74b/10, 75b/4, 75b/11, 76a/1,
76a/7, 76a/10, 76b/2, 76b/3, 77a/11,
78b/3, 79b/2, 79b/5, 80a/3, 80b/6,
80b/7, 80b/8, 80b/10, 80b/11, 81a/9,
82b/1, 82b/2, 83b/3, 83b/6, 83b/11,
84a/1, 84b/6, 85b/5, 86a/3, 86b/4,
86b/6, 87a/5, 87a/11, 87b/7, 88a/2,
88b/6, 88b/8, 88b/10, 89a/4, 89a/8,
89b/6, 89b/7, 91a/2, 91a/4, 91a/9,
91a/10, 92a/2, 92a/6, 92b/1, 93a/1,
93a/2, 93a/6, 93a/8, 93a/9, 93b/8,
94a/6, 94a/8, 94a/10, 95a/7, 95b/3,
96b/2, 96b/3, 96b/9, 97a/3, 97a/9,
97a/5, 97b/2, 97b/4, 97b/5, 98a/6,

98b/1, 99a/9, 99b/6, 99b/9, 99b/11,
100a/1, 100a/7, 100b/1, 101a/2,
101a/3, 102b/3, 102b/9, 103b/5,
103b/8, 103b/9, 104a/1, 104a/9,
104a/11, 104b/11, 105a/7, 105a/8,
105b/5, 108b/4, 109b/7, 109b/11,
111a/3, 111a/6, 113a/1, 113b/6,
114b/7, 114b/9, 114b/10, 114b/11,
115a/4, 115b/8, 115b/9, 116a/1,
116a/4, 116b/9, 116b/10, 117a/1,
117a/3, 117b/4, 118a/9, 118b/5,
118b/7, 118b/10, 119a/2, 119b/8,
119b/13, 120a/10, 120a/14, 121a/10,
121b/4, 121b/5, 121b/8, 121b/9,
123a/7, 123a/8, 123a/9, 123b/1,
124a/9, 124a/10, 125a/6, 125b/3,
125b/9, 126a/1, 126a/10, 126b/1,
127b/10, 131b/3, 131b/4, 137a/6,
137a/8, 137a/10, 138a/7, 138b/1,
138b/2, 138b/3, 138b/9, 138b/11,
139a/10, 140b/3, 140b/7

b. bolğay 82b/4

b. kılop 18b/6

b.+i 118a/5, 118a/7

b.+ide 110a/2

b.+ini 115a/10

bir-perhizlik Far.Far.+T. (<bī-perhīzlik)

Diyetsiz olma durumu.

p.+de 75a/5

birbir Karşılıklı olarak biri ötekini, öteki de onu. krş. **biribir**

b.+idin 3b/4, 107a/6

b.+ige 3b/2, 9a/7, 9b/11

birer Birer.

b. 23a/11, 29a/9, 42b/4, 42b/6, 141a/4

biribir bk. **birbir**

b. +le 110a/1, 118a/5

birinc Far. Pirinç (*Oryza sativa*). krş. **biring**
(→erze)

b. 92b/11, 93a/4, 129a/3, 131b/6

biring bk. **birinc**

b. 92b/11, 93a/4

birle Birlikte; ile; ile birlikte. krş. **bile**,
bilen, **birlen**

b. 5b/9, 6a/1, 8b/4, 8b/8, 10a/7, 10a/9,
11a/4, 11a/7, 11a/9, 11b/3, 11b/4,
11b/7, 11b/10, 12a/4, 12a/10, 12b/3,
12b/5, 12b/8, 13a/10, 13b/8, 13b/10,
14a/3, 14a/11, 14b/8, 15a/10, 15b/1,
16a/1, 16b/6, 17a/5, 17b/3, 17b/8,
17b/11, 18a/3, 19a/7, 19b/3, 20b/7,
21a/5, 21a/7, 21a/11, 22a/10, 23b/4,
24a/3, 25a/10, 27a/8, 27a/9, 28b/3,
28b/6, 28b/10, 30a/8, 30a/10, 31a/10,
32a/9, 32b/6, 33a/10, 33b/4, 34a/9,
34b/1, 34b/2, 34b/6, 34b/10, 35a/8,
35a/11, 37a/3, 37a/6, 37a/11, 37b/2,
37b/3, 37b/5, 38a/6, 38a/9, 38a/10,
38b/1, 38b/3, 38b/4, 38b/10, 39a/3,
40b/1, 40b/6, 40b/8, 40b/11, 42b/11,
43a/8, 43b/1, 43b/9, 44b/7, 45a/2,
45a/9, 45b/5, 48b/5, 49a/4, 49a/7,

49a/8, 49a/9, 49b/1, 49b/7, 49b/10,
49b/11, 50a/2, 50b/7, 50b/9, 51a/4,
51a/5, 51b/3, 52b/1, 52b/9, 52b/10,
52b/11, 53b/1, 53b/6, 53b/7, 53b/9,
54a/10, 54b/1, 55a/3, 55b/11, 56a/9,
57b/6, 57b/10, 58a/2, 58a/4, 59a/3,
59a/5, 59b/3, 59b/9, 59b/10, 60a/7,
60a/11, 60b/3, 60b/6, 61b/5, 61b/6,
63a/1, 63b/1, 64a/1, 64a/2, 66b/6,
67b/3, 67b/7, 68a/1, 69b/2, 69b/8,
70a/9, 70b/5, 70b/9, 72b/5, 73a/5,
73a/8, 73b/1, 73b/3, 76b/7, 78a/6,
78b/1, 78b/10, 78b/11, 79a/4, 79a/5,
79a/7, 79b/7, 80a/6, 81a/1, 81a/11,
81b/3, 81b/7, 82a/2, 82a/10, 83b/1,
85a/4, 85b/1, 85b/3, 86a/7, 86b/7,
87b/4, 87b/8, 87b/10, 87b/11, 88a/9,
88b/9, 89a/12, 89b/2, 93b/10, 94b/4,
94b/7, 95a/8, 95b/5, 95b/9, 96a/5,
97a/2, 97b/4, 97b/9, 97b/10, 98a/5,
99b/1, 100b/9, 102a/4, 103a/5,
103a/10, 103a/11, 103b/4, 104a/7,
105a/1, 105a/4, 105a/7, 105b/2,
105b/9, 105b/10, 106a/7, 107a/2,
107a/3, 107a/8, 107b/11, 108a/9,
108b/2, 109a/6, 109b/1, 110a/1,
111a/7, 111a/8, 111a/11, 111b/3,
111b/5, 112a/6, 112b/11, 113a/6,
113a/7, 113a/8, 113a/10, 113b/7,
114a/9, 114b/6, 114b/11, 115a/7,
115b/3, 116b/3, 116b/5, 117a/7,

117a/11, 118b/1, 118b/3, 119a/4,
119a/6, 119a/9, 119a/11, 119b/4,
120a/2, 120b/2, 121b/1, 121b/5,
122a/4, 122a/8, 122a/9, 122a/11,
123a/9, 123b/6, 123b/8, 123b/10,
124a/6, 124a/9, 124b/1, 124b/4,
124b/5, 124b/8, 124b/9, 125b/2,
126a/6, 126a/8, 135a/8, 140a/1,
140a/2, 140a/6, 140b/3, 141a/6,
141b/5, 141b/8

b. bolsa 8b/5

birlen bk. **birle**

b. 121b/7

biryān Far. Pişirme; kızartma; kavurma.

b. kılıp 61b/4, 68b/9, 95a/10, 102b/9,
103b/7, 126b/2

bisyār Far. Çok.

b. 1b/1, 1b/5, 9a/7, 10a/1, 12a/1,
12a/7, 14a/1, 15b/4, 17a/2, 17b/9,
20b/8, 21b/8, 22a/1, 22a/8, 22b/9,
23a/1, 23b/2, 25a/11, 25b/8, 26a/5,
27b/10, 28a/2, 28b/8, 29b/1, 30a/10,
30b/8, 31a/8, 32a/11, 34a/5, 36b/1,
39a/7, 40b/9, 40b/11, 41a/4, 41b/4,
41b/5, 42a/4, 42b/8, 45b/7, 48a/1,
50a/3, 50b/1, 50b/10, 51b/8, 52b/6,
53a/9, 56b/11, 61b/2, 62b/3, 63a/2,
63b/9, 64a/4, 65a/2, 65b/2, 65b/3,
66b/9, 67b/4, 74b/2, 75b/6, 75b/9,
76a/5, 76b/10, 79a/8, 79b/11, 80a/6,
80b/11, 81a/10, 82a/1, 82a/9, 84b/10,

85a/10, 87a/9, 87b/5, 90b/4, 94b/4,
94b/10, 95b/7, 98a/10, 98b/10, 99a/4,
99b/8, 100a/9, 100b/3, 102b/6,
102b/11, 103b/1, 103b/2, 103b/6,
104a/2, 104b/3, 104b/6, 104b/11,
105a/10, 105b/3, 105b/4, 105b/6,
105b/8, 106a/5, 108a/1, 108a/10,
109a/1, 109a/7, 111b/3, 111b/10,
112a/7, 112a/11, 113b/1, 115a/2,
116a/8, 118b/10, 119b/7, 120a/10,
120b/3, 121a/11, 122a/6, 122a/7,
122a/10, 122b/5, 123a/6, 123b/9,
123b/11, 124a/2, 125a/5, 126a/5,
139b/4, 140a/5, 141a/7, 141b/2,
141b/6, 142a/1

b. bolur 89b/10, 100b/3

b. kılır 8a/7, 47a/8

b.+dur 138b/9

b. turur 80b/9

bit- Yazmak.

b.-ip 107b/2, 112a/10, 112b/4

b.-ürde 107b/4

boğumluğ Boğumlu.

b. 50a/6

boğuz Boğaz.

b. ağrımak 5a/2

b. ağrıkı 74a/4, 135a/3

b. ağrıkıge 29b/9

b. ağrıkığa 131b/10

b. kırumağ 4a/3

b.+da derdi bolsa 29a/11

b.+ge 30a/1, 30a/3
b.+ğa 32a/10, 73b/11
b.+ı köyer 55b/5
b.+ıda 110a/11
b.+ığa 55b/4
bol- Olmak.
def' b.-ur 126a/6
hālāş b.-ay 39b/4
fariğ b.-ayın 98a/1
tūvānā b.-ayın 98a/1
'ārız b.-dı 79b/3, 82a/10
āzmūde b.-dı 81a/4
ihlāş b.-dı 82a/11
kara b.-dı 138b/6
kara kezik b.-dı 79b/8
ma'lūm b.-dı 121b/1
mūbeddel b.-dı 138b/6
peydā b.-dı 79b/4, 80b/10
yırağ b.-dı 138b/4
zāyil b.-dı 21a/2
bende b.-dılar 137a/6
hōş-hāl b.-dılar 138b/3
meşğul b.-dılar 137a/11
namāzdın b.-dılar 83b/8
tābi' b.-dılar 138a/4
meşğul b.-dum 79b/5
muğayyed b.-dum 79b/7
b.-ğan 18a/8, 18b/2, 47a/7, 53b/3,
135a/11
b.-ğan bolsa 15b/3, 43a/4, 85a/5,
85a/9

'ārız b.-ğan 135b/1
kisel b.-ğan 117b/8
mezkūr b.-ğan 76b/3, 96b/5, 122b/1
peydā b.-ğan 133a/8
revān b.-ğan 29a/1
hāsta b.-ğan bolsa 118b/2
peydā b.-ğan bolsa 43a/6, 45a/7,
96b/4, 97b/8
peydā b.-ğandın 122a/1
şāf b.-ğandın 122a/2, 122a/11
kabh' b.-ğannıñ 22a/2
b.-ğay 2a/3, 8b/10, 9a/3, 9a/5, 9a/9,
11b/6, 13a/7, 13a/9, 36b/5, 42a/7,
49a/11, 71b/10, 78a/3, 81a/1, 81a/2,
89b/4, 108a/8, 111b/6, 126a/9,
140a/4, 140a/5
bī-hūş b.-ğay 104b/1, 106b/11
bī-karār b.-ğay 106b/11
bih b.-ğay 11a/5, 13b/5, 14a/2, 18a/4,
29a/10, 34a/10, 34b/2, 35b/5, 36a/8,
106b/1, 116a/6, 117a/8, 126a/11
bir b.-ğay 82b/4
def' b.-ğay 10b/8, 22a/4, 23b/6,
23b/10, 24b/5, 24b/7, 32a/6, 32b/7,
34b/3, 37b/9, 38a/7, 38a/10, 48a/11,
73b/2, 83b/6, 92b/5, 96b/1, 119b/11,
120b/9
dil-pezir b.-ğay 141a/9
dīvāne b.-ğay 105a/9, 105b/11,
106a/6, 109b/3
düst b.-ğay 104b/7

ġalīz b.-ġay 48a/5, 64b/3, 120a/15
giriftār b.-ġay 140a/6
hāşıl b.-ġay 112a/11
hışt-ı puhte b.-ġay 102b/7
hōş b.-ġay 28a/2
hōşnūd b.-ġay 109b/5
inzāl b.-ġay 109b/5, 109b/10
kara b.-ġay 11a/10, 12a/1
kāyim b.-ġay 105b/4, 105b/7
kelān b.-ġay 103b/1
kızıl b.-ġay 102b/8
kuvvet b.-ġay 113a/6, 113a/9, 113a/11
mihribān b.-ġay 104b/9
muqayyed b.-ġay 109b/10
mübtelā b.-ġay 142a/2
münkaṭı^ˆ b.-ġay 21a/9
puhte b.-ġay 11b/10
revān b.-ġay 28b/11
rūşen b.-ġay 119b/2
saht b.-ġay 108a/9
siyeh b.-ġay 42a/6
şaht b.-ġay 109a/1, 112a/7
şeydā b.-ġay 105b/1, 106b/2, 141b/7
tar b.-ġay 111b/3
uzun b.-ġay 11b/4
yahşı b.-ġay 42b/7, 126b/3
ziyāde b.-ġay 109b/9, 110b/10
kızıl b.-ġunça 108b/11
pest b.-ġunça 97b/1
giriftār b.-madı 82a/2
b.-maġay 107a/11

ˆarız b.-maġay 99b/8
cüdā b.-maġay 105b/5, 106a/3
hācet b.-maġay 139a/1
inzāl b.-maġay 107a/10, 107b/2,
108a/6, 113a/4, 113a/7, 113b/1
kem b.-maġay 114a/4
ihrāc b.-maġunça 93b/3
inzāl b.-maġunça 106a/2
b.-maḵ 4a/1, 4b/2, 4a/5, 4b/6, 4b/7,
4b/8, 4b/9, 4a/10, 4b/10, 4a/11, 5a/3,
39b/1
aġır b.-maḵ 4b/9, 40a/2
ḵuruġ b.-maḵ 4a/2
sarıġ b.-maḵ 4a/3, 39b/11
sebeb b.-maḵ 4b/6 (<süst bol-)
süst b.-maḵ 4a/5
b.-maḵġa 3a/2, 3b/5
b.-maḵnı 113b/4
hāmıle b.-maḵnı 77b/7
çoŋ b.-mas 78b/8
b.-mas 87a/3, 98b/7, 98b/8
inzāl b.-mas 109b/4, 141b/5
şıhhat b.-mas 87a/1
b.-masa 8b/8, 9b/8, 10a/9, 11b/3,
17a/5, 23a/6, 25a/4, 29b/7, 32a/4,
35b/9, 38a/3, 47b/5, 51b/10, 52a/5,
64a/10, 97b/5, 112a/1, 120a/13
def^ˆ b.-masa 32b/8
kāyim b.-masa 105b/6
teskīn b.-masa 116b/4
zāyıl b.-masa 121b/1

hezm b.-maslık 4a/7
hazm b.-maslığı turur 86a/10
inzāl b.-maslığını 107a/7
çoᅇ b.-masun 78b/7
hācet b.-masun 98b/4
yavuk b.-may 9a/8
b.-sa 2a/2, 2a/8, 2b/2, 2b/5, 2b/6, 3b/9,
3b/10, 7b/7, 7b/8, 7b/9, 7b/10, 7b/11,
8a/1, 8a/2, 8a/3, 8a/4, 8a/8, 8a/10,
8a/11, 8b/3, 8b/5, 8b/6, 8b/7, 8b/11,
9a/3, 9a/9, 9a/10, 9b/7, 9b/10, 10a/4,
16a/10, 17b/7, 18a/3, 19a/9, 20a/9,
22a/6, 22b/2, 22b/6, 23b/3, 23b/7,
24a/2, 24a/11, 24b/2, 25a/2, 25a/4,
25a/5, 25b/7, 26b/8, 27b/8, 29a/11,
32a/3, 32b/8, 33a/1, 33a/9, 34a/7,
34b/7, 35a/8, 35b/4, 35b/6, 35b/11,
37a/4, 38a/1, 38a/11, 38a/5, 38b/5,
44a/1, 44b/3, 46a/6, 46b/9, 46b/10,
48b/7, 49b/10, 53b/11, 55b/5, 56a/1,
56b/1, 57b/8, 57b/10, 58a/3, 58a/6,
58a/9, 58b/2, 58b/3, 58b/9, 59a/2,
60a/9, 60b/1, 60b/6, 61b/3, 62a/7,
67b/5, 68a/6, 68a/11, 68b/6, 69b/1,
69b/4, 69a/5, 70b/4, 73a/7, 73a/11,
73b/6, 73b/11, 74a/5, 74b/1, 75a/1,
75a/4, 75b/8, 77b/9 78a/8, 78b/9,
79a/6, 80a/7, 81a/8, 81b/10, 83b/4,
84a/6, 84a/7, 85b/7, 85b/8, 85b/9,
90a/7, 90b/5, 90b/6, 90b/9, 94b/4,
94b/8, 94b/9, 94b/11, 95b/2, 95b/4,

95a/5, 100a/1, 101a/1, 102a/11,
103a/4, 103a/7, 105b/11, 109a/6,
112a/4, 112b/10, 115a/8, 116a/1,
116b/9, 117a/9, 117b/2, 118a/2,
118b/9, 119a/8, 120a/6, 120a/7,
120a/9, 121a/1, 121a/3, 121a/6,
121b/9, 122a/2, 122a/5, 122a/7,
122b/7, 122b/9, 124a/2, 124b/3,
124a/8, 125a/8, 134a/5, 135a/7,
140a/9
aᅇır b.-sa 46a/1, 56b/2, 77b/11, 126a/5
bend b.-sa 28b/9
berāber b.-sa 3b/3
bī-ᅇaber b.-sa 9b/2
bī-ᅇuvvet b.-sa 101b/10
bīmār b.-sa 2b/3
ᅇālib b.-sa 6a/1, 6a/3, 6a/7
ᅇālīb b.-sa 79b/11
girān b.-sa 78a/1
giriftār b.-sa 29b/4, 125a/11
ᅇarāret-i ciger b.-sa 44a/1
ᅇarīᅇ b.-sa 139b/10
ᅇasta b.-sa 56b/10
ısıtma b.-sa 16a/6
ıssıᅇ b.-sa 122a/3, 122a/7
inzāl b.-sa 109b/11
itik b.-sa 120b/4
ᅇavī b.-sa 97a/9, 123a/2
kem b.-sa 141b/3
kezik b.-sa 18a/6, 27b/1, 29a/3, 35b/2,
78a/4

kézik b.-sa 33a/7
köhne b.-sa 87a/8
mafāşıl'ārīz b.-sa 117b/6
māyil b.-sa 123a/3
nā-çār b.-sa 45a/4
peydā b.-sa 29a/7, 31b/3, 50a/7,
115a/8, 122b/11
sarığ b.-sa 115b/1
savuğ b.-sa 3b/8, 123a/3
süst b.-sa 101b/10, 112a/9
uzak b.-sa 107b/2
yötel b.-sa 14a/2, 25a/3, 26b/10, 51b/9
zaħm b.-sa 16a/2
za'if b.-sa 59b/4
ziyāde b.-sa 2a/6, 2a/7, 3b/4, 95a/5
başı bisyār ıssıg b.-sa 124a/7
b.-sa 49b/1 (< koy-)
b.-sun 83a/3
germ b.-sun 100b/10
b.-up 6a/11, 6b/3, 6b/5, 6b/7, 7a/1,
8a/7, 8b/10, 81a/2, 122b/9, 122b/10
āşübī b.-up 33b/3
cerāhat b.-up 119a/3
ıssıg b.-up 25b/4
kézik b.-up 8b/4
revān b.-up 40b/3
yoğ b.-up 9b/8
za'if b.-up 21b/10
mezķūr b.-up édi 64b/11
kıızıl b.-up tursa 115a/9

b.-ur 3b/7, 3b/10, 7b/6, 7b/8, 7b/9,
7b/10, 8a/1, 8a/2, 8a/4, 8a/5, 8a/6,
8a/8, 8a/9, 8a/10, 8a/11, 8b/1, 8b/3,
9a/2, 9a/4, 9a/7, 9a/10, 9a/11, 13a/1,
25a/6, 36b/5, 36b/8, 36b/11, 50a/5,
55a/5, 57a/11, 57b/2, 65b/2, 73a/10,
74b/2, 77b/8, 78a/1, 78a/2, 78a/10,
85a/2, 87a/2, 87a/9, 90b/7, 92a/5,
93a/9, 93a/10, 94b/5, 98b/9, 98b/10,
110a/2, 110a/3, 110a/4, 110a/5,
110a/6, 110a/7, 110a/8, 110a/9,
110a/10, 110b/1, 110b/2, 110b/3,
110b/4, 110b/5, 111a/4, 111a/6,
111b/1, 111b/4, 113b/8, 113b/9,
114b/9, 116b/6, 121a/1, 121a/2,
121a/4, 121a/8, 121a/9, 122b/8,
122b/9, 131b/5, 139b/11, 141b/2
ağır b.-ur 56a/3
ağ b.-ur 31a/8
ber-țaraf b.-ur 5b/11, 6a/2, 6a/6, 6a/9,
18a/1, 25a/2, 33b/8, 35a/3, 35a/8,
35a/10, 35b/1, 59a/2, 60b/4, 61a/5,
61a/8, 61b/5, 61b/7, 68a/9, 70b/6,
72b/8, 73a/8, 74a/1, 81a/8, 95b/1,
118b/9, 119a/1, 119a/2, 123b/9,
124a/5, 133b/5
ber-țarap b.-ur 14b/7
beste b.-ur 106a/3, 106b/7
bih b.-ur 12b/8, 13b/8, 14a/7, 14b/9,
16a/2, 16b/11, 18a/8, 48b/6, 50a/8,
57a/10, 60b/1, 78b/10, 79a/1, 79a/3,

85a/4, 85a/9, 85a/11, 85b/7, 87a/1,
87a/8, 89a/13, 111a/8, 117a/11,
119a/5, 119a/8, 125a/3
bisyār b.-ur 9a/7, 89b/10, 100b/3
def' b.-ur 11a/7, 16a/6, 18b/8, 24a/4,
24a/6, 27a/11, 28a/5, 28a/9, 28b/4,
28b/8, 30a/4, 31a/10, 31b/2, 31b/11,
33a/1, 33a/6, 35b/3, 36a/3, 36a/11,
37a/4, 37a/11, 37b/3, 37b/11, 38a/5,
38b/1, 38b/11, 40a/7, 51b/1, 57a/2,
57b/11, 58a/5, 58b/6, 60b/7, 60b/11,
62a/6, 64a/4, 67b/4, 68b/1, 68b/8,
69a/1, 69a/6, 69b/3, 70a/8, 70b/3,
71a/1, 71b/3, 72a/5, 73a/4, 73a/6,
73b/6, 74a/5, 75a/4, 83b/3, 83b/5,
84a/7, 85a/1, 85a/6, 85b/2, 86a/5,
86a/6, 86a/8, 89a/9, 96a/4, 96a/7,
96a/9, 115a/7, 115b/11, 117b/2,
117b/7, 117b/8, 117b/9, 117b/10,
117b/11, 118b/1, 119b/1, 121a/10,
123b/7, 123b/11
dırāz b.-ur 12a/8, 60a/9, 103b/1,
103b/6, 104b/6
dürüst b.-ur 58b/1
ğālib b.-ur 111b/10
giriftār b.-ur 140a/4
güşāde b.-ur 106b/9
güzār b.-ur 77b/4 (**<güdāz bol-**)
ḥalāş b.-ur 95a/9
ḥāmīle b.-ur 77b/11
ḥāşıl b.-ur 140b/9

hazīm b.-ur 131b/8
hażm b.-ur 132b/6
hezḡm b.-ur 132a/9, 135a/10
ḥōşnūd b.-ur 107a/6
ısıtma b.-ur 91b/2, 92a/2, 93a/9
ḡara b.-ur 12a/7, 12a/8, 71a/11, 72a/4
ḡavī b.-ur 2a/9
ḡayim b.-ur 105a/2
ḡızıl b.-ur 85b/9
ḡuruğ b.-ur 92b/10
lağar b.-ur 121a/8
ma'lūm b.-ur 104b/4
māyil b.-ur 56b/11
menfa'at b.-ur 99a/4
muḡālif b.-ur 3b/5
muḡkem b.-ur 139b/5
mu'tedil b.-ur 3b/3
mücerreb b.-ur 88a/3
teng b.-ur 91b/7, 92a/3
pāk b.-ur 125a/8, 125b/6
perīşān b.-ur 80a/7
pest b.-ur 17a/7, 83a/9
peydā b.-ur 3a/9, 4a/9, 4b/3, 4b/4,
12b/7, 12b/10, 26b/6, 51a/3, 57a/6,
57b/1, 58b/1, 59a/4, 5a/2, 5a/5,
61b/10, 88a/4, 88a/5, 92a/3, 95b/7,
103a/7, 132b/11, 134b/7
revān b.-ur 71b/5
rū-yı yaman b.-ur 45b/11
rūşen b.-ur 71b/3, 115b/5
şāf b.-ur 86b/11

saht b.-ur 103b/2, 104b/11
sākīṭ b.-ur 139b/10
sākīn b.-ur 10a/8, 19a/8, 37a/9,
69b/5
sarīg b.-ur 121a/7
savuḫ b.-ur 3b/8, 12b/11
şıḥḥat b.-ur 49a/5, 75a/3, 119a/9,
124a/7, 124a/9
seng b.-ur 140b/11
şifā b.-ur 49a/1
şīrīn b.-ur 90a/8
tāze b.-ur 49b/10
teng b.-ur 46a/2
teskīn b.-ur 16a/8, 116b/6, 123b/5
teşne b.-ur 77b/7
tüvānā b.-ur 140b/8
uzun b.-ur 12a/11, 123b/10, 141a/1
yahşı b.-ur 2b/1, 33b/1, 33b/2, 121a/3
yavuḫ b.-ur 9a/8
yinçke b.-ur 46a/2
zāhir b.-ur 74b/3, 91b/3, 121a/2
za'īf b.-ur 121b/3
ziyāde b.-ur 54b/6, 100a/8, 103a/2,
105b/3
b.-ur bolsa 85b/9
kara b.-ur érđi 139a/3
bol Çok.
b. 134b/6
b. kılur 133b/9, 137a/1
boşa- Dökülmek; boş olmak; ayrılmak.
tübi b.-sa 31a/3

tüni b.-sa 31a/11 (<tübi boşa-)
boy Boy.
b.+ı 50a/5
b.+ığa 108a/5
boyun Boyun.
b.+ı 46a/1
boz Gri.
b. çümalenı 108a/6
boz boğa Zencefil; yabani zencefil
(*Zingiber zerumbet*). krş. **boz borğa**
(→**rūmbād**, →**zurunbāt**)
b. 49b/2, 115a/3, 127a/10
b.+nı 30a/1
boz borğa bk. **boz boğa**
b. 127a/10
bozuğluqlıq Bozukluk.
b. 86a/10
bozul- Bozulmak.
mizāc b.-ğan 61b/9
bölek Başka.
b. 20b/6, 106b/7
börek Böbrek.
b.+ni 98a/8
b. ağırımını 93b/11
böri Kurt.
b. öti 108a/2
b. ötini 35a/9, 119a/1
b. téresidin 83a/2
b. tutқан koyını 82a/5, 82b/11
b.+ni 117b/10

böri **üzümni** Kurt üzümü (*Lycium barbarum*).

b. 131b/2

böz Bez.

b.+de 17b/2, 20a/3, 21a/6, 43b/5

bu bk. **bul**

b. 1b/4, 4a/8, 4b/2, 4b/11, 5a/5, 12b/5, 12b/6, 12b/9, 15b/1, 16b/10, 19a/10, 19b/7, 20b/11, 21a/1, 21b/6, 23a/3, 24b/3, 25a/6, 26b/1, 26b/11, 27a/7, 27b/4, 28a/9, 28a/11, 29b/1, 31b/8, 33b/11, 40b/2, 41a/3, 42a/7, 42b/1, 43b/8, 44b/10, 45a/9, 45b/10, 46a/4, 46b/10, 47a/4, 47a/5, 48b/7, 49b/5, 51a/2, 51b/3, 53b/5, 55b/2, 57a/3, 57a/6, 57b/1, 61a/1, 65a/4, 65b/1, 75a/10, 76a/2, 76b/2, 77b/8, 79a/10, 80a/1, 80b/9, 81a/2, 82a/2, 82a/10, 82b/2, 82b/4, 87b/10, 89b/3, 94b/2, 94b/4, 94b/11, 95a/6, 95b/10, 96a/2, 98a/9, 98a/10, 98b/2, 99b/6, 99b/7, 100b/3, 101a/7, 101a/8, 102a/5, 102a/10, 102b/5, 102b/6, 104a/3, 104a/4, 104a/6, 105b/4, 106b/7, 107a/1, 107b/1, 107b/3, 107b/4, 108b/11, 110b/10, 112a/9, 112b/4, 113b/6, 114a/1, 114a/4, 114a/9, 115b/11, 116b/8, 117a/11, 119b/5, 119b/10, 120a/8, 121b/5, 121b/7, 121b/9, 121b/10, 122a/6, 122a/9, 122b/11, 123a/1, 123a/8, 124a/9,

124b/1, 125a/10, 126a/1, 135b/7, 137b/2, 138a/8, 138a/10, 139a/3, 139b/3, 140b/5, 140b/10, 141a/3, 141a/4, 141b/1, 141b/6

b.+lar 36b/8, 37b/1, 39a/11, 40a/3

b.+lardın 65b/7

b.+larını 1b/11, 5b/9, 10b/1, 11a/3, 11a/9, 16a/4, 18a/10, 18b/11, 22a/10, 24b/10, 24b/11, 26a/2, 26a/10, 26b/7, 28b/2, 28b/6, 30a/8, 32a/6, 32b/2, 32b/10, 33a/5, 33a/8, 34a/3, 35b/8, 36a/2, 36a/7, 36a/11, 37a/2, 38b/9, 39b/8, 40b/5, 41b/1, 41b/9, 43a/11, 44a/11, 44b/7, 45b/3, 48b/4, 49a/4, 49a/10, 50a/1, 50b/1, 52a/11, 52b/3, 53a/8, 53a/11, 54a/9, 54b/10, 55b/11, 57a/8, 57b/5, 58b/8, 62b/10, 64a/7, 64a/10, 65a/1, 66a/11, 66b/4, 67b/2, 68a/1, 74a/3, 74b/11, 78b/3, 80a/3, 80b/7, 82b/9, 83a/7, 84b/5, 84b/8, 86a/3, 86b/5, 87a/11, 87b/3, 87b/6, 87b/7, 88a/9, 89a/1, 89b/5, 89b/6, 90b/1, 90b/7, 91a/4, 97a/2, 99a/1, 99b/1, 100b/2, 100b/11, 101a/3, 103b/9, 107b/10, 109a/2, 109a/11, 111b/11, 113a/5, 115a/5, 115a/10, 115b/3, 115b/7, 115b/10, 116a/3, 117a/2, 117b/5, 118a/8, 119a/11, 119b/9, 120b/4, 121b/4, 122a/8, 125a/1, 125a/10, 126a/11, 137a/5, 137a/11, 140b/2, 141a/10

b.+larnı 10b/2, 45b/9
b.+na 56b/2
b.+dur 92b/11
b. turur 17a/9, 21a/3, 49b/8, 50b/4,
58b/7, 65b/4, 80b/5, 82a/11, 91a/7,
96b/6, 96b/11, 102b/1, 107b/5,
109a/1, 112a/11, 112b/5, 112b/7,
114a/6, 118a/4
būy-māderān Far. Kara pelin otu (*Artemisia
abrotanum*). (→**ķayşūm**)
b. 11b/1, 67b/11
buğday Buğday (*Triticum aestivum*).
b. kefegi 40a/9, 67a/11, 75b/11
b. nānını 6a/4
b. unı 30b/1
b.+nı 116a/1, 116a/2
buğı (<**buğı**) Erkek geyik.
b. müñüzini 49b/3
buħārāt Ar. Gaz; gazlar; yanma.
b. 86a/9
b.+nı 95b/11, 96a/3
Buķrāt Ĥākīm (<**Buķrāt Ĥākīm**) k.a.
Metinde adı geçen hekimlerden biri,
Hipokrat/Hippokrates.
ma'cūn-ı B. 99a/4
B. 39a/9, 57b/8, 99b/6, 101a/7
bul İşaret zamiri; bu. krş. **bu**
b. 3a/6, 8a/7, 98b/2
bul ġāyet dēk T.+Ar.+T. Bunun gibi.
b. 3a/6
bulġa- Karıştırmak.

b.-p 95b/5
bura- Koklamak.
b.-sa 136b/2
būre [?] Oval yaprakları ve yapıřkan, hoř
kokulu bir reġine ile kaplanmış büyük
tomurcukları olan bir kavak aġacı
(*Populus balsamifera*) ve bu aġaçtan
ġıkarılan reġine. (→**toġraġu**)
b. 83a/6
b.-i tāze 53a/7
būre-i āhenk [?] [Far.+Far.'dan oluřan Far.
taml.] (<**būre-i āhek**) Doġal sodyum
karbonat (→**nażrūn**, →**būre-i
Ermenī**)
b. 128a/3
būre-i Ermenī [Far.+Ar.'dan oluřan Far.
taml.] Doġal sodyum karbonat.
(→**būre-i āhenk**, →**nażrūn**)
b. 13b/9, 30a/6, 88b/11, 91a/4, 113a/5,
117a/7, 128a/3
b.+ni 104b/11
būretū'l-Cend [Ar. taml.] Cend'de bulunan
kavak aġacı ve bu aġacın reġinesi.
(→**toġraġu**)
b. 28b/1
burun Burun.
b.+tı boġzı köyer 55b/5
b.+ıdın 28a/6
b.+ıdın ruřūbet tola kelūr 12b/11
b.+ıdın ķan kelse 36b/3, 36b/6

b.+ıdın köp kan barmağı 36b/10
b.+ıdın dāyim kan kelse 58a/1
b.+ıdın kan turmasa 68b/4, 126a/6
b.+ığa 35a/10, 36a/3, 37a/9, 37b/2,
55b/4, 117b/1, 126a/6, 126a/7, 126a/9

burunġu Önceki, evvelki.
b. 71b/9

būse Far. Öpme; öpücük.
b. kılgay 109b/6

bustān-efrūz Far.+Far. Kadife çiçeği; horoz
ibiği çiçeği; bey borkü (*Colchicum
ritchii*). krş. **bustān-fürūş**
s. 136b/4

bustān-fürūş bk. **būstān-efrūz**
b. gülniğ suyunı 70b/4
b.+nı 71b/7

buvēd Far. “Olur, olacak, olabilir.” anlamına
gelen ifade.
b. 130b/1, 130b/9, 130b/10, 131a/1,
131a/3, 131a/4, 131a/7

būy Far. Koku.
b. 58a/3
b.+ı 84b/5

būy-ı baġal [Far.+Far.’dan oluşan Far. taml.]
Koltuk altı kokusu.
b. 60b/1, 68a/6

būy-ı dehen [Far.+Far.’dan oluşan Far.
taml.] Ağız kokusu.
‘ilāc-ı b. 126a/10

buyur- Buyurmak, söylemek.
b.-dı 14a/11, 20b/11, 80b/11

b.-dılar 32b/7, 83b/11, 139a/5, 139b/5
b.-mak kerek 79a/11

buzġāla Far. Buzağı. krş. **buzhāla**
gūşt-ı b. 17b/5, 132a/6

buzhāla bk. **buzġāla**
gevher-i b. 22a/10

būzīdān Far. Tilkitaşağı otu; itkasarı; koç otu
(*Orchis hircina*). (→**huşyetü’s-
ša’leb**) krş. **cūzīdān**
b. 66a/1, 118a/4

bürküt Kartal.
b. öti 87b/2, 87b/6

büz Far. Keçi.
şir-i b. 132b/8

büzür Ar. Tohumlar.
b.-ı germ 44b/3
şifat-ı b.-ı germ 44b/4
şifat-ı şerbet-i b.-ı serd 44a/2
şerbet-i b.-ı serd 44a/1
şifat-ı şerbet-i b.+ı ki 41b/3, 44a/7

büzürī Ar. Tohumlarla ilgili; tohumlara ait.
şifat-ı sikencübīn-i b. 120a/11
şifat-ı şerbet-i b. 19a/9

büzürg Far. Büyük.
tiryāk-ı b. 43a/5

büzürg-şuden Far.+Far. Büyük olmak.
b.-i beyza 12b/5

C

Cālinūs bk. **Cālinūs**
C. 9b/1, 125b/2

Cālīnūs Ḥākīm (<Cālīnūs Ḥākīm) k.a.

Metinde adı geçen hekimlerden biri.

krş. **Cālīnūs**

C. 102a/3

cām Far. Kâse; derin bir kap; bardak. krş.

çām

c. 12b/3

cān Far. Sevgili; dost; kardeş.

c. 98b/3

cānver Far. Canlı.

c.+ge 59b/10

cāvşīr Ar.<Far. (**cāvşīr**<**gāv-şīr**) Çavşır otu

(*Opopanax chironium*) ve bundan

elde edilen zamk; oğlanaşı otu.

(→**ḥīnā**)

c. 127b/3

cāy Far. Yer.

c.+nı 110a/2

ceder bk. **cüderī**

c. 122b/7, 122b/11

cedvār Ar.<Far. Kâfur kokulu, zencefil

türünden bir bitki; ağulu kök, ağular

kökü (*Curcuma zedoaria*). (→**ferfīn**)

c. 127a/9

cem [I] Ar. Bütün, hepsi.

c.-i marāz-ı safrāvīğa 90a/11

c.-i marāzhā-yı safrāvīğa 90a/2

c. 98a/9, 125b/1

c. kılp 39b/8, 71a/9

cem [II] Ar. (<**samğ**) Zamk; çeşitli ağaç ve

bitkilerden elde edilen, farklı türleri

olan tıbbi reçine. (→**sendürüs**)

c.+est 130b/11

cem -i 'Arabī (<**samğ-ı** 'Arabī)

[Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Arap

zamk; iki akasya (*Senegalia senegal*

ile *Vachellia seyal*) türünden elde

edilen zamk.

c. 11a/2, 14a/3, 20a/1, 27a/5, 51b/5,

54a/6, 88a/8, 88a/11, 94a/9, 97a/1,

115b/7, 119a/6

c.+ni 74a/7

cemī Ar. Bütün.

c. 3a/1, 40a/8, 87b/9, 138a/5

c.-i yıllar 138b/3

cemlūḥ Far. (<**şāhlūc**<**şāh-ālū**) Bir

çeşit erik; can eriği (*Prunus*

domestica). (→**alū-yı siyāh**, →**iccāş**)

c. 128b/7

Cemherāt Ḥākīm (<**Cemrāt Ḥākīm**) k.a.

Metinde adı geçen hekimlerden biri.

C. 39a/10

ceng Far. Savaş; mücadele; kavga.

c. 140b/11

cerāḥat Ar. Yara.

c. 31b/3, 33a/9, 60b/6

a' zāsıda c. bolsa 34a/7

başıda c. bolsa 18a/3

c. bolup 119a/3

şişiride c. peydā bolsa 50a/7

c. çıkısa 18a/5
zaḥm-ı c.+ke 34b/10
c.+ke bolsa 49b/10 (<cerāḥatke
ḳoysa)
c.+ige 33b/1
c.+ke 28b/4, 34a/9, 50a/8, 60a/5,
73a/1, 85b/7, 119a/7
c.+ler 28a/11
c.+ni 49b/7
cereb Ar. Göz kapaklarının iç tarafında
çıkan sivilceler. krş. **çirk [II]**
c. 85b/7, 88a/5
cerf Ar. Alma; almak.
c. kılp 108a/4
cev Far. Arpa (*Hordeum vulgare*). krş. **çev**
c. 131b/6
ārd-ı c. 20b/4
cevz Ar. Ceviz (*Juglans regia*).
c. 24b/11, 99a/2, 134a/5
mağz-ı c. 10a/11, 93a/5
şıfat-ı ruğan-ı c. 52b/2
c.+ni 58b/11
ruğan-ı c.+niḡ 52b/1
cevz-i bevvā [Ar.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] Küçük Hindistan cevizi
(*Myristica fragrans*). (→**cevzü't-ṭib**)
c. 91a/9, 103b/8, 113b/5, 114a/6,
126b/8
ḳırfe-i c. 62b/10
c.+nı 124a/5

cevz-i bevvā-ı ḳırfe [Ar.+Ar.+Ar.'dan
oluşan Far. taml.] (<**ḳırfe-i cevz-i
bevvā**) Küçük Hindistan cevizi
kabuğu.
c. 140b/1
cevz-i Hindī [Ar.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Hindistan cevizi; büyük ceviz
(*Cocos nucifera*). (→**nācīl**)
c. 63a/9, 130a/4, 134a/6
mağz-ı c. 13a/7
c. yağını 103a/9
c.+ni 141b/11
cevz-i māşil [Ar.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] Tatula; boru çiçeği (*Datura
metel*). (→**cevz-i muḳātil**)
c. 130a/4
cevz-i muḳātil [Ar.+Ar.'dan oluşan
Far. taml.] Tatula; boru çiçeği (*Datura
metel*). (→**cevz-i māşil**) krş. **cevz-i
muḳātil**
c.+est 130a/5
cevz-i muḳātil bk. **cevz-i muḳātil**
c. 30a/5
cevz-i Rūmī [Ar.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] Ceviz (*Juglans regia*).
(→**ağiras**)
c.+st 128b/10
cevzü't-ṭib [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
Küçük Hindistan cevizi. (→**cevz-i
bevvā**)
c. 66a/6

cırcır Ar. 1. Bakla. 2. Su teresi; acı tere; roka. (→**fül**, →**tere-tiz**,→**zāgūn**) (*Vicia faba/Nasturtium officinale/ Eruca sativa*)
c. 30b/6, 127b/1, 127b/9
tohm-ı c. 66a/4
c.+est 129a/5

Cibril Ar. (<**Cebrā'il**) Dört büyük melekten biri; Allah'ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevli olan melek.
C. 113b/10

ciger Far. Karaciğer. krş. **çiger**
c. 121a/7
c. ıssırlıklımın 'alāmetidin bolsa 121a/3
c. ağrısı 19a/10
ħarāret-i c. bolsa 44a/1
c.+din 43a/3
c.+ge 38b/11, 41b/5, 62b/2, 102a/9, 133a/6, 136b/9
aħlāf-ı c.+ge 135b/11
c.+ide ħarāhati bolsa 49b/10
(<**cigeride ħarāreti bolsa**)
c.+ide ħurut yā ıssıg bolsa 70b/3
her herāretī ki c.+ide bolsa 122a/5
c.+ni 45b/6, 121a/5, 121a/9
c.+niğ ıssırlıklıdın peydā bolđan bolsa 43a/6
c. turur 7a/7

cihet Ar. Sebep.
c.+idin 104b/4

ciğ/ciğ Çok
c. 6b/7

cilāb bk. **cüllāb**
c.+niğ 55a/7

cimā' Ar. Cinsel birleşme.
c. 104b/3, 106b/6 107a/11, 108a/8, 109b/2, 112a/10, 112b/4
best-i c. eyleseğ 141a/2
c. ħılmađ gerek 104a/11
c. ħılsa 99a/5, 104a/2, 104b/3, 104b/10, 105a/2, 105a/8, 105b/1, 105b/3, 105b/6, 106a/2, 106a/5, 106a/8, 106a/10, 106b/2, 106b/7, 106b/10, 107a/10, 107b/2, 108a/1, 108a/5, 108b/3, 108b/5, 108b/9, 109a/3, 109a/4, 111b/6, 112a/2, 112a/3, 112a/6, 112a/7, 112b/5, 112b/11, 113a/3, 140a/1, 140a/3, 140a/6, 142a/2
c. ħılurda 104a/1
c.+dın 5b/3, 111a/3
c.+đa 139b/9
c.+nı 141b/10

cineste Vişne (*Cerasus vulgaris*). (→**künār**, →**nebđ**)
c. 134b/1

civān Far. Genç; taze.
güş-tı murđ-ı c. 132b/1
murđ-ı c. 43b/10

cüce Far. Civciv.
c. 17b/5, 21b/2, 57b/7

ağ c. 62a/9
cūr Ar. (<ca'de) Kekik türlerinden bir bitki (*Teucrium polium*). (→'abīr, →fülyūn)
c. 130a/2
cūşa Far. (<cūş) Kaynama, köpürme, küllenme.
tencīr-i c.-ı Hıṭāyī 97a/7
c.-i mezkūrnu 97a/10
cuvāldūz Far. Büyük iğne.
c.+nıḡ 11b/6
cūzīdān bk. būzīdān
c. 124a/10
cūdā Far. Ayır; ayrılık. krş. çūdā
c. bolmağay 105b/5, 106a/3
c. kılp 13a/9, 24b/8, 89a/12, 95b/5, 124a/4
c. kıлмаğunça 107a/10
cūdā cūdā Far. Ayır ayrı.
c. 93a/7
cūdāhıḡ Far.+T. Ayrılık
c.+nı 106a/8
cūdārnī bk. cūvānī
c. 124b/7
cüderī Ar. Çiçek hastalığı. krş. ceder
c. 123a/2
cüllāb Ar.<Far. Terkip adı. krş. cilāb, çüllāb
c.-ı dīger 76a/6
c.-ı ḡaşba 123a/6
c. 42b/9, 123a/8
c.+nı 121b/10

cūlnār Ar.<Far. Nar çiçeği (*Punica granatum*). (→enār-ı gül)
c. 128a/5
cümle Ar. Bütün, hepsi, tüm.
c.-i zehrlerdin turur 139a/3
c.+ni 139b/3
cünd-i bīdester [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Kunduz testisleri ve bunlardan elde edilen ilaç. (→kušṭūriyūn, →kunduz-ķīrī, →seg-i ābī) (*Castoreum*)
c. 86a/1, 94a/6, 94b/5, 113a/4, 126b/8, 130a/3
cūvānā bk. cūvānī
c. 139a/2
cūvāne bk. cūvānī
c. 23a/5
c.+ni 24b/8
cūvānī Far. Mısır anasonu; karambol tohumları (tohum benzeri meyveleri); piskopos otu (*Trachyspermum ammi*). krş. cūdārnī, cūvānā, cūvāne, çūvānī (→nan-ḡāh)
c. 99a/9, 102b/3, 127a/11, 136a/9
c.+dīn 139a/4
c.+ni 139a/3, 139a/9, 139a/10, 139b/1
cüz Ar. (<cu'z') Parça, parçaçık, bir metrik ayak. krş. çüz
c. 103b/92, 111a/3

Ç

çaçke Çiçek.

ağ ç. 127a/8 (→**zencebîl**)
 kızıl ç. 127a/9 (→**havlencân**)
çaf- (<**çap-**) 1. bk. **çap- (1)**
 ç.-ğay 10a/8
 ç.-ıp 105a/7
 ç.-mağ 48b/6, 57b/6
 ç.-mağ kerek 10a/9, 11b/4, 12b/8,
 14b/7, 16a/1, 16b/11, 20b/8, 21b/7,
 30a/8, 38b/11, 40b/1, 49b/7, 50a/3,
 56b/9, 57a/9, 60a/8, 62a/4, 67b/4,
 70b/2, 78a/8, 84b/9, 89a/12, 94b/8,
 119a/5, 122a/5
 ç.-mağ kerek 35b/10
 ç.-sa 10b/7, 11a/7, 13b/8, 14b/9,
 16b/3, 18a/1, 19a/3, 19a/5, 19a/8,
 22a/3, 22a/5, 35a/4, 35b/1, 36a/3,
 37a/9, 37a/11, 40a/8, 47b/11, 51a/4,
 53b/2, 60b/6, 61a/3, 61a/5, 61b/7,
 69a/6, 69a/11, 69b/3, 69b/5, 70b/7,
 72a/3, 72b/7, 73a/6, 73b/11, 78b/10,
 78b/11, 79a/2, 79a/4, 79a/6, 79a/8,
 83b/3, 83b/6, 85a/11, 85b/1, 86a/5,
 86a/6, 96a/4, 115a/7, 116b/1, 119a/9,
 119b/1, 120b/9, 124a/4
 ç.-sun 103b/4
 2. bk. **çap- (2)**
 yılan çayan ç.-sa 83b/5
 zenbür ç.-sa 40a/5
 çıyan ç.-ğanga 135b/6
çağır Şarap.
 ç. 81b/3

ç.+da 96b/1
 ç. lāyı 61b/6
 ç.+nı lāyını 123b/6
çağ- 1. Vurmak, sürmek.
 ç.-ıp 108b/1
 ç.-mağ kerek 58a/7
 2. Sokmak, ısırarak.
 yılan ç.-sa 58b/10
 çayan ç.-tı 83b/8
çakanda Çin efedrası; tıpta kullanılan
 yaprak dökmeyen bir çalı (*Efedra
 sinica*).
 ç.+nı yıldızını 31b/3
çağnağı- (<**çakna-**) Parlamak; parlatmak,
 ışılatmak.
 ç.-p 85a/7
çal- 1. Sürmek,
 ç.-ap 90a/1
 2. Atmak.
 ç.-ıp 82a/4, 122a/5
çala Yarı.
 ç. 94a/9
çalgın- Hareketlenmek; çalkalanmak.
 ç.-ıp 9a/6
çām bk. **cām**
 ç. 80a/5
çamğur Şalgam otu; bir tür bayır turpu
 (*Brassica rapa*).
 ç. uruğunu 98a/2
çap- 1. Sıvamak; sürmek; vurmak. krş. **çaf-**
 (1)

ç.-ıp 51a/5
2. Sokmak, ısırmak. krş. **çaf-** (2)
çārbe Far. (<çerbī) Yağ; iç yağı. krş. **çārbū**
ördek ç.+si 21b/6
éçkü ç.+sini 31a/9
sihāl kebūterni ç.+sini 113a/10
çārbū bk. **çārbe**
eçkü ç.+sı 97a/1
çāre Far. Deva, kurtuluş yolu.
ç. 2b/9
çārek Far. (<çār-yek) Dörtte bir, çeyrek;
ağırlık= 8.96 kg. krş. **çārik**, **çehārek**
ç. 1b/2, 19a/1, 111b/11, 124a/11,
139a/10
çārik bk. **çārek**
ç. 41a/2
çāšt Far. Kuşluk vakti.
ç. 107b/1
çāštkalān Far.+Far. (<çāšt-gāh) Kuşluk
(vakti) yemeği.
ç.+ğaça 120a/5
çayka- Çalkalamak; sallamak, yıkamak.
ç.-p 94a/1
çayna- Çiğnemek, dişle çiğnemek.
ç.-p 24a/9, 73b/5, 107b/11
çekirtmak (<çegirtmak) Piçengül;
süsengiller ailesine ait bir bitki (*Iris*
pallasii).
biḥ-i ç. 127a/2
çehār Far. Dört.
ç. 87b/9

çehārek bk. **çārek**
ç. 21a/4
çekek Şakak.
ç.+ke 85a/9
çendān Far. O kadar.
ç. 11b/9, 34a/5, 105a/2, 105a/9,
108b/5, 114a/3
çep Sol.
ç. 29a/5, 37b/7, 73a/7, 106b/5
çerb Far. Yağlı.
ç. 132b/7
çerīmdān Far. (<çerīmdān/çerīmedān) Kese,
çanta, cüzdan.
altun ç. 118b/2
çev bk. **cev**
keşk-i ç. 80a/2, 80a/8
çık- 1. Çıkmak; ortaya çıkmak, meydana
gelmek.
kiçik 'iyālğa ç.-adurğan kırutnı 'ilācı
119a/10
ādemni içidin ç.-an kırutnı 60b/5,
62a/3
ç.-ar 52a/8, 57a/3, 89a/8, 119b/6
ç.-ay 120a/15
tatqı hūb ç.-ay 77a/10
ç.-ğan bolsa 8b/9
dārūlarınıñ ta'āmı hūb ç.-ğay 43b/4
tatqı ç.-ğunça 17b/1
ç.-ıp 108b/7
ḥayvānātınıñ içidin ç.-қан siyāh
ishālğa 74a/10

ç.-kay 125b/2
ç.-mak 3a/6
gūlīk ç.-masdın 26a/6
ç.-sa 123a/2
haşba ç.-sa 28a/6, 122b/11
cerāhat ç.-sa 18a/5
ç.-mağay 113a/1
ç.-tılar 138a/5
2. Doğmak.
āftāb ç.-masdın 28a/3
çıkan Çıban. krş. **çılkan**
ç. 47b/11, 119a/8
kızıl ç. 122b/7
çıkar- Çıkarmak; ortaya çıkarmak, meydana getirmek.
ç.-ip 47a/10, 51a/11, 94b/1, 100b/8, 114b/8
şīre ç.-ip 17a/4
tatkıını ç.-ip 61a/11
ç.-mak kerek 52b/5, 109b/9
kaş ve saşalıni fat ç.-maknıñ beyāni 11a/11
haşba ç.-sa 36b/2
ç.-ur 34b/11, 69a/11
çıla- Suya sokmak; ıslatmak; batırmak.
ç.-ğan 116a/2
ç.-p 23b/5, 26b/5, 43b/2, 46b/11, 61a/11, 76b/4, 77a/9, 80a/3, 90a/4, 90b/2, 91a/2, 91a/11, 95a/7, 96a/10, 100a/2, 111b/9, 116a/1, 121b/5
çılkan bk. **çıkan**

ç. 21b/3
çıyan Akrep.
ç. çafsa 83b/5
ç. çaqtı 83b/8
ç. çafğangā 135b/6
ç.+ğa 83b/10
çibin Sinek.
ç. 86a/8
kara ç.+ni 12a/7
çiçek Çiçek.
kabağ ç.+ini 38b/2
enār ç.+i 49a/7
sarığ ç. 40a/10, 48b/1, 51a/4, 53a/7, 102b/3, 127b/3 (→**şibt**)
sarıh ç. 64a/6, 67a/11
sarığ ç. uruğı 34a/1, 39b/6
sarıh ç. uruğı 65b/5
sarığ ç.+ni 53a/2
2. Çiçek hastalığı.
ç. 122b/7
çiğde İğde ağacı ve bu ağacın meyvesi (*Elaeagnus*). (→**ğubeyrā**, →**sincid**)
ç. 134a/11
ç. yafragını 112b/10
ç.+ni 59b/5
ç. turur 22b/11
çiger bk. **ciger**
ç.+ge 134b/4
c.+ige 50a/3
ç.+ni 80b/3, 134b/10
çigit Pamuk çekirdeği, pamuk tohumu.

ç. mağzını 103b/2
ç. yağı 67b/3
çilan Hünnap iğdesi; kızıl iğdenin bahçede yetişen büyük ve koyu kırmızı çeşidi (*Ziziphus jujuba*). (→‘unnāb)
ç. 5b/9, 19b/8, 25b/2, 36a/10, 67a/5, 73b/8, 74b/8, 77a/3, 90b/1, 93b/6, 95a/1, 121b/8, 122a/9, 122b/1, 123a/7, 126b/6, 127b/2
ç. şerbeti 6a/8, 92a/5
ç.+nı 123a/4
çilgüze Far. Fıstık çamı ağacı; sanavber (*Pinus gerardiana*). (→zıbt-ı Rūmī)
ç. 128a/5
mağz-ı ç. 13a/6, 63a/9, 66a/10
çimdım Üç parmak ucu ile tutulan miktar, çitmik, fiske.
ç. 42b/4, 111b/8
çirā ki Far. Çünkü; çünkü bu.
ç. 120a/8, 139b/11
çirk [I] Far. 1. Tükürük.
kiçik balanın südegi yā ç.+i 34a/8
2. Kir, pislik. krş. **çirk**
çirk [II] bk. **cereb**
ç. 88a/3
çirk bk. **çirk (2)**
eşekniñ kulağı ç.+ini 70b/11
çoḡ Büyük.
ç. 96b/9
ç. bolmas 78b/8
kız ‘ıyālñi émçegi ç. bolmasun 78b/7

çök- Çökmek.
ç.-üp 107a/3
çuğrat Yoğurt.
ç. 10a/9
çuğundur Far. Pancar (*Beta vulgaris*).
ç. 135b/11
ç. suyu 93b/8
çuḡı Çuka/çuha çiçeği (*Primula vulgaris*).
ç. 10b/6
çuḡur Çukur; vücutta pek derin olmayan girintili yer.
ç. bolsa 122b/9
çüçük buya Meyan; meyan kökü; tatlı meyan (*Glycyrrhiza glabra*). (→sūs)
ç. 51b/4, 127b/11
ç. suyu 54a/6
ç. uruğı 65b/6
ç. yılduzını pōstını 48b/8
çüdā bk. **cüdā**
ç. kılıp 78a/9
çüllāb bk. **cüllāb**
eçzā-ı ç. 76b/2 (<eczā-yı cüllāb)
çümale bk. **çümüle**
boz ç.+ni 108a/6
çümüle Karınca. krş. **çümale**
ç. 6b/10
çünki Far. Çünkü.
ç. 82a/7
çüvānī bk. **cüvānī**
ç. 80b/5
çüz bk. **cüz**

ç. 78b/3, 82b/1, 82b/2, 103b/8

D

dāğ Far. Leke; yara izi; yanık izi; dağlayarak yapılmış iz; ben.

d. 72b/8

‘ilāc-ı d. 13b/5

d. tüşse 13b/6

d. bolsa 68b/6

d.+ını 13b/11, 72b/2, 72b/10

dağık Ar. Un. (→ul)

d. 127b/6

dalu Omuz.

d.+sı köygeniñ 20b/3

d.+sı köyse 48a/9

d.+sını 125b/7

d.+sınıñ 20b/8

dāmne Far. Kezik; tifüs. (→kezik)

d. 79b/11

keşşāf-ı d. 66b/10

d. turur 121b/1

dāmne-i siyāh [Far.+Far.’dan oluşan Far. taml.] Kara kezik.

d. 79a/9

dāne Far. 1. Tane, adet.

d. 1b/3, 16a/7, 29b/6, 41a/3, 58b/7, 67a/4, 67a/5, 75a/10, 77a/5, 83b/11, 84a/1, 84b/2, 89a/10, 121b/8, 125b/9, 125b/10

2. Tohum, çekirdek.

lu‘āb-ı d.-i bihī 26b/4

d.-i engür 133a/3

enār d. 22b/4

mürūd d. 47b/6

d.+si 114b/6

ķuruğ üzümni d.+sidin 13a/8

ķuruğ üzüm ve d.+sini 64b/2

ķuruğ üzümniñ d.+sini 63a/10

seng d.+sini 93a/5

3. Küçük yuvarlak cisim.

bevāşirni d.+sini 124b/10

dāng Far. Dirhem altıda biri değerinde bir ağırlık ölçüsü.

d. 39a/3, 63b/11, 87a/6, 87a/7, 88b/1, 88b/2, 88b/8, 96b/3, 108a/2, 108a/3, 131b/3

d.+nı 105a/2

dāngī 1. Bir dang.

d. 20a/11

2. Dang ölçüsüne ait; danglık.

d. 22a/9, 64a/1, 89a/1

dānisten Far. Bilmek.

fasl-ı d.-i ķārüre 7b/4

dār-ı filfil bk. **dār-ı filfil**

d. 66a/7

dār-ı filfil [Far.+Ar.’dan oluşan Far. taml.] (<**dār-ı fülful**) Uzun biber;

karabibere benzer bir bitki; karabibergiller ailesinden vatani Doğu Hindistan olan yaprak dökmeyen bir bitki. krş. **dār-ı filfil** (→**murç**) (*Piper longum*)

d. 130b/2

dārçīn Far. Tarçın (*Cinnamomum*). krş.

dārçīnī (→**selīḥa**)

d. 13a/11, 32a/1, 55a/9, 63b/2,
100a/9, 100b/5, 102b/2, 108b/4,
109a/1, 126b/8, 127a/8, 136a/8

d. pōstı 26a/1

d.+ni 46a/10, 100b/8, 104b/2

dārçīnī bk. **dārçīn**

d. 109a/10

dārçīn-i selīḥa [Far.+Ar.'dan oluşan

Far. taml.] Kabuk tarçın; tarçın
kabuğu.

d. 5b/5

darū bk. **dārū**

d.+larnı 26b/1

dārū Far. İlaç. krş. **darū**

d.-yı abile-i Frengī 96b/11

d.-yı dendān 16b/8

d.-yı kārđın 95b/6

d.-yı müshil 2a/3, 76b/9

d. 21a/9, 32b/8, 87a/2, 117a/11,
136a/3

d.+da 86b/5, 87a/1

d.+lar 82a/10, 82b/4, 84a/8

d.+large 83a/8

d.+larğa 111a/11

bezgek d.+ları 58b/6

d.+larnı 15b/1, 16a/11, 76b/3, 80b/5,
89b/3, 94b/4, 97b/3, 102b/5, 104a/3,
108b/11, 111a/5, 127a/7

d.+larnı 43b/3

d.+nı 77a/10, 104a/5

d.+sı 96a/5

cemī' şısuq bezniğ d.+sı 40a/9

şafra d.+sı 50a/8

yötelni d.+sı 78b/2

şıfat-ı d.+da 64b/11

dārūhā Far. İlaçlar.

faşl-ı der-beyān-ı d.+nı 126b/4

dāyim Ar. (<**dā'im**) Devamlı, sürekli

d. 58a/1, 69b/10, 91b/1, 92a/2, 93a/9,
114a/11, 119b/1, 141a/6, 141b/9,
142a/1

de- Demek, söylemek. krş. **dé-**

d.-rler 99a/11

d.-seğ 99a/6, 114b/10

dé- bk. **de-**

d.-di 138a/1

d.-diler 21a/1, 21a/2, 98b/3, 138a/9,
138b/8

d.-gen 131b/4, 131b/5

d.-megey 141b/7

d.-mese 9b/3

d.-p 83b/11, 98b/2, 110b/7

d.-pdürler 89a/6

d.-rler 16b/9, 22b/11, 26b/6, 47b/7,
50a/6, 50a/7, 54a/8, 79a/10, 87a/8,
93a/3, 135b/4, 138b/10

d.-se 33b/8, 53a/2, 78b/7

d.-seğ 5a/6, 5a/11, 5b/4, 5b/8, 39b/3,
39b/4, 49a/6, 52b/7, 53a/6, 60a/1,
83a/4, 96a/1, 98a/1, 98a/2, 139a/5

def Ar. Ortadan kalkma; ortadan kaldırma; son bulma.
ez-berāy-ı d.-i derd-i ser 75b/7
d. 49a/11
d.-i hūn-ı binī 57b/11
d.-i hūn-ı şikem 59a/7
d.-i şükūfe 73a/4
d. 21b/4, 73b/10
d. bolğay 10b/8, 11a/7, 22a/4, 23b/6, 23b/10, 24b/5, 24b/7, 32a/6, 32b/7, 34b/3, 37b/9, 38a/7, 38a/10, 48a/11, 73b/2, 83b/6, 92b/5, 96b/1, 119b/11, 120b/9
d. bolmasa 32b/8
d. bolur 16a/6, 18b/8, 24a/4, 24a/6, 27a/11, 28a/5, 28a/9, 28b/4, 28b/8, 30a/4, 31a/10, 31b/2, 31b/11, 33a/1, 33a/6, 35b/3, 36a/3, 36a/11, 37a/4, 37a/11, 37b/3, 37b/11, 38a/5, 38b/1, 38b/11, 40a/7, 51b/1, 57a/2, 57b/11, 58a/5, 58b/6, 60b/7, 60b/11, 62a/6, 64a/4, 67b/4, 68b/1, 68b/8, 69a/1, 69a/6, 69b/3, 70a/8, 70b/3, 71a/1, 71b/3, 72a/5, 73a/4, 73a/6, 73b/6, 74a/5, 75a/4, 83b/3, 83b/5, 84a/7, 85a/1, 85a/6, 85b/2, 86a/5, 86a/6, 86a/8, 89a/9, 96a/4, 96a/7, 96a/9, 115a/7, 115b/11, 117b/2, 117b/7, 117b/8, 117b/9, 117b/10, 117b/11, 118b/1, 119b/1, 121a/10, 123b/7, 123b/11, 126a/6

d. kılay 39b/3
d. kıılır 16b/1, 22a/5, 47a/9, 48a/3, 51a/10, 69b/9, 71a/4, 71a/6, 80a/11, 82a/6, 82a/8, 98a/7, 101a/5, 101a/6, 101a/10, 102a/7, 120a/7, 123b/8, 133a/8, 133b/2, 133b/3, 133b/5, 133b/10, 134a/1, 134a/4, 134b/5, 134b/11, 135a/10, 135b/1, 135b/3, 135b/5, 136a/7, 136a/11

dek Gibi. krş. **dék**

d. 47b/11

d. kıılıp 84b/6

dék bk. **dek**

d. 3a/6, 6b/10, 6b/11, 9a/6, 26a/4, 27a/10, 57a/10, 71b/10, 84b/5, 86a/9, 108a/9, 111a/4, 111b/4, 111b/6, 113b/7, 140b/10, 141b/2

d. kıılıp 40b/7

d. kıılmağ kerek 91a/6

delālet Ar. İşaret.

d. kıılır 3b/6

delīl Ar. İşaret, alamet.

d.-i mergdür 8b/3, 9a/11

d.-i şifā turur 8b/6

d.-i ten-dürüstluğdur 7a/1

d. kıılır 2a/2, 3b/4

d.+dür 8a/1

dem-kütāh Far.+Far. (**Far.+Ar.<kütāh-nefes**) Astım, nefes darlığı.

d. bolsa 120a/9

dem-kütāhlik Far.+Far.+T. Astım olma durumu; nefes darlığı.
d.+nı 69a/2

demevī Ar. Kanla ilgili; bünyede dört unsurdan biri olan kan maddesinin baskın olması.
d.+din bolsa 90b/5

dendān Far. Diş.
dārū-yı d. 16b/8
‘ilāc-ı derd-i d. 19a/6

der-aḥvāl Far.+Ar. Hâlde, hâl içinde; durumda, durum içinde.
d.+ge 135a/9

der-beyān Far.+Ar. Hakkında.
faşl-ı d.-ı dārūhānı 126b/4
bāb-ı d.-ı kuvvet 97b/11
faşl-ı d.-ı Loḡmān 137a/2
d.-ı şāḡten-i āb-ı menī-i zen 109b/3

der-‘Irāḡ Far.+Ar. (<der-‘Irāḡ) Irak’ta.
d. 131a/1

der-maḡal Far.+Ar. Yerinde; zamanında.
d. 40a/6

der-Mıṣrī Far.+Ar. Mısır’da.
d. 130b/11

der-miyāne-i selīm Far.+Far.+Far. (<der-miyānī-i selīm) Tam orta; tam ortası.
d. 78a/1

dere Far. Hastalık; dert; ağrı, sızı.
d. 116a/11
‘ilāc-ı d.-i dendān 19a/6
‘ilāc-ı d.-i gelū 30a/4

d.-i ḡoyaḡ 118a/11
d.-i ḡoyaḡ bolsa 60a/9
d.-i ḡulunc 82b/6
d.-i mafāşıl 65a/10, 123b/4, 124a/7
faşl-ı d.-i mafāşıl 116a/11
d.-i mafāşıl bolsa 124a/8
d.-i mi‘de 118b/4, 118b/9, 119a/1
‘ilāc-ı d.-i mi‘de 23a/3, 72a/6, 95b/1, 116b/6
d.-i mi‘dege 95b/8
d.-i mi‘deni 80b/2, 99b/5
d.-i miyān 99a/6, 99a/8
d.-i pūşt 99a/5, 99a/8
d.-i pūştni 65a/11, 71a/3
d.-i ser 95a/5
ez-berāy-ı def‘-i d.-i ser 75b/7
faşl-ı ‘ilāc-ı d.-i ser 10a/5
‘ilāc-ı d.-i ser 10b/4
‘ilāc-ı d.-i sırđ 54b/4
d.-i serge 10b/3
d.-i sersām 122a/6
d.-i sine 93a/10
‘ilāc-ı d.-i şaḡīka 10b/8
d.-i şaḡīka bolsa 35b/11
‘ilāc-ı d.-i ‘unāḡ 29b/9
d.-i üstüh‘ānnı 102a/8
‘ilāc-ı d.-i zebān 126a/11
d. 19a/8, 54b/5, 69b/5
d. bolsa 83b/4
d. ḡılsa 33b/3, 106a/11
d.+ge 3a/1

d.+i 10a/8, 18a/1, 54b/6, 83a/9, 89a/9,
117a/5, 123b/5
boğuzda d.+i bolsa 29a/11
d.+i tutқан 48b/5
derdver Far. Dert sahibi; derde
tutulmuş.
d.-i mīde 116b/9
derece Ar. Derece; ölçü; miktar.
d.-i hōl 131b/6, 131b/7, 132a/5
derhāl Far.+Ar. Anında.
d. 60a/1, 78b/1, 78b/6, 81a/6, 83b/2,
84a/5, 105b/6, 105b/7, 108a/9,
120b/7, 120b/8
Derviş Hān k.a. Metinde adı geçen
hekimlerden biri.
D. 82a/9
dest Far. El.
kef-i d. 122a/3, 122a/5
kef-i d.+ğa 78a/7
devā Ar. (<devā) İlaç; çare.
faşl-ı d.-y1 abile-i Frengī 96b/1
d.-y1 merhem-i abile 97b/7
d. kılğay 3a/1
d. kılsa 85b/10
d.+s1 81b/11
seçekniñ d.+s1 25b/1
mi' de ağrıqınıñ d.+s1 31b/5
d. turur 73b/4, 73b/11, 135b/1
hayvānātnıñ içidin çıққан siyāh
ishālğa d. turur 74a/11
deydür- Dedirmek, söyletmek.

d.-ler 11b/2, 13a/6, 18b/10, 22a/7,
22b/7, 63a/9, 65a/4

dıraht Far. Ağaç.

pōst-ı d.-ı yedā 46b/7

Andiçān d.+nı yafrağı turur 82b/7

dırāz Far. Uzun.

d. bolur 12a/8, 60a/9, 103b/1, 103b/6,
104b/6

dırāz-şuden Far.+Far. Uzun olmak.

ez-cihet-i d.-i mūy 60a/6

dīger Far. Diğer, öteki.

nev'-i d.-i hānāzīr 19a/4

nev'-i d.-i ma'cūn 141a/7

d. 37a/7

cüllāb-ı d. 76a/6

faşl-ı d. 2b/9

'ilāc-ı d. 14b/9, 36a/8, 81b/4, 116b/8

ma'cūn-ı d. 100b/3

nev'-i d. 10a/10, 11a/10, 11b/5,

12a/2, 12a/9, 13b/8, 15a/4, 15a/8,

16a/8, 22a/4, 22b/2, 22b/5, 23b/2,

25b/9, 26a/6, 30a/11, 31a/2, 31a/11,

47b/2, 48b/6, 51a/6, 51a/8, 51a/10,

59b/1, 62a/2, 62a/4, 62a/10, 65b/4,

67b/5, 67b/8, 74a/1, 83a/5, 85a/6,

85a/10, 85b/1, 85b/2, 85b/4, 85b/7,

86a/5, 89a/10, 99a/8, 99b/8, 100a/1,

100a/7, 100b/1, 101a/2, 102b/6,

103a/2, 103b/2, 104a/7, 104b/2,

105a/6, 105a/10, 105b/5, 106b/1,

106b/3, 106b/9, 107a/1, 108a/2,

108a/6, 108a/10, 108b/9, 111a/9,
111b/10, 112a/5, 113a/4, 113a/7,
113a/10, 113b/1, 113b/9, 114a/10,
117a/11, 117b/6, 117b/10, 120b/6,
124b/6, 124b/10, 125a/4, 125a/11,
125b/2, 126a/8, 141b/7

dil Far. Gönül, yürek.
d. 95b/4, 136b/1

dil-pezîr Far.+Far. (<**dil-pezîr**)
Lezzetli; gönlün kabul ettiği, gönle
hoş gelen.
d. bolğay 141a/9

dil-rübā Far.+Far. Gönül kapan;
herkesi kendine bağlayan.
d. 140a/11

dimāğ Ar.<Far. 1. Burun; burun boşluğu. krş.

dimāğ

d.+ığa 10a/7, 14b/1, 58a/3, 68a/11,
68b/5

2. Beyin, zihin.

d. 136b/1, 140a/4

tenkıye-i d. kıılır 88b/6

d.+da 39a/6

d.+da turur 64a/4

d.+dın 55b/3

d.+ı 126a/5

d.+ı tutulup 57a/5

d.+ığa 58a/7, 96a/3, 101a/9

d.+ıdın 114b/1, 114b/3

d.+ka 136b/10

d.+nı pütkenidin 88a/5

d.+nı 140a/9

dimāğ bk. **dimāğ** (2)

d.+ğa 134b/9

direm Far. Dirhem; okkanın dört yüzde biri
değerinde bir ağırlık ölçüsü.

d. 10a/10, 10a/11, 10b/1, 19a/1,
19a/11, 19b/1, 19b/2, 19b/8, 19b/10,
19b/11, 20a/1, 20a/7, 20a/10, 25b/3,
26a/8, 26a/10, 40b/4, 41b/6, 41b/7,
41b/8, 41b/9, 42b/10, 44a/10, 49a/2,
49a/3, 49b/8, 50a/1, 50b/5, 54a/9,
54b/8, 54b/10, 54b/11, 62b/6, 62b/7,
65b/10, 66a/1, 66a/3, 66a/8, 66a/9,
66a/11, 66b/4, 70a/6, 79a/3, 80b/6,
80b/7, 85b/11, 86a/2, 86a/3, 87a/10,
87a/11, 87b/7, 88a/8, 88a/9, 88a/10,
88a/11, 88b/4, 88b/7, 88b/9, 89a/4,
89a/13, 89b/1, 89b/2, 91a/7, 91a/8,
91a/9, 93a/1, 93a/2, 94a/5, 94a/6,
94a/7, 94b/6, 95b/9, 95b/10, 98b/11,
99a/1, 99a/10, 99a/11, 99b/2, 100a/5,
100a/7, 100a/11, 100b/5, 100b/6,
100b/11, 101a/3, 101a/4, 102b/2,
102b/3, 104b/11, 108a/3, 108b/10,
109a/11, 109b/1, 111a/9, 111a/10,
113a/8, 115b/2, 115b/3, 115b/7,
126a/10, 126b/1, 131b/5

d.+din 100a/5

d.+ni 108b/4, 95b/10

diremī Far. Bir direm.

d. 79a/3, 94b/9

dirmene Far. Pelin; yavşan; sarı yavşan
otu (*Artemisia*). (→**ermen**)

d. 131a/10

dīvāne Far 1. Çılgın, deli.

d. 105b/1, 141b/7

d. bolğay 105a/9, 105b/11, 106a/6,
109b/3

2. Yabani.

begi d.+ni uruğını 117b/4

du‘ā Ar. (<**du‘ā**>) Allah’a yalvarma.

d.+da 141a/4

dūd Far. Duman, tütsü.

d.-ı mezkūr 97b/2

d. 117a/11

d. berdiler 14b/1

d. bermek kerek 117a/10

d. berse 31a/10, 35a/7, 57b/10, 68b/1,
81a/5, 112b/11

d. kılmağ kerek 97a/10, 125a/3

d. kılsa 35a/2, 106b/9

d. yetkey 125a/3

d.+ı 97b/1

duhter Far. Kız.

d.+lerdin 140b/6

d.+ni 78b/8

dūr Far. Uzak.

d. 109b/7

d. kılğay 139b/1

d. kıllur 65a/8

dūst Far. Dost.

d. bolğay 104b/7

düşmen Far. (<**düşmen**>) Düşman.

d.+ler 137a/5

dübile Ar. Çıban; bir tür şişlik; ur.

d. 115a/8

d. bolsa 79a/6

dünbe Far. Kuyruk (özellikle koyun); koyun
kuyruğunun yağı.

d. 19a/4, 84b/5, 124a/3

d. yağı 28b/3

d. yağdın 83a/1

d.+ni 124a/5

pāre-i d.+ni 33b/3

d.+niğ 84b/3

ķoy d.+si 119a/4

d.+sini 82a/5

dürüst Far. Sağlıklı; iyileşme.

d. bolur 58b/1

dürüş Far. (<**dürüş**>) Kaba; sert; kalın.

d. 6b/5

düstūr Ar. Tarz, usul, yöntem.

d.+ı 52b/1

d.+ıda 52b/5, 91b/11

E

ebrişim-i hām [Far.+Far.’dan oluşan Far.
taml.] İşlenmemiş ipek.

e. 1b/7, 41a/7

ebrū Far. Kaş.

e.+sı 137a/7

Ebū ‘Alī Sīnā k.a. Metinde adı geçen
hekimlerden biri.

E. 101a/8

ebū 'als Ar. Manti çiçeği; şebboy çiçeği (*Matthiola/Erysimum cheiri*).
(→**gül-i hîr**)
e. 128b/6

éçki bk. **eçkü**
é. gūştı 97a/6
é. gūştıdın 97b/6
é. sütini 120a/2

eçkü Keçi. krş. **éçki, éçkü**
e. çārbūsı 97a/1
e. gūştı 132a/5
e. mayakını 10b/4, 79a/7
e. mūñüzi 49b/4
e. süti 103a/11
e. sütidin 132b/9
e. sütige 103b/3

éçkü bk. **eçkü**
é. çārbesini 31a/9
é. mūñüzini 34a/7
é. öti 33a/2
é. sütige 103b/5

eçzā Ar. (<eczā') İlaç.
e.-ı çüllāb 76b/2

edviye Ar. Deva, çare; ilaç.
e.-i ma'cūn 65b/4, 102b/1
e. 109a/1
e.+ler 23a/3, 40b/2
e.+lerini 76a/2
e.+lerni 1b/4, 26b/11, 27a/7, 27b/4, 29b/1, 31b/8, 33b/11, 41a/3, 46b/10, 61a/1, 75a/10, 81a/2, 82b/2, 95b/10,

96a/2, 114a/1, 114a/9, 119b/5, 119b/10, 121b/9
e.+si 80b/5

Eflāṭūn [I] k.a. Yunan filozofu Platon.

E.+dın turur 107a/1

eflāṭūn [II] Ar.<E. Yun. Bir çeşit pelesenk ağacı (*Commiphora mukul/Boswellia sacra*) ve bu ağaçtan elde edilen kokulu reçine. (→**muḳl**)
e. 128b/11

efrenc-güşt Far. (<ferenc-müşk)
Fesleğenin bir çeşidi; bir tür reyhan; limon otu (*Melissa officinalis*).
(→**bālēngū**)
e. 128b/10

efşān Far. Saçma, yayma.

e. kılsa 111a/4, 111b/2

eftimūn bk. **eftīmūn**

e. 1b/8, 41a/9, 96b/2, 127a/3

eftīmūn Ar.<E.Yun. Bağboğan; cinsaçı; küsküt otu (*Cuscuta epithimum*). krş. **eftimūn** (→**sarığ ot**)
e. 89b/1

eger Far. Eğer. krş. **egīr**

e. 2a/2, 2a/7, 2b/1, 2b/3, 2b/5, 2b/6, 3b/4, 3b/7, 3b/9, 3b/10, 5a/6, 5a/11, 5b/7, 5b/11, 6a/3, 6a/7, 6a/11, 6b/2, 6b/4, 6b/7, 6b/10, 6b/11, 7a/2, 7b/7, 7b/8, 7b/9, 7b/10, 7b/11, 8a/1, 8a/2, 8a/3, 8a/4, 8a/7, 8a/10, 8a/11, 8b/2, 8b/6, 8b/8, 8b/10, 9a/8, 9a/9, 9a/10,

9b/9, 9b/11, 10a/1, 10a/9, 12a/7,
13b/6, 15a/6, 15b/10, 16a/2, 16a/6,
16b/5, 17a/1, 17b/7, 17b/10, 18a/2,
18a/6, 19a/7, 20a/9, 21b/9, 22b/6,
23a/6, 23a/9, 23b/7, 24a/2, 24a/10,
24b/7, 25a/3, 25b/4, 25b/6, 26b/8,
26b/10, 27a/11, 27b/8, 27b/11, 28a/9,
28b/9, 28b/11, 29a/2, 29a/6, 29b/3,
30b/9, 31a/11, 31b/2, 32a/1, 32b/5,
33a/1, 33a/2, 33a/4, 33a/6, 33a/9,
33b/1, 33b/2, 33b/8, 34a/6, 34a/10,
34b/2, 34b/4, 34b/5, 34b/8, 34b/9,
34b/11, 35a/3, 35a/6, 35a/9, 35a/11,
35b/2, 35b/4, 35b/6, 35b/11, 36a/4,
36b/9, 36b/10, 37a/4, 37b/1, 37b/3,
37b/4, 37b/5, 37b/7, 37b/9, 38a/5,
38a/7, 38a/11, 40a/5, 40b/3, 43a/3,
43a/5, 43b/11, 44b/2, 45a/3, 46b/10,
47b/5, 47b/8, 48a/1, 48a/8, 48a/11,
49a/6, 49a/9, 49b/10, 50a/7, 51b/2,
51b/8, 51b/10, 52b/7, 53a/1, 53a/6,
53a/9, 55b/4, 56a/1, 56b/1, 56b/8,
56b/10, 57b/8, 57b/11, 58a/3, 58a/5,
58a/8, 58b/2, 58b/5, 58b/6, 58b/9,
58b/10, 59a/2, 59a/7, 59a/10, 59b/3,
59b/6, 59b/8, 59b/10, 60a/2, 60a/6,
60a/9, 60b/1, 60b/2, 60b/5, 60b/7,
61a/4, 61a/5, 61b/3, 61b/5, 61b/7,
62a/7, 62b/1, 63a/2, 63a/8, 67a/10,
67b/5, 68a/5, 68a/9, 68a/11, 68b/1,
68b/3, 68b/6, 68b/8, 68b/11, 69a/1,

69a/3, 69a/5, 69a/7, 69a/9, 69b/1,
69b/3, 69b/5, 69b/10, 69b/11, 70a/2,
70b/1, 70b/3, 70b/6, 70b/8, 70b/11,
71a/2, 71a/7, 71a/11, 71b/4, 71b/6,
71b/10, 72a/1, 72a/4, 72a/11, 72b/3,
72b/6, 72b/8, 72b/10, 73a/2, 73a/5,
73a/6, 73a/9, 73b/2, 73b/4, 73b/6,
73b/10, 74a/6, 74b/1, 75a/1, 75a/3,
75b/4, 76a/5, 76b/9, 77b/11, 78a/1,
78a/8, 78a/11, 78b/4, 78b/7, 78b/9,
79a/3, 79a/5, 79a/6, 79a/11, 80a/7,
81a/6, 81a/10, 81b/2, 81b/10, 82a/3,
82a/5, 82a/6, 82b/11, 83a/2, 83a/10,
83b/2, 83b/5, 84a/5, 84a/7, 84b/7,
84b/10, 85a/1, 85a/3, 85a/4, 85a/9,
85b/6, 85b/9, 86a/4, 86a/6, 86a/8,
86b/7, 86b/8, 90a/7, 90b/5, 90b/6,
91b/4, 92b/4, 92b/6, 92b/9, 94b/3,
94b/8, 94b/11, 95a/4, 95a/9, 95b/2,
95b/4, 95b/11, 96a/7, 96a/9, 96a/11,
96b/4, 96b/8, 97a/9, 97a/10, 97b/8,
97b/11, 98b/9, 99a/5, 101a/1, 101a/2,
101b/10, 102a/11, 103a/1, 103a/5,
104a/8, 104a/9, 104b/1, 104b/2,
104b/5, 104b/6, 104b/8, 104b/10,
104b/11, 105a/3, 105b/2, 105b/6,
105b/8, 106a/1, 106a/4, 106a/9,
106a/11, 107a/11, 107b/1, 107b/10,
108b/4, 109a/5, 109a/7, 109b/11,
110b/6, 111a/2, 111b/2, 111b/3,
111b/5, 112a/4, 112a/9, 112b/4,

112b/10, 113a/1, 113a/3, 113a/7,
 114b/10, 115a/6, 115a/8, 115a/11,
 115b/6, 115b/11, 116a/6, 116a/9,
 116b/1, 116b/9, 117a/9, 117b/2,
 117b/6, 118a/2, 118a/11, 118b/1,
 118b/9, 119a/1, 119a/2, 119a/5,
 119a/8, 119a/10, 119b/1, 119b/2,
 119b/7, 120a/7, 120a/9, 120a/13,
 120b/3, 120b/7, 121a/1, 121a/3,
 121a/6, 121a/11, 121b/7, 122a/1,
 122a/2, 122a/3, 122a/6, 122b/6,
 122b/9, 123a/3, 123a/4, 123b/6,
 123b/7, 123b/8, 123b/10, 124a/1,
 124a/2, 124a/4, 124a/8, 124b/2,
 125a/8, 125a/11, 125b/5, 126a/5,
 126a/6, 133b/5, 138a/1, 139a/2,
 139a/4, 140b/7, 141a/6, 141b/4,
 141b/8, 141b/11, 142a/8

egerçi Far. Her ne kadar; olsa da; ise de.
 e. 98b/5, 105b/10

égir T.<E. Yun. Eğir otu; hazanbel; yaban
 mersini; karın ağrısı için ilaç olan bir
 kök (*Acorus calamus/Vaccinium
 myrtillus*).
 e. 19b/2, 23a/4, 23a/10, 32a/4, 49b/2,
 67b/11, 85a/2, 126b/8

egir bk. **eger**
 e. 46b/9, 49a/1

ekeli'l-melik bk. **iklilü'l-melik**
 e. 82b/8, 124b/6

eknün Far. Şimdi.

e. 137b/4

ekşer Ar. Genellikle.
 e. 25a/6, 73a/11, 139b/8

ekşerī Ar. Birçok; çoğu.
 e. 140b/5

ekşef Ar. (<ekşūs) Bağboğan; cinsaçı;
 küsküt otu (*Cuscuta*).
 bezr-i e. 128a/9

el-bābe's-sādūs [Ar.+Ar.+Ar.'dan
 oluşan Ar. taml.] Altıncı bölüm.
 e.+de 136a/6

el-bābi's-šālīs [Ar.+Ar.+Ar.'dan oluşan Ar.
 taml.] (<el-bābūs-šālīs) Üçüncü
 bölüm.
 e. 129b/9

el-bābi's-sābi' [Ar.+Ar.+Ar.'dan oluşan Ar.
 taml.] (<el-bābū's-sābi') Yedinci
 bölüm.
 e. 136b/1

el-bābū'r-rābi' [Ar.+Ar.+Ar.'dan
 oluşan Ar. taml.] Dördüncü bölüm.
 e. 133a/2

el-bābū'l-hāmis [Ar.+Ar.+Ar.'dan
 oluşan Ar. taml.] Beşinci bölüm.
 e. 135a/8

el-ḥamle Ar.+Ar. (<el-cümle) Tamamı;
 bunların tamamı; hepsi.
 e. 129a/4

el-kıṣṣa Ar.+Ar. Sözü'n kısası.
 e. 137b/2

el-mübārān [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]

(<baqlatü'l-mübārek) Semizotu

(*Portulaca oleracea*). (→baqlate'l-

hamkā)

e. 135b/4

elbette Ar. Şüphesiz; muhakkak; mutlaka.

e. 3a/3, 27b/7, 33b/7, 35b/1, 40b/1,

58a/8, 59a/6, 60a/8, 81a/6, 83a/9,

88a/3, 94b/2, 104a/6, 104b/1, 113b/9,

118b/4, 120b/6, 141a/4

élgek Elek.

é.+din 64b/10, 86b/4

élge- Elemek.

é.-p 11a/4, 11b/3, 13b/10, 15a/11,

16a/5, 20a/8, 20b/6, 26a/11, 39a/2,

40b/6, 48b/4, 50a/2, 51b/6, 53b/6,

54a/10, 54b/10, 55a/11, 63b/11,

64b/9, 66b/1, 66b/5, 67b/3, 71b/11,

80b/8, 86a/3, 86b/3, 87a/7, 88a/9,

88b/2, 88b/5, 88b/9, 89a/1, 89a/7,

91a/5, 93a/2, 95b/10, 98a/5, 99a/2,

102b/5, 103b/10, 104a/10, 111a/10,

115a/5, 115b/3, 115b/10, 117a/7,

119b/4, 119b/13, 124b/1, 124b/4,

124b/7, 125a/1

elig Elli. krş. **élig [II]**

e. 90b/1

élig [I] El.

é. 45a/7, 122b/1, 123a/3

é.+ni 6a/10

élig [II] bk. **elig**

é. 90b/1

élig bir Elli bir.

é. 118a/7

éliştür- Birleştirmek; karıştırmak.

é.-üp 49a/8

emçek Kadın göğsü, meme. krş. **émçek**

e.+ide 110a/6, 110b/1

e.+idin 78b/5

e.+i 69b/1

e.+ige 78b/9

émçek bk. **emçek**

é.+i 78b/7

é.+ige 78b/8

Emîr Ar. Bir kavim, şehir veya ülkenin başı.

hazret-i E. 98b/3

emle Far.<Skr. (<āmule) Amla ağacı; Hint beктаşi üzümü ağacı ve bu ağacın meyvesi (*Phyllanthus emblica*).

e. 13a/11, 63b/3

e.+ni 12a/11

e. suyunı 71a/8

emrāc bk. **emrāz**

ilāc-1 e.-1 māşerā 89b/9

emrāz Ar. Hastalık; hastalıklar, illetler. krş.

emrāc

ilāc-1 e.-1 sīne 91a/11

emrüt Far. (<emrūd) Armut (*Pyrus communis*).

e. bergini 92b/8

enār Far. Nar (*Punica granatum*).

pōst-1 e.-1 şīrīn 26a/2

aççığı e. 133b/3
mağz-ı e. 27a/7
tatlıg e. 133b/2
tāze e. 11b/6
e. çiçeği 49a/7
e. güli 128a/6 (→**cülnār**)
e. gülünü 31b/1
e. pōstı 127b/8 (→**ķışrū'r-rummān**)
e. pōstını 30b/11
e. suyu 38b/4
tatlıg e. suyu 52b/10
tatlıg e. suyunı 96b/9
e. dāne 22b/4
aççığı e.+nı 5a/6
açığı e.+nı 86a/5
tatlıg e.+nı 5a/7, 46a/7
e.+nı gülünü suyunı 126a/8
tatlıg e.+nı yafurmağını pōstını 86a/6
e.+nıñ 11b/8
tatlıg e.+nıñ suyunı 71a/11
enār-ı turş [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Ekşi nar. (→**nārenc**)
e. 126b/5
pōst-ı e. 40b/5
encām Far. Son, nihayet.
e. tapar 114b/2
encīr Far. İncir (*Ficus carica*). krş. **āncīr**
e.-i puhte 67a/4, 74b/8, 121b/8
e. 19b/9, 25b/3, 56a/7, 120b/4, 133a/7
e.+ni 34b/2, 69a/3, 74a/7, 141b/9
e.+ni bergini 58b/11

ķuruğ e.+nıñ 133a/8
encīr-i siyāh [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Siyah incir.
varak-ı e. 11a/8
encübār/encibār Ar. Beşparmak otu; kurt pençesi kökü; yılan kökü (*Potentilla erecta*). krş. **enħübār**
e. 50b/5
şifat-ı e. 50b/3
şifat-ı şerbet-i e. 92b/1
şarāb-ı e. 50b/3
şerbet-i e. 91b/11
endām Far. Vücut, beden; boy.
e.+ı 106a/11
e.+ığa 29a/4
endek Far. Az.
e. 14a/5, 14b/5, 14b/6, 14b/10, 22b/4, 39a/5, 50b/9, 53a/3, 53a/4, 59a/9, 74a/3, 74a/9, 77b/2, 83a/1, 87b/11, 94b/2, 95b/5, 109a/4, 109b/8, 118b/3, 122a/7
endek endek Far. Az az.
e. 14a/6, 18b/1, 18b/7, 34b/6, 46a/2, 55b/2, 59a/1
endekī Far. Biraz; kısa süre.
e. 99b/11
endişe Far. Kaygı, gam, tasa, keder.
e. kıldı 137b/10
endişe-nāk Far.+Far.Endişeli.
e. bolmağ 4a/11

endeķūķī Far. Bir tür yonca; taşyoncası; otuzlu yonca (*Melilotus indicus*). (→**beZRÜ'l-ħandķūķī**)
e. 129b/5

engūr Far. Üzüm (*Vitis vinifera*).
e. 1b/10, 32a/5, 41a/10
dāne-i e. 133a/3
pōst-ı e. 133a/3
şerbet-i e. 133a/2
varaķ-ı e. 11a/8

engūr-ı şifā [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] (<**engūr-ı seg/seg-engūr**) İt üzümü; tilki üzümü (*Solanum nigrum*). (→**şoħla**, →'mebū's-şa'leb)
e. 20b/4, 116a/6, 128a/1

engūze [?] Far. Havlıcan; kasnı otu/şeytanboku/şeytantersi bitkisinin (*Alpinia officinarum/Alpinia galanga/Ferula assa-foetida*) reçinesi, zamkı. (→**evlecañ**)
e. 28b/1, 127b/8

engübīn [I] Far. Bal.
e. 5a/9, 5b/1, 34a/9, 73b/3, 105a/4, 114b/11
e.+ni 114b/8

engübīn [II] bk. **gezengübīn** (→**güllķand**)
e. 81b/1

engūdān [?] (<**encü**) Demet; yığın.
e.-ı ittifāķ 102a/3

engüşť [I] Far.<Skr. Parmak.

e.+leri 84a/4

e.+lerige 84a/3

e.+lerini 83b/7

engüşť [II] Far. Kadiağacı/şeytanboku bitkisinin (*Ferula assa-foetida*) reçinesi, zamkı.
e. 82b/4

enħübār bk. **encübār**

şerbet-i e.+nı 91b/11

er Erkek; koca, eş. krş. **ér**

e. 113a/3

ér bk. **er**

é. 107a/3, 107a/6, 109a/3, 109a/4,

109a/8, 109b/11, 111a/4

é.+i 77b/10, 113b/9

é.+idin 109b/5

é.+ige 140a/8

érenlik Erkeklik.

é. 100b/2, 140a/11

é.+i 103a/1, 111b/10, 112a/9

é.+ke 132b/5, 132b/11, 133a/1,

133a/9, 135a/1

é.+ni 69a/8, 136a/2

érit- Eritmek.

é.-ip 97a/2

érkek Erkek.

é. ıť 107a/7

é. miñesini 66b/1

érliķ Erkeklik.

é. 138b/6

ermen Ar. (<şīḥ-i Ermenī) Pelin; yavşan; sarı yavşan otu (*Artemisia/Artemisia pontica*). (→**dirmene**)
e. 131a/11
toḥm-ı e. 23a/10
e. uruḡı 24b/9
e.+ni 40a/6

ermīnā E. Yun. Nişadır; amonyum klorür; amonyak tuzu. (→**nūşādır**)
e. 129a/4

erte Sabah. krş. **arte**, **érte**
e. 24b/5, 53b/6, 89b/3, 100b/11
e.+si 30a/9, 46b/11, 95a/7

érte bk. **erte**
é. 22b/8, 37a/4, 77a/7
é.+de 78b/4
é.+si 57b/6, 76b/4, 90b/2, 115b/4

ertelik Sabah.
e.+de 90b/8, 103b/4

erze Ar. (<**erz**) Pirinç (*Oryza sativa*). (→**birinc**)
e. 129a/3

esbāb Ar. Sebepler.
e.-ı ten-dürüstlük 3a/1

eşer Ar. İz, işaret.
e.-i şihhatlik 79b/5

esīr Ar. Tutsak.
e. kılip 137a/6

est Far. Farsçada-dır/dir anlamı veren ek fiil.

e. 127b/11, 128b/6, 128b/9, 129b/4, 130a/10

eş Benzer, denk, emsal.
e.+ni 137b/7

eşek Eşek. krş. **éşek**
e. 116a/1

éşek bk. **eşek**
é. süti 81a/11
é. tézegini 60a/2, 82a/1
é.+niḡ kulaḡı çirgini 70b/11

eşibet Ar.<Far. (<**şibit**<**şivid**) Dereotu (*Anethum graveolens*).
toḥm-ı e. 66a/4

et- Etmek, yapmak. krş. **ét-**
e.-mek kerek 88a/10
ma'cūn e.-ip 141a/11
şāf e.-ip 87b/8
toḡaç e.-ip 125b/6
ma'cūn e.-mek kerek 102b/6
şāf e.-mek kerek 87b/4

ét- bk. **et-**
é.-ip 12a/4
falçık é.-ip 12a/5
ḡab é.-ip 28b/7, 55a/1, 87a/7, 88b/9, 119b/13, 125a/2
kāse é.-ip 11b/7
külçe é.-ip 119b/9
ma'cūn é.-ip 139b/4
merhem é.-ip 60b/10, 119a/12
muḡkem é.-ip 63a/7
sikencübīn é.-ip 16a/11

şāf é.-ip 49a/5, 88b/3, 116a/10
 tokaç é.-ip 32b/6, 37a/3, 115b/10
 ügre é.-ip 90b/4
 yağ é.-ken 15b/8
 şāf é.-mek kerek 87b/1 (bk. **şāf ét-**)

ét Et.
 kızıl é. 88a/4

eṭfāl Ar. Çocuklar.
 'ilāc-ı teşnegī-i e. 14b/2

etgil (<ēngil) Elbise, giysi.
 e.+idin 107a/4

eṭrāf Ar. Yanlar; çevre; yön.
 e.+ıdın 37b/10

evlecaṇ Havlıcan (*Alpinia officinarum/Alpinia galanga*).
 (→**ḥavlencān**, →**engūze**)
 e. 127b/8

evvel Ar. İlk; birinci; önce.
 e. 3a/3, 7a/5, 7b/6, 30b/10, 33b/8,
 79a/11, 87a/1, 89a/7, 97a/9, 108b/7,
 122b/10, 125b/7
 e.+ide 74b/4

evvelkı Daha önceki; bir önceki; ilki.
 e. tutқан 83a/5
 e. 124a/6

ey Kendisine söz söylenen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.
 e. 98b/3, 137b/3, 138a/8, 138a/10,
 138b/8, 138b/9, 139b/7

eyārenc-i feyḳarā [E. Yun.+Far.'dan oluşan Far. taml.] (<**eyāric-i feyḳarā/ayāric-i fayḳarā**) Birçok hastalıkta ilaç olarak kullanılan bir grup macuna verilen genel isim; terkinde ana malzemesi sabır olan müshil.
 e. 89a/13
 şufat-ı ḥubb-ı e. 89a/2

eyle- Yapmak, etmek.
 best-i cimā' e.-seṇ 141a/2

eyt- Demek, söylemek.
 e.-ken 24b/3

Eyyūb k.a. Peygamber adı.
 ḥazret-i E. 137a/8

ez Far. İçin.
 e. 11b/1

ez- Ezmek. krş. **éz-**
 e.-ip 124a/1

éz- bk. **ez-**
 é.-ip 22a/5, 37b/2, 68b/2, 69b/4,
 86a/5, 86b/9
 é.-se 26b/5

ez-berāy Far.+Far. İçin.
 e. 25b/1
 e.-ı bād-ı ḳulunc 81b/9
 e.-ı kelān-şuden-i ḳazib 103a/8
 e.-yı menfa'at-ı mi'de 115a/2
 e.-ı def'-i derd-i ser 75b/7
 e.-ı iḥrāc-ı şafrā 75a/6
 e.-ı tengī-i nefes 19b/7

ez-bey Far.+Far. (<ez-pey) Sonra;
sonrasında; ardından. krş. **ez-fey**
e.-i nezğ-i çân 79b/4

ez-cihet Far.+Far. İçin.
e.-i dirâz-şuden-i müy 60a/6

ez-fey bk. **ez-bey**
e.-i helâk 14a/9

ez in kıbal Far.+Far.+Ar. (<qabl ez in)
Bundan önce.
e. 121a/6

ezberner Far. (<erziz) Kalay.
e. 88a/8

ézil- Ezilmek.
é.-ip 82b/4, 116a/3

ezrîz Far. (<erziz) Kalay. (→raşâş,
→qal'î)
e. 130b/5

F

fâgiye/fağiye Ar. (<fâ'ıye) Nilüfer kökü;
Hint nilüferi kökü. (→nîlüfer)
f. 129a/2

fahş Far. Çiğnenmiş; yumuşak.
f. kılp 100b/10

fâhte Far. (<pahte) Pamuk.
f.+ğa 106b/5

fâhtek Far. Berberi güvercini; halkalı kumru;
halka boyunlu güvercin; halka
boyunlu kaplumbağa güvercini veya
halka güvercin; güvercin, kumru gibi
bir kuş. krş. **pâhtek**
f.+ni yağını 106b/1

fāk bk. **pāk**
f. kılp 69b/9

fağa yafurmakı Sinir otu; sinirli ot;
bağa yaprağı (*Plantago*).
f.+nı 29a/7

faķır Ar. (<faķir) “Ben, bendeniz”
anlamında kullanılan tevazu sözü.
f. 79b/4

faķlan (<paķlan) Kuzu.
f. gūştı 45a/1

falçık (<palçık<balçık) Çamur; koyu
kıvamda genellikle killi ve yapışkan
çamur.
f. étip 12a/5

fālic Ar. Felçli, felç hastası.
f. 4b/7
f.+ge 55a/4

fānîd Far. (<pānîd) Şeker; şeker kamışı.
(→şeker-i surh)
f. 127a/4, 134b/11

fārfi bk. **ferfîn**
f.+ni 81b/2

fārfi bk. **ferfîn**
f. 119a/2, 127a/9
f.+ni 75a/2
kara f.+ni 96a/11

fāriğ Ar. Uzak, rahat.
f. bolayın 98a/1

farķ [I] Ar. İki şeyin birbirinden
ayrılmasını sağlayan değişik taraf;
başkalık; farklılık.

f. 121a/7
f.+1 91b/2
farq [II] Ar. Başın tepe kısmı.
f.-1 serge 78a/7
Fārsī Ar. Farsça.
F.+de 47b/6, 50a/6
faşl Ar. Bölüm. krş. **fażıl, fażl**
f.-1 dānisten-i kārūre 7b/4
f.-1 der-beyān-ı dārūhānı 126b/4
f.-1 der-beyān-ı Loqmān 137a/2
f.-1 derd-i mafāşıl 116a/11
f.-1 devā-yı abile-i Frengī 96b/1
f.-1 dīger 2b/9
f.-1 ḥaṭar-ı bīmārḥā 9b/1
f.-1 zūkām 114a/11
f.-1 'ilāc-ı derd-i ser 10a/5
f. 2a/5, 3a/8, 3b/6, 3b/11, 4a/9, 4b/3,
5a/1, 5a/5, 5a/11, 5b/4, 6a/10, 7a/4,
8b/4, 23a/9, 23b/11, 39a/8, 45b/8,
110b/11, 131b/5, 141a/5
fat (<pat) Çabuk, hızlı.
f. 11a/11, 62b/4, 113a/3
f. bolmağay 107a/11
fat fat (<pat pat) Çabuk çabuk, hızlı hızlı.
f. 90a/2
faṭrāsāliyūn Ar.<E.Yun.
(/fuṭrāsāliyūn<baṭrāsāliyūn) Dağ
kerevizi; yabani kereviz
(*Petroselinum*
oreoselinum/Oreoselinum majus).
(→kiyāh-ı kūhī)

f. 129b/1
fāyide Ar. (<fā'ide) Fayda, yarar. krş.
pāyide
f.-i 'azm 23a/1
f. kıllur 42b/9
f. kıllmasa 84a/8
f. kıllmadı 14a/10
f. kıllur 1b/5, 14b/11, 15a/4, 15a/5,
15a/8, 15b/4, 16b/2, 22a/8, 23a/2,
30a/11, 31a/2, 40a/8, 41a/4, 42a/5,
48b/8, 50b/10, 51a/6, 51a/7, 51b/8,
61a/3, 62b/3, 85a/10, 95b/3, 132a/2,
133a/1, 135a/3
fażıl bk. **faşl**
f.-1 seḡ-i meşānī 125a/8
fażl bk. **faşl**
f. 84b/10
felāsife Ar.<E. Yun. Bir macun adı.
mā'cūn-ı f.-i kebīr 65a/3
f. 63a/8
fencegüş Far. (<fencengüş<penc-engüş)
Hayıt, ayıt ağacı (*Vitex agnus-castus*).
f. 54b/9
ferāgat Ar. Rahatlık, huzur.
f. tapğay 109a/5
ferahlık Ar.+T. Ferahlık; ferah olma;
neşeli, sıkıntısız ve tasasız olma
durumu; gönül açıklığı.
f. 140b/9
ferāmüş Far. Unutma, hatırdan
çıkarma.

f. kılmaz 110b/7
ferāmūş-güzār/ferāmūş-guzār Far.+Far.
Unutkanlık.
f.+nı 12b/9
ferāmūş-kār Far.+Far. Unutkanlık.
f. 94b/4
ferāmūşluq Far.+T. Unutkanlık.
f. 140a/9
f.+nı 133b/10
ferbih Far. Yağlı. krş. **perbih**
f. kılmaz 98a/8, 100a/8
ferc Ar. Kadın üreme organı.
f. 111a/6
f.+i 111b/1, 112b/10
f.+ige 49a/9, 71b/5, 81a/5, 106b/8,
109b/7, 111a/4, 111a/7, 111a/8,
111b/2, 111b/4, 112b/11, 113b/8,
116a/10
f.+iğa 111a/11
f.+ini 110b/11
ferfîn Far. (<perpîn) Kâfur kokulu, zencefil
türünden bir bitki; ağulu kök, ağular
kökü (*Curcuma zedoaria*). krş. **fārfi**,
fārfi (→cedvār)
f.+i 71a/2
ferfiyūn Far.<Ar. Sütleğen otu
(*Euphorbia*) ve bunun zamkı.
f. 87b/7, 94a/6, 126b/8
ferhîz bk.**perhîz**
f. kılmaz kerek 97a/6
fermān Far. Emir, buyruk.

f. kıldı 137b/8
ferzend Far. Oğul, erkek çocuk.
f. 98b/3, 73a/10, 113b/4, 113b/9
f. berse 140a/5
f.+i 78a/3, 126a/9
fetîr Ar. (<faṭîr) Mayasız hamur.
f. nān 24b/2
fevākîh Ar. Meyveler, yemişler; yaş
meyveler.
f.+est 128a/7
fey-der-fey bk. **pey-der-pey**
f. 60a/8
fıçak (<pıçak<bıçak) Bıçak.
f. 16a/2, 119a/2
f.+nı 100b/7
fîrsād Ar. Beyaz dut; tatlı dut (*Morus alba*).
(→tūt)
f. 130a/1
fîş- Pişmek.
f.-ğan bolsa 96b/8
f.-ğandır 96b/8
f.-gay 100a/3
f.-ğay 85a/8
f.-kan sarığı 40b/8
f.-kay 42b/1, 84b/5, 89a/11, 124a/4
fîşîğ bk. **fîşîk**
f. tavuğnı toğmnı sarığı 119b/4
fîşîk Olgunlaşmış. krş. **fîşîğ**
f. noğūd unı 84b/6

fi Ar. Arapça kelimelerin başına gelen ve bunlara “-de, içinde” anlamı katarak zarflar yapan ek.
f. 129b/9

fi'l-ḥāl [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
Hemen.
f. 28b/10, 33a/8, 33a/11, 71b/9

filfil Ar.<Skr. Biber; karabiber (*Piper nigrum*). krş. **filfil**
f. 140b/1
ḥabb-ı f. 66a/9
f.+ni 104a/8

filfil bk. **filfil**
f. 55a/9

filfil-i dārāz bk. **filfil-i dırāz**
f. 91a/8

filfil-i dırāz [Ar.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Uzun biber; karabibere benzer bir bitki; karabibergiller ailesinden vatanı Doğu Hindistan olan yaprak dökmeyen bir bitki (*Piper longum*). krş. **filfil-i dārāz**, **filfil-i dırāz**, **filfil-i dırāz**
f. 63b/2, 103b/7, 126b/1

filfil-i dırāz bk. **filfil-i dırāz**
f. 13a/10

filfil-i dırāz bk. **filfil-i dırāz**
f. +nı 100a/2

filfil-i esved [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Siyah biber; karabiber (*Piper nigrum*).

f. 99a/1

filfil-i gird [Ar.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Yuvarlak biber; karabiber (*Piper nigrum*). (→**murç**)

f. 103b/7, 127a/9

filfil-i siyāh [Ar.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Siyah biber; karabiber (*Piper nigrum*).

f. 54b/9

fiṣūf Ar.<E. Yun. (<**feylesūf**) Filozof.

f.+largā 65a/4

filte Ar. (<**fetile**) 1. Yaralara konulan tiftik; kanamayı durdurmak, cerahati boşaltmak için derin yaraların içine sokulan, ilaçlı veya ilaçsız steril bez.

f. kılıp 58a/2, 58a/11, 83a/7

2. Fitol; anüs, kulak, burun vb. organlara konulan donmuş yağ kıvamında ve koni biçiminde ilaç.

f.+ni 83a/9

fiş- Pişmek.

f.-key 32b/4

fişāb bk. **pīş-āb**

f.+ı 7b/11, 46a/2

fiyāle bk. **piyāle**

f. 21a/4, 73b/9

fiyāz bk. **piyāz**

kıztıl f. suyu 36a/1

f. suyunu 73a/3

foḳ (<**poḳ**<**boḳ**) Bok, dışkı.

it f.+ı 81a/1

kala f.+ını 40a/7
 kebüter f.+ını 60b/7
fū Ar. Girit sümbülü; kedi otu
 (*Valeriana/Valeriana dioscoridis*).
 tohm-ı f. est 129b/6
fucl Ar. Turp (*Raphanus sativus*).
 (→**turb**)
 f. 128a/7
fūdīne bk. **pūdīne**
 f. 22b/4, 23a/6
fūdīne-i bāġī bk. **pūdīne-i bāġī**
 f. 98a/4
fūl Ar. Bakla (*Vicia faba*). (→**cırcır**)
 f. 129a/5
fūlad Far. (<**pūlad**) Çelik.
 f. 140b/9
fulūniyyā E. Yun. Terkip adı.
 sıfat-ı f. 94a/4
funduġ Far.<E. Yun. (<**funduk**)
 Fındık (*Corylus avellana*).
 f. 134a/7
furçaġ (<**purçaġ**<**burçaġ**) 1. Bezelye
 (*Pisum sativum*).
 f.+ını 31a/4
 2. (Bakla bezelye kahve vb.) Tane.
 sarıġ f. 127a/10 (→**hulbe**)
fustuġ Ar.<Far.<E. Yun. Fıstık (*Pistacia*
vera).
 f. 134a/9
fuşur- (<**puşur**-<**bışır-**) Pişirmek.
 f.-maġ kerek 91a/6, 91b/11

f.-up 13b/3, 22b/4, 27a/4, 27a/9,
 57b/5, 60b/9, 69a/6, 78a/6, 78b/1,
 83b/1, 83b/5, 84a/6, 94a/7, 94a/9,
 96a/9, 100b/8, 118a/1, 123b/5,
 124a/6, 124b/4, 124b/9, 125a/6

fut bk. **put**

f. titremek 4b/8

f.+ları şişer 46a/3

fülüs-ı hıyārçenber [Ar.+Far.'dan oluşan
 Far. taml.] (<**fülüs-ı hıyārşenber**)
 Hıyarşenberin özü, içi. krş. **fünüs-ı**
hıyār-nı şenbez, **hıyārşenbez-i fülüs**
 f. 96b/10

fülyün E. Yun. (<**füliyün**) Kekik
 türlerinden bir bitki (*Teucrium*
polium). (→**abir**, →**cür**)
 f. 130a/2

fünüs-ı hıyār-nı şenbez (<**fülüs-ı**
hıyārşenber) bk. **fülüs-ı**
hıyārçenber
 f. 73b/7

fütün (<**pütün**<**bütün**) Bütün.
 f. 12a/2

G-Ġ

ġa bk. **ki**

ġ. 79a/3, 87a/8

ġadāre Ar. Bakır kap.

ġ. 77a/9, 77a/11

ġāhī Far. Ne zaman.

g. 123a/1

ġālib Ar. Fazla; üstün; çok.

ğ. bolsa 6a/1, 6a/3, 6a/7, 79b/11
ğ. bolur 111b/10
ğ. kılğay 141b/9, 142a/1
ğ. kılur 103a/4, 141b/2
ğ.+idin 90a/7
ğaliblık Ar.+T. Fazlalık; çokluk.
ğ.+ıdın 5a/1, 5a/5, 7b/9, 24a/2
ğ.+ıdın turur 6b/9
ğaliye Ar. Kalye-i misk olarak da
adlandırılan; misk, amber, aselbentten
terkip edilen hoş koku
(*Galiamoschata*).
ğ. 136b/6
ğalız Ar. Yoğun; koyu; ağır.
ğ. 8a/1, 8a/2, 8b/8, 132a/8
ğ.+din 78a/10
hılıt-ı ğ. 51a/2
ta'ām-ı ğ. 98b/6
ğ. bolğay 48a/5, 64b/3, 120a/15
ğ. turur 132b/8
ğ.+dür 92b/9, 132b/1
ğalızraq Ar.+T. Daha yoğun, daha
koyu.
ğ. turur 132b/9
ğalüle Far. Hap, tablet.
ğ. 94a/8, 109b/1
ğ. kılıp 13b/4, 63b/7, 65a/1, 86b/6,
112a/10, 114a/2, 117a/8
ğam Ar. Kaygı; keder; iç darlığı; üzüntü.
ğ. 140b/8
ğ.+dın 8a/8

ğār Ar. Mağara.
ğ. 137a/10
ğ.+dın 138a/5
ğargara Su veya ilaçlı bir sıvıyı ağzın
içinde sesli bir şekilde oynatıp
yutmadan tükürmek yoluyla ağzı ve
boğazı temizleme ve ilaçlama.
ğ. kılmağ kerek 2a/4, 73b/10
ğ. kılsa 74a/4
ğ. kılsa 68b/2
ğarīkūn Ar. Katranköpüğü; çayır
mantarlarından, şapkasının alt yüzü
dilim dilim ve bir halka ile çevrili
bulunan bir cins mantar (*Polyporus
igniarius/Agaric*).
ğ. 1b/1, 20a/6, 41a/1, 89a/4, 96b/2,
126b/11, 118a/6, 124a/10
ğ.+nı 64b/9, 86b/4, 88b/9
ğ.-ı puhte 20a/10
ğāv Far. Öküz, sığır.
gūşt-ı g. 132a/8
mağz-ı sāk-ı g. 79a/7
şīr-i g. 132b/7
ğāv-ı kūhī [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Dağ sığırı, dağ öküzü; dağ
keçisi; sığın geyiği.
gūşt-ı g. 132b/1
ğāvāc Far. Bir öküz, sığır.
sergīn-i g. 136b/10
ğāvezs-i zevd [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] (<gāvers-i zerd) Sarı darı.

g. 131b/8
ğavṭ Ar. (<ğavṭa-ḥār) Dalma, batma.
ğ. yegey 42a/9
ğävzebân/gävzubân Far.+Far. Sığırdili otu
(*Anchusa officinalis*).
g. 76a/10, 126b/10, 131a/8
ğaynalı Kuru erik.
ğ. 126b/7
ğayr Ar. Başka bir kimse, başkası.
ğ.+mı 83b/10
gelü Far. Boğaz.
‘ilâc-ı derd-i g. 30a/4
gendenâ Far. Pırasa; frenk soğanı
(*Allium ampeloprasum*). krş. **gendene**
(→**bezzü’l-kürrât**)
g. 31a/10, 124b/7, 127b/3
toḥm-ı g. 66a/6, 124b/3
g. suynı 125a/1
g.+mı suyu 124b/8
toḥm-ı g.+st 129b/8
gendene bk. **gendenâ**
g. 66a/5
gendüm Far. Buğday (*Triticum*
aestivum).
g. 131b/6
gerden Far. Boyun.
g.+ige 125b/8
germ [I] Far. Sıcak.
g. 7a/10, 92b/9, 110b/11, 111b/1,
128a/8, 128b/11, 129a/1, 129a/8,
129b/3, 129b/5, 129b/8, 129b/10,

129b/11, 130a/7, 130a/9, 130b/3,
130b/5, 130b/8, 130b/9, 130b/10,
130b/11, 131a/1, 131a/4, 131a/5,
131a/10
büzzür-ı g. 44b/3
sersân-ı g. 79a/9
şifat-ı büzzür-ı g. 44b/4
g. bolsun 100b/10
g.+est 128a/10, 128b/5, 130a/1,
130a/2, 130a/6, 130b/10
g. turur 7a/7
germ [II] [?] Kereviz.
berg-i g. 125a/8
germ germ Far. Sıcak sıcak.
g. 24a/6
gerne Far. Aksi takdirde, yoksa.
g. 78a/3
gev-berre Far.+Far. Geyik yavrusu.
gevher-i g. 22a/10
gevher [I] Far. Maya, kursak mayası;
hayvanın midesinden alınan yoğurt ve
peynir mayası. (→**māye**)
g.-i buzḥāla 22a/10
g.-i gev-berre 22a/10
gevher [II] Far. Bir şeyin özü, aslı, kökü.
g.+i 25a/7, 86b/11
g.+ige 86b/10
gezengübîn Far. Kudret helvası; ılgın
ağacının üzerinde oluşan bal
kıvamında tatlı ve yapışkan madde.

(→engübīn [II], →gülķand,
→terencübīn)
g. 135a/5

gezer Far. Havuç (Daucus carota).
(→toħm-ı zerde)
g. 128a/9, 135b/10
toħm-ı g. 141a/9

ġidā bk. ġızā
ġ. 3a/4

ġızā bk. ġızā
ġ.+nı 57b/7, 118a/10, 122b/6

ġızā Ar. Besin, gıda. krş. ġidā, ġızā
ġ.-yı lezīz 21b/2
ġ. 94a/9, 121a/6, 122a/1
ġ. kılmaġay 33b/10
ġ. kılmaķ kerek 45a/1
ġ.+ge 54b/2
ġ.+ġa 43a/8, 46a/8, 47b/2, 50b/10,
62a/6, 63b/8, 90b/3, 116b/3, 117a/4,
122b/2, 122b/4, 126a/3
ġ.+sıġa 17b/4, 81b/2

ġızā-yı laťif [Ar.+Ar.'dan oluřan Far.
taml.] (<laťif-ġızā) Hafif yiyecek;
kaşık diyeti.
ġ.135a/2
ġ.+dūr 131b/7
ġ. turur 133a/7

ġil Far. (<ġil) 1. Su ile ıslanmış toprak,
balçık. 2. Lüleci amuru, kil.
g. 134b/7

ġil-i Ermenī [Far.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] Kilermeni; eskiden eczacılıkta
kullanılan, siyaha çalar kırmızı renkte,
yumuşak ve yaġlı bir çamur, bir çeşit
kil.
g. 67b/6, 115b/7

ġirān Far. Aġır.
g. bolsa 78a/1

ġird Far. Yuvarlak.
lete-i g. turur 126b/5

ġiriftār Far. Tutulmuş; yakalanmış.
g. bolġay 140a/6
g. bolmadı 82a/2
g. bolsa 29b/4, 125a/11
g. bolur 140a/4

ġubeyrā Ar. İġde aġacı ve bu aġacın
meyvesi (Elaeagnus). (→sincid,
→igde)
ġ. 22b/10, 127b/10, 134a/11

ġügürřk Far. (<ġügird) Kükürt, sülfür.
g. suyıda 71a/4

ġük Far. Kurbaġa. (→zıfda)
g. 131a/6

ġülık Far. (<ġülek) iek; iek hastalıġı.
g. ıkmasdın 26a/6

ġüre Far. Olgunlaşmamış üzüm; koruk. krş.
ġüze
ġ. 133a/4

ġüsāle Far. (<ġüsāle) Buzaġı.
g.+ni zekerini 99a/6
ġüřt-ı g. 132a/8

ğusl Ar. Yıkanma.
ğ. kılmak gerek 42b/8

guşt bk. **gūşt**
g. 85a/1

gūşt Far. Et. krş. **guşt**
g.-1 buzğala 17b/5, 132a/6
g.-1 gāv 132a/8
g.-1 gāv-1 kühī 132b/1
g.-1 gūsāle 132a/8
g.-1 kebūter 132b/2
g.-1 keklik 132b/4
g.-1 murğ-1 civān 132b/1
g.-1 şadef 30b/3
g. 8a/11, 88a/3
g. türetmegini 49b/7
g.+dın 99b/11
g.+1 6a/3, 17b/5, 21b/2, 118a/10
éçki g.+1 97a/6
eçkü g.+1 132a/5
faqlan g.+1 45a/1
h̄orūs g.+1 62a/9
kelle g.+1 97a/6
kolan g.+1 132a/9
koy g.+1 46a/9, 132a/3, 132a/4
mozay g.+1 132a/7
tavuğ g.+1 46a/8
tavuşkan g.+1 132a/11
téve g.+1 132a/9
g.+1 kaçgen bolsa 56b/8
éçki g.+1dın 97b/6
kağ g.+1dın 97b/7

uy g.+1dın 97b/6
g.+ını 117b/7
g.+lar 132a/6
g.+lardın 132a/3
g.+nı 94a/1, 102b/6, 102b/8
sağlık g.+nı 132a/5

gūyā Far. Sanki

g. 141a/2, 141b/2

gūyend Far. “Derler.” anlamına gelen ifade.

g. 127b/9, 129a/6, 129b/5, 129b/6, 130a/4, 130a/11, 130b/3, 130b/6, 131a/1, 131a/2

gūze bk. **gūre** (→**hışırım**)

ğ.+st 128a/7

gūdāz Far. Yumuşak. krş. **gūzār**

g. kılıp 63b/1

gül Far. 1. Gül.

kızıl g. 24a/4, 31a/4, 31b/7, 37a/1, 37a/7, 118a/6

sarığ g. 67b/9

şufat-ı ruğan-ı g. 89b/3

g. suyu 60b/2

g. uruğı 121a/9

g. yağı 11b/8, 14b/5, 14b/8, 15a/6, 30a/8, 49b/9, 57a/8, 72a/11, 78b/10, 79a/5, 79a/7, 80a/5, 97b/10

g. yağını 61b/4, 78b/11

sarığ g. yağını 59a/8

g.+ni 105b/9

kızıl g.+ni yıldızını 105b/8

ruġan-ı g.-i yāhte 111a/6
2. Çiçek.
g.-i bābūne 82b/8, 111a/6
g.-i benefşe 61a/9, 66b/11, 67a/11,
74b/5, 76b/11, 120b/4, 120b/10
g.-i benefşedin 77b/2
g.-i ĥatmī 93b/6
g.-i kişnīz 20b/4
g.-i māderān 128b/1 (→**necāsef**)
g.-i merdūd 49a/11
g.-i nilūfer-i deryāi 55b/10
g.-i nilūfer-i deryāi 18a/9, 92a/6
bustān-fürüş g.+niş suynı 70b/4
enār g.+i 128a/6 (→**cülnār**)
enār g.+ini 31b/1
enārni g.+ini suynı 126a/8
gül-i gez [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Ilgın ağacının çiçeği.
(→**yulġun çiçek**)
g. 95a/6, 127a/1
gül-i ĥīr [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] (<**gül-i ĥīrī**) Mantı çiçeği;
şebboy çiçeği (*Matthiola/Erysimum*
cheiri). krş. **gül-i ĥīz** (→**ebū 'als**)
g. 75b/11
gül-i ĥīz bk. **gül-i ĥīr**
g. 128b/6
gül-i sīrh bk. **gül-i surĥ**
g. 46b/6, 87a/6

gül-i surĥ [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Kırmızı gül (*Rosa gallica*). krş.
gül-i sīrh, gül-ni surĥ
g. 23a/5, 25b/5, 32b/1, 32b/9, 50a/1,
53b/5, 62b/5, 67b/9, 75a/8, 77a/5,
90b/7, 94b/9, 95b/9, 96a/2, 116b/7,
116b/11, 119b/8
ķuruġ g. 89b/6
toĥm-ı g. 111a/9, 129a/6
vuruķ-ı g. 38b/9
g.+nı 70a/5, 74a/2, 89b/4
gül-ni surĥ bk. **gül-i surĥ**
g. 80a/8
gülāb Far.+Far. Gül suyu; gül şerbeti.
g. 5a/8, 5b/9, 11a/4, 25b/5, 35a/8,
38b/10, 58a/7, 63a/1, 67b/7, 68a/8,
69b/7, 85b/3, 90a/6, 96b/9, 111a/11,
116b/2, 123a/9
g. suyu 120b/2
g.+ġa 117a/3
g.+nı 59a/3, 75a/2
gülķand/gül-ķand Far.+Ar. Kudret
helvası; balla gül yaprağından yapılan
bir tatlı. (→**gezengübīn, →engübīn**
II)
g. 41b/2, 116b/6, 135a/5
g.+nı 81b/1
gül-nār Far. Nar çiçeği (*Punica granatum*).
(→**cülnār, →enār-ı gül**)
g. 90b/7
güncişk Far. Serçe.

zebān-ı g. 139b/3
g. mağzı 141b/11
güng Far. Dilsiz.
g. bolğan bolsa 85a/9
gürde Far. Böbrek.
g.+ni 80b/1, 99b/4
güşāde Far. Açılmış; açık; ferah.
g. bolur 106b/9
g. kıılır 45b/6, 49a/2, 99b/3
güvāriş Far. Hazmı kolaylaştırmak ve
diğer rahatsızlıkları gidermek için bal
veya şekerle karıştırılmış bir ilaç,
macun.
g.-i zīze 91a/6
g.-i ‘ūd 91a/6
şıfat-ı g. 91a/1
güzār bk. **güdāz**
g. bolur 77b/4

H-Ĥ-Ĥ

ĥāʿce Far. Efendi; sahip.
ĥ.-i ĥaĥīkīdursen 137b/4
ĥ.-i mecāzīgā 137b/3
Ĥāʿce **Ĥađı/Ĥāʿce** **Ĥađı** k.a. Metinde adı
geçen hekimlerden biri.
mücerrebāt-ı Ĥ.+dın turur 53b/3
ĥāh Far. İster ... ister; ya... ya da.
ĥ. 35a/8, 53b/10, 53b/11, 75b/7,
75b/8, 84a/5, 84a/6, 120a/5, 120a/6
ĥāhla- Far.+T. İstemek.
ĥ.-r 2b/4, 2b/6, 2b/8
ĥ.-r men 137b/9, 138a/1

ĥ.-sa 59b/10, 114b/10
ĥ.-sağ 95b/11, 97b/11, 99a/5, 110b/6,
137b/7, 139a/4
ĥ.-lamay 9b/5
ĥab Ar. Hap; hap şeklinde ilaç. krş. **ĥabb**
(1)
ĥ. 124a/9
şıfat-ı ĥ. 88b/5
ĥ. étip 28b/7, 55a/1, 87a/7, 88b/9,
119b/13, 125a/2
ĥ. kıılıp 20a/8, 20b/1, 25b/8, 26a/4,
27a/10, 32b/10, 32b/11, 36a/7, 40b/7,
51b/8, 113b/7, 118b/7
ĥ.+nı 51b/3, 113b/7
ĥ. kıılmaq kerek 89b/3
ĥabb Ar. 1. bk. **ĥab** krş. **ĥubb**
ĥ.-ı kıoyan 28b/5
şıfat-ı ĥ.-ı zaĥab-ı şıĥĥat 87a/5
2. Tohum, çekirdek; tane; meyve.
ĥ.-ı belesān 89a/3
ĥ.-ı filfil 66a/9
ĥabbü'l-as bk. **ĥabbü'l-as** (→**mürūd-**
dāne)
şerbet-i h. 47b/6
ĥabbü'l-as [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
(<**ĥabbü'l-ās**) Mersin ağacı meyvesi.
krş. **ĥabbü'l-as** (→**toĥm-ı mürüt,**
→**mürūd-dāne**)
ĥ. 22b/7, 26a/8, 119b/3, 127b/8,
130a/7
şerbet-i ĥ. 119b/4

ḥabbü'l-ġār [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]

Defne ağacı meyvesi.

h. 127a/6

ḥabbü'l-ḳarḥ [I] [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar.

taml.] (<ḥabbü'l-ḳar'>) Kabak

çekirdeği şeklinde ince bağırsakta

bulunan kurtlar; bir tür bağırsak

paraziti. (→kedū-dāne)

h. 93a/3

ḥabbü'l-ḳarḥ [II] [Ar.+Ar.'dan oluşan

Ar. taml.] (<ḥabbü'l-ḳar'>) Kabak

çekirdeği. (*Pumpkin seed*).

h. 130a/7

ḥabbü'l-melik [Ar.+Ar.'dan oluşan

Ar. taml.] (<ḥabbü'l-mülük>)

Sütleğen otu ve bu otun tohumları

(*Euphorbia lathyris*). [Bazı

kaynaklarda kiraz; bazı kaynaklarda

sütleğenin bir çeşidinin (*Croton*

tiglium) tohumu olarak geçmektedir.]

krş. ḥabbü'l-melik (→māhū-dāne)

h. 1b/3, 89a/5

h. turur 128a/4

ḥabbü'l-melik bk. ḥabbü'l-melik

h. 41a/3

ḥabbü'n-nīl [Ar.+Far.'dan oluşan Ar.

taml.] Çivit otu tohumu; mavi su

zambağı tohumu. (→ışk fiçek)

h. 89a/5, 89b/1, 93a/1, 126b/11,

130a/6

ḥabbü'r-reşād [Ar.+Ar.'dan oluşan

Ar. taml.] Tere tohumu; su teresi

tohumu; acı tere tohumu. (→toḥm-ı

tere-tīz)

h. 66a/5, 127b/11

ḥabbü's-su'āl [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar.

taml.] Öksürük ilacı.

h. 78b/2

ḥabbü't-turşā [Ar.+Far.'dan oluşan

Ar. taml.] Kuzukulağı tohumu.

(→bezrü'l-ḥummās)

h. 129b/6

Ḥabeş y.a. Habeş.

H. 137a/4

ḥacāmat Ar. Vücudun herhangi bir

bölgesinden şişe ya da boynuz ile

toplanmış kan alma. krş. mecāmat

h. kılmak kerek 37b/10

h. kılmak kerek 37b/8, 125b/8

ḥācet Ar. İhtiyaç.

h. 55b/1

be-vakt-i h. 11b/11

h. bolmağay 139a/1

h. bolmasun 98b/4

h. kılmak 101a/8

h. tüşmegey 99b/7

h.+i tüşmegey 102a/10

ḥadd Ar. Sınır; ölçü.

h.+idin 104b/8

h.+idin aşsa 28a/9, 36b/9

ḥādım Ar. Kesme; uzaklaştırma.

h. kıldurup 24b/4
hafakān Ar. Yürek oynaması; kalp sıkışması; çarpıntı.
h. 5a/3
h.+ğa 136b/8
nāfi[‘]-i h. turur 135b/7
Hāfız Kuḥkī k.a. Metinde adı geçen hekimlerden biri.
H. 82a/10
hafif Ar. (<ḥāzaf) Olgunlaşmamış kavun; küçük kavun. (→ḥarbūze-i nā-resīde)
h. 130a/11
hafz Ar. (<afş) Mazı (*Thuja*). (→māzū)
h. 128b/3
ḥaḳīḳī Ar. Gerçek.
ḥā[‘]ce-i h.+dursen 137b/4
ḥakim bk. ḥakīm
h. 102a/3
ḥakīm Ar. Hekim, tabip. krş. ḥakim, ḥākim, ḥākīm
h. 137a/2, 137a/6, 137a/9, 138b/1, 139a/5
ḥākim bk. ḥakīm
h. 9b/1, 39a/8, 39a/9, 39a/10, 39a/11, 57b/8, 99a/4, 99b/6, 101a/7, 102a/3, 125b/2, 139b/5
h.+ğa 138a/2
ḥākīm bk. ḥakīm
h.-i ḥāzīḳ 138b/8
ḥākister Far. Kül.

h.-i ḳayşūm 11b/1
ḥal Ar. (<ḥall) Karıştırma; eritme; yumuşatma.
h. kılp 11b/4, 12b/8, 13a/10, 13b/3, 13b/10, 14a/5, 14a/6, 14b/1, 14b/8, 14b/11, 15a/3, 15a/6, 16a/1, 17b/8, 17b/11, 18a/4, 19a/2, 21b/7, 23b/1, 25b/6, 26b/1, 26b/7, 33a/5, 34a/9, 34b/10, 36a/2, 39a/3, 40a/7, 40b/11, 43b/10, 45b/5, 49a/4, 53b/7, 57a/1, 57b/6, 58a/7, 58a/10, 59a/5, 59b/5, 59b/7, 60a/8, 60a/11, 60b/3, 60b/6, 61b/6, 63a/1, 63b/2, 64a/11, 65a/1, 66b/6, 67b/7, 69b/3, 70a/10, 72a/2, 78b/3, 79a/2, 79a/5, 79a/8, 80a/5, 81a/1, 81a/9, 81b/7, 83a/7, 86a/8, 86b/6, 86b/7, 88a/10, 88b/2, 89b/3, 90a/1, 90a/6, 92b/4, 93a/3, 94a/8, 94b/1, 94b/7, 96a/6, 96b/1, 99a/7, 99b/1, 100b/2, 100b/9, 103a/3, 103b/4, 103b/11, 105a/1, 105a/4, 105b/2, 105b/9, 106a/7, 108a/1, 108a/3, 108a/7, 108b/2, 109a/2, 109a/6, 109b/1, 111a/3, 111b/3, 111b/5, 112a/2, 112a/6, 113a/6, 113a/8, 114b/6, 115a/7, 115a/10, 116a/10, 116b/3, 116b/5, 117a/3, 117a/8, 118b/1, 119a/4, 119a/7, 119a/9, 120b/2, 121a/10, 123b/9, 124b/1, 124b/9, 140b/3, 141a/10, 141a/11, 141b/8, 142a/1

h. kılmak gerek 91a/5
h. kılsa 49a/10, 111b/1
hāl Ar. Durum; davranış; tavır; tutum.
h. 79b/3
h.+iğa 139a/1
h.+imğa 137b/11
hal Ar. (<hāl) Sirke. (→sirke)
h. 130a/10
halāş Ar. Kurtulma, kurtuluş.
h. bolay 39b/4
h. bolur 95a/9
hale Far. Bir sancı, ani bir acı zonklaması.
h. 75a/4, 92a/2
‘ilāc-ı h. 32a/11
h. turgen 32b/4
h. turğan 33a/6, 84b/9
h. turğan bolsa 33a/4, 75b/5, 84b/8,
120b/8
h. tursa 67a/10
h.+ge 83b/2
halhāl bk. **tal** [1]
h.+ğa 134a/10
halile-i zerd bk. **helile-i zerd**
pōst-ı h. 118a/5
halq Ar. Boğaz.
h.+ıda 73b/6
halta Ar. (<halīta) Çuval; kese; çanta.
h.+ge 55a/11
hām Far. Ham, çiğ; pişmemiş;
olgunlaşmamış.
h. 100a/2, 121b/3

hamām [I] Ar. Güvercin. (→kebüter
tohmı)
h. 102a/2
hamām [II] Ar. (<hammām) Yıkanılacak
yer.
h.+da 97a/4
h.+ğa 57b/6
hāmīle Ar. 1. Hamile, gebe, yüklü.
h. 77b/7, 78a/1
h. bolmağnı 77b/7
h. bolur 77b/11
h.+ni 77b/11
h. turur 77b/9
2. Yük; rahimdeki çocuk.
h. 78a/1
h.+sini 59b/11
hamir bk. **hamīr**
h. kılıp 97a/2
hamīr Ar. Unun su ile yoğrulmasından
meydana gelen, sıvı ile katı arası
yumuşak madde; bu kıvamdaki
herhangi bir karışım. krş. **hamir**
h. 12a/4, 84b/3, 85a/8, 89a/11, 96b/8,
124a/3, 124a/6
h. kılıp 5b/6, 11a/4, 19a/2, 19a/7,
20b/7, 26a/4, 28b/6, 32b/2, 38b/10,
40b/1, 40b/6, 54a/10, 81b/2, 87a/7,
88b/9, 119b/13, 122a/4, 124b/1,
124b/8, 125a/2
h. kılsa 33b/5
h.+ğa 89a/11, 124a/3

h.+ini 53b/8
h.+ni 85a/7, 85a/8, 99b/10, 122a/5,
124a/4
h.+niñ 33b/5
hamuş bk. **kamuş**
h.+niñ 62a/11
hāmyāze Far. (<**hāmyāze**) Ağzın açık
olması; esneme.
h. 90a/7
hanāzīr Ar. Bir tür çıban; sıraca.
h.-i kebūdğa 19a/3
h. 18b/8
nev'-i dīger-i h. 19a/4
hāñend Far. “Okunur, söylenir.”
anlamına gelen ifade.
h.-i ū 129a/11
h. 128b/5, 129a/3, 130a/2, 130a/4,
130a/8, 130b/7, 130b/8, 131a/6
hankül Hankil, şakakıl; yabani havuç
(*Pastinaca sativa*). (→**şakākul**)
h. 131a/2
hançal Ar. Ebucehil karpuzu; it
hıyarı; it kavunu; acı hıyar(*Citrullus*
colocynthis). (→**harbūze-i segek**)
h. 127a/2
tohm-ı h. 87b/7, 89b/2, 124a/11
har Far. Eşek.
şīr-i h. 43a/7
harāb Ar. Harap, berbat.
h. kıılır 114b/3
harāhat bk. **harāret**

h.+i 49b/10
harām Ar. İslam dinine göre yasaklanan,
helal olmayan şey.
h. 140a/6
harāret Ar. Hararet, ısı; vücut ısısı;
sıcaklık. krş. **harāhat, herāret**
h.-i ciğer 44a/1
h.-i ten 95b/6
h. 17a/7, 135b/5
h.+i 132a/6
h.+i 62a/7, 67b/5
sīne yā dil h.+i bolsa 95b/4
sīnede h.+i bolsa 20a/9
cigerni h.+ige 134b/10
h.+ni 20b/2, 133b/11, 134a/1
sīne h.+ni 95b/6
harātin bk. **harātin**
h.+ni 103a/8
harātin Ar.<Far. (<**harātin**) Kurt; yer
kurdu; toprak solucanı. krş. **harātin,**
tarātin (→**yer kurutu**)
h. 50a/6
h.+ni 50a/7
harbağ-ı siyāh [Ar.+Far.'dan oluşan
Far. taml.] Karacaot; karaçöpleme otu
(*Veratrum nigrum*).
h. 127a/3
harbūze Far. Bir çeşit kavun.
h.-i nā-resīde 130b/1
tohm-ı h.-i nīm-kūfte 44a/4
h. 134b/5, 134b/6

toħm-ı ħ. 45a/10, 50a/9

ħarbūze-i segek [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] (<**ħarbūze-i seg**) İt kavunu; kabak kavun; Ebucehil karpuzu; it hıyarı; acı hıyar (*Citrullus colocynthis*). (→**ħanzal**) ħ. 127a/2

ħardal Ar. Hardal otu; yabancı hardal otu (*Sinapis alba/Sinapis arvensis*). (→**toħm-ı kıçı**) ħ. 127b/5

ħareket Ar. Hareket, devinim; kımıldanma. ħ. kılmak 3a/4 ħ.+ke 121b/2

ħarfe'd-ďād [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] (<**ħarfü'd-ďād**) Zad/dad harfi. ħ. 131a/6

ħarfe'ş-şād [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] (<**ħarfü'ş-şād**) Sad harfi. ħ. 131a/4

ħarfi'd-dāl [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] (<**ħarfü'd-dāl**) Dal harfi. ħ. 130b/2

ħarfi'l-ħā [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] (<**ħarfü'l-ħā**) Ha harfi. ħ. 130a/5

ħarfi'r-rā' [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] (<**ħarfü'r-rā'**) Ra/re harfi. ħ. 130b/3

ħarfü'ş-şīn [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] Şin harfi. ħ. 131a/1

ħargūş Far. Tavşan. māye-i ħ. 22a/9

hari (<**héré/ari**) Arı. krş. **heri** h. 42a/11

hārī [?] (<**ħarī**) Hafif taş. h. 116a/6

ħarīş Ar. Aşırı istekli, hırslı. ħ. bolsa 139b/10

ħarīş Far. Kaşıntı; alerjik cilt hastalığı. ħ. 71a/6 ħ.+bi 85b/5

ħarķu'n-nār [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] Ateş yanığı. ħ. 15a/1

ħarķu'l-bevl bk. **ħurķatü'l-bevl** (→**süzek**) ħ. 53b/10

ħarķūla Far. Sinir otu; sinirli ot; bağa yaprağı; kuzudili otu (*Plantago*). (→**lisānü'l-ħamel**, →**keşmīr yafrağı**, →**toħm-ı zūf**) ħ. 127b/7 berg-i ħ. 22a/6 lecāb-ı ħ. 22a/8

ħarmel Ar. Üzerlik (*Peganum harmala*). (→**hezāsend**) ħ. 128b/3

ħarūfi'z-za' [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] (<**ħarfü'z-zā'**) Za/ze harfi.

h. 130b/7
haşba Ar. Kızamık hastalığı.
h. 121b/9, 121b/10, 121b/11, 122b/7,
122b/11, 123a/2
cüllāb-ı h. 123a/6
h. çıkarsa 36b/2
h. çıkısa 28a/6
h.+ge 122a/10
h.+ğa 123a/5
h.+sıda 61b/3
hasek Far. Demir diken (Tribulus
terrestris). krş. **haşek** (→oğrı tiken)
h. 124b/7, 127b/9
mağz-ı h. 125a/9
haşek bk. **hasek**
h. 66b/2
hāşıl Ar. Ortaya çıkan, meydana gelen şey.
h. bolğay 112a/11
h. bolur 140b/9
h. kıılır 134a/2
hāşiyye Ar. (<hāşşa) Özellekle.
h. 47a/7
hāşiyyet Ar. 1. Nitelik, meziyet.
h.+i 135a/8
h.+ini 138a/9
h.+niñ 138b/8
h.+lerini 138a/7
2. Etki; fayda, yarar.
h.+i 80b/9
h.+ini 65b/2, 84b/1, 138b/11
hāşiyyetlik Ar.+T. Faydalı, yararlı; etkili.

h. bolmas 98b/7
hasta Far. Hasta.
h. bolsa 56b/10
h. bolğan bolsa 118b/2
hāşā Ar. Dağ kekiği; yabani kekik
(Thymbra capitata). (→pūdine-i
kūh)
h. 130a/6
haşhāş Ar. Haşhaş (Papaver somniferum).
(→köknār)
h. 127b/4, 131b/9
şifat-ı rubb-ı h. 114b/4
şire-i h. 51b/6, 128b/2
h. suynı 114b/11
h.+nı 48a/2
pōst-ı h.+nı 80a/8
haṭā Ar. (<haṭā') Hata, yanlış; yanlışlık.
h.+nı 142a/8
haṭar Ar. Tehlike.
h.-ı 'azīm 114b/2
faşl-ı h.-ı bīmārḥā 9b/1
h.+dur 2a/10, 2a/11
h. turur 9b/4, 122b/5
hāṭır Ar. Akıl; zihin; hafıza.
h.+ımğa 79b/6
h.+ığa yetti 79b/4
h.+ını 94b/4
haṭīm bk. **haṭmī**
h. 130a/9
toḥm-ı h. 48b/3
haṭm Ar. Sona erdirme, bitirme; son, bitiş.

h.+ide 142a/8
ḥaṭmī Ar. Hatmi çiçeği (*Athaea officinalis*).
krş. **ḥaṭīm** (→**aḳ lāle**)
h. 79a/3, 126b/4
gül-i h. 93b/6
ḥatun Hatun, kadın; eş.
h. 105b/4, 107a/6, 109a/3, 109a/4,
140a/1, 141a/1, 141b/6
h.+ları 140a/11
havā Ar. Hava.
h. 3a/3
h.+nı 61b/10
havançe Far.+T. Havan, döveç.
h.+ğa 124b/5
ḥavāş Ar. Özellikler.
h.-ı ma'cūn 139b/5
h.-ı tarāṭin 50a/4
nev'-i dīger-i ma'cūn-ı h.-ı kuvvet-i
bāh 141a/8
ḥavīz Ar. (<**ḥavz/ḥavuz**) Havuz.
h. 29a/7
ḥavlencān Far. Havlıcan (*Alpinia officinarum/Alpinia galanga*). krş.
ḥavlicān, ḥavlıncān (→**engūze, →evlecaṅ, →kıızıl çaçke**)
h. 114a/6, 115a/4, 127a/9
ḥavlicān bk. **ḥavlencān**
h. 66a/6
ḥavlıncān bk. **ḥavlencān**
h. 55a/10

ḥayāl-i fāsīd [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Kötü rüya.
h.+lerni kılmak 40a/4
ḥāye-i neheng [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Timsah hayası. (→**saḳzū**)
h.+est 130b/9
ḥayl Ar. (<**ḥayl**) Güç, kuvvet.
h. bolsa 3b/10
ḥayvān Ar. Hayvan.
h.+nı 132b/6
ḥayvānāt Ar. Hayvanlar.
māye-i h. 22a/9
h.+nı 33b/1, 81a/10
h.+nı 74a/10
ḥayz Ar. Âdet olma, regl olma, aybaşı.
h. 71b/5, 140a/2
şehvet-i h. bolğay 140a/4
h. körgen 78b/7
h.+ı 29a/1, 34a/11, 34b/4, 49a/6, 67b/9
h.+ı bağlansa 49a/1
h.+nı 78b/8
h.+u arınganda 77b/10
ḥazer Ar. Sakınma, çekinme; korkma.
h. kılmak kerek 22a/11
ḥāzıḳ Ar. Usta, maharetli.
ḥākīm-i h. 138b/8
ḥükemā-yı Hindüstān-ı h.+larını 110b/10
ḥazm bk. **hażm**
h. bolmaslığı turur 86a/10

hazm bk. **hazm**
h. kıılır 99a/4

hazım bk. **hazm**
h. bolur 131b/8

hazm Ar. Hazım, sindirim. krş. **hazm**,
hazım, **hazım**, **hezim**
h. bolur 132b/6

hazret Ar. Saygıdeğer; saygı, hürmet
maksadıyla büyüklere verilen unvan.
h.-i ‘Alī 98a/10, 98a/11
h.-i Bilāl 83b/11
h.-i Emīr 98b/3
h.-i Eyyüb 137a/8
h.-i İmām 98b/2
h.-i İmām Hüseyin 98a/11
h.-i İskender 26b/11
h.-i Loqmān 137a/6, 137a/10, 138a/2,
138a/8, 138b/1, 138b/10, 139a/1
h.-i Muhammed Mustafā 113b/10
h.-i Loqmānga 138a/6
h.-i peygamber 84a/1
h.-i risālet-penāh 83b/6

heft endām Far.+Far. Yedi organ; baş,
göğüs, karın, iki el, iki ayak.
h.+ı 92a/5

hefte Far. Hafta; birbiri arkasına gelen yedi
günden ibaret zaman bölümü.
h. 111b/9
h.+ğaça 97a/5, 97b/4
h.+de 99b/6
h. 42b/11

helāk Ar. Perişan olma; harap, bitkin
duruma gelme; mahvolma; ölme. krş.

helāket (1)
ez-fey-i h. 14a/9

helāket 1. bk. **helāk** 2. Felaket.
h. 25a/5

helāyūn bk. **helyūn**
tohm-ı h.+ını 141a/9

helile Far. Helile ağacı ve bu ağacın
meyveleri (*Terminalia*).
pōst-ı h.-i zerd 86a/3
h. 38a/4, 86b/7, 115a/7
pōst-ı h. 13a/11, 63b/3
sarığ h. 38a/3
kara h.+ni 141a/6

helile-i erzed bk. **helile-i zerd**
pōst-ı h. 88b/6

helile-i zengī [Far.+Far.’dan oluşan
Far. taml.] Helile ağacının meyvesi;
kara helile (*Terminalia chebula*).
h. 12a/10

helile-i zerd [Far.+Far.’dan oluşan Far.
taml.] Helile ağacının meyvesi; sarı
helile (*Terminalia citrina*). krş. **halile-**
i zerd, **helile-i erzed**, **helile-i zürd**
h. 76a/11, 87a/5, 89a/13, 119b/12
pōst-ı bīh-i h. 77a/3
pōst-ı h. 87a/5
pōst-ı h.+ni 77a/7

helile-i zürd bk. **helile-i zerd**
h. 28b/5

pōst-ı h. 75a/7
helmūn bk. **helyūn**
toḥm-ı h. 66a/1
helyūn Far. Kuşkonmaz (*Asparagus officinalis*). krş. **helāyūn**, **helmūn** (→**mār-çūbe**, →**mār-giyā**)
h. 128a/3
hem Far. Hem; dahi; de; bile.
h. 2a/10, 2b/4, 9b/4, 9b/7, 9b/10, 10a/1, 10a/3, 13a/6, 18a/5, 22a/7, 23b/10, 29a/11, 30a/3, 30a/10, 32b/5, 33a/1, 33b/2, 35a/8, 36a/3, 36b/8, 37b/1, 37b/3, 37b/5, 38b/3, 38b/5, 40a/8, 46a/9, 49b/5, 51a/7, 51a/9, 53a/4, 54b/3, 57b/11, 58a/10, 58b/6, 62a/6, 62b/4, 63a/9, 64a/1, 65a/4, 69b/9, 72a/5, 73b/11, 74a/1, 76b/7, 77b/8, 78a/10, 79a/1, 79a/6, 79b/9, 80b/2, 81a/11, 81b/6, 83a/3, 84a/6, 89a/6, 90b/3, 95b/1, 96b/8, 98a/8, 98b/5, 99b/8, 100a/1, 101a/1, 101a/10, 102a/11, 102b/9, 102b/10, 103a/4, 103a/7, 104a/9, 104b/4, 104b/5, 104b/6, 105a/5, 105b/3, 105b/6, 105b/8, 105b/11, 109a/6, 110a/9, 112a/4, 116b/6, 117b/1, 117b/8, 117b/9, 117b/10, 117b/11, 118b/4, 118b/9, 119a/2, 120a/8, 121a/4, 121a/6, 124a/5, 124a/7, 127b/9, 129a/6, 130a/4, 132a/2, 132a/10, 133a/6, 134a/1, 135a/8,

135a/11, 135b/1, 135b/4, 135b/7, 135b/11, 139a/3, 140a/7
heme Far. Bütün, hep; hepsi, cümle.
h. 28a/10, 39a/6, 88b/2, 93a/7, 108a/8, 120a/8, 120a/12, 132a/3, 132a/6
h.+din 82a/6
h.+lerni 49b/5
h.+ni 17a/11, 18b/5, 21b/6, 53b/5, 88b/5, 88b/8, 93a/2, 94a/7, 100a/1, 117a/7, 124b/1
h.+si 4a/8, 4b/3, 4b/11
h.+siğa 19b/3
h.+sini 11a/4, 13b/3, 20a/2, 20a/8, 20a/11, 20b/6, 56a/8, 56b/5, 63b/5, 86b/5, 87a/7, 89a/6, 91a/4, 95a/3, 103a/4, 103b/10, 111a/10, 112a/4, 116b/8
hemīşe Far. Daima, her zaman.
h. 20b/1, 98b/9
hemrāh Far.+Far. Yol arkadaşı, yoldaş.
h. kılsa 106b/6
henüz Far. Henüz; daha.
h. 49a/10, 83a/1, 83a/3, 83a/5, 108b/3, 112a/4, 112a/7
her Far. Her.
h. 3b/2, 5b/1, 9a/3, 9b/2, 9b/4, 9b/5, 9b/7, 12b/2, 13a/7, 13b/2, 13b/3, 13b/6, 15a/2, 16a/10, 17a/3, 18a/4, 18a/10, 18b/4, 18b/5, 20a/7, 20a/11, 20b/5, 22b/7, 23a/11, 24a/7, 25a/1,

25a/10, 25b/8, 32a/2, 32b/7, 32b/11,
33a/3, 33a/9, 34b/11, 38a/2, 39a/6,
40a/11, 42a/2, 42b/5, 42b/11, 43b/8,
44a/5, 44a/9, 44b/5, 44b/6, 45a/10,
45b/1, 46a/5, 47a/4, 47b/9, 48a/6,
48b/2, 48b/3, 50a/1, 51a/4, 51b/5,
52a/1, 53a/11, 54a/8, 54b/9, 55a/1,
55a/6, 55a/10, 56a/7, 56b/4, 59b/10,
60a/5, 60b/6, 62a/4, 62b/8, 63a/10,
63b/5, 63b/6, 64a/3, 64a/6, 64b/6,
65b/10, 65b/11, 66a/3, 66a/7, 66a/10,
66b/3, 70a/6, 70b/5, 72a/2, 73a/1,
73b/8, 75a/4, 77a/2, 80a/2, 80b/6,
80b/8, 80b/11, 81a/9, 81b/5, 83b/4,
84b/5, 84b/11, 86a/2, 87a/6, 87a/10,
87a/11, 88a/8, 88a/11, 88b/1, 88b/2,
88b/4, 88b/7, 88b/8, 88b/11, 89a/4,
89a/5, 89b/1, 89b/10, 89b/13, 90a/1,
90a/4, 91a/8, 91a/9, 93a/1, 93b/6,
94a/5, 94a/6, 94a/7, 94a/8, 94b/5,
94b/6, 94b/9, 95a/2, 95b/3, 95b/9,
95b/10, 97b/9, 98a/4, 98a/6, 98b/5,
98b/6, 98b/8, 98b/11, 99b/1, 99b/6,
101a/4, 102a/4, 102a/5, 102a/10,
103b/8, 103b/9, 105b/9, 105b/10,
106a/6, 108a/4, 109a/11, 111a/3,
111b/8, 111b/9, 112a/7, 113a/5,
113b/5, 113b/6, 113b/7, 114a/10,
115a/10, 115b/1, 115b/2, 115b/6,
115b/9, 115b/11, 116a/4, 116a/7,
116b/1, 117a/2, 118a/5, 118a/6,

118b/7, 119b/3, 119b/12, 120a/5,
120a/6, 120b/2, 121b/3, 122a/5,
124a/6, 124b/3, 124b/7, 125b/9,
126b/1, 132b/6, 137b/7, 138b/9,
139b/4, 139b/9, 140b/3, 142a/2

her çend Far. Her ne kadar.

h. 14a/10, 99a/5, 105a/2, 107b/2,
108b/3, 112a/3, 112b/11

her-maḥal Far.+Ar. (<ber-maḥal)
Zamanında.

h. 14b/9

herāret bk. ḥarāret

h.+ī 122a/5

herçi Far. Her nerede; nerede olursa.

h. 123a/1

hergiz Far. Asla, kat'iyen; hiçbir vakit; hiçbir
şekilde. krş. **hergiz**

h. 101a/8, 114a/4

hergiz bk. **hergiz**

h. 33a/3, 45a/3, 86b/8, 99a/8, 106a/8,
115a/11

heri bk. **hari**

h.+ler 108a/11

hevā Far. İstek, arzu, heves.

h.+sı 109b/9

hezārsend bk. **hezārsipend** (→ḥarmel)

h.+est 128b/3

hezārsifend bk. **hezārsipend**

h. 35b/7

h. uruğını 60a/10

h.+ni 83b/3

hezārsipend Far. Üzerlik (*Peganum harmala*).
 krş. **hezārsend**,
hezārsifend
 h.+ni 124a/2
 toḥm-ı h. 124b/11

hezm bk. **hażm**
 h. bolmaslık 4a/7
 h. bolur 132a/9, 135a/10

hıfz Ar. Hafıza; hatırda tutma, unutmama.
 h.+nı 65a/7

hık Hıçkırık.
 h. 24a/9
 h. tutқан 24a/6
 h. tutқанnıñ ilacı 23b/11

hılsit Ar. (<**hıltıt/hıltıs**) Kasnı otu/şeytanboku/şeytantesi bitkisinin (*Ferula assa-foetida*) reçinesi, zamkı.
 krş. **hılsis**
 h. 103b/9

hılţ Ar. Bir karışımdaki maddelerden her biri; eski tıpta, insan vücudunu ve mizacını meydana getirdiği ve insan sağlığının bunların dengesine bağlı bulunduğu kabul edilen, ahlatierbaa denen dört unsurdan (kan, balgam, safra ve sevda) her biri.
 h.-ı ğalız 51a/2
 h.-ı tız-i şafrāvı 114b/2
 h. 3a/9
 h. köygen 9a/11
 h. köygendin 8b/3

h.+dın 86b/1, 86b/3

h.+larnı 64b/8

h.+nı 39b/9

hılsis bk. **hılsit** (→**hing**)

h. 113a/4

hınā Ar. (<**hınnā**) Kına (*Lawsonia inermis*). krş. **hınā** (→**cāvşir**)

h. 127b/3

hınā bk. **hınā**

h. 33a/4, 49b/1, 84b/8, 96a/5, 118a/5, 119a/11

h. suyını 71a/8

h.+nı 69b/4

h.+st 129a/4 (→**yezna**)

hırva Ar. Kene otu; Hint yağı otu (*Ricinus communis*).

ruğan-ı h. 82b/10

hışım Ar. Olgunlaşmamış üzüm; koruk. (→**ğūze**)

h. 128a/7

hışt-ı puhte [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Fırınlanmış tuğla.

h. bolgay 102b/7

Hıţāy y.a. Çin, Kuzey Çin.

H. kâğıznı 62a/10

H. şoğlasının suyu 14b/4

Hıţāyī Ar. Çin/Kuzey Çin'e ait.

tencir-i cūşa-ı H. be-cihet-i ābile-i Frengi 97a/7

hıyār Ar. Hıyar, salatalık (*Cucumis sativus*).

h. 134b/8

mağz-ı h. 54a/4
toħm-ı h. 27a/5, 44a/3, 45b/1, 57b/4
toħm-ı h.+est 129a/5 (→**bezrū'l-
kışsā**)
h.+nı 34b/9, 62a/2
hıyārec Far. Küçük hıyar.
h. 130b/1
hıyārşenbez Ar. (<**hıyārşenber**)
Hıyarşember, hıyarşember; Hint
hıyarı (*Cassia fistula*).
h. 17a/10
hıyārşenbez-i fülüs bk. **fülüs-ı**
hıyārşenber
h. 40b/10
hıyārze Far. Bir hıyar çeşidi; acur
(*Cucumis melo var. flexuosus*).
(→**bādreng**)
h. 134b/8
hiç bk. **hiç**
h. 9b/3, 32b/8, 84a/8, 98b/6, 98b/7,
99a/5, 99b/8, 117a/11, 120a/5, 138a/7
hiç Far. Hiç; asla. krş. **hiç**
h. 25a/4
hiķāye Ar. Sırasıyla ve etraflıca anlatılan
olay.
h. kıldı 125b/4
hiķmet Ar. Hikmet; bilim; bilgi;
bilgelik.
h. 138a/3
‘ilm-i h. 138a/3
h.+de 140a/10

‘ilm-i h.+ni 137b/9, 138a/1
Hind bagas Far.+E. Yun. Hint kamışı.
h.+nı 128a/8
hindāne Far. Karpuz (*Citrullus
lanatus*). (→**tarbuzek**)
h. 134b/9
Hindūstān y.a. Hindistan.
hükemā-yı H. 110b/10
hinduvāne Far. Karpuz (*Citrullus
lanatus*).
h. suyu 52b/10
h. suyuğa 52b/11
hing Far. Kasnı otu/şeytanboku/şeytantesi
(*Ferula assa-foetida*) bitkisinin
reçinesi, zamkı. (→**hıltisîs**)
h. 83a/4, 102b/10, 105b/7, 113a/5
hişşe Ar. Parça.
h. 18a/11, 45a/5, 120a/14
h. kılp 68a/2
h. kılmak kerek 116a/4
h.+din 18a/11, 45a/5
h.+ni 116a/4
h.+si 55a/8
hiżmet Ar. (<**hiķmet**) İş yapma, çalışma;
hizmet etme.
h. kıldım 137b/4, 137b/5
horūs Far. Horoz. krş. **horuş**
h. ötini 34b/8
h.+nı 35b/4
h. gūştı 62a/9
h. ötni 114a/10

h.+nı kanını 105b/2
ak h.+nın ötiini 59b/2
horüş bk. **horüs**
h.+nı ötiini 105b/5
hōş Far. İyi; güzel.
h. 30a/11
h. bolğay 28a/2
h. bolur 85a/2
h. kıllur 101a/2
hōş-bū bk. **hōş-būy**
h. kıllar 80a/10
hōşbūy bk. **hōş-būy**
h. kıllur 62b/4
h.+nı 67b/6
hōş-būy Far.+Far. Güzel kokulu. krş.
hōşbūy, hōş-bū
h. kılladurğan 111a/1
h. kıllar 99b/3
hōşbūyluk Far.+Far.+T. (<**hōş-būyluk**)
Güzel koku; güzel kokulu; güzel koku
olma durumu.
h. kéltürür 136b/2
hōşhāl Far.+Ar. (<**hōş-hāl**) Mutlu, bahtiyar.
h. boldılar 138b/3
hōşhālluk Far.+Ar.+T. (<**hōş-hālluk**)
Mutluluk; mutlu olma durumu.
h. 3a/7
hōşnūd Far. Hoşnut, memnun; razı.
h. bolğay 109b/5
h. bolur 107a/6
h. kıllgay 109a/7

h. kıllgay 102a/11, 112a/5
h. kıllur 100a/1, 103a/8, 114a/3
höl Islaklık; yaş; nem. krş. **höl**
h. 131b/8, 131b/9, 131b/11, 133a/9,
133b/2, 133b/11, 134a/1, 134a/4,
134a/6, 134a/7, 134a/8, 134b/2,
134b/4, 134b/7, 134b/8, 134b/9,
134b/10, 134b/11, 135a/6, 135a/9,
135a/11, 135b/2, 135b/4, 135b/9,
135b/10, 135b/11, 136a/1, 136a/3,
136a/4, 136b/3, 136b/5
derece-i h. 131b/6, 131b/7, 132a/5
h. kıllıp 111a/11
höl bk. **höl**
h. 133a/3, 133a/7, 134a/5
h. bolsa 134a/5
hū Far. Huy.
h. bolğay 78a/3
hūb Far. Güzel; iyi; çok iyi; mükemmel.
h. 11b/10, 23a/8, 23a/11, 32b/3,
36a/11, 42a/1, 42a/9, 42b/1, 43b/4,
47a/4, 47b/4, 48b/4, 49b/6, 59a/1,
63a/7, 63b/1, 70a/10, 77a/10, 81a/2,
84b/8, 85a/8, 87a/11, 89a/11, 89a/12,
95a/10, 100a/3, 100a/4, 100b/9,
102b/7, 112a/6, 116a/2, 117a/2,
120a/15, 124a/3, 132a/4, 141a/9
h.+dur 10a/5, 101a/1, 104a/9, 105b/6
h.+émes 122b/10
h.+émesdür 36b/4
hubb bk. **habb**

şıfat-ı h.-ı eyārenc-i feykarā 89a/2

ḥubbü'l-ketān [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] (<**ḥabbü'l-kettān**) Keten tohumu.
h. 134a/6

ḥūbraḳ Far.+T. Daha iyi.
h. 7a/5
h.+dur 83a/5, 133a/6

Ḥudā Far. Allah.
tevfik-i Ḥ.-yī lā-yenām 142a/7
Ḥ.+yā 137b/3, 138a/8

Ḥudā-yı te'ālā [Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Yüce Allah.
Ḥ. 114a/4, 138a/2, 140a/3, 140a/5
Ḥ.+ğa 137a/11
Ḥ.+nı 79b/7

Ḥudāvendā Far. "Ey Allah!" anlamına gelen Allah'a hitap sözü.
Ḥ. 137b/11

Ḥudāy Far. Allah
Ḥ.+ım 113b/11

ḥuften Far. Yatsı.
h. 93a/7

ḥūḥ Ar. Şeftali (*Prunus persica*).
(→**şeftālū**)
h. 130a/11

ḥuḳne Ar. Makattan kalın bağırsağa şırınga ile ilaçlı su verme, lavman.
h. 64a/5, 82b/6
şıfat-ı h. 93b/4
h. kılmak 93b/4

h. kılmak kerek 64a/11, 80a/6, 93b/11

ḥulbe Ar. Boy otu; çemen otu(*Trigonella foenum graecum*). (→ **sarığ furçaḳ**, →**şamuşa**)
h. 115a/10, 127a/3, 127a/10, 130a/8
toḥm-ı h. 48b/2
h.+ni 47b/8, 53a/10

ḥulḳ Ar. Tabiat, doğa; doğal özellik.
teleyyün-i ḥ.-i sīne kıılır 134b/3

ḥulḳūm Ar. Boğaz.
h.+ıda 110a/6

ḥumuş/ḥımmas Ar. Nohut (*Cicer arietinum*). (→**noḥūd**)
h. 128a/6

ḥūn Far. Kan.
h. 90a/7
h. kelür bolsa 59a/8
h. turğay 116a/10, 126a/7

ḥūn-ı bīḥ-i dāndān [Far.+Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] (<**ḥūn-ı bīḥ-i dendān**) Diş kökünün kanı.
'ilāc-ı h. 30b/9

ḥūn-ı bīnī [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Burun kanı.
def'-i h. 57b/11

ḥūn-ı fāsīd [Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Kirli kan.
h.+din turur 39b/2
h.+ni 39b/2

ḥūn-ı siyāvşān [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Ejderha kanı ağacı; iki

kardeş kanı ağacı (*Draceane draco/Calamus draco*) ve bu ağaçtan elde edilen reçine, zamk.
 h. 16a/3, 54a/7, 115b/7
 h.+nı 58a/4

hün-ı şikem [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Karın kanı, karından gelen kan. def^c-i h. 59a/7

hununuk Far. Serin; ılık; soğuk.
 h. 2b/4

hür-liķā Far.+Ar. Huri yüzlü.
 h. 140a/11, 140b/6

hurāk Far. Bir doz.
 h. 140b/7

hurākī Far. Bir yiyecek; yiyeceğe ait; yiyeceklerle ilgili.
 h. 137b/1

hurfü't-tā' [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] (<hurfü't-tā') Te harfi.
 h. 129b/9

hurfe Ar. Semizotu (*Portulaca oleracea*). (→semiz ot)
 h. 26a/9, 127b/11
 h. suyu 50a/2
 tohm-ı h. 17a/4, 66a/7, 120b/4
 tohm-ı h.+ni 94a/11

hurkatü'l-bevl [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] Belsoğukluğu; üreme organlarının akıntılı ve bulaşıcı bir hastalığı. krş. **harķu'l-bevl** (→süzek)
 h. 12b/1

hurmā Far. Hurma ağacı ve bu ağacın meyvesi (*Phoenix dactylifera*).
 h. 66b/3, 93a/5, 113b/6, 133a/10

hurmā-yı Hindī [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Hint hurması; demirhindi ağacı ve bu ağacın meyvesi (*Tamarindus indica*). krş. **hurmā-yı Hindū**
 h. 5b/8, 38a/2
 h.+ni suyu 116b/3

hurmā-yı Hindū bk. **hurmā-yı Hindī**
 h.+nı 62a/8

hurūc Ar. Çıkma, dışarıya çıkma; içinden çıkma.
 h. kıllur 93a/4

huşūşā Ar. Özellikle.
 h. 87b/9, 120a/13

huşye Ar. Testis, haya, erkeklik bezi.
 h. 66a/11
 h.+lerige 105a/5

huşyetü's-şā'leb [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] Tilkitaşağı; itkasarı; salep otu (*Orchis hircina/Himantoglossum hircinum*). krş. **huşya's-şā'leb** (→büzidān)
 h. 63b/4
 h. turur 128a/5

huşk Far. 1. Kuru.
 h. 130a/10, 131a/1, 131a/3, 131a/6, 131a/7
 ārmürūd-u h. 22b/9

bihī-i ḥ. 22b/10
sīb-i ḥ. 22b/10
ḥ.+est 128a/7, 128a/8, 128a/9,
128a/11, 128b/8, 128b/11, 129a/1,
129a/3, 129a/7, 129a/8, 129b/2,
129b/3, 129b/4, 129b/5, 129b/6,
129b/9, 129b/10, 129b/11, 130a/6,
130a/7, 130a/9, 130b/3, 130b/5,
130b/8, 130b/9, 130b/11, 131a/4,
131a/5, 131a/7, 131a/8, 131a/10
ḥ. turur 7a/10
2. mec. Kaba; ruhsuz; soğuk.
ḥ. kıllur 140a/1

ḥuyşa's-ša'leb bk. **ḥuşyetü's-ša'leb**
ḥ. 100a/11

hüdhüd Ar. Hüthüt, çavuş kuşu, ibibik.
h.+ni yüregini 141b/4

ḥükemā Ar. Doktorlar.
ḥ.-y1 Hindüstan 110b/10
ḥ.-1 Yünānī 26b/11 (<**ḥükemā-y1**
Yünānī)

ḥ. 32b/7, 43a/1, 80b/11
ḥ.+lar 140b/1, 140b/5
ḥ.+lardın 120a/8

hür- Üflemek.
h.-se 37a/9

ḥürre Ar. Özgür, özgür doğmuş.
ḥ. bolğay 140a/5

ḥürrem Far. Gönül açıcı.
tīz-büy-1 ḥ. 138b/2

hütken bk. **zükām**

h.+ge 134a/10

hüve's-Şāfi [Ar. taml.] “Şifayı veren
yalnız Allah'tır.” anlamına gelen-
Allah için kullanılan-söz.
h. 31b/5

I

'meb Ar. Üzüm (*Vitis vinifera*).

'1. 128a/7

'mebü's-ša'leb [Ar.+Ar.'dan oluşan
Ar. taml.] İt üzümü; tilki üzümü
(*Solanum nigrum*). (→**engür-ı şifā**,
→**şohla**)

'1. 93b/6, 127b/2, 130a/9

'1.+ni 14b/3, 78b/10

'ırķ Ar. Kök; bitki kökü.

'1.-1 kāsni 80b/11

bādyān '1.+1 45b/4

'ırķu'n-nisā [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
Siyatik, kalça ağrısı. krş. **'araķa'n-**
nisā (→**ķoyaq**)

'1. bolsa 124a/8

ısfanāḥ Far.<E. Yun. Ispanak
(*Spinacia oleracea*). krş. **ıstfanāḥ**
1. 126b/6, 135a/11

ıst- 1. Isıtmak.
1.-ıp 37a/5, 83b/2, 113a/9
2. Ateşi çıkmak.
1.-ıp 121a/11, 121b/2

ıstma 1. Ateş; sıtma.
1. 8b/4, 22b/6, 46a/6, 89b/10, 91b/6,
95a/5, 104b/5, 120b/3, 122b/11

1. bolur 91b/2, 92a/2, 93a/9
1.+da 122b/10
1.+dın 8b/1, 26b/2
1.+nı 16b/7
1.+sı 2a/9, 8b/7, 8b/10, 9b/7, 9b/8,
16b/1, 16a/10, 46b/10, 67b/5

2. Ateşli; sıtmalı.

1. 16a/6, 16a/9

ıssıǵ

1. Sıcak.

1. 2a/1, 3a/11, 8a/9, 15b/2, 15b/10,
47b/10, 61a/11, 76b/6, 78a/6, 78a/7,
85a/9, 93a/3, 97a/4, 108b/10, 123b/5,
123b/6, 131b/7, 131b/9, 131b/11,
132a/1, 132a/2, 132a/5, 132b/6,
133a/2, 133a/3, 133a/7, 134a/5,
134a/6, 134a/7, 134a/8, 134a/9,
134b/5, 134b/7, 135a/6, 135a/7,
135a/8, 135b/3, 135b/5, 135b/8,
135b/9, 135b/10, 135b/11, 136a/1,
136a/2, 136a/3, 136a/5, 136a/6,
136a/7, 136a/8, 136a/9, 136a/10,
136a/11, 136b/1, 136b/2, 136b/5,
136b/6, 136b/10, 136b/11

1. bolup 25b/4

1. bolur 3b/10

1. kılıp 35b/3, 75a/3

1. kılur 98a/9

1. su 17b/8, 26b/9, 30a/9, 39a/5, 40b/1,
43b/9, 53b/1, 58a/8, 64a/2, 73a/5,
97a/5, 103a/11

1. sunı 89a/9

1. süt 68a/4, 95a/8

1.+da 106a/4, 117b/8

1.+dın turur 6b/2

1.+nı 132a/10

1. turur 2a/6, 6b/9, 7b/3, 131b/6,
132a/1, 132a/9, 132a/10, 132b/3,
132b/5, 133a/3, 133a/9, 133a/10,
134b/2, 134b/10, 134b/11, 135b/6,
136a/5

2. Ateş; hararet.

1. 24a/2, 36b/11, 70b/4

1. kópqanda 57a/4

1. bolsa 122a/3, 122a/7

1.+dın 8b/1, 38a/5, 55b/5, 58b/3,
85b/8, 85b/10, 95b/2

1.+dın aǵrıǵan cigerge 136b/9

1.+dın 'arız bolǵan aǵrıǵa 135b/1

1.+dın bolǵan yötelni 135a/11

1.+dın aǵrıǵan aǵrıǵıñ 9b/9

1.+dın aǵrısa 73a/2, 115a/6, 116b/1

1.+dın bolǵan şudā'ǵa 18a/8

1.+dın bolǵan zaǵifetke 47a/7

1.+dın pütken bolsa 56b/10

āvāzı 1.+dın ħasta bolsa 56b/10

ciger 1.+dın 121a/7

başı 1.+dın aǵrısa 70b/1

ol aǵrıǵıñ 1.+dın bolsa 2a/8

mi'deniñ 1.+ı 9a/1

ıssıǵ ıssıǵ Sıcak sıcak.

1. 32b/6, 33b/6, 84b/9, 95a/4

ıssıǵlıǵ bk. **ıssıǵlık** (2)
 ciger 1.+ınıñ 121a/6

ıssıǵlık 1. Sıcak; sıcak olma durumu; sıcaklık.
 1. 6a/1
 1.+dın 17b/6
 2. Ateşli olma durumu; hararetili. krş.

ıssıǵlıǵ
 tal 1. bolsa 37a/4
 cigerniñ 1.+ıdın 43a/6
 ciger 1.+ınıñ 121a/3

ıstfanāh bk. **ıstfanāh**
 1. turur 135b/2

ışk fiçek (<**ışk piçek**) Çivit otu; mavi su zambağı (*Indigofera tinctoria*).
 (→**ħabbü'n-nīl**)
 toħm-ı 1. 126b/11

ıt bk. **ıt**
 érkek 1. 107a/7
 māde 1. 107a/8

ıtrīfil-i řaǵir bk. **ıtrīfil-i řaǵir**
 1. 64b/11

ıtrīfil-i řaǵir [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Üç aǵaç türünün (*Phyllanthus emblica-emle*, *Terminalia bellirica*, *Terminalia chebula*) meyvelerinden yapılan bir macun; zencefilgiller familyasına mensup, tohumları baharat olarak kullanılan batı Afrika'ya özǵü bir bitki (*Aframomum melegueta*). krş. **ıtrīfil-i řaǵir**

1. 86b/5

1.+ni 96a/2

ıyāl Ar. Çocuk.

ı. 14a/1, 25a/3

ı.+ǵa 23a/1, 26a/6, 119a/10, 122b/7

ı.+i 72b/3

ı.+nı 119b/6

ı.+ni 78b/7

İ-Ī

ıbādet Ar. İbadet.

ı. kıldılar 137b/2

ıbāret Ar. Söyleniş; tanım; açıklama; "söylenen şudur" anlamında deyim.

ı. 22b/7

ı.+de 11b/1

ıber- Götürmek; göndermek.

i.-ip 111b/1

ıbn-i ırs [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Süsen; gök süsen (*Iris germanica*). (→**süsen**)

i. 128b/6

ıbrış Ar.<Far. Topraktan yapılmış su testisi.

i.+ni 117a/10

ıbtidā bk. **ıbtidā'**

i. 87a/1

ıbtidā' Ar. Başlama, başlangıç. krş. **ıbtidā**,

ıbütidā

i. 87b/11

ıbütidā bk. **ıbtidā'**

i. 89a/7

iccāş Ar. Erik (*Prunus domestica*). (→**alū-**
yı siyāh, →**cemlūh**.)

i. 128b/7

iç- İçmek.

i.-er 2b/4

i.-er bolsa 17a/2

i.-ip 29a/10, 30a/3, 58a/8, 92b/7

i.-kendin 8a/6, 8a/10

i.-key 29b/9, 33b/11, 39a/5, 50b/11,
53b/9, 54b/3, 76b/7

i.-megey 45a/3, 46a/7

i.-megi 53a/9

i.-mek kerek 2a/3, 10b/3, 12b/4,
17a/7, 17a/8, 17b/4, 19b/6, 20a/6,
21a/8, 21b/1, 32a/1, 34a/5, 41b/2,
42a/4, 42b/6, 43b/10, 44b/2, 44b/11,
45a/5, 45b/5, 47a/6, 48a/8, 48b/8,
48b/11, 50b/1, 50b/10, 53a/1, 53a/5,
58b/5, 61b/1, 64a/3, 66b/7, 68a/4,
75a/5, 75b/3, 76b/6, 76b/8, 76b/10,
77b/6, 78a/9, 81b/10, 90a/6, 92a/9,
93a/3, 93a/6, 94b/2, 95a/6, 95a/8,
96b/6, 97a/9, 97b/4, 100a/6, 116a/5,
116b/2, 116b/8, 117a/4, 118a/11,
120a/4, 120a/10, 120b/3, 121a/6,
121b/3, 141b/4

i.-se 1b/5, 5a/10, 6a/1, 5b/10, 16b/6,
16a/8, 22a/1, 23b/10, 23b/6, 24a/3,
24a/6, 26b/9, 36a/11, 41a/4, 59b/7,
69a/7, 69b/8, 70a/1, 70a/3, 70a/7,
70b/6, 70b/9, 71b/9, 72b/6, 73a/4,

78b/6, 88a/3, 91a/11, 92b/8, 95a/10,
95b/1, 95b/3, 96a/11, 96b/1, 117b/7,
121a/10, 124a/1, 133b/5, 141b/10

i.-sün 5b/2, 6a/8, 46a/8, 46a/9, 125a/7

i.-tim 21a/1

iç 1. İç; mide.

i.+i bend bolsa 28b/9

i.+i revān bolğay 28b/11

i.+i revān bolup turmasa 40b/3

i.+i turar 40b/9

i.+i yürse 28a/8, 36b/7 [içi yür-:
içi/midesi bulanmak.]

i.+i yürgey 38a/4

2. Vücutun yahut bir şeyin iç kısmı.

i.+ide 81a/4

i.+ide ölgen bolsa 72b/4

i.+ideki 35a/7, 72b/6, 140a/2

i.+idin 59a/7, 60b/5, 74a/10, 78a/11,
92b/6, 116a/9

i.+ige 11b/8, 12a/3, 31b/10, 42b/3,
85a/7, 89a/10, 96a/8, 97a/11, 99b/10,
100b/7, 124a/5

i.+indeki 95a/10

i.+ini 96a/8, 101a/6

3. Ruh hali.

i.+i tarlık kılmak 4b/1

içtür- İçtirmek.

i.-üp 109a/3

içür- İçirmek, içtirmek.

i.-se 68a/9, 82a/4

idrār Ar. Sidik, çiş, akıtma. krş. **idzār**

i. 133b/9, 134b/6

idzār bk. **idrār**

i. 136b/11

iḥlāṣ Ar. (<ḥalāṣ) Kurtulma, kurtuluş.

i. boldı 82a/11

iḥrāc Ar. Çıkarma; dışarıya çıkarma; dışarıya atma.

ez-berāy-ı i.-ı şafırā 75a/6

i.-ı tamām kıılır 61b/2

i. bolmağunça 93b/3

şafırānı i. kıılır 95a/9

iḥtināk-buden-i raḥm [Ar.+Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Tıkanma olmuş rahim, tıkanmış rahim; eskiden, rahmin tıkanmasından dolayı olduğu sanılan ve kadınlarda görülen asabi bir hal ve hastalık; isteri/histeri.

i. +ge 136b/7

iḥtiyār Ar. Seçme, tercih etme; istek.

i. berdim 137b/7

i. kıılmağay 106a/9

i. kıılsun kerek 19a/10

iki İki. krş. **ikki**

i. 1b/3, 1b/7, 1b/9, 1b/10, 5a/7, 10b/5, 10b/6, 13b/4, 15a/10, 17a/11, 18a/11, 19b/2, 19b/6, 20b/3, 20b/7, 22a/9, 22b/8, 23a/4, 23a/5, 26a/7, 26a/8, 26a/9, 26a/10, 27a/5, 27b/1, 27b/2, 27b/3, 28a/1, 30a/4, 30a/5, 30a/6, 32a/3, 32a/5, 33b/6, 35b/6, 35b/8, 36a/4, 36a/5, 36a/9, 37b/9, 37b/10,

38b/6, 38b/7, 38b/8, 40b/4, 41a/3, 41a/7, 41a/10, 41a/11, 43a/10, 44a/6, 44a/9, 44b/7, 45b/1, 46b/1, 46b/2, 46b/4, 46b/5, 46b/6, 46b/7, 48a/6, 48a/9, 48b/2, 48b/10, 49b/4, 50b/5, 54a/9, 54b/8, 55a/8, 55a/11, 56a/4, 56b/3, 60b/9, 61a/9, 62b/8, 62b/10, 63a/5, 63b/7, 64a/1, 64b/5, 66b/4, 67a/1, 67a/3, 67a/5, 68a/1, 72b/11, 73b/9, 74b/6, 75a/1, 75a/8, 75a/9, 75a/11, 75b/4, 75b/10, 76a/1, 76a/6, 76a/7, 76a/8, 76a/9, 76a/10, 76a/11, 76b/1, 76b/11, 77a/1, 77a/5, 77a/9, 77b/3, 79a/3, 80a/3, 80a/5, 80a/6, 80b/6, 80b/7, 81b/11, 86b/5, 87a/6, 87b/7, 88a/9, 88a/11, 88b/4, 88b/7, 88b/11, 89b/2, 91a/8, 93a/5, 93b/6, 94a/5, 94a/6, 94b/6, 96b/9, 96b/10, 99a/2, 99a/10, 99a/11, 100a/2, 100a/10, 100a/11, 100b/5, 100b/11, 101a/3, 102b/2, 102b/3, 105a/2, 107a/3, 107a/4, 108a/2, 108b/6, 108b/10, 113a/2, 113b/6, 114a/6, 114a/7, 114a/8, 114b/8, 114b/10, 115a/4, 115a/5, 115b/2, 115b/6, 116a/7, 116b/2, 116b/7, 116b/11, 117a/1, 117a/7, 117b/4, 118a/7, 118a/8, 118a/9, 118b/11, 120a/1, 120a/14, 120b/1, 121a/1, 121a/11, 121b/4, 121b/7, 122b/5, 122b/11, 123a/1, 124b/10, 125b/7

i.+side 110a/3
i.+sini 16b/10, 55a/6, 97b/9
i.+siniḡ 60a/3
ikile İki birlikte.
i.+si 109a/4
ikinci İkinci.
i. 2a/10, 3a/3, 7a/6, 7a/9, 7b/6,
97a/9, 139b/10, 140a/2, 140a/4
ikki bk. **iki**
i. 111a/9
iklilü'l-melik [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
(**<iklilü'l-melik**) Koçboynuzu; sarı
taş yoncası; kokulu yonca; eşek
yoncası (*Melilotus officinalis*). krş.
ekeli'l-melik (→**karğa tamgağı**)
i. 18b/3, 30b/7, 125a/9, 127b/1
iklimā-yı nuḡre [Far.<E. Yun.+Ar.'dan
oluşan Far. taml.] (**<iklimiyā-yı
nuḡre**) Gümüş tortusu; yanmış
gümüş.
i. 88a/8
iklimā-yı zer [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] (**<iklimiyā-yı zer**) Altın
tortusu; yanmış altın. (→**zer-varḡ**)
i. 85b/11, 127a/5
ilāc bk. **'ilāc**
i.+1 93a/4
'ilāc Ar. İlaç. krş. **ilāc**, **'ilāc**
'i.-1 'unāḡ 32a/7
'i.-1 ābile 96a/3
'i.-1 'aṡse-i küdekān 14a/7

'i.-1 azaḡ 51a/1
'i.-1 be-cihet-i sürfe-i küdekān 13b/11
'i.-1 be-cihet-i žiḡ-ı nefes 125b/7
'i.-1 būy-ı dehen 126a/10
'i.-1 dāḡ 13b/5
'i.-1 derd-i dendān 19a/6
'i.-1 derd-i gelū 30a/4
'i.-1 derd-i mi'de 23a/3, 72a/6, 95b/1,
116b/6
'i.-1 derd-i ser 10b/4
'i.-1 derd-i sırd 54b/4
'i.-1 derd-i şaḡika 10b/8
'i.-1 derd-i 'unāḡ 29b/9
'i.-1 derd-i zebān 126a/11
'i.-1 dīḡer 14b/9, 36a/8, 81b/4, 116b/8
'i.-1 emrāc-ı māşerā 89b/9
'i.-1 emrāz-ı sīne 91a/11
'i.-1 ḡūn-ı bīḡ-i dāndān 30b/9
'i.-1 istiskā 42a/5, 44b/2, 45a/6
'i.-1 istiskā-yı laḡmī 40b/9
'i.-1 istiskā-yı ṡablī 41a/5
'i.-1 kezik 18a/5
'i.-1 ḡoyaḡ 119b/11
'i.-1 Molla Ḳuṡb 21b/3
'i.-1 neftū'd-dem 94a/10
'i.-1 şafūfi 95b/8
'i.-1 teb 38b/6
'i.-1 teşnegī-i eṡfāl 14b/2
'i.-1 verem-i pistān 78b/9
'i.-1 ža'if-i mi'de 21b/9
'i.-1 žiḡ-ı nefes 26b/3

‘i.-ı zīk-ı nefes 20a/6
‘i.-ı zükām 55b/3
‘i. 1b/1, 14b/8, 16b/8, 17b/7, 20b/9,
22a/2, 27b/11, 28a/3, 28a/5, 28b/4,
28b/11, 37b/11, 41a/1, 51b/2, 55a/4,
75a/1, 87a/3, 95b/4, 96a/5, 124a/5
‘i. kıldılar 14a/10
‘i. kılmak 36b/4
‘i. kılmak kerek 28a/10, 36b/10, 74b/4
‘i. tapmasa 117a/11
‘i.+ı 12b/2, 12b/7, 20b/4, 22a/3,
23b/11, 24a/10, 25a/4, 25a/6, 36b/2,
49b/8, 56b/11, 57a/7, 90b/7, 92a/3,
92b/11, 95a/11, 111a/6, 119a/10,
121a/4, 138a/10
‘ilāç bk. **‘ilāc**
‘i.+ı 57b/2, 78a/5
İlahī Ar. (<İlāhī) “Ey benim Allah’ım!”
anlamına gelen Allah’a hitap sözü.
İ. 137b/8
ilgeri Önce.
i. 26a/7, 26b/2, 28a/3, 111a/3,
122a/10, 141b/1
i. bolsa 121a/3
‘ilk Ar. (<‘ilk-i Rūmī) Sakız; damla
sakızı; sakız ağacı (*Pistacia lentiscus*)
ve bu ağaçtan elde edilen reçine.
(→arah, → maştakī-i Rūmī)
‘i. 129a/3
‘illet Ar. Hastalık.

‘i. 12b/6, 12b/9, 51a/2, 61b/9, 82a/10,
98b/8, 99b/8, 123a/1
‘i. yetkendirin 9a/4
‘i.+de 123a/1
‘i.+i 45b/11
bād-ı kıılunc ‘i.+i bolsa 81b/10
nāşūr ‘i.+i bolsa 58a/3
seng-i meşānī ‘i.+i 125b/3
‘i.+ı 25a/1, 120a/5
kıılunc ‘i.+ige 82a/9
‘i.+ke 82a/2, 140a/6
‘i.+ler 3b/11, 4a/8, 4b/2, 4b/4, 4b/11,
5a/1, 5a/5, 5b/11, 77b/9
tende ‘i.+ler bolğay 2a/3
‘i.+lerge 120a/12, 137a/1
‘i.+lerī ki 4a/9
‘i.+ni 71a/5
‘ilm Ar. İlim.
‘i.-i hikmet 138a/3
‘i.-i hikmetni 137b/9, 138a/1
İmām bk. **İmām Hüseyin**
hazret-i İ. 98b/2
İmām Hüseyin k.a. Hz. Muhammet’in
torunu, Hz. Hüseyin. krş. **İmām**
hazret-i İ. 98a/11
imtiḥān Ar. Deneme, sınama.
i. kılgıl 104b/2
İN cümle Far.+Ar. Bütün bunlar;
bunların tamamı.
İ. 129a/9
İN kitābet Far.+Ar. Bu kitap.

ī. 142a/7
inṣā'a'llāhu te'ālā [Ar. taml.] “Eğer Yüce Allah isterse, Allah nasip ederse” anlamına gelen söz.
i. 27b/8, 80b/9, 141a/5
ināyet Ar. İyilik, yardım.
i.+i 79b/7
inek İnek.
i. 124b/4
i. katıkıda 48a/10
i. ötini 111b/2
i. süti 93a/2, 112b/10, 120a/1, 139a/10
i. sütide 100a/2
i. sutiğa 116a/1, 95a/11
i. sütini 123b/8
i. yağı 103a/5
inzāl Ar. Meninin gelmesi.
i. bolgay 109b/5
i. bolğay 109b/10
i. bolmağay 107a/10, 107b/2, 108a/6, 113a/4, 113a/7, 113b/1
i. bolmağunça 106a/2
i. bolmas 109b/4, 141b/5
i. bolmaslığını 107a/7
i. bolsa 109b/11
irim Böğürtlen (*Rubus sanctus*).
i. 66a/9
irsiyāh bk. **īrsiyāh**
i. 56a/5, 56b/3

īrsiyāh Ar.<E. Yun. (<**īrsā**) Süsen; gök süsen ve bunun kökü (*Iris germanica*). krş.
irsiyāh
bīh-i ī.+nı 48a/9
isfidāc Ar.<Far. (<**isfidāc**) Üstübeç, beyaz düzgün; boyacılıkta kullanılan zehirli, bazik kurşun karbonat.
(→**ufa**)
i. 127b/10
ishāl Ar. Normalden daha çok, daha sık, daha sulu dışkı çıkarma; iç sürme, ötürük, sürgün. krş. **işhāl**
i. 22a/8, 22b/2
i. bolsa 22a/6
i.+ğa 23a/2, 119b/6
siyāh i.+ğa 74a/10
i.+nı 69b/8
İskender k.a. Metinde adı geçen hekimlerden biri.
hazret-i İ. 26b/11
ism Ar. İsim, ad.
i. 129a/4
ispegül Far. İspagol; karnıyarık otu ve tohumu (*Plantago psyllium/Plantago indica*). (→**kuşt**, →**bezārü'l-kaṭūnā**, →**bezrū'l-kaṭūnā**)
i. 20b/5, 127b/9, 129a/11
i. suyu 27a/8
i.+dın 20b/5
i.+est 128b/1
i.+eş 129a/11

i.+nı 12b/2
istifrāğ Ar. Vücuttan herhangi bir şeyin çıkması; kusma, ishal vb. krş.
istifrāk
i. 3a/5
istifrāk bk. **istifrāğ**
i. 36b/5, 36b/8
istiḥāşü'l-‘ālem [Ar.+Ar.’dan oluşan Ar. taml.] (<ḥayyü'l-‘ālem) Damkoruğu; kaya koruğu; arzu otu; her dem bahar otu (*Sedum / Aeonium arboreum*).
i.+ni 111a/8
istiskā Ar. Vücudun çeşitli yerlerinde su toplanması.
i.-yı zıkkī 46a/6
i. 4b/8, 43a/4, 43a/5, 45b/8, 46a/4
‘ilāc-ı i. 42a/5, 44b/2, 45a/6
şāhib-i i. 45a/3
i.+da 43b/11
i.+dın 46a/5
i.+ğa 43a/1, 45b/7
küll-i i.+nı 35a/1
i.+nı 123b/8
istiskā-yı laḥmī [Ar.+Ar.’dan oluşan Far. taml.] Deri altı dokularında su toplanması; ödem. krş. **laḥmī**
‘ilāc-ı i. 40b/9
istiskā-ı ṭablī bk. **istiskā-yı ṭablī**
i.+ge 42b/9

istiskā-yı ṭablī [Ar.+Ar.’dan oluşan Far. taml.] Karında gaz ya da havadan kaynaklanan şişkinlik. krş.
istiskā-ı ṭablī
‘ilāc-ı i. 1b/5, 41a/5
iş İş; emek; uğraş.
i. kılmak gerek 109b/4
i.+dür 137b/11
i.+i 137b/11
i.+ka 109b/10
işāret Ar. Belirti.
i. 93b/2
işhāl bk. **ishāl**
i.+nı 134a/11
iştihā Ar. İştah, yemek yeme isteği. krş.
iştihā
i.-yı kâzibde 98b/9
i.-ı kâzibde 98b/8 (<iştihā-yı kâzib)
i.-ı şadıkda 98b/6 (<iştihā-yı şadık)
i.+nı 65a/6, 99a/3
i.+nı açar 69b/9, 99b/6, 101a/6, 102a/10
i.+nı kalğannı bolsa 98b/5
i.+sı bolsa 122a/2
iştihā bk. **iştihā**
i.+nı açar 80b/4
it İt, köpek. krş. **ıt**
tilbe i. 96a/9
i. fokı 81a/1

it hamak İt kavunu; kabak kavun;
Ebucehil karpuzu; it hıyarı; acı hıyar
(*Citrullus colocynthis*).
i.+1 28b/10

i‘tibār Ar. Dikkate alınma; önem verilme.
i. 108b/6

i‘tidal Ar. Ilımlılık; yumuşaklık; ölçülülük;
itidal.
i.+ığa keltürür 133b/7

itik (<**ittik**) Keskin, sert.
i. ısıtma 8b/4
i. bolsa 120b/4

itiklik (<**ittiklik**) Keskinlik.
i.+idin 8a/4

ittifāḫ Ar. Birleşme, anlaşma, fikir birliği.
engüdān-ı i. 102a/3

izāf bk. **şāf**
i. kılıp 89b/7

izāfe Ar. Ekleme, katma, ilave etme;
birleştirme.
i. kılıp 29b/7, 44b/8, 47a/2, 48a/6,
50a/3, 63a/5, 64b/4, 80a/6, 81b/8,
83a/1, 89b/8, 91a/5, 92a/7, 92b/3,
93a/6, 96a/2, 99a/2, 117a/4, 121b/10,
123a/11

izār Ar. (<**izār**) Futa ve peştemal gibi bele
bağlanıp vücudun alt kısmını örten
şey; pantolon.
ī.+ımı 108b/8

K-Ḳ

ḳabaḳ [II] Kabak (*Cucurbita*).

ḳ. 36a/4
ḳ.+nı 14b/3
ḳ. uruḡı 30b/5
ḳ. çiçegini 38b/2
ḳ. 122a/1

ḳabaḳ [III] Su kabı.

ḳ.+nı 50a/5

ḳābız Ar. Kabızlık veren.

ḳ. 132a/11

ḳabz Ar. Kabızlık; tutukluk; tutulma;
gerginlik; durgunluk; daralma.

ḳ. 79a/11

ḳ. bolğannıḡ 22a/2

ḳ. bolsa 27b/8, 122a/2

kāçire Far. (<**kāçire**) Aspir tohumu.

mağz-ı k. 93b/7

ḳaç- Kaçmak, geri çekilmek (diş eti, kan
vb.).

güşti ḳ.-ken bolsa 56b/8

ḳanı ḳ.-sa 71b/7

ḳaçan Ne zaman, ne zaman ki.

ḳ. 3b/2, 9a/3

ḳadar Ar. Miktar; bir miktar, biraz.

ḳ. 109a/11, 111a/6

kādū Ar. (<**kādī**) Kokulu vidalı
çam/vida çamı ağacı (*Pandanus
odorifer*).

k. 136a/4

ḳafaḳ Kap.

ḳ.+nı 31b/10

ḳabar- Kabarmak, şişmek. krş. **ḳafar-**

öfke k.-ıp şışkannı 91b/6
ķafar- bk. **kabar-**
ķ.-ġan yelini 85b/3
ķafarķuķlan- (<**ķabarķuķlan-**) Şişmek,
kabarķıklanmak; kabarķık olmak.
ķ.-sa 25b/4
kafat- Kapatmak.
k.-maķ kerek 118a/9, 118a/10
k.-sa 72a/1
kāfūr Ar. Kāfur ağacı ve bu ağaçtan elde
edilen hekimlikte kullanılan beyaz,
yarı Őeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtrılı
madde (*Cinnamomum camphora*).
k. 103b/9, 122a/4, 122a/7, 131a/8
k.+nı 37a/10, 38a/6, 58a/3, 117b/1
kāġız Far. Kaġıt.
k.+ge 11a/5, 28b/3, 112a/9, 112b/4
k.+ġa 84b/3, 112a/11, 119a/7
Ĥıķāy k.+nı 62a/10
ķaġun Kavun (*Cucumis melo*).
ķ. 23a/2
ķ. uruġnı 115b/4
kāhū Far. Marul (*Lactuca sativa*).
(→**bezrū'l-ķass**)
k. 129b/4
ķaķ Kuru; kurutulmuş.
ķ. ġūŐtđdđn 97b/7
alma ķ.+nı 23b/4
ārmūrūd ķ.+nı 23b/3
kaka 1. Yumurta.
k.+nıġ sarıġını 6a/4

2. Yumurta; testis.

sıķkannıġ k.+sını 73a/9

ķuķķaķ k.+sını 133a/1

ķāķule Ar. Zencefilgillerden, sıcak
iklimlerde yetişen ġüzel kokulu otsu
bitki ve bu bitkinin baharat olarak
kullanılan tohumu (*Elettaria
cardamomum*).

ķ. 115a/4

ķāķule-i kūbār/ķibār [Ar.+Ar.'dan oluŐan
Far. taml.] Büyük kakule.

ķ. 62b/9

ķāķule-i Őıġār [Ar.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] Küçük kakule. (→**abil**, →**raķđ**)

ķ. 62b/9

ķ.+est 128b/5

kākūnec bk. **kākūnec**

k.+ge 61a/3

kākūnec Ar.<Far. İt üzümü; büyük it
üzümü; kanbil otu (*Solanum nigrum
/Physalis alkekengi*). krŐ. **kākūnec**
(→**perde-i 'arūsek**, →**Őohla-ı Ĥıķāy**)

k. 54a/7, 67b/11, 131a/11

Şıfat-ı ķurŐ-ı k. 54a/4

ķal- Kalmak.

tiken ķ.-ġan bolsa 69a/10

ķ.-ġanda 19b/4, 45a/5

ķ.-ġandđn 55a/9

iŐtihānı ķ.-ġannı bol-sa 98b/5

ķ.-ġay 47a/1, 64a/8, 67a/8, 75b/1,

76b/5, 77a/11, 80a/4, 89b/7, 89b/8,

93b/9, 112a/4, 116a/8, 120a/3, 126a/2,
139b/2
selāmet k.-ğay 26b/3
k.-ğunça 17b/2, 21a/5, 34a/4, 41b/11,
47a/3, 47a/11, 50b/7, 56a/9, 56b/6,
63a/4, 68a/2, 92a/7, 92b/2, 123a/10,
123b/2
k.-ıp 137a/5
kuvvet k.-mağandın 9a/2
k.-mağay 104a/7
k.-sun 18b/1, 18b/6
k.-ur 109b/11
kala İnek. krş. **kele, kelle**
k. yağı 83b/1
kalın Kalın.
k. 77b/5, 103b/10, 107a/2
kal'ī Ar. Kalay. (→ezrīz, → raşāş)
k. 130b/5
kalıye Ar. Kavurma; yağda kavrulularak
pişirilmiş, etsiz kabak ya da patlıcan
yemeği; sebze yemeği.
k. 63b/8
k. kılğan 27b/4
k. kılğan bolgay 76a/2
kām-ı dil [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Gönlün isteği, arzusu.
k. kıldı 140b/6
kamuş Kamış (*Phragmites australis*). krş.
hamuş
k. yıldızı 49b/5
k. yıldızını 69a/10

ķuruğ k.+nın 15a/9
kan Kan.
k. 2b/1, 3a/10, 5a/1, 5a/5, 6b/8, 6b/9,
7a/6, 7a/7, 7b/9, 8a/2, 28a/9, 36b/9,
37a/7, 37a/9, 37b/6, 71b/10, 134a/2
k. aldursun 6a/8
k. almak gerek 92a/3
k. alsa 37b/4
k. barmaķı 36b/11
k. barur bolsa 116a/9
k. kelse 28a/7, 30b/10, 36b/3, 36b/6
k. kelse 58a/1
k. kelür 50b/3
k. kélür 92a/9, 106b/4
k. kelür bolsa 31a/3, 78b/5
k. kélür bolsa 78a/11
k. kigey 112a/3
k. turar 58a/2
k. turğay 72a/1
k. turmasa 68b/4, 119a/3, 126a/7
k.+dın 125a/7
k.+ğa 36b/3
k.+ı 106b/6
k.+ı kaçsa 71b/7
k.+ı kélmeşe 125a/5
k.+ı turar 68b/6, 78b/2, 78b/6
k.+ı turğay 126a/9
ħorūsın k.+ını 105b/2
kara karganı k.+ını 59a/11
tavuşķannın k.+ını 117b/7

ķ.+nı 5b/7, 5b/10, 6a/7, 48a/3, 70a/2,
106b/5
sıçķan ķ.+nı 35a/2
ķanat Kanat.
taķu ķ.+nı 15a/6
ķanbıl Ar. Güveyfeneri; kanbil otu (*Physalis
alkekengi*).
ķ. 92b/11
ķança Ne kadar.
ķ. 98b/6, 108a/5, 135a/7
ķand Ar. Şeker; Şeker kamışının donmuş
suyu.
ķ. 17a/5, 17b/3, 19b/4, 21a/7, 21a/11,
23a/6, 23b/1, 23b/6, 24a/5, 25b/4,
29b/7, 42a/1, 44b/8, 45b/2, 47a/2,
47b/1, 47b/5, 48b/11, 52a/5, 53b/6,
54a/11, 56a/10, 56b/7, 58b/4, 62b/11,
66b/5, 67a/6, 67a/9, 76a/11, 76b/6,
90b/2, 94b/2, 97b/4, 99b/1, 100b/1,
116a/3, 116b/7, 118a/7, 120a/11,
120a/13, 120a/15, 122a/9, 122b/3,
123a/11, 123b/3, 126a/3, 134b/11,
141a/6
aķ ķ. 1b/7, 12b/3, 23a/6, 41a/8, 47b/4,
52a/4, 52a/10, 52b/3, 70a/7, 81a/9,
81b/7, 85b/9, 91a/9, 91b/10, 92a/8,
94b/10, 117a/1
kõhne ķ. 114a/8
lāy-ı ķ. 74b/10
ķ.+nı 14a/11, 52b/8

ķand-ı sefid [Ar.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Beyaz Şeker.

ķ. 20a/4, 43b/6, 50b/8, 64b/1, 92b/3,
95a/2, 123a/8
ķ.+ni 48a/4

ķand-ı sırķ [Ar.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] (<ķand-ı surķ) Kırmızı Şeker;
Şeker kamışının ateşte ısıtılıp
kızartılmasıyla ortaya çıkan malzeme.
(→Şeker-ı Tebrızı)

ķ. 82b/1

ķandsız Ar.+T. Őekersiz.

ķ. 90b/3

ķanķırün Ar.<E. Yun. (<ķanķarün)
Çobankaldıran otu; demir dikenini;
Timur dikenini; kırmızı yıldız
devedikeni (*Centaurea calcitrapa*).
(→oğrı tiken)

ķ. 127a/7

ķanķuryün Ar.<E. Yun. (<ķanķaryün)
Dikenli bir ot (*Centaurea*).
(→yafçan)

ķ. 82b/9, 127a/7

ķānün-ı Ebū Alī k.a. Metinde adı geçen
hekimlerden biri.

ķ.+de 18a/1

ķār Far. Fayda; etki.

k. 95a/8

k. ķılmađay 59b/8

k. ķılmas 134a/8

k. ķılsa 118a/9

k. kıllur 70a/10
dārū-yı k.+dın 95b/6
qara Kara, siyah.
k. 7b/6, 7b/9, 8b/3, 8b/6, 8a/11, 9a/10,
11b/4, 12a/11, 78a/3, 87a/2, 121a/2,
121a/8, 122b/8, 137a/7
k. boldı 138b/6
k. bolğay 11a/10, 12a/1
k. bolur 12a/7, 12a/8, 71a/11, 72a/4
k. bolur érdi 139a/3
k. çibinni 12a/7
k. fārfini 96a/11
k. helileni 141a/6
k. qarğanı qanını 59a/11
k. qarğanı mişesini 106a/9
k. kezik 79a/10, 79b/8
k. kıllur 11b/5, 136b/4
k. qoynı 85a/2
k. qoynı süti 126a/5
k. qoynıq 23b/8
k. kırt 80a/4
k. mākiyān ötini 106a/6
k. mākiyānını ötini 104a/7
k. örük 5b/8, 52a/1, 58b/7, 134a/3
k. sona 24b/10
k. sornanı 28b/11
k. sornanı uruğını 131b/3
k. söğüt yafraqı 27b/3, 120b/10
k. su kelür 4b/5
k. sürmeni 116a/9
k. tavuqını taşlıqını 27a/3

q. turmanı 96a/8
qara tohm T+Far. Demir dikeninin
tohumu; kara tohum. (→**oğrı tiken**)
k. 132a/1
qarahat (<**qarağat**) Frenk üzümü
(*Ribes*). (→ **mevızec**)
k. 131a/10
qaranfil Ar.<E. Yun. Karanfil
(*Syzygium*
aromaticum).
k. 55a/10, 62b/7, 65b/9, 88b/11,
91a/8, 101a/3, 102b/2, 103b/8,
109a/10, 114a/6
k.+ni 21b/10, 89a/10, 89a/12
kırf-e-i q 113b/5
Qarbān Ar.<E. Yun.
(<**qarābādīn/aqrābādīn**) İslam
tıbbında bileşik ilaç ve geleneksel
farmakoloji bilgisi konularını içeren
ve ilaçların hazırlanış şekillerini
anlatan el kitabı.
kitāb-ı Q. turur 40b/2
qarçığa Bir tür şahin ya da doğan;
çakır doğan; ala doğan. krş. **qarğıça**
k. öti 87b/6
qarğa Karga.
qara q.+nı qanını 59a/11
qara k.+nı mişesini 106a/9
qarğa tamğaqı (<**qarğaq tamğaqı**)
Bir tür bitki. (→**iklilü'l-melik**)
k. 127b/2

ķarġıça bk. **ķarġıġa**
ķ. 6tini 87b/2

ķarı Yaşlı, ihtiyaç.
ķ. 139b/11

ķarın Karın.
ķ. 53a/5
ķ.+ını 117b/8

ķāriyāne bk. **rāziyāne**
ķ. 44a/8

ķārūre Ar. İdrar; hastaların idrarının konulduġu kap, idrar kabı, 6rdek.
ķ. 121a/4
fasl-ı dānisten-i ķ. 7b/4

ķāse Far.<Ar. (<ke's) anak, tas; b6y6k ve yassı bardak.
ķ. 20a/2, 33b/10, 44b/7, 46b/11, 67a/7, 67a/8, 68a/1, 76b/3, 76b/5, 81b/7, 116a/8, 139a/10
ķ. 6tip 11b/7
ķ.+ge 17b/1, 77b/3
ķ.+ni 11b/9
ķ.+niġ 11b/8

ķāsīnī bk. **ķāsnī**
ķ. 67a/6
lu'āb-ı ķ. 36a/5
p6st-ı bīh-i ķ. 41b/5, 43a/10, 44a/5, 45a/11
toħm-ı ķ. 44a/8, 76a/10
toħm-ı ķ. 1b/9, 41b/6, 43a/9, 44a/3, 45b/1

ķāsnī Far. Yaban marulu; acı marul; hindiba; g6neyik (*Cichorium intybus*).
ķrş. **ķāsīnī**
ķ. 121b/1, 135a/10
'ırķ-ı ķ. 80b/11
p6st-ı bīh-i ķ. 46b/1
toħm-ı ķ. 19a/11, 20b/4, 38b/7, 41a/10, 46b/4, 48b/10, 67a/3, 77a/1, 77a/7, 116b/11, 121b/8, 123a/6
ķ. bergini suyu 40b/10
ķ. suyu 50a/2
ķ. yıldızını 117a/1
ķ.+ni Şiresi 116b/5

ķaş [I] Kaş.
ķ. 11a/11
ķ.+niġ 33b/6

ķaş [II] Bir kimsenin yanı ya da huzuru.
ķ.+ıġa 138b/7

ķaşġūr Far. (<ġarġ6l/ġarġ6n)
Kuzudili otu; sinir otu; sinirli ot; baġa yapraġı. (→**ħarķ6la**, →**lisān6'l-hamel**)
ķ. yıldızı 37a/1

ķaşub bk. **ķaşuķ**
ķ. 48a/7

ķaşuķ Kaşık. ķrş. **ķaşub**
ķ. 19b/6, 20a/5, 21a/6, 29a/9, 42a/3, 42b/6, 43b/9, 44b/11, 45b/4, 47a/5, 48a/7, 60b/9, 61a/10, 64b/6, 96b/9, 116b/2

ķ.+ġa 19b/6, 20a/5, 42a/3, 44b/10
ķ.+nı 47a/5, 75b/4
ķat- Katmak, eklemek.
ķ.-ıp 19b/6, 42a/4, 48a/7
ķat' Ar. Kesme.
ķ. kıllur 136a/1
ķatġan (<ķalġan) Eşek dikenini; farklı türleri olan dikenli bir bitki; kangal (*Onopordum*).
ķ. 127b/7
ķatıġ [I] 1. Katı, sert. krş. **ķatık [II]**
ķ. 92b/9
2. Şişlik
ķ. 23b/7
k. yel 53b/1
ķatıġ [II] bk. **ķatık [I]**
ķ. 121a/10
ķ.+ġa 107a/9
ķatıġ şışuķ Sert şişlik. krş. **ķatık şışuķ**
ķ.+nıı 21b/3
ķatık [I] Yoġurt. krş. **ķatıġ [II]**
ķ. 119a/9
ķ.+ķa 120a/9
inek ķ.+ıda 48a/10
ķatık [II] bk. **ķatıġ [I]**
k. 122a/2
ķatık şışuķ bk. **ķatıġ şışuķ**
ķ. 60b/10
ķatre Ar. Damla.
ķ. 52a/6, 52b/4, 89a/8, 113a/1
ķavġur-/ķoġur- Kavurmak.

ķ.-up 118a/1
ķavı Ar. 1. Yüksek; fazla; şiddetli.
ķ. 8b/1
ķ. bolur 2a/9
ķ. bolsa 97a/9, 123a/2
2. Kuvvetli, sağlam.
ķ. kıllur 80b/1, 98a/6, 99b/4
3. Koyu.
ķ. 80b/11
ķavılġ Ar.+T. Şiddetli olma durumu; fazlalık.
ķ.+ıdın 9a/10
ķavıraq Ar.+T. Daha kuvvetli; daha fazla.
ķ. 83a/3
ķ. bolsun 83a/3
ķavl Ar. Söz; söyleyiş.
ķ.+ide 134b/2
ķavun Kavun (*Cucumis melo*).
ķ. 36a/4
ķ. uruġı 30b/5, 57b/4
ķ. uruġını 125b/4
ķ. yıldızı 39b/6
ķ. yıldızını 52b/9
ķ. yıldızını 53a/3
ķay- Dönmek.
başı ķ.-ar bolsa 17a/1
baş ķ.-maķ 40a/2
ķay Ar. (<ķay') Kusma.
ķ. kıllay 33b/8, 52b/7, 53a/2, 53a/6
ķ. kıllamak kerek 58a/8, 76b/9, 120a/10

ķ. kılsa 28a/7, 36b/6, 134b/11

ķ. kıılır 34a/5

ķ.+nı 134a/11

ķayd Ar. (<ķadare) Biraz, bir miktar; bir o kadar.

ķ.+ı 98a/4

ķāyim Ar. (<ķā'im) Dik.

ķ. 108b/3, 112a/7, 112a/2, 112a/4

ķ. bolur 105a/2

ķ. bolğay 105b/4, 105b/7

ķ. bolmasa 105b/6

ķ. kıılır 100b/3

ķayna- Kaynamak.

ķ.-p 57a/3, 63a/7, 139a/11

ağzı ķ.-p köyer bolsa 90b/5

ķızıl ķ.-r 90b/6

ķaynat- Kaynatmak.

ķ.-ğay 29b/6, 76a/3, 77a/11, 139a/11

ķ.-ıp 1b/11, 10b/2, 11a/9, 12a/6,

16a/7, 17b/1, 18a/6, 18a/11, 18b/6,

19b/4, 20a/2, 21a/5, 21a/7, 21b/11,

22a/11, 23b/5, 24a/5, 27a/9, 27b/5,

29a/1, 29a/8, 29b/8, 30a/3, 31b/9,

32a/6, 33a/5, 34a/4, 34b/2, 34b/6,

35b/5, 36a/11, 41b/1, 41b/10, 42a/1,

42a/8, 42a/10, 44a/11, 44b/7, 44b/9,

45a/4, 46a/11, 47a/1, 47a/3, 47a/10,

47b/1, 47b/4, 47b/7, 48a/6, 48b/10,

50b/1, 50b/7, 50b/9, 52b/10, 53a/3,

53a/4, 55a/6, 55b/11, 56a/11, 56b/7,

58b/8, 59a/3, 63b/6, 67a/8, 68a/1,

69a/4, 69b/11, 71b/1, 72b/9, 73b/9,

74a/4, 74a/7, 74b/11, 77b/3, 78a/9,

81b/9, 82b/9, 84b/9, 89b/7, 91a/11,

92b/2, 93b/9, 95a/10, 95b/1, 96a/4,

100a/3, 105a/4, 105b/2, 114b/6,

115b/5, 117a/2, 117b/9, 117b/11,

120a/12, 120b/5, 120b/11, 121b/9,

123a/5, 123a/9, 123a/10, 125a/10,

131b/2, 141a/8, 141b/3, 141b/8,

141b/10

ķ.-mek gerek 56b/6, 120a/15,

123a/11, 123b/2

ķ.-mak gerek 42a/11, 43b/3, 43b/7,

48a/4, 52a/2, 55a/8, 55b/1, 56a/9,

63a/1, 63a/4, 63a/5, 64a/8, 64b/3,

64b/5, 75a/11, 80a/3, 81b/8, 89b/8,

92a/7, 95a/3, 114b/9, 115a/1, 116a/7,

120a/3, 120b/1, 123b/3, 126a/2

ķ.-sa 53a/8, 76b/4

ķaysı 1. Biri, birisi.

ķ.+da 46a/6

ķ.+dın 13a/7, 13b/2, 18a/10, 18b/4,

18b/5, 20a/7, 20a/11, 20b/5, 23a/11,

38a/2, 40a/11, 44a/5, 44a/9, 44b/5,

44b/6, 45a/10, 45b/1, 47b/9, 48b/2,

48b/3, 50a/1, 51b/5, 52a/2, 53a/11,

54a/8, 54b/9, 55a/10, 56a/7, 56b/4,

62b/8, 63a/10, 63b/5, 64a/7, 65b/10,

65b/11, 66a/3, 66a/7, 66a/10, 66b/3,

70a/6, 73b/8, 77a/2, 80a/2, 80b/6,

81b/5, 86a/2, 87a/6, 87a/10, 87a/11,

88a/8, 88a/11, 88b/1, 88b/2, 88b/4,
88b/7, 88b/8, 88b/11, 89a/4, 89a/5,
89b/1, 89b/13, 90a/1, 90a/4, 91a/8,
91a/9, 93a/1, 93b/6, 94a/5, 94a/6,
94a/7, 94b/5, 94b/6, 94b/9, 95a/2,
95b/9, 95b/10, 98a/4, 98b/11, 103b/8,
103b/9, 109a/11, 111a/3, 113a/5,
113b/5, 113b/6, 115b/1, 115b/2,
115b/6, 115b/9, 116a/7, 119b/3,
119b/12, 120a/6, 124b/3, 124b/7,
125b/9, 126b/1

2. Hangi, hangisi.

ķ. 46a/1

ķ.+nı 137b/7

ķayşūm Ar. Kara pelin otu (*Artemisia
abrotanum*). (→**būy-māderān**)

ķākister-i ķ 11b/1

ķazan Kazan, büyük tencere; büyük ve derin
kap.

ķ.+da 27b/5, 45a/4, 76a/2, 114b/7,
139a/10, 139a/11

ķ.+daki 99b/11

ķ.+dın 42b/2, 75b/1

ķ.+ġa 42a/8, 124b/8

ķāzib Ar. Sahte; yalancı; aldatıcı.

iştiḥā-ı k.+de 98b/8 (<**iştiḥā-yı ķāzib**)

iştiḥā-yı k.+de 98b/9

ķāzib Ar. (<**ķāzib**) Erkeklik organı.

ķ. 105b/3, 108a/9

ez-berā-yı kelān-şuden-i ķ. 103a/8

ķ.+ġa 104b/8, 106a/2, 106a/9, 106b/6,
106b/10, 108a/1, 108a/4, 108b/2,
109a/4, 111b/6, 112a/2, 113a/3,
113a/6, 113a/9, 113a/11

ķ.+ge 104a/8, 104b/7

ķ.+ni 65a/10, 109a/9, 109b/7, 109b/8

ķebāb Ar. 1. Et yemeġi; kızarmış et.

k. 63b/8

2. Kavurma; kızartma.

k. ķılıp 99a/6

ķebābe-i Ćinī bk. **ķebābe-i Ćinī**

k.+ni 107a/11

ķebābe-i Ćinī [Ar.+Far.'dan oluřan Far.
taml.] Anavatanı Ćin ve Endonezya
olan karabibergiller familyasına dahil
bir bitki (*Piper cubeba*). [Kimi
kaynaklarda Hint biberi, Hint biberi
tohumu, kuyruklu biber olarak
geçmektedir.] krş. **ķebābe-i Ćinī**

k. 5b/5, 109a/2, 114a/8

k.+ni 105a/10

ķebīr [I] Ar. Büyük.

mā'cūn-ı felāsife-i k. 65a/3

ķebīr [II] bk. **ķeper**

pōst-ı bīḥ-i k. 54b/7, 124b/11

pōst-ı bīḥ-i k. 46a/11, 98a/3

şifat-ı ķurş-ı k. 54b/7

ķebūd Far. Mavi

ķanāzīr-i k. +ġa 19a/3

ķebūter Far. Güvercin.

k. 133a/1

gūşt-ı k. 132b/2
k. foķını 60b/7
k. mayaķını 13b/9, 111b/5
k. toħmı turur 102a/2 (→ħamām)
k.+ni 29b/10
siħāl k.+ni çārbesini 113a/10
keç Geç.
k. 132b/6
keçe Gece. krş. **kéçe**
k. 46b/11, 137a/11
kéçe bk. **keçe**
k. 2a/7, 5a/8, 14a/8, 23b/4, 42b/4,
43b/2, 47a/11, 49b/6, 51b/3, 58b/1,
62a/4, 71b/8, 76b/3, 76b/7, 83b/3,
90a/4, 90b/2, 91a/2, 96a/10, 99b/11,
113b/7, 114b/7, 116a/1, 117a/9,
118b/5, 121b/5, 137a/11, 137b/5
k.+ler 57a/3
k.+si 76b/6
kedū-dāne Far.+Far. Bir tür bağırsak
kurdu; kabak çekirdeği gibi içten
patlayan ölümcül bir hastalık; kabak
çekirdeği şeklinde midede oluşan
kurtçuk.
k. 93a/3, 102a/7
k. bolmaķ 4b/9
k.+ge 70b/10
kef Ar. (<**keff**) 1. Elin iç kısmı, el ayası.
k.-i dest 122a/3, 122a/5
k.-i destğa 78a/7
2. Ayak tabanı.

k.-i pāy 48a/8, 122a/3
k.-i pāyda 110b/5
k.-i pāyğa 78a/7, 108b/2
k.-i pāyığa 108a/9, 122a/5
3. Avuç (ölçü birimi).
k. 46b/6, 118b/10, 118b/11, 119b/8
kefek Kepek. (→**sebūs**)
k. 126b/4
buğday k.+i 40a/9, 67a/11, 75b/11
yazđı buğday k.+i 27b/2, 120b/10
yazđı buğdayı k.+i 80a/2
yazđı buğday k.+ini 37a/5
keftār Far. Sırtlan.
k. téresi 83a/2
kegir- Geğirmek.
aççığ k.-maķ 4b/10
açığ k.-se 21b/10
keklik Keklik.
gūşt-ı k. 132b/4
k. öti 87b/6, 87b/10
kel Far. Saçı dökülmüş olan (kimse).
rīş-i k. 49a/15
kel- Gelmek. krş. **kél-**
k.-diler 84a/1
ruţūbet dimāğdın boğuzığa yā burnığa
k.-genini 55b/4
ķıvāmıge k.-gey 43b/7
ķıvāmığa k.-gey 47b/8
k.-gil 83b/11
pişābı köyüp k.-mek 40a/2
za'ifeniñ hayzı k.-mes bolsa 67b/9

k.-se 37b/6, 37b/8, 37b/9
қан к.-se 28a/7, 30b/10, 36b/3, 36b/6
қан бi-һад к.-se 71b/10
к.-үр 13a/1, 46a/3, 74b/2
қан к.-үр 50b/3
қара су к.-үр 4b/5
қивәмiға к.-үр 77b/1
һүн к.-үр bolsa 59a/8
қан к.-үр bolsa 31a/3, 78b/5

kél-

bk. **kel-**
қаşıға к.-di 138b/7
fermān к.-di 137b/8
nidā к.-di 137b/6, 138a/10
tilğa к.-diler 138a/5
һарекетке к.-gey 121b/2
āb-ı menīsi к.-gey 110b/9
қивәмiға к.-gey 92b/3, 123a/11,
123b/3
қивәмiға к.-günçe 95a/4
ab-ı menī к.-megey 108a/6
meyl к.-megünçe 109b/4
қан к.-mese 125a/5
қан к.-se 58a/1
zarar к.-türür 139b/8
balgam bile yiriñ к.-ür 91b/2
қан к.-ür 92a/9, 106b/4
tiz к.-se 86b/9
қан к.-ür bolsa 78a/11

kelān Far. İri, büyük.

к. 103b/5
к. bolğay 103b/1

kelān-şuden Far.+Far. İri, büyük olmak.

ez-berā-yı к.-i қазиб 103a/8

keltür- 1. Getirmek. krş. **kéltür-**, **kélür-**

қивәмiға к.-mek kerek 56a/1, 56a/11
қивәмiға к.-üp 19b/5, 20a/3, 27b/5,
29a/8, 42a/2, 44b/1, 44b/9, 45b/3,
50b/9, 59a/3, 71b/2, 81b/9

iştihānı tola к.-ür 65a/7

teşnelik к.-ür 74b/3

teşnelik bisyār к.-ür 80a/1

uykunı к.-ür 16b/3

2. Nakletmek.

к.-üpdürler 18a/2

kéltür- bk. **keltür-** (1)

қивәмiға к.-gey 100a/3, 115a/1

қивәмiға к.-mek kerek 56b/7,
120a/12

‘avāmıға к.-üp 47b/4 (<**қивәмiға**

kéltür-)

қивәмiға к.-üp 47b/1, 92a/8, 117a/2

höş-büylük к.-ür 136b/2

i‘tidalıға к.-ür 133b/7

zarar к.-ür 139b/8

kele bk. **kala**

к. foқını 40a/7

kelle bk. **kala**

к. güşti 97a/6

kélür- bk. **keltür-** (1)

ferāmüşlük к.-ür 140a/9

kem Far. Az.

к. bolmağay 114a/4

k. bolsa 141b/3
k.+dür 132b/2, 133a/9
kemāfeṭyūs E. Yun. (<kemāfiṭūs) Yer çamı; harp tutan; meşecik (*Ajuga chamaepitys*). (→toḥm-ı kereṫş-i Rūmī)
k. 131a/9
kemer Far. Bel.
k. 139b/5
k.+idin 107b/3
kemmūnī Ar. (<kemmūn) Kimyon (*Cuminum cyminum*). (→zīre)
k. 128b/4
ma'cūn-ı k. 117a/5
şıfat-ı ma'cūn-ı k. 117a/6
kemraḳ Far.+T. Daha az.
k. turur 132a/6
kenār Far. Kenar, yan.
k.+a 109b/6
kendir Kenevir (*Cannabis sativa*). (→sarıḡ küçi, →şāh-dāne)
k. 30b/2, 35b/7, 65b/11, 87a/10, 100b/1, 115b/7, 119b/3, 124b/11, 127a/10, 132a/1
aḳ k.+ni 72b/4
k.+ni 56b/8
kenīzek Far. Cariye, kadın köle, köle kız.
k. 100a/1, 101a/1
k.+i 102a/11, 103a/4, 103a/7, 109a/6

keper Ar.-Far.<E. Yun. (<keber) Gebre otu; kapari (*Capparis spinosa*). krş. **kebīr [II], kerbe, kevre**
k. 136a/5
ḳurş-ı k. turur 54b/7
pōst-ı bīḥ-i k. 45b/2
pōst-ı bīḥ-i k. 118a/6
bīḥ-i k.+est 128a/6 (→aşlü'l-keper)
k.+ni suynı 141b/8
kerāmet Ar. 1. Layık.
k. ḳılasın 137b/6
k. ḳılsaḡ 138a/1
2. Cömertlik.
k. ḳılur men 137b/7
kerbe bk. **keper**
k. yıldızını pōstını 23b/9
kereṫş Ar. (<kereṫs) Kereviz (*Apium graveolens*). krş. **kereṫş**
k. 44b/4, 140b/1
bīḥ-i k. 56b/3
bīḥ-i k. 46b/1
toḥm-ı k. 126b/10
pōst-ı bīḥ-i k. 19b/2
toḥm-ı k. 82b/8, 99a/10, 101a/3, 102b/4, 124b/1
toḥm-ı k.+ni 80b/5
kereṫş-i Rūmī [Ar.-Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] (<kereṫs-i Rūmī) Yabani kereviz; daḡ kerevizi.
toḥm-ı k. 131a/9
kereṫş bk. **kereṫş**

k. 19b/2
bīḥ-i k. 44b/6, 56a/5
bīḥ-i k. 76a/9
toḥm-ı k. 54a/9, 64a/5, 76a/8
k. uruḡı 65b/5
k. yıldızı 65b/7
kerek Gerek.
k. 58a/3, 109b/6
kerema'llāhu veche [Ar. taml.]
(<kerrema'llāhu veche) Hz. Ali için kullanılan "Allah yüzünü ak etsin/Allah vechini (yüz, yön, taraf) mükerrem şerefli kılsın" anlamına gelen bir dua ve saygı sözü.
k. 98a/11
kes- 1. Kesmek.
k.-ip 96a/8
2. Son vermek, bitirmek. krş. **kés-**
balgamı k.-er 80a/10
balgamı k.-er 99b/2, 102a/5
belālarını k.-er 65a/9
bīḥni k.-er 81b/2
sevdānı k.-er 102a/8
3. Koparmak.
k.-ip alıp 107a/8
kés- bk. **kes-** (2)
şafrānı k.-er 5a/10
ziyāde müynı k.-er 34b/9
keşşāf Ar. (<keşāfet) Yoğunluk; ağrı; hastalığın yoğunluğu sebebiyle oluşan ağrı durumu.

k.-ı dāmne 66b/10
keşk Far. Kurut, keş.
k.-i çev 80a/2, 80a/8
keşmīr [?] Sınır otu; sinirli ot; bağa yaprağı; kuzudili otu (*Plantago*). (→**berg-i ḥarḳūla**, →**ḥarḳūla**, →**lisānū'l-ḥamel**)
k. 22a/6
k. yafraḡı turur 127b/7
k. yafurmaḡını 29a/8
két- Gitmek.
k.-ip 55a/8
k.-kendin 9a/2
'aḳlıdın k.-mese 10a/4
ket-i Hindī [Ar.+Far.'dan oluşan Far. taml.] (<kād-ı Hindī) Kadıhindi; akasya ağaçlarının bir türünden (*Acacia catechu*) elde edilen reçine.
k. 126a/10
ketān Ar. Keten bitkisi (*Linum usitatissimum*) ve bundan elde edilen dokuma, bez. (→**lete-i gird**)
pilte-i k. 126b/5
toḥm-ı k. 67b/1
ketirā bk. **ketirā**
k. 20a/11, 30a/8, 54a/6, 70a/9, 87a/6, 88b/8, 115b/9
k.+nı 61b/11
ketirā Far.<Ar. (<keşirā) Geven adı verilen dikenli bir otun (*Astragalus*) zamkı; kitre zamkı. krş. **ketirā**

k. 14a/3, 83a/6
kev-dünbe bk. **kever-dünbe**
k. 115a/8
kevek İçi boşalmış.
k. kılp 96a/8
kever-dünbe Far.+Far. (<ğavar dümbel)
Bir çıban türü. krş. **kev-dünbe**
k. 21b/3, 47b/11
k.+ge 53b/2
kevre bk. **keper**
pōst-ı bīh-i k. 41b/9
k. yıldızı 31b/6
k. yıldızını pōstını 30a/2
keyin Ardından, sonra; daha sonra.
k. 11b/11, 17a/8, 17b/2, 19a/6, 21a/10,
21b/1, 23b/5, 24b/6, 29a/2, 29b/11,
30b/11, 33b/11, 35a/8, 41b/11, 42b/1,
43b/3, 43b/4, 47a/1, 53a/8, 55a/9,
56a/10, 56b/6, 58a/3, 60b/9, 63a/6,
71b/9, 75b/1, 76b/5, 76b/8, 77a/10,
78a/4, 79a/1, 79b/5, 81a/3, 92a/4,
92b/7, 95b/7, 96a/5, 97a/4, 97a/8,
97b/3, 99b/11, 100a/3, 100a/4,
100b/11, 102b/10, 103a/6, 103b/10,
104a/2, 104a/11, 105a/8, 109b/7,
109b/10, 116a/3, 118b/6, 120a/4,
120a/10, 120b/1, 122a/1, 122a/3,
122a/10, 122a/11, 122b/10, 122b/11,
124a/4, 124b/2, 137b/3, 139b/2,
139b/9
keyinki Sonraki.

k. 24b/3
kezib Ar. (<zebīb) Kuru üzüm.
k. 135b/3
kezik Yüksek ateşli hastalık; sıtma; tifüs.
krş. **kézik**
k. 28a/5, 75b/8, 78a/10, 120b/3,
120b/6, 121b/9
bāb-ı k. 36b/1
`ilāc-ı k. 18a/5
kara k. 79a/10
k. ağırkı 36b/2, 36b/4
k. ağırkımı 36b/1
kara k. 79b/8
k. bolsa 18a/6, 27b/1, 29a/3, 35b/2,
78a/4
kézik bk. **kezik**
k. 122a/10
k. ağırkığa 66b/10
k. bolsa 33a/7
k. bolup 8b/4
k.+ke 120b/9
kı bk. **ki**
k. 29a/4
kıble Ar. Kâbe'nin bulunduğu yer; kıble
yönü.
k. kılp 68a/3
kıçı Hardal otu; yabancı hardal otu (*Sinapis
alba/Sinapis arvensis*). (→**hardal**)
k. 61a/1
tohm-ı k. 127b/5, 128a/1
k. uruğını 36a/1

ķ.+mı 19a/7, 53a/4
ķiķiř- Kaşınmak.
ķ.-ıp 57a/3, 62a/7
a'zāsı ķ.-ur bolsa 81a/7
kuni ķ.-ur bolsa 73b/4
ķıl Kıl.
ķ. 86b/4
ķıl- Kılmak, yapmak, etmek.
ħōř-būy ķ.-adurġan 111a/1
germ ve kiķik ķ.-adurġannı 110b/11
vaşı ķ.-almaġay 106b/8
yakınlık ķ.-almaġay 106a/4, 106a/10
ħōř-bū ķ.-ar 80a/10
ħōř-būy ķ.-ar 99b/3
kerāmet ķ.-asın 137b/6
ķ.-ay 114b/10
ber-şaraf ķ.-ay 5b/4
def' ķ.-ay 39b/3
ķay ķ.-ay 33b/8, 52b/7, 53a/2, 53a/6
men' ķ.-ay 96a/1
řāf ķ.-ay 5b/8
sūst ķ.-ay 5a/6, 5a/11
mūcāma'at ķ.-ayın 110b/7
'arz ķ.-dı 138a/7
azād ķ.-dı 137b/4
endīře ķ.-dı 137b/10
ħikāye ķ.-dı 125b/4
kām-dil ķ.-dı 140b/6
azād ķ.-dılar 137a/9
'ibādet ķ.-dılar 137b/2
'ilāc ķ.-dılar 14a/10

řahāret ķ.-dılar 138b/4
ķ.-dım 114a/1
azmūde ķ.-dım 138b/11
ħizmet ķ.-dım 137b/4, 137b/5
beyān ķ.-duķ 45b/10
muştaşar ķ.-duķ 65b/3
ķalye ķ.-ġan 27b/4
ķalye ķ.-ġan bol-gay 76a/2
azmūde ķ.-ġan turur 115a/3
tevellūd ķ.-ġandın 29a/2, 125a/5
ārzū ķ.-ġay 141b/10
būse ķ.-gay 109b/6
devā ķ.-ġay 3a/1
dūr ķ.-ġay 139b/1
ġālib ķ.-ġay 141b/9, 142a/1
ħōřnūd ķ.-ġay 109a/7, 102a/11,
112a/5
tenāvūl ķ.-ġay 115a/1
řılā ķ.-ġay 15b/7
yād ķ.-ġaysizler 141a/5
imtiħān ķ.-ġıl 104b/2
ķ.-ġuluk ēmes 111a/5
ķifāyet ķ.-ġunça 19b/4
ķ.-ıp 40b/7, 84b/6, 108b/9, 109b/7,
140a/3
'amel ķ.-ıp 81b/3
atala ķ.-ıp 28b/3
bend ķ.-ıp 83a/9
berāber ķ.-ıp 16b/10, 39a/3, 53b/5,
60a/4, 113a/10
bir ķ.-ıp 18b/6

biryān k.-ip 61b/4, 68b/9, 95a/10,
102b/9, 103b/7, 126b/2
cem' k.-ip 39b/8, 71a/9
cerf k.-ip 108a/4
cüdā k.-ip 13a/9, 24b/8, 89a/12,
95b/5, 124a/4
çüdā k.-ip 78a/9
esīr k.-ip 137a/6
faḥṣ k.-ip 100b/10
filte k.-ip 58a/2, 58a/11, 83a/7
ğalūle k.-ip 13b/4, 63b/7, 65a/1,
86b/6, 112a/10, 114a/2, 117a/8
güdāz k.-ip 63b/1
ḥab k.-ip 20a/8, 20b/1, 25b/8, 26a/4,
27a/10, 32b/10, 32b/11, 36a/7, 40b/7,
51b/8, 113b/7, 118b/7
ḥal k.-ip 11b/4, 12b/8, 13a/10, 13b/3,
13b/10, 14a/5, 14a/6, 14b/1, 14b/8,
14b/11, 15a/3, 15a/6, 16a/1, 17b/8,
17b/11, 18a/4, 19a/2, 21b/7, 23b/1,
25b/6, 26b/1, 26b/7, 33a/5, 34a/9,
34b/10, 36a/2, 39a/3, 40a/7, 40b/11,
43b/10, 45b/5, 49a/4, 53b/7, 57a/1,
57b/6, 58a/7, 58a/10, 59a/5, 59b/5,
59b/7, 60a/8, 60a/11, 60b/3, 60b/6,
61b/6, 63a/1, 63b/2, 64a/11, 65a/1,
66b/6, 67b/7, 69b/3, 70a/10, 72a/2,
78b/3, 79a/2, 79a/5, 79a/8, 80a/5,
81a/1, 81a/9, 81b/7, 83a/7, 86a/8,
86b/6, 86b/7, 88a/10, 88b/2, 89b/3,
90a/1, 90a/6, 93a/3, 94a/8, 94b/1,

94b/7, 96a/6, 96b/1, 99a/7, 99b/1,
100b/2, 100b/9, 103a/3, 103b/4,
103b/11, 105a/1, 105a/4, 105b/2,
105b/9, 106a/7, 108a/1, 108a/3,
108a/7, 108b/2, 109a/2, 109a/6,
109b/1, 111a/3, 111b/3, 111b/5,
112a/2, 112a/6, 113a/6, 113a/8,
114b/6, 115a/7, 115a/10, 116a/10,
116b/3, 116b/5, 117a/3, 117a/8,
118b/1, 119a/4, 119a/7, 119a/9,
120b/2, 121a/10, 123b/9, 124b/1,
124b/9, 140b/3, 141a/10, 141a/11,
141b/8, 142a/1
ḥamir k.-ip 97a/2
ḥamīr k.-ip 5b/6, 11a/4, 19a/2, 19a/7,
20b/7, 26a/4, 28b/6, 32b/2, 38b/10,
40b/1, 40b/6, 54a/10, 81b/2, 87a/7,
88b/9, 114a/9, 119b/13, 122a/4,
124b/1, 124b/8, 125a/2
ḥişse k.-ip 68a/2
höl k.-ip 111a/11
ıssıg k.-ip 35b/3, 75a/3
izāf k.-ip 89b/7 (<şāf kıl-)
izāfe k.-ip 29b/7, 44b/8, 47a/2, 48a/6,
50a/3, 63a/5, 64b/4, 80a/6, 81b/8,
83a/1, 89b/8, 91a/5, 92a/7, 92b/3,
93a/6, 96a/2, 99a/2, 117a/4, 121b/10,
123a/11
kebāb k.-ip 99a/6
kevek k.-ip 96a/8
kıble k.-ip 68a/3

kül k.-ıp 10b/5, 72b/11
ma'cün k.-ıp 23a/8, 24b/11, 53b/6,
98a/5, 99a/3, 99b/1, 101a/4, 115a/6
ma'çün k.-ıp 80b/8
maħrā k.-ıp 102b/7
mecmu' k.-ıp 31a/1, 119b/9
mecmū' k.-ıp 70a/6, 94b/10, 118a/8,
140b/3
merhem k.-ıp 33a/8, 35b/10, 47b/10,
49b/10, 53b/1, 67b/3, 79a/4, 84b/6,
85a/8, 89a/12, 97b/10, 103a/5, 104a/7
meyde k.-ıp 10a/6, 11b/2, 15a/7,
15b/6, 15b/11, 16a/5, 16b/11, 19a/1,
19a/7, 23b/10, 26b/9, 28b/6, 29b/11,
30a/2, 30b/8, 31a/5, 31b/9, 33a/10,
34a/8, 34b/4, 35b/1, 50a/1, 50a/8,
50b/6, 51b/1, 52a/6, 52a/11, 53a/11,
54a/10, 57b/10, 60b/7, 63b/5, 63b/10,
70b/2, 77b/5, 94a/11, 97b/9, 103a/9,
103b/3, 104b/2, 108a/4, 111a/10,
111b/11, 113a/8, 113a/11, 114a/2,
116a/4, 116b/5, 118b/3, 119a/12,
123b/7, 141a/10
muħkem k.-ıp 104a/3
muķaşşer k.-ıp 17b/4, 27b/9, 79b/1,
122a/11
mülāyim k.-ıp 123b/2
nem k.-ıp 12b/3
nerm k.-ıp 95a/3
nim-germ k.-ıp 18b/6, 42a/4, 48b/5,
57a/9, 117a/4

nīm-germ k.-ıp 34a/4
pāk k.-ıp 105a/8
perverde k.-ıp 105a/11
sāf k.-ıp 56b/6, 78b/6 (<şāf kıl-)
sāf k.-ıp 71b/4 (<şāf kıl-)
şāf k.-ıp 1b/11, 18b/1, 41b/1, 42a/1,
43b/5, 44b/1, 44b/8, 47a/11, 48a/4,
50b/8, 56a/10, 64a/9, 67a/9, 68a/2,
75b/3, 80a/4, 82b/10, 88a/10, 88b/9,
90a/5, 90b/2, 91a/2, 92b/2, 93b/9,
93b/10, 95a/7, 114b/9, 120a/4,
121b/5, 123a/10, 123b/3, 126a/2
şalāye k.-ıp 30a/8, 35a/8, 36a/7,
60a/4, 68a/7, 68b/7, 68b/11, 69a/2,
72b/1, 81a/11, 84a/3, 85a/5, 85b/3,
86a/4, 87a/11, 87b/4, 87b/8, 87b/11,
88b/5, 89a/1, 90b/8, 94a/9, 94b/7,
95b/5, 104a/10, 106b/10, 109b/1,
111a/10, 115b/3, 124b/5, 126a/11
sarı k.-ıp 9b/6
su k.-ıp 120a/2
şāf k.-ıp 82b/4, 105b/7
şerbet k.-ıp 1b/4, 5a/8, 5b/9, 16b/6,
17a/6, 17b/3, 41a/4, 41b/2, 46a/8,
48b/11, 58b/4, 72b/5, 123a/5
şikāf k.-ıp 11b/7, 12a/3, 42b/2
şīrīn k.-ıp 19b/5, 20a/4, 21a/7, 21b/11,
23b/6, 39b/5, 46b/3, 54a/11, 75b/2,
90b/3, 94b/2, 97b/4
ténj k.-ıp 107a/4
terāş k.-ıp 46b/3, 95a/1

un k.-ip 32a/8, 37a/2, 37a/8, 37a/11,
73b/10, 94a/11
ün k.-ip 9b/2
zam k.-ip 14b/6, 55a/1, 58a/4, 59a/10,
63b/11, 78b/11, 81a/3, 85a/11, 89b/3,
94b/10, 96b/5, 102b/9, 123b/11
zāyil k.-ip 16b/7
zımād k.-ip 106a/2, 106a/10, 106b/2,
108a/1, 109a/4, 112a/2, 112a/6,
115b/4, 117b/3
müdāvemmet k.-ipdurlar 102a/4
terkīb k.-ipdurlar 27a/1, 140b/7
fayide k.-madı 14a/10
k.-mağay 108a/5, 112b/5
ğızā k.-mağay 33b/10
hācet k.-mağay 101a/8
ihtiyār k.-mağay 106a/9
kār k.-mağay 59b/8
naşīb k.-mağay 141a/4
teşir k.-mağay 97a/4, 97b/2
k.-mağunça 107b/3
cüdā k.-mağunça 107a/10
k.-mağ 4b/1, 40a/4
şalāye kılıp k.-mağ 86a/4
‘amel k.-mak 82b/11
hareket k.-mağ 3a/4
huğne k.-mağ 93b/4
‘ilāc k.-mağ 36b/4
mülāyim k.-mağ 76b/5
k.-mağ kerek 12b/5, 27b/9, 28a/11,
29a/11, 44a/6, 79b/1, 91a/6, 120b/11

‘amel k.-mağ kerek 74b/11
azār k.-mağ kerek 109b/8
cimā‘ k.-mağ kerek 104a/11
dūd k.-mağ kerek 97a/10, 125a/3
ferhīz k.-mağ kerek 97a/6
ğargāra k.-mağ kerek 2a/4, 73b/10
ğızā k.-mağ kerek 45a/1
ğusl k.-mağ kerek 42b/8
hāb k.-mağ kerek 89b/3
hacāmat k.-mağ kerek 37b/8, 37b/10,
125b/8
hāl k.-mağ kerek 91a/5
hişşe k.-mağ kerek 116a/4
hāzer k.-mağ kerek 22a/11
huğne k.-mağ kerek 64a/11, 80a/6,
93b/11
‘ilāc k.-mağ kerek 28a/10, 36b/10,
74b/4
iş k.-mağ kerek 109b/4
kay k.-mağ kerek 58a/8, 76b/9,
120a/10
mecāmat k.-mağ kerek 37b/7
melāhat k.-mağ kerek 139b/8
men‘ k.-mağ kerek 78a/3
merhem k.-mağ kerek 83a/8
meyl k.-mağ kerek 2a/1, 64b/6, 90b/3,
93a/8
mücāma‘at k.-mağ kerek 102b/10
müdāvemmet k.-mağ kerek 121b/6
nīm-puhte k.-mağ kerek 100b/7
pāy-şū k.-mağ kerek 75b/9

perhiz k̄.-maḡ kerek 5b/3, 17b/6,
33b/9
perhīz k̄.-maḡ kerek 45a/2, 97a/7,
97a/8, 97b/7, 126a/4
raḡbet k̄.-maḡ kerek 95a/4
ṣabr k̄.-maḡ kerek 21a/8
ṣāf k̄.-maḡ kerek 77b/4
te'ḥīr k̄.-maḡ kerek 122b/6
tenāvūl k̄.-maḡ kerek 55a/3, 94b/11,
97b/5
tīlā k̄.-maḡ kerek 90a/2
yaḡı k̄.-maḡ kerek 2a/4
zīmād k̄.-maḡ kerek 42b/7, 108b/2,
119b/11, 122a/8
ḥuḡne k̄.-maḡdur 64a/5
ferāmūṣ k̄.-mas 110b/7
kār k̄.-mas 134a/8
k̄.-masa 104a/4
fāyide k̄.-masa 84a/8
bāver k̄.-masaṅ 104b/1
beyān k̄.-maydur 138a/9
k̄.-sa 10a/2, 103b/1, 103b/5, 111a/6
'ādet k̄.-sa 126b/3
'amel k̄.-sa 82a/5, 83a/4
atala k̄.-sa 18a/7
cimā' k̄.-sa 99a/5, 104a/2, 104b/3,
104b/10, 105a/2, 105a/8, 105b/1,
105b/3, 105b/6, 106a/2, 106a/5,
106a/8, 106a/10, 106b/2, 106b/7,
106b/10, 107a/10, 107b/2, 108a/1,
108a/5, 108b/3, 108b/5, 108b/9,

109a/3, 109a/4, 111b/6, 112a/2,
112a/3, 112a/6, 112a/7, 112b/5,
112b/11, 113a/3, 140a/1, 140a/3,
140a/6, 142a/2
derd k̄.-sa 33b/3, 106a/11
devā k̄.-sa 85b/10
dūd k̄.-sa 35a/2, 106b/9
efṣān k̄.-sa 111a/4, 111b/2
ḡarḡara k̄.-sa 68b/2, 74a/4
ḡal k̄.-sa 49a/10, 111b/1
ḡamīr k̄.-sa 33b/5
hemrāh k̄.-sa 106b/6
kār k̄.-sa 118a/9
ḡay k̄.-sa 28a/7, 36b/6, 134b/11
mücāma'at k̄.-sa 104b/7, 104b/9,
105b/10
müdāvemmet k̄.-sa 101a/1, 101a/7,
111b/9
perhiz k̄.-sa 29a/10
perhīz k̄.-sa 6a/2
ṣoḡbet k̄.-sa 107a/2
ṣāf k̄.-sa 111a/7, 111a/8
tekye k̄.-sa 91b/7
tīlā k̄.-sa 15a/4, 15b/8
yaḡınlık k̄.-sa 77b/10, 113b/9, 140a/8
zīmād k̄.-sa 34b/1, 48a/11, 104a/8,
105a/11, 106a/5, 106a/7, 106b/1,
106b/6, 108a/4, 113a/6, 113a/9,
115a/11, 123b/5, 123b/6, 135b/6,
136b/7, 136b/9
k̄.-sa kerek 47b/2

kerāmet k̄.-sañ 138a/1
perhiz k̄.-sun 6a/6, 6a/9
rağbet k̄.-sun 6a/5
ih̄tiyār k̄.-sun kerek 19a/10
k̄.-ur 133b/6, 141a/2
ārzū k̄.-ur 77b/8
ārzū k̄.-ur 2b/3
āvāz k̄.-ur 46a/4
ber-ṭaraf k̄.-ur 5b/2, 5b/7, 16b/4,
16b/8, 35a/1, 39b/9, 45b/6, 65a/11,
68a/5, 68a/10, 68b/10, 69a/3, 69a/4,
69b/8, 70a/1, 70a/11, 72b/2, 72b/10,
80b/1, 80b/2, 80b/3, 85b/4, 85b/6,
99b/5, 102a/6, 124a/1, 133a/5,
133b/3, 135a/2, 135a/4, 135a/6,
135a/9
bisyr̄ k̄.-ur 8a/7, 47a/8
bol k̄.-ur 133b/9, 137a/1
def̄ k̄.-ur 16b/1, 22a/5, 47a/9, 48a/3,
51a/10, 69b/9, 71a/4, 71a/6, 80a/11,
82a/6, 82a/8, 98a/7, 101a/5, 101a/6,
101a/10, 102a/7, 120a/7, 123b/8,
133a/8, 133b/2, 133b/3, 133b/5,
133b/10, 134a/1, 134a/4, 134b/5,
134b/11, 135a/10, 135b/1, 135b/3,
135b/5, 136a/7, 136a/11
delālet k̄.-ur 3b/6
delīl k̄.-ur 2a/2, 3b/4
dūr k̄.-ur 65a/8
fāk k̄.-ur 69b/9

fāyide k̄.-ur 1b/5, 14b/11, 15a/4,
15a/5, 15a/8, 15b/4, 16b/2, 22a/8,
23a/2, 30a/11, 31a/2, 40a/8, 41a/4,
42a/5, 42b/9, 48b/8, 50b/10, 51a/6,
51a/7, 51b/8, 61a/3, 62b/3, 85a/10,
95b/3, 132a/2, 133a/1, 135a/3
ferbih k̄.-ur 98a/8, 100a/8
ğālib k̄.-ur 103a/4, 141b/2
güşāde k̄.-ur 45b/6, 49a/2, 99b/3
ḥarāb k̄.-ur 114b/3
ḥāşıl k̄.-ur 134a/2
ḥazm k̄.-ur 99a/4
ḥōş k̄.-ur 101a/2
ḥōş-būy k̄.-ur 62b/4
ḥōşnūd k̄.-ur 100a/1, 103a/8, 114a/3
ḥurūc k̄.-ur 93a/4
ḥuşk k̄.-ur 140a/1
ıssıḡ k̄.-ur 98a/9
ih̄rāc k̄.-ur 95a/9
ih̄rāc-ı tamām k̄.-ur 61b/2
kār k̄.-ur 70a/10
kara k̄.-ur 11b/5, 136b/4
kaṭ̄ k̄.-ur 136a/1
kavī k̄.-ur 80b/1, 98a/6, 99b/4
kay k̄.-ur 34a/5
kāyim k̄.-ur 100b/3
kızıl k̄.-ur 39b/11
kōp k̄.-ur 141a/3
kūtāh k̄.-ur 140a/7
kuvvet k̄.-ur 133a/10
men̄ k̄.-ur 96a/3, 134b/1

menfa'at k.-ur 34a/6, 39a/7, 41b/5,
50b/2, 53b/4, 83a/3, 101a/10, 104a/2,
109a/9, 131b/11, 132a/4, 132b/3,
133b/8, 134a/10
menfa'at-i 'azm k.-ur 84b/7
muhkem k.-ur 17a/1, 65a/10, 65b/1
münkaṭı' k.-ur 133a/11
nef' k.-ur 134b/10
nef'-i tamām k.-ur 82a/4, 82b/11
nerm k.-ur 136b/7
noksān k.-ur 140a/2
pāk k.-ur 64b/7, 65a/5, 86b/1, 86b/3,
114b/5, 133a/7, 134a/9, 136a/1
pāyide k.-ur 133b/1
perbih k.-ur 70a/11
pest k.-ur 20b/2, 95b/6, 122a/6
peydā k.-ur 132a/5
raḥmet k.-ur 114a/5
rāzı k.-ur 103a/4
revān k.-ur 70a/5
rīze k.-ur 76b/8
rūşen k.-ur 30a/8, 70b/7, 72b/2, 98a/7,
102a/9, 140b/8
şāf k.-ur 5b/10, 99a/3
saḥt k.-ur 108a/1, 109a/9, 140b/10,
141b/2
señ k.-ur 140b/11
şıḥḥat k.-ur 39a/1, 73a/1
şoḥbet k.-ur 107a/8
sūd k.-ur 42b/10
teng k.-ur 141a/7

taḳvıyet k.-ur 133b/6, 134b/4, 134b/8,
135a/6
taḳvıyet-i bāh k.-ur 134a/7, 134a/9,
134b/6
tāze k.-ur 30b/1, 65a/5, 80b/3, 80b/4
taḳavvı k.-ur 132b/5, 133b/10, 135a/1,
140b/4
teleyyün k.-ur 133b/1
teleyyün-i ḥulḳ-i sīne k.-ur 134b/3
teleyyün-i şafrā k.-ur 134a/2
teleyyün-i ṭabi'at k.-ur 136a/3
tenḳıye-i dimāğ k.-ur 88b/6
teşır k.-ur 140a/8
teskīn k.-ur 133b/4
tevellüd k.-ur 86b/9
tız k.-ur 94b/5
yoğ k.-ur 39b/9, 64b/8, 118a/9
za'ıf k.-ur 140a/9
zarar k.-ur 134a/11, 140a/4, 140a/7
zarār k.-ur 134a/2, 134b/10
zāyıl k.-ur 98a/10, 136a/8, 137a/1
ziyāde k.-ur 10b/4, 25a/3, 65a/7,
65a/9, 69a/8, 69b/11, 70a/2, 98a/8,
99b/5, 101a/6, 101a/9, 102a/9,
132a/10, 134a/8, 136a/2, 136b/11,
140b/9, 141a/6, 141b/5
kerāmet k.-ur men 137b/7
cimā' k.-urda 104a/1

kıldur- Kıldırmaq, yaptırmak, ettirmek.

ḥādım k.-up 24b/4

kılıç Kılıç. krş. **kılınç**

ķ. tegip 119a/2
ķılınç bk. **ķılıç**
ķ. 16a/2
ķırāfī Ar.<E. Yun. Bir kırat. [Kırat: 1. Dört keçi boynuzu çekirdeğinin ağırlığı. 2. Miskalin yirmi dörtte biri, dirhem in on altıda biri, gramın beşte biri, dangın yarısına eşit bir ölçü. (Metinde dangın dörtte biri.)]
ķ. 89a/1
ķırfe Ar. Kabuk.
ķ.-i cevz-i bevvā 62b/10
ķ.-i za' ferān 65b/10
ķ.-i ķaranfil 113b/5
ķırğuy Atmaca.
ķ. ötini 87b/2
ķırķ Kırk.
ķ. 89b/5, 92a/7, 123a/11, 123b/3, 139b/9
ķısm Ar. 1. Tarz, şekil.
ķ. bolur 7b/6, 36b/5, 121a/1
ķ.+dur 45b/9
2. Yol, usul.
ķ. 82a/2, 102b/6
ķışr Ar. Kabuk. (→**aşlü'l-bezbāz**)
ķ. 128b/4
ķısrü'r-rummān [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] Nar kabuğ u. (→**enār pōsti**)
ķ. 127b/8
ķıvām Ar. Yoğ unluk; koyuluk derecesi; tav, istenen ölçü. krş. 'avām

ķ.+ıge kelgey 43b/7
ķ.+ığa kelgey 47b/8
ķ.+ığa kélgey 92b/3, 123a/11, 123b/3
ķ.+ığa kélgünçe 95a/4
ķ.+ığa keltürgey 100a/3, 115a/1
ķ.+ığa keltürmek kerek 56a/1, 56a/11
ķ.+ığa keltürmek kerek 56b/7, 120a/12
ķ.+ığa keltürüp 19b/5, 20a/3, 27b/5, 29a/8, 44b/1, 44b/9, 50b/9, 59a/3, 71b/2, 81b/9
ķ.+ığa keltürüp 45b/3, 47b/1, 92a/8, 42a/2, 117a/2
ķ.+ığa kelür 77b/1
ķız Genç kız, evlenmemiş kız; kız evlat.
ķ. 78a/1, 78b/7, 111a/4, 111b/4, 111b/6, 114a/10, 126a/9
ķız- Yanmak; hararetlenmek; sıcak hale gelmek, ısınmak. krş. **ķızı-**
alaķanı ķ.-ıp 17a/2
tapanı ķ.-ır bolsa 17a/3
ķızar- Kızarmak.
ķ.-ıp 86a/4
ķızı- bk. **ķız-**
beden ķ.-maķ 5a/2
ķızıl 1. Kızıl, kırmızı.
ķ. 7b/6, 7b/8, 8a/2, 8a/3, 8a/10, 8b/2, 57a/11, 87a/2
yoğ an ķ. gūşt 88a/3
ķ. almanı 85a/6
ķ. bolğay 102b/8

ķ. bolġunça 108b/11
ķ. bolup tursa 115a/9
ķ. bolur 85b/9
ķ. ake 127a/9
ķ.  t 88a/4
ķ. fiy z suyu 36a/1
ķ. g l 24a/4, 31a/4, 31b/7, 37a/1,
37a/7, 118a/6
ķ. g lni yıldızımı 105b/8
ķ. kılur 39b/11
ķ. k rut 111b/11
ķ. l biy nı 78b/10
ķ. l biy nı unı 81b/4
ķ. Şandal 49b/11, 89b/13
ķ. Şeker 61b/4, 141b/5
ķ. tamur 87a/9
ķ. yasmuķ unı 115b/2
ķ. zernic 87a/10
ķ.+dur 89b/9
ķ. turur 7a/8
2. Kızamık.
ķ. 122b/7
ķ. kaynar 90b/6
ķızıt- Isıtmak.
ķ.-ıp 117a/10
ki Far. Ki, ki baġlacı. krş. ġa, kı
k. 3b/11, 4a/9, 4b/4, 5a/1, 8b/4, 9b/2,
9b/4, 9b/5, 9b/7, 10a/4, 11b/1, 11b/5,
13a/5, 14a/2, 15b/5, 16a/10, 16b/9,
18a/8, 18b/2, 18b/9, 22b/6, 22b/10,
25a/1, 26b/2, 30a/8, 34b/11, 39a/6,

41b/4, 42a/6, 42a/9, 42b/9, 44a/7,
52a/8, 54a/7, 56a/2, 56b/1, 63b/8,
64a/3, 64b/7, 64b/9, 64b/11, 75a/5,
77a/6, 78a/5, 79a/1, 79a/10, 79b/6,
81b/11, 82a/11, 82b/3, 83b/1, 86a/10,
86b/1, 86b/2, 86b/5, 88b/6, 88b/10,
90a/11, 91a/2, 91b/1, 91b/3, 92a/1,
92a/5, 92b/9, 92b/11, 93a/3, 93a/4,
93a/9, 93b/2, 93b/4, 94a/1, 95b/8,
97a/10, 98b/4, 105a/2, 109b/4,
110b/8, 111a/6, 112a/3, 114a/3,
114a/10, 114b/2, 114b/4, 116b/9,
120a/5, 120a/14, 121a/5, 121a/7,
122a/5, 122b/5, 122b/8, 123a/1,
138a/9, 139a/10, 140a/10, 140b/1

ķig- Gelmek.

k.-ey 86b/10

ķan k.-ey 112a/3

k.-megey 104b/4

ķolıdın k.-se 76b/9

ķiik K c k.

k. 14a/1, 18b/9, 22a/5, 23a/1, 25a/3,
34a/8, 119a/10, 122b/6, 137a/5

k. bolsa 9b/10

k. kıladurġannı 110b/11

ķiikkine K c c k, ok k c k.

k. 42b/2, 91a/10

ķif yet Ar. Yeterli, k fi.

k. kılġuna 19b/4

ķi z- Sokmak.

k.- p 109b/8

kim 1. Ki bağlacı.
k. 2a/2, 2a/5, 2a/11, 2b/9, 3a/8, 3a/10, 3b/2, 7a/4, 9a/3, 9a/5, 9b/2, 9b/8, 12b/10, 14a/11, 15b/3, 15b/8, 18a/2, 19a/11, 20b/11, 22b/1, 24a/10, 25a/7, 27a/2, 32b/7, 34a/5, 39a/11, 42b/7, 43a/1, 45b/8, 45b/11, 54b/5, 55a/5, 59b/11, 74b/2, 78a/1, 79b/4, 80b/11, 81a/1, 81b/1, 83b/10, 84a/9, 84b/2, 84b/4, 84b/11, 86b/11, 87a/2, 89b/9, 90b/6, 90b/9, 95b/6, 97a/4, 97b/1, 100a/4, 101a/8, 104a/6, 104b/4, 104b/8, 105a/9, 105b/1, 106a/6, 106b/11, 107a/6, 107b/4, 108b/5, 108b/8, 109b/2, 109b/6, 109b/10, 114a/1, 121b/1, 121b/2, 137b/6, 137b/8, 138a/3, 138a/4, 138a/6, 138a/10, 138a/11, 138b/11, 139a/4, 139a/5, 139a/11, 139b/5, 139b/8, 139b/9, 139b/11, 140a/5, 140a/9, 140a/10, 140a/11, 140b/11

2. Kimse.

k. 98b/5, 99b/6, 102a/5, 102a/10, 138b/9, 139b/9, 142a/2

k.+de 32b/7

kimerse Kimse, biri, kişi.

k. 79b/8, 106a/1, 107a/2, 118a/11, 141b/4

k. sil bolsa 17b/7

k. nāşūr bolsa 57b/8

k. zükām bolsa 68a/11

k. zātü'l-cenb bolsa 75a/1

k. emçegige şışuq bolsa 78b/9

k. mafāşıl bolsa 117b/2

k.+ge sersām 'arız boldı 79b/2

k.+ge hāle turğan bolsa 33a/4

k.+ni tişleriniñ tübidin qan kelse 30b/9

k.+ni tişiğa qurt kirip ağırgan bolsa 31a/8

k.+ni yötel tutsa 51b/2

k.+ni içidin hün kelür bolsa 59a/7

k.+ni közi ağırsa 84b/10

k.+ni putı yā tizi mafāşıl bolsa 118a/2

k.+niñ qannı gālib bolsa 6a/7

k.+niñ közige yā her yerige dāğ tüşe 13b/6

k.+niñ her yeri otğa köygen bolsa 15a/2

k.+niñ a'zāsıda yā başıda cerāhat bolsa 18a/2

k.+niñ mi'desi za'if bolup açığ kekirse 21b/9

k.+niñ qursağıda qatıg bolsa 23b/7

k.+niñ a'zāsıda cerāhat bolsa 34a/6

k.+niñ her yeride hāle ve sancıq bolsa 75a/3

kindik Göbek deliği.

k.+e 110b/2

k.+ide 110a/5, 112a/10

k.+ke 28b/10

k.+ige 62a/5

kir- Girmek.

kurt k.-ip 31a/9

k.-se 29a/1

k.-diler 137a/11

kirfik Kirpik.

k.+ni 88a/3

kisel Hasta.

k. bolğan 117b/8

kişi Kişi, insan, kimse.

k. 12a/7, 16b/5, 24b/7, 33a/2, 33b/8,
34b/11, 35a/3, 35a/6, 35a/9, 36a/4,
38a/7, 47b/8, 53a/1, 53a/9, 58b/6,
59b/8, 60a/2, 60b/7, 61a/5, 61b/5,
62b/1, 63a/2, 68a/9, 68b/8, 68b/11,
69a/1, 69a/3, 69a/7, 69b/5, 69b/10,
69b/11, 70a/2, 70b/8, 70b/11, 71a/2,
71a/7, 71a/11, 71b/4, 72a/11, 72b/10,
73b/2, 73b/10, 86b/7, 92b/4, 95a/9,
103a/1, 103a/5, 104a/9, 104b/2,
104b/5, 104b/6, 104b/8, 104b/10,
104b/11, 105a/3, 105b/2, 106a/3,
106a/4, 106a/6, 106a/9, 106a/10,
106b/7, 107a/3, 107b/1, 107b/10,
108b/4, 109a/5, 109a/7, 109a/8,
111a/4, 113a/3, 113a/7, 115b/6,
119b/1, 119b/2, 123b/7, 123b/10,
124a/1, 125a/8, 125b/5, 141a/2,
141a/6, 141b/8, 141b/11

k. ısıtma bolsa 16a/6

k. yötelse 25b/6

k. yötel bolsa 26b/10, 51b/8

k. kezik bolsa 27a/11

k. sarığlasa 27b/11

k. zīk-ı nefes zaḥmetiğa giriftār bolsa
29b/3

k. kulunc bolsa 35b/4, 73a/6

k. tiz ağırıkı bolsa 35b/6

k. derd-i şaķıka bolsa 35b/11

k. āvāzı ıssıgđın ḥasta bolsa 56b/10

k. nāşūr 'illeti bolsa 58a/3

k. nāşūr bolsa 69a/5

k. tal ağırıkı bolsa 59a/2

k. def'-i ḥūn-ı şikem 59a/7

k. derd-i kıoyañ bolsa 60a/9

k. bŷy-ı bağal bolsa 60b/1, 68a/5

k. şüşden-i leb 61b/7

k. zātü'l-cenb bolsa 74b/1

k. dübile bolsa 79a/6

k. köhne yötel bolsa 84a/7

k. yaş aķar bolsa 86a/7

k. bisyār ferāmüşkār bolsa 94b/3

k. süzek bolsa 115b/11

k. şaķıka bolsa 117a/9

k. dem-kütāh bolsa 120a/9

k. yerākān bolsa 121a/1

k. ısıtıp iki üç kün ba'zı savusa
121a/11

k. kıoyañ bolsa 124a/2

k. 'ırķu'n-nisā bolsa 124a/8

k. seng-i meşāniğe giriftār bolsa
125a/11

k.+de 81a/4

k.+de ısıtma yötel bolsa 22b/6
k.+de baş ağrığı bolsa 58a/5
k.+de kulağ ağrığı bolsa 58a/9
k.+de teb zaḥmeti bolsa 58b/2
k.+de ez-cihet-i dırāz-şuden-i müy
60a/6
k.+de tiz ağrığı bolsa 69b/3
k.+de sil zaḥmeti bolsa 81a/8
k.+de bād-ı kılunc 'illeti bolsa 81b/10
k.+de kuruğ yötel bolsa 94b/11
k.+de küft ve şafrā ziyāde bolsa 95a/4
k.+de bād-ı bevāşır zaḥmeti bolsa
124b/2
k.+din 105b/5, 106a/8, 106a/10,
106b/7
k.+ğa 134a/7
k.+ğa ḥale turğan bolsa 84b/7
k.+ge 39b/8, 107b/4, 111a/5, 131b/2
k.+ge ta'ām siñmese 24a/10
k.+ge nāşūr yā kulguna peydā bolsa
29a/6
k.+ge cerāḥat peydā bolsa 31b/2
k.+ge zehr bergen bolsa 59b/6, 83a/10
k.+ge ḥale tursa 67a/10
k.+ge yel ve sancık tursa yā yötelse
96a/7
k.+ge ağıu bergen bolsa 96a/11
k.+ge saçratğı çıkan bolsa 119a/8
k.+ge yel ḥale turğan bolsa 120b/8

k.+ni 38a/8, 98b/9, 99b/7, 101a/2,
105b/6, 105b/8, 105b/11, 106a/11,
119a/1, 123b/8, 141b/6
k.+ni başı kayar bolsa 17a/1
k.+ni zaḥmeti bolsa 26b/8
k.+ni ṭabī'atı kabz bolsa 27b/8
k.+ni içi bend bolsa 28b/9
k.+ni tişlerini tübi boşasa kan kelür
bolsa 31a/2
k.+ni tişleri tüni boşasa 31a/11
k.+ni her yerige cerāḥat bolsa 33a/9
k.+ni ḥayzı tizi ağrısı 34a/10
k.+ni tişi ağrısı 35a/11
k.+ni zenbūr çafsa 40a/5
k.+ni içi revān bolup turmasa 40b/3
k.+ni alakanı ve kefi pāy ve iki dalısı
köyse 48a/8
k.+ni yüregi salsa savuğdın ağrısı
48a/11
k.+ni cigeride ḥarāḥati bolsa 49b/10
k.+ni siñiride cerāḥat peydā bolsa
50a/7
k.+ni burnıdın dāyim kan kelse
57b/11
k.+ni yılan çaksa 58b/10
k.+ni kulağı sağıruğı bolsa 59a/10
k.+ni mi'desi za'if bolsa 59b/3
k.+ni ḥaşbasıda yel bolsa 61b/3
k.+ni burnıdın kan turmasa 68b/3
k.+ni başı ıssığdın ağrısı 70b/1

k.+ni cigeride kurut yā ıssıg bolsa
70b/3
k.+ni kuni kıçısur bolsa 73b/4
k.+ni içidin kan kélür bolsa 78a/11
k.+ni barça a'zāsı kıçısur 81a/6
k.+ni tişi ağrıp h'āh yel h'āh yana
sebebdin bolsa 84a/5
k.+ni közidin yaş barur bolsa 85a/1
k.+ni közi ağrıp neçe kün bolğan bolsa
85a/4
k.+ni güng bolğan bolsa 85a/9
k.+ni közige meşel çibin peşe dék
nemerse körünse 86a/8
k.+ni lebi quruğ bolur ağzıdın su barur
92b/10
k.+ni baş ağrıkı bolsa kulak ağrıkı
bolsa 94b/8
k.+ni tilbe it tutsa 96a/9
k.+ni altı savuğdın süst bolsa ve bī-
kuvvet bolsa 101b/10
k.+ni érenligi süst bolsa 112a/9
k.+ni başı ıssıgdın ađrısā 115a/6
k.+ni a'zāsı şışuğ bolsa 115a/8
k.+ni tişi ađrısā 116a/6
k.+ni içidin kan barur bolsa 116a/9
k.+ni mi'desi ıssıgdın ađrısā 116b/1
k.+ni mafāsıl'ārız bolsa 117b/6
k.+ni āvāzı hasta bolğan bolsa 118b/1
k.+ni bir yerige fıcağ yā kılıç tegip
cerāhat bolup kan turmasā 119a/2

k.+ni pāşine veyā ayağı yarılğan bolsa
119a/5
k.+ni yüregi köyüp ađrısā 119b/7
k.+ni tal ağrıkı bolsa 120a/7
k.+ni dimāđı ağır bolsa 126a/5
k.+ni burnıdın kan turmasā 126a/6
k.+niğ 3b/6, 35a/10, 46a/1
k.+niğ bedeni savuğ bolsa 3b/7
k.+niğ bedeni yirik bolsa 3b/9
k.+niğ piş-ābı ağ bolsa 7b/7
k.+niğ pişābı kara bolsa 8b/6
k.+niğ tişi ađrısā yā sına yā tişniğ
yıldızı ađrısā 17b/10
k.+niğ kırsağıda yel tügülgen bolsa
her yerde yürüp sancık bolsa 32a/1
k.+niğ közidin yaş barur bolsa āşübī
bolup derd kılsa 33b/2
k.+niđ tişlerini gūştı kaçken bolsa
56b/8
k.+niğ āvāzı tutulsa 68b/1
k.+niğ yüzide dāđ bolsa 68b/6
k.+niğ bedenide oğ yā tiken kalğan
bolsā 69a/9
k.+niğ emçegi bēz yā şışuğ bolsa
69b/1
k.+niğ kırsağı ıssıgdın ađrısā 73a/2
k.+niğ bedenide yā kıollarıda ağrıkı
bolsā 73a/11
k.+niğ halkıda renci bolsa 73b/6
k.+niğ āvāzı pütken bolsa 74a/6
k.+niğ közleri kızarıp ađrısā 86a/4

k.+niḡni aḡzı ḡaynap köyer bolsa
demevidin bolsa 90b/5
k.+niḡni içidin uzun ḡurut tüşer bolsa
92b/6
kişmiş Far. Çekirdeksiz kuru üzüm;
çekirdeksiz küçük taneli bir çeşit
üzüm/siyah üzüm.
k. 133a/6
kişniz Far. Kişniş otu ve bu bitkinin baharat
olarak kullanılan kurutulmuş meyvesi
veya tohumu (*Coriandrum sativum*).
k. 32b/9, 48a/1, 90a/1, 94b/9, 122a/1,
126b/6, 135b/8
gül-i k. 20b/4
tohm-ı k. 23a/10, 127b/4 (→**āyen**
dāne)
k. suyu 14b/5, 90b/4
k.+de 105a/3
k.+ni 16b/5, 68b/11, 70a/5
ḡuruḡ k.+ni 118b/10
kit- Gitmek.
k.-er 104a/5, 140b/9
kitāb Ar. Kitap.
k. 65b/2, 98b/1, 98b/2
k.-ı Ḳarbān turur 40b/2
k.-ı ṡabibdür 98b/2
k.-ı ṡabībge 98b/4
kiyāh Far. Ot.
k. 137b/1, 138a/6, 138a/7, 138a/10,
138b/7, 138b/8
k.+dın 138b/2, 138b/5

k.+dur 138a/8
k.+ḡa 138b/2
k.+lar 138a/5
k.+nı 139a/1
k.+nı yıldızını 137b/1

kiyāh-ı kūhī [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Daḡ otu. (→**faṡrāsāliyūn**)
k.+st 129b/1

kiyāhī Far. Bir ot.
k.+st 131a/9

kiyik Geyik.
k. öti 87b/10
k. ötini 123b/10

ḡol Kol; el.
ḡ. 4b/8, 32a/11, 46a/3
ḡ.+da 100b/10, 139b/1
ḡ.+ıdın 37b/4
ḡ.+ıdın kiḡse 76b/9
ḡ.+ını 9b/4, 54b/5
ḡ.+larıda 98b/1
ḡ.+larıda aḡrıḡı bolsa 73a/11
otra ḡ.+nı 111a/10, 111b/1

ḡoltuḡ bk. **ḡoltuḡ**
ḡ. 35a/8

ḡoltuḡ Koltuk altı. krş. **ḡoltuḡ**
ḡ.+nıḡ 60b/4
ḡ.+ı 35a/8
ḡ.+ıḡa 28a/1

ḡoḡuz Osurgan/osuruk böceḡi.
sarıḡ ḡ.+nı 117a/10

ḡop- Uzaklaşmak.

ıssıg̃ k̃.-k̃anda 57a/4
koş- Birleştirmek; katmak, eklemek;
karıştırmak.
k̃.-mağ kerek 58b/10, 92b/3, 93a/7
k̃.-mek kerek 92a/8
k̃.-up 5a/8, 5a/10, 5b/1, 5b/6, 6a/4,
17b/9, 18b/11, 20a/5, 21a/11, 33b/5,
34a/9, 40b/8, 44b/11, 47a/4, 49a/10,
50b/6, 53a/1, 53a/5, 54a/11, 55a/3,
55a/6, 56a/10, 56b/7, 57a/9, 58a/10,
60b/8, 61a/2, 61b/1, 62b/11, 63b/6,
73b/2, 84b/6, 92b/4, 93b/10, 94b/2,
99a/1, 102b/10, 103a/10, 103b/3,
103b/10, 112a/1, 118b/3, 122b/2,
122b/3, 123b/6, 126a/3, 126a/6,
126a/9
kotaz Yak; Tibet sığırı; dağ öküzü.
k̃. téresidin 83a/2
k̃. müñüzini 82a/3
koy- Koymak, bırakmak (yemeğe
katmak/koymak, ad koymak vb.);
eklemek.
k̃.-a 109b/7
k̃.-ar 83b/10
at k̃.-ay 138b/11
k̃.-dılar 139a/2
at k̃.-dılar 138b/9
k̃.-gey 49a/9
k̃.-ğil 6a/11, 11b/10, 100b/10
k̃.-mağ kerek 42b/5, 49a/5, 52a/7,
58a/11, 77a/9, 80a/9, 82b/3, 88b/3,

100a/2, 103b/11, 104a/4, 108a/8,
108a/11, 116a/2, 117b/3, 117b/6
k̃.-sa 28b/10, 29a/4, 29a/5, 33a/8,
34b/5, 34b/10, 58a/2, 60a/5, 71b/5,
105b/7, 111b/4, 116a/10
k̃.-sun 113b/8
k̃.-up 5a/9, 11b/8, 35a/8, 54b/5, 57b/1,
60b/10, 71b/1, 76a/4, 77b/4, 90b/2,
91a/6, 95a/7, 96a/11, 100a/5, 111b/9,
112a/10, 114b/1, 120b/5, 125a/10

koy Koyun.
k̃. 6a/3, 104b/8, 118a/10
k̃. dünbesi 119a/4
k̃. gūştı 46a/9, 132a/3, 132a/4
k̃. mayakını 15a/4, 35a/5, 78a/5
k̃. ötni 34b/6
k̃. sütide 83b/3
k̃.+nı 84b/11
k̃.+nı dünbesini 82a/5,
k̃.+nı dünbe yağıldın 82b/11
k̃ara k̃.+nı 85a/2
k̃ara k̃.+nı süti 126a/5
k̃.+nıñ 25a/7
k̃ara k̃.+nıñ 23b/8

koyan bk. **koğan**

k̃.+dın 124a/8

koğan Siyatik; kalça ağrısı. krş. **koyan** (→
'ırku'n-nisā)
k̃. 28b/8, 60b/1, 118b/1, 124a/7
derd-i k̃. 118a/11
ħabb-ı k̃. 28b/5

‘ilâc-ı k. 119b/11
k. bolsa 124a/2
derd-i k. bolsa 60a/9
 koyu Koyu; yoğun.
k. 8a/1, 8b/8
k. bolsa 8a/10, 8a/11
kozgal- Hareketlenmek, kıvıldanmak.
k.-ur 116b/10
köfük Köpük.
k. 120a/15
k.+ini 51a/7
köfük-i deryâ [T.+Far.’dan oluşan Far.
taml.] Denizköpüğü; lüle taşı.
k. 11b/1, 85b/11
k.+nı 72a/11
köhne Far. 1. Eski; yıllanmış.
k. letege 96b/7
k. lette 60a/3
k. bolup 81a/2
k. kand 114a/8
k. sirke 19a/2, 45b/2
k. sirkede 49b/6
k. sirkege 54b/11
2. Üzerinden uzun zaman geçerek
eskimesi; kronik.
k. bolsa 87a/8
k. yötel bolsa 32b/8, 33a/1, 84a/7
kök [I] 1. Yeşillik.
k.+ni 24b/6
2. Mavi; gökyüzü rengi; yeşile çalan
mavi.

k. 59a/5, 87a/2, 90a/1
k.+ğa 123a/3
3. Marul; eşek marulu; yabancı marul
(*Sonchus*). (→ **kara sorna**)
berg-i k.-i puhte 80a/8
tohm-ı k. 131b/2

kök [II] bk. **kül**

k.+ini 60a/4
k.+ke 96b/7

kökboya Kök boyasıgiller
familyasından, 1 – 2 metre boyunda,
gövdesi sert, dikenli, sarı çiçekli, çalı
görünüşünde, kırmızı renkteki kök
sapları boyacılıkta kullanılan,
Anadolu’nun her yerinde yetiştirilen
çok yıllık otsu bitki; kızıl boya; kızıl
kök ve bu bitkinin köklerinden elde
edilen, solmayan ve bozulmayan
kırmızimsı sarı renkte boya, kök
kırmızısı (*Rubia tinctorum*).
k.+nı 27b/11, 28a/4

kökine (<**kökkine**) Mavilik.

k.+ge 19a/3

köknâr E. Yun. Haşhaş (*Papaver
somniferum*). (→ **haşhâş**)

k. 10a/11, 18a/9, 74a/3, 114b/5,
127b/4
k. pöstü 26a/10, 117b/4
k. şiresi 54b/3
k. uruğmı 118b/2
k. uruğnı 119b/2

aķ k. uruĝnı 115b/8
k.+nı 70b/2, 85a/5
k.+nıĝ ŝıresi 51b/7
köküs Göĝüs.
k.+i 107a/5
k.+ide 110b/1
k.+ige 114b/1
k.+ini tutsa 25a/4
köm- Gömmek.
k.-gey 96b/8, 124a/3
k.-gil 32b/3
k.-mek kerek 85a/8, 89a/11, 107a/9
k.-üp 12a/6, 33b/6, 34b/9, 35b/3,
84b/4, 96a/9, 99b/10
köñül Gönül, yürek, kalp.
k.+i 98a/7
k.+ide 110b/8
k.+idin 140b/8
köp Çok, fazla.
k. 36b/10, 142a/8
k. kıılır 141a/3
kör- 1. Görmek.
k.-diler 98b/1
k.-düm 14a/8, 125b/3
tüş k.-mek 4b/1
k.-sej 142a/8
2. Olmak; yaşamak; geçirmek.
ömr k.-diler 137a/4
k.-er sen 102b/11
k.-gey sen 105a/6
ħayż k.-gen 78b/7

derd-i miyān k.-mey 99a/6
menfa‘at-i ‘azīm k.-gey 84a/9
derd-i püşt ve derd-i miyān k.-megey
99a/8

körün- Görünmek.

k.-mes 141a/1
k.-se 86a/9

köter- 1. Kaldırmak.

k.-ip 137b/10
2. Götürmek; iyileştirmek.

k.-ür 13b/11

köy- Yanmak.

k.-dürüp 85b/6
boĝzı k.-er 55b/5
alaķanı kıızıp k.-er bolsa 17a/3
aĝzı kıaynap k.-er bolsa 90b/5
k.-gen yerge 15a/5, 48a/10
k.-gen yerini 15a/11
hılıķ k.-gen 9a/11
ıssıĝ suda yā yaĝda k.-gen bolsa 15b/2
otĝa k.-gen bolsa 15a/2
otda yā ıssıĝ suda k.-gen bolsa 15b/10
hılıķ k.-gendin 8b/3
dalusı k.-genniĝ 20b/3
zekerı k.-mek 4a/6
k.-se 118b/10
dalusı k.-se 48a/9
yüregı k.-üp aĝrısa 119b/7
pişābı k.-üp 40a/1

köydür- 1. Yakmak.

k.-ĝan bolĝay 97a/11

k.-üp 10a/6, 10b/5, 11a/6, 15a/7,
15a/9, 31a/6, 31b/3, 34a/7, 35a/5,
49b/3, 49b/5, 57b/9, 60a/2, 60a/3,
68b/5, 72b/11, 82a/4, 111a/2

2. Yanmak.

k.-gen şadef 57b/3

2. Ortadan kaldırmak.

yelni k.-ür 82a/7, 136a/2

köz Göz.

k. 89a/7

k. tîre bolmak 4a/10

k. cereb bolsa 85b/7

k. ağırıkı 5a/4

k. ağırıkını 84b/10

k. ağıрмаğ 4b/2

k.+din 4b/9, 85b/8

k.+ge 16b/3, 61a/7, 85a/11, 85b/1,
86a/6, 86a/7, 87b/9, 88b/3, 135b/10

k.+ge ağ tüşken bolsa 88a/1

k.+ge ibtidā' su tüşkende 87b/11

k.+ge tartmağ kerek 87b/4, 87b/8,
88b/5, 89a/2

k.+ge tartsa 34b/8, 71b/2, 85b/3,
85b/5, 86a/8, 89a/9

k.+i 9b/10

k.+i kızıl bolur 85b/8

k.+i ağırip 85a/4

k.+i ağırisa 84b/11

k.+i yarığanda 78a/4

k.+ide 110a/8, 110a/10

k.+idin yaş barur bolsa 33b/2, 85a/1

k.+iğa 85a/1, 85a/6

k.+ige ağ tüşken bolsa 85a/3

k.+ige meşel çibin peşe dék nemerse
körüñse 86a/8

k.+ige yā her yerige dāğ tüşse 13b/6

k.+ige tartsa 85a/4

k.+ini 97b/2

k.+iniñ 25a/7

k.+leri 86a/4

k.+lerini 10a/2

k.+ni 85b/3, 86b/11, 101a/9, 102a/8

k.+ni aqıda kızıl ét peydā bolur 88a/4

k.+ni kirfikni túbini yoğan kızıl güş
basılğan 88a/3

k.+ni gevherige su tüşkenni 86b/10

k.+niñ 89a/12

k.+niñ aqıda kızıl tamur bolur 87a/8

k.+niñ tūreligi 71b/2

Qubāt Hākīm (<Qubāt Hākīm) k.a.

Metinde adı geçen hekimlerden biri.

Q. 139b/5

kuçqaç Serçe.

q. 102a/2, 132b/4

q. kakasını 133a/1

q. ötini 113a/3

q.+nı 104b/10

ağ q.+nı 15a/8, 99b/10

tirig q.+nı tūgini 108a/10

kūdek Far. Çocuk.

k.+ni 14a/8

k.+niñ 22a/2

kūdekān Far. Çocuklar. (→**eṭfāl**)
k. 14b/2
‘ilāc-ı ‘aṭse-i k. 14a/7
‘ilāc-ı be-cihet-i sūrfe-i k. 13b/11

kūft Far. 1. Üzüntü; ıstırap; darbe; çürük.
k. 95a/5
2. Ağrıyan; sıkıntılı; ıstıraplı.
k. 98b/10

kuhl Ar. Tıbbi amaçlı göze çekilen sürme.
şifat-ı k.-ı rūšenāyī 88b/9

ḳulaġ bk. **ḳulaḳ**
ḳ.+ı sağruġu bolsa 59a/10
ḳ.+ıġa 34b/6

ḳulaḳ Kulak. krş. **ḳulaġ**
ḳ. ağrıkı 70a/8, 92b/5
ḳ. ağrıkı bolsa 58a/9, 94b/9
ḳ. ağrıkıġa 38a/7
ḳ. ağrımaḳ 5a/4
ḳ.+ġa 38a/6, 38a/10, 38b/2, 59b/3
aġrıġan ḳ.+ġa 92b/5
eşekniḳ ḳ.+ı çirkinini 70b/11
ḳ.+ıġa 58a/11
ḳ.+ını 106b/5, 106b/8

ḳulan Yabani eşek.
ḳ. gūştı 132a/9

ḳulġuna E. Yun. (<**ḳulḳuna**) Belli
bölgelerde oluşan yara, ağrı;
kalınlaşmış deri parçası.
ḳ. 29a/6

ḳulḳangā Ar. (<**ḳulḳaṭār**) Sarı zaç (→
zāc)

ḳ. 130b/7

küllī Ar. (<**küllī**) Bütünü, hepsi, tamamı.
k. 123a/2

ḳulunc Ar. (<**ḳülenc/ḳulınc**) Kulunç,
baġırsaklarda meydana gelip omuz
başlarına ve vücuda giren bir ağrı;
şiddetli baġırsak ağrısı; kalın baġırsak
iltihabı.

ḳ. 4a/5, 4b/6, 35b/4, 73a/7, 73a/8,
82a/2, 133b/6

derd-i ḳ. 82b/6

ḳ. ağrıkı tutḳan 82a/3

ḳ. ‘illetige 82a/9

ḳ.+ġa 101a/10

ḳ.+ını 71a/4

kun Far. (<**kūn**) Arka taraf; anüs, makat.

k.+ı kıçışur bolsa 73b/4

k.+ige 73b/5

ḳunduz-ḳırī T.+Far. (<**ḳunduz-ḳūrī**)

Kunduz testisleri ve bundan elde
edilen ilaç (*Castoreum*). krş. **ḳunduz-**

ḳırī (→**cünd-i bīdester**,
→**ḳuşṭuriyūn**, →**seg-i ābī**)

ḳ. 130a/3

ḳunduz-ḳırī bk. **ḳunduz-ḳırī**

ḳ. 83a/4, 126b/9

ḳurānīṭus Far.<E. Yun. Beyin humması;
beyin iltihabı; menenjit. (→**sersān-ı**
germ, →**ḳara kezik**)

ḳ. 79a/9

ḳurdamānā E. Yun. Frenk kimyonu; İran kimyonu; meridyen rezene (*Carum carvi*).

ḳ. 103b/9

kürinc Far. (<kürinc) Pirinç (*Oryza sativa*).

krş. **kürünc**

k. 96a/5

k. unı 30b/2

kürküm Ar. (<kürküm) Safran (*Crocus sativus*). (→za^cferān)

k. 127a/11

ḳurş Ar. Ağızda emilerek kullanılan tablet; pastil; yuvarlak şekilde olan haplar.

ḳ.-ı keper turur 54b/7

şıfat-ı ḳ.-ı kebīr 54b/7

şıfat-ı ḳ.-ı kākūnec 54a/4

ḳursak Mide; karın; bağırsak. krş.

ḳuruşak

ḳ. ağırıkı 74a/5

ḳ. ağırıkı bolsa 23b/3

ḳ. ağırıkığa 61a/4

ḳ. ağıрмаḳ 40a/1

ḳ.+daḳı 99b/3

ḳ.+daki 48a/3

ḳ.+ı 22a/2, 46a/1, 73a/2

ḳ.+ıda 23b/7, 32a/1, 83b/4

ḳ.+ıdaki 80a/11

ḳ.+ığa 22a/3, 24b/6

ḳ.+ını 24b/5

ḳ.+ını şışkuğa 136b/7

ḳurt Kurt; solucan; kurtçuk. krş. **ḳurut**

ḳ. kirip 31a/9

yıgaç ḳ.+ını 32a/8

ḳ.+larını 80a/11

ḳ.+ını 60b/5, 68b/10

ḳurtluḳ Kurtlu.krş. **ḳurutluḳ**

ḳ. temrütgüce 61a/2

ḳuru- Kurumak.

ḳ.-ğay 139a/11

boğuz ḳ.-maḳ 4a/3

ḳuruğ 1. Kuru. krş. **ḳuruḳ**

ḳ. 2a/1, 2a/6, 3b/10, 13a/8, 51b/9,

63b/8, 96a/1, 131b/7, 131b/8, 131b/9,

132a/1, 132a/2, 132a/6, 132a/8,

132a/9, 132a/11, 132b/1, 132b/4,

132b/6, 133a/3, 133a/4, 133a/10,

133a/11, 133b/4, 133b/8, 134a/3,

134a/6, 134a/9, 134a/11, 134b/2,

134b/5, 135a/7, 135b/3, 135b/5,

135b/6, 135b/8, 135b/9, 136a/2,

136a/3, 136a/5, 136a/6, 136a/7,

136a/8, 136a/9, 136a/10, 136a/11,

136b/1, 136b/2, 136b/3, 136b/4,

136b/5, 136b/8, 136b/10, 136b/11

kişide ḳ. yötel bolsa 94b/11

ḳ. bādincānnı 111a/2

tili ḳ. bolmaḳ 4a/2

lebi ḳ. bolur 92b/10

ḳ. encīrniḳ 133a/8

ḳ. gül-i surḥ 89b/6

ḳ. ḳamuşniḳ 15a/9

ḳ. kişnīzni 118b/10

ķ. sirke 95b/9
ķ. űzűm 17a/6, 23a/7, 47b/5, 64b/1,
81b/7, 133a/5
ķ. űzűm uruęını 29b/7, 125b/9
ķ. űzűmnię dānesini 63a/10
ķ. űzűm turur 52a/5
2. Kuyruk.
ķ.+ını 23b/8

ķuruķ bk. **ķuruę (1)**

ķ. 3a/11, 3b/8, 6b/2, 6b/4, 6b/7,
133b/6, 134a/5, 134b/1, 134b/7
ķ. űzűmni uruęını 51a/11

ķuruķsaķ bk. **ķursak**

ķ. 19a/9

kűrűnc bk. **kűrinc**

ķ. 122a/11
k.+nı 22b/3

ķurut- 1. Kurutmak.

ķ.-up 12a/5, 25a/8, 25b/7, 25b/10,
27a/4, 27a/10, 35a/1, 66a/11, 66b/2,
73a/10, 88a/2, 89b/6, 91a/3, 100a/5,
103a/9, 104a/2, 106b/10, 111b/2,
117a/10, 118b/6, 123b/7, 126b/2,
139b/1, 141b/4

2. Bitirmek, yok etmek.

ķ.-maķ 124b/10
pat ķ.-maķnı 49b/8
ķ.-ur 119a/9

ķurut 1. bk. **ķurt (1)**

ķ. 50a/4, 70b/3, 92b/6

ķızıl ķ. 111b/11 [ķızıl ķurt: Atların,
eşeklerin kalın bağırsaklarına
yerleşen ve kanlarını emen kıızıl
renkte bir kurt.]

ķ.+dur 50a/4

yer ķ.+ı 50a/7 (→**ķarāġin**)

ķ.+lar 92b/8

ķ.+larını 95a/11, 99b/4

ķ.+nı 33a/11, 119a/10

2. Kurutulmuş sűt űrűnű.

ķara ķ. 80a/4 [ķara ķurut: Yoğurdun
ikinci defa kaynamasından yapılan
gıda.]

ķurutluķ bk. **ķurtluķ**

ķ. sirke 37a/6

ķuřġ Ar.<E. Yun. Ud ağacı (*Costus*) gibi
bir kűkűn zamķı; kűkű tıbbi olarak
kullanılan bir ot. (→**ispeęűl**)

ķ. 127b/9

ķuřġűriyűn Ar.<E. Yun. (<**ķuřġűriyűn**)

Kunduz testisleri ve bunlardan elde
edilen ilaē (*Castoreum*). (→**cűnd-i**
bġdester, →**ķunduz-ķġrġ**, →**seg-i**
ābġ)

ķ. 130a/3

kűtāh Far. Kısa; az.

k. ķılur 140a/7

ķuvvet Ar. Kuvvet, gűē.

ķ.-i bādęa 66b/8 (<**ķuvvet-i bāh**)

ķ.-i bāh 99b/9

ma'cűn-ı ķ.-i bāh 99a/9, 100a/8

.-i bāhga 99a/4, 109a/8, 132b/3,
 140b/4
 .-i bāhı 25a/2, 111b/7, 141a/6
 .-i bāh-ı ma'cūn 113b/10
 .-i mūcāma'at 97b/11
 .-i tamām berür 65a/6
 . 86a/10, 112a/11, 139b/10
 bāb-ı der-beyān-ı . 97b/11
 nev'-i dīger-i ma'cūn-ı havāş-ı .-i
 bāh 141a/8
 . bergey 141b/10
 . berür 80a/9, 82a/8, 95b/8, 101a/4,
 101a/9, 102a/5, 102a/9, 114a/3,
 132b/11, 133a/6, 133b/2, 133b/4,
 134b/9, 135b/10
 . bérür 69a/8, 70a/1, 70a/3
 . bolğay 113a/6, 113a/9, 113a/11
 . almağandın 9a/2
 . ılur 133a/10
 . turur 96a/3
 .+i kiter 104a/5
uvvetlig Ar.+T. Kuvvetli, gūçlü.
 . 24a/11
uvvetlik Ar.+T. Kuvvetli, gūçlü,
 sağlam olma durumu.
 . bolsa 10a/4
uyqa Deri.
 .+sı 24b/1
 pāyçeniđ .+sı 24b/1
uyruğ Kuyruk.
 .+ını 85a/2, 107a/8

kūze [I] Far. Testi.
 k. 50a/4
kūze [II] Far. Őeker tortusu; toprak bir
 tavada kristalize edilmiş Şeker.
 k. 74b/10
kūçi (<kūnçi/kunçi) Kendir; kendir sapı;
 kenevir sapı (*Cannabis sativa*).
 k. 32a/3
 sarığ k. 24a/7, 37a/7, 127a/10
 (→kendir)
kūçüle Far. (<gūçle) Gücle bükten, gūçle
 bükten; kargabükten (*Strychnos nux-*
vomica). krş. **kütüçe** (→azrāķi)
 k. 28b/1, 128b/9
 k.+ni 31a/5
kūf (<kūp) Su, pekmez, yađ vb. sıvıları
 veya un, buğday gibi tahılları
 saklamaya yarayan, geniş karınlı, dibi
 dar toprak kap.
 k.+ke 63a/6
kūl Yanan Őeylerden artakalan toz madde.
 krş. **kök [II]**
 k. ılıp 10b/5, 72b/11
 k.+ini 35a/5, 82a/4, 85b/6, 111a/3
kūlçe Çörek.
 k. étip 119b/9
kūleng Far. Turna kuşu.
 k. 132b/4
kūll Ar. Bütünü, tamamı, hepsi.
 bād-ı k. 115b/11
 nef'-i k. turur 87b/11

k.-i istiskānı 35a/1

kün 1. Gün.

k. 5a/10, 5b/1, 5b/6, 5b/10, 12b/2, 12b/4, 13b/3, 21a/8, 22b/7, 24a/7, 25a/1, 25a/10, 29b/10, 33b/9, 42a/2, 47a/4, 51a/4, 55a/1, 58b/5, 64a/2, 64b/6, 68a/3, 70b/5, 73a/1, 76b/7, 79a/1, 80b/8, 80b/11, 81b/11, 83b/6, 85a/5, 89b/6, 92b/7, 94a/8, 95b/3, 98a/6, 99a/8, 99b/1, 101a/1, 101a/4, 102a/4, 108a/7, 108a/8, 113b/8, 115b/11, 116a/4, 116b/1, 118b/7, 120b/2, 121a/11, 121b/3, 124a/6, 125b/6, 126b/2, 138b/1, 138b/3, 138b/5, 139a/2

k.+de 104a/4, 118a/8, 121a/2

k.+din 2a/11, 81a/3, 97a/8

k.+ğaça 97a/3, 104a/3, 116a/5, 121b/6, 122b/5

k.+i 2a/10, 17a/3, 24b/3, 25b/8, 32b/11, 33b/10, 79b/3, 81a/9, 97a/9, 97b/3, 106a/1, 106b/3, 107b/1, 111b/8, 121b/6, 122b/4, 138b/7, 140b/3

k.+lerini 110b/7

2. Gündüz.

kün.+de 87b/4, 125a/4

künār Far. Sidr ağacı ve bu ağacın meyvesi (*Ziziphus spina-christi*). (→**nebķ**)

k. 134b/1

küncid Far. (<**küncīd**) Susam (*Sesamum indicum*).

k. 125a/9, 131b/9

ruġan-ı k. 126b/9

k. yaġı 11b/4, 35b/10, 38b/3, 60a/7, 64a/9, 89b/5, 89b/8, 103a/10, 108b/1, 112a/1

k. yaġını 69b/10, 125b/1

k.+ni 47b/9, 79a/6, 90a/4

kündür-i deryāi [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Akgünlük ağacından (*Boswellia serrata*) elde edilen reçine, zamk.

k. 54a/7, 96b/11

kündüs Ar. Çöven otu; aksırık otu (*Gypsophila struthium*). (→**sendürüş**)

k. 126b/9

kündüz Gündüz.

k. 2a/6, 5a/9, 14a/9, 23b/4, 96a/10, 113b/8, 114b/7, 118b/5, 121b/5, 137a/11, 137b/5

k.+de 58b/1

künlük Günlük.

k.+dür 76b/2

k. turur 123a/8

kütüçe bk. **küçüle**

k. 53a/10

kürde (<**küde**) Pırasa; soğan; frenk soğanı (*Allium ampeloprasum/Allium cepa*). (→**gendenā**)

g. 127b/3, 135b/8

küşüb bk. **küşüş** (→**bezr-i ekşef**)

tohm-ı k.+est 128a/9

küşüş Ar. Bağ sarmaşığı; küsküt; bağboğan; cinsaçı; şeytansaçı (*Cuscuta epithymum*). krş. **küşüb**, **küşüt** k. 41b/7

şahm-ı k. 44a/8 (<**tohm-ı küşüş**)

tohm-ı k. 19b/1, 45a/9

küşüt bk. **küşüş** (→**sarığ ot uruğu**)

tohm-ı k. 46b/4, 127b/6

küzbere Ar. Kışniş otu (*Coriandrum sativum*).

k. 131a/9

L

lā-yenām Ar.+Ar. Uyumayan.

tevfik-i hūdā-yı l. 142a/7

la'bet Ar. (<**la'be-i Berberî**) Çiğdem çiçeği; öksüz oğlan çiğdemi; acı çiğdem; güz çiğdemi; yabancı safran (*Colchicum / Colchicum autumnale*). (→**sürincân**, →**aks**)

l. 131a/1

lādīn Far.<E. Yun. (<**lāden**)

Ladengillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen tüylü ve genellikle yapışkan yapraklı, beyaz veya pembe çiçekli, reçinesi hekimlikte kullanılan bir bitki; pamuk otu; pamukluk otu (*Cistus/Cistus creticus*).

l. 136b/11

lağar Far. Zayıf, güçsüz.

l. bolur 121a/8

lahmī Ar. Etle ilgili. bk. **istiskā-yı lahmī**

l. 45b/9

lahza Ar. An.

l. 105b/5

laqvā Ar. (<**laqvā/laqve**) Yüz felci.

l. 4b/7

l.+ğa 34b/1

lāle Far. Herhangi yabancı bir çiçek; hatmi; gülhatmi (*Alcea rosea*). (→**haṭmī**)

ağ l. 40a/10, 70b/1, 120b/10, 125a/9, 126b/4

ağ l. uruğu 67b/1

ağ l.+ni yıldızını 116a/11

ağ l.+niş şiresi 21b/5

l. turur 79a/3

lāle-kızak Far.+T. Kırmızı çiçek; hatmi; gülhatmi (*Alcea rosea*).

l.+nı suynı 85a/3

lāle-gül Far.+Far. (<**gül-i lāle/gül-lāle**)

Hatmi; gülhatmi (*Alcea rosea*).

ağ l. 27b/2, 115a/9

tohm-ı l.+est 129b/2 (→**bezrū'l-haṭmī**)

lāle-i duḥterān [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] (<**lāle-i duḥterī**) Dağ lalesi; taçlı dağ lalesi (*Anemone coronaria*). (→**şakāyık**)

l.+est 131a/2

lāle vü sefīd [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] (<lāle-i sefīd) Beyaz çiçek; beyaz hatmi; beyaz gülhatmi (*Alcea rosea*).
toḥm-ı l. 80a/1

la'net Ar. Lanet; Allah'ın merhametinden yoksun olma.
l. 83b/10
l.+ige 140a/4

lāy Far. Tortu.
l.-ı kand 74b/10
çağır l.+ı 61b/6
çağırni l.+ını 123b/6

lāzım Ar. Gerekli.
l.+émes 104b/5

leb Far. 1. Dudak.
şūşden-i l. 61b/8 (<şuden-i leb)
l. şışkanı 90a/7
l.+ge 62a/1, 62a/11
l.+i 92b/10
l.+ide 110a/11
l.+leride 110a/7
l.+ni 61b/8
2. Kenar, kıyı.
l.+ideki 29a/7

lecāb bk. lu'āb
l.-ı ḥarḳūla 22a/8

leken Far. Leğen; ellerin, ayakların veya vücudun yıkandığı geniş bir kap.
l.+ge 125a/10

leş Far. Bitkinin durgun su içinde kaldıktan sonra suyun yüzeyinde oluşan artık kısmı, tortusu.
l. 26b/5
l.+ini 51a/3

lete bk. **lette**
l.-i gird turur 126b/5 (→**pilte-i ketān**)
l. 59a/5, 77b/5
l.+de 47a/1
l.+ğa 41b/8, 90a/1
l.+ge 96b/7
l.+ni 83a/7

lette Far. Keten paçavra; bir çeşit çiçekli ipek kumaş; bez. krş. **lete**
l.+ni 60a/3

līmū Far. Limon (*Citrus limonum*).
şerbet-i l. 51b/9, 121b/1
l. şerbeti 26a/11
l.+ğa 52a/2
şerbet-i l.+nı 116b/2
l.+nıḡ 51b/10

leżīz Ar. Tatlı.
ğıza-yı l. 21b/2

lezzet Ar. Zevk; haz.
l. 104b/6, 105b/8, 141b/6
l. berür 108a/2
l. tapadurğan 111a/4
l. tapğanını 103b/6
l. tapğay 104a/5, 104b/4, 105a/9, 105b/1, 105b/4, 106a/6, 106b/2, 106b/11, 108b/5, 109b/2, 113b/1

l.+din 104b/1
zevk-i l.+din 105a/9
likin Far.<Ar. (<līkin) Ama, fakat. krş.
likīn
l. 133a/4
likīn bk. **likin**
l. 141a/4
lisān-ı 'asāfūr bk. **lisān-ı 'aşāfūr**
l. 98a/4
lisān-ı 'aşāfūr [Ar.+Far.'dan oluşan
Far. taml.] (<lisānū'l 'aşāfir) Kuşdili;
dişbudak ağacı ve bu ağacın
meyvesi/tohumu (*Fraxinus*). krş.
lisān-ı 'asāfūr, lisān-ı 'aşār
l. 66a/2
zerd-i l. 30b/6
lisān-ı 'aşār bk. **lisān-ı 'aşāfūr**
l.+nı 108b/10
lisānū'l-ḥamel [Ar.+Ar.'dan oluşan
Ar. taml.] Kuzudili otu; sinir otu,
sinirli ot, bağa yaprağı (*Plantago*).
(→**berg-i ḥarḳūla**, →**ḥarḳūla**,
→**keşmīr**, →**keşmīr yafrāḡı**,
→**toḥm-ı zūfa**)
l. 22a/7, 127b/7
Loḳmān k.a. Metinde adı geçen
hekimlerden biri; Kur'an'da
kendisine hikmet verildiği bildirilen,
peygamberliği tartışmalı bir din
büyüğü.

L. 102a/3, 137b/6, 137b/8, 137b/9,
138a/10, 138b/2
ḥazret-i L. 137a/10, 138a/8, 138b/10,
139a/1
ḥazret-i L.+ğa 138a/6
L.+nı 137a/8

Loḳmān Ḥakīm k.a. Metinde adı geçen
hekimlerden biri; Kur'an'da
kendisine hikmet verildiği bildirilen,
peygamberliği tartışmalı bir din
büyüğü. krş. **Loḳmān Ḥakīm**
L. 137a/9, 139a/5
faşl-ı der-beyān-ı L. 137a/2
ḥazret-i L. 137a/6, 138b/1

Loḳmān Ḥakīm bk. **Loḳmān Ḥakīm**
L. 39a/9, 138a/2

lu 'āb Ar. Kaynatılan bitki suyunun
üzerinde oluşan pelteleşmiş kısım;
tortu. krş. **lecāb**
l.-ı dāne-i bihī 26b/4
l.-ı kāsīnī 36a/5
l. 26b/6, 59a/4
l. bolur 114b/9
l.+1 27a/8

lūbiyā Far. Baklagillerden fasulyeye benzer
bir bitki; börülce (*Vigna unguiculata*).
l. 128a/6, 131b/9
l. unı 30b/1, 57a/7, 69b/2, 115b/2
l.+nı 72b/7
kızıl l.+nı 78b/10 (→**bāḳlā**)
kızıl l.+nı unı 81b/4

luḥümü'l-yān Ar. (<luḥümü'l-

bāb/luḥümü'l-bāb) Etlerin bölümü.

l. 132a/3

M

mā-ḥūlyā Ar.<E. Yun. (<mālī-ḥūliyā)

Belirtileri hayata karşı bağlılığın azalması ve her şeye kayıtsızlık, insanlardan kaçma, derin bir keder vb. haller olan ruh hastalığı; kara seveda; melankoli.

m.+ğa 135b/7

mācere Ar. (<mācerā) Oluşum.

m. 87b/1

ma'cīki [?] (<ma'cīrek) Bir

elma çeşidi; *Rosaceae* cinsine ait çok yıllık otsu bitkiler.

toḥm-ı m. 48b/3

ma'cūn Ar. Macun; hamur

kıvamındaki ilaç; bir grup ilacın genel adı. krş. **ma'cūn**

m.-ı Buḫrāt 99a/4

m.-ı dīger 100b/3

m.-ı kemmūnī 117a/5

m.-ı kemmūnī 82a/8

şıfat-ı m.-ı kemmūnī 117a/6

m.-ı kuvvet-i bāh 99a/9, 100a/8

m.-ı Loḫmān 102a/3

m.-ı mā'ū'l-ḥayā't 63a/8 (→**ma'cūn-ı felāsife**)

m.-ı nūş-dārū 62b/2

m. 65a/4, 66b/8, 100b/3, 102a/4, 113b/10, 140b/1, 141b/1

edviye-i m. 65b/4, 102b/1

ḥavāş-ı m. 139b/5

nev'-i dīger-i m.-ı ḥavāş-ı k.-i bāh 141a/8

şıfat-ı m. 114a/5

m. etip 141a/11

m. étip 139b/4

m. etmek gerek 102b/6

m. kılıp 23a/8, 24b/11, 53b/6, 98a/5, 99a/3, 99b/1, 101a/4, 115a/6

m.+dın 99b/6, 101a/8, 102a/5, 114a/4, 140b/7

m.+nı 101a/7, 102a/10, 140b/5, 140b/10, 141a/3

m.+nıḡ 65b/1

mā'cūn-ı felāsife bk. **ma'cūn-ı felāsife**

m.-ı kebīr 65a/3

ma'cūn-ı felāsife [Ar.+Ar.'dan oluşan

Far. taml.] Hayat maddesi de denilen - balgamı temizleme, ruhu tazeleme,

dişi sağlamaştırma, iştah açma, hafızayı kuvvetlendirme, çeşitli

hastalıkları yok etme gibi özellikleri bulunan ve aynı zamanda cinselliğe de

iyi gelen- terkinde bir grup ilacı barındıran tesiri yüksek bir macun.

krş. **mā'cūn-ı felāsife** (→**mā'ū'l-ḥayā't**)

m. 13a/6

ma'cūn bk. **mācūn**

m. kılip 80b/8

m.+nı 80b/9

ma'cūn-ı Sencerī [Ar.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Bir terkip adı.

m. 80a/9

ma'cūn-ı şehriyārān [Ar.+Far.'dan oluşan Far. taml.] (<**ma'cūn-ı**

şehriyārān) Birçok hastalığa - özellikle de kulunca- iyi gelen bir macun çeşidi.

m. 82a/8

māde Far. Dişi.

m. 107a/8

mādde Ar. Madde, öge. krş. **mede**

m.-i şafrā 121a/2

m. 93b/3, 121b/2

m.+din 75b/7

māddeten Ar. Madde olarak; madde yönünden.

m. 78a/10

māderān Far. Kara pelin otu; pelin otu; ayvadana

(*Artemisia abrotanum/Artemisia vulgaris*).

(→**kaşşūm**)

gül-i m.+est 128b/1 (→**necāsef**)

mafāşıl Ar. Eklemler. krş. **mafāşıl**

m. 117b/2, 117b/6, 118a/2

derd-i m. 123b/4, 124a/7 [Derd-i

mafāşıl: Eklem ağrısı, iltihaplı romatizma.]

faşl-ı derd-i m. 116a/11

derd-i m. 124a/8

m.+ğa 70b/10, 135b/10

mafāşıl bk. **mafāşıl**

m.+ğa 61a/2

m.+ni 117b/2

derd-i m. 65a/10

mağ [?] Ağaç gövdesi.

m.+nı 112a/9

mağsül Ar. Yıkanmış.

şārenc-i m. 86a/1, 88a/10

mağz Far. 1. İç, çekirdek.

m.-i bādām 27a/6, 32b/9, 124b/6

m.-i bādām-ı mukaşşer 25b/11, 54a/5, 57b/5

m.-i bādreng 95b/10

m.-i bihī 47b/9

m.-i cevz 10a/11, 93a/5

m.-i cevz-i Hindī 13a/7

m.-i çilgūze 13a/6, 63a/9, 66a/10

m.-i enār 27a/7

m.-i hıyār 54a/4

m.-i hasek 125a/9

m.-i kaçire 93b/7

bādām-ı m.-ı mukaşşer 52a/10

m.-i nārcil 66a/10

m.-i nārcil 128a/1, 140b/2

m.-i penbe-dāne 111b/10

m.-i piste 100b/2

m.-i pünbe-dāneni 53a/10

m.-i tohm-ı bādreng 54a/5

m.-1 tohum-1 terre 95b/10
m.+1 139b/2
bādām m.+1 14a/3
bādāmnı m.+1 118a/7
aççığ örük m.+1 59b/9
bādām m.+1mı 27b/9, 36a/4, 115b/8
çigit m.+1mı 103b/2
şāpūn m.+1mı 117b/5
bādām m.+1mı şīreni 122b/2
bādām m.+1mı şiresini 79a/11
2. İlik.
m.-1 sāk-1 gāv 79a/7
3. Beyin.
güncişk m.+1 141b/11
maḥal Ar. (<maḥall) Zaman, yer.
m.+de 48b/6, 74b/3, 77b/1, 83a/5,
87b/2, 89a/7, 90a/5, 93a/7, 107a/8
maḥfī Ar. Gizli.
m. 82a/1
māhī Far. Balık.
m. 132b/5
māhū-dāne Far.+Far. Sütleğen otu ve bu
otun tohumları (*Euphorbia lathyris*).
[Bazı kaynaklarda kiraz; bazı
kaynaklarda sütleğen bir çeşidinin
(*Croton tiglium*) tohumu olarak
geçmektedir.] (→ ḥabbū'l-melik)
m. 128a/4
maḥmūdā bk. maḥmūde
m. 87a/6

maḥmūde Ar. Mahmude; bingöz otu
(*Convolvulus scammonia*). krş.
maḥmūde
m.-i meşvī 96b/3
m. 21a/3, 96b/8
tarīk-i meşvī-i m. 96b/6
m.+ni 96b/7
maḥrā Ar. Uygun; elverişli; hazır.
m. kılip 102b/7
maḥ'ad Ar. Makat, anüs, dübür.
m.+ge 124b/6
m.+1dın 82b/5
m.+1ge 62a/5, 125a/3
mākiyān Far. Tavuk.
kara m.+nı ötini 104a/7
pōst-ı seḥdān-ı m.-1 siyāh 27a/2
kara m. ötini 106a/6
mal- Batırmak.
m.-ğay 108b/11
m.-ıp 111a/11
māl-ternā E. Yun. Siyah zaç. (→ ḳulḳangā,
→ zāc)
m. 130b/8
ma'lūm Ar. Bilinme; belli; açık;
belirgin.
m. boldı 121b/1
m. bolur 104b/4
māmīrān-ı Çīnī [Ar.-Far.+Far.'dan
oluşan Far. taml.] Kırlangıç otu ve
bunun Çin'e ait çeşidi (*Chelidonium
majus*).

m. 88b/10
māmiyā [?] Devetabanı;
 buhurumeryem. (→**téve tapanı**)
 m. 131b/3
mānend Far. Benzer.
 m.-i müy 9a/6
maṇa Bana.
 m. 125b/3, 138a/9, 138b/9
maṇlay Alın.
 m.+ḡa 10b/7, 37a/11
 m.+ıḡa 28a/1
mār-ḡube Far. Kuşkonmaz (*Asparagus officinalis*). (→**helyün**, →**mār-giyā**)
 m. 128a/3
mār-giyā Far. Kuşkonmaz (*Asparagus officinalis*). (→**helyün**, →**mār-ḡube**)
 m. 128a/3
marāz Ar. Hastalık; hasta. krş. **marīz**
 cem´-i m.-ı şafrāvīḡa 90a/11
 m. 57a/6, 57b/1
 m.+dın 123a/4
 m.+ge 81a/3, 96a/4
 m.+nı 97a/2
marāzhā Ar.+Far. Hastalıklar.
 cem´-i m.-yı şafrāvīḡa 90a/2
marīz bk. **marāz**
 m.-i abile 97b/8
maşrū´ Ar. Sara hastalığına
 yakalanmış, saralı.
 m. 136b/6

maştakī Ar.<E. Yun. (**maştakā/muştakā**)
 Sakız; damla sakızı; sakız ağacı
 (*Pistacia lentiscus*) ve bu ağaçtan elde
 edilen bir tür reçine. krş. **mestekī**,
maştakī
 m. 30b/2, 39a/1, 53a/7, 53b/4, 55a/10,
 62b/7, 63b/9, 65b/11, 80b/6, 87a/6,
 88b/7, 89a/2, 96b/3, 96b/11, 99a/10,
 100a/10, 102b/2, 115a/4, 116b/7,
 126b/11, 140b/2
maştakī-i Rūmī [Ar.<E. Yun.+Ar.´dan
 oluşan Far. taml.] Sakız; damla sakızı;
 sakız ağacı (*Pistacia lentiscus*) ve bu
 ağaçtan elde edilen reçine. (→**arah**,
 →´**ilk**)
 m. 129a/4
māş Ar. Baklagillerden börülce gibi
 dolgun taneli, kına yeşili bir bitki; maş
 fasulyesi; mürdümük (*Vigna radiata*).
 m.-ı muşaşşer 53b/8, 54b/2, 57b/7,
 90b/3, 123b/6, 126a/3
 m. 17b/4, 116b/3
 m.+nı 122a/11
māşerā Far.<Sür. Kan çıbanı; kan
 fesadından/fazlalığından meydana
 gelen şişlik; yılancık, erizipel.
 ´ilāc-ı emrāc-ı m. 89b/9
 m.+ḡa 90a/2
ma´uvzetīn Ar. (<mu´avvizeteyn)
 Kur’an-ı Kerim’in Felak (113.) ve
 Nās (114.) surelerine verilen ad.

m.+i 84a/4
mā'ü'l-‘asel [Ar.+Ar.'dan oluşan
Ar. taml.] Bal suyu; bal şerbeti.
m. 55a/4, 66b/7, 125a/7
m.+ni 55b/2
mā'ü'l-cübîn [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
(<mā'ü'l-cübîn) Peynir suyu.
(→zerd-āb-ı şīr)
m. 128b/4
mā'ü'l-ḥayā't [Ar.+Ar.'dan oluşan
Ar. taml.] (<māddetü'l-ḥayāt)
“Hayat maddesi” adı verilen bir
macun. bk. **ma'cün-ı felāsife**
m. 65a/3
ma'cün-ı m. 63a/8
şıfat-ı m. 13a/5
maya [I] Maya; karakter; öz nitelik; yaradılış.
m. 140a/1
maya [II] bk. **mayak**
tavuşkanı öltürüp m.+ını 106a/2
kuçkaçını m.+sını 104b/10
téve m.+sını 57b/9
mayak Hayvanların gübresi. krş.
maya [III]
m. 40b/7
kebūterni üç kün bağlap zağīr yedürüp
andın keyin m.+ını 29b/11
eçkü m.+ını 10b/4, 79a/7
kebūter m.+ını 13b/9, 111b/5,
koy m.+ını 15a/4, 35a/5, 78a/5
téve m.+ını 58a/9

sıçkan m.+ını 22a/4
uy m.+ını 83b/2
māye Far. Maya, kursak mayası; hayvanın
midesinden alınan yoğurt ve peynir
mayası.
m.-i ḥargūş 22a/9
m.-i ḥayvānāt 22a/9
māyil Ar. 1. Benzer; yakın; andırır,-e çalar.
m. bolsa 123a/3
2. Eğilimli.
m. bolur 56b/11
māzlūm Ar. Kadın.
m. 38a/8, 77b/7, 111a/5, 140a/2,
140a/9
m.+ğa 106a/3, 140a/8
m.+nı 81a/4
māḫtakī bk. **maḫtakī**
m. 91a/8
māzū Far. Mazı, mazı meşesi (*Quercus
infectoria*). (→ḥafz)
m. 49a/10
m.+nı 15a/10, 31a/1, 37a/8, 111a/2,
119a/6
m.+st 128b/3
māzū-yı sebz [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Yeşil mazı; mazının en iyi ve
tesiri yüksek türü.
m. 40b/4
mecāmat bk. **ḥacāmat**
m. kılmağ kerek 37b/7
mecāzī Ar. Gerçek olmayan.

ḥā' ce-i m.+ğa 137b/3
mecmu' bk. **mecmū'**
 m. kılp 31a/1, 119b/9
mecmū' Ar. Bir araya getirme,
 toplama; bir araya getirilmiş,
 toplanmış. krş. **mecmū'**
 m. kılp 70a/6, 94b/10, 118a/8, 140b/3
 m.+larnı 126a/1
 m.+nı 113b/6
mede bk. **mādde**
 m.+ni 76b/8
mefrūḥ Ar. (<**müferriḥ**) Ferahlık
 veren, ferahlatıcı; rahatlatıcı ilaç.
 m. turur 136b/6
meger Far. Ancak, yalnız, fakat.
 m. 138a/7
meḥāsin Ar. İnsanın yüzünü
 güzelleştiren sakal ve bıyık.
 m.+leri 138b/5
melaḥ Far. Çekirge.
 m.+nı 34b/11, 123b/7
melāḥat Ar. Güzellik; iyilik.
 m. kılp 139b/8
men [I] Ben.
 m. 98b/4, 114a/1, 138b/11, 139a/2
 m.+de 20b/11
 m.+din 21a/2
 m.+i 137b/4, 138b/10
 m.+iḡ 138b/9
men [II] Ar. (<**menn**) Her biri 130
 dirhem olan 2 rıtl'a eşit eski bir ağırlık

ölçüsü. [1 menâ = 2 rıtl = 24 ukıyye =
 40 istâr = 180 miskal = 257 $\frac{1}{7}$ dirhem
 Metrik sistemdeki karşılığı ise 816
 gramdır.]
 m. 63a/4, 114b/6, 114b/8, 114b/9,
 114b/10
 m.+ni 63a/4
men' Ar. Yasaklama; engelleme; önleme.
 m. kılp 96a/1
 m. kılp 78a/3
 m. kılp 96a/3, 134b/1
menfa'at Ar. Fayda, yarar. krş.
münkaṭı' [II]
 ez-berâ-yı m.-i mi'de 115a/2
 m.-i 'azîm 84a/9
 m.-i 'azîm turur 78a/8, 87b/9
 m.-i 'azm kılp 84b/7
 m. 47a/8
 m. alay 139a/4
 m. bolur 99a/4
 m. kılp 34a/6, 39a/7, 41b/5, 50b/2,
 53b/4, 83a/3, 101a/10, 104a/2, 109a/9,
 131b/11, 132a/4, 132b/3, 133b/8,
 134a/10
 m. turur 118a/2, 118a/9, 136b/10
merârât Ar. Ödler, safralar.
 şıfat-ı şâm-ı m. 87b/1, 87b/5
merâtibe Ar. (<**merâtib**) Defa, kez,
 kere.
 m. 33b/7, 72b/7, 104a/4
merd Far. Erkek

m. 140a/2
merdūd bk. **mürūd (II)**
berg-i m. 49b/1
merg Far. Ölüm.
m.+dür 138a/10
alāmāt-ı m.+dür 9b/9
‘alāmāt-ı m.+dür 8b/11
‘alāmāt-ı sersām-ı m.+dür 9b/3
‘alāmet-i m.+dür 6b/11, 7a/3
delīl-i m.+dür 8b/3, 9a/11
merg-i mūş [Far.+Far.’dan oluşan Far.
taml.] Sıçanotu, arsenik.
m. 83a/11
merhem Ar. Deriye sürülerek
kullanılan, içinde birçok etkili madde
bulunan, yumuşak ve koyu kıvamda,
yağlı veya yağsız ilaç.
devā-yı m.-i abile 97b/7
m.-i āhenk 15b/4
sıfat-ı m.-i āhenk 15b/4
m.-i sefīd 15b/3
sıfat-ı m.-i sefīd 15b/7
m. étip 60b/10, 119a/12
m. kılıp 33a/8, 35b/10, 47b/10,
49b/10, 53b/1, 67b/3, 79a/4, 84b/6,
85a/8, 89a/12, 97b/10, 103a/5, 104a/7
m. kılmağ kerek 83a/8
m.+ni 28a/11
mertebe Ar. Defa, kez, kere.
m. 2a/4, 15b/5, 29a/9, 31b/4, 43a/1,
58a/5, 60a/8, 68b/1, 79b/6, 103a/11,

103b/5, 109b/7, 112a/8, 116b/8,
119a/12
merzencūş Ar.<Far. Mercanköşk; yayla
kekiği; farekulağı, sıçankulağı
(*Origanum majorana*).
m. 135b/5
merzengūş Far. Mercanköşk; yayla
kekiği; farekulağı, sıçankulağı
(*Origanum majorana*).
m. 18b/4
m. suyu 94b/7
meşānī Ar. (<mešāne) Mesane, idrar
torbası, kavuk.
m. 125b/6
mesel bk. **meşel**
m. 21b/3, 24b/1
meşel Ar. Örnek, örneğin. krş. **mesel**
m. 83a/10, 84b/6, 86a/8
meske Far. Taze tereyağı.
m. yağı 24a/3, 124b/4
m.+ni 57a/1
mestekī bk. **maştakī**
m. 24a/7
meşgūl Ar. Adanma; yönelme.
m. boldılar 137a/11
m. boldum 79b/5
meşvī Ar. Pişmiş, kebab olmuş.
tarīk-i m.-i maḥmūde 96b/6
başılı’l-fār-ı m. 66a/8
maḥmūde-i m. 96b/3
mevīz Far. Kuru üzüm.

m.-i nī-dāne 49a/3 (<mevīz-i bī-
dāne)
mevīzec Ar. Bit otu; nevazil otu;
mevzek otunun meyvesi; siyah tane;
dağ üzümü (*Delphinium staphisagria*
/ *Staphisagria macrosperma*) krş.
mevīzeḡ (→**ḡaraḡat**)
m. 104a/10, 107b/10, 131a/10
m.+ni 104a/9, 105a/7
mevīzeḡ bk. **mevīzec**
m. 126b/9
Mevlānā Faḡlullah Tebrīzī k.a. Metinde
adı geḡen hekimlerden biri.
M.+ni 100a/8
Mevlānā Muḡammed Şīrāzī k.a. Metinde
adı geḡen hekimlerden biri.
M. 115a/2
Mevlānā [?] k.a. Metinde adı geḡen
hekimlerden biri.
M. turur 94b/3
Mevlānā Yūsuf k.a. Metinde adı geḡen
hekimlerden biri.
M. 84a/9
Mevlānā Zeyne'd-dīn Ṭabīb k.a. Metinde
adı geḡen hekimlerden biri.
M. 20b/10
mejde Far. 1. İnce toz.
m. 32b/10, 103a/2
2. İnce toz; öḡütme.
m. ḡılıp 10a/6, 11b/2, 15a/7, 15b/6,
15b/11, 16a/5, 16b/11, 19a/1, 19a/7,

23b/10, 26b/9, 28b/6, 29b/11, 30a/2,
30b/8, 31a/5, 31b/9, 33a/10, 34a/8,
34b/4, 35b/1, 50a/1, 50a/8, 50b/6,
51b/1, 52a/6, 52a/11, 53a/11, 54a/10,
57b/10, 60b/7, 63b/5, 63b/10, 70b/2,
77b/5, 94a/11, 97b/9, 103a/9, 103b/3,
104b/2, 108a/4, 111a/10, 111b/11,
113a/8, 113a/11, 114a/2, 116a/4,
116b/5, 118b/3, 119a/12, 123b/7,
141a/10
m. soḡup 20a/8, 25a/9, 26a/3, 28b/2,
35b/9, 99a/7
meyl Ar. 1. Yönelim, yönelme (alma, içme,
yeme).
m. ḡılmaḡ kerek 2a/1, 64b/6, 90b/3,
93a/8
2. İstek, arzu.
m. kélmeḡünḡe 109b/4
meze Far. Tat.
m.+si 7a/7, 7a/11, 7b/2, 7b/4
mezkūr Ar. Söylenilen, adı geḡen, zikredilen.
m. 63a/3, 80b/4, 82b/10, 94b/3,
122b/3
dūd-ı m. 97b/2
şīfat-ı ṫılā-yı m. 11a/2, 89b/12
m. bolḡan 76b/3, 96b/5, 122b/1
m. bolup édi 64b/11
m. édi 86b/5
m.+dur 92a/1
cūşa-ı m.+nı 97a/10
midra-/midire- Hareket etmek, kıvıldaamak.

m.-p 6b/11
mi'de Ar. Mide.
m. ciğer ağrısı 19a/10
m. germ sebebidin ağrısı 92b/9
m. süt tügölgen bolsa 22b/1
m. yeldin ağrısı 23a/9
m. za'ıflıqıdın bolsa 22b/2
derd-i m. 118b/4, 118b/9, 119a/1
derdver-i m. 116b/9
ez-berā-yı menfa'at-ı m. 115a/2
'ilāc-ı derd-i m. 23a/3, 72a/6, 95b/1,
116b/6
'ilāc-ı za'ıf-i m. 21b/9
m. ağrıqınıñ 31b/5
m. ağrımaq 4b/6
m. savugen bolsa 32b/5
m.+de 39a/5, 64a/3, 120a/5
m.+deki 69b/8
m.+din 86a/9
m.+ğa 80a/9, 84b/7, 101a/4, 133a/10,
134a/10, 135a/6
m.+ge 31b/10, 32b/6, 41b/5, 47a/7,
53b/4, 62b/2, 68b/10, 69a/7, 70a/1,
70a/3, 102a/5, 133a/6, 133b/4,
133b/6, 133b/8, 133b/10, 134a/2,
134b/4, 134b/7, 134b/10
derd-i m.+ge 95b/8
m.+ni 64b/7, 86a/10, 86b/1, 86b/3,
92b/10, 98a/6, 141a/7
derd-i m.+ni 80b/2, 99b/5
m.+niñ ıssıǵı tamām kékendin 9a/1

m.+si 98b/10
m.+si za'ıf bolsa ta'ām sıñmese 59b/4
m.+si ıssıǵdın ağrısı 116b/1
m.+si za'ıf bolup açığı kekirse 21b/9
mih Far. Çivi; büyükçe çivi.
m. 141a/2
mih-r-bān Far.+Far. Muhabbetli, sevgi
dolu.
m. bolǵay 104b/9
miqdār Ar. Miktar; kısım; bölük.
m. 27a/4, 95a/2, 108b/4, 139b/4
mil Ar. Göze sürme çekmeye yarayan
kemik veya fil dışından yapılmış uzun
ve ince araç.
m. 87a/1, 87a/2
miñ bir Bin bir.
m. 39a/11, 138a/6
miñe Beyin.
m. 10a/7, 10a/9
m.+ni 10b/4
at m.+sini 35a/3
érkek m.+sini 66b/1
qara karǵanı m.+sini 106a/9
téve m.+sini 118a/11
Mir Tabīb Buḥārī k.a. Metinde adı geçen
hekimlerden biri.
M. 12b/6
mirbāz Far. (<mirād) Güneşe maruz
kaldığında birçok renk gösteren ve
harika özellikler atfedilen bir taş; opal
taşı; panzehir taşı.

m. 16b/10
mis Far. Bakır. krş. **mīs**
m. 52a/7, 82b/3, 140b/9
mīs bk. **mis**
m. 27b/4, 76a/2, 139a/10
m. tūfāsını 30a/5
mis-i sūhte [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Yanmış bakır; rastık taşı; kire
taşı.
m. 87a/9
misāl Ar. (<**mišāl**) Benzer.
m.-i temüretkü 18b/9
mişkal bk. **mişkal**
m. 1b/2, 1b/3, 1b/4, 1b/6, 1b/7, 1b/8,
1b/9, 1b/10, 1b/11, 55b/10, 58b/7,
61a/9, 63b/1, 63b/10, 64a/7, 64a/9,
64b/3, 64b/4, 64b/9, 66b/3, 67a/2,
67a/4, 72b/4, 74b/5, 74b/6, 74b/7,
74b/9, 74b/10, 74b/11, 75a/7, 75a/8,
75a/9, 75a/10, 75b/2, 75b/4, 75b/10,
76a/6, 76a/7, 76a/8, 76a/9, 76a/10,
76a/11, 117a/7
m.+dın 56b/5
m.+nı 23a/11
mişkal bk. **mişkal**
m. 5a/9, 10b/5, 10b/6, 11a/2, 11a/3,
12b/2, 12b/3, 13a/7, 13a/9, 13a/10,
13b/2, 13b/4, 16a/3, 16a/4, 17a/4,
17a/5, 17a/9, 17a/10, 17a/11, 17b/3,
20a/4, 20b/5, 21a/3, 21a/10, 23a/4,
23a/5, 23a/6, 23a/9, 25b/3, 25b/11,

26a/1, 26a/7, 26a/9, 26a/10, 27a/5,
27a/6, 27b/1, 29b/4, 29b/5, 29b/6,
30a/4, 30a/5, 30a/6, 30a/7, 32a/3,
32a/4, 32a/5, 34a/1, 34a/2, 35b/6,
35b/7, 35b/8, 36a/5, 36a/9, 36a/10,
38a/3, 38a/4, 38a/5, 38b/6, 38b/7,
38b/8, 38b/9, 39a/1, 39b/4, 39b/5,
39b/6, 39b/7, 40b/5, 41a/10, 41a/11,
41b/1, 43a/10, 43a/11, 43b/6, 44a/5,
44a/6, 44a/9, 44b/7, 44b/8, 45a/11,
45b/1, 45b/2, 45b/3, 48b/11, 50b/4,
50b/5, 50b/8, 52a/4, 52a/9, 52a/10,
52a/11, 52b/3, 54a/11, 55a/2, 56a/5,
57a/8, 58b/8, 58b/10, 61a/8, 61a/9,
62b/8, 63a/10, 63b/5, 64b/10, 67a/1,
67a/2, 67a/3, 67a/6, 69b/6, 70a/8,
75b/10, 97a/1, 118b/7
m.+dın 28b/7, 36a/6, 44b/5, 56a/7,
62b/10, 63b/6, 65b/8
m.+nı 43b/9, 53b/7, 55a/11, 63a/11,
63b/7

mişkal bk. **mişkal**

m. 41a/1, 41a/2, 41a/6, 41a/7, 41a/8,
41a/9, 46b/7, 46b/8, 47b/3, 48a/4,
48b/3, 48b/4, 49a/7, 49b/1, 49b/2,
49b/4, 49b/5, 49b/9, 50a/9, 50a/10,
50a/11, 56b/3, 76b/1, 76b/2, 76b/11,
77a/1, 77a/3, 77a/4, 77a/5, 77a/6,
77b/3, 80a/4, 80a/5, 80b/8, 86b/4,
87a/5, 87b/7, 88b/6, 88b/10, 88b/11,
89a/1, 89a/4, 89b/4, 89a/5, 89a/6,

89b/5, 89b/13, 90a/1, 90a/3, 90a/4,
90a/5, 90b/1, 91a/2, 91a/3, 91a/4,
91a/9, 91b/10, 91b/11, 92a/6, 92a/8,
92b/1, 92b/2, 93a/5, 93a/6, 93b/6,
93b/8, 93b/10, 94a/8, 94a/10, 94a/11,
95a/6, 95a/7, 96b/2, 96b/3, 96b/10,
96b/11, 97a/1, 97a/9, 97a/10, 97b/9,
99a/1, 99a/2, 100a/10, 100a/11,
100b/1, 100b/2, 102b/1, 102b/2,
102b/3, 102b/4, 102b/5, 104a/9,
109a/5, 111b/10, 113a/1, 113a/2,
113b/6, 114a/6, 114a/7, 114a/8,
114a/9, 115a/4, 115b/9, 116a/3,
116b/4, 116b/7, 116b/8, 116b/11,
117a/1, 117a/2, 117a/3, 117a/6,
117a/7, 117b/4, 118a/4, 118a/7,
118a/8, 119b/13, 120a/2, 120a/11,
120b/2, 121a/9, 121b/4, 121b/7,
121b/8, 121b/10, 122b/1, 122b/3,
123a/6, 123a/7, 123a/8, 123a/9,
123a/11, 123b/1, 123b/3, 124a/9,
124a/10, 124a/11, 124b/4, 125a/4,
125a/6, 125b/9, 125b/10, 125b/11,
126a/1, 126a/2, 131b/5, 139b/4,
140b/3, 141b/11
m.+dın 76b/11, 115a/5, 115b/8,
115b/10, 118a/5, 118a/7
m.+nı 88a/2, 124b/10
m. turur 128a/4

mişkāl Ar. Yaklaşık 1,3 veya 1,5 dirhem
yahut 20 veya 24 kırat ya da 4,009

veya 4,80 gr. karşılığı olarak kabul
edilen ağırlık ölçüsü birimi. krş.

mişkāl, mişkāl, mişkāl

m. 41a/3, 41a/11, 46b/1, 46b/2, 46b/4,
46b/5, 46b/6, 46b/8, 46b/9, 47a/2,
47b/3, 48a/5, 48b/2, 48b/10, 49b/1,
49b/2, 49b/9, 81b/6, 86b/4, 86b/5,
98a/6, 116b/7, 117b/4, 120a/1,
120a/11, 131b/5
m.+nı 47b/7

mişkālā- Ar.+T. Miskalle ölçmek.

m.-p 27a/7

mişmiş Ar. Kayısı (*Prunus armeniaca*).

(→örük)

m. 128a/2

mīve Far. Meyve.

m.-i tohm 104a/10

m.+ler 133a/2

miyān Far. Bel.

derd-i m. 99a/6, 99a/8

mizāc Ar. Mizaç; karakter; özellik. krş.

mizāğ

m.-ı ū 128a/8, 128a/10, 128a/11,
128b/7, 128b/11, 129a/3, 129a/5,
129a/6, 129a/7, 129a/8, 129a/10,
129a/11, 129b/1, 129b/2, 129b/4,
129b/5, 129b/6, 129b/7, 129b/8,
129b/10, 129b/11, 130a/2, 130a/3,
130a/6, 130a/7, 130a/8, 130a/9,
130a/10, 130a/11, 130b/1, 130b/2,

130b/4, 130b/5, 130b/8, 130b/9,
130b/11, 131a/1
m.-ı vey 129a/1, 130a/1, 131a/3,
131a/5
m. 43a/3, 128b/5, 128b/10, 129b/3,
130a/5, 130a/8, 130b/6, 130b/10,
131a/5, 131a/7, 131a/8, 131a/9,
131a/10
m. bozulğan 61b/9
m.+dur 132b/7
m.+ı 3a/10, 3b/1, 3b/3, 3b/5, 3b/8,
3b/10, 3b/11, 141b/9
m.+ını 3b/6
m.+lar 3b/2
m.+nı 133a/7, 133b/7, 142a/1
mizāceş Far. Onun mizacı.
m. 129b/11, 130b/10, 131a/3
mizāğ bk. **mizāc**
m. turur 132b/10
mīzmin Ar. (<**mūzmin**) Üzerinden
uzun zaman geçerek eskimesi; kronik.
(→**köhne**)
m. 87a/8
Mollā Kūṭb k.a. Metinde adı geçen
hekimlerden biri.
M. 14a/8, 51b/2, 51b/9, 121b/11
‘ilāc-ı M. 21b/3
mücerrebāt-ı M. 13b/5
mozay Buzağı.
m. gūştı 132a/7
mu Bu.

m.+ndın 133a/6
m.+nı 21a/6, 113b/8, 116b/4, 132b/8
m.+nıda 116b/6
m.+nıñ 25a/6, 37b/3, 37b/4
m.+nıñnıdın 104a/1
m.+ña 46a/9, 56a/3

muḥālif Ar. 1. Dengesi bozulmuş;
karışık.

m. 64b/7

m. bolur 3b/5

2. Direnç gösteren.

m. 65a/8, 80b/1, 99b/2, 135a/1

muḥāliflık Ar.+T. (<**muḥāliflık**) Dengesi
bozulmuş.

m. 37b/11

Muḥammed bk. **Muḥammed Muṣṭafā**

M. 113b/11

Muḥammed Muṣṭafā k.a. İslam
dininin kurucusu ve peygamberi. krş.

Muḥammed

M. 113b/10

Muḥammed Zekeriyā (<**Muḥammed**
Zekeriyā) k.a. Metinde adı geçen
hekimlerden biri.

M. 114a/10

muḥkem Ar. 1. Sağlam; güçlü;
dayanıklı.

m. 97a/3, 97b/2

m. bolur 139b/5

m. kıılır 17a/1, 65a/10, 65b/1

2. Sıkı; sıkılaştırma.

m. étip 63a/7
m. kıllıp 104a/3
muhtaşar Ar. Özet.
m. kılduk 65b/3
muhtelifü'l-eczā [Ar.+Ar.'dan oluşan
Ar. taml.] Heterojen.
m. turur 136a/4
mukaşşer Ar. Kabuğu çıkarılmış;
kabuğu veya derisi soyulmuş.
bādām-ı mağz-ı m. 52a/10
mağz-ı bādām-ı m. 25b/11, 54a/5,
57b/5
māş-ı m. 53b/8, 54b/2, 57b/7, 90b/3,
123b/6, 126a/3
şıfat-ı ruğan-ı bādām-ı m. 52a/3
tohm-ı tere-i m. 81b/5 (<tohm-ı tere-
yi mukaşşer)
m. kıllıp 17b/4, 27b/9, 79b/1, 122a/11
muqayyed Ar. 1. Kaydedilmiş, yazılmış.
m. 112a/11
2. İlgilenme, üzerine düşme.
m. boldum 79b/7
m. bolğay 109b/10
muql Ar. Bir çeşit pelesenk ağacı
(*Commiphora mukul/Boswellia
sacra*) ve bu ağaçtan elde edilen
kokulu reçine. (→**eflātūn II**)
m. 30b/3, 70a/8, 124b/3, 124b/11
m.+est 128b/11
m.+nı 89b/2

muql-ı azrak/muql-ı ezrak [Ar.+Ar.'dan
oluşan Far. taml.] Bir çeşit pelesenk
ağacı (*Commiphora wightii*) ve bu
ağaçtan elde edilen kokulu reçine.
m. 88b/7, 131a/11
mūm Far. Bal mumu.
m. 49b/8
m.+ğa 72a/11
mūmla- Far.+T. Bastırmak.
m.-p 112a/10
munça Bu kadar.
m. 5a/7
mundağ Böyle. krş. **mundağ**
m. 66b/8, 103b/1, 103b/5, 104a/4,
108b/9, 111b/9
mundağ bk. **mundağ**
m. 29a/11
murç Skr. Biber; karabiber (*Piper nigrum*).
krş. **murh** (→**filfil-i gird**, →**dār-ı
filfil**)
m. 13a/11, 91a/4, 94a/5, 102b/1,
127a/9
m.+est 130b/2
m.+nı 125b/5
murđ Far. (<**mürđ**) Mersin ağacı ve yemişi
(*Myrtus communis*). krş. **mürūd [I],
mürūr, mürūt [I]**
m. 49a/2
murğ Far. Kümes hayvanı.
m.-ı civān 43b/10
gūşt-ı m.-ı civān 132b/1

toḥm-ı m. 132b/10
toḥm-ı m.+est 128b/2 (→**beyza**)
toḥm-ı m.+nı 106a/4
toḥm-ı m.+nı pōstı 30b/3
toḥm-ı m.+nı sarıġı 116a/9
toḥm-ı m.+nı sarıġını 103a/3, 103a/5
toḥm-ı m.+nı sarıġını 94a/9

murḥ bk. **murç**
m. 98a/4

mu‘tedil Ar. Orta, orta halli; dengeli;
normal; ılıman; sert olmayan.
m. 7b/11, 133a/5, 135a/4
m. bolur 3b/3
m.+est 128b/10, 129a/5, 129a/7,
129a/10, 129b/1, 129b/8, 130a/1,
130a/3, 130b/2, 130b/4, 131a/3,
131a/8
m. turur 3b/11, 132a/8, 132b/2,
132b/9, 133b/8, 135a/2, 136b/3

muṭlaḳ Ar. Kesin; kesinlikle.
m. 89a/9

mūy Far. Tüy; kıl; saç teli.
ez-cihet-i dirāz-şuden-i m. 60a/6
mānend-i m. 9a/6
tarīḳa-ı siyāh-kerden-i m. 11a/7
m.+dın 15b/8
m.+ġa 12a/6, 12a/11
m.+larım 139a/2
m.+larnı 11b/5
m.+nı 34b/8, 136b/4, 136b/11

mübārek Ar. Uğurlu, kutsal; çok saygı
duyulan.
m. 83b/7, 84a/3, 84a/4

mübeddel Ar. Dönüştürülmüş; ... şekline
dönüşme.
m. boldı 138b/6

mübtelā Ar. (Bir hastalığa) Yakalanma,
tutulma; yakalanmış, tutulmuş.
m. bolġay 142a/2

mücāma‘at Ar. Cinsel ilişkiye girme,
cinsel birleşme.
ḳuvvet-i m. 97b/11
m. ḳılayın 110b/7
m. ḳılmaḳ kerek 102b/10
m. ḳılsa 104b/7, 104b/9, 105b/10

mücerreb Ar. Denenmiş, sınanmış,
tecrübe edilmiş. krş. **mücerreb**
m.-i Serāndibī 32a/7
m. 96b/8, 112b/1, 123b/7
m. bolur 88a/3
m.+dür 12a/9, 13b/11, 15a/1, 21b/8,
22a/1, 75b/6, 94b/10
m.+émes 107b/4
m.+est 88a/1, 94b/3
m. turur 1b/1, 10a/10, 12b/1, 12b/5,
17b/9, 22b/9, 23a/3, 23a/8, 25a/11,
25b/9, 26a/5, 26b/10, 27b/10, 28a/2,
28b/1, 28b/8, 29b/1, 30b/8, 32a/11,
35b/4, 36b/1, 39a/8, 40a/8, 41a/1,
43a/9, 47a/6, 48a/1, 50a/3, 53a/1,
53a/9, 53b/10, 55a/3, 59a/6, 60a/9,

62a/2, 63a/2, 64a/4, 65b/3, 66b/9,
67b/4, 68b/3, 69a/9, 72b/3, 74a/6,
74a/11, 78b/2, 79b/2, 84b/10, 86b/8,
87b/5, 90a/6, 94a/10, 95b/7, 97b/10,
98a/10, 99a/4, 99b/8, 100a/6, 100a/9,
102b/1, 103a/1, 103b/2, 103b/6,
104a/8, 104b/11, 105a/3, 105a/10,
106b/9, 107a/1, 108a/10, 108b/3,
109a/7, 111a/4, 111a/8, 111b/2,
111b/4, 111b/7, 112a/5, 112a/8,
113a/1, 113a/4, 113a/9, 114a/11,
115a/6, 115b/5, 116a/8, 116a/10,
116b/8, 117a/8, 117b/2, 119a/9,
120a/1, 120a/7, 120b/7, 121a/11,
122a/6, 122a/9, 123b/10, 123b/11,
124a/2, 124b/2, 126a/5, 126a/7,
126a/10, 141a/7, 141b/4

mücerrebāt Ar. Denenmiş, tecrübe edilmiş
şeyler.

m.-ı Hā'ce Kaḍīdın turur 53b/3

m.-ı Mollā Kuṭb 13b/5

m.+dın turur 121b/11

mücmel Ar. Özet.

m. 45b/10

müçerreb bk. **mücerreb**

m. turur 78b/6, 80b/10, 81a/6, 81b/11,
82a/6, 82a/9, 82b/6

müdāvement Ar. Devam etme; düzenli
kullanma.

m. kılpdurlar 102a/4

m. kıлмақ kerek 121b/6

m. kılsa 101a/1, 101a/7, 111b/9

müdevver Ar. Dönen; dönme; baş
dönmesi.

m. 71a/7

müfid Ar. Yararlı.

m. turur 10b/3, 15b/9, 18b/3, 52b/6,
62a/4, 63b/9, 102b/6, 114b/5, 120a/8,
120a/13, 121a/5, 122a/10, 123a/6,
135b/10, 135b/11, 136a/5, 136b/6,
136b/8, 137a/1

mülāyim Ar. 1. Yavaş.

m. 20a/2, 21a/5, 32b/3, 41b/10, 43b/6,
55a/7, 120b/5, 123a/10, 124b/8

m. kıлмақ 76b/5

2. Yumuşak.

m. 116a/3

m. kılp 123b/2

müleyyin Ar. Yumuşatıcı; yumuşatıcı
özelliğe olan ilaç.

şifat-ı m. 90a/11

münāfiq Ar. Allah'a, Peygamber'e ve
diğer iman esaslarına inanmadığı
halde inanmış gibi görünen ve öyle
davranan kimse.

m.+ğa 141a/3

münāsib Ar. Uygun. krş. **münāsib**

m. 86b/6, 132b/10

m.+dür 93b/5, 132b/6

m. turur 120a/13

münāsib bk. **münāsib**

m.+dür 34a/1, 51b/10, 55a/4, 65a/4

münasibit Ar. (<münāsebet) Uygunluk.
m.+ide 139a/2

münkaṭı' [I] Ar. Son bulan, devam
etmeyen.
m. kıllur 133a/11

münkaṭı' [II] bk. menfa'at
m. bolğay 21a/9

müñüz Boynuz.
eçkü m.+i 49b/4
éçkü m.+ini 34a/7
buğı m.+ini 49b/3
qotar m.+ini 82a/3

müñüzlük Boynuzlu.
m. 117a/9

mürdār-seng Far. Doğal kurşunoksit;
kurşun monoksit. (→**mürr-i**
Mekkī)
m. 30b/3, 57b/3, 83a/10, 106a/7,
119a/3, 119a/10
m.+ni 15b/11, 17b/11, 60b/2, 68a/6,
111b/3
m. turur 15b/9

mürr-i Mekkī [Ar.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] Bir ağaç reçinesi çeşidi; doğal
kurşunoksit; kurşun monoksit.
(→**mürdār-seng**)
m. 15b/9, 86a/2, 87a/10, 88b/1

mürüd [I] bk. **murd**
rūğan-ı m. 12a/10
m. dāne 47b/6

mürüd [II] Far. Armut. krş. **merdüd, mürüt**
[I]
m. suyu 49a/7

mürür bk. **murd**
şerbet-i m. 22b/6

mürüt [I] bk. **murd** (→**ḥabbü'l-as**)
toḥm-ı m. 127b/8

mürüt [I] bk. **mürüd [II]**
m. 133b/8

mürvārīd/mervārīd Far. İnci.
m. 88b/10

müselles Ar. Üzüm sırasının üçte biri
kalacak şekilde kaynatılmasıyla elde
edilen ve haram sayılmayan bir nevi
şarap.
m. 63a/2, 79a/8, 114b/10
m. suynı 114b/11

müşhil Ar. İlaç karışımı.
m.-i şafrā 121a/5
m.-i şafrā turur 135a/3
m.-i sevdāi turur 134b/3
m.-i süziş-i miyān dū şāne 20b/9
m. 17a/8, 63b/8, 64b/7, 86b/2, 93b/3,
120a/8, 121b/2, 122b/4, 133b/5
dārū-yı m. 2a/3, 76b/9
şifat-ı m. 17a/9, 21a/2, 38b/11, 75a/5,
76b/10, 86b/1, 120a/1
tarīk-i m. 61a/8
m.+ğa 96b/5
m.+ni 21a/1, 95a/6

müslāmān Ar. (<müslümān) İslam dininden olan kimse.
m.+lar 140b/6

müsteskī Ar. İstiska hastalığına yakalanmış olan; bedeninin bir tarafında ya da karnında su biriken.
m.+ğa 41b/4, 120a/13

müşk Far.<Skr. Asya'nın yüksek dağlarında yaşayan bir tür ceylanın erkeğinin karın derisi altındaki bir bezden elde edilen ve parfüm yapımında kullanılan güzel kokulu bir madde.
m. 35b/8, 89a/1, 100b/6, 136b/5
m.+ni 109a/11

müşk-i hālīş [Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Saf misk.
m.+ni 108a/3

müşk-i Türki [Far.+T.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Türk miski; Tatar miski.
m. 66b/4

müşkil/müşkül Ar. Zor.
m. 137b/11

müşt/muş Far. Avuç; avuç dolusu; az miktar. krş. **nist**
m. 69b/2, 114b/11

müşti [?] Far. Bir avuç; bir avuç dolusu.
m. 115a/10

müşük/möşük Kedi.
m. öti 87b/2
m.+ni zekerini 106b/9

nā-çār Far.+Far. Çaresiz.
n. bolsa 45a/4

nā-gāh Far.+Far. Birdenbire.
n. 9b/8

nā-ḥōş Far.+Far. Tatsız.
n. bolsa 2a/2

nā-resīde Far.+Far. 1. Olgunlaşmamış, ham.
ḥarbūze-i n. 130b/1
2. Henüz bülüğa ermemiş, reşit olmayan.
n. 140a/6

nācīl bk. **nārcil** (→**cevz-i Hindī**)
n.+est 130a/4

nāfi Ar. Yararlı.
n.-i 'azīm turur 95b/11
n.-i ḥafaḳān turur 135b/7
n. 23b/2
n.+dür 18a/5, 41b/4
n. turur 15b/1, 16a/10, 16b/5, 18b/2, 20b/9, 22a/1, 22a/11, 22b/5, 40b/9, 43b/11, 45b/8, 61b/2, 62a/1, 62a/10, 62b/1, 65a/2, 70a/4, 70b/10, 72b/1, 75b/3, 75b/10, 76a/5, 76b/10, 77b/6, 78b/4, 79a/4, 79a/6, 79a/8, 80a/7, 81a/10, 81a/11, 81b/3, 81b/8, 81b/10, 82a/1, 82a/9, 87a/9, 90a/3, 90a/11, 90b/5, 91a/11, 94b/2, 95b/8, 96a/11, 115a/2, 118b/11, 119b/7, 120a/11, 120b/3, 125a/5, 125a/11, 131b/10, 135b/7, 139b/4

N

nağna Ar. (<na'na'/na'nā') Nane
(*Mentha*).
n. 135b/8

nāhūne Far. (<nāhūne) Katarakt.
(→**zūfr**)
n. 87a/8

nāқиш Ar. Eksik; kusurlu; zayıf; yetersiz.
n.+dur 140a/11

naql Ar. Anlatma, söyleme, aktarma.
n.+dür 120a/8
n.+i 98a/10

naқш Ar. Resim, çizim; yazı.
n. 107b/5
n.+nı 107b/1, 107b/3, 107b/4

nāliš Far. İnleme, inilti.
n.+i 141a/3

namāz Far. İslam'ın beş şartından biri olan ve Müslümanların günde beş vakit, dinî kurallara göre yapmak zorunda oldukları ibadet.
n. ötediler 138b/4
n.+da édiler 83b/7
n.+dın boldılar 83b/8

namāz-ı huften [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Yatsı namazı.
n.+din 53a/8

nān Far. Ekmek.
n. 81b/1, 82a/6
fetir n. 24b/2
buğday n.+ını 6a/4

nān-h'āh Far. Mısır anasonu; karambol tohumları (tohum benzeri meyveleri); piskopos otu (*Trachyspermum ammi*).
(→**cüvānī**)
n. 83a/6, 94b/6, 99a/9, 127a/11

nār Far. (<enār) Nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleri büyük, koyu kırmızı renkte, küçük bir ağaç ve bu ağacın kırmızımtırak sarı sert bir kabukla örtülü, içinde çok sayıda kırmızımtırak, sulu taneler bulunduran yuvarlak yemişi (*Punica granatum*).
n.-1 şirin 130b/6 (→**rażā**, →**rummān-ı halvāi**)
n.-1 turş 130b/7
tilbe n. 127b/11

nārcil Ar. (<nārcil) Hindistan cevizi, büyük ceviz (*Cocos nucifera*).
mağz-ı n. 66a/10, 128a/1, 140b/2

nārenc Ar.<Far. (<nāreng) 1. Turuncu.
n. 74b/3
2. Turunç.
n. 126b/5 (→**enār-ı turş**)

naşib Ar. Bir kimsenin elde edebildiği, sahip olabildiği şey; Allah'ın bir kimseye tayin ve kısmet ettiği şey.
n. kılmağay 141a/4

nāşūr Ar. 1. Nasır; en çok el ve ayağın sürekli sürtünmelere uğrayan noktalarında üst derinin kalınlaşması

ve sertleşmesiyle oluşmuş deri. 2. Bür
tür çıban.
n. 29a/6, 58a/3
n. bolsa 57b/8, 57b/10, 69a/5
n.+ğa 57b/10
n.+mı 80b/2
nāštā Far. Kahvaltı.
n.+da 5a/10, 5b/2, 5b/6, 5b/10, 20a/6,
21a/8, 23a/2, 23b/1, 24a/7, 25a/1,
25b/8, 29a/9, 58b/5, 62b/5, 71a/2,
72b/5, 81b/11, 84a/8, 103a/3, 116b/2,
117b/6, 118a/1, 120a/4, 121a/10,
141a/6, 142a/2
naṭūl Ar. Tıbbi olarak hazırlanmış ve bir
kaptan yavaşça başın üzerine dökülen
ılık su; bir embrokasyon.
n.+ī 18a/8
n.+īdür 18b/2
nāyrūn bk. **naẓrūn**
n. 85a/5
nāzenīn Far. 1. Nazlı, cilveli, genç ve
güzel kadın. 2. İnce yapılı, narin.
n. 140b/5
naẓm Ar. Şiir.
n. 87a/3, 87a/4, 91b/4, 91b/5, 101a/11,
101b/1, 101b/2, 101b/3, 101b/4,
101b/5, 101b/6, 101b/7, 101b/8,
101b/9, 101b/11, 102a/1, 102a/2,
139a/5, 139a/6, 139a/7, 139a/8,
139a/9, 139b/6, 139b/7, 139b/11,
140b/11

naẓrūn Ar. (<**naṭrūn**) Güherçile;
boraks; doğal sodyum karbonat. krş.
nāyrūn (→**būre-i āhenk**, →**būre-i**
Ermenī)
n. 128a/3
nāzūk Far. Hassas.
n. 97b/8
ne Ne.
n. 83b/10, 87a/2, 137b/8, 138a/8
n. turur 138b/8
nebā'ū'l-leyl [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
(<**nebātū'l-leyl**) Geceleri ortaya
çıkan bir çeşit çiçek hastalığı.
n. 57a/2
tebs-i n. 57a/2
nebāt Ar. Şeker; nöbet şekeri.
n. 135a/2
n. 14a/5, 21b/11, 25a/9, 56b/11, 59a/9,
59b/5, 73b/1, 77a/5, 85b/5, 87a/10,
91a/2, 91a/9, 95a/2, 118b/3, 123b/10
n.+dın 77a/8
n.+nı 77b/5, 85a/5
nebāt-ı ḥāliš [Ar.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] Saf, katkısız nöbet şekeri.
n. 100a/6
nebāt-ı Mısrī [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.]
Mısır'a ait nöbet şekeri.
n. 32b/9, 36a/6, 88b/4
nebāt-ı sefid [Ar.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Beyaz nöbet şekeri.
n. 76b/1

nebķ/nabķ Ar. Sidr ağacı ve bu ağacın meyvesi (*Ziziphus spina-christi*).
(→**künār**, →**cineste**)
n. 134b/1

necāsef Far. (<**birincāsef**) Pelin otu; ayvadana; kara pelin otu (*Artemisia vulgaris/Artemisia abrotanum*).
(→**gül-i māderān**)
n. 128b/1

necāsef-i kūhī [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] (<**birincāsef-i kūhī**) Dağ yavşanı; acı yavşan otu; acı pelin otu. (→**afsenīn**)
n.+st 129a/1

neççe bk. **neçe**
n. 2a/4

neçe 1. Birkaç; birçok; o kadar. krş. **neççe**
n. 31b/4, 49b/7, 52a/6, 52b/4, 60a/8, 68b/1, 72b/7, 79a/10, 81a/3, 81a/4, 85a/4, 89a/10, 100b/11, 103a/11, 103b/5, 109b/7, 112a/8, 119a/12, 124a/5
2. Nasıl; ne kadar.
n. 34b/11, 79b/6, 103a/7, 112a/7

neçük Nasıl; ne zaman.
n. 2a/11, 9b/2, 77b/9, 79a/1, 79b/6, 83b/1, 90b/9, 138a/4

nef' Ar. Yarar.
n.-i 'azīm tégürür 93a/6
n.-i küll turur 87b/11
n.-i tamām kıllur 82a/4, 82b/11

n.-i tamām turur 136b/9
n. kıllur 134b/10
n. turur 82a/7

nefes Ar. Akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, soluk.
n. teng bolur 91b/7 (<**teng-i nefes**)
n.+i 46a/2
n.+ni teng bolur 92a/3 (<**teng-i nefes**)

nefis bk. **nefis**
n. 53b/8

nefis Ar. İnce.
n. 62a/11

nefis Ar. Nefis; arzu, heves, şehvet.
n. 139b/8, 140a/2

nefis-i dem bk. **nefisü'd-dem**
n. 92a/9

nefisü'd-dem [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] (<**nefisü'd-dem**) Kan tükürme, hemoptizi. krş. **nefis-i dem**, **neftü'd-demş**
n. 50b/2

neftü'd-dem bk. **nefisü'd-dem**
'ilāc-ı n. 94a/10

nehār Ar. Gündüz; günün erken saatleri.
n. 100a/7
n.+da 13b/4, 17a/7, 23a/8, 25a/11, 32b/11, 41b/2, 42a/2, 42b/5, 53a/1, 55a/1, 64b/6, 68b/9, 69a/7, 69b/7, 81b/10, 91a/11, 95b/3, 96b/6, 98a/6, 99a/3, 109a/6, 114a/2, 114b/9,

118b/8, 120a/1, 120b/2, 124a/4,
124a/6, 124b/9, 125a/4

nehārī Far. Kahvaltı.
n. 47b/2
n.+de 47a/5

nem Far. Nem; yaş, ıslaklık; hafif ıslaklık.
n. 113a/1
n. kılıp 12b/3

nemçü T.+Far. (<neme+çü) Ne zaman.
n. 140b/11

neme Ne; bir şey.
n. 9b/3, 32b/3, 33b/10, 98b/2, 120a/5,
137b/6,
n. turur 138b/7

nemek Far. Tuz.
n. 136a/6

nemek-i geşm [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Beyaz tuz. (→ağ tuz)
n. 82b/2

nemek-i Hindevī bk. **nemek-i Hindī**
n. 88b/8

nemek-i Hindī [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Hint tuzu; siyah tuz. krş.
nemek-i Hindevī
n. 39b/7, 50a/11, 53a/7, 124a/11

nemek-i Nişābūrī [Far.+Far.'dan oluşan
Far. taml.] (<nemek-i Nişābūrī)
Nişabur tuzu.
n. 86a/1

nemerse Şey; bir şey; herhangi bir şey;
nesne.

n. 3a/3, 3a/5, 3a/6, 7a/5, 7a/8, 7a/9,
86a/9, 97b/5, 98a/5, 98b/6, 98b/7,
139b/3
n.+de 97a/3, 97b/2, 103b/10, 105a/8
n.+din 7a/5, 126a/4
n.+dür 137b/8
n.+ge 2a/1, 6a/5, 86b/7
n.+ler 2b/2
n.+lerdin 5b/3, 6a/2, 6a/6, 6a/9, 97a/6,
97b/6
n.+lerge 47b/11
n.+lerni 2b/6, 2b/7, 30b/7, 111a/1
n.+ni 77b/8
n. turur 82a/7

nemeş Ar. Çoğunlukla insanın yüzünde
mercimek gibi siyah nokta şeklinde
ortaya çıkan bir hastalık; yüzde,
deride çıkan küçük nokta gibi siyah ve
kırmızı benekler.
n. 57a/10

nemnāk Far.+Far. Nemli, rutubetli.
n. 50a/5

ner Far. Erkek.
şīr-i n. 140b/11, 141b/2

nerevīş Far. (<perveriş) İlgi; dikkat;
öğrenme; öğrenme. krş. **revşen**
n. 3a/1

nergis Far. Nergis (*Narcissus*).
n. 107b/10, 112a/5, 136b/3
ruğan-ı n. 108a/3

nerm Far. 1. Yumuşak; hafif.

n. 62a/6
2. Yumuşatma; hafifletme; yatıştırma.
n. kılıp 95a/3
n. kılur 136b/7
nestānec-i fıstıķī [Ar.+Ar.'dan oluşan
Far. taml.] (<besfāyic-i fıstıķī)
Besfayıç otunun bir çeşidi.
n. 74b/4
neşāt Ar. Neşe, mutluluk.
n.+nı açar 101a/9
nev Ar. Tür, çeşit.
n.-i dīger 10a/10, 11a/10, 11b/5,
12a/2, 12a/9, 13b/8, 15a/4, 15a/8,
16a/8, 22a/4, 22b/2, 22b/5, 23b/2,
25b/9, 26a/6, 30a/11, 31a/2, 31a/11,
47b/2, 48b/6, 51a/6, 51a/8, 51a/10,
59b/1, 62a/2, 62a/4, 62a/10, 65b/4,
67b/5, 67b/8, 74a/1, 83a/5, 85a/6,
85a/10, 85b/1, 85b/2, 85b/4, 85b/7,
86a/5, 89a/10, 99a/8, 99b/8, 100a/1,
100a/7, 100b/1, 101a/2, 102b/6,
103a/2, 103b/2, 104a/7, 104b/2,
105a/6, 105a/10, 105b/5, 106b/1,
106b/3, 106b/9, 107a/1, 108a/2,
108a/6, 108a/10, 108b/9, 111a/9,
111b/10, 112a/5, 113a/4, 113a/7,
113a/10, 113b/1, 113b/9, 114a/10,
117a/11, 117b/6, 117b/10, 120b/6,
124b/6, 124b/10, 125a/4, 125a/11,
125b/2, 126a/8, 141b/7
n.-i dīger-i ḥanāzīr 19a/4

n.-i dīger-i ma'cūn-ı ḥavāş-ı kuvvet-i
bāh 141a/7

n. 65a/3, 82b/7, 107a/7, 108b/6,
109a/10, 111b/7, 113a/7

n.+de turur 135b/8

nevbet Ar. Defa, kez.

n. 22b/8, 49b/7, 80a/6, 81a/10

ney Far. Kamış; kargı.

bīḥ-i n.+est 129a/2 (→aşlü'l-kaşab)

nezdik Far. Neredeyse.

n. 25a/5

nezg-i çān [Ar.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] (<nez'-i cān) Son nefes.

ez-bey-i n. 79b/4

nezle Ar. Vücutun seviyece üst tarafından
alt tarafına madde inmesi.

n.+ge 114b/4, 131b/11

n.+ni 114b/5

nıkris Ar. Organizmadaki ürik asidin
atılmayarak vücutun bazı yerlerinde,
özellikle ayak başparmağında, topuk
ve eklem yerlerinde birikmesinden
ileri gelen, ağrı ve şişlerle ortaya çıkan
hastalık, gut, damla.

n.+ğa 135b/10

nışf Ar. Yarı, yarım.

n. 21a/5, 41b/11, 47a/1, 47a/11,
50b/7, 68a/2, 75a/11, 126a/2

nī-dāne Far.+Far. (<bī-dāne)

Çekirdeksiz.

mevīz-i n. 49a/3

nidā Ar. (<nidā') Ses.
n. kıldı 137b/6, 138a/10

nihāyet Ar. Son derece; fazlasıyla; çok fazla.
n.+din 140b/4

nīl Ar. Mavi su zambağı; çivit otu (*Indigofera tinctoria*).
n. 113a/1

nīlüfer Far. Nilüfer (*Nymphaea*).
(→fāğiye)
n. 17a/11, 19b/10, 27b/1, 36a/9, 49b/11, 58b/7, 67a/2, 74b/6, 75b/10, 76a/7, 77a/1, 80a/8, 95a/1, 121b/10, 122a/9, 122b/1, 123a/6, 136b/3
şıfat-ı şerbet-i n. 55b/9, 92a/6, 93b/1, 123a/8
n. turur 93b/5
n.+est 129a/2
n.+ni 123a/9

nīlüfer-i deryāi [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Denize ait nilüfer, deniz nilüferi.
gül-i n. 18a/9, 55b/10, 92a/6

nīm Far. Yarı, yarım.
n. 127b/10

nīm-germ bk. **nīm-germ**
n. 64a/11, 67b/7, 74b/11, 75b/5, 77b/6, 90a/6, 92a/8, 93b/10, 122b/3, 124b/6
n. kılp 18b/6, 42a/4, 48b/5, 57a/9, 117a/4

nīm-germ Far.+Far. İlk. krş. **nīm-germ**
n. 17b/4, 21b/1
n. kılp 34a/4

nīm-kūfte bk. **nīm-kūfte**
n. 46b/4, 46b/6, 77a/1, 93b/7, 125b/10, 125b/11, 126a/1

nīm-kūfte Far.+Far. Yarım dövülmüş; az dövülmüş. krş. **nīm-kūfte**
n. 25b/3
tōhm-ı ħarbūze-i n. 44a/4

nīm-puĥte bk. **nīm-puĥte**
n. süt 100a/6

nīm-puĥte Far.+Far. Yarı pişmiş. krş. **nīm-puĥte**
n. kılp kerek 100b/7

nīmşek Bir kilo.
n. 78a/8

nīst bk. **muşt**
n. 32b/1

nīsyān Ar. Unutma; unutkanlık.
n. 12b/8, 71a/6

nīşāne Far. İşaret, alamet, belirti.
n.+si 10a/3, 93a/9

nīşte Far. (<nīşte) Nişasta.
n. 10b/1, 25b/5, 27a/6, 30a/8, 36a/5, 51b/5, 54a/6, 57b/2, 115a/9, 115b/9
n.+ni 15a/2

noĥūd Far. 1. Nohut (*Cicer arietinum*).
(→ĥumuş)
n. 26a/4, 27a/10, 128a/6, 131b/9
n. unı 115b/2

fişık n. umı 84b/6

n.+ça 78b/3

n.+nı 111b/8

n.+nıñ suyu 141a/11

2. Ölçü birimi. [İran ağırlık ölçü birimi olup 1/24 miskal olarak kabul edilmiştir. XV. yüzyıla kadar 0,18 gr. olan bu ağırlık daha sonra (1935'e kadar) 0,195 gr. olmuştur.]

n. 20a/8, 21a/3, 69b/6, 75a/2, 99b/9, 131b/4

nohūd-ab bk. **nohūd-āb**

n. 43a/8, 46a/9, 47b/2, 97a/8, 97b/4, 97b/5, 126a/3

n.+dın 33b/9

nohūd-āb Far.+Far. Nohut suyu. krş.

nohūd-ab

n. 45a/1, 117a/4

noqsān Ar. (<**noqsān**) Eksiklik;

azaltma; bitirme.

n. kıllur 140a/2

noқта Ar. Benek.

n. 57a/10

nūr Ar. Işık, parlaklık.

n.+ını 101a/9

nūş-dārū Far.+Far. Panzehir, tiryak.

n. 43a/4

ma'cūn-ı n. 62b/2

nūşādīl bk. **nūşādīr**

n.+ni 33a/2, 71b/4

nūşādīr Far. (<**nūşādīr**) Nişadır; amonyum klorür; amonyak tuzu. krş.

nūşādīl, nūşādīr (→**ermīnā**)

n. 49b/1, 86a/2

n.+est 129a/4

n.+nı 96a/8

nūşādīr bk. **nūşādīr**

n.+ni 31a/4

nūzūl-ı āb [Ar.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Göze su inmesi, katarakt.

n. 87b/1

nūzūl'l-mā' [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] (<**nūzūl'l-mā'**) Göze su inmesi, katarakt.

n. 86b/10

O

obdan Far. (<**ābādān**) İyi.

o.+dur 135a/7

oğlan Oğlan, erkek çocuğu.

o. 22a/5

o.+nıñ 10b/6

oğrı tiken Demir diken (Tribulus terrestris). (→**hasek**, →**qara tohm**)

o. 31b/6, 61a/6, 74b/9, 127a/7, 127b/9, 132a/1

oğul Oğul, oğlan, erkek çocuk.

o. 78a/2, 114a/11

o.+ı 137a/4

oқ Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk.

o. 69a/9

o. tégip 16a/2

oķu- Okumak, ezbere söylemek.

o.-dılar 84a/4

ol O, işaret sıfatı; o, işaret zamiri; bu, şu, o.

o. 2a/5, 2a/7, 2a/8, 2b/1, 3b/11, 4a/9, 4b/3, 5a/1, 8b/4, 9a/1, 9b/3, 9a/5, 9b/7, 9b/10, 11b/9, 11b/11, 16a/5, 47a/8, 50a/4, 50a/8, 59b/8, 61b/9, 71a/6, 74b/2, 76b/3, 80b/4, 81a/3, 81b/6, 83a/2, 83a/8, 83b/6, 83b/10, 84a/2, 84b/2, 84b/11, 86a/9, 87a/1, 87b/1, 89a/9, 92a/2, 92b/9, 92b/10, 97a/2, 97a/11, 99b/7, 99b/11, 100b/6, 102a/10, 103a/7, 105a/4, 105b/4, 105b/11, 106a/3, 106a/8, 106a/10, 106b/5, 106b/6, 106b/7, 109b/2, 109b/5, 109b/6, 109b/10, 109b/11, 111a/11, 114a/4, 115a/11, 118b/3, 120b/8, 121a/1, 123a/4, 137a/10, 137b/6, 137b/8, 137b/9, 138a/2, 138a/5, 138b/2, 138b/3, 138b/4, 138b/5, 138b/7, 138b/10, 139a/1, 139b/11, 140a/5, 141b/6

o.+dur 10a/4, 12b/10, 15b/5, 15b/8, 24a/10, 25a/7, 45b/11, 54b/5, 55a/5, 56a/2, 56b/1, 77a/6, 78a/5, 81b/11, 86a/10, 90b/6, 91b/1, 91b/3, 92a/1, 93a/4, 93a/9, 93b/2, 94a/1, 107b/3, 111a/6, 116b/9, 120a/14, 121a/5, 121a/7, 122b/8, 139a/10, 140b/1

o.+durur 122b/5

otur- Oturmak.

o.-ğandin 8a/9

o.-ğay 27b/7

o.-mağay 78a/2

o.-sa 125b/1

o.-up 107a/3

tegige o.-ur 91b/4

olturğuz- Oturmak; yere indirmek.

o.-ğay 76a/5

suda o.-mağ kerek 125a/10

o.-up 27b/6

omaç/umaç (<oğmaç/ovmaç) Ovalanarak ufalanmış hamur/hamur kırıntılarıyla yapılmış çorba.

tuzsız o. 33b/10

on On.

o. 5b/6, 10a/10, 13a/7, 13b/2, 19b/10, 25b/1, 25b/2, 29b/5, 34b/3, 34b/7, 36a/10, 38a/3, 38b/5, 41b/9, 44a/9, 46b/8, 54a/8, 54a/11, 55a/2, 56a/7, 56b/5, 57a/8, 57b/10, 61a/10, 63a/4, 63a/10, 63b/5, 64a/2, 66b/3, 67a/4, 67a/5, 74b/8, 75a/8, 75b/1, 77a/2, 80a/4, 80a/5, 89a/6, 89a/13, 89b/1, 89b/4, 90a/5, 93a/5, 100a/1, 100b/1, 100b/5, 102a/11, 103a/4, 103a/7, 104a/3, 109a/5, 109a/6, 111b/4, 112a/4, 117a/3, 117a/7, 121b/4, 122b/1, 123a/7, 131b/5

o.+ıda 110a/6

on alta On altı.

o.+sıda 110a/9

on beş On beş. krş. **on bés**

o. 74b/7, 75a/10

o.+ide 110a/8

on bés bk. **on beş**

o. 77a/3, 77a/6, 121b/8, 131b/5

on bir On bir.

o.+ide 110a/6

on iki On iki.

o. 19b/8, 20b/11, 75a/9, 79b/2

o.+side 110a/7

on sekiz On sekiz.

o.+ide 110a/10

on toğuz On dokuz.

o.+ıda 110a/11

on tört On dört.

o.+ide 110a/8

on üç On üç.

o.+ide 110a/7

on yeti bk. **on yette**

o.+side 110a/10

on yette On yedi. krş. **on yeti**

o. 114a/8

oñ Sağ; sağ taraf.

o. 37b/6, 77b/11, 106b/4, 106b/8,
109a/7, 109a/8, 110a/10, 110b/1

o.+da 91b/7

orun Yer.

o.+1 7a/7, 7a/10, 7b/1, 7b/3

o.+ıda 36b/8

o.+ıdın 51a/8, 57a/3

o.+ığa 112a/3

osma/usma Kaşı karartmak için ezilerek
suyu kaşa sürülen bir tür bitki.

o. suyını 71a/9

oşat- Parçalamak, kırmak.

o.-ıp 106a/4

oşuq Aşık kemiği.

o.+ıda 110b/4

ot 1. Bitki; yeşillik.

o. 126b/10 (→**toħm-ı kerefş**)

sarığ o. 127a/3 (→**eftimün**)

sarığ o. uruğı 127b/6 (→**toħm-ı
küşüt**)

2. Ateş.

o. 3a/11

o.+da 15b/10, 52a/7, 99b/11, 100b/7,
114b/9, 124b/8

o.+ğa 12a/6, 15a/2, 32b/3, 33b/5,
34b/9, 35b/3, 78a/2, 82b/3, 84b/4,
85a/7, 89a/8, 89a/11, 91b/3, 96a/9,
102b/8, 124a/3, 125a/2

o.+ığa 99b/10

o.+ka 120b/5

otra Orta.

o. 3b/10, 111a/10, 111b/1

o.+sıda 9a/5

otun Odun.

örük o.+1 97a/10

otuz Otuz.

o. 13a/9, 41b/5, 46b/8, 47b/3, 48a/5,
50b/8, 52a/4, 52a/10, 52b/2, 54b/11,
63a/3, 63a/11, 64b/4, 90a/4, 91b/11,
92b/2, 93b/7, 117a/2, 137b/3

o.+ıda 110b/5

otuz iki Otuz iki.

o. 137b/2, 137b/3, 137b/5

oyğan- Uyanmak.

perīšān o.-mağ 40a/3

Ö

öfke (<öpke) Akciğer. krş. **öyke**

ö. ağırlığığa 135a/3

ö. kabarıp şışkannı 91b/6

ö.+ni 114b/3

ö.+sige 114b/3

tavuşқан ö.+sini 25b/9

tülki ö.+sini 88a/1

ö. turur 7b/2

ögüze/ögze Evin çatısı, damı.

ö.+de 5a/9

öl (<höl) Höl; rutubet; rutubetli, nemli;
yaş, taze.

ö. 6b/6, 6b/9, 7b/1, 7b/3, 12b/6, 14b/3,
14b/4, 54b/2, 57b/7, 90b/4, 96a/5

öl- Ölmek.

içide ö.-gen bolsa 72b/4

ö.-gey 59b/10, 92b/8

beçe ö.-üp 81a/5

öldür- bk. **öltür-**

ö.-gey 108b/1

qurtlarını ö.-ür 80a/11

öltür- Öldürmek. krş. **öldür-**

ö.-ğanda 84b/11

ö.-üp 61a/6, 106a/2

ö.-ür 33a/11, 95a/11, 99b/4

ölüg Ölü.

ö. 35a/8

‘ömr Ar. Yaşam.

‘ö. kördiler 137a/4

‘ö.+ige 140a/7

öradan/öredān Yatık boya kökü, yatık
kökboya otu; boya kökü; kızıl boya
(*Asperugo procumbens*).

ö. 13b/1, 127a/5

ördek Ördek. krş. **ördék**

ö. 132b/3

ö. çārbesi 21b/6

ördék bk. **ördek**

ö. 87b/3

örge- Öğrenmek.

ö.-geli 138a/3

örmeçek/ürmeçek Örümcek.

ö. torını 126a/7

örük Kayısı; erik. (→mişmiş)

ö. 84b/4, 124b/9, 128a/2, 128b/8

qara ö. 5b/8, 52a/1, 58b/7, 134a/3

(→alū-yı siyāh)

aççığ ö. mağzı 59b/9

ö. otunı 97a/10

ö. yelimi 49b/4

ö. yelimini 96a/6

örükçi (<örükçe) Erik çekirdeği.

ö.+sini yağı 124b/9
öt- Geçmek (zaman, saat, gün vb.).
ö.-kendin 79a/1
sa'āt ö.-megünçe 43a/2
ö.-se 2a/11
öt Öd, safra.
ö. ıssıglığınıñ bolsa 121a/6
ayıq ö.+i 87b/3
balıg ö.+i 87b/5
böri ö.+i 108a/2
bürküt ö.+i 87b/2, 87b/6
éçkü ö.+i 33a/2
qarçıga ö.+i 87b/6
keklik ö.+i 87b/6, 87b/10
kiyik ö.+i 87b/10
müşük ö.+i 87b/2
ördék ö.+87b/3
turna ö.+i 87b/2, 87b/5
tülek ö.+i 87b/3
uy ö.+i 49a/4, 79a/5, 107b/11, 112a/6
ö.+ini 81a/10
aq horüsniñ ö.+ini 59b/2
balıg ö.+ini 86a/7, 120b/7, 120b/8
böri ö.+ini 35a/9, 119a/1
horüs ö.+ini 34b/8
horüşni ö.+ini 105b/5
inek ö.+ini 111b/2
qara mākiyān ö.+ini 106a/6
qara mākiyānnı ö.+ini 104a/7
qarğıça ö.+ini 87b/2
kırguy ö.+ini 87b/2

kiyik ö.+ini 123b/10
quçqaç ö.+ini 113a/3
tavuşqan ö.+ini 104b/6
uy ö.+ini 22a/3, 25b/7, 28b/9, 38b/4,
61b/6, 104b/5
uynı ö.+ini 92b/4
ö.+ler 87b/9
ö.+lerdin 87b/10
horüs ö.+ni 114a/10
qoy ö.+ni 34b/6, 104b/8
uy ö.+ni 107b/10
sarıg uynı ö.+ni 105a/4
ö. turur 7a/11
öte- Kılmak; ibadet etmek.
namāz ö.-diler 138b/4
ötke- Geçirmek; bitirmek.
ö.-mek kerek 38a/1
ötkez- Geçirmek (elek vb.).
ö.-ip 64b/10, 86b/4
öy Ev.
ö.+de 97a/4
öyge Şehvet; cinsellik; cinsel birleşme.
ö. 140a/2
öyke bk. öfke
ö. 91b/1
öz Öz, kendi, şahıs.
ö. 137b/11, 138a/7, 138a/9
ö.+i 73a/8, 106b/5, 108b/8, 113a/7
ö.+idin 9b/2
ö.+ige 35a/7, 100a/4
ö.+ini 24b/4, 98b/11

ö.+üm 142a/8

özge Başka.

ö. 33b/9, 91b/7, 106a/3, 106a/10

ö.+ni 141b/7

ö.+sini 67a/7

P

pādişāh Far. Sultan, hükümdar;
yönetici.

p. 98a/11

p.+nı 137a/4

pahte Far. Pamuk (*Gossypium hirsutum*).
krş. **pāhte, yahte**

p. 58a/2, 89a/12

pāhte (<**pahte**) bk. **pahte**

p. 9a/6

pāhtek bk. **fāhtek**

p. 132b/4

pāk Far. Temiz. krş. **fāk**

p. 114b/7

p. bolur 125a/8, 125b/6

p. kılıp 105a/8

p. kılur 64b/7, 65a/5, 86b/1, 86b/3,

114b/5, 133a/7, 134a/9, 136a/1

pāk-pāşide Far.+Far. Temizlenmiş.

p. 114b/7

pāre Far. Bir parça.

p. 23b/5, 33b/3

p.-i peşm 49a/8

p.-i zerçübe 33b/4

pāşine Far. Topuk.

p. 119a/5

pat Çabuk, hızla, hemen.

p. 19a/3, 36b/4, 49b/8, 60a/5, 66b/11,
67a/10, 108b/9, 131b/7, 132a/9,
135a/10, 141b/5

p. açarmak 4b/5

pāy Far. Ayak.

kef-i p. 48a/8, 122a/3

kef-i p.+da 110b/5

püşt-i p.+da 110a/3, 110b/4

kef-i p.+ğa 78a/7, 108b/2

kef-i p.+ığa 108a/9, 122a/5

p.+larda 87b/9

pāy-şū Far.+Far. Ayak yıkama.

p. kılmak gerek 75b/9

pāy-şūluḡ bk. **pāy-şūyluḡ**

p.+ğa 79b/6

pāy-şūyluḡ Far.+Far.+T. Ayak yıkama
işlemi. krş. **pāy-şūluḡ**

p. 79b/10

p. kılmak gerek 27b/9, 79b/1, 120b/11

p.+ğa 79b/4, 120b/9

pāyçe Far. Koyun ya da buzağı ayağı; inek
topuğu.

p.+niñ kuykası 24b/1

pāydā bk. **peydā**

p. turur 86a/9

pāyide bk. **fāyide**

p. kılur 133b/1

pehlū Far. Böğür, yan.

p.+ğa 93a/8

penbe-dāne Far.+Far. Pamuk tohumu. krş.

penbe-dānī, pūnbe-dāne

p. 115a/10

mağz-ı p. 111b/10

penbe-dānī bk. **penbe-dāne**

p.+ni 47b/9

pencşenbe Far.+Far. Perşembe.

rūz-ı p. 142a/7

per Far. Tüy.

tavuk p.+i 49b/6, 108a/8

tavuknıñ p.+ini 72b/10

perbih bk. **ferbih**

p. kıllur 70a/11

perde Far. (<perde) Zar, tabaka.

p. 92a/2

perde-i 'arūsek [Far.+Ar.+Far.'dan

oluşan Far. taml.] (<'arūsek der

perde) İt üzümü; büyük it üzümü;

kanbil otu (*Solanum nigrum/Physalis*

alkekengi). (→**kākūnec**)

p. 54a/8

perhiz 1. bk. **perhiz (1)**

p. kıllmak kerek 5b/3, 17b/6

p. kılsa 29a/10

p. kılsun 6a/6, 6a/9

2. bk. **perhiz (2)**

p. kıllmak kerek 33b/9

perhiz Far. 1. Diyet. krş. **ferhiz**

p. 79a/11

p. kıllmak kerek 97a/8

p.+din 124b/2

2. Uzak durma.

p. kılsa 6a/2

p. kıllmak kerek 45a/2, 97a/7, 97b/7,

126a/4

perişān Far. Perişan; sıkıntılı; kötü.

krş. **perşān**

p. bolur 80a/7

p. uyğanmak 40a/3

persiyāhvişān bk. **persiyāvşān**

p. 56b/4

persiyāvşān/persiyāvuşān Far.

Baldırıkara; Venüs saçı (*Asplenium ya*
da Adiantum/Adiantum capillus-

veneris). krş. **persiyāhvişān**

(→**sāvku'l-esved**, →**şa'rü'l-arz**,

→**şa'rü'l-ḥabbār**, →**şa'rü'l-ḥayy**)

p. 29b/4, 46b/7, 56a/6, 67a/1, 74b/7,

76a/7, 125a/9, 125b/9

p.+est 129a/10

perşān bk. **perişān**

p. 4a/11

perverde Far. Terbiye etme; terbiye

edilmiş.

zīre-i p. 117a/6

p. kıllp 105a/11

pes Far. Netice olarak; şu halde; o halde.

p. 83b/10, 121b/1, 121b/3

pest Far. 1. Alçak; düşük; az.

p. bolğunça 97b/1

2. Azalma; sakinleşme, yatışma.

p. bolur 17a/7, 83a/9

p. kıllur 20b/2, 95b/6, 122a/6
peş bk. **beş**
p. 95a/7
peşe Far. Sivrisinek.
p. 86a/9
peşm Far. Yün.
pāre-i p. 49a/8
pey-der-fey bk. **pey-der-pey**
p. 14a/9
pey-der-pey Far.+Far.+Far. Birbiri ardınca,
art arda. krş. **fey-der-fey**, **pey-
der-fey**
p. 31b/4
peydā Far. Meydana gelme, ortaya çıkma.
krş. **pāydā**
p. boldı 79b/4, 80b/10
p. bolğan 133a/8
p. bolğan bolsa 43a/6, 45a/7, 96b/4,
97b/8
p. bolğandın 122a/1
p. bolsa 29a/7, 31b/3, 50a/7, 115a/8,
122b/11
p. bolur 3a/9, 4a/9, 4b/3, 4b/4, 5a/2,
5a/5, 12b/7, 12b/10, 26b/6, 51a/3,
57a/6, 57b/1, 58b/1, 59a/4, 61b/10,
88a/4, 88a/5, 92a/3, 95b/7, 103a/7,
132b/11, 134b/7
p. kıllur 132a/5
peygamber Far. Allah tarafından
emirlerini kullarına bildirmekle
görevlendirilmiş kimse, elçi.

p. 83b/10
hazret-i p. 84a/1
peygamberlik Far.+T. Peygamber
olma durumu.
p. 137b/11
p.+ni 137b/9
pezzende Far. (<perrende) Kuş; uçan,
uçucu.
p.+lerde 87b/10
pilte Far.<Ar. (<fetile) Yaralara konulan
tiftik; steril bez. (→lete-i gird)
p.-i ketān 126b/5
pir-zen Far.+Far. (<pīr-zen) Yaşlı
kadın.
p. 140a/1
pistān Far. Meme.
‘ilāc-ı verem-i p. 78b/9
piste Far. Fıstık; Şam fıstığı (*Pistacia vera*).
mağz-ı p. 100b/2
piş-āb Far.+Far. (<pīş-āb) Sidik, idrar. krş.
fīşāb, **pişāb**, **pişānī**
p. 7b/5
p.+ı 7b/7
p.+nı 7b/5
pişāb bk. **piş-āb**
p. tutulmak 4a/6 [Pişāb tutul-: İdrarını
yapamamak.]
p.+ı 8b/6, 8b/11, 131b/1
p.+ı köyüp 40a/1
p.+ı yürse 36b/7
p.+nı 70a/4

pişâne Far. (<pişānī) Alın.

p. ağrımağ 5a/4

p.+si térler 77b/7

p.+side 110a/8, 110a/9

p.+sige 57a/4

pişānī bk. piş-āb

p. 94a/1

pit- (<bit-) Yazmak.

p.-se 65b/2

piyāle Far.<E. Yun. Kadeh; bardak; tas. krş.

fiyāle

p. 21a/11, 27b/3, 29b/6, 43b/1, 45b/2, 47b/7, 50b/6, 55b/11, 56a/8, 56b/5, 61b/1, 64a/7, 66b/7, 75a/2, 76a/1, 89b/6, 89b/7, 92a/6, 92b/1, 93a/2, 93b/8, 123a/9, 123b/2, 126a/1

p.+ğa 96b/9

p.+ge 82b/3

piyāz Far. Soğan (*Allium cepa*). krş. **fiyāz**

p. 58a/10, 78a/10, 107b/10, 112a/5, 136a/1

toħm-ı p. 102b/4, 141a/9

p. uruğını 61b/3, 98a/3

toħm-ı p.+est 128a/10 (→**bezārü'l-başal**)

piyāz-ı pōstī [Far.+Far.'dan oluşan Far.

taml.] (<piyāz-ı deštī) Çöl soğanı.

(→**başalü'l-fār**)

p. 128a/1

pōst Far. Deri, kabuk.

p.-ı bīħ-i bādyān 44b/6, 46b/2, 76a/9, 125b/10

p.-ı bīħ-i bādyān-ı şehrī 41b/6

p.-ı bīħ-i helīle-i zerd 77a/3

p.-ı bīħ-i kāsīnī 41b/5, 43a/10, 44a/5, 45a/11

p.-ı bīħ-i kāsīnī 46b/1

p.-ı bīħ-i kebīr 54b/7, 124b/11

p.-ı bīħ-i kebīr 46a/11, 98a/3

p.-ı bīħ-i keper 45b/2, 118a/6

p.-ı bīħ-i kerefş 19b/2

p.-ı bīħ-i kevre 41b/9

p.-ı bīħ-i rāziyāne 44a/10

p.-ı bīħ-i sūs-ı şīrīn 125b/11

p.-ı bīħni 46b/3

p.-ı dıraħt-ı yedā 46b/7

p.-ı enār-ı turş 40b/5

p.-ı enār-ı şīrīn 26a/2

p.-ı engūr 133a/3

p.-ı ħalīle-i zerd 87a/5, 118a/5

p.-ı ħaşĥaşnı 80a/8

p.-ı helīle 13a/11, 63b/3

p.-ı helīle-i erzed 88b/6

p.-ı helīle-i zerdni 77a/7

p.-ı helīle-i zerd 86a/3

p.-ı helīle-i zürd 75a/7

p.-ı seğdān-ı mākīyān-ı siyāh 27a/2

p.-ı turunc 91a/7

p.-ı türbūd-i sefid 75b/11

p.+ı 18a/9, 100b/6, 139a/3

dārçīn p.+ı 26a/1

enār p.+1 127b/8
köknār p.+1 26a/10, 117b/4
piyāz p.+1 128a/1
toḥm-ı murğnı p.+1 30b/3
p.+ıdın 24b/8, 78a/9
p.+ını 62a/11, 95a/1, 133b/5, 139a/9,
139b/1
çüçük buya yıldızını p.+ını 48b/8
enār p.+ını 30b/11
kerbe yıldızını p.+ını 23b/9
kevre yıldızını p.+ını 30a/2
tatlıg enārını yafırmağını p.+ını 86a/6
türbūd-i Mıṣrī p.+ını 21a/4
taḥu toḥmnı p.+nı 57b/3
2. Deri, cilt.
p.+nıḡ 57a/11
pūdīne Far. Kekik
(*Thymus/Origanum vulgare*). krş.
fūdīne
p. 51b/10, 59b/7, 73a/3, 128b/4
p.+nı 68b/4
pūdīne-i bāğī [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Bahçe kekiği; bostan kekiği
(*Thymus vulgaris*). krş. **fūdīne-i bāğī**
p. 139b/2
pūdīne-i kūh bk. **pūdīne-i kūhī** (→ḡāṣā)
p.+est 130a/6
pūdīne-i kūhī [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Dağ kekiği; acı kekik; yabani
kekik (*Thymbra capitata*). krş.
pūdīne-i kūh

p. 49a/2
puḡte Far. Pişme; pişirilme; pişmiş,
pişirilmiş.
berg-i kök-i p. 80a/8
encir-i p. 121b/8
encīr-i p. 67a/4, 74b/8
ğārīkūn-ı p. 20a/10
p. bolğay 11b/10
ḡışt-ı p. bolğay 102b/7
p. sarmusağnı 84b/1
pūnbe-dāne bk. **penbe-dāne**
mağz-ı p. 53a/10
put (<but) But; bacak; ayak; uyluk. krş.
fut
p.+1 118a/2
pūdi- Üflemek, göndermek.
p.-mağ kerek 82b/5
pūr-ab Far.+Far. (<pūr-āb) Su dolu.
p. 112b/10
pūr-ḡuvvet Far.+Ar. Kuvvet dolu
p. 113a,6, 113a,9, 113a/11
pūr-ağrık Far.+T. Ağrı dolu.
p. 140a/7
pūrū- (<pürkimek<bürkimek) Bürümek,
örtmek.
p.-mek kerek 68b/5
pūşt Far.<Skr. 1. Sırt.
p. 114a/5, 139b/5
derd-i p. 99a/5, 99a/8
derd-i p.+nı 65a/11, 71a/3
2. Arka.

p.-i pâyda 110a/3, 110b/4

püt- (<büt-) Bitmek; kısılmak (ses);
tükenmek; tutulmak; tikanmak.

p.-ken bolsa 56b/10

āvāzı p.-ken bolsa 74a/6

dimāğnı p.-kenidin 88a/5

R

raçī Far. (<lāçī) Kakule (*Elettaria cardamomom*). (→**ķākūle-i şığār**, →**abil**)

r. 128b/5

rađıyāllahu ‘anh [Ar. taml.] “Allah ondan razı olsun.” anlamına gelen dua ve saygı sözü.

r.+dınmı 98b/1

rağbet Ar. 1. Yönelim, meyl.

r. kılsun 6a/5

2. Yönelim, alma (yeme-içme).

r. kıлмаķ kerek 95a/4

rāhat Ar. Huzur.

r. tapar 108b/9

rağmet Ar. Merhamet.

r. kıllur 114a/5

raşāş Ar. Kalay. (→**ķal‘ī**, →**ezrīz**)

r. 130b/5, 136a/3

rāst Far. Doğru; düz.

r. 86b/10, 104b/4

ra‘şe Ar. Titreme, titreyiş; felç.

r. 71a/2, 71a/7

r.+ge 70b/9

raţb Ar. (<raţbe) Yonca (*Medicago sativa*).

r. 133a/9

razā Far. (<rānā) Nar; tatlı nar. (→**rummān-ı ħalvāī**, →**nār-ı şīrin**)

r. 130b/6

rāzı Ar. Hoşnut olan.

r. 102a/11

r. kıllur 103a/4

rāziyāne Far. Anason (*Pimpinella anisum*). krş. **ķāriyāne**

r. 136a/11

be-‘uşāre-i r. 103b/11

bīh-i r. 67b/10

pōst-ı bīh-i r. 44a/10

r. suyı 42b/11

r.+ni 103b/7

rāziyānec Ar. Anason (*Pimpinella anisum*). krş. **rāziyānenç** (→**bādyān-ı Rūmī**)

r. 130b/4

rāziyānenç bk. **rāziyānec**

r. 82a/11

renc Far. Hastalık; ağrı, sızı.

r. 57a/3

r.+i 2a/6

r.+i bolsa 73b/6

r.+idin 79b/7

r.+lerde 79a/10

r.+lerdin 39b/3

r.+lerige 73b/3

şāhib-i r.+ni 82b/5
r.+niḡ 39a/11
Rende'l-ḡubūr Ḥākīm (<Zūbde'l-ḡubūr Ḥākīm) k.a. Metinde adı geçen hekimlerden biri.
R. 39a/10
reng Far. Renk.
r.-i vey 129b/11
r. bolḡay 42a/7
r. bolsa 7b/11
r. bolur 121a/8
r.+i 7a/8, 7a/11, 7b/2, 7b/4, 50a/5, 80b/11
r.+leri 137a/7
2. Renk; suret; görünüş.
r.-i rüylarını 140b/8
r. 30a/11, 45b/11
r.+ini 62b/3
resīde Far. Olgunlaşmış.
r.+dür 134a/4
resm Ar. Tarz, usul, yöntem.
r. 82b/10
Resūl Ar. Peygamber, elçi.
R. 83b/6
revān Far. Akma, akıp gitme.
r. bolḡan 29a/1
r. bolḡay 28b/11
r. bolup 40b/3
r. bolur 71b/5
r. kıılır 70a/5

revāsīn Far. (<rāsen) Andız otu (*Inula helenium*). (→zencebīl-i Şām)
r. 128b/3
revenye bk. rīvend
r. suyu 46b/10
revīş Far. Tarz, usul, yöntem.
r. 3a/1
revşen bk. nerevīş
r. 2b/11
reyḡān Ar. Fesleḡen (*Ocimum basilicum*). (→şāhferec)
r.+est 128a/8
toḡm-ı r. 21a/10, 59a/9, 132a/2
toḡm-ı r. şerbeti 97b/3
toḡm-ı r.+nı 125a/6
reyḡān-ı kūhī [Ar.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Daḡ reyhanı; daḡ fesleḡeni (*Ocimum basilicum*). (→bāderrūc)
r.+st 129a/8
rīḡl Ar.<E. Yun. 90 miskal, 130 dirhem aḡırlıḡına denk gelen bir ölçü birimi.
r. 55a/5, 127b/10, 128a/4, 131b/4
risālet-penāh Ar.+Far. Hazret-i Muhammet için kullanılan “peygamberliḡin sıḡınaḡı, koruyucusu” anlamına gelen söz.
ḡazret-i r. 83b/6
rīsmān Far. Pamuk; üzerlik (*Gossypium hirsutum/Peganum harmala*).
r. uruḡı 50a/11
rīş Far. Tüy; kıl.

r.-i kel 49a/11

rivāyet Ar. Söylenti; anlatma; aktarma.

r. 107a/1, 110b/10

r.+de 137a/6, 137a/8

rīvend Far. Ravent; ışkın bitkisi (*Rheum*).

krş. **revenye** (→**zevend**)

r. 1b/4, 25b/11, 41a/3, 76b/1, 117a/3, 127a/6, 130b/3

r.+ni 47a/4

rīvend-i Çinī bk. **rīvend-i Çinī**

r.-i a' lā 46b/8

rīvend-i Çinī [Far.+Far.'dan oluşan Far.

taml.] Çin ravendi (*Rheum officinale*).

krş. **rīvend-i Çinī**

r. 17a/10, 38b/7, 50a/2, 95a/6, 116b/4

rīze [I] Far. Parça.

r. kılur 76b/8

rīze [II] bk. **zīre**

r. 122a/1

rū Far. Yüz.

r.-yı yaman bolur 45b/11

rubā'ī Ar. Dört dizeden oluşan ve belirli aruz kalıpları ile yazılan şiir.

r. 10b/9, 10b/10, 10b/11, 11a/1, 13a/1, 13a/2, 13a/3, 13a/4, 13a/5, 53b/11, 54a/1, 54a/2, 54a/3, 54a/4, 55b/6, 55b/7, 55b/8, 55b/9, 72a/6, 72a/7, 72a/8, 72a/9, 72a/10, 84a/10, 84a/11, 86a/11, 86b/1, 86b/2, 88a/5, 88a/6, 88a/7, 89b/10, 89b/11, 89b/12, 90a/8,

90a/9, 90a/10, 90a/11, 90b/10, 90b/11, 91a/1, 91b/8, 91b/9, 91b/10, 92a/9, 92a/10, 92a/11, 93a/10, 93a/11, 93b/1, 94a/2, 94a/3, 94a/4

rubb Ar. Meyve veya sebzenin pişirildikten sonra çıkan koyu kıvamlı şırası; meyve ve sebzelerin özü.

şıfat-ı r.-ı haşhâş 114b/4

rubb-ı sūs [Ar.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Meyan balı. krş. **rubb-ı sūz** (→**çüçük buya**)

r. 1b/3, 14a/5, 20a/1, 20a/7, 20a/10, 27a/5, 36a/10, 51b/4

rubb-ı sūz bk. **rubb-ı sūs**

r. 41a/2

rubu' Ar. Dörtte bir, çeyrek.

r. 89a/1

rūde Far. Bağırsak.

r.+ge 82a/8

rūğan Far. Yağ.

şıfat-ı r.-ı bādām-ı muqaşşer 52a/3

r.-ı bādāmnıñ 52b/5

r.-ı belesān 105a/1

şıfat-ı r.-ı cevz 52b/2

r.-ı cevznıñ 52b/1

şıfat-ı r.-ı gül 89b/3

r.-ı gül-i yāhte 111a/6

r.-ı hırva' 82b/10

r.-ı küncid 126b/9

r.-ı mürūd 12a/10

r.-ı nergis 108a/3

şıfat-ı r.-ı şünîz 52a/8
r. 108a/7
r.+î 11b/5
rûḥ Ar. Hayat; can; canlılık; beden kuvveti.
r.+ımı 65a/5
rummān-ı ḥalvāī [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] (<rummān-ı ḥalvā') Tatlı nar. (→**raẓā**, →**nār-ı şīrin**)
r. 130b/6
rūmbād [?] Zencefil; yabancı zencefil. (→**boz boğa**)
r. 115a/3
rūşen Far. 1. Parlak, aydınlık.
r. bolğay 119b/2
r. bolsa 8a/3, 8a/4, 8a/8
r. bolur 115b/5
r. kıılır 30a/8, 70b/7, 72b/2, 98a/7, 140b/8
2. Açık (bulanık olmama).
r. bolur 71b/3
r. kıılır 102a/9
rūşen-ẓamīr Far.+Ar. Parlak, aydın bir zihin.
r. bolur 94b/5
rūşenālīk Far.+T. Aydınlık.
r. 9b/5
rūşenāyī Far. Göz taşı; markazit taşı.
şıfat-ı kuḥl-ı r. 88b/10

ruṭūbet Ar. 1. Sıvı, su. 2. Vücudun bir bölgesinden diğer bir bölgesine akan sıvı, su.
r. 12b/11, 55b/3, 134b/7
r.+din 8a/6, 45a/6, 98a/1
r.+i 132a/5
r.+î 39a/6
r.+ni 136a/8
2. Nem; nemlilik.
r. 132a/5
r.+i 132b/2, 133a/9
ruṭūbetī Ar. Bir sıvı, su, sıvılık.
r. 64a/3
ruṭūbetlik Ar.+T. Nemli.
r. turur 132b/7
rūy Far. Yüz.
r. berdi 79b/6
reng-i r.+larını 140b/8
rūy-ı sūḥte/rūy-sūḥte [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml./Far.+Far.] Yanmış bakır; göz taşı; rastık taşı. (→**tūtğan-ı mīs**)
r. 85b/11, 88a/11, 127a/4
rūz Far. Gün.
r.-ı pençşenbe 142a/7
rūze Far. Oruç.
r. tutkandın 8a/8
Rüstem k.a. Doğu edebiyatında kuvvet ve cesaret sembolü olan meşhur bir İran mitoloji kahramanı.
R.-i şīr-ner 140b/11, 141b/2

rüsüb Far. Çökelti, tortu; birikme; birikinti.
r. 9a/5
r. bolsa 9a/3

S-Ş-Ş

sā'at Ar. Saat, vakit, zaman. krş. **sā'āt**
s. 27b/7, 76a/4, 84b/4
s. ötmegünçe 43a/2
s.+din 79b/5, 102b/10, 103a/6,
104a/11, 105a/7
s.+ide 107b/1

sā'āt bk. **sā'at**
s.+din 21b/1

sā'atī Ar. Bir saat.
s.+din 19a/5

şabā bk. **şabāh**
ş. 103a/1, 117a/3, 139b/4
ş.+da 140b/3

şabāh Ar. Güneşin doğduğu andan öğleye
kadar geçen zaman. krş. **şabā**
ş. 43b/8, 48a/6, 59b/1, 63b/6
ş.+da 120b/5

şabır Ar. Sabır; sarı sabır; sabırlık otu (*Aloe*).
ş. 16a/4, 19a/1, 28b/6, 119b/12
ş.+nı 12b/7

şabr Ar. Sabır, tahammül gösterme.
ş. kıлмақ kerek 21a/8

şabr-ı siyāh [Ar.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Siyah sabır otu. (→**şabr-ı**
Suķūtarī)
ş. 127a/1

şabr-ı Suķūtarī [Ar.+Ar.'dan oluşan
Far. taml.] Yemen'de bulunan
Sokotra adasına ait sabır otu (*Aloe*
socotrina). krş. **şabr-ı Şuķūtarī**
(→**şabr-ı siyāh**)

ş. 87a/5, 88b/6, 89a/5, 127a/1, 131a/5
ş.+ni 64b/8

şabr-ı Şuķūtarī bk. **şabr-ı Suķūtarī**
ş. 88b/1
ş.+ni 86b/3

şabr-nı zerd [Ar.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] (<**şabr-ı zerd**) Sarı sabır otu.
ş.+ni 85b/4

şābūn Ar. 1. Sabun otu, çöven otu. 2. Sabun
(*Gypsophila/Saponaria officinalis*).
krş. **şāfūn**, **şāpūn**
ş. 33a/5, 84b/8, 131a/4

saç Saç.
s. 4a/4, 4b/5, 11a/10, 12a/1, 12a/8,
62b/4, 71a/10
s.+ı 86b/8, 123b/9
ādem s.+ını 96a/10
ademni s.+ını 85b/6

saçıl- Dağılmak.
s.-ıp 9a/8

saçkan Sıçan, fare.
s. yağını 59b/8

saçratğu Sıçrayan.
s. 119a/8

şad-berg Far.+Far. Çok yapraklı herhangi bir çiçek; Betel biberi ağacının yaprağı. (→**tenbün**)

ş +est 129b/10

sādde bk. **sāde**

s. 114a/11

sāde Far. Yalnız, yalnızca, sadece. krş.

sādde

s. 114b/4

şadef Ar. 1. Kabuklu deniz hayvanı; inci sedefi.

güş-t-ı ş. 30b/3

2. Kabuklu deniz hayvanının kabuğu; deniz hayvanlarının kabuğunda bulunan sedefçilikte kullanılan, pırıltılı, beyaz, sert bir madde.

köydürgen ş. 57b/3

şādık Ar. Gerçek.

iştihā-ı ş.+da 98b/6

tabīb-i ş. 138b/9

sāf bk. **şāf**

s. kılıp 56b/6, 78b/6

şāf Ar. Saf, temiz, arı, katışıksız. krş.

izāf, sāf

ş. 114b/8

ş. bolğandın 122a/2, 122a/11

ş. bolur 86b/11

ş. kılay 5b/8

ş. kılıp 1b/11, 18b/1, 41b/1, 42a/1, 43b/5, 44b/1, 44b/8, 47a/11, 48a/4, 50b/8, 56a/10, 64a/9, 67a/9, 68a/2,

75b/3, 80a/4, 82b/10, 88a/10, 88b/9, 90a/5, 90b/2, 91a/2, 92b/2, 93b/9, 93b/10, 95a/7, 114b/9, 120a/4, 121b/5, 123a/10, 123b/3, 126a/2

ş. kıлмаğ gerek 77b/4

ş. kıılır 5b/10, 99a/3

ş. étmek gerek 87b/1 (<**şāf**)

sāfāl Far. (<**sifāl**) Çömlek, toprak kap.

s.+de 126b/2

şafra Ar. (<**şafra**) Ahlatierbaadan biri olan öd unsuru.

ş. 3a/9, 5b/11, 6a/2, 6b/2, 7a/6, 7a/10, 45b/7, 50a/8, 52b/6, 52b/7, 79b/11, 95a/5, 98a/9

ş. sebebodin ağrıgan başka 16b/2

ez-berāy-ı iħrāc-ı ş. 75a/6

mādde-i ş. 121a/2

müşhil-i ş. 121a/5

teskīn-i ş. 133a/11

teleyyün-i ş. kıılır 134a/2

ş.+dın 2b/3, 4a/8, 7b/10, 45a/6, 53b/11, 74b/1, 90b/6, 95b/4, 118b/9, 120a/6

ş.+dın turur 6b/1

ş.+dındur 4a/1

ş.+nı 5a/6, 5a/10, 39b/2, 39b/9, 95a/8, 102a/8, 133a/4, 133b/4

ş.+nıı 3a/10, 8a/3, 40a/4

ş. turur 39b/1

müşhil-i ş. turur 135a/3

şafrevî Ar. Safralı (safra maddesinin ağır bastığı mizaç özelliği); safra ile ilgili; safraya ait.

hılt-ı fız-i ş. 114b/2

ş.+ğa 16a/9

cem´-i maraž-ı ş.+ğa 90a/11

cem´-i maražhā-yı ş.+ğa 90a/2

şafuf Ar. (<sefuf) Toz halindeki ilaç. krş.

sefub

‘ilāc-ı ş.+ī 95b/8

şafun bk. **şabun (2)**

ş. suyıda 69b/4

sağlık Koyun; dişi koyun.

s. gūştını 132a/5

s. süti 132b/9

sağrağ Sağır. krş. **sağruğ**

s. 34b/7, 38b/2, 38b/5

sağruğ bk. **sağrağ**

s. 59a/11

şahib Ar. Sahip, bahsedilen şey kendisinde bulunan; ...lı, ...li.

ş.-i istiskā 45a/3

ş.-i rencni 82b/5

saht Far. Sert. krş. **şaht**

s. 113a/6

s. bolğay 108a/9

s. bolur 103b/2, 104b/11

s. kıılır 108a/1, 109a/9, 140b/10, 141b/2

sāk Ar. İncik, baldır.

mağz-ı s.-ı gāv 79a/7

s.+ıda 110a/4, 110b/3

sağal Sakal. krş. **sağkal**

s. 4b/5, 62b/4

s.+ğa 12a/1, 12a/8, 72a/3

s.+nı 11a/10, 11a/11

s.+nıñ 4a/4

sağkal bk. **sağal**

s.+ğa 71a/10

sākıt Ar. Düşme; düşen; düşmüş.

s. bolur 139b/10

sākın Ar. (<sākin) Sakin, dingin; yatışmış.

s. bolur 10a/8, 19a/8, 37a/9, 69b/5

sağla- 1. Bekletmek, tutmak.

s.-ğay 20b/1, 26a/5, 62a/9, 89a/7, 110b/8

s.-mağ gerek 27a/11

2. Sağlamak.

s.-ğay 2b/11

sağzū Ar.<E. Yun. (<sağanķūr) Kumda yuva yapan bir timsah türünün yumurtası; kum kertenkelesi.

(→**hāye-i neheng**)

s. 130b/8

sal- Atmak, bırakmak, koymak.

s.-ğay 20a/9, 109b/2

s.-ğıl 89a/8, 102b/8

s.-ıp 11b/9, 12a/4, 12b/4, 19b/5, 20a/4, 22b/5, 23b/6, 24a/5, 28a/4, 42a/8, 42a/11, 43b/6, 46a/10, 47b/1, 47b/4, 47b/5, 53a/4, 61b/11, 67a/9, 70a/7, 76b/6, 82b/3, 82b/10, 92b/3,

95a/3, 95b/1, 102b/9, 107a/3,
107b/11, 114a/2, 116a/2, 116a/7,
117a/10, 118b/4, 120a/3, 120a/9,
120b/1, 120b/5, 123b/3, 124b/5,
124b/8, 125a/2, 125a/6

s.-mağ kerek 16a/5, 31b/4, 34a/10,
42b/4, 64a/1, 77b/2, 77b/6, 85a/6,
126a/11

s.-sa 9b/4, 15b/1, 18a/4, 31a/7,
33a/11, 33b/1, 50a/8, 73a/1, 83a/2,
83a/4, 85b/7, 91b/3, 91b/4, 126a/7

2. Atmak (kalp, damar).

s.-sa 6b/1, 6b/3, 6b/6, 6b/8, 6b/11,
7a/1, 7a/3

3. Çarpmak (kalp).

yürek s.-mağ 39b/11

yüregi s.-sa 48a/11

yürek s.-urını 68a/10

4. Sürmek.

s.-ğay 87a/1

5. Devirme, indirme.

s.-dı 137b/10

şalāye Far. Havanda dövme, ezme; öğütme.

ş. 85b/5

ş. kılip 30a/8, 35a/8, 36a/7, 60a/4,
68a/7, 68b/7, 68b/11, 69a/2, 72b/1,
81a/11, 84a/3, 85a/5, 85b/3, 86a/4,
87a/11, 87b/4, 87b/8, 87b/11, 88b/5,
89a/1, 90b/8, 94a/9, 94b/7, 95b/5,
104a/10, 106b/10, 109b/1, 111a/10,
115b/3, 124b/5, 126a/11

şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem [Ar. taml.]

“Allah ona salat ve selam etsin.”
anlamında Hz. Muhammet için
kullanılan dua sözü; Hz.
Muhammet'in manevi şahsiyetini
selamlama anlamında bir söz.

ş. 83b/7, 84a/2

ş.+ğa 113b/11

sancık Sancı, şiddetli ağrı.

s. 32a/3, 75a/4

s. tursa 96a/7

şandal Ar. Sandal ağacı; kerestesi sert ve
kokulu bir ağaç (*Santalum album*).

ş. 119b/10, 122a/4, 124a/1, 131a/5,
136b/8

ağ ş. 24a/4, 25b/5, 26a/9, 37a/1,
38b/6, 89b/13

kızıl ş. 49b/11, 89b/13

ş.+nı 68a/9

ağ ş.+nı 49b/11, 50b/5

şandal-ı sefid [Ar.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Beyaz sandal (*Santalum
album*).

ş. 122a/7

şağa Sana.

s. 137b/5, 137b/6, 137b/9, 138b/11

şāpūn bk. **şābūn (1)**

ş. mağzını 117b/5

şar'a Ar. (<şar'/şar'a) Sara hastalığı,
epilepsi.

ş. ağrıklık 35a/9

ş.+ge 70b/9, 71a/3
sarı Yön, taraf.
s. kılıp 9b/6
sarığ [I] 1. Sarı. krş. **sarığ, sarık,**
sebük, uruğ [II]
s. 7b/7, 7b/10, 8b/2, 8a/7, 8b/8, 50a/5,
74b/2, 80b/11, 120a/3, 121a/4, 125a/9
s. bolmak 4a/3, 39b/11
s. bolsa 115b/1
s. bolur 121a/7
s. çiçek 40a/10, 48b/1, 51a/4, 53a/7,
102b/3, 127b/3 (→**şibt**)
s. çiçek uruğı 34a/1, 39b/6
s. çiçekni 53a/2
s. furçağ 127a/10 (→**hulbe**)
s. gül 67b/9
s. gül yağını 59a/8
s. helîle 38a/3
s. küçi 24a/7, 37a/7, 127a/10
(→**kendir**)
s. ot 127a/3
s. ot uruğı 127b/6 (→**tohm-ı küşüt**)
s. seçek 50a/10
s. sona 24a/8
s. sorna 127a/11
s. su kılıp 120a/2
sütüni s. suyu 126b/7, 135a/5
s. taħunı 29a/4
s. tavuğni 29a/3
s. uruğı 117a/1
s. uynı ötüni 105a/4

s. yağ 12b/7, 16a/1, 33a/7, 75b/4,
78a/6, 125a/5
s. yağni 85a/7
s. zernihni 51a/10
s.+dın 58b/9 (<**sarığ çiçek**)
s.+ı 132b/10
fişığ tavuğni toħmıni s.+ı 119b/4
fişkan s.+ı 40b/8
toħm-ı murğni s.+ı 116a/9
toħmıni s.+ıda 141a/10
toħm-ı murğni ıssığda oşatıp s.+ını
106a/5
kakanıñ s.+ını 6a/4
tavuğni toħmıni s.+ını 119a/4
tavuğ toħmıni s.+ını 60a/7
toħm-ı murğni s.+ını 103a/3, 103a/5
toħmıniñ s.+ını 33b/4
toħmıni aķını taşlap s.+ını 100b/6
tavuğ toħmıni s.+ını 100b/4
toħm-ı murğni s.+ını 94a/9
toħmıni s.+ını 100b/9
toħmıniñ s.+ını 15b/11
toħm s.+ını aķıdın 95b/5
s. turur 7a/11
2. Sarılık.
s. 36b/11
s. bolur 90b/7
3. Sarı çiçek.
s. 125a/9
sarığ [II] (<**sasığ**) Kötü kokan.
s. koņguzni 117a/10

sarığla- Sarılık hastalığı geçirmek.
s.-sa 27b/11, 28a/6, 36b/3

sarığ bk. **sarığ [I] (3)**
s. çiçek 64a/6, 67a/11
s. çiçek uruğı 65b/5

sarığ bk. **sarığ [I] (1)**
s.+ğa 123a/3

sarmuğ bk. **sarmusağ**
s.+nı 141b/1

sarmusağ Sarımsak (*Allium sativum*).
krş. **sarmuğ**
s. 83b/11, 92b/4, 136a/2
s.+dın 84b/2
s.+nı 34b/5, 68b/7, 78a/9, 82a/6,
83b/1, 83b/5, 84a/1, 84a/2, 84a/6,
84a/8
puhte s.+nı 84b/1
s. uruğını 36a/1

sasığlık Kokma; kokuşmuşluk; kötü koku.
s. bolsa 35a/8

sasık Kötü koku.
s.+ı 60b/4

sat- Satmak.
s.-ıp alıp 137a/9
s.-tılar 137a/6

şa'ter Ar. Kekik cinsinden güzel kokulu bir ot; kekik; acı kekik; güveyi otu (*Origanum vulgare*). (→**yalğuz**)
ş. 135b/9

sāvku'l-esved [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
(<**sāku'l-esved**) Kara baldır;

baldırıkara; Venüs saçı (*Asplenium ya da Adiantum / Adiantum capillus-veneris*). (→**persiyāvşān**, →**şa'rü'l-arz**, →**şa'rü'l-ḥabbār**, →**şa'rü'l-ḥayy**)

s. 129a/9

savu- Soğumak; üşümek; üşütmek.

mi'de s.-gen bolsa 32b/5

s.-sa 121a/11

savuk Soğuk; soğuk özellikte olan; soğuktan kaynaklanan.

s. 3b/1, 7b/1, 43a/3, 57a/5, 131b/6, 131b/7, 131b/8, 131b/9, 132a/6, 133a/4, 133b/2, 133b/4, 133b/6, 134b/1, 134b/3, 134b/4, 134b/7, 134b/8, 135b/2, 135b/8, 135b/9, 135b/10, 135b/11, 136a/3, 136a/4, 136a/7, 136a/10, 136a/11, 136b/4, 136b/5

s. alüçe 128b/8

s. bolsa 3b/8, 123a/3

s. bolur 3b/8, 12b/11

s. su 88a/2

s. sudın 97a/5, 29a/10, 126a/4

s.+dın 97b/6

s.+dın ağrısı 48b/1

s.+dın ve balgamdın bolsa 44b/2

s.+dın balgamdın bolur 7b/8

s.+dın bolğan şudā'ğa 18b/2

s.+dın bolsa 38a/11, 56a/1, 56b/1,

85b/9

yürek ağrığı s.+dın bolsa 48b/7
kişini altı s.+dın süst bolsa 101b/10
öl s.+dın turur 2a/7
s.+dur 132b/1
s.+nı 65a/8, 133a/2
s. nîlüfer turur 93b/5
s. turur 6b/6, 6b/7, 6b/4, 132a/8,
132a/11, 132b/5, 133a/11, 133b/9,
133b/11, 134a/1, 134a/3, 134a/4,
134a/5, 134a/11, 134b/10, 135a/10,
135a/11, 135b/4, 136b/3, 136b/8
savut- Soğutmak; serinletmek.
s.-up 47a/3, 114b/8, 123a/5
s.-udurğan 121a/5
sāye Far. Gölge.
s.+de 88a/2, 91a/3, 100a/5, 118b/6,
126b/2, 139b/1
sebeb [I] Ar. Neden.
s.-i 'ataş 95b/4
s. 2b/10
s.+din 9a/1, 9a/11, 24b/2, 53b/11,
75b/8, 84a/6, 139a/3
s.+dür 3a/3
s.+i 2b/11
s.+idin 16b/2, 36b/11, 53b/3, 61b/9,
75b/8, 92b/9
sebeb [II] bk. **süst**
s. bolmak 4b/6
sebel Ar. Gözün kanlanması.
s. 88a/3, 88a/5

sebel-i çeşm [Ar.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Göz bulanıklığı; göze inen,
görüşü dumanlı ve bulanık hale
getiren perde; dumanlı ve bulanık
görme hastalığı.
s. 88a/1
sebük bk. **sarığ [I] (1)**
s. 121a/2
sebūs Far. 1. Kepek; öğütülüp elenen tahıl
tanelerinden eleğin üstünde kalan
kabuk kırıntıları. krş. **sepūs (→kefek)**
s. 126b/4
2. Başın derisinde oluşan küçük,
beyaz pulcuklar. krş. **şebüş**
sebük Far. Hafif.
s. 39b/10
sebz-büde Far.+[?] (<sebz-büre)
Yeşil bure.
s. 98b/11
seçek 1. Çiçek hastalığı.
s. 25b/4
s.+din 26b/3
s.+niş 25b/1
2. Çiçek.
sarığ s. 50a/10
sefid [I] Far. Beyaz.
pōst-ı türbūd-i s. 75b/11
s.+est 129b/11
sefid [II] bk. **sefide**
merhem-i s. 15b/3
şifat-ı merhem-i s. 15b/7

sefid-mühre Far.+Far. Deniz salyangozu kabuğu.
s. 88b/4

sefide Far. Beyaz kurşun. krş. **sefid [II]**
s. 83a/10

sefide-i kal'î [Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Beyaz kalay.
s. 49b/9

sefidî Far. (<sefid-âb) Beyaz kurşun; üstübeç.
s. 88a/8

sefûb bk. **şafûb**
s.-1 sūrincân 118a/3

seg-i âbî/seg-âbî [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml./Far.+Far.] Kunduz; kunduz testisleri ve bundan yapılan ilaç (*Castoreum*). (→**cünd-i bidester**, →**kuşşürîyün**, →**kunduz-ķîrî**)
s. 130a/4

seher Ar. Sabahın güneş doğmadan önceki zamanı, seher vakti.
s. 90a/5

sekbinec Ar. (<sekbīnec) At kasnısı zamkî; bir kasnı (*Sagapenon/Sagapenum/Ferula/Ferula persica*) türünden elde edilen reçine. krş. **şekbinec**
s. 87b/7

sekiz Sekiz.
s. 23a/6, 89a/6, 108a/7

s.+ide 110a/5

sekizinci Sekizinci.
s. 138b/6

seksen Seksen.
s. 44a/6, 120a/11

selām Ar. Esenleme.
s. yarlıkadı 113b/11

selāmet Ar. Kurtulma, kurtuluş.
s. kalğay 26b/3

selīha Ar. Aselbent sakızı; bir tür pelesenk ağacından ve katırkuyruğu otundan elde edilen ve birkaç türü olan tıbbi bir zamk; katırkuyruğu otunun kökünün kabuğu; Çin tarçını (*Cinnamomum cassia*). (→**dārçîn**)
s. 126b/8

selīha-ü dārçînî [Ar.+Far.'dan oluşan Far. taml.] (<selīha-yı dārçînî) Tarçın kabuğu.
s. 89a/3

semirüt- Şişmanlatmak.
s.-üp 61a/6

semiz Şişman.
s. 6a/3, 133a/10

semiz ot Semizotu (*Portulaca oleracea*). (→**hurfe**)
s. 14b/10, 61a/1, 127b/11
s. berginiñ suyu 14b/5
s.+nıñ şiresi 54b/1

sen Sen.
s. 137b/4

s.+i 138b/11
sendāne Far. (<**sipendān**) Su teresi; acı tere (*Nasturtium officinale*).
s. 116a/7
tohm-1 s.+ni 113a/8
sendūrūs Ar. (<**senderūs**) Berberistan mazısı ya da sandarak ağacı olarak bilinen kozalaklı ağaç (*Tetraclinis articulata*) ve bu ağaçtan elde edilen reçine. krş. **sendūs** (→**cem**)
s. 126b/1, 130b/10
s. yağı 119a/6
sendūrüş Ar. (<**handerūs**) Çöven otu; aksırık otu (*Gypsophila struthium*). (→**kündūs**)
s. 126b/9
sendūs bk. **sendūrūs**
s. 10b/1
sene Ar. Yıl.
s. 142a/9
seng Far. Taş.
s. dānesini 93a/5
s.+ni 35a/8 (<**mürdār-seng**)
s. kıllur 140b/11
seng-i mešāne [Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Mesane taşı; idrar torbasında bulunan sert kitle ya da kümeler. krş. **seng-i mešānī**
s.+ni 80b/2, 101a/5, 102a/7
seng-i mešānī bk. **seng-i mešāne**
s. 125a/8, 125b/3

fażıl-1 s. 125a/8
s.+din 125b/5
s.+ge 125a/11
seng-i sürme/seng-sürme [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml./Far.+Far.] Antimon; doğal antimon; sürme taşı.
s. 49b/9
sengdān Far. Taşlık.
pōst-1 s.-1 mākīyān-1 siyāh 27a/2
seniḡ Senin.
s.+çe 141a/1
sepūs bk. **sebūs (1)**
s. 30a/10
ser [I] Far. Baş, kafa.
derd-i s. 95a/5
ez-berāy-1 def^c-i derd-i s. 75b/7
faşl-1 'ilāc-1 derd-i s. 10a/5
'ilāc-1 derd-i s. 10b/4
derd-i s.+ge 10b/3
farq-1 s.+ge 78a/7
ser [II] 10 miskal, 35 gram değerindeki bir ağırlık ölçüsü.
s. 80b/6, 99a/9, 99a/10, 100a/1, 100a/2, 100b/5, 101a/2, 101a/3
Serāndī bk. **Serāndibī**
S. 111b/7
Serāndibī Far. (<**Serāndibī**) Seylanlı.
krş. **Serāndī**
mücerreb-i S. 32a/7
Serāndīblig Far.+T. Seylanlı.
S. 29b/2

serd Far. Soğuk.
s. 128a/6, 128a/9, 128a/11, 128b/7,
128b/8, 129a/3, 129a/6, 129a/7,
129b/2, 129b/3, 129b/4, 129b/6,
129b/7, 130a/5, 130a/7, 130a/8,
130a/10, 130a/11, 130b/1, 130b/5,
130b/6, 131a/6, 131a/7, 131a/8,
131a/9
şifat-ı şerbet-i büzür-ı s. 44a/2
şerbet-i büzür-ı s. 44a/1
s.+est 129a/11, 130a/10

sergîn Far. Gübre, dışkı.
s.-i gāvac 136b/10

sermūḳ Ar. (<sermaḳ/sürmaḳ) Sirkin
otu, sirken otu; yabancı ıspanak;
kazayağı otu; ak pazı (*Chenopodium
album*).
s. 135b/2

sersām Far. 1. Beyin humması,
menenjit. krş. **sersān**
s. 2a/9, 79b/3
derd-i s. 122a/6
s.+da 79b/11
2. Sersemlik, bilinçsizlik.
ʿalāmāt-ı s.-ı mergdür 9b/3

sersān bk. **sersām (1)**
s.-ı germ 79a/9

serv Far. Servi ağacı (*Cupressus
sempervirens*).
s.+niḡ bergini suyunu 72a/1

set Far.<Skr. (<esb) At.

şir-i s. 132b/8

set üzüm (<it üzüm) İt üzümü (*Solanum
nigrum*).
s.+ni 81b/9

sevdā Ar. 1. Ahlatierbaadan biri olan kara
safra unsuru.
s. 3a/9, 6a/3, 6a/6, 6b/6, 7a/6, 52b/6,
53a/6, 98a/9
s.+dın 2b/5, 7b/9, 51a/2, 8b/5, 120a/6
s.+dın turur 6b/3
s.+dındur 4a/9, 4b/3
s.+nı 5a/11, 5b/2
s.+nı keser 102a/8
2. Kara, siyah. krş. **sevde**

sevdāi Ar. Kara safrayla ilgili.
müshil-i s. turur 134b/3

sevde bk. **sevdā (2)**
s. 9a/3

seviz-ab Far. (<sezāb) Su teresi
(*Nasturtium officinale*).
s.+niḡ suyunu 70b/8

seyelānū'l-mā'i mine'l-fem [Ar. taml.]
Ağızdan su akması, ağızdan gelen su.
s. 90b/8

Seyyid Ḳalender k.a. Metinde adı geçen
hekimlerden biri.
S. turur 29b/2
S.+din turur 32a/7, 111b/7

sezāb Far. Su teresi (*Nasturtium
officinale*).krş. **sīzāb**

s. 94b/6, 98b/11, 117a/7, 127a/6,
135b/9
varaḳ-ı s. 82b/7 (→**Andiçan dırahtnı
yaфраğı**)
sıçkan Sıçan, fare.
s. ıanı 35a/2
s. mayakını 22a/4
s.+nıı kakasını 73a/9
şıfat Ar. İlaç terkip etme tarzı, ilaç yapma
yöntemi; özellik. krş. **şufat**
ş.-1 ağber 88b/3
ş.-1 bāselikūn 85b/10
ş.-1 büzūr-ı germ 44b/4
ş.-1 dārūda 64b/11
ş.-1 encübār 50b/3
ş.-1 fulūniyyā 94a/4
ş.-1 güvāriş 91a/1
ş.-1 ḥab 88b/5
ş.-1 ḥabb-ı zaḥab-ı şıḥḥat 87a/5
ş.-1 ḥuḳne 93b/4
ş.-1 kuḥl-ı rūşenāyī 88b/9
ş.-1 ḳurş-ı kākūnec 54a/4
ş.-1 ḳurş-ı kebīr 54b/7
ş.-1 ma'cūn 114a/5
ş.-1 ma'cūn-ı kemmūnī 117a/6
ş.-1 mā'ū'l-ḥay'āt 13a/5
ş.-1 merhem-i āhenk 15b/4
ş.-1 merhem-i sefid 15b/7
ş.-1 müleyyin 90a/11
ş.-1 müşhil 17a/9, 21a/2, 38b/11,
75a/5, 76b/10, 86b/1, 120a/1

ş.-1 rubb-ı ḥaşḥāş 114b/4
ş.-1 ruġan-ı bādām-ı muḳaşşer 52a/3
ş.-1 ruġan-ı cevz 52b/2
ş.-1 ruġan-ı şūnīz 52a/8
ş.-1 sikencübīn 43a/9, 64a/11
ş.-1 sikencübīn-i büzūrī 120a/11
ş.-1 şām-ı merārāt 87b/1, 87b/5
(**<şıfat-ı şāf-ı merārāt**)
ş.-1 şerbet 91b/10
ş.-1 şerbet-i dīnārī 116b/10
ş.-1 şerbet-i benefşe 123b/1
ş.-1 şerbet-i büzūr-ı serd 44a/2
ş.-1 şerbet-i büzūrī 19a/9, 41b/3, 44a/7
ş.-1 şerbet-i encübār 92b/1
ş.-1 şerbet-i nīlüfer 55b/9, 92a/6,
93b/1, 123a/8
ş.-1 şerbet-i zūfā 56a/4, 56b/2
ş.-1 şiyāf-ı aḥżar 88a/7
ş.-1 şiyāf-ı aḥmer 88a/10
ş.-1 tīlā-yı mezkūr 11a/2, 89b/12
ş. 82a/11, 90a/2, 91a/7
ş.+ke 104b/4
şıḥḥat Ar. Sağlık; hastalıktan kurtulma,
iyileşme.
ş. 58a/8
şıfat-ı ḥabb-ı zaḥab-ı ş. 87a/5
ş. bolmas 87a/1
ş. bolur 49a/5, 75a/3, 119a/9, 124a/7,
124a/9
ş. kıılır 39a/1, 73a/1
ş. tapar 41a/5, 59a/6, 60a/5, 83b/2

ş. tapar 1b/5
ş. tapğay 120b/6
ş. tapkay 26b/10, 29a/6, 30a/1, 33a/9
ş. tapmakğa 79b/9
ş. taptı 14b/2, 79b/8, 79b/10, 81a/3,
82a/2, 125b/5
şihhatlik Ar.+T. Sağlıklı olma durumu;
iyileşme.
eşer-i ş. 79b/5
ümîd-i ş. turur 28a/8, 36b/8
sık- Sıkmak.
s.-ip 92b/8, 133b/5
sın- Kırılmak.
s.-a 17b/10
sırd/sird Sırt.
s. 'ilâc-ı derd-i s. 54b/4
si- İşemek.
tüşide s.-megey 35a/6
sîb Far. Elma (*Malus domestica*).
s.-i huşk 22b/10
s.-i şîrîn 133b/7
şerbet-i s. 47a/7
sîbz Far. (<**sebz**) Yeşil.
s. bolur 122b/8
sidük Sidik. krş. **südek**
s.+i 10b/7
s.+niş 51a/6
sihâl Ar. (<**saħle**) Yavru.
s. kebüterni çârbesini 113a/10
sikencübîn Ar.<Far. (<**sirkencübîn**)
Sirkeyle bal veya şekerden yapılan

ekşi şerbet; sirkeli bal (şerbeti); şeker
ve türlü meyvelerin öz suyundan
yapılan bir grup şuruba verilen ad.
s. 53a/2, 53a/6, 135a/7
şifat-ı s. 43a/9, 64a/11
şerbet-i s. 48a/3, 55a/2, 69b/1
s. étip 16a/11
s. şerbeti 26a/11
s.+ni 6a/1, 52b/8
sikencübîn-i büzürî [Far.+Ar.'dan oluşan
Far. taml.] (<**sirkencübîn-i büzürî**)
Sirkeli bal ve tohumlarla yapılan
şerbet.
şifat-ı s. 120a/11
s.+ni 43a/7, 45a/8
sil Verem, tüberküloz.
s. 17b/7, 25b/7, 91b/1
s. ağırlığını 81b/2
s. zaħmeti 81a/8
s.+ğa 114b/2
silâ- Okşamak.
s.-mağ kerek 110b/9
silat- Ovalatmak; ovalamak.
s.-sün 24b/5
silf Ar. (<**silğ**) Pazı (*Beta vulgaris*).
s. 130b/10
simâb bk. **sîmâb**
s. 83a/11, 97a/1
s. suyu 111a/7
s.+nı 99b/9

sīmāb Far. Gümüş suyu; cıva. krş. **simāb**
(→**zībaq**)
s. 128a/2
s.+nı 99b/9

sīmaḳ bk. **sumaḳ**
s. suyını 71a/8

sinā Ar. (<**sinā**’/senā’) Sinameki (*Senna alexandrina*). krş. **šinā**’
s. 75a/6, 118a/4

šinā-ı Mekkī bk. **sinā**’-ı Mekkī
ş. 76b/11, 89b/2

šinā-ı Mekki bk. **sinā-ı Mekkī**
ş. 120a/3

šinā’ bk. **sinā**
ş. 76a/6

sinā’-ı Mekkī [Ar.+Ar.’dan oluşan Far. taml.] (<**sinā**’-yı Mekkī/senā-yı Mekkī) Mekke sinamekisi; sinameki bitkisinin en iyi türü (*Senna alexandrina*). krş. **šinā-ı Mekkī**, **šinā-ı Mekki**, **šinā**’-ı Mekkī
s. 61a/9, 74b/5

šinā’-ı Mekkī bk. **sinā**’-ı Mekkī
ş. 17a/9

sincid Far. İğde ağacı ve bu ağacın meyvesi (*Elaeagnus*). (→**ğubeyrā**, →**çigde**)
s. 22b/11, 127b/10

sine bk. **sīne**
derd-i s. 93a/10

sīne Far. Göğüs. krş. **sine**
s. 95b/6, 108b/7

s. yā dil ḥarāreti bolsa 95b/4
‘ilāc-ı emrāz-ı s. 91a/11
teleyyün-i ḥulḳ-i s. kıllur 134b/3
s.+de ḥarāreti bolsa 20a/9
s.+din 114b/5
s.+ge 95b/5
s.+ni 93a/8, 134a/8, 136a/1
s.+side 110a/5

sīne-dāne bk. **siyeh-dāne**

s.+ni 24b/8

siḳ- Hazm edilmek, sindirilmek; içine çekilmek, emilmek.
ta‘ām s.-er 59b/6
ta‘ām s.-mese 24a/10, 59b/4
aş s.-se 122a/1

siḳir Sinir; kiriş; damar.

s.+ide 50a/7

sipende Far. (<**ispend**) Üzerlik (*Peganum harmala*).

s.+i 73a/5

sipistān Far. Sipistan (Sebestan) ağacı ve meyvesi; Asur eriği (*Cordia myxa*).
krş. **siristān**, **sirpistān**

s. 121b/4, 126b/6, 134b/2

sir Far. (<**sīr**) Sarımsak (*Allium sativum*).
s. uruḡını 73b/5

sir-ḥışt Far. (<**şīr-ḥışt**) Kudret helvası; gökten ağaçlara yağın bal yahut şeker gibi madde; dişbudak gibi ağaçlardan sızan koyu ve tatlımsı madde.

s. 38a/3, 38a/4, 52b/11, 75b/2, 80a/5,
90a/5, 92b/11, 96b/10, 131a/3, 135a/4
s.+ni 93b/10, 126b/7

siristān bk. **sipistān**
s. 19b/9, 67a/4, 74b/7, 75a/10, 77a/4,
93b/7, 120b/4, 125b/10
s.+ni 16a/7

sirke Sirke. (→**ḥal**)
s. 14b/6, 19a/7, 27b/3, 34b/2, 35a/8,
37a/3, 37b/2, 40a/7, 46b/8, 46b/11,
51a/5, 57a/9, 58a/7, 59a/3, 60b/10,
64b/4, 68a/7, 68b/11, 72a/2, 76a/1,
79a/2, 81a/1, 95a/9, 96a/5, 97b/8,
98b/11, 117a/6, 120a/12, 120a/14,
130a/10, 136a/6
köhne s. 19a/2, 45b/2
kuruğ s. 95b/9
kurutluğ s. 37a/6
s.+de 96a/10
köhne s.+de 49b/6
s.+ğa 91a/2
s.+ge 43b/1, 54b/11
s.+ni 48a/5, 56b/9, 68b/9, 120b/1

sirpistān bk. **sipistān**
s. 25b/2, 29b/5

siyāh Far. Siyah, kara. krş. **siyeh**
s. 76a/1, 121a/4
pōst-ı seḡdān-ı mākiyān-ı s. 27a/2
s. ishālğa 74a/10

siyāh-kerden Far.+Far. Siyah yapmak,
siyahlaştırma.

tarīka-ı s.-i müy 11a/7

siyeh bk. **siyāh**
s. bolğay 42a/6

siyeh-dāne Far.+Far. Siyah çörek otu
(*Nigella sativa*). krş. **sine-dāne**
(→**şüniz**)
s. 102b/5, 126a/10, 127a/3, 127a/6
s.+ni 60a/11
s. turur 52a/9

siz Siz.
s.+ge 113b/11

sizāb bk. **sezāb**
berg-i s. 83a/6

şoḡbet Ar. Konuşma.
ş. kılsa 107a/2
ş. kıılır 107a/8

soḡ- Dövmek; ezmek; öğütme. krş. **şoḡ-**
s.-ğan 50b/4
s.-may 67a/7
s.-up 5b/6, 11a/4, 13a/9, 13b/2, 13b/9,
14a/3, 14b/1, 15a/11, 15b/6, 19a/2,
19a/5, 19b/3, 20b/1, 20b/6, 23a/11,
23b/9, 26a/11, 28a/1, 31b/1, 31b/9,
32b/10, 38b/10, 39a/2, 40a/11, 40b/6,
41b/10, 43a/11, 44a/11, 47a/4, 47a/10,
47b/9, 48a/9, 48b/4, 48b/9, 48b/10,
49a/4, 49b/5, 51b/6, 52b/4, 53b/6,
54b/10, 55a/11, 56a/8, 56b/5, 56b/9,
58b/4, 58b/11, 59b/7, 60a/4, 61a/10,
62b/11, 63b/1, 64b/9, 66b/1, 66b/5,
67a/6, 67b/2, 69a/11, 69b/7, 70a/6,

70a/9, 71b/11, 77a/8, 78a/5, 78b/5, 78b/11, 79a/2, 79a/7, 80b/7, 81a/7, 81b/6, 82b/3, 83a/7, 84b/9, 85a/2, 86a/3, 86b/3, 87a/7, 87a/11, 88a/2, 88a/9, 88b/2, 88b/5, 88b/8, 89a/1, 89a/6, 89a/12, 91a/4, 92b/1, 92b/8, 93a/2, 93a/7, 94a/11, 94b/10, 95b/5, 95b/10, 97a/11, 98a/5, 100b/9, 101a/4, 102b/5, 103a/2, 104a/8, 104a/10, 105a/11, 109a/2, 109b/1, 111a/2, 111b/5, 112a/6, 113a/5, 114b/6, 115a/5, 115a/10, 115b/3, 115b/10, 116a/11, 116b/11, 117a/7, 117b/5, 118a/8, 119a/4, 119a/6, 119b/4, 119b/12, 121a/9, 124b/1, 124b/4, 124b/7, 125a/1, 125b/5 meyde s.-up 20a/8, 25a/9, 26a/3, 28b/2, 35b/9, 99a/7	70a/9, 71b/11, 77a/8, 78a/5, 78b/5, 78b/11, 79a/2, 79a/7, 80b/7, 81a/7, 81b/6, 82b/3, 83a/7, 84b/9, 85a/2, 86a/3, 86b/3, 87a/7, 87a/11, 88a/2, 88a/9, 88b/2, 88b/5, 88b/8, 89a/1, 89a/6, 89a/12, 91a/4, 92b/1, 92b/8, 93a/2, 93a/7, 94a/11, 94b/10, 95b/5, 95b/10, 97a/11, 98a/5, 100b/9, 101a/4, 102b/5, 103a/2, 104a/8, 104a/10, 105a/11, 109a/2, 109b/1, 111a/2, 111b/5, 112a/6, 113a/5, 114b/6, 115a/5, 115a/10, 115b/3, 115b/10, 116a/11, 116b/11, 117a/7, 117b/5, 118a/8, 119a/4, 119a/6, 119b/4, 119b/12, 121a/9, 124b/1, 124b/4, 124b/7, 125a/1, 125b/5 meyde s.-up 20a/8, 25a/9, 26a/3, 28b/2, 35b/9, 99a/7
soqıl- Ezmek. s.-ıp 37a/9	soqıl- Ezmek. s.-ıp 37a/9
sona Bir bitki türü. krş. sorna kara s. 24b/10 sarığ s. 24a/8	sona Bir bitki türü. krş. sorna kara s. 24b/10 sarığ s. 24a/8
soq Sonra. s. 98a/9	soq Sonra. s. 98a/9
sor- Sormak. s.-dılar 98b/2	sor- Sormak. s.-dılar 98b/2
sorna bk. sona sarığ s. 127a/11 (→ kürküm , → za'ferân) kara s.+nı 28b/11	sorna bk. sona sarığ s. 127a/11 (→ kürküm , → za'ferân) kara s.+nı 28b/11
	qara s.+nı uruğını 131b/3 (→ toğm-ı kök)
sög- Sövmek. s. 142a/8 s.-me 142a/8	sög- Sövmek. s. 142a/8 s.-me 142a/8
sögan Kurdeşen. s. 122b/7	sögan Kurdeşen. s. 122b/7
sögel Siğil. s.+ge 51b/1 s.+ni 51a/1, 51a/8	sögel Siğil. s.+ge 51b/1 s.+ni 51a/1, 51a/8
sögüt Sögüt ağacı (<i>Salix</i>). s. yafragı 37a/10 kara s. yafragı 27b/3, 120b/10	sögüt Sögüt ağacı (<i>Salix</i>). s. yafragı 37a/10 kara s. yafragı 27b/3, 120b/10
söz Söz. s. 98b/4	söz Söz. s. 98b/4
sözle- Konuşmak. s.-medi 138a/7 s.-megey 107b/4 s.-mek 4b/1 s.-meydür 138a/11 s.-se 107b/4	sözle- Konuşmak. s.-medi 138a/7 s.-megey 107b/4 s.-mek 4b/1 s.-meydür 138a/11 s.-se 107b/4
su Su. s. 3b/1, 8a/6, 12b/3, 17a/2, 19b/3, 19b/6, 20a/5, 21a/5, 21a/11, 21b/11, 22a/10, 32a/9, 40b/6, 42a/3, 42a/8, 42b/6, 43b/1, 44b/7, 44b/11, 45a/3, 46a/7, 47a/6, 48a/7, 50a/4, 50b/7, 55b/11, 56a/8, 56b/6, 61b/1, 63a/5, 68a/1, 73b/9, 74a/3, 76b/4, 77a/9, 80a/3, 81b/7, 87a/7, 88b/2, 89a/8, 89a/12, 89b/7, 92a/7, 92b/1, 93b/8,	su Su. s. 3b/1, 8a/6, 12b/3, 17a/2, 19b/3, 19b/6, 20a/5, 21a/5, 21a/11, 21b/11, 22a/10, 32a/9, 40b/6, 42a/3, 42a/8, 42b/6, 43b/1, 44b/7, 44b/11, 45a/3, 46a/7, 47a/6, 48a/7, 50a/4, 50b/7, 55b/11, 56a/8, 56b/6, 61b/1, 63a/5, 68a/1, 73b/9, 74a/3, 76b/4, 77a/9, 80a/3, 81b/7, 87a/7, 88b/2, 89a/8, 89a/12, 89b/7, 92a/7, 92b/1, 93b/8,

102b/7, 111a/11, 112a/8, 116b/2,
123b/2, 125a/10, 126a/1
ıssıg s. 17b/8, 26b/9, 30a/9, 39a/5,
40b/1, 43b/9, 53b/1, 58a/8, 64a/2,
73a/5, 97a/5, 103a/11
savuğ s. 88a/2
yılıg s. 52b/8, 123b/8
ağzıdın s. barur 13a/1, 92b/11
ağzıdın s. barurını 101a/5
ağzıdın s. barurını 80a/10, 90b/9, 98a/7
kara s. kelür 4b/5
sarıg s. kılip 120a/2
közge s. tüşkende 87b/11
közni gevherige s. tüşkenni 86b/10
s.+da 15b/6, 17b/1, 18a/11, 20a/2,
29b/6, 34a/4, 47b/7, 64a/8, 67a/7,
75a/11, 94a/1
ıssıg su.+da 15b/2, 15b/10, 47b/10
s.+da olturguzmak kerek 125a/10
s.+dın 45a/2
şāf su.+dın 114b/8
savuğ s.+dın 29a/10, 97a/5, 126a/4
s.+ğa 26b/5, 56b/11, 82a/4, 90a/4,
90b/2, 91a/11, 91b/4, 95a/3, 95a/7,
116a/1, 116a/7, 120b/4, 121b/4
ıssıg su.+ğa 61a/11, 108b/10
s.+nı 2b/4, 45a/4, 91b/4, 120a/15
ıssıg s.+nı 89a/9
s.+nıñ 41b/11
müselleş s.+nıñnı 114b/10
şubh Ar. Sabah vakti.

ş. 95b/11
sūd Far. Yarar.
s. kılır 42b/10
su´d Ar. Topalak otu (*Cyperus rotundus*).
s. 111b/11, 119b/3, 127a/11
su´d-ı Hindī [Ar.+Far.’dan oluşan Far.
taml.] Çiğnendiğinde safrana benzer
renk çıkaran topalak otu çeşidi.
s. 115a/5
su´d-ı Kūfī [Ar.+Ar.’dan oluşan Far.
taml.] Topalak otunun güzel kokulu
en iyi türü.
s. 62b/6
sūd-mend Far.+Far. Yararlı.
s. turur 93b/5
şudā´ Ar. Baş ağrısı, migren.
ş.+ğa 18a/8, 18b/3
şufat bk. **şifat**
ş.-ı ħubb-ı eyārenc-i feyķarā 89a/2
ş.-ı ruġan-ı gül 89b/3
ş.-ı 89a/13
sūhten Far. Yakma.
tarīka-ı s. 97a/7
sūhten-i āteş [Far.+Far.’dan oluşan Far.
taml.] Ateş yanığı.
s. 15a/1
sūlsūl-ı bevl [Ar.+Ar.’dan oluşan Far.
taml.] (<**silsū’l-bevl/selesū’l-bevl**)
İdrarı tutamama; devamlı idrar
kaçırma.
s.+ge 132a/2

sumāk Ar. (<summāk) Sumak ağacı ve tohumu/meyveleri (*Rhus coriaria*).

krş. **sīmaḳ**

s. 26a/7, 40b/4, 90b/7, 131a/11

s.+nı 22b/3, 31a/1

surḥ/sürḥ Far. Kırmızı.

şeker-i s. 14a/4

surḥ sefid Far.+Far. Kırmızı ve beyaz.

bihī-i s. 66a/2

sūrīcān bk. **sūrincān**

s. 117b/3

sūrincān Far. Çiğdem çiçeği; öksüz oğlan çiğdemi; acı çiğdem; güz çiğdemi; yabani safran (*Colchicum/Colchicum autumnale*).

krş. **sūrīcān**, **sūruncān** (→'aks, →la'bet)

s. 118a/4, 119b/11, 124a/9, 130b/11

sufūp-ı s. 118a/3

sūrīcān-ı Mıṣrī [Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] (<**sūrīcān-ı Mıṣrī**) Çiğdem/acı çiğdem bitkisinin en iyi türü.

s. 96b/4

sūrūncān bk. **sūrīcān**

s. 28b/5, 35b/6, 69b/6

sūs [I] Far. Meyan; meyan kökü; tatlı meyan.

krş. **sūsen [II]** (→**çüçük buya**)

bīḥ-i s.-ı şīrīn 50a/9, 115b/8

bīḥ-i s.-ı şīrīn 1b/10, 34a/3, 41a/11

pōst-ı bīḥ-i s.-ı şīrīn 125b/11

s. 46b/3, 127b/10

bīḥ-i s. 26b/7

bīḥ-i s.+nı 39b/4

sūs [II] bk. **sūsen**

bīḥ-i s. 56a/6

susa- Susamak.

s.-maḳ 4a/8

s.-sa 31b/11, 46a/7

susalıḳ Susama, susuzluk.

s.+nı 135a/4

sūsen [I] Ar. Süsen; gök süsen (*Iris germanica*). krş. **sūs [II]** (→**ibn-i 'irs**, →**irsiyāh**)

s. 136b/1

bīḥ-i s. 56b/4, 95a/1

bīḥ-i s. 26a/1

s. yıldızını 72b/8

s.+est 128b/6

bīḥ-i s.+nı 79a/7

sūsen [II] bk. **sūs [I]**

s.-i şīrīnest 128b/9

suva- Sıvamak.

s.-sa 68a/8

s.-yap 12a/5

suy Su.

s. 112b/11

s.+da 42b/8, 117b/5

s.+dın 109a/3

s.+ı 136a/4

āyen dāne s.+ı 38a/9

ağız s.+ı 15a/11

amla s.+1 12a/9
arfa s.+1 13b/10, 50b/11, 57b/6
‘aşāfūr s.+1 30b/6
‘asel s.+1 14a/3
bādyān s.+1 48b/5, 53b/9, 54a/10,
87b/3, 87b/8, 87b/10, 88b/9, 89b/2
bihī s.+1 53b/7
çuğundur s.+1 93b/8
çüçük buya s.+1 54a/6
enār s.+1 38b/4
gendenānı s.+1 124b/8
gül s.+1 60b/2
gülāb s.+1 120b/2
Hıttāy şöhlasiñ s.+1 14b/4
hinduvāne s.+1 52b/10
hurfe s.+1 50a/2
hurmā-yı Hindīni s.+1 116b/3
ispegül s.+1 27a/8
kāsnī bergini s.+1 40b/10
kāsnī s.+1 50a/2
kıızıl fiyāz s.+1 36a/1
kişnīz s.+1 14b/5, 90b/4
merzengūş s.+1 94b/7
mürūd s.+1 49a/7
nohūdñ s.+1 141a/11
rāziyāne s.+1 42b/11
revenye s.+1 46b/10
semiz ot berginiñ s.+1 14b/5
simāb s.+1 111a/7
sütñi sarıg s.+1 126b/7, 135a/5
şoħla s.+1 38a/9

tatlıg enār s.+1 52b/10
turb s.+1 52b/9
yalğur s.+1 11a/9
yılğı s.+1 24a/3
yumalaq sübüt s.+1 58a/6, 122a/3
yumgaq sübüt s.+1 13b/7, 122a/8
zift-i Rümīniñ s.+1 20b/7
zīre s.+1 23b/4
zirik s.+1 70b/5
s.+1da 18a/7, 27b/9, 72b/9, 74a/7,
115b/5
bādrīngni s.+1da 58a/2
gūgūrşk s.+1da 71a/4
şāfūn s.+1da 69b/4
yamğur s.+1da 118b/5
zağīrniñ s.+1da 26a/3
tatlıg almanı s.+1dın 47b/3
s.+1ğa 29a/1
hinduvāne s.+1ğa 52b/11
s.+1nı 10b/3, 23b/10, 24a/9, 30a/3,
47a/10, 62a/1, 71b/9, 78b/5, 81a/7
armüt uruğını s.+1nı 70a/2
bustān-fürüş gülñiñ s.+1nı 70b/4
emle s.+1nı 71a/8
fiyāz s.+1nı 73a/3
hınā s.+1nı 71a/8
keperni s.+1nı 141b/8
servniñ bergini s.+1nı 72a/1
sevz-abñıñ s.+1nı 70b/8
sīmaq s.+1nı 71a/8
tatlıg enārñıñ s.+1nı 71a/11

temr-i Hindîni s.+ını 95b/2
osma s.+ını 71a/9
uy tézegini s.+ını 58a/1
zengār s.+ını 97b/8
s.+la 114b/6
s.+nı 62a/3, 88a/9, 114b/7
āhen s.+nı 69a/7
gendenā s.+nı 125a/1
ḥaşḥāş s.+nı 114b/11
müselleş s.+nı 114b/11
tatlıġ enār s.+nı 96b/9
enārını gülünü s.+ını 126a/8
lāle kızakını s.+ını 85a/3
s.+u 52a/6
sūziş Far. Yanma.
s. 58a/11
sūziş-i miyān dū şāne [Far. taml.] İki omuzu
ve beli yanan.
tılā-ı be-cihet-i s. 20b/2
müşhil-i s. 20b/9
sübüt Kişniş otu (*Coriandrum sativum*).
s. 141a/8
südde Ar. 1. Vücuttaki (çeşitli
organlarda) tutkunluk, tutukluk.
s.+din 121a/8
s.+ni 44a/7, 45b/5, 70a/11, 71a/3,
102a/7, 134b/5, 135b/3, 136a/11
2. Kapı; mide kapısı.
s.+sini bağlar 92b/10
südek bk. **sidük**
s.+i 34a/8

sümbül Far. Sümbül (*Hyacinthus orientalis*).
s. 53b/4, 55a/9, 62b/7, 86a/1, 89a/3,
94a/5, 100a/11, 111a/9, 115a/5,
136b/9
sümbül-i sefid [Far.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Beyaz sümbül.
s. 127a/2
sür- 1. Sürmek.
s.-diler 84a/3
s.-mek kerek 12a/6
s.-mek kérek 12a/1
s.-se 58a/5, 69a/1, 78b/8, 81a/8, 82a/5,
119b/2
2. Ezmek.
s.-üp 13b/8, 31a/7, 69a/11, 72b/7,
73a/5, 87b/4, 94b/7, 105a/7, 122a/8
sürfe Far. Öksürük.
'ilāc-ı be-cihet-i s.-i küdekān 13b/11
sürge- Sürüklemek.
s.-p 111b/1
sürgülük Müshillik.
s.+émes 114b/1
sürme Far. Antimon; bir göz ilacı (merhemi).
s. 49a/7, 86a/1, 88b/11
kara s.+ni 116a/9
sürt- Sürmek.
s.-mağ kerek 32a/10, 97b/10
s.-mek kerek 13b/10, 25b/6, 62a/1,
90b/8, 96a/6, 97a/3, 108b/11
s.-se 12a/8, 12a/11, 15a/5, 15a/7,
30b/8, 33a/3, 40a/6, 51a/7, 51a/9,

51b/1, 60b/3, 60b/11, 61a/7, 68b/8,
71a/10, 72a/3, 72b/1, 72b/2, 73b/5,
86b/9, 95b/5, 104a/9, 104a/11,
104b/5, 105a/2, 108a/9, 113a/11
s.-sün 103a/10, 105a/5
s.-üp 30a/9, 104a/1, 104b/3, 104b/7,
104b/9, 104b/10, 105b/3, 105b/5,
105b/10, 106b/10, 111b/6, 113a/3,
119b/10, 125b/1, 126b/3
süst Far. Gevşek; zayıf; güçsüz. krş. **sebeb**
[III], süşt
s. bolmak 4a/5
s. bolsa 101b/10, 112a/9
s. kılay 5a/6, 5a/11
süstlük Far.+T. Gevşeklik; zayıflık;
güçsüzlük.
s. kılmagay 112b/5
süşt bk. **süst**
s. 140b/11, 141b/3
süt Süt.
s. 69a/4, 92b/7, 139a/11
ıssıg s. 68a/4, 95a/8
nim-puhte s. 100a/6
s. tügülen bolsa 22b/1
s.+de 24b/9, 71b/8, 108b/10, 118a/1,
141b/3
anasını s.+i 25a/9, 119b/6
anasınıg s.+i 14a/6
at s.+i 111b/3
eçkü s.+i 103a/11
eşek s.+i 81a/11

hayvännı s.+i 132b/6
inek s.+i 93a/2, 112b/10, 120a/1,
139a/10
kara koyunı s.+i 126a/5
kişini s.+i 38a/8
sağlık s.+i 132b/9
za'ife s.+i 38a/11, 126a/8
za'ifeni s.+i 85b/1, 86a/7
inek s.+ide 100a/2
koy s.+ide 83b/3
eçkü s.+idin 132b/9
inek s.+iga 95a/11, 116a/1
eçkü s.+ige 103b/3
eçkü s.+ige 103b/5
eçki s.+ini 120a/2
inek s.+ini 123b/8
şir s.+ini 116a/5
s.+ni 100a/4
s.+ni sarıg suyu 126b/7, 135a/5
süz- 1. Süzmek; elemek.
s.-üp 17b/2, 20a/3, 21a/6, 43b/5,
47a/2, 47a/3, 77b/5
2. Dövmek, ezmek.
s.-üp 79a/4, 81a/2, 88a/9
süzek Belsoğukluğu; üreme organlarının
akıntılı ve bulaşıcı bir hastalığı.
(→**hurkatü'l-bevl**)
s. 53b/10, 115b/11, 116a/1
s.+niğ 12b/1
süzük Berrak, açık.
s. 86b/11

Ş

- şāf** Far. Fıtil; sürmek için ilaçlanmış pamuk. krş. **şām**
ş. etip 87b/8
ş. étip 49a/5, 88b/3, 116a/10
ş. etmek kerek 87b/4
ş. kılip 71b/4, 82b/4, 105b/7
ş. kılsa 111a/7, 111a/8
- şāfiü'l-emrāz** [Ar. taml.] “Hastalara şifa veren” anlamına gelen-Allah için kullanılan-söz.
be-‘ināyet-i ş. 79b/10
- şāh-dāne** Far.+Far. Kenevir/kendir bitkisi ve tohumu (*Cannabis sativa*).
(→**kendir**)
ş. 131b/11
- şāhferec** bk. **şāhferūm** (→**reyhān**)
ş. 128a/8
- şāhferūm** Far. (<**şāhisferem**) Reyhan; fesleğen; Kirman yarpuzu (*Ocimum basilicum*). krş. **şāhferec**
ş. 136b/2
- şāhterec** Ar. Şahtere otu; bey borkü (*Fumaria officinalis*).
ş. 124a/11
- şāhıs** Ar. Kişi. krş. **şāşih**
ş.+nı 125b/3
- şāhm** bk. **tohm**
ş.-ı küşüş 44a/8

- şāhm-ı hanzal** [Ar.+Ar.’dan oluşan Far. taml.] Ebucehil karpuzunun içi, etli kısmı, yağlı özeği.
ş. 20a/7
- şāht** bk. **saht**
ş. bolgay 109a/1
ş. bolgay 112a/7
- şāhten** Far. (<**sāhten**) Gerçekleştirmek; gerçekleştirmek; gelmek.
der-beyān-ı ş.-i āb-ı menī-i zen 109b/3
- şākākul** Far. Yabani havuç (*Pastinaca sativa*). (→**hankül**)
ş. 66a/1, 131a/2
- şākāyık** Far. (<**şākāyık-ı nu‘mān**) Dağ lalesi; taçlı dağ lalesi (*Anemone coronaria*).
ş. 131a/2
- şākīka** Ar. Yarım baş ağrısı; migren.
‘ilāc-ı derd-i ş. 10b/8
ş. 4a/1, 117a/9
derd-i ş. 35b/11
ş.+ğa 61a/4
- şālgam** Far. Şalgam (*Brassica rapa*).
ş. 135b/9
tohm-ı ş. 66a/4
tohm-ı ş.+est 128a/11 (→**bezārü'l-lift**)
- şām** bk. **şāf**
şifat-ı ş.-ı merārāt 87b/1, 87b/5

şamuşa Boy otu; çemen otu
(*Trigonella foenum-graecum*).

(→**hulbe**)

ş. 30b/7, 53a/10, 74b/9, 127a/3,
130a/8

ş.+nı 69a/2

ş. şiresi 21b/4

ş. unı 40a/10, 67b/1

şarāb Ar. 1. Kaynatılıp koyu hâle getirilmiş
şerbet.

ş.-ı encübār 50b/3

2. Şarap.

ş. 8a/10, 59b/7

şārenc Ar. (<**şādenc**) Şadenec taşı; kan taşı;
göz otu.

ş.-i mağsül 86a/1, 88a/10

ş.+ni 85b/1

şarṭ Ar. Koşul.

ş. 107b/3

şa' rü'l-arz [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]

Baldırıkara; Venüs saçı (*Asplenium ya
da Adiantum/ Adiantum capillus-
veneris*). (→**persiyāvşān**, →**sāvku'l-
esved**, →**şa' rü'l-habbār**, →**şa' rü'l-
hayy**)

ş. 129a/9

şa' rü'l-habbār [Ar.+Ar.'dan oluşan

Ar. taml.] (<**şa' rü'l-cabbār**)

Baldırıkara; Venüs saçı (*Asplenium ya
da Adiantum/Adiantum capillus-
veneris*). (→**persiyāvşān**, →**sāvku'l-**

esved, →**şa' rü'l-arz**, →**şa' rü'l-
hayy**)

ş. 129a/9

şa' rü'l-hayy [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]

(<**şa' rü'l-cinn**) Baldırıkara; Venüs
saçı (*Asplenium ya da
Adiantum/Adiantum capillus-
veneris*). (→**persiyāvşān**, →**sāvku'l-
esved**, →**şa' rü'l-arz**, →**şa' rü'l-
habbār**)

ş. 129a/9

şaşıḥ bk. **şaḥiṣ**

ş. 14a/11

şātre bk. **şeytaranc**

ş. 131b/1

şeb-kūr Far.+Far. Gece körü.

ş. 4b/10

şeb-perrek Far. Yarasa.

ş.+ni 106b/3

şebūs bk. **sebūs (2)**

ş. 123b/9

şeftālū Far. Şeftali (*Prunus persica*). (→**hūḥ**)

ş. 130a/11, 133b/11

ş. bergini 92b/7

şehār Far. Kalye taşı; deniz bitkileri ve
çöven yakıldıktan sonra küllerinden
elde edilen madde.

ş. 126b/10

ş.+nı 18b/11

şehd Ar. Bal.

ş. 69a/11, 72b/5, 109b/1

şehvet Ar. Cinsel istek.

ş.-i 'azīm 103a/7

ş.-i ḥayḻ bolğay 140a/4

ş. 99b/5, 100a/7, 105b/3

ş. turğan 110b/8

ş.+i 109b/9

ş.+ni 69b/10, 80b/3, 101a/6, 102a/9,

103a/3, 140a/7, 141b/1

şekbinec bk. **sekbinec**

ş. 103b/9

şeker Far.<Skr. Şeker; şeker kamışı.

(→**fānīd**, →**şükker**)

ş. 6a/1, 16a/9, 16b/5, 39a/3, 64a/1,

81a/9, 95a/3, 105b/9, 111b/5,

114b/11, 125b/4, 130b/9, 135a/1

kızıl ş. 61b/4, 141b/5

ş.+ge 17b/8

şeker-i surḥ [Far.+Far.'dan oluşan Far.

taml.] Kırmızı şeker; şeker kamışının

ateşte ısıtılıp kızartılmasıyla ortaya

çıkan malzeme.

ş. 14a/4, 127a/4, 127a/6

şeker-i Tebrīzī [Far.+Far.'dan oluşan Far.

taml.] Kırmızı şeker; şeker kamışının

ateşte ısıtılıp kızartılmasıyla ortaya

çıkan malzeme. (→**ḳand-ı sīrḥ**)

ş. 82b/1, 103b/9

şekl Ar. 1. Şekil, biçim.

ş.+i 18b/9

2. Resim, çizim; yazı.

ş.+i 112a/11

ş.+ni 112a/9, 112b/4

şemāl Ar. Rüzgâr.

ş. tegip 57a/5

ş.+dın 97b/5

şems Ar. Güneş.

ş. 107b/1

şengerf Far. Zincifre/zencefre; kırmızı

renkli doğal cıva sülfür; sülügen; kızıl

boya.

ş. 87a/9

şerbet Ar. Sıvı halinde ilaç.

şıfat-1 ş.-i benefşe 123b/1

ş.-i büzür-1 serd 44a/1

şıfat-1 ş.-i büzür-1 serd 44a/2

şıfat-1 ş.-i büzürī 19a/9, 41b/3, 44a/7

şıfat-1 ş.-i encübār 92b/1

ş.-i encübār 91b/11

ş.-i engür 133a/2

ş.-i enḥübārmı 91b/11

ş.-i ḥabbü'l-as 47b/6

ş.-i ḥabbü'l-as 119b/4

ş.-i līmū 121b/1, 51b/9

ş.-i līmūmı 116b/2

ş.-i mürür 22b/6

şıfat-1 ş.-i nīlüfer 55b/9, 92a/6, 93b/1,

123a/8

ş.-i sīb 47a/7

ş.-i sikencübīn 48a/3, 55a/2, 69b/1

ş.-i temr-i Hindī 90a/3

ş.-i zūfā 56a/3, 56b/2

şıfat-1 ş.-i zūfā 56a/4, 56b/2

ş.-i zūfānı 19b/7
ş. 45b/4, 48b/7, 121a/5, 122a/9
şıfat-ı ş. 91b/10
ş. kılıp 1b/4, 5a/8, 5b/9, 16b/6, 17a/6,
17b/3, 41a/4, 41b/2, 46a/8, 48b/11,
58b/4, 72b/5, 123a/5
ş.+din 43b/8, 44b/10, 47a/5, 94b/11
ş.+i 92a/4
alma ş.+i 47a/7, 100a/7
çilan ş.+i 6a/8, 92a/5
līmū ş.+i 26a/11
sikencübīn ş.+i 26a/11
toḥm-ı reyḥān ş.+i 97b/3
benefşe ş.+ide 86b/6
ḥām benefşe ş.+idin 121b/3
ş.+ige 46a/11
ş.+ke 47a/4, 48a/7, 122b/3
ş.+ni 19a/10
şerbet-i dīnārī [Ar.+Ar.'dan oluşan
Far. taml.] Küsküt şerbeti.
ş. 116b/10
şıfat-ı ş. 116b/10
şeṭranc bk. **şeyṭaranc**
ş. 63b/3, 115b/1, 131b/1
şeydā Far. Aşkının çokluğundan aklı
başından gitmiş, kendini duygularının
çoşkunluğuna bırakmış kişi.
ş. bolğay 105b/1, 106b/2, 141b/7
Şeyḥ Kānūn k.a. Metinde adı geçen
hekimlerden biri.
Ş.+da 81a/11

şeyṭaranc Ar. (<şeyṭarac/şayṭarac)
Serkile/zerkile otu ve bu otun
kökünden elde edilen bir ilaç
(*Plumbago zeylanica*). krş. **şātre**,
şeṭranc
ş. 13b/1, 127a/5
şış- Şişmek.
ayağları ş.-қан bolsa 45a/7
leb ş.-қанı 90a/7
öfke қабарıp ş.-қанını 91b/6
şışku bk. **şışuq**
қурсақını ş.+ға 136b/7
şışmağlıq Şişme; şişme durumu.
tiş ş.+ı 5a/3
şışuq Şişlik, şiş. krş. **şışku**
ş. 40a/9, 47b/10, 69b/1, 73b/11,
74a/5, 78b/9, 93a/9
a'zāsı ş. bolsa 115a/8
ş.+ға 69a/1
ş.+ını 45b/6
ş.+nı 124a/1
şīb-i Yemānī [Ar.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] (<şeb-i Yemānī) Yemen
dağlarındaki bir dağdan çıkartılan,
buz gibi donuk olan bir çeşit şap.
ş. 49a/9
şibt/şibit Ar. Dere otu; durak otu
(*Anethum graveolens*). (→**sarığ**
çiçek)
ş. 18b/4, 127b/3
toḥm-ı ş. 19b/1

şifā	Ar. (<şifā') İyileşme. ş. bolur 49a/1 ş. tafar 56b/9 ş. taftı 84a/5 ş. tapar 27b/7 ş. tapğay 116b/1, 131b/2 ş. tapğay 17b/7, 41b/3 delīl-i ş. turur 8b/6		
şifālık	Ar.+T. İyileşme. ümīd-i ş. turur 8b/7		
şid	Far. (<şud<şuden/<şüd<şüden) Olmak; bitmek. ş. 142a/7		
şih	bk. şih ş. 93a/1		
şih	Ar. (<şih-i Ermenī) Yavşan otu; pelin otu; sarı yavşan otu (<i>Artemisia/ Artemisia pontica</i>). krş. şih ş. 18b/5		
şih-ı sūhte	[Ar.+Far.'dan oluşan Far. taml.] (<şih-i Ermenī-i sūhte) Yanmış sarı yavşan otu. ş. 88b/3		
şikāf	Far. Yarık;kırık;bölük. ş. kılıp 11b/7, 12a/3, 42b/2 ş.+ını 12a/4		
şikāk	Ar. (<şikāk) İkiyüzlü; ikilik yapan, birlik ve dirlik aleyhinde olan (bölücü ve ayrıştırıcı bir ruha sahip olan). ş. 141a/3		
şir	bk. şir [I]		
			ş.-i büz 132b/8 ş.-i set 132b/8
şir [I]	Far. Süt. krş. şir ş.-i gāv 132b/7 ş.-i ħar 43a/7 ş.-i şütür 132b/8 zerd-āb-ı ş.+est 128b/4		
şir [II]	Far. Aslan ş. sütüni 116a/5 Rüstem-i ş.-i ner 140b/11, 141b/2		
Şirāzī	Far. (<Şirāzī) Şiraz'a ait; Şiraz'da. Ş. 129a/11		
şire	bk. şire bādām mağzını ş.+sini 79a/11		
şire	Far. Şıra; meyve ve bitkilerin özü/öz suyu. krş. şire ş.-i ħaşĥāş 51b/6, 128b/2 (→ afyūn) toĥm-ı ħurfe ş. çıkarıp 17a/4 köknār uruğını ş. tartıp 118b/2 bādām mağzını ş.+ni 122b/2 ş.+nige 118b/3 ħaşĥāşını ş.+si 48a/2 ağ lāleniğ ş.+si 21b/5 bādām ş.+si 126a/3 kāsnīni ş.+si 116b/5 köknār ş.+si 54b/3 köknārniğ ş.+si 51b/7 semiz otuğ ş.+si 54b/1 şamuşa ş.+si 21b/4 zağīr ş.+si 21b/5 üzüm ş.+sidin 63a/3		

ş.+sini 94b/1

şirîn bk. **şirîn**

pōst-ı enār-ı ş. 26a/2

ş. kılıp 39b/5

şirîn Far. Tatlı. krş. **şirîn, şirin**

ş. 7a/8

bādām-ı ş. 30b/4

bīḥ-i sūs-ı ş. 50a/9, 115b/8

bīḥ-i sūs-ı ş. 1b/10, 34a/3, 41a/11

bihī-i ş. 133b/7

pōst-ı bīḥ-i sūs-ı ş. 125b/11

sīb-i ş. 133b/7

ş. bolur 90a/8

ş. kılıp 19b/5, 20a/4, 21a/7, 21b/11, 23b/6, 46b/3, 54a/11, 75b/2, 90b/3, 94b/2, 97b/4

ş.+dür 134b/5

ş.+émesdür 134b/6

sūsen-i ş.+est 128b/9

şirin bk. **şirîn**

nār-ı ş. 130b/6

şiş- Şişmek.

ş.-er 46a/1

futları ş.-er 46a/3

ş.-ip 118a/3

ş.-se 92a/2

şişe Far. Şişe; içerisine sıvı konulan, cam veya plastikten yapılmış, dar ağızlı uzun kap.

ş. 89a/7, 103b/11, 104a/3

ş.+de 9a/7

ş.+ğa 89b/5

ş.+ge 71b/1

ş.+ni 104a/4, 104a/6

ş.+niḡ 9a/5, 9a/9

şiyāf-ı ahmer [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Kızıl/kırmızı sürme; göz ve benzeri yerlere sürülen ilaç.

şifat-ı ş. 88a/10

şiyāf-ı ahzār [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Yeşil sürme; göz ve benzeri yerlere sürülen ilaç.

şifat-ı ş. 88a/7

şohla İt üzümü; tilki üzümü (*Solanum nigrum*). (→'mebü's-şa'leb, →engür-ı şifā)

ş. 73b/10, 127b/2, 128a/2

ş. suyu 38a/9

ş.+nı 73b/7, 74a/3, 78b/11

Ḥıṭāy ş.+sınıḡ suyu 14b/4

şohla-ı Ḥıṭāy bk. **şohla-yı Ḥıṭāy**

ş. 131b/1

şohla-yı Ḥıṭāy [T.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Çin'e ait it üzümü; tilki üzümü. krş.

şohla-ı ḥıṭāy

ş. 115b/9

şoḡ- bk. **soḡ-**

ş.-up 125b/4

şol O.

ş. 74b/3, 75b/6, 77b/10, 79b/8

şu Şu; o.

ş. 110b/7

ş.+ḡa 117a/10, 118a/10
şubu (<uşbu) bk. **uşbu**
ş. 16a/11, 30b/7, 32b/5, 76b/7,
102a/4, 110b/6, 140b/6
ş. 127a/6
şüniz Far. Siyah çörek otu (*Nigella sativa*).
(→**siyeh-dāne**)
ş. 127a/6, 136a/10
şıfat-ı ruġan-ı ş. 52a/8
şūr Far. Tuzlu.
ş. 2b/7, 7b/2
şūrbā Far. Çorba, et suyu.
ş. 118a/11
şüşden Far. (<şuden/şüden) Olmak.
ş.-i leb 61b/8
şüste Far. Yıkanmış.
tuṭiyā-yı ş. 88b/3
ahenk-i ş. 97b/9
şütür Far. Deve.
şīr-i ş. 132b/8
şükker Ar.<Far. (<**sükker**) Şeker.
(→**şeker**)
ş. 130b/9
şükūfe Far. Çiçek; çiçek hastalığı.
def'-i ş. 73a/4
ş.+ge 73a/6

T-T

tā Far. -A/-IncAyA kadar, dek, deġin;
öyle ki.
t. 12b/4, 17b/2, 18b/6, 19b/4, 20b/11,
21a/5, 21a/6, 21a/8, 34a/4, 42a/10,

43a/2, 43b/7, 47a/1, 47a/3, 47a/11,
47b/8, 48a/5, 50b/7, 56a/9, 56b/6,
63a/4, 64a/8, 64b/3, 68a/2, 75a/11,
76b/5, 76b/7, 77a/10, 77a/11, 77b/4,
80a/4, 89b/7, 89b/8, 92a/7, 92b/2,
93b/9, 95a/3, 97a/3, 97a/5, 97b/2,
97b/4, 100b/10, 102b/8, 102b/11,
105a/3, 107a/10, 107b/3, 108b/11,
109b/4, 109b/9, 110b/9, 111b/9,
112a/8, 113b/8, 116a/5, 116a/8,
120a/3, 120a/4, 120a/15, 123a/10,
123b/2, 123b/3, 124a/3, 125a/3,
125a/7, 126a/2, 138b/5, 139a/11

tā kim Far.+T. Öyle ki; böylece.

t. 26b/2, 42a/9, 42b/7, 52a/8, 82b/3,
97a/4, 100a/4, 109b/10, 110b/8,
121b/2

ṭa'ām Ar. 1. Yemek, yiyecek.

ṭ.-ı ġalīz 98b/6
aġır kuvvetlig ṭ. yegendin 24a/11
nerm ṭ. yemek kerek 62a/6
ṭ. 98b/10
ṭ. ḡazm bolmaslıķı turur 86a/10
ṭ. hezm bolmaslıķ 4a/7
ṭ. siġer 59b/6
ṭ. siġmese 24a/10, 59b/4
ṭ. yegendin 98b/8, 98b/9
ṭ. yep 98b/4
ṭ.+dın 43a/2
ṭ.+ī 92b/9
ṭ.+lardın 24b/3

ṭ.+nı 99a/3
2. (<ṭa' m)Tat.
ṭ.+ı 43b/4
ṭab' Ar. Mizaç özelliği, tabiat.
ṭ.+ı 7a/10, 7b/1, 7b/3
ṭabaḳ Ar. Yiyecek koymaya yarar, az derin ve yayvan kap.
ṭ.+ḳa 52a/7
ṭabāşir bk. **ṭabāşir**
ṭ. 94b/1, 131a/6
ṭabāşir Ar. Bambu türlerinin düğüm noktalarından elde edilen silisli yumru; yanmış bambu kökünün külünün içindeki madde; Hindistan'dan getirilen beyaz bir bitkisel madde. krş. **ṭabāşir, tebāşir**
ṭ. 26a/7
ṭ.+ni 14b/10, 94a/10
tābi' Ar. Uyan, arkası sıra giden, birinin emri altında bulunan; hakimiyet altında bulunan; bağlı.
t. boldılar 138a/4
ṭabi' at Ar. 1. Mizaç özelliği; insanın yapısı.
ṭ.+ı 27b/8, 79a/11, 93a/4
ṭ.+ını 80a/1
ṭ.+nı bağlar 133a/5
teleyyün-i ṭ. kıılır 136a/3
teleyyün-i ṭ. turur 135b/2
2. Özellik.
ṭ.-ı ān 128b/8
ṭ. turur 135a/5

ṭabi' atlik Ar.+T. Mizaçlı olma durumu.
ṭ. 3a/11, 3b/1
ṭabib bk. **ṭabib**
kitāb-ı ṭ.+dür 98b/2
ṭ.+ge 102a/10
ṭabīb Ar. Hekim, doktor. krş. **ṭabib**
ṭ.-i şādıḳ 138b/9
ṭ. 20b/10, 101a/8
ṭ.+ge 99b/7
ṭ.+ler 14a/10
ṭ.+lerge 2b/9
kitāb-ı ṭ. 98b/44
tābistān Far. Yaz mevsimi.
t.+da 137b/1
ṭabli Ar. (<istiskā-yı ṭabli) Davul şişmesi; gebeş şişmesi; karında gaz ya da havadan kaynaklanan şişkinlik.
ṭ. 45b/9
tāc-ı ḥorūs [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Horozibiği; beybörkü; bostangüzeli (*Amaranthus*).
t. 67b/11
taf- bk. **tap- (1)**
şifā t.-ar 56b/9
şifā t.-tı 84a/5
tağ zebūdesi T.+Far.+T. Yabani pırasa.
t. 127b/6
ṭahāret Ar. İbadetten önce vücudu ve giyecekleri namaza engel olan kirlerden ve pisliklerden arındırmak şeklindeki temizlik.

t. kıldılar 138b/4
tahrir Ar. Yazı yazma.
t. taptı 93b/2
taḥṣiṣ Ar. (<taḥaṣṣuṣ) Özel olarak;
özellekle.
t. 46a/6
taḥu (<toḥu) Tavuk.
t. kanatını 15a/6
t. toḥmnı pōstnı 57b/3
sarıĝ t.+nı 29a/4
t.+nı toḥmnı aķı 115b/3
taḳavvī Ar. Kuvvetlendirme; kuvvet
kazanma; kuvvet verme.
t. kıılır 132b/5, 133b/10, 135a/1,
140b/4
taḳviyet Ar. Kuvvetlendirme, güçlendirme.
t.-i bāh kıılır 134a/7, 134a/9, 134b/6
t.-i bāh turur 135b/10
t. kıılır 133b/6, 134b/4, 134b/8, 135a/6
t. kıılır 133b/6
tal [I] 1. Dalak. krş. ḥalḥāl
t. 7b/3, 37a/4
t. aĝrıķı 59a/2, 120a/7
t. aĝrımaķ 4a/5
t.+ıı 37b/8
t.+nı 121a/9
2. Sirt.
t. aĝrıķı 54b/4
tal [II] Asma, üzüm asması.
üzüm t.+ı 91a/10

talḳan Kavut; kavrulmuş ve dövülmüş tahıl
ununa pekmez, şeker veya tatlı yemiş
katılarak yapılan yiyecek.
t. 84b/6
tām Ar. 1. Tam, bütün.
t. 9b/6,
2. Uygun.
t. 108a/5
tamām Ar. 1. Bütün; bütünüyle.
t.-ı a'zāsıdın 139b/10
t.-ı beden 121a/7
t.-ı yelni 124a/1
t.-ı yüzni 89b/9
t. 9a/1, 142a/7
ḳuvvet-i t. berür 65a/6
iḥrāc-ı t. kıılır 61b/2
nef'-i t. kıılır 82a/4, 82b/11
nef'-i t. turur 136b/9
2. Bitme, sonlanma; tamam olma,
tamamlanma.
t. 142a/7
tamız- Damlatmak. krş. tamyat-
t.-ĝay 10a/7, 92b/5
t.-ıp 52a/7, 52b/4
t.-sa 34b/6, 35a/10, 36a/3, 37b/2,
38a/7, 38a/10, 38b/1, 38b/2, 38b/3,
38b/5, 59b/1, 59b/3, 117b/1, 126a/6,
126a/9
tamur Damar.
kıızıl t. bolur 87a/9
t. tutmaķnıı 6a/10

t.+ı 6a/11, 6b/3, 6b/5, 6b/7, 6b/10,
7a/1, 7a/2
t.+ıdın 92a/4, 92a/5

tamyat- bk. **tamız-**
t.-ıp 32a/9

taḡ- Bağlamak.
t.-maḡ kerek 28b/4, 85a/9, 97a/3,
97b/2, 119a/7
t.-sa 30a/1, 30a/4, 35b/3, 37a/4

taḡ Tan, şafak.
t. atḡunça 105a/5

taḡla Yarın, ertesi gün.
t. 76b/6

tanumaḡlıḡ Tanıma, bilme, anlama
durumu.
t. 7b/5

tap- 1. Bulmak. krş. **taf-**
lezzet t.-adurḡan 111a/4
encām t.-ar 114b/2
rāḡat t.-ar 108b/9
şihḡat t.-ar 1b/5, 41a/5, 59a/6, 60a/5,
83b/2
şifā t.-ar 27b/7
teskīn t.-ar 16b/1, 45b/7
t.-ar 104b/6, 141b/6
teskīn t.-ḡanda 117a/5
lezzet t.-ḡanını 103b/6
t.-ḡay 105b/8
ferāḡat t.-ḡay 109a/5

lezzet t.-ḡay 104a/5, 104b/4, 105a/9,
105b/1, 105b/4, 106a/6, 106b/2,
106b/11, 108b/5, 109b/2, 113b/1
şihḡat t.-ḡay 120b/6
şifā t.-ḡay 116b/1, 131b/2
t.-ıp 83b/11
şihḡat t.-ḡay 26b/10, 29a/6, 30a/1,
33a/9
şifā t.-ḡay 17b/7, 41b/3
şihḡat t.-maḡḡa 79b/9
ārām t.-mas 91b/7
şihḡat t.-tı 14b/2, 79b/8, 79b/10,
81a/3, 82a/2, 125b/5
2. Bulmak; etmek; edinmek; olmak.
'ilāc t.-masa 117a/11
taḡrīr t.-tı 93b/2
tecrübe t.-tılar 79a/10

tapan Ayak tabanı.
t.+ı kızır bolsa 17a/3
t.+ıḡa 29a/5

tapuştır-(<yapuştur-)Yapıştırmak.
t.-maḡ kerek 62b/1

tar Dar.
t. bolḡay 111b/3

ḡaraf Ar. 1. Yan; yön.
ḡ.+ḡa 84b/5
ḡ.+ıdaki 109a/8
ḡ.+ıdın 37b/6, 37b/7, 37b/9
ḡ.+ıḡe 108b/8, 109a/8
ḡ.+ke 9b/4
2. Bölge.

ṭ.+ıda 93a/8

ṭ.+ke 138b/1

ṭarāṭin bk. ḥarāṭin

ḥavāṣ-ı ṭ. 50a/4

tārbūz Far. (<tarbuz) Karpuz (*Citrullus lanatus*). krş. **tābūz**

t. uruğı 88b/7

t.+dın 42b/5

t.+ī ki 42a/5, 42a/6

t.+lar 42a/9

t.+nı 12a/2, 42a/7, 42b/1

açığ t.+nı 51a/3

t.+niğ 42b/3

tarbuzek Far. Karpuz (*Citrullus lanatus*).
(→hindāne)

t. turur 134b/9

ṭarīk Ar. Yol, yöntem.

ṭ.-i meşvī-i maḥmūde 96b/6

ṭ.-i müşhil 61a/8

ṭ.+de 139a/9

ṭ.+i 55a/5

ṭ.+ide 55a/7

ṭ.+ni 99b/9

ṭ. 77a/6

ṭarīka Ar. Yol, yöntem.

ṭ.-i siyāh-kerden-i mūy 11a/7

ṭ.-i sūhten 97a/7

ṭ. 12b/5, 32b/6, 45a/9, 121b/5, 121b/7,

124a/6, 137b/2

ṭ.+sı 120a/14

tarlık Darlık.

t. kılamak 4b/1

tart- 1. Çekmek; sürmek.

bāselikūn t.-mađ kerek 85b/10

közge t.-mağ kerek 87b/4, 87b/8,

88b/5, 89a/2

közge t.-sa 34b/8, 71b/2, 85b/3, 85b/3,

86a/8, 89a/9

közige t.-sa 85a/4

t.-ıp turup 107a/5

t.-mağ kerek 108b/8

2. Çıkarmak.

şire t.-ıp 118b/2

yağ t.-mağ kerek 52b/2

taş Taş.

t. 87b/4, 108a/9, 124b/5

açığ t. 16b/9, 127a/5 (→aşkā)

t.+ıdın 12a/5

t.+nı 91a/5

taş tuz Kaya tuzu.

t. 113a/10

t.+nı 126a/5

taşkarı 1. Dışarı

t. 123a/2, 125b/2

2. Fazla.

t. 140b/4

taşla- 1. Ayırmak.

t.-p 23a/7, 29b/8, 63a/11, 64b/2,

85a/8, 93a/5, 100b/6, 125b/10

2. Atmak.

t.-sun 103a/6

taşlık Kuş vb. hayvanların sindirim kanalları üzerinde bulunan kaslı, öğütücü mide.
kara tavuğunu t.+ını 27a/3

tatala- Kazımak.
t.-p 49b/6

tatki (<tatik) Tat, lezzet.
t. 77a/10
t. çıkğunça 17b/1
t.+ını çıkarıp 61a/11

tathğ Tatlı.
t. 2b/5, 6a/5, 6a/8, 14a/2, 98a/5, 139b/3
t. almadın 47a/9
t. almanı suydın 47b/3
t. enār 133b/2
t. enār suyu 52b/10
t. enār suyunı 96b/9
t. enārını 5a/7, 46a/7
t. enārını yafurmağını pōstını 86a/6
t. enārını suyunı 71a/11

tavan Topuk.
t.+ıda 110a/2

tavuğ bk. **tavuk**
t.+ını toħmnı sarığını 119a/4

tavuk Tavuk. krş. **tavuğ, şavuğ**
t. gūştı 46a/8
t. peri 49b/6, 108a/8
t. toħmnı 40b/7
t. toħmnı sarığını 60a/7
t. yumurtkası 15a/3
t.+ını 61a/5

sarığ t.+ını 29a/3
kara t.+ını taşlığını 27a/3
t.+ını toħmnı aķı 85a/11
t.+ını toħmnı aķını 119b/1
fişığ t.+ını toħmnı sarığı 119b/4
t.+ını perini 72b/10

şavuğ bk. **tavuk**
ř. toħmnı sarığını 100b/4

tavuşkan Tavşan.
t. gūştı 132a/11
t. öfkesini 25b/9
t. ötini 104b/6
t. yağını 106a/11
t.+ını 106a/1, 117b/9
t.+ını 73a/7
t.+ını kanını 117b/7

taz 1. Saçı dökülmüş, dazlak.
t. 35a/4
t.+ğa 61b/6
t.+ını 119a/12
t.+ını 49b/6
2. Baş derisinde oluşan ağrılı, akıntılı kızartı, döküntü.
t.+ğa 61a/2

tāze Far. Taze; yeni; iyi durumda; dińç.
t. 30a/8, 89b/4, 94a/1, 114b/7, 115b/5, 132b/5
t. enār bolğay 11b/6
t. kıllur 30b/1, 65a/5, 80b/3
t. yağ 34a/11
būre-i t. 53a/7

2. Sağlıklı; iyi durumda; iyileşme.
t. bolur 49b/10
t. kıllur 80b/4
teb Far. 1. Ateş; yüksek ateş; hararet;
sıtma, humma. krş. **tef**
t. 134b/10
‘ilāc-ı t. 38b/6
t.+de 122a/6
t.+ge 136b/9
t.+ni 135b/5
t. zaḥmeti bolsa 58b/2
2. Ateş; ateşe verme; ısıtma, pişirme.
t. berip 71b/11, 91a/3
t. bérip 22b/3
teb-lerze Far.+Far. Sıtma titremesi.
t. 35a/3
tebāşir bk. **ṭabāşir**
t. 95b/9
teb-ü dıkk [Far.+Ar.’dan oluşan Far.
taml.] (<**teb-i dıkk**) Yüksek ateş.
‘alāmāt-ı t. 8b/9
tebret- Çalkalamak.
t.-ip 104a/4
tebs Ortadan kaldırma; sakinleştirme.
t.-i nebā’ü’l-leyl 57a/2
tebū [?] Bir bitki adı.
t. 138b/10
tecrübe Ar. Deneyim.
t. taptılar 79a/10
tef bk. **teb** (2)
t. berip 48a/2

tefesbec Ar. (<**benefsec**) Menekşe
(*Viola*). (→**benefşe**)
t. 129b/7
teg Taban; aşağı; alt.
t.+ige oturur 91b/4
teg- Değmek, çarpmak. krş. **tég-**
kılıç t.-ip 119a/2
şemāl t.-ip 57a/5
tég- bk. **teg-**
oğ t.-ip 16a/2
t.-megen 102b/7
tegür- 1. Değdirmek, dokundurmak. krş.
tegüz-
t.-üp 109b/8
2. Ulaştırmak, getirmek. krş. **tégür-**
tégür- bk. **tegür-** (2)
t.-ür 23a/1, 93a/7
tegüz- bk. **tegür-** (1)
t.-megey 32a/11
teḥīr Ar. (<**te’ḥīr**) Erteleme, sonraya
bırakma; geciktirme.
t. kıllaḥ kerek 122b/6
tekye Ar. Uzun destek (yastık, minder).
t. kılsa 91b/7
telef Ar. Atık.
t.+ığa 10b/2
t.+ini 30a/3
teleyyün Ar. Yumuşatma;
sakinleştirme.
t.-i ḥulḳ-i sīne kıllur 134b/3
t.-i şafrā kıllur 134a/2

t.-i ṭabī'at kıılır 136a/3
t.-i ṭabī'at turur 135b/2
t. kıılır 133b/1
telḥ Far. Acı.
t. 7a/11
temmeti'l-kitāb [Ar. taml.] (<temmetü'l-
kitāb) "Kitap bitti, tamam oldu"
anlamına gelen söz.
t. 142a/3
temüz/temmüz Ar.<Sür. Temmuz ayı.
t.+da 108a/7
temr-i Hindī [Ar.+Far.'dan oluşan Far.
taml.] Demirhindi ağacı ve bu ağacın
yenen, şurup ve reçeli yapılan ve
müshil olarak kullanılan meyvesi
(*Tamarindus indica*).
t. 5b/9, 75a/8, 77a/2, 90b/1, 114a/7,
122a/2, 133a/11
şerbet-i t. 90a/3
t.+ni 126b/6
t.+ni suynı 95b/2
temrütkü (<temretkü) Derideki kaşınan
kırmızı benek; bir deri hastalığı; liken;
tuzlu balgam. krş. **temüretkü**
kıurtluḡ t.+ge 61a/2
temür Demir.
t. 45a/4
temüretkü bk. **temrütkü**
t. 18b/9
ten Far. 1. Vücut.
ḥarāret-i t. 95b/6

t.+de 2a/2
t.+ide 7a/4, 7a/9, 25a/2
2. Vücut; insan vücudunun dış yüzü,
cilt.
t.+ni 38b/11, 70a/11, 80b/4, 98a/8,
100a/8
tenbūn Far. (<tenbūl) Betel biberi ağacı ve
bu ağacın yaprağı (*Piper betle*).
(→**şad-berg**)
t. 129b/9
ten-dürüstluḡ bk. **ten-dürüstluḡ**
esbāb-ı t. 3a/1
t.+nıḡ 2b/10
ten-dürüstluḡ Far.+Far.+T. Sağlıklı olma
hāli. krş. **ten-dürüstluḡ**, **ten-
dürüstluḡ**
t.+ḡa 63b/9
ten-dürüstluḡ bk. **ten-dürüstluḡ**
delīl-i t.+dur 7a/1
t.+ḡa 3b/3, 7b/11
tenāvül Ar. Yeme içme.
t. 51b/4
t. kıılḡay 115a/1
t. kıılmaḡ kerek 55a/3, 94b/11, 97b/5
tencīr Ar. Yapma, yerine getirme.
t.-i cūşa-ı Ḥıṭāyī be-cihet-i ābile-i
Frengī 97a/7
teng Far. 1. Dar; darlık.
t. 111b/1
nefes t. bolur 91b/7
nefesi t. bolur

nefesni t. bolur 92a/3
2. Daraltma; sıkma; rahatsız etme.
t. kıılır 141a/7
teng-i nefes/teng-nefes [Far.+Ar.'dan oluşan
Far. taml./Far.+Ar.] Nefes darlığı.
t. bolsa 25a/4
tengī-i nefes [Far.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] Nefes darlığı.
ez-berāy-ı t. 19b/7
tenhā Far. Yalnız, tek başına.
t. 125a/7
tenkıye Ar. Temizleme.
t.-i dimāğ kıılır 88b/6
tennūr Ar. Tandır.
t. 97a/11
t.+ī 97a/10
téj Eşit.
t. kıılıp 107a/4
tengteste Far.+Far. (<teng-dest) Fakir.
bende-i t.+ni 141a/4
tepren- Hareket etmek, kıınıldamak.
t.-se 84b/11
ter Far. 1. Taze.
t. 122a/1
2. Nemli.
t. 130b/10
t.+est 128b/8, 129a/6, 129b/3, 129b/7,
130a/5, 130a/8, 130a/9, 130a/11,
130b/5, 130b/6, 131a/9
3. Yaş, ıslak.
t. 12b/3

tér- Bir araya getirmek, toplamak.
t.-ip 107a/9
terāş Far. Soyma.
t. kıılıp 46b/3, 95a/1
t.+ıda 125b/11
tere Far. Tere otu (*Lepidium sativum*).
krş. **terre, țerre**
toħm-ı t.-i muķaşşer 81b/5
t. 134b/8
toħm-ı t. 46b/9
t. uruğı 30b/4
t.+ni 14b/3, 78b/5
tére Deri.
keftār t.+si 83a/2
böri t.+sidin 83a/2
ķotaz t.+sidin 83a/2
tülkini t.+sini 117b/10
tere-i Ĥorāsānī [Far.+Far.'dan oluşan
Far. taml.] Dağ reyhanı
(*Ocimum/Ocimum basilicum*).
t. 135b/7
tere-tiz bk. **tere-tiz** (→**cırcır**)
toħm-ı t. 127b/9
tere-tiz Far.+Far. (<tere-tizek) Acı
tere (*Lepidium sativum*). krş. **tere-tiz,**
terre-tiz, tiz [III]
toħm-ı t. 127b/11 (→**ħabbü'r-reşād**)
terencübīn Ar.<Far. Kudret helvası;
devedikeni bitkisi üzerinde oluşan
tatlı ve yapışkan madde (*Manna of*
Alhagi maurorum). krş. **terençin**

t. 75b/2, 95a/6, 118a/11, 129b/11
terençin bk. **terencübîn**
t. 76b/1, 77a/6, 77b/4
t.+din 77a/8
t.+ni 77b/3
terkib bk. **terkîb**
t.+idin 100a/9
terkîb Ar. Terkip; birkaç şeyin bir araya getirilmesinden/birleştirilmesinden ortaya çıkan ilaç. krş. **terkib**
t. 104a/6
t. kılpdurlar 27a/1, 140b/7
t.+idin turur 29b/2
terle- Terlemek. krş. **térle-**
t.-gendin 122a/10
t.-gey 120b/7
t.-mesdin 122a/10
t.-mese 120b/3, 120b/6, 121b/7
t.-r 121b/6
térle- bk. **terle-**
pişānesi t.-r 77b/7
t.-se 28a/7, 36b/6, 76a/5
terlen- Terlemek.
t.-se 117b/10, 117b/11
térlet- Terletmek.
t.-ür 59a/1, 66b/11, 67a/10
terre bk. **tere**
mağz-ı tohm-ı t. 95b/10
t. uruğı 65b/7
t. uruğunu 109a/5
t. uruğunu 115b/6

terre bk. **tere**
tohm-ı t. 123a/7
terre-tîz bk. **tere-tîz**
tohm-ı t. 23a/10, 66a/5
tertib Ar. Hazırlama; bir ilacın çeşitli maddelerin bir araya getirilmesiyle hazırlanması.
t. 76b/7
t. berip 96b/5
t.+idin turur 110b/11
te'sîr Ar. (<te'sîr) Etki. krş. **teşîr**
t.+idin 61b/10
teşîr bk. **te'sîr**
t. kıлмаğay 97a/4, 97b/2
t. kıılır 140a/8
teskîn Ar. Yatışma, sakinleşme; sakinlik.
t.-i şafrâ 133a/11
t. berür 16a/9
t. bolmasa 116b/4
t. bolur 16a/8, 116b/6, 123b/5
t. kıılır 133b/4
t. tapar 16b/1, 45b/7
t. tapğanda 117a/5
teş- Deşmek; deşilmek; delinmek. krş. **téş-**
t.-megen bol-ğay 88b/10
téş- bk. **teş-**
t.-ip 125a/2
teşne Far. Susamış; susamışlık; susuzluk; çok susama hali.
t. bolur 77b/7
t.+ni 133b/1

teşnegī Far. Susama.
‘ilāc-ı t.-i etfāl 14b/2

teşnelik bk. **teşnelik**
t. 79b/11

teşnelik Far.+T. Susamışlık; susuzluk;
çok susama hâli. krş. **teşnelik**
t. 8b/11, 14b/7, 16b/1, 74b/2, 89b/9,
118b/8, 133b/10
t. bolsa 44a/1
‘adem-i t.+dür 90b/10
t.+ni 47a/9, 82a/7, 133b/5, 133b/11,
134a/4, 135a/9, 135a/10, 135b/5

teşvîş Ar. Rahatsızlık; karışıklık.
t. 20b/11, 21a/1, 51b/3

teşvîşlik Ar.+T. Rahatsızlık, karışıklık
yaşayan kişi.
t. 39b/8

tevâbil Ar. Baharatlar.
t. 136a/6

téve Deve.
t. gūştı 132a/9
t. mayakını 58a/9
t. mayasını 57b/9
t. mişesini 118a/11

téve tapanı Devetabanı; buhurumeryem
(*Cyclamen*). (→**māmiyā**)
t. 131b/3

tevellüd Ar. Doğum.
t. kılğandın 29a/2, 125a/5
t. kılur 86b/9

tevfik Ar. Allah’ın yardımı; “Allah’ın hayırlı işlerde kişiyi başarılı kılması” anlamına gelen söz.
t.-i Hūdā-yı lā-yenām 142a/7

tezek Gübre, dışkı. krş. **tézek**
t.+ini 60a/1

tézek bk. **tezek**
t. otığa 99b/10
ağ t.+ini 35a/6
éşek t.+ini 60a/2, 82a/1
uy t.+ini 11a/6, 35b/2
uy t.+ini suyını 58a/1

tılā Ar. Sürülerek kullanılan ilaç, merhem.
şıfat-ı t.-yı mezkūr 11a/2, 89b/12
t. kılğay 15b/7
t. kılmağ kerek 90a/2
t. kılsa 15a/4, 15b/8
t.-ı be-cihet-i sūziş-i miyān dū şāne
20b/2

tik tik (<**itik itik**) Hızlı hızlı.
t. 7a/3

tiken Diken.
t. kalğan bolsa 69a/10

til 1. Dil, tat alma organı.
t. 4b/8
t.+ğa kældiler 138a/5
t.+i 4a/2, 74b/3
t.+ığa 126b/2
t.+ini 66b/2
t.+iğ 141a/1
t.+ni 27a/10, 36a/8, 112b/4

t.+niñ 26a/4
2. Dil, lisan.
t.+de 138b/9
t.+ide 22b/11
tılbe 1. Deli, divane.
t. it 96a/9
2. [?] Yabani.
t. nār 127b/11
tıre Far. 1. Siyah.
t. 87a/2
t. bolur 57a/11
2. Bulanık.
köz t. bolmaq 4a/11
tırelık Far.+T. Bulanıklık.
közniñ t.+i 71b/2
tırig Diri.
t. 35a/8
t. kuçqaçnı tügini 108a/10
tıryāk Ar.<E. Yun. Bitkisel, hayvansal ve madensel maddelerin karışımından yapılan macun; panzehir.
t.-ı büzürg 43a/5
tış Diş.
t. 31a/1
t. şişmağlıķı 5a/3
t.+ğa 72a/4
t.+i 31a/8, 119b/5
t.+i ağrıp 84a/5
t.+i ağrısa 17b/10, 35a/11, 116a/6
t.+iğa 16b/11, 31a/7, 35b/1
tış.+iğa kırt kirip ağrığan bolsa 31a/8

t.+lerığa 19a/8, 84a/6
t.+lerini 9b/11, 56b/8, 109a/8
t.+lerini tübi boşasa 31a/3
t.+lerini tüni boşasa 31a/11
t.+leriniñ tübidin qan kelse 30b/10
t.+ni 31a/5, 31b/1, 65b/1, 126a/11
t.+niñ yıldızı ağrısa 17b/10
tıtire- Titremek.
fut t.-mek 4b/8
tız Diz.
t. 127b/9
t. ağrıķı 4b/7, 35b/6, 69b/4, 123b/4
t. ağrıķığa 34b/1
t.+ğa 69b/5
t.+i mafāşıl bolsa 118a/2
t.+i ağrısa 34a/11
t.+ide 110a/4, 110b/3
t.+iğaça 27b/6
t.+ini 73a/7
t.+lerini 76a/4, 107a/3
tız [I] Far. Keskin.
hılıt-ı t.-i şafrāvī 114b/2
t. 91b/6
t. kıılır 94b/5
tız [II] (<tertur/tértúr) Ters; tersyüz; yanlış yön.
t. 86b/9
tız [III] bk. tere-tız
tohm-ı t.+ni 53a/4
tız tız Far. Hızlı hızlı
t. 6b/1, 6b/8

tüz-büy Far.+Far. Keskin koku.

t.-ı hürrem 138b/2

toğ- 1. Doğmak.

t.-ar 114a/11

t.-mağay 114a/10

2. Doğurmak.

t.-mas 113a/2

t.-mas bolur 113a/2

toğrağ Oval yaprakları ve yapışkan, hoş kokulu bir reçine ile kaplanmış büyük tomurcukları olan bir kavak ağacı (*Populus balsamifera*) ve bu ağaçtan çıkarılan reçine. (→**büre**,

→**büretü'l-Cend**) krş. **toğruğu**

t. 28b/2, 83a/6

toğruğu bk. **toğrağ**

t. 96a/6

tohm/tuhm Far. 1. Tohum. krş. **töhm**

t.-ı arça 139b/3

t.-ı 'aşfür 82b/9

t.-ı bādreng 44a/4, 81b/4

mağz-ı t.-ı bādreng 54a/5

t.-ı bādyān 44b/4

t.-ı bādyān-ı şehri 46b/5

t.-ı bihi 14a/2, 19b/9

t.-ı cırcır 66a/4

t.-ı ermen 23a/10

t.-ı eşibet 66a/4

t.-ı fū 129b/6

t.-ı gendenā 66a/6, 124b/3

t.-ı gendenā+st 129b/8 (→**bezü'l-kürrät**)

t.-ı gezer 141a/9

t.-ı gül-i surh 111a/9, 129a/6

(→**bezü'l-verd**)

t.-ı hançal 87b/7, 89b/2, 124a/11

t.-ı harbüze 45a/10, 50a/9

t.-ı hatim 48b/3

t.-ı helmün 66a/1

t.-ı helâyünümü 141a/9

t.-ı hezār-sipend 124b/11

t.-ı hıyār 27a/5, 44a/3, 45b/1, 57b/4

t.-ı hıyār+est 129a/5 (→**bezü'l-**

kıssä)

t.-ı hulbe 48b/2

t.-ı hurfe 17a/4, 66a/7, 120b/4

t.-ı hurufeni 94a/11

t.-ı 'ışk fiçek 126b/11 (→**habbü'n-nil**)

t.-ı kāsīnī 1b/9, 41b/6, 43a/9, 44a/3, 44a/8, 45b/1, 76a/10

t.-ı kāsni 19a/11, 20b/4, 38b/7, 41a/10, 46b/4, 48b/10, 67a/3, 77a/1,

77a/7, 116b/11, 121b/8, 123a/6

t.-ı kereş 82b/8, 99a/10, 101a/3, 102b/4, 124b/1

t.-ı kereş 126b/10

t.-ı kereş-i Rümī 131a/9

(→**kemāfeṭyūs**)

t.-ı kereşni 80b/5

t.-ı kereş 54a/9, 64a/5, 76a/8

t.-1 ketān 67b/1
t.-1 kıçıcı 127b/5, 128a/1 (→**hardal**)
t.-1 kişnīz 23a/10, 127b/4 (→**āyen dāne**)
t.-1 kök 131b/2 (→**qara sornanı uruğı**)
t.-1 küşüb+est 128a/9 (→**bezr-i ekşef**)
t.-1 küşüs 19b/1, 45a/9
t.-1 küşüt 127b/6, 46b/4 (→**sarığ ot uruğı**)
t.-1 lāle-vü sefid 80a/1
t.-1 lāle-gül+est 129b/2 (→**bezrü'l-ħařmī**)
t.-1 ma'ciki 48b/3
mīve-i t. [?] turur 104a/10
t.-1 mürüt 127b/8
t.-1 piyāz 102b/4, 141a/9
t.-1 piyāz+est 128a/10 (→**bezārü'l-başal**)
t.-1 reyħān 21a/10, 59a/9, 97b/3, 132a/2
t.-1 reyħānnı 125a/6
t.-1 sendāneni 113a/8
t.-1 řalgām 66a/4
t.-1 řalgām+est 128a/11 (→**bezārü'l-lift**)
t.-1 şibt 19b/1
t.-1 tere 46b/9
t.-1 tere-tīz 127b/11 (→**ħabbü'r-reşād**)
t.-1 tere-i muķaşşer 81b/5

t.-1 terre 127b/9
t.-1 terre 123a/7
mağz-ı t.-1 terre 95b/10
t.-1 terre-tīz 23a/10, 66a/5
t.-1 tīzni 53a/4 (<**toħm-ı tere-tīz**)
t.-1 turb 23a/10
t.-1 turbnı 103a/1
t.-1 zağır 128a/10 (→**bezrü'l-ketān**)
t.-1 zerdek 99a/9, 101a/2
t.-1 zerde+st 128a/9 (→**gezer**)
t.-1 zūfa 22a/7
t.-1 zūfnı 71b/10
t. 130a/8
t.+larnı 81b/6
2. Yumurta. (→**beyza**)
beyzhā-yı t.-1 murđ 132b/10
t.-1 murđ+est 128b/2
t.-1 murđnı 106a/4
t.-1 murđnı pōstı 30b/3
t.-1 murđnı sarığı 116a/9
t.-1 murđnı sarığnı 103a/3, 103a/5
t.-1 murđnı sarığnı 94a/9
t. sarığnı aķıdın 95b/5
kebüter t.+ı turur 102a/2
t.+nı uruğnı 79a/4
tavuğ t.+nı 40b/7
taħunı t.+nı aķı 115b/3
tavuğnı t.+nı aķı 85a/11
tavuğnı t.+nı aķnı 119b/1
t.+nı aķnı 100b/6
taħu t.+nı pōstnı 57b/3

fişîğ tavuğını t.+nı sarığı 119b/4
t.+nı sarığıda 141a/10
tavuğını t.+nı sarığını 119a/4
tavuğ t.+nı sarığını 60a/7
t.+nı sarığını 100b/9
tavuğ t.+nı sarığını 100b/4
t.+nıñ ağını 14b/8, 15a/6, 70b/6
t.+nıñ sarığını 33b/4
t.+nıñ sarığını 15b/11
tōhm bk. **tohm** (1)
t.-ı ĥarbūze-i nīm-kūfte 44a/4
tohta- 1. Durmak.
t.-may 7a/1
2. Devam etmek.
t.-p 7a/3
toqaç Hamuru yağ ile hazırlanan bir çeşit
ekmek, çörek.
t. 115b/11
t. etip 125b/6
t. étip 32b/6, 37a/3, 115b/10
toqluğ Tokluk.
t.+da 53a/9
t.+ıda 53a/5
toqsan Doksan.
t. 43b/5, 94a/7, 114a/3, 128a/4,
131b/4
toquz Dokuz.
t. 16a/7, 43a/2, 113b/8
t.+ıda 110a/6
tola Çok.

t. 2b/4, 8a/6, 8a/9, 8a/11, 8b/11, 65a/7,
80a/7, 82a/2, 122a/7, 122b/9, 135a/7,
139b/9
t. susamak 4a/7
t. endiše-nāk bolmak 4a/11
t. sözlemek 4b/1
t. uykulamak 4b/10
t.+dur 45b/10
ruťubet t. kelür 12b/11
tola tola Çok çok.
t. 51b/3
tolđan- Dolanmak.
t.-ıp 6b/10
tor Ağ; örümcek ağı.
örmeçek t.+nı 126a/7
t.+nı 86b/9
toz [?] Dağ huş ağacının kabuğunun ince
tabakaları.
t.+ığa 112a/9, 119a/7
töfe (<töpe) Tepe; başın üst, kafatasının
iki kulak arasında kalan bölümü.
t.+side 110a/9
törşť bk. **tört**
t. 76a/11
tört Dört. krş. **törşť**
t. 3b/7, 6a/10, 7a/4, 7b/5, 10b/1,
17a/4, 20a/5, 21a/6, 29a/9, 35b/7,
36b/5, 39a/3, 42a/3, 45a/5, 45b/1,
47a/5, 49a/2, 49a/3, 49b/1, 54b/11,
55b/10, 63b/11, 65b/11, 69b/6, 74b/6,
77a/4, 85b/11, 86a/3, 87a/10, 90a/3,

91a/3, 91a/7, 92a/6, 92b/7, 97a/8,
97b/9, 121b/6, 123a/9, 131b/4
t.+ide 110a/4
t. hılt 3a/9
törtünçü Dördüncü.
t. 2a/10, 3a/4, 7a/6, 7b/3, 7b/6,
33b/10, 79b/3, 140a/7
töş Döş, göğüs.
t. ağrıkı 5a/3
töşük Deşik, delik.
t.+din 125a/2
tüderî Far. Kuşekmeği; karahasan otu;
bülbul otu (*Polygonum aviculare/*
Ersysimum officinale).
t. 140b/2
tūfā Far. (<tūbāl) Çekiç darbesi altında
uçan ısıtılmış metal parçacıkları; her
metalin ateşten sıçrayan parçası.
mīs t. +sını 30a/5
tur- 1. Durmak.
t.-ar 37b/4
t.-ğay 34b/5
hık t.-ğay 24a/9
hūn t.-ğay 116a/10
içi t.-ar 40b/9
қан t.-ar 58a/2
қанı t.-ar 68b/6, 78b/2, 78b/6
t.-ar bolsa 114b/1
hūn t.-ğay 126a/7
қан t.-ğay 37a/7, 72a/1
қанı t.-ğay 126a/9

suy t.-ğay 112b/11
t.-ğay kerek 97b/1
t.-masa 37b/1, 37b/3, 37b/5,
kişini içi revān bolup t.-masa 40b/3
hayzı t.-masa 34b/4
қан t.-masa 68b/4, 119a/3, 126a/7
hayzı t.-sun 49a/6
2. Olmak.
t.-ğan 110a/1
hale t.-ğan 33a/6, 84b/9
hale t.-gen 32b/4
şehvet t.-ğan 110b/8
hale t.-ğan bolsa 33a/4, 75b/5, 84b/8,
120b/8
kayim t.-ğay 108b/3, 112a/3, 112a/8
hale t.-sa 67a/10
sancık t.-sa 96a/7
kuvvet t.-ur 96a/3
pāydā t.-ur 86a/9
turb Far. Turp (*Raphanus sativus*).
(→fuel)
t. 128a/7, 132a/4, 135b/10
tohm-ı t. 23a/10
t. suyu 52b/9
t. uruğı 30a/8, 30b/6, 34a/2, 50a/10,
57b/4
t. uruğını 34a/11, 35b/11, 68b/2,
68b/7, 73b/3, 99a/7
t. uruğını 98a/3
tohm-ı t.+nı 103a/1
turğuz- 1. Durdurmak; bekletmek.

t.-ğıl 11b/9
t.-up 43b/2, 46b/11, 47a/11, 53b/9,
89b/6, 99b/11, 105a/1, 118b/5
2. Durdurmak.
içini t.-ur 101a/6
turma Turp (*Raphanus sativus*).
açığ t.+nı 96a/7
kara t.+nı 96a/8
turna Göçebe, iri bir kuş.
t. öti 87b/2, 87b/5
turş/türş Far. Ekşi. krş. **türüş**
t. 97b/6
bihî-i t. 133b/6
nâr-ı t. 130b/7
t. turur 7b/4
türt bk. **tüt**
varağ-ı t. 11a/8
turunc Far. Kışın yaprağını dökmeyen bir
ağaç; narenc ve bu ağacın portakala
benzeyen, suyu acımtırak meyvesi;
acı portakal (*Citrus × aurantium*).
pöst-ı t. 91a/7
t.+est 128b/7
türüş bk. **turş**
t. 2b/2
tut - [I] 1. Tutmak; yakalamak.
t.-kan 82a/5, 82b/11
t.-sa 73a/8, 96a/10, 113a/7
t.-up 106b/4
2. Yakalamak (ağrı, sancı, hastalık
vb.).

tamām-ı yüzni t.-ar 89b/9
derdi t.-kan 48b/5
evvelkı t.-kan 83a/5
hık t.-kan 24a/6
kulunc ağrıkı t.-kan 82a/3
ağrıkı t.-kanda 124b/5
hık t.-kannıñ 'ilâcı 23b/11
köksini t.-sa 25a/5
yötel t.-sa 51b/2
3. Oruç ibadetini yerine getirmek.
rûze t.-kandın 8a/8
4. Koymak.
t.-mağ kerek 31b/11, 32b/4, 36a/8
t.-sa 32b/7
t.-sun 24b/7
t.-up 112b/5
5. Almak.
t.-mağ kerek 63a/7
t.-up 97b/1
6. Yoklamak.
tamur t.-mağnıñ 6a/10
tut- [II] bk. **yut-**
t.-mağ 65a/2
tüt Ar. Dut; beyaz dut (*Morus/Morus
alba*) . krş. **türt** (→**fırsād**)
t. 130a/2, 134a/3
tutam Bir şeyin bir defada avuç içi veya
parmak uçlarıyla tutulabilen miktarı.
t. 18a/10, 18b/4, 18b/5, 27b/2, 31b/6,
31b/7, 31b/8, 76a/1, 80a/3, 84b/6,
89b/6, 91a/10, 116a/1

tütğan-ı mis [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] (<tübāl-i mis) Bakır tozu; göz taşı; rastık taşı. (→rüy-ı sūhte)
t. 127a/4

tūṭiyā Ar.<Skr. (<tūṭiyā') Bakır sülfat; göz hastalıkları için kullanılan bir sürme; göz ilacı; göz merhemi. [Bazı kaynaklarda çinko, çinko oksit, doğal çinko karbonat olarak geçmektedir.]
t. 119a/11
t.-y1 şüste 88b/3

tutul- Tutuk duruma gelmek; tutulmak; tıkanmak.
pişābı t.-ğan 131b/1
pişāb t.-mağ 4a/6
āvāzı t.-sa 68b/1
dimāğı t.-up 57a/5

tuvağ bk. **tuyağ**
uy t.+ını 34b/4

tuyağ Toynak; hayvan tırnağı. krş. **tuvağ**
uy t.+ını 10a/5

tuz Tuz.
t. 18a/3, 30b/10, 31a/7, 31b/7, 35b/5, 52b/4, 53a/3, 60a/4, 84a/2, 96a/6, 111b/5
ağ t. 82b/2 (→nemek-i geşm)
taş t. 113a/10
t.+nı 24b/7, 51a/5, 102b/9
ağ t.+nı 33a/10, 35b/1
taş t.+nı 126a/5

tuz-ı seng [T.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Taş tuz; kaya tuzu.
ağ t. 74b/10

tuzsuz Tuzsuz.
t. omaç 33b/10

tüb 1. Dip, kök. krş. **tün**
tişlerini t.+i boşasa 31a/3
tişlerinin t.+idin 30b/10
tiş t.+ige 31a/1, 31a/6, 31b/1, 126a/11
kirkikni t.+ini 88a/3

2. Alt.
ayağını t.+ini 125a/2

tüben Alt; aşağı; altında.
t. 92a/5, 137b/10

tügül- Dügümlenmek.
süt t.-gen bolsa 22b/1
yel t.-gen bolsa 32a/2

tük 1. İnsanların vücudundaki kıl, kıllar.
t. üngey 35a/4
t. ünmeğay 115a/11
t. ünmes 33a/3
t. ünür 61b/7

2. Hayvan tüyü.
tirig kuçkaçnı t.+ini 108a/10

tükden (<tüken) İltihap; kan.
t.+de 94a/1

tülek bk. **tülki**
t. öti 87b/3

tülki Tilki. krş. **tülek**
t. öfkesini 88a/1
t.+ni téresini 117b/10

tün bk. **tüb**
t.+i boşasa 31a/11

tür Çeşit.
t.+ideki 140b/6

türbüd Far.<Skr. Doğu Hint Adaları'nda yetişen, kökleri müşhil özelliği gösteren bir ot (*Operculina turpetum*).
krş. **türbüt**
pōst-ı t.-i sefid 75b/11
t. 41a/2, 88b/6, 93a/1, 93a/6, 118a/5, 126b/11, 127b/3

türbüd-i Mıŝrı [Far.<Skr.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Türbit otunun Mısır'a ait çeşidi.
t. pōstını 21a/4

türbüd-i mücevvef [Far.<Skr.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Türbit otunun içi boş/oyuk özellikteki en iyi türü.
t. 89a/4, 96b/2, 130a/1
ağ t.+ni 39a/1

türbüd-i mücevvef-i sifid bk. **türbüd-i sefid-i mücevvef**
t. 124a/9

türbüd-i sefid-i mücevvef
[Far.<Skr.+Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Türbit otunun beyaz renkli ve içi boş/oyuk özellikteki türü. krş. **türbüd-i mücevvef-i sifid**
t.+ni 63b/10

türbüt bk. **türbüd**
t. 1b/2

türet- Ortaya çıkmak, meydana gelmek.
güş t.-megini 49b/7

Türk Türk.
T. tilide 22b/11
T.+ler 16b/9

Türki T.+Ar. Türkçe.
T.+de 50a/6, 79a/9
T.+si 127a/8, 127a/9
T.+sini 127a/8

türlüg Türlü, çeşit.
t. 18a/4, 83b/4

türmüs Ar. Termiye; acı bakla; yabancı bakla; Mısır baklası; Şam baklası (*Lupinus albus*). krş. **türmüş** (→**bāklā-yı Şam**, →**bāklā-yı Mıŝrı**)
t. 128b/2, 129b/10

türmüş bk. **türmüs**
t. 93a/1

tüş Düş, rüya.
perşān t. körmek 4b/1
t.+ide simegey 35a/6

tüş- 1. Düşmek; inmek.
t.-igen 87b/1
ağ t.-ken bolsa 85a/3, 88a/1
su t.-kende 87b/11
su t.-kenni 86b/10
2. Vücuttan yavru, çocuk, taş, solucan vb. atmak.
t.-key 35a/8, 60a/1, 81a/6
içideki balası t.-key 72b/6
beçe ölüp t.-mese 81a/5

uzun kurut t.-er bolsa 92b/6

3. Olmak.

dāğ t.-se 13b/6

hācet t.-megey 99b/7

hāceti t.-megey 102a/10

tüşür- Düşürmek; vücuttan yavru, çocuk, taş, solucan vb. atmak.

t.-ey 59b/11

beçesini t.-ür 71b/6

tüvānā Far. Güçlü, kuvvetli; dinç.

t. bolayın 98a/1

t. bolur 140b/8

tüz- Düzeltmek; dengelemek.

t.-gey 141b/9, 142a/1

U-Ū

ū Far. O; onun.

hāñend-i ū. 129a/11

mizāc-ı ū. 128a/8, 128a/10, 128a/11,

128b/7, 128b/11, 129a/3, 129a/5,

129a/6, 129a/7, 129a/8, 129a/10,

129a/11, 129b/1, 129b/2, 129b/4,

129b/5, 129b/6, 129b/7, 129b/8,

129b/10, 129b/11, 130a/2, 130a/3,

130a/6, 130a/7, 130a/8, 130a/9,

130a/10, 130a/11, 130b/1, 130b/2,

130b/4, 130b/5, 130b/8, 130b/9,

130b/11, 131a/1

uç 1. Bir şeyin baş veya son noktası.

u.+ı yarılmağ 4a/4

u.+ıdın 89a/8

u.+ını 96a/8

2. Genellikle uzun bir nesnenin incelererek biten son ve sivri noktası.

u.+ı 11b/7

u.+ıda 100b/7

uç- Uçmak.

u.-adurğan 117a/9

uçā Arka taraf, sırt.

u.+sığa 107a/2

ūd Ar. Öd ağacı (*Aquilaria malaccensis*).

ūd. 65b/11, 136b/5

ūd.+nı 31a/6

güvāriş-i ū. 91a/6

ūd-ı belesān [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Pelesenk ağacının dalı/odunu; pelesenk ağacı kabuğu.

ūd. 89a/3

ūd-ı hāliş [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Taze yahut saf, işlenmemiş, terbiye edilmemiş öd ağacı.

ūd. 114a/7

ūd-ı hām [Ar.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Taze yahut saf, işlenmemiş, terbiye edilmemiş öd ağacı.

ūd. 80b/6, 101a/3, 102b/3

ūd-ı Ķamārī [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Öd ağacının-Kamari'ye ait-en iyi türü. krş. **ūd-ı Ķīmārī**

ūd. 91a/7

ūd-ı Ķīmārī bk. **ūd-ı Ķamārī**

ūd. 100a/11

ufa (<upa) Üstübeç; beyaz düzgün; boyacılıkta kullanılan zehirli, bazik kurşun karbonat. (→**isfidāc**)

u. 127b/10

uffe Bir deniz hayvanı; mezgit. krş. **urfe**

u. üstüh'ānı 30b/4

ul bk. **un** (→**daḳīḳ**)

u. 43a/2

u. turur 127b/7

un Un. krş. **ul**

u. kılıp 32a/8, 37a/2, 37a/8, 37a/11, 73b/10, 94a/11

arfa u.+1 30a/8, 30b/1, 37a/2, 38b/9, 49b/11, 60b/8, 67b/2

bāḳlā u.+1 57a/7, 57b/2

buğday u.+1 30b/1

fişık noḥūd u.+1 84b/6

kıızıl lūbiyānı u.+1 81b/4

kıızıl yasmuḳ u.+1 115b/2

kūrinc u.+1 30b/2

lūbiyā u.+1 30b/1, 57a/7, 69b/2, 115b/2

noḥūd u.+1 115b/2

şamuşa u.+1 40a/10, 67b/1

yasmuḳ u.+1 30b/2

yazğı buğday u.+1 32b/2, 33a/7

arfa u.+nı 18a/7

unāḳ Ar. (<**unuḳ**) Boyun; boğaz.

'ilāc-ı 'u. 32a/7

'ilāc-ı derd-i 'u. 29b/9

'unnāb Ar. Hünnap; çiğde ve bu bitkinin meyvesi (*Ziziphus jujuba*). (→**çılan**, →**ürçe**)

'u. 127b/2, 134b/1

unutḳaḳ Unutkan.

u. 4b/2

ur- 1. Vurmak; dövmek; ezmek.

u.-up 28a/4

2. Dokunmak; tutmak.

'aṭse u.-dı 14a/9

u. 134b/2

urda bk. **uva**

u.+sını 42a/11

urfe bk. **uffe**

u+ni 60b/2

uruḡ [I] Tohum, çekirdek. krş. **urruḡ**

u.+1 127b/5

aḳ lāle u.+1 67b/1

çüçük buya u.+1 65b/6

ermen u.+1 24b/9

gül u.+1 121a/9

ḳabaḳ u.+1 30b/5

ḳavun u.+1 30b/5, 57b/4

kerefiş u.+1 65b/5

köknār u.+u 10a/11

rīsmān u.+1 50a/11

sarıḡ çiçek u.+1 34a/1, 39b/6

sarıḡ seçek u.+1 50a/10

sarıḡ ot u.+1 127b/6 (→**toḥm-ı küşüt**)

sarıḡ u.+1 117a/1 (<**sarıḡ çiçek uruḡı**)

sarıḡ çiçek u.+1 65b/5

semiz ot u.+ı 14b/10, 61a/1
tārbūz u.+ı 88b/7
tere u.+ı 30b/4
terre u.+ı 65b/7
turb u.+ı 30a/8, 30b/6, 34a/2, 50a/10,
57b/4
yumalağ sübüt u.+ı 38b/8
zerdek u.+ı 24b/10, 139b/2
zerdīk u.+ı 100b/1, 100b/4
zirik u.+ı 65b/4
fütün tārbūzın şikāf kılıp u.+ını 12a/3
arça u.+ını 98a/3
bādyān u.+ını 24a/5
begi dīvāneni u.+ını 117b/4
bihī u.+ını 26b/4, 27a/8, 62a/7, 78b/1
çamğur u.+ını 98a/2
hezārsifend u.+ını 60a/10
kara sornanı u.+ını 131b/3
kavun u.+ını 125b/4
kıcı u.+ını 36a/1
köknār u.+ını 118b/2
kuruğ üzüm u.+ını 23a/7, 29b/7,
125b/9
kuruğ üzümni u.+ını 51a/11
piyāz u.+ını 61b/3, 98a/3
sarığ sona u.+ını 24a/8
sarmusağ u.+ını 36a/1
sir u.+ını 73b/5
tatlığ enārnı u.+ını 5a/7
terre u.+ını 109a/5

turb u.+ını 34a/11, 35b/11, 68b/2,
68b/7, 73b/3, 99a/7
vağ u.+ını 111b/8
zerdīk u.+ını 81a/5, 98a/2, 100b/8,
103a/2
armüt u.+ını suyını 70a/2
ürsan u.+ını 117b/11
ağ köknār u.+ını 115b/8
bādrenğ u.+ını 115b/6
kağun u.+ını 115b/4
köknār u.+ını 119b/2
terre u.+ını 115b/6
uruğ [II] bk. **sarığ [I] (1)**
u.+ını 79a/4
urruğ bk. **uruğ**
turb u.+ını 98a/3
urūğ Ar. (<ırğ) Kök; tohum.
u.-ı zercūbe 127b/4
uruş- Vuruşmak, dövüşmek.
u.-ur 110a/1
uruştur- Vurdurmak; çarptırmak.
u.-up tursa 9b/11
uşfür [I] Ar. (<uşfur) Aspir
(*Carthamus*).
tohm-ı u. 82b/9
uşfür [II] Ar. Serçe. (→kuçkaç)
u. turur 102a/2
üstād Far. Herhangi bir ilimde bilgi ve söz
sahibi olan kişi.
ū. 84b/2

uštühüdüs Far.<E. Yun. (<uštühüdüs)

Karabaş otu; keşiş otu (*Lavandula stoechas*). krş. **uštühüdus**

u. 41a/6

u.+nı 42b/10

uštühüdus bk. **uštühüdüs**

u. 1b/6

uşak Ar. Sakız reçinesi; doğal sakız reçinesi; bazı kasnı (*Ferula/Ferula ammoniacum*) türlerinden elde edilen sakız.

u. 54b/11, 87a/10

u.+nı 88a/10

uşakķına Küçük; küçücük, ufacık.

u. 57a/2

uşbu Bu. krş. **şubu**

u. 3b/2

uva Yuva. krş. **urda**

u.+sığa 108a/11

uvala- Ovalamak.

u.-p 110b/8

uy İnek; sığır.

u. gūştıdın 97b/6

u. mayakını 83b/2

u. öti 49a/4, 79a/5, 107b/11, 112a/6

u. ötini 22a/3, 25b/7, 28b/9, 38b/4, 61b/6, 104b/5

u. ötni 107b/10

u. tézegini 11a/6, 35b/2

u. tézegini suyunı 58a/1

u. tuvaķını 34b/4

u. tuyaķını 10a/5

u. yağı 93b/10, 103a/10, 108b/1, 119a/11

u. yağıda 69a/5

u.+nı ötini 92b/4

sarığ u.+nı ötini 105a/4

uyķu Uyku.

u. 3a/5

u.+dın 40a/3

u.+nı 16b/3

uyķuķı Uykucu.

u. 13a/1

uyķula- Uykulamak.

tola u.-maķ 4b/11

uyķusız Uykusuz.

u. 80a/7

uyķusuzluķ Uykusuz olma hali.

u.+ğa 131b/10

uzak Uzak.

u. bolsa 107b/2

uzat- Uzatmak.

u.-ıp 10a/2

uzun Uzun.

u. 50a/6, 99b/4

u. bolğay 11b/4

u. bolur 12a/11, 123b/10, 141a/1

u. ķurut 92b/6

Ü

ü Far. Ve bağlacı.

ü. 130a/4

üç Üç.

ü. 1b/6, 1b/7, 1b/9, 5a/6, 5a/10, 5b/10,
12b/2, 12b/3, 12b/4, 13a/10, 14a/8,
15a/10, 16a/3, 16a/4, 17a/4, 19a/11,
19b/1, 25b/3, 27a/6, 27b/6, 29a/9,
29b/4, 29b/5, 29b/10, 30a/8, 32b/11,
33b/7, 33b/8, 34a/1, 34a/2, 36a/10,
37a/4, 39a/4, 39b/4, 39b/5, 39b/6,
39b/7, 41a/6, 41a/7, 41a/9, 42b/10,
43a/11, 43b/9, 44b/11, 45a/10, 45b/4,
45b/9, 46b/5, 46b/9, 48a/6, 48b/3,
49b/2, 50a/9, 50a/10, 50a/11, 55b/1,
58a/5, 58b/5, 59b/1, 64a/7, 64b/5,
65b/10, 66a/8, 68a/2, 68a/3, 73a/1,
74b/5, 74b/7, 74b/8, 74b/9, 75a/7,
76a/4, 76b/7, 77b/3, 79a/1, 81a/10,
84b/4, 85b/4, 88a/8, 89b/2, 91a/4,
92b/7, 94a/11, 95a/2, 95a/6, 95b/9,
95b/10, 96a/10, 97a/1, 97a/3, 97a/8,
97b/9, 99a/2, 99a/7, 99b/2, 100a/5,
100b/1, 101a/4, 102b/1, 102b/3,
102b/4, 102b/5, 103a/1, 104a/4,
108b/6, 111a/9, 111b/8, 113a/8,
113b/7, 116a/4, 116a/5, 116b/8,
120a/2, 120b/1, 121a/9, 121a/11,
121b/5, 121b/8, 122b/5, 123a/6,
123a/7, 124b/3, 126a/2, 126b/2,
141b/11
ü.+ide 110a/3
ü.+ini 5b/5
üç miş beş yüz Üç bin beş yüz.
ü. 137a/3

üç yüz Üç yüz.

ü. 63b/1

üçün İçin edatı.

ü. 21b/4, 27a/1, 28a/11, 52b/7, 53a/2,
53a/6, 75a/6, 118b/4, 123b/4,
124b/11, 132a/10, 138a/11, 140b/5,
140b/7, 141b/6

üçünçü Üçüncü.

ü. 3a/4, 7a/6, 7b/1, 7b/6, 97b/3, 140a/5

ügre 1. Çorba; hububattan yapılan çorba;
tutmaca benzer ve ondan daha sulu
şehriye çorbası.

ü. 54b/3

2. Çorbalık makarna; şehriye.

ü. 53b/8, 116b/3

ü. étip 90b/4

ümîd Far. Ümit; olması beklenen veya
olacağı düşünülen şey.

ü.-i şihhatlik turur 28a/8, 36b/8

ü.-i şifalık turur 8b/7

ü. 79b/9

ün Ses.

ü. kılip 9b/2

ün-ön- Çıkmak (tüy, kıl, saç vb.).

tük ü.-gey 35a/4

tük ü.-meğay 115a/11

tük ü.-mes 33a/3

tük ü.-ür 61b/7

ürçe [?] Hünnap; çiğde ve bu bitkinin
meyvesi (*Ziziphus jujuba*).
(→ 'unnāb)

ü. 134b/2
ürsan [?] Siyah armut.
ü. uruğını 117b/11
üst Üst.
ü.+ide 9a/9
ü.+idin 37b/6, 37b/8
üstüh[˘]ān Far.<Skr. Kemik.
ü. 39b/1, 40a/2
uffe ü.+ı 30b/4
ü.+ıda 58b/5
ü.+ıdağı 16b/6
ü.+ını 117b/11
ağ kuçkaçını ü.+ını 15a/8
ü.+nı 107a/9
balığ ü.+nı 57b/9
derd-i ü.+nı 102a/8
bend ü.+larıda 96b/4
ü.+larını 39b/10
üstün Yukarı.
ü. 10a/2
üz- Ayırmak, koparmak.
ü.-gende 62a/3
üze Üst.
ü.+side 8b/2, 57b/1, 107a/5
ü.+sidin 116a/5
ü.+sige 8b/9, 98b/5, 102b/8, 108b/7,
119b/9, 119b/10
üzüm Üzüm (*Vitis vinifera*).
ü. 63a/3
kuğuğ ü. 17a/6, 23a/7, 47b/5, 64b/1,
81b/7, 133a/5

ü. talı 91a/10
kuğuğ ü. uruğını 29b/7, 125b/9
ü.+ni 13a/8
böri ü.+ni 131b/2
kuğuğ ü.+ni uruğını 51a/11
kuğuğ ü.+niğ dānesini 63a/10
kuğuğ ü. turur 52a/5

V

va'llāhu a'lem [Ar. taml.] “Allah bilir.” anlamına gelen söz.
v. 3a/7, 10a/5, 18b/8, 114b/3, 122b/6,
123a/4, 125b/6
va'llāhu a'lem bi's-şavāb [Ar. taml.]
“Allah en doğrusunu bilir.” anlamına
gelen söz.
v. 2b/8, 47a/6, 110b/6, 126b/3, 137a/2
vağt Ar. Vakit, zaman.
v.+de 82a/3
v.+ide 55b/1, 95b/11, 104b/3, 106b/6,
107b/1, 108a/8, 109a/3, 109b/2,
112a/10, 112b/4
vağ Çakal eriği; dağ eriği; yaban eriği
(*Prunus spinosa*).
v. uruğını 111b/8
varağ Ar. Yaprak; ağaç ve ot yaprağı. krş.
vurük
v.-1 encir-i siyāh 11a/8
v.-1 engür 11a/8
v.-1 sezāb 82b/7
v.-1 türt 11a/8
v.-1 zernih 30a/6

vasalġu Kuru dut.

v. 120a/14

vaşf Ar. Özelliġ.

v.+ını 140b/10

vaşı Ar. Cinsel ilişkide bulunma.

v. kılalmaġay 106b/8

ve Ar. Ve baġlacı.

v. 2a/1, 2b/4, 2b/5, 2b/7, 2b/10, 3a/7, 3a/9, 3a/10, 4b/7, 4b/8, 8b/1, 9a/6, 11a/6, 11a/11, 11b/1, 13a/11, 13b/1, 13b/2, 14a/3, 14b/5, 16b/4, 16b/10, 17a/2, 18a/4, 18a/9, 18b/4, 18b/5, 19b/9, 20a/7, 21b/3, 22a/10, 22b/8, 22b/10, 24a/3, 24a/4, 24a/7, 24a/8, 24b/1, 24b/11, 25a/2, 25a/4, 25b/5, 27a/5, 28a/1, 28b/1, 28b/6, 30a/8, 33a/4, 33a/5, 33a/7, 33b/4, 36b/7, 37a/7, 37a/10, 38a/9, 38b/1, 38b/4, 39a/3, 39b/1, 39b/10, 40a/2, 43a/5, 44a/1, 44a/3, 44a/4, 44a/5, 44b/3, 44b/4, 44b/6, 45b/1, 45b/6, 45b/9, 46a/2, 46a/3, 46a/10, 46b/9, 47a/9, 47b/11, 48a/8, 48b/1, 48b/3, 49a/7, 49a/8, 49a/9, 49a/10, 49b/11, 52b/6, 53a/7, 53a/10, 53b/1, 53b/2, 53b/7, 54a/5, 54a/6, 54a/7, 54b/9, 56a/5, 56a/6, 56b/3, 56b/4, 57a/11, 57b/3, 57b/4, 57b/7, 60b/11, 62b/3, 62b/7, 62b/8, 62b/9, 63b/3, 63b/4, 64b/2, 65a/6, 65a/7, 65a/8, 65a/9, 65a/10, 65a/11, 65b/1, 65b/9, 65b/10, 65b/11,

66a/1, 66a/2, 66a/3, 66a/4, 66a/5, 66a/6, 66a/7, 66a/9, 66a/10, 66a/11, 67a/11, 67b/9, 68a/5, 68a/10, 69b/9, 71a/4, 71a/6, 71b/3, 74a/2, 74b/3, 74b/9, 75a/4, 75a/7, 75b/8, 78a/3, 78a/7, 79a/8, 79b/8, 80a/1, 80a/8, 80a/10, 80b/1, 80b/2, 80b/4, 80b/5, 81a/1, 81a/4, 81a/9, 82a/8, 82b/8, 82b/9, 83a/6, 83b/3, 86a/1, 86a/2, 86a/10, 87a/2, 87a/6, 87b/1, 88a/3, 88a/4, 88a/8, 88b/3, 88b/7, 88b/8, 88b/11, 89a/3, 89b/1, 89b/3, 89b/6, 89b/10, 90a/8, 90b/7, 91a/8, 91a/9, 91b/1, 92b/9, 92b/11, 93a/1, 93b/5, 93b/7, 94a/6, 94a/7, 94b/6, 94b/9, 95a/5, 95a/8, 95b/10, 96a/2, 96a/5, 96a/6, 96a/7, 96a/8, 97a/5, 97a/7, 98a/1, 98a/3, 98a/4, 98a/8, 98a/9, 98a/10, 99a/8, 99b/2, 99b/3, 99b/4, 99b/5, 99b/6, 101a/5, 101a/6, 101a/10, 101b/10, 102a/7, 102a/8, 102a/9, 102a/10, 102a/11, 103b/2, 103b/9, 105a/5, 105b/1, 106b/8, 107b/10, 109a/10, 109a/11, 109b/6, 110b/11, 111b/1, 112a/5, 113a/4, 115a/2, 115b/5, 117b/9, 119a/3, 119a/11, 119b/2, 119b/3, 121a/2, 121a/6, 121a/8, 121b/5, 122a/1, 122a/4, 122b/8, 122b/10, 123a/2, 124a/1, 124b/3, 124b/6, 124b/7, 124b/11, 127b/3, 129a/4, 129a/6,

129a/9, 131b/4, 131b/11, 132a/5,
132b/4, 132b/7, 133a/1, 133a/6,
133b/1, 133b/9, 133b/10, 133b/11,
134a/2, 134b/6, 134b/8, 134b/10,
135a/2, 135b/5, 135b/6, 135b/10,
135b/11, 136a/3, 136a/11, 137a/11,
137b/5, 138b/4, 138b/6, 138b/9,
139b/2, 139b/3, 139b/11, 140a/4,
140a/6, 140a/9, 140b/1, 140b/2,
140b/8, 141a/9, 141b/6, 141b/7,
141b/10

vech Ar. Tarz, biçim, yol.
v. 3b/7, 108b/6

vehm-nāk Ar.+Far. Kuruntulu.
v. 139b/11

velī Far. Ama, fakat.
v. 142a/8

velīkīn Ar.+Far. Ama, fakat.
v. 22a/11, 141a/7

verem Ar. Şiş, şişlik; tümör; apse, iltihap.
‘ilāc-ı v.-i pistān 78b/9
kuruksak v. bolsa 19a/9
v.+ge 21b/7
v.+i 40b/2
v.+īdür 18b/9

veremü’ş-şefe [Ar.+Ar.’dan oluşan Ar.
taml.] Dudak şişliği, dudak şişkinliği.
v. 90a/6

vey Far. Onun.
v. 130b/1

mizāc-ı v. 129a/1, 130a/1, 131a/3,
131a/5

reng-i v. 129b/11

veyā Ar.+Far. Ya da bağlacı.

v. 8a/6, 8a/11, 24b/2, 51a/4, 61a/1,
118a/3, 119a/5, 121b/3

vezn Ar. Ölçü; ağırlık.

v. 64a/1, 99a/2, 105b/9
v.+de 128a/4, 131b/4

vilāyet Ar. Ülke, memleket.

v.+idin érdiler 137a/7
v.+lerini 137a/5

vorūḳ bk. **varaḳ**

v.-ı gül-i surḥ 38b/9

Y

yā Ar. Ya, veya bağlacı.

y. 2a/4, 8a/8, 8a/9, 8b/2, 8b/3, 13b/6,
14a/3, 14a/4, 14a/5, 14a/6, 15a/10,
15b/2, 15b/4, 15b/10, 16a/2, 17a/4,
17a/5, 17b/5, 17b/10, 18a/3, 21b/2,
22b/3, 22b/4, 24b/7, 25a/9, 26a/11,
27a/4, 28a/6, 28a/7, 28a/8, 29a/6,
30b/11, 34a/8, 36b/3, 36b/6, 36b/7,
37a/1, 46a/9, 50a/2, 50a/5, 52b/9,
52b/10, 53a/4, 55b/4, 61b/10, 62a/11,
63b/8, 64b/1, 66b/5, 67b/5, 69a/10,
69b/1, 70b/4, 73a/11, 74b/4, 78a/6,
79b/11, 83a/2, 83a/10, 83a/11, 86b/6,
90b/3, 91a/2, 91a/9, 91a/11, 92b/7,
95a/2, 95a/3, 95b/4, 96a/7, 97a/4,
97a/8, 100b/1, 103a/10, 103a/11,

103b/3, 105b/9, 108b/1, 111a/7,
111a/8, 111a/11, 111b/5, 112a/9,
113b/11, 114b/11, 115a/8, 115b/7,
116b/2, 117b/11, 118a/2, 119a/2,
119a/7, 119b/4, 120a/2, 121b/6,
122b/7, 122b/11, 123a/3, 125a/7,
137b/6

yād Far. Anma, hatırlama.
y. kılğaysızler 141a/5

yaf- (<yap-) Koymak.
alıp y.-ğıl 84b/4

yafçan (<yapçan) Dikenli bir bitki. (→
kañturyün)
y. 127a/7

yafrağ (<yapraq) Yaprak; ağaç yaprağı.
kara söğüt y.+1 27b/3, 120b/10
söğüt y.+1 37a/10
Andičān dırahtnı y.+1 turur 82b/7
keşmır y.+1 turur 127b/7
çigde y.+ını 112b/10

yafurmağ bk. **yafurmağ**
tatlığ enārını y.+ını pōstını 86a/6

yafurmağ (<yapurmağ) Yaprak; ağaç
yaprağı. krş. **yafurmağ**
keşmır y.+ını 29a/8

yağ Yağ.
y. 11b/9, 12a/3, 34b/10, 52b/1, 52b/5,
78b/1, 96a/4, 97a/2, 100b/8, 141b/8
müydın y. étken 15b/8
sarığ y. 12b/7, 16a/1, 33a/7, 75b/4,
78a/6, 125a/5

tāze y. 34a/11
y.+da 15b/2, 118a/1
yumşak y.+da 62a/5
y.+dın 11b/11
y.+1 11a/6, 52a/8, 136b/4
bādām y.+1 24a/3, 39a/2, 59b/2,
63b/11, 103b/3
benefşe y.+1 38a/6, 111a/7
çigit y.+1 67b/3
dünbe y.+1 28b/3
gül y.+1 11b/8, 14b/5, 14b/8, 15a/6,
30a/8, 49b/9, 57a/8, 72a/11, 78b/10,
79a/5, 79a/7, 80a/5, 97b/10
inek y.+1 103a/5
kala y.+1 83b/1
küncid y.+1 35b/10, 38b/3, 60a/7,
64a/9, 89b/5, 89b/8, 103a/10, 108b/1,
112a/1
küncid y.+1 11b/4
meske y.+1 24a/3, 124b/4
örükçisini y.+1 124b/9
sendürüs y.+1 119a/6
uy y.+1 93b/10, 103a/10, 108b/1,
119a/11
yāsemen y.+1 113a/5, 113a/8
zağun y.+1 64a/10, 112a/1
zeyt y.+1 11b/3, 35b/9
zeytün y.+1 35b/9, 58a/4
uy y.+ıda 69a/5
dünbe y.+ıdın 83a/1
yağak y.+ıdın 125a/4

y.+ını 61a/7, 125a/7
armüd y.+ını 38b/1
belâdur y.+ını 18b/10
fâhtekni y.+ını 106b/1
gül y.+ını 61b/4, 78b/11
küncid y.+ını 69b/10, 125b/1
saçқан y.+ını 59b/8
sarığ gül y.+ını 59a/8
tavuşқан y.+ını 106a/11
cevz-i Hindî y.+ını 103a/9
sarığ y.+ını 85a/7
yağla- Yağlamak, yağ sürmek.
y.-p 62a/5
yağlağı (<yağlığı/yağlak) Tava.
y.+da 123b/4
yağlığ Yağlı.
y. 2b/5
yağşı İyi.
y. 19a/5, 48a/5, 64b/3
‘alāmāt-ı y. 9a/3
y. bolğay 42b/7, 126b/3
y. bolur 2b/1, 33b/1, 33b/2, 121a/3
y.+ermes 9b/7
y.+érmes 9b/5, 9b/10
yağşıraq Daha iyi.
y. 7a/9, 49a/11
yāhte bk. **pahte**
ruğan-ı gül-i y. 111a/6
yağ- Sürmek. krş. **bağ-** [III]
y.-ıp 118a/10
y.-mağ kerek 33b/7, 59a/6, 124b/6

y.-sa 23b/10, 28a/2, 33a/6, 37a/7,
85a/1, 85a/2, 117b/9
yağı Bazı hastalıkları tedavi etmek
amacıyla bir bez üzerine yayılıp deri
üzerine uygulanan, beden ısıısıyla
vücuda yapışan eczalı parça.
y. kılamak kerek 2a/4
yağın Yakın.
y. 78a/2, 125b/8
yağınlıq Duygusal bağ; cinsel ilişkide
bulunma.
y. kılalmağay 106a/4, 106a/10
y. kılsa 77b/10, 113b/9, 140a/8
yāl Far. Yele.
ağıyrını y.+ını 113a/7
yalba Düz.
y. bolup 6b/3, 7a/1
yalğur bk. **yamğur**
y. suyu 11a/9
yalğuz (<yalpuz) Kekik türünden güzel
kokulu bir bitki; yarpuz (*Origanum
vulgare/Mentha plegium*). (→şa‘ter)
y. 135b/9
yaman Kötü.
y. 134a/2
rū-yı y. bolur 45b/11
y.+dur 10a/1, 10a/3
y.+ı 122b/7
y.-ı be-ğāyet turur 132a/7
yamğur (<yağmur) Yağmur. krş. **yalğur**
y. suyıda 118b/5

yan- Yok olmak.

y.-ar 40b/2

yan 1. Taraf, yön.

y. 89b/10

y.+ı 77b/11

y.+ığa 89a/12

y.+ını 75b/6

2. Böğür.

y. ağrımak 4a/7

y.+ı āvāz kıılır 46a/4

y.+ığa 59a/5

y.+ıda 110a/4, 110b/2

yana 1. Yine; sonra.

y. 10a/2, 11a/6, 21a/7, 24a/4, 24a/7,
29a/4, 29a/5, 36b/5, 37a/10, 38a/11,
38b/1, 38b/4, 42a/6, 43b/6, 44b/9,
47a/2, 47a/3, 47b/1, 48a/6, 55a/11,
56a/11, 56b/7, 61b/1, 63a/5, 64b/5,
77b/3, 79b/8, 81a/4, 81b/3, 83a/3,
83b/3, 84b/3, 87a/2, 88a/4, 89b/8,
91a/3, 92a/8, 106b/8, 109b/7, 109b/9,
114a/3, 115a/11, 116b/10, 117b/9,
117b/11, 121b/7, 121b/11, 123a/11,
123b/3, 137a/6, 137a/8, 138b/7,
140a/6

2. Bir başka.

y. 53b/11, 75b/8, 84a/6

yağak Ceviz (*Juglans regia*).

y. 125a/4

yandur- Yok etmek; yok ettirmek.

y.-ur 53b/2

yağak Ceviz.

y. 113b/7

ya'nī Ar. Yani; başka bir ifadeyle; şu demek.

y. 3a/5, 7b/5, 12b/1, 12b/9, 14a/1,
14b/2, 14b/4, 15a/1, 15b/9, 20b/3,
22a/7, 25b/1, 26b/4, 27a/3, 28b/2,
47a/7, 50a/4, 50b/2, 51a/1, 51b/4,
51b/6, 52a/9, 53a/10, 53b/10, 54b/4,
55a/5, 55b/3, 56a/6, 56b/4, 57a/7,
57a/10, 61b/8, 66b/10, 74a/10,
74b/10, 78b/2, 78b/11, 79a/9, 81b/1,
81b/4, 81b/5, 82a/1, 82b/1, 82b/2,
82b/7, 83a/6, 83b/9, 86b/10, 87a/8,
87b/1, 88a/3, 89b/9, 90a/7, 91b/1,
92a/9, 93a/8, 99a/9, 99a/11, 111a/9,
113a/5, 115a/3, 124a/8, 127a/1,
127a/6, 127b/6, 127b/7, 131a/10,
131a/11, 131b/1, 131b/3, 134a/3,
134a/11, 134b/1, 134b/4, 135a/1,
135a/5

yar- Yarmak, ayırmak; küçük parçalara ayırmak, ufalamak.

y.-ıp 29a/3, 29a/4, 117b/8

yaraşa Göre, uygun.

y. 137b/11, 139a/2

yarı- (<yarı-) Aydınlanmak; görmeye başlamak.

közi y.-ğanda 78a/4

yarıl- Yarılmak.

ayağı y.-ğan bolsa 119a/5

ucı y.-mağ 4a/4

lebni y.-mağı 61b/8

yarım Yarım.

y. 1b/1, 1b/2, 1b/3, 1b/6, 1b/8, 11a/3, 12b/2, 18b/5, 19b/3, 20a/7, 20a/10, 21a/3, 21a/8, 21a/11, 25b/11, 26a/9, 28b/7, 30a/7, 32a/4, 34a/3, 38a/4, 38b/7, 38b/8, 40b/5, 40b/8, 41a/1, 41a/2, 41a/6, 41a/9, 41b/10, 43a/11, 43b/1, 44a/9, 44a/11, 46b/10, 47b/7, 48b/9, 48b/10, 50b/4, 50b/5, 55a/5, 64b/9, 66a/8, 66b/4, 67a/2, 67a/8, 69b/6, 72b/4, 74b/9, 75a/2, 75a/11, 76b/5, 81b/7, 85b/4, 86a/2, 86b/4, 87b/7, 88a/9, 88a/11, 88b/1, 88b/2, 88b/8, 88b/9, 89a/1, 89a/5, 89b/13, 92b/1, 93a/2, 93b/8, 94a/7, 95b/10, 96b/3, 97a/9, 99a/11, 100b/5, 103b/9, 108a/3, 108b/4, 109b/1, 111b/10, 114b/6, 115b/9, 115b/10, 116a/8, 116b/4, 116b/11, 119b/3, 119b/13, 120a/3, 124a/10, 124a/11, 124b/10, 125b/10, 125b/11, 126a/1, 131b/4
y.+ı 17b/2, 18b/6, 19b/4, 34a/4, 47a/3, 56a/9, 56b/6, 64a/8, 80a/4, 89b/7, 89b/8, 92a/7, 92b/2, 93b/9, 123a/10, 123b/2

başnıñ y.+ı ağırganı 10b/9

yüziniñ y.+ı ağıрмаğ 4a/2

y.+ını 109b/8

yarlıka- Buyurmak; göndermek.

selam y.-dı 113b/11

yarma Gelişigüzel kırılmış arpa, buğday vb.; dövme.

arfa y.+sı 18a/10

yarmağ (<parmağ) Parmak.

y.+larını 107a/4

yasa- Yapmak.

y.-mak 141a/3

y.-p 45a/9

y.-pdurlar 140b/5

yāsemen Far. Yasemin (*Jasminum officinale*).

y. yağı 113a/5, 113a/8

yasımuğ bk. **yasmuğ**

y.+nı 37a/8, 73b/7

yasmuğ Mercimek (*Lens culinaris*). krş.

yasımuğ (→‘ades)

y. 26a/8, 50b/11, 126b/5

y. unı 30b/2

kızıl y. unı 115b/2

y.+nı 31a/4, 74a/2

yastuğ Yastık.

y. 107a/3

yaş 1. Yaş; doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman.

y.+dın 139b/9

2. Gözyaşı.

y. aqargan bolsa 86a/7

y. barurı 85b/2

y. barurnı 33b/7

közdin y. aqmağ 4b/9

közidin y. barur bolsa 85b/8
közidin y. barur bolsa 33b/2, 85a/1
3. Genç.
y. 10b/6
yaşar Yaşında.
y. 111b/4
yaşlık Yaşında.
y. 79b/2
yaşur- Gizlemek, saklamak.
y.-sa 9b/6
yat- Yatmak.
y.-arda 21b/10, 36a/7, 39a/4, 62a/4,
64a/2, 103b/4, 115b/4
y.-ıp 30a/9
y.-kandın 57b/2
y.-mağay 105a/3, 112a/8
y.-mağdın 91b/7
y.-sa 9b/7, 28a/5, 62a/6, 75b/6, 107a/6
yatğur- Yatırmak; bekletmek; bir sıvı ya da
başka bir madde ile bir süre
bekletmek. krş. **yatğuz-(2)**, **yatğuz-**
y.-up 24b/9
yatğuz- 1. Yatırmak, yatık duruma getirmek.
y.-up 108b/7
2. bk. **yatğur-**
y.-up 49b/6, 108b/10
yatğuz- bk. **yatğur-**
y.-up 48a/10, 71b/8, 83b/4
yavuk Yakın.
y. 93a/9
y. bolmay 9a/8

y. bolur 9a/8
yazğı buğday Yazlık buğday.
y. kefegi 27b/2, 120b/10
y. kefegini 37a/5
y. unı 32b/2, 33a/7
y.+nı kefegi 80a/2
ye- Yemek. krş. **yete [I]**
y.-di 138b/7
y.-diler 138b/3, 138b/5
y.-dürse 125b/6
y.-geli 2b/3
y.-gen 24b/2, 50b/11
y.-gendin 8a/11, 24a/11, 98b/7, 98b/8,
98b/9, 98b/10
y.-gey 10a/7, 39a/4, 40b/11, 43a/8,
47b/2, 57b/8, 62a/10, 63b/8, 118a/3,
124a/4
ğavt y.-gey 42a/9
y.-megey 120a/5
y.-megil 98b/5
y.-mek 99b/9
y.-mek kerek 17b/5, 21b/2, 22b/5,
23a/8, 23b/1, 25a/11, 26b/8, 32b/11,
42b/11, 51b/8, 53b/8, 54b/1, 55b/2,
57a/1, 62b/5, 63a/1, 63b/7, 66b/6,
74a/9, 78b/4, 84b/7, 86b/7, 89b/3,
94a/10, 94b/10, 95b/11, 96a/3, 98a/6,
99a/3, 99b/2, 99b/11, 100b/11,
102b/10, 111b/9, 114a/9, 114b/9,
115a/6, 115b/11, 116a/4, 118b/4,
118b/11, 120a/1, 124b/2, 124b/10,

125a/4, 139b/4, 140b/4, 141a/11,
141b/1
y.-mek kérek 118b/8
ta'ām y.-mek kerek 62a/7
y.-mesdin 141b/1
y.-mesün 24b/4
y.-p 73a/3, 111b/8
ta'ām y.-p 98b/4
y.-se 5b/7, 16a/9, 23a/2, 24a/4, 25a/1,
25b/8, 28b/7, 34b/3, 35a/1, 35a/5,
35b/5, 48a/2, 59b/5, 60b/1, 61b/5,
68b/10, 69a/2, 69a/4, 69b/10, 70a/10,
71a/2, 73a/10, 73b/2, 73b/3, 75b/5,
78b/1, 81a/10, 81a/11, 81b/2, 81b/3,
82a/7, 83b/1, 83b/4, 96a/9, 98b/6,
99a/8, 99b/7, 100a/7, 100b/2, 101a/4,
101a/9, 102a/5, 102a/10, 103a/1,
103a/3, 109a/6, 113a/1, 113a/2,
114a/2, 114a/4, 114a/10, 117b/8,
118a/2, 118b/1, 119a/1, 119a/2,
123b/7, 123b/11, 124a/7, 132a/4,
133a/4, 136b/11, 140b/7, 141a/6,
141b/5, 141b/9, 142a/1
y.-sem érdi 139a/2
y.-sün 6a/5, 80b/8, 125a/7
y.-ydürler 132a/11
yedā Far. (<bīd) Söğüt (*Salix*).
pōst-ı dıraht-ı y. 46b/7
yedla- Koklamak. krş. **yelda-(1)**
y.-sa 134b/9
yedür- Yedirmek.

y.-dük 125b/4
y.-mek kerek 14a/7, 14b/11
y.-se 82a/5
y.-sün 120b/7
y.-üp 29b/10
yek Far. Tek, bir.
y. 42a/7
yekşenbe Far.+Far. Birinci gün; pazar
günü.
y. 106a/1, 106b/3, 107b/1
yel 1. Yel; ağrı, sızı; hastalık.
y. 8b/8, 61b/3, 84a/5, 99b/2
öl y.+din 12b/7
y.+lerni 80b/1
y.+ni 68a/10, 135a/2, 136a/7
tamām-ı y.+ni 124a/1
savuğ y.+ni 136a/11
y.+ni köydürür 136a/2
2. Hava, gaz.
y. 96a/7
y. tügülgen bolsa 32a/2
y.+din 116b/9
mi'de y.+din ağrısa 23a/9
y.+ni 68a/5, 70a/1, 82a/7
mi'dedeki y.+ni 69b/8
y.+niñ 67b/8
3. Şişlik.
y. 120b/8
katıg y. 53b/1
közni qafargan y.+ini 85b/3

yel-i müdevver [T.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] Yuvarlak şişlik.

y. 18b/10

yelda- 1. bk. **yedla-**

y.-sa 136b/6

2. Yellemek; üfleme.

y.-sa 91b/3

yelim 1. Tutkal.

balığ y.+ini 26b/8, 81a/8

balık y.+ini 17b/8 [Balık yelimi: Balık
tutkalı; balıkların kurutulmuş hava
keselerinden elde edilen bir madde.]

2. Reçine.

örük y.+i 49b/4

yulğun y.+i 30a/7

örük y.+ini 96a/6

yemek Yemek, aş.

y.+din 98b/10

y.+i 97a/7

yeñç- Ezmek.

y.-ip 25b/10, 61b/11, 86a/6

yeñi/yañi/yañı Yeni.

y. 27b/4, 76a/2, 78b/7, 119b/5

yer 1. Toprak.

y. qurutu 50a/7 [Yer qurdu: Toprak
solucanı.] (→**ḥarāḫīn**)

2. Bölge.

y.+de 32a/2, 50a/5, 60b/6

y.+din 84b/11, 116b/9, 125b/8

y.+ge 15a/5, 32b/4, 33a/3, 33a/6,
48a/10, 54b/5, 72a/2, 83b/6, 97b/8,
115a/11, 116b/10, 120b/8

y.+i 15a/2, 84b/11

y.+ide 75a/4

y.+ige 13b/6, 33a/9, 117b/9, 119a/2

y.+ini 15a/11

y.+lerige 117b/3

y.+lerni 110b/8

yerāḫān Ar. (<**yerḫān/yerāḫān**) Sarılık
hastalığı.

y. 80b/10, 121a/1, 121a/8, 121a/10

y.+ğa 53b/2, 136b/10

y.+nı 135b/3

yeryüzi Yeryüzü, dünya, yer küre.

y.+deki 138a/5

yet- 1. Ulaşmak, gelmek.

‘illet y.-kendin 9a/4

dūd y.-key 125a/3

ḥātrığa y.-ti 79b/4

y.-tiler 138b/2

2. Yeterli olmak.

y.-megünçe 108a/5

yetinçi Yedinci.

y. 121a/2, 121b/6, 122b/4

yetmiş Yetmiş.

y. 20a/3, 44b/8, 45b/3, 114a/5, 125b/5

yete [I] bk. **yeti**

y. 1b/8, 1b/11, 15b/5, 17a/5, 17a/10,
17b/3, 21a/10, 29b/6, 39a/8, 41b/1,
43b/8, 48a/7, 48b/4, 48b/11, 49b/2,

74b/11, 77a/5, 84a/8, 84b/2, 93b/8,
108a/2, 116a/3, 118a/4, 120b/2,
122b/3, 123a/8, 125a/4, 125b/6
y.+side 110a/5

yete [III] (<yese) bk. **ye-**
y. 84a/8

yeti Yedi. krş. **yete [I]**
y. 41a/8, 117a/7, 118a/7, 138b/5

yezna Ar. (<yernā) Kına. (→**hınā**)
y. 129a/4

yığ- 1. Toplamak.
y.-ıp 10a/2
2. Uzak tutmak.
y.-masa 98b/11

yığaç 1. Ağaç.
zirik y.+ını 89a/8
2. Odun, tahta, kütük.
y. 32a/9, 89a/8, 95b/5
y. kırtını 32a/8 [Yığaç kırtı: Tahta
kurdu.]
y.+ıdın 91a/10

yıglaŋgu Çok ağlayan.
y. 71a/1

yıglaŋ Ağlama.
y.+ı 71a/1

yıl Yıl, sene.
y. 102a/10, 137a/4, 137b/2, 137b/3,
137b/5
y.+dın 98a/9, 99b/7, 137b/3
y.+ğaça 98a/9
y.+ğaça 20b/11, 99b/7, 113a/1, 113a/2

y.+ı 79b/8
cemī-i y.+lar 138b/3
y.+lar 138b/3

yılan Yılan.
y. 6b/10
y. ve çıyan çafganğa 135b/6
y. çıyan çafsa 83b/5
y. çaksa 58b/10

yıldız Kök, kök sapı. (bitki ve diş vb.).
krş. **yılduz**
kamuş y.+ı 49b/5
keŝgür y.+ı 37a/1
kavun y.+ı 39b/6
kerefîŝ y.+ı 65b/7
kevre y.+ı 31b/6
tiŝniŝ y.+ı ağırsa 17b/10
y.+ını 17a/1, 105b/9
ağ lāleni y.+ını 116a/11
çakandanı y.+ını 31b/3
kamuş y.+ını 69a/10
kāsni y.+ını 117a/1
kavun y.+ını 52b/9
kızıl gülni y.+ını 105b/8
kiyāhni y.+ını 137b/1
sūsen y.+ını 72b/8
zirik y.+ını 86a/4
kerbe y.+ını pōstını 23b/9
kevre y.+ını pōstını 30a/2

yılduz bk. **yıldız**
y.+ı 127b/1
kavun y.+ını 53a/3

çüçük buya y.+ını pōstını 48b/8
yılığ bk. **yılığ**
y. suyu 24a/3
yılığ İlık. krş. **yılığ**
y. su 52b/8, 123b/8
yılığ (<**yılığ**) Başiboş bırakılmış at.
y.+nı 109a/7
yılığ Yıllık.
y. 33a/1, 34b/3, 34b/7, 38b/5, 57b/10
yırağ Uzak.
y. boldı 138b/4
yif (<**yip**) İp.
y.+ğa 107a/9
y.+ni 83a/8
yigirme Yirmi.
y. 19b/9, 41b/6, 41b/7, 47b/7, 49a/3,
52a/9, 58b/7, 63a/5, 77a/4, 90a/1,
90a/5, 93b/9, 125b/9, 125b/10, 139a/2
y.+side 110a/11
yigirme altı Yirmi altı.
y.+sıda 110b/3
yigirme beş Yirmi beş. krş. **yigirme bēş**
y.+ide 110b/2
yigirme bēş bk. **yigirme beş**
y. 117a/6
yigirme bir Yirmi bir.
y. 2a/11
y.+ide 110a/11
yigirme iki Yirmi iki.
y.+side 110b/1
yigirme sekiz Yirmi sekiz.

y.+ide 110b/4
yigirme toğuz Yirmi dokuz.
y.+ıda 110b/5
yigirme tört Yirmi dört.
y.+ide 110b/2
yigirme üç Yirmi üç.
y.+ide 110b/2
yigirme yeti Yirmi yedi.
y.+side 110b/3
yigit Yiğit, delikanlı.
y. 98a/1
yinçke İnce.
y. 6a/11
y. bolur 46a/2
yirik Sert.
y. 3b/9
yiriğ İrin; organizmanın herhangi bir
yerinde iltihaplanma sonunda ölmüş
hücre artıklarından ve bozulmuş
akyuvarlardan oluşan, mikroplu veya
mikropsuz, genellikle sarımtırak
renkte koyuca sıvı.
y. 91b/2
yoğan Büyük, iri.
y. kızıl gūşt basılğan 88a/3
yoğan- İrileşmek.
y.-ıp 21b/8
yoğur- Yoğurmak; (ilaç terkibi meydana
getirmek için gerekli maddeleri)
birbirine katıp karıştırmak.

y.-up 10b/7, 14a/4, 25a/10, 32a/9,
37a/3, 37a/6, 38b/3, 47b/10, 51b/7,
74a/8, 113b/7, 117b/5, 141a/10

yok 1. Yok, mevcut olmama.
y.+érdi 79b/9
y.+tur 2b/10, 7a/9
y.+dur 7a/5, 66b/9, 138a/10
2. Ortadan kalkma.
y. bolup 9b/8
y. kıılır 39b/9, 64b/8, 118a/9

yol Yol.
y. 46a/3

yolbars Kaplan.
y. 83a/2

yoluq- Rast gelmek, karşılaşmak.
y.-ğay 140a/3

yörge-/yürge- Sarmak. krş. **yözge-**
y.-p 11a/5, 41b/8, 84b/3, 96b/7,
124a/3, 124a/6

yözge- bk. **yörge-**
y.-p 89a/11

yötel 1. Öksürük; öksürüklü.
y. 22b/6, 25a/6, 34b/3 46b/9, 69a/2,
69a/4, 94b/11, 120a/9, 123b/11
y. bolsa 14a/2, 25a/3, 26b/10, 51b/9
köhne y. 32b/8, 33a/1, 84a/7
y. tutsa 51b/2
y.+ge 70a/4, 114b/4, 131b/11,
134a/10
y.+ni 78b/2, 101a/10, 124a/1, 133b/3,
135a/11

2. Öksürüklü.
y. 4b/10
y. kişi 36a/4
köhne y. bolsa 84a/7

yötel- Öksürmek.
y.-ğan 131b/10
y.-gende 50b/2, 92a/9
y.-se 25b/7, 91b/2, 96a/7

yu- Yıkamak.
y.-ğay 30a/10
y.-mağunça 105a/3, 112a/8
y.-mağ kerek 18b/1, 18b/7, 51a/5,
58a/3, 97a/5
y.-p 15b/6, 30b/11, 96a/5, 103a/9,
125a/6
y.-sa 11a/10, 12a/10, 68a/8, 71a/5,
72b/10, 86b/8, 115b/5, 123b/9
y.-sun 103a/11, 103b/5

yul- Yerinden çıkarmak, çekip koparmak.
y.-up 51a/8, 108a/11

yulğun Ilgın; ılgın ağacı ve çiçeği (*Tamarix*).
y. yelimi 30a/7
y.+nı 18a/6

yulğun çiçek Ilgın ağacının çiçeği. (→**gül-i
gez**)
y. 127a/2

yum- Yummak; kapamak; ümidi kesmek.
y.-mağ kerek 123a/4

yumağ sübüt bk. **yumğak sübüt**
y. 57b/7

yumalağ sübüt bk. **yumğak sübüt**

y. 54b/2

y. suyu 58a/6, 122a/3

y. uruğı 38b/8

y.+ni 58b/3, 73b/1, 74a/1, 96a/1,
117b/1

yumalat- Yuvarlatmak; sarmak.

y.-ıp 86b/7

yumgak sübüt Kişniş otu ve bu otun baharat olarak kullanılan kurutulmuş meyvesi veya tohumu (*Coriandrum sativum*).

krş. **yumak sübüt, yumalak sübüt**

y. 31b/8, 119b/8, 136a/10

y. suyu 13b/7, 122a/8

yumşak Yumuşak.

y. 11b/2, 15a/10, 15b/6, 16b/10,
19a/1, 20a/11, 40a/11, 43a/11, 52a/6,
52a/11, 52b/3, 62a/5, 78a/5, 82b/2,
88a/2, 103a/9, 105a/10, 107b/11,
108a/4, 114b/9, 117b/5, 124b/4

yumşat- Yumuşatmak.

y.-ıp 15b/1, 53b/2

y.-ur 80a/1

yumurtğa Yumurta. krş. **yumurtқа**

y.+niñ aқını 38a/8

yumurtқа bk. **yumurtğa**

tavuk y.+sı 15a/3

Yünānī Ar. Yunanlılara ait; Yunanca.

hükemā-ı Y. 26b/11

yut- Yutmak. krş. **tut-** [II]

y.-maқ kerek 13b/4, 82b/5, 83a/9,
87a/7, 88b/9, 94a/8

y.-sa 24a/9

yür- 1. Yürümek; gitmek.

y.-se 46a/4

2. Gezmek, dolaşmak.

y.-üp 32a/2

y.-ür 9a/6

3. Akmak; gitmek.

fişābı y.-se 36b/7

4. Bulanmak.

içi y.-gey 38a/4

içi y.-se 28a/8, 36b/7

yüraq bk. **yürek**

y. salmaқ 39b/11

yürek Kalp. krş. **yüraq**

y. 119b/9

y. kuvvetlik bolsa 10a/4

y. ağrıkı 4b/7, 48b/7

y. ağrıkığa 16b/4

y. salurını 68a/10

y.+de kuvvet қalmağандın 9a/2

y.+ğa 70b/10

y.+i köyüp ađrısа 119b/7

y.+i salsa 48a/11

hüdhüdni y.+ini 141b/4

y.+ke 47a/7, 133b/2, 133b/8, 133b/9,
141b/10

y.+leri 140b/11

yüz [I] Yüz sayısı.

y. 33a/1, 48a/4, 64b/2, 89b/5, 91a/2,
91a/9, 98b/11, 101a/1, 114b/5,
120a/11

yüz [III] Yüz, çehre.

- y. sarıg bolmağ 39b/11
y.+ge 13b/8, 13b/10, 30a/9, 30b/8,
72b/1
y.+i 119b/2, 121a/8
y.+i ağır bolur 56a/3
y.+i ağır bolsa 56b/2
y.+i sarıg bolsa 115b/1
y.+ide 91a/6, 110a/7, 110a/10
y.+ide dağ bolsa 68b/6
y.+ige 68b/8, 70b/7, 72b/7, 97a/4,
115b/4, 119b/1
y.+ini 9b/6, 30a/8, 30a/11, 39b/10,
72b/9
y.+iniğ yarmı ağıрмаğ 4a/2
y.+ni 68a/3, 70b/7
tamām-ı y.+ni 89b/9

yüz élig Yüz elli.

- y. 117a/7

Z-Z-Z-Ž

- zāc** Ar.<Far. Kükürtle demir
bileşimlerinden biri; demir sülfat.
(→**qulqangā**, →**māl-ternā**)
z. 130b/7
za'fer bk. **za'ferān**
z. 58a/10, 118a/5
za'ferān Ar. Safran (*Crocus sativus*). krş.
za'fer, **zara'ferān** (→**sarıg sorna**,
→**kürküm**)

- z. 5b/1, 11a/3, 14a/11, 21a/3, 38b/7,
70a/9, 78b/3, 79a/3, 87a/6, 87a/10,
88a/11, 89a/3, 94a/5, 100a/10, 100b/5,
109a/10, 136a/9
kırfe-i z. 65b/10
z.+nı 69b/7, 100b/9
z. turur 127a/11

zāg-ı bülürī [Far.+Ar.'dan oluşan Far.
taml.] (<**zāg-ı billürī**) Şap;
alüminyum ve potasyum sülfatından
veya amonyum alüminyum
sülfatından oluşan, sıcak suda eriyen,
tadı buruk, antiseptik bir madde.
(→**açıg taş**)
z. 16b/9, 116a/6

zağir bk. **zağir**

- z. 115a/10, 124b/3

zağir Far. Keten tohumu. krş. **zağir**
(→**bezzü'l-ketān**)

- z. 29b/10, 40a/10, 48b/2, 83a/11,
126a/1, 127b/3
tohm-ı z. 128a/10
z. şiresi 21b/5
z.+est 129b/7
z.+ni 47b/8, 53a/9, 68a/11, 69a/5,
79a/2, 79a/6
z.+niğ suyıda 26a/3

zāgün bk. **zārgün**

- z. yağı 64a/10, 112a/1

zahab Ar. (<**zeheb**) Altın; tıbbi bir terkip.
şifat-ı habb-ı z.-i şihhat 87a/5

zāhid Ar. Dindar, sofu.
z. 105b/11

zāhir Ar. Ortaya çıkma, görünme.
z. bolur 74b/3, 91b/3, 121a/2

zaḥm Far. Yara; kesik; darbe.
z.-ı cerāḥatke 34b/10
z. bolsa 16a/2
z.+da 34b/11
z.+lerge 16a/5

zaḥmet Ar. Hastalık.
z. 28a/9
z.+i 26b/8
sil z.+i 81a/8
teb z.+i bolsa 58b/2
bād-ı bevāṣīr z.+i bolsa 124b/3
zīḳ-ı nefes z.+iḡa 29b/3

zaʿf Ar. Zayıflık; halsizlik; ağrı. krş. **zaʿif** [II], **zaḡifet**
z. 9b/8
z.+dın 95a/9
z.+nıḡ 8a/5

zaʿif [I] Ar. Zayıf; zayıflık.
z. 138b/6
ʿilāc-ı z.-i miʿde 21b/9
miʿdesi z. bolsa 59b/4
miʿdesi z. bolup 21b/10
z. bolur 121b/3
dimāḡnı z. kıılır 140a/9
z. turur 46a/5

zaʿif [III] bk. **zaʿf**
yelniḡ z.+idin 67b/8

zaʿif [III] bk. **zaʿife**
z.+ni 59b/11

zaʿife Ar. Kadın. krş. **zaʿif** [III]
z. 18a/6, 28b/11, 29a/2, 33a/6, 35a/7,
35b/2, 49a/6, 70b/6, 72b/6, 73a/9,
77b/9, 78a/2, 78b/8, 86b/8, 104a/5,
104a/11, 104b/3, 104b/9, 105a/9,
105b/10, 105b/11, 106a/6, 106a/8,
106b/2, 106b/7, 106b/11, 107a/2,
107a/4, 107a/5, 109b/5, 111b/6,
113a/1, 114a/10, 125a/5
z. süti 38a/11, 126a/8
z.+ḡa 80b/10
z.+ni 34b/4, 49a/1, 78a/4, 78b/4,
103b/6, 108b/6, 109b/4, 110a/1,
110b/9, 112b/10, 113b/8, 114a/3,
115a/11
z.+ni süti 85b/1, 86a/7
z.+niḡ 67b/8, 71b/6, 72b/3, 110b/11

zaʿiflik Ar.+T. Zayıflık.
miʿde z.+ıdın bolsa 22b/2

zaʿfüʿl-kilye [Ar.+Ar.ʿdan oluşan Ar. taml.]
Böbrek ağrısı.
z. 93b/11

zaḡifet bk. **zaʿf**
z.+ke 47a/8

zam Ar. (<**zamm**) Birleştirme; bir araya getirme; katma, ilave etme.
z. kıılıp 14b/6, 55a/1, 58a/4, 59a/10,
63b/11, 78b/11, 81a/3, 85a/11, 89b/3,
94b/10, 96b/5, 102b/9, 123b/11

zamān Ar. Vakit.
z. 77b/10, 137b/6, 138a/2, 138b/4,
138b/10
z.+dın 120a/10

zamān zamān Ar. Ara sıra.
z. 15a/3, 72a/4

zara'ferān bk. **za'ferān**
z. 88b/11

zarar Ar. Zarar; kötü sonuç.
z. kéltürür 139b/8
z. kıılır 134a/11, 134a/2, 134b/10,
140a/4, 140a/7

zararlık Ar.+T. Zararlı, zarar olma
durumu.
z. 98b/8

zārgūn Far. (<**zergunc**) Yaprakları su
teresine benzeyen, kötü kokulu,
Çin'den getirilen bir bitkinin adı; Çin
hulbesi. krş. **zāgūn** (→**cırcır**)
z. 127b/1

zātü'l-cenb [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
Zatülcenp; akciğer zarında sıvı
birikmesi; akciğer zarı iltihabı,
satlıcan.
z. 16b/4, 92a/1, 93b/1, 93b/2, 93b/4
z. 74b/1, 75a/1
z.+ge 91a/10

zātü'r-riye [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
(<**zātü'r-ri'e**) Akciğer dokusunun
iltihaplanması; tehlikeli bir akciğer
iltihabı.

z. 16b/4, 91b/6, 93b/2, 93b/4

zātü'ş-şadr bk. **zātü'ş-şadr**
z. 93a/8

zātü'ş-şadr [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.]
Göğsün bir bölgesinde böğre yakın
oluşan bir şişlik. krş. **zātü'ş-şadr**,
zātü'ş-şudūr
z.+ge 93b/4

zātü'ş-şudūr bk. **zātü'ş-şadr**
z.+da 93b/2

zāyil Ar. (<**zā'il**) Ortadan kalkma.
z. boldı 21a/2
z. bolmasa 121b/1
z. kıılıp 16b/7
z. kıılır 98a/10, 136a/8, 137a/1

zebān Far. Dil; tat alma organı.
z.-ı güncişk 139b/3
'ilāc-ı derd-i z. 126a/11

zebūde Far. Pırasa; yabancı ıspanak
(*Allium ampeloprasum*). krş. **zerbūze**
z.+ni 74a/7
tağ z.+si 127b/6

zehr Far. Zehir.
z. 59b/8, 134a/8
z. bergen 134a/7
z. bergen bolsa 59b/6, 83a/10
z.+i 59a/1
cümle-i z.+lerdin turur 139a/3

zeker bk. **zeker**
z.+idin 65a/8

zeker Ar. Erkeklik organı. krş. **zeker**

z.+i 100b/3, 105b/6
z.+i köymek 4a/6
z.+iğa 66a/11
z.+ige 103a/10, 103b/4, 104a/1,
104a/11, 104b/3, 104b/10, 105a/2,
105a/5, 105a/7, 105a/11, 105b/2,
105b/10, 106a/5, 106a/7, 106b/2,
112a/6
z.+ini 103a/6, 105a/8, 105b/7, 140b/9,
141b/2
güşäleni z.+ini 99a/6
müşükni z.+ini 106b/9
z.+ni 141a/2
zenc Far. Şap; alüminyum ve potasyum
sülfatından veya amonyum
alüminyum sülfatından oluşan, sıcak
suda eriyen, tadı buruk, antiseptik bir
madde.
z. 17b/11, 18a/3, 33a/10
zemistān Far. Kış mevsimi.
z.+da 25a/6, 137b/1
zen Far. Kadın.
der-beyān-ı şāhten-i āb-ı menī-i z.
109b/3
zenbūr Ar. Eşek arısı.
z. çafsa 40a/6
zencār Ar.<Far. Bakır pası; bakır pası
cinsinden bir maden yahut bakır pası
cinsinden bir göz taşı.(→**zengār**)
z. 128a/2
zencebil bk. **zencebīl**

z. 98a/4, 104a/7
zencebīl Ar. Zencefil (*Zingiber
officinale*). krş. **zencebīl**
z. 1b/2, 5b/5, 13a/11, 23a/4, 24b/11,
32a/4, 35a/11, 39a/3, 41a/2, 55a/9,
63b/2, 64a/1, 66a/3, 91a/3, 91a/8,
99a/1, 100b/5, 102b/1, 103b/8,
105a/11, 109a/2, 114a/6, 117a/7,
118a/6, 127a/8, 136a/7, 140b/2
zencebīl-i Şām [Far.+Ar.'dan oluşan
Far. taml.] Andız otu (*Inula
helenium*). (→**revāsin**)
z.+est 128b/3
zengār Far. Bakır pası; bakır pası cinsinden
bir maden yahut bakır pası cinsinden
bir göz taşı. krş. **zenggār**
z. 88a/7
z. 49a/7, 83a/11, 88a/11, 97a/1,
128a/2
z. suyunu 97b/8
z.+nı 120a/9
zenggār bk. **zengār**
z.+nı 37b/1
zer-varaḳ Far.+Ar. İnce bir tabaka
halinde dövülmüş altın. (→**iḳlimā-yı
zer**)
z. 127a/5
zer-revānd-i girde [Ar.+Far.'dan oluşan
Far. taml.] (<**zerāvend-i gird**)
Yuvarlak yapraklı lohusa otu
(*Aristolochia rotunda*).

z. 115b/1
zerāden-ü müdahrec bk. **zerāvend-ü müdahrec**
z. 13b/1
zerāvend-i şavil [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Uzun yapraklı lohusa otu (*Aristolochia longa*).
z. 54b/8
zerāvend-ü müdahrec [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] (<**zerāvend-i müdahrec**) Yuvarlak yapraklı lohusa otu (*Aristolochia rotunda*). krş.
zerāden-ü müdahrec
z. 63b/3
zerbūze bk. **zebūde**
z. 24a/7
zerçūb Far.+Far. (<**zerd-çūb**) Zerdeçal; Hint safranı; safran kökü (*Curcuma longa*).
z. 86a/2
zerçūbe Far.+Far. (<**zerd-çūbe**) Zerdeçal; Hint safranı; safran kökü (*Curcuma longa*). krş. **zevercūbde**
z. 24b/11, 33a/4, 33a/7, 35b/8, 87a/11, 126b/1
pāre-i zerçūbe 33b/4
urūķ-ı z. 127b/4
z.+ni 119a/3
zerd Far.<Skr. Sarı.
pōst-ı helīle-i z. 86a/3
z.-i lisān-ı aşāfūr 30b/6
zerd-āb Far.+Far. Sarı su.

z.-ı şirest 128b/4 (→**mā'ü'l-cübīn**)
z. 114b/1
zerdālū Far.+Far. Kayısı ağacının küçük meyveli bir türü ve bu ağacın sarı, etli ve tadı acı, çekirdekli meyvesi (*Prunus armeniaca*).
z. 134a/1
zerde Far. Havuç (*Daucus carota*).
toħm-ı z.+st 128a/9
zerdek Far. Havuç (*Daucus carota*). krş.
zerdik
toħm-ı z. 99a/9, 101a/2
z. uruğı 24b/10, 139b/2
zerdik bk. **zerdek**
z. bergini 81a/7
z. uruğı 100b/1, 100b/4
z. uruğını 81a/5, 98a/2, 100b/8, 103a/2
zerneb Ar. Çekirgeayağı otu; porsuk ağacı (*Taxus baccata*).
z. 62b/8
zernic bk. **zernih**
kıızıl z. 87a/10
zernih bk. **zernih**
z. 83a/11, 124b/11, 126b/5
sarığ z.+ni 51a/10
zernih/zirnih Far. Zırnık, arsenik, sıçan otu.
krş. **zernic**, **zernih**
varaķ-ı z. 30a/6

zernih-i 'aḳrebī [Far.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] (<zernih-i 'aḳrebī) Kırmızı zırnık, kırmızı arsenik.
z. 94a/7

zernih-i zerd [Far.+Far.'dan oluşan Far. taml.] Sarı zırnık, sarı arsenik.
z.+ni 13b/7

zerre bk. **zerre**
z. 56b/11, 58a/10, 102b/9, 104a/1, 121a/10, 138b/3

zerre Ar. Parçacık; çok küçük parçacık. krş. **zerre**
z. 14a/11, 23b/1, 32a/9, 52b/11, 57a/1, 60b/8, 62b/11, 70a/8, 81a/9, 83a/4, 85b/5
z.+sini 10a/6, 10a/7, 10a/8

zerre zerre Ar. Küçük küçük
z. 57a/11

zevercübde bk. **zerçübe**
z. 84b/8

zevend Far. (<rāvend) Ravent otu ve bu otun kökü (*Rheum*). (→rīvend)
z. 130b/3

zevk Ar. Haz.
z.-i lezzetdin 105a/9
z. 110b/9

zeyt Ar. Zeytinyağı.
z. 18b/11
z. yağı 11b/3, 35b/9, 58a/4

zeytün Ar. Zeytin (*Olea europaea*).
z. 127b/2, 134a/4

zibt-ı Rümī bk. **zift-i Rümī** (→çilgüze)
z. turur 128a/5

zifda Ar. Kurbağa. (→gük)
z. 131a/6

zıḳḳī Ar. (<istiskā-yı zıḳḳī) Karında gaz ya da havadan kaynaklanan şişkinlik.
z. 45b/9
istiskā-yı z. 46a/6

zımād Ar. İlaç; yakı, lapa.
z. kılip 106a/2, 106a/10, 106b/2, 108a/1, 109a/4, 112a/2, 112a/6, 115b/4, 117b/3
z. kılamak kerek 42b/7, 108b/2, 119b/11, 122a/8
z. kılsa 34b/1, 48a/11, 104a/8, 105a/11, 106a/5, 106a/7, 106b/1, 106b/6, 108a/4, 113a/6, 113a/9, 115a/11, 123b/5, 123b/6, 135b/6, 136b/7, 136b/9
z.+ī ki 30a/8

zibaḳ Ar.<Far. Cıva. (→sīmāb)
z. 128a/2

ziblü'l-ḥımār [Ar.+Ar.'dan oluşan Ar. taml.] (<ziblü'l-ḥımār) Eşek dışkısı, eşek gübresi.
z. 82a/1

zift-i Rümī [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] Fıstık çamı ağacından elde edilen reçine, zamk; köknar (*Ferula ammoniacum*) katranı. krş. **zibt-ı Rümī**

z.+niņ suyu 20b/7
zîķ-ı nefes bk. **zîķ-ı nefes**
‘ilāc-ı be-cihet-i z. 125b/7
zîķ-ı nefes [Ar.+Ar.’dan oluşan Far.
taml.] Nefes darlığı, solunum
güçlüğü, astım. krş. **zîķ-ı nefes**
z. 29b/3
‘ilāc-ı z. 20a/6, 26b/3
zinhār Far. Asla.
z. 32a/10, 46a/7
zīrā ki Far.+Far. Çünkü bu.
z. 78a/10
zīre Far. Kimyon (*Cuminum cyminum*).
krş. **rīze [II]**, **zīze**, **zīre** (→**kemmūnī**)
z.-i perverde 117a/6
z. 68b/9, 91a/2, 116a/3, 136a/9
z.+ni 46a/10, 95a/10, 95a/11
z.+st 128b/4
zīre bk. **zīre**
z. suyu 23b/4
zīre-i Kirmānī [Far.+Far.’dan oluşan
Far. taml.] Frenk kimyonu; İran
kimyonu; meridyen rezene (*Carum
carvi*).
z. 113b/5
zīrīh Kadıntuzluğu; amberbaris; sarıçalı;
karamuk (*Berberis vulgaris*).
(→**zirik**)
z. 127b/10

zirik Far. Kadıntuzluğu; amberbaris;
sarıçalı; karamuk. (*Berberis vulgaris*).
krş. **zirik** (→**zīrīh**)
z. 22b/3, 30b/11, 43b/10, 52a/1,
122a/2, 127b/10, 131a/11
z. suyu 70b/5
z. uruğı 65b/4
z. yığacını 89a/8
z. yıldızını 86a/4
zirik bk. **zirik** (→**zīrişk**)
z. 134b/4
zīrişk Far. Kadıntuzluğu; amberbaris;
sarıçalı; karamuk (*Berberis vulgaris*).
krş. **zīrişk**
z. 128b/5
zīrişk bk. **zīrişk** (→**zirik**)
z. 134b/3
ziyāde Ar. Çok, fazla.
z. 34b/8, 80b/3
z. bolğay 109b/9, 110b/10
z. bolsa 2a/6, 2a/7, 3b/4, 95a/5
z. bolur 54b/6, 100a/8, 103a/2, 105b/3
z. kıılır 10b/4, 25a/3, 65a/7, 65a/9,
69a/8, 69b/11, 70a/2, 98a/8, 99b/5,
101a/6, 101a/9, 102a/9, 132a/10,
134a/8, 136a/2, 136b/11, 140b/9,
141a/6, 141b/5
ziyādelik Ar.+T. Fazlalık.
z.+idin 2b/2, 8a/2, 8a/5
zīze bk. **zīre**
güvāriş-i z. 91a/6

zūf [?] Sınır otu; sinirli ot; bağa yaprağı; kuzudili otu (*Plantago*). (→**berg-i ħarķūla**, →**keşmīr**, →**lisānū'l-ħamel**)
toħm-1 z.+nı 22a/7, 71b/10

zūfā Ar. Zufa otu; çördük otu (*Hyssopus officinalis*).
z. 19b/8, 56a/4, 56b/3
şıfat-ı şerbet-i z. 56a/4, 56b/2
şerbet-i z. 56a/3, 56b/2
şerbet-i z.+nı 19b/7

zūfā-ı Mışrī [Ar.+Ar.'dan oluşan Far. taml.] (<**zūfā-yı Mışrī**) Kuru çördük otu.
z. 25b/10

zufr Ar. Katarakt. (→**nāħūne**)
z. 87a/8

zurunbāt Far. (<**zurunbād**) Zencefil; yabancı zencefil (*Zingiber zerumbet*).
(→**boz boĝa**)
z. 94a/6, 127a/10

zūkām Ar. Nezle, soĝuk algnlıĝı. krş.
hütken, zūkām
`ilāc-ı z. 55b/3
z. bolsa 68a/11
z.+ĝa 114b/4

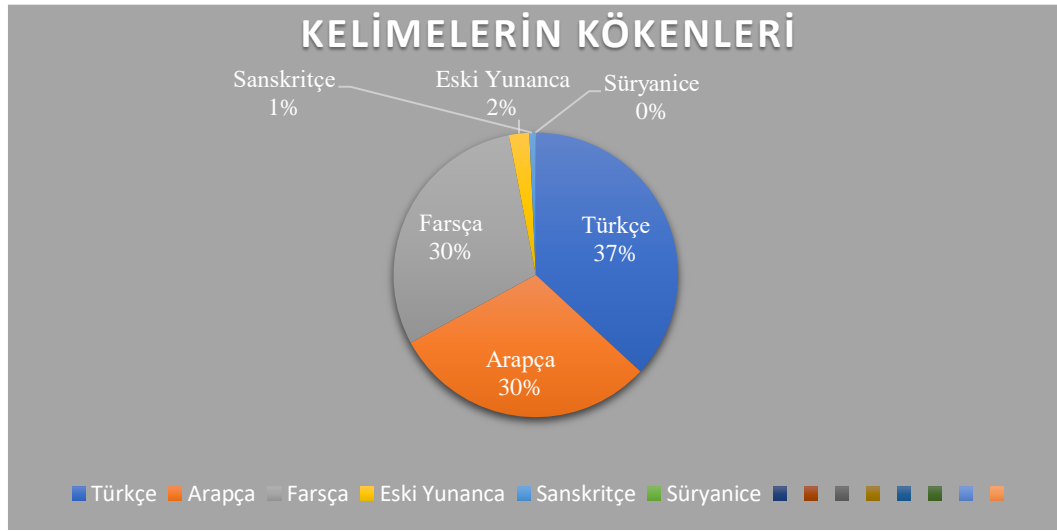
zūkām bk. **zūkām**
faşl-ı z. 114a/11

6. SONUÇ

- Üzerinde çalışma yapılan eser, Çağatay Türkçesinin son dönemlerinde kaleme alınmış bir tıp metnidir. Bu esere içerik ve dil özellikleri açısından benzeyen birkaç eser daha bulunmaktadır ve bu eserlerin ikisinden gerekli yerlerde yararlanılmıştır. Eserlere ana (İsveç nüshası) ve destek nüshaları (Berlin ve İstanbul nüshaları) şeklinde adlandırmalar yapılmıştır fakat bu adlandırma yalnızca muğlaklığın önüne geçilmesi içindir; eserler birbirinin aynısı değildir.
- Eserlerin içerik özelliklerinin belli bölümlerde paralel ilerleyip belli bir bölümden sonra tamamen kopması, paralel yazılan bölümlerinin ana metin olduğu düşünülen bir tıp eserinden kopya edilip bir yerden sonra yazarın hem kendi hem bildiği hekimlerin tecrübelerini sunmasıyla “adaptasyon eserler”; bazı hekimlerin tecrübelerini yer yer sunması aynı zamanda “derleme metinler” olabileceğini düşündürmektedir. Bu ihtimaller dolayısıyla eserlerin hangi kategoride ele alınması gerektiği kesin olarak belirlenememiştir; benzerliği tespit edilen eserlerin çoğunda da bu durum mevcuttur.
- Ana nüsha ve destek nüshaların bazı bölümlerinde yer alan Farsça rubailer dikkati çekmiştir. Bu rubailerin aynısının Farsça kaleme alınan *Kitâb-ı Tıbb-ı Yûsufî*’de de yer aldığı tespit edilmiştir. Eserin orijinali ve *Baburning khas tâbibî Yusuftî tâbabâti* başlığıyla yapılan Özbekçe tercümesi göz önüne alındığında bu eserin diğer eserlere kaynaklık ettiği fakat bu eserden tercüme olmadığı düşünülmektedir. Çünkü hem bölümlerin işlenişi eserler arasında farklılık arz etmektedir hem de eserlerin türü birbirinden farklıdır [*Kitâb-ı Tıbb-ı Yûsufî* klasik tıp kitabı (hastalıkların baştan ayağa sıralanması vb.) özelliğini taşıırken eldeki mevcut eserler risale özelliğini taşımaktadır.].
- Çalışılan eser ve destek nüshaların tıp kültürü Eski Yunan, Fars, Arap, Hint ve Türk kültürünün izlerini taşımaktadır.
- Metin hem Çağatay Türkçesi hem de XIX. yüzyılın sonları ve XX. yüzyılın başlarında Yarkent’te konuşulan Uygur ağzı ve Yeni Uygur Türkçesinin dil özelliklerini yansıtmaktadır.

- Metnin ses ve şekil bilgisi özellikleri (özellikle ses hadiseleri ve ekler vb.) Çağatay Türkçesi, Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızlarıyla karşılaştırmalı şekilde ele alınmıştır.
- Çağatay Türkçesinin karakteristik özellikleri olarak gösterilen hadiseler (/d-, -d/>/-d-, -d />/-y-, -y/ değişmesi, /z/>/-s/ değişmesi, /b-/>/-w-/>/-v-/ değişmesi, /-ğ-/>/-w-/>/-v-/ değişmesi, /p-, -p-, -p/>/f-, -f-, -f/ değişmesi vb.) metinde örnekleriyle tespit edilmiştir. Bunların dışında Çağatay Türkçesinin genel özelliklerden kabul edilen dil özellikleri de metinde rastlanan örnekleriyle incelenmiştir.
- Yeni Uygur Türkçesi ve Uygur ağızları özelliklerini yansıtan fonolojik ve morfolojik hadiseler (incelme hadisesi, /f-, -f/>/p-, -p-/ değişmesi, /b-, -b/>/p-, -p-/ değişmesi, /s-/>/ç-/ değişmesi, kerek kelimesinin şart ekiyle kullanımı, bol- fiilinin şart birleşik çekimindeki kullanımı, /mu/ soru edatının kullanımı, “alta ve yette” sayılarının kullanımı, “yılıtız” kelimesinin ötümlüleşerek “yıldız” şekline dönüşmesi, geniş zaman sıfat-fiil ekinin genellikle /-Ur/, nadiren /-Ar/ olması, /-ArdA/ zarf-fiil ekinin ilk ünlüsünün yuvarlaklaşması vb.) metinde örnekleriyle gösterilmiş ve Yeni Uygur Türkçesi söz varlığı içerisinde belirtilen kelimeler [kurut, yirik, süzek, yumğak, tohm, taħu, meyde, bölek, yötel, kuyka, kezik, yasmuq, miñe, çoñ, iber- ve sançı- (Kaya, 2006: 123; Toker ve Uygun, 2017: 30)] ele alınan metinde oldukça sık kullanılmıştır.
- Çalışmanın “ses değişimleri” bölümünde ağız özellikleri yahut imla özelliği mi olduğu anlaşılmayan bazı değişimlere rastlanmıştır. Bu değişimler, çalışmanın yazım özelliklerinde belirtilen ikinci müstensihin kaleme aldığı bölümlerdeki yazımda görülmüştür (bk. /c-, -c-, -c/>/ç-, -ç-, -ç/ değişmesi, /z/>/-ş/ değişmesi, /s-, -s-, -s/>/ş-, -ş-, -ş/ değişmesi, /s/>/-z/ değişmesi, /-ş-/>/-ç-/ değişmesi, /l-/>/r-/ değişmesi).
- Oğuz Türkçesinin bazı dil özellikleri (söz başı /b-/ sesinin korunması, /-an/ ve /-dük/ sıfat-fiil ekinin kullanılması) de metinde örnekleriyle tespit edilmiştir.
- Metinde en çok karşılaşılan ses hadisesi “/p-, -p-, -p/>/f-, -f-, -f/” değişmesidir.
- Metinde “/-ğay, -gey, -kay, -key/” ekleri hem gelecek zaman hem geniş zaman hem de istek kipi olarak kullanılmıştır.
- “mu” eki metinde soru edatı olarak pekiştirme görevinde kullanılmıştır.

- Metinde ek fiil olarak “tur-” fiiliyle birlikte “bol-” fiili de kullanılmıştır. “ér-/é-” fiiline nadiren yer verilmiştir.
- Metinde kalınlık-incelik uyumu çoğunlukla sağlamdır fakat diğer Çağatay Türkçesi metinlerinde olduğu gibi ele alınan metinde de kelime ve ekler arasında uyum dışı örnekler tespit edilmiştir.
- Metinde kullanılan kelimelerden bazıları gerçek anlamı dışındadır; bunun da sebebi olarak metnin tıbbi konuda yazılması gösterilebilir.
- Metinde kullanılan kelimelerin kökenine ilişkin veriler aşağıdaki grafikte verilmiştir:

Metinde kelimelerin çoğunlukla Türkçe kökenli olduğu, bunları sırasıyla Arapça ve Farsçanın takip ettiği görülmüştür. Eski Yunanca, Süryanice ve Sanskritçe kökenli kelimeler ise nispeten daha az kullanılmıştır. Bu dillerden alıntılanan kelimelerin metnin yazıldığı sahanın tıbbi hayatına ilişkin veriler sunduğu söylenebilir.

- Çalışmanın giriş bölümünde verilen bilgilere göre incelenmeyi bekleyen onlarca Çağatay Türkçesiyle yazılmış tıp metni/tıbbi eser bulunmaktadır. Bu eserlerden biri de üzerine çalışma yaptığımız eserdir. Eserin içerisinde yer alan bitki, hayvan, organ isimleriyle Türkçenin tıbbi terminolojisine, halk hekimliğine yönelik uygulamalarıyla Türk tıp tarihi ve folkloruna katkı sunması amaçlanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Abik, A. D. (2005). *Meyveler Münazarası -Doğu Türkçesi-*. 1. baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 204 s.
- Acar, H. V. (2015). Tıbet tıp kaynaklarında Orta Asya Türk tıbbı *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 5 (3): 115-123.
- Adivar, A. A. (1982). *Osmanlı Türklerinde İlim*. 4. baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 243 s.
- Ağar, M. E. (1986). Baytaratü'l-vazih: İnceleme-Metin-İndeks. Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul, 414 s.
- Ağırakça, A. (2016). *İslâm Tıp Tarihi Başlangıçtan VII./XIII. Yüzyıla Kadar*. 2. baskı, Akdem Yayınları, Pasifik Ofset, İstanbul, 399 s.
- Altıntaş, A. (1988). Divanü Lügat-it-Türk'teki tıbbi bitkiler. *Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2: 65-73.
- Arat, R. R. (1974). *Yusuf Has Hâcib Kutadgu Bilig II Çeviri*. 2. baskı Türk Tarih Kurumu Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 477 s.
- Arat, R. R. (2007). *Yusuf Has Hâcib Kutadgu Bilig I Metin*, 5. baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Öncü Basımevi, Ankara, 656 s.
- Argunşah, M. (2010). Harezmi dönemi metinlerinde e/i Sorunu. *Dil Araştırmaları*, 6 (6): 47-60.
- Argunşah, M. (2018). *Çağatay Türkçesi*. 5. baskı, Kesit Yayınları, Çalış Ofset, İstanbul, 308 s.
- Aydeniz, S. (2008). (İshak Bin Murad) Edviye-i Müfrede: Metin-İndeks-Sözlük-Dil İncelemesi. Doktora Tezi (yayımlanmamış), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Malatya, 925 s.
- Aydın, M. B. ve Murad, S. (2019). *Nizâmü'l-Edviye Sakızlı İsa Efendi*. Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası Dizisi: 26, Türkiye Bilimler Akademisi, Tek Ses Ofset Ltd. Şti., Ankara, 1390 s.
- Banguoğlu, T. (2000). *Türkçenin Grameri*. 6. baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 628 s.
- Batmaz, M. (2013). Eski Uygur Türkçesinde Tıp Terimleri. Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, 190 s.
- Bayat, A. H. (2016). *Tıp Tarihi*. 3. baskı, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, Üçer Matbaacılık Ltd. Şti., İstanbul, 366 s.

- Baydan, B. (1992). *Tıb-nâme-i Türkî*. Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eski Türk Dili Anabilim Dalı, İstanbul, 161 s.
- Berezin, İ. N. (1857). *Turetzkaya Xrestomatiya*. Üniversite Matbaası, Kazan, 375 s.
- Bodrogligeti, A. J. E. (2001). *A Grammar of Chagatay Languages of the world/Materials 155*. Lincom Europa, Münih, 437 s.
- Canan Yıldız, S. (2019). Eski Anadolu Türkçesi ile yazılmış tıp eserleri ve bu eserler üzerine yapılan çalışmalar. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7 (17): 416-436.
- Canpolat, M. (2002). Çağatay Dili ve Edebiyatı. *Türkler*, c.8, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 1354-1369.
- Canpolat, M. ve Önler, Z. (2016). *İshâk Bin Murâd Edviye-i Müfredde*. 2. baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti., Ankara, 347 s.
- Ceylan Yılmaz E. (1991). Ana Türkçede kapalı e ünlüsü. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 151-165.
- Ceylan, İ. (2012). *Türklerde Cerrahinin Gelişimi*. Türk Cerrahi Derneği Yayınları, Tuna Matbaacılık, Ankara, 168 s.
- Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Oxford University Press, London, 1034 s.
- Coşkun, M. V. (2010). *Türkçenin Ses Bilgisi*. 2. baskı, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, Kilim Matbaası, İstanbul, 285 s.
- Çakmak, S. (2016). Jarring Koleksiyonundan Uygurca Meslek Risaleleri (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin). Doktora Tezi (yayımlanmamış), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Erzurum, 449 s.
- Çavdar, C. A. (1987). İslamiyet Öncesi ve Orta Asya Türklerinde Tıp. Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıp Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı, İzmir, 133 s.
- DeWeese, D. (2013). Muslim Medical Culture in Modern Central Asia: A Brief Note on Manuscript Sources from the Sixteenth to Twentieth Centuries. *Central Asian Survey*, 32(1): 3-18.
- Doğan, Ş. (2011). XIV.-XV. Yüzyıl Türkçe Tıp Metinlerinde Halk Hekimliği İzleri. *Millî Folklor*, 23 (89): 120-132.
- Doğuer Erdağı, B. (2013). *Hekim Bereket Tuğfe-i Mübârizî Metin-Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 486 s.

- Duman, M. (2014). Klâsik Osmanlı Türkçesi döneminde i/e meselesine dair. *İlmi Araştırmalar*, 0 (7), 65-103.
- Eckmann, J. (1958). Çağatay Dili hakkında notlar. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 6: 115-126.
- Eckmann, J. (1960). Küçük Çağatay grameri. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 10 (0): 41-64.
- Eckmann, J. (1964). Çağatay Edebiyatının son devri (1800-1920). *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 11: 121-156.
- Eckmann, J. (1966). *Chagatay Manual*. Uralic and Altaic Series: Volume 60, Indiana University Publications, Bloomington, 340 s.
- Eckmann, J. (2013). *Çağatayca El Kitabı*. Çev.; Karaağaç, G.; 5. baskı, Kesit Yayınları, Çalış Ofset, İstanbul, 316 s.
- Eckmann, J. (2017). *Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*. 5. baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Bizim Repro Ofset Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara, 438 s.
- Emet, E. (2000). Doğu Türkistan Uygur Ağızları. Doktora Tezi (yayımlanmış), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, 583 s.
- Eraslan, K. (1993). Çağatay Edebiyatı. *İslam Ansiklopedisi*. c. 8, İstanbul: TDV Yayınları. s. 168-176.
- Erarslan, K. (2012). Doğu Türkçesinde ek uyumsuzluğuna dair. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 18 (0): 113-124.
- Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2018). *Kâşgarlı Mahmud Dîvânı Lugâti't-Türk*. 3. baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, İleri Haber Ajansı Tanıtım İletişim Matbaacılık Yayıncılık ve Tic. A.Ş., Ankara, 995 s.
- Erdağı, B. (2000). Tuhfe-i Mübarizi (İnceleme-Metin-Sözlük). Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, 555 s.
- Erdağı, B. (2001). Anadolu'da yazılmış ilk Türkçe tıp kitabı. *Türkbilig*, 2: 46-54.
- Erdem, M. D. ve Gül, M. (2006). Kapalı e (è) sesi bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu ağızları ilişkisi. *Karadeniz Araştırmaları*, 11 (11): 111-148.
- Erdemir Demirhan, A. (2014). *Tıp Tarihi*. 1. baskı, Nobel Tıp Kitabevi, Nobel Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti., İstanbul, 258 s.

- Esin, E. (1978). *İslâmiyet'ten Önceki Türk Kültür Târîhi ve İslâma Giriş (Türk Kültürü El-Kitabı, II, Cild I/b'den Ayrı Basım)*. Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 360 s.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. 1. baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Türk Hava Kurumu Basımevi, Ankara, 1204 s.
- Gürgen, M. (2010). Orta Asya'daki Eski Türk Tıbbının, Başlangıçtan 14. Yüzyıla Kadarki Döneme Ait Bilinen Türkçe Tıp Metinlerinde, Tıp Tarihi Açısından Değerlendirilmesi. Doktora Tezi (yayımlanmamış), İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul, 223 s.
- Gürgüz, A. (2005). İbn Kutluk Molla Toh Niyaz Ahond-ning Tıbb Kitabı (Giriş-Metin-Tercüme-Sözlük-Dizin). Doktora Tezi (yayımlanmamış), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili Anabilim Dalı, İstanbul, 205 s.
- Hällzon, P. (2022). Languages of Healing Theories, Practise and Terminology within Eastern Turki Medicine in the Late 19th and Early 20th Centuries. Doktora Tezi (yayımlanmamış), Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala, 490 s.
- Häsäniy, M. (1992). *Baburning has täbibi Yusufiy täbabäti*. Fen Neşriyatı, Taşkent, 190 s.
- Häsäniy, M. (1993). *Täbabät durdanäläri*. İbn Sina Neşriyatı, Taşkent, 367 s.
- Işık, U. (2016). Karahanlı Türkçesinde Tıp Terimleri. Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eskişehir, 104 s.
- İnan, A. (1986). *Tarihte ve Bugün Şamanizm -Materyaller ve Araştırmalar-*. 3. baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları: VII. Dizi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 229 s.
- Jarring, G. (1991). *Prints From Kasghar*. Volume 3, Swedish Research Institute in Istanbul Transactions, 140 s.
- Jarring, G. (1964). *An Eastern Turki-English Dialect Dictionary*. Lunds Universitets Arsskrift, Lund, 338 s.
- Kabadayı, O. (2021). Kazakistan Millî Kütüphanesindeki Çağatayca el yazması eserler. *Journal of Turkology*, 31- Özel Sayı: 131-150.
- Kabadayı, O. ve Shadkam, Z. (2021). *Kazakistan (Almatı) Millî Kütüphanesindeki Arap Harfli Türkçe Nadir Eserler Kataloğu*. Hoca Ahmet Yesevî Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü: 20, Kazakistan, 394 s.
- Kafalı, M. (2005). *Çağatay Hanlığı*. 1. baskı, Berikan Yayınevi, Ankara, 156 s.

- Karaağaç, G. (2010). *Türkçenin Ses Bilgisi*. 1. baskı, Kesit Yayınları, Bayrak Matbaacılık, İstanbul, 232 s.
- Karimova, S. (2012). Natural and Exact Sciences, *The Treasury of Oriental Manuscripts Abu Rayhan Al-Biruni Institute of Oriental Studies of The Academy of Sciences of The Republic of Uzbekistan*, Mega Basım, İstanbul, 150 s.
- Károly, L. (2003). Lexical Analysis of a Seventeenth-Century Chaghatay Treatise on Medicine. *Altaica Budapestinensia MMII, Proceedings of the 45th Permanent International Altaistic Conference (PIAC)*. Budapest, Hungary, June 23-28, 2002. Ed.; Sárközi, A. ve Rákos, A.; Research Group for Altaic Studies, Hungarian Academy of Sciences and Department of Inner Asian Studies, Eötvös Loránd University, Budapest, s. 171-180.
- Károly, L. (2005). Egy 17. századi csagatáj orvosi könyv mint nyelvi forrás. *Nyelvtudományi Közlemények*, 102: 89-112. [A seventeenth-century medical treatise as a linguistic source]
- Károly, L. (2006). A seventeenth-century Chaghatay treatise on medicine. *Orvostörténeti Közlemények [Communicationes de Historia Artis Medicinae]* 194-195: 51-61.
- Károly, L. (2012). Panaceas and other miraculous cures in Middle Turkic medical writings. *Shaman*, 20(1-2): 5-21.
- Károly, L. (2014). Türkçe yazılmış İslam tıp eserlerinde şifalı dualar. *Turcology and Linguistics Éva Ágnes Csató Festschrift*, Ed.; Demir, N., Karakoç, B. ve Menz, A.; Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, s. 279-290.
- Károly, L. (2015). *A Turkic Medical Treatise from Islamic Central Asia: A Critical Edition of a Seventeenth-Century Chagatay Work by Subhān Qulī Khan*. Ed.; Drompp M. R., Dewese D. ve Elliott M. C.; Volume 32, Brill's Inner Asian Librar, Leiden-Boston, 462 s.
- Kaya, Ö. (2006). Doğu Türk yazı dili ve edebiyatı araştırmaları VI: Doğu Türk yazı dili alanına ait bir tıp metni. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 3(4): 111-129.
- Kocaoğlu, T. (2003). Tarihi Türk lehçeleri metinlerinin transkripsiyonlanmasında kapalı é/i meselesi. *Türk Kültürü*, 483-484: 266-281.
- Korkmaz, Z. (1974). Eski Türkçedeki Oğuzca belirtiler. *Türkoloji Dergisi*, 6 (1): 15-30.
- Korkmaz, Z. (2019). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. 6. baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Kalkan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti., Ankara, 1027 s.
- Kyzy, L. M. (2021). Ali Şir Nevâyî'nin eserlerine göre Timurular Dönemine ait bazı tıbbî terimler*. *Turkish Studies - Language and Literature*, 16(3), 1971-1990.
- Le Coq, A. v. (1922). Eine liste Osttürkischer pflanzennamen. *Baessler-Archiv*, c. 6, s. 118-129.

- Miras, K. (1971). *Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*. 9. cilt, 4. baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 433 s.
- Nasuhioğlu, İ. (1975). *Tıp Tarihine Kısa Bir Bakış*. 2. baskı, Diyarbakır Tıp Fakültesi Yayını, Diyarbakır, 144 s.
- Ölmez, M. (1999). Süryani harfli eski Uygurca bir tıp metni. 3. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri 1996*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 815-820.
- Önler, Z. (1981). Celalüddin Hızır (Hacı Paşa) Müntahab-ı Şifa-İnceleme-Metin-Dizinler. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Elazığ, 693 s.
- Önler, Z. (2006). Divânü Lügâti't-Türk ve Kutadgu Bilig'de tıp terimleri. *Kebikeç*, 22: 135-150.
- Önler, Z. (2019). *Hacı Paşa (Celâlüddin Hızır) Müntahab-ı Şifâ Giriş-Metin-Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları, İleri Basım Matbaacılık Ambalaj Reklam Tanıtım Yayıncılık ve Teknik Hizmetler Tic. AŞ, Ankara, 574 s.
- Öztürk, R. (1997). *Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Yükseköğretim Kurulu Matbaası, Ankara, 252 s.
- Öztürk, R. (2010). *Yeni Uygur Türkçesi Grameri*. 2. baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Gazi Mesleki Eğitim Merkezi ve 4. Akşam Sanat Okulu, Ankara, 168 s.
- Ross, E. D. (1994). *Kuş İsimlerinin Doğu Türkçesi, Mançuca ve Çince Sözlüğü*. Çev.; Naskali Gürsoy, E.; Türk Dil Kurumu Yayınları, Yükseköğretim Kurulu Matbaası, Ankara, 129 s.
- Sarı, N. (2012). Tıp/2. Bölüm: Osmanlı Dönemi. *İslam Ansiklopedisi*, c. 41, İstanbul: TDV Yayınları, s. 101-111.
- Sarman Arslan, M. (2014). Kitâb-ı Tercüme-i Tezkire-i Dâvûd Fî 'İlmi't-Tıbb (Metin-Dizinler-Sözlük). Doktora Tezi (yayımlanmamış), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Adana, 1330 s.
- Semedli, E. (2008). Türk Lehçelerindeki bir ses: kapalı ê. *Journal of Azerbaijani Studies*, 522-532.
- Sertkaya, O. F. (1997). Uygur tıp metinlerine toplu bir bakış. *Uluslararası Osmanlı Öncesi Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*, 4-7 Eylül 1989, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, s. 349-359.
- Shaw, R. B. (1880). *A Sketch of The Turki Language as Spoken in Eastern Turkistan (Kasghar and Yarkend)*. Part II Vocabulary-Turki-English, Baptist Mission Press, Calcutta, 226 s.
- Shterenshis, M. V. (2000). Oriental Medical Manuscripts in Uzbekistan: An Overview. *Vesalius* 6 (2): 100-104.

- Sulitang, M. (2022). Mürekkebât (İnceleme-Metin-Dizin). Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, 558 s.
- Sülayman, E. (2013). A study on Kashgar prints Eastern Turki printed materials published by the Swedish Mission Press in Kashgar (1892-1938). *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 75-108.
- Şar, S. (2005). Anadolu'da Rastlanan Halk Hekimliği Uygulamalarına Genel Bir Bakış. *ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, 10 (15): 1163-1178.
- Şehsuvaroğlu, B. N. (1957). *Anadolu'da Dokuz Asırlık Türk Tıp Tarihi*. İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 45 s.
- Şen, M. (2007). Tarihî şivelerde ek uyumsuzluğu var mı? IV. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı*, 24 - 29 Eylül 2000, Ankara, s. 1695-1733.
- Tanç, M. (2003). Son dönem Çağatay Türkçesi ve Ömer Han. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 15: 111-118.
- Tekin, T. (1995). *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*. Simurg Yayınları, Şafak Matbaacılık, Ankara, 192 s.
- Terzioğlu, A. ve Sertkaya, O. F. (1981). Özbek Türkçesi ile yazılmış şimdiye kadar bilinmeyen Arap harfli tıbbi bir yazma ve bu yazmanın Türk dil-kültür ve tababet tarihi bakımından değeri. I. *Uluslararası Türk-İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Kongresi*, 14-18 Eylül 1981, Bildiriler c. II, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, s. 143-150.
- Toker, M. ve Uygun, M. (2017). Cümcümenâme'nin Çağatay Türkçesiyle yapılmış bir çevirisi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (42): 23-35.
- Topay, T. (2022). Kırım-Tatar Sahasına Ait Karışık Dilli Bir Tıp Risalesi. Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, 256 s.
- Turan, O. (2014). *Türk Cihân Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi -Türk Dünya Nizâmının Millî, İslâmî ve İnsanî Esasları-*. 23. baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 560 s.
- Turan, F. (2016). Geç dönem Çağatay Türkçesiyle yazılmış Dîvâne Bûrak kıssası: metin, dil ve üslup incelemesi. *Türkiyat Mecmuası*, 26 (1): 311-338.
- Turıkpenova, A. (2021). Tarihî Türk lehçeleri, Kazak Türkçesi ve Türkiye Türkçesi'ndeki Bitki Adları. Doktora Tezi (yayımlanmamış), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. Denizli, 371 s.

- Uçar, E. (2015). A Turkic medical treatise from Islamic Central Asia: A critical edition of a seventeenth-century Chagatay work by Subhan Quli Khan. *Dil Araştırmaları*, 16 (16): 297-304.
- Uysal, İ. N. (2020a). *Tabîbcılık*. 1. baskı, Kesit Yayınları, Çalış Ofset, İstanbul, 199 s.
- Uysal, İ. N. (2020b). Türk Dili Tarihinde Çağatay Türkçesiyle Yazılmış Tıp Metinleri ve Tabîbcılık, *Tarihsel ve Çağdaş Türk Lehçelerinde Tıp: Metinler, Tarih, Uygulamalar, Kavramlar, Terimler*. Ed.; Arslan, M.; 1. baskı, Detay Yayıncılık, Bizim Büro Matbaacılık ve Basımevi, Ankara, s. 375-392.
- Uysal, İ. N. (2022). Türkiye Türkolojisi'nde ihmal edilmiş bir konu: Çağatayca tıp metinleri. *Collection of International Scientific and Practical Conference Steppe Medicine: Data, History, Applications, Concepts and Terms*, October 4-5, Almatı, 2022, s. 2-26.
- Ünver, A. S. (1936). *Uygurlarda Tababet: VIII.-XIV. Asır (La Medecine Chez Les Ouigours) (Prof. R. Rahmetinin Okuduğu Uygurca Metinlere Göre)*. İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 107 s.
- Vaner, H. (1939). Esrarül Etibba. *Türk Tıp Tarihi Arkivi*, 3 (12): 128-134 s.
- Yavuz, O. (1991). Türkçe'de kapalı e. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 0 (6): 271-306.
- Yaylagül, Ö. (2014). Anadolu'da Yaşayan Halk Hekimliği Uygulamalarının Eski ve Orta Türkçe Tıp Metinlerindeki Temelleri. *Milli Folklor*. 26 (103): 48-58.
- Yazıcı Ersoy, H. (2007). Yeni Uygur Türkçesi. *Türk Lehçeleri Grameri*, Ed.; Ercilasun, A.; 1. baskı, Akçağ Yayınları, Erek Matbaası, Ankara, s. 357-427.
- Yeloğlu, A. (2018). Kaşgar'da 1923-1940 Arası Basılan Yayınların Dili: Çağatayca ve Yeni Uygurca ile Karşılaştırma. Doktora Tezi (yayımlanmamış), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Adana, 842 s.
- Yıldız, A. (2020). Codex Cumanicus'da yer alan tıbbi ve psikolojik terminolojiye bakış. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 10 (3): 436-457.
- Zülfikar-Aydın, M. B. ve Tören, H. (1996). Çağatayca Bir Tıp Kitabı. *IV. Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Özetleri*, 18-20 Eylül 1996, İstanbul, s. 16.

İnternet Kaynakları

URL-1 <https://digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht/?PPN=PPN833558137>, (20.12.2020)

URL-2 <https://sozluk.gov.tr/>, (15.03.2022)

- URL-3 https://uyghur.ittc.ku.edu/manuscripts/Jarring_Prov_357.facsimile.xhtml, (01.02.2021)
- URL-4 http://uyghur.ittc.ku.edu/manuscripts/Jarring_Prov_351.facsimile.xhtml, (11.04.2021)
- URL-5 <https://www.daka.org.tr/panel/files/files/yayinlar/mus-yoresel-urunler-ve-cografisaretler.pdf>, (10.06.2021)
- URL-6 <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Kehf-suresi/2238/98-99-ayet-tefsiri>, (29.11.2021)
- URL-7 <https://www.maajim.com/dictionary/%D8%A7%D8%B4%D8%A8%D8%AA>, (05.08.2021)

SÖZLÜKTE YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Baytop, T. (2015). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ertem Basım Yayım Yayın Dağıtım, Ankara, 512 s.
- Bedevian, K. A. (1936). *Illustrated Polyglottic Dictionary of Plant Names in Latin, Arabic, Armenian, English, French, German, Italian and Turkish Language*. Argus and Papazian Presses, Kahire, 455 s.
- Güzeldir, M. (2002). Abuşka Lügati (Giriş-Metin-İndeks). Doktora Tezi (yayımlanmamış), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Erzurum, 652 s.
- Doğan, Ş. (2009). Terceme-i Akrebâdîn Sabuncuoğlu Şerefeddin (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler). Doktora Tezi (yayımlanmamış), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sakarya, 1121 s.
- Durgut, H. (1995). Şeyh Süleyman Efendi-i Buhari Lügat-ı Çağatay ve Türki-i Osmani (Cild-i Evvel) Adlı Eserin Transkripsiyonu. Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Edirne, 654 s.
- Erbay, F. (2008). W. Radloff'un "Opıt Slovarya Tyurkskih Nareçiy" Adlı Eseri ve Eserde Geçen Çağatay Türkçesine Ait Kelimelerin İncelenmesi. Doktora Tezi (yayımlanmamış), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Konya, 1034 s.
- Gladwin, F. (1793). *Ulfâz Udwiye or The Materia Medica in The Arabic, Persian, and Hindavy languages, Compiled by Noureddeen Mohammed Abdullah Shirâzy*. Chronicle Press, Calcutta, 149 s.
- Kont, O. (2006). Uygur Şiveleri Sözlüğü (S'den Y'ye kadar Transkripsiyonlu Metin). Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Çanakkale, 230 s.

- Maimaitrailı, N. (2019). *Çağdaş Uygurcanın Ağızları ve Söz Varlığı*. Doktora Tezi (yayımlanmamış), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul, 501 s.
- Necipoviç Necip, E. (1995). *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü*. Çev.; Kurban, İ.; Türk Dil Kurumu Yayınları, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 480 s.
- Önler, Z. (2019). *Tarihsel Tıp Metinleri Sözlüğü*. 1. baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, İlbey Matbaacılık Kâğıt Reklam Organizasyon Mücellit San. Tic. Ltd. Şti., Ankara, 235 s.
- Rahimi, F. (2016). *Fethali Kaçar'ın Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, 1752 s.
- Redhouse, J. W. (1987). *A Turkish And English Lexicon-Shewing in English The Significations of The Turkish Terms*. Librairie du Liban, Lebanon Beirut, 2224 s.
- Sakin, O., Okutan, Y., Koçer, D. ve Yıldız, M. (2017). *Tabîb İbn-i Şerîf-Yâdigâr*. 2. baskı, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, Seçil Ofset Matbaacılık, İstanbul, 773 s.
- Sertbaş, Z. (2009). *Bâbur'un Hatıratında Geçen Bitki Adları ve Bunların Türk Dili Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul, 146 s.
- Tokadî Mustafa Efendi (2018). *Tahbîzü'l-Mathûn: El-Kânûn Fî't-Tıb Tercümesi 6. Cilt Akrabâdîn-Sözlük*. Haz.; Koç, M. ve Tanrıverdi, E.; Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, Pasifik Ofset Ltd. Şti., İstanbul, 628 s.
- Tokat, F. (2014). *Tıp yazmalarında yer alan madencilik ve mineral terimleri*. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (36): 321-368.
- Öztuncer, Ö. (2006). *Uygur Şiveleri Sözlüğü (A'dan Z'ye kadar Transkripsiyonlu Metin)*. Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Çanakkale, 150 s.
- Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Eğitim Yayınevi, Dizgi Ofset, Konya, 1286 s.
- Yıldırım, F. (2007). *Kaşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul, 398 s.
- Yılmaz, S. (2016). *M. Pavet de Courteille'nin Dictionnaire Turk-Oriental Adlı Sözlüğünün Türkiye Türkçesine Çevirisi ve Leksikolojik İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Ordu, 494 s.

İnternet Kaynakları

<http://lugatim.com/>

<https://dsal.uchicago.edu/dictionaries/steingass/>

<https://www.osmanlicasozlukler.com/>

<https://lughet.com//>

<https://sozluk.gov.tr/>

<https://dekhoda.ut.ac.ir/en/dictionary>

TIPKIBASIM

1b

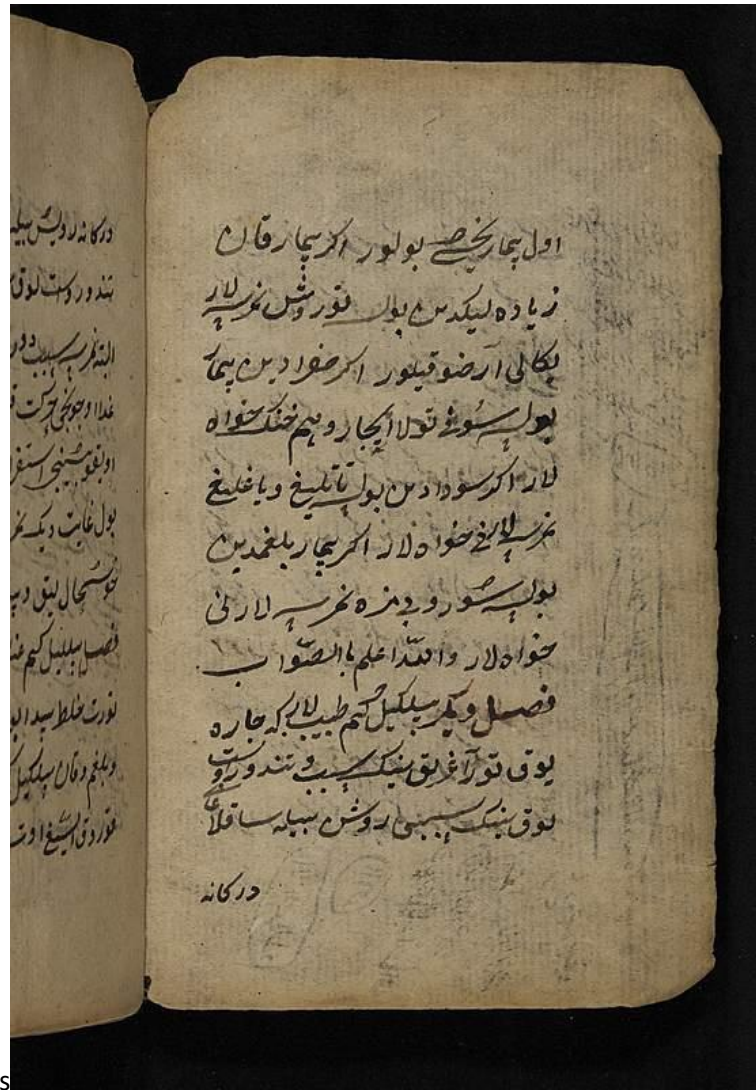
استیغ و قرض غمزه سپه که میل قیلماق کرک
 اگر آغزی مافوشس بولدی و بیل قیلور که سنده
 علت لار بولغای داروی سهل ایجا کرک
 یا قی قیلماق کرک یا بریز غمزه قیلماق
 کرک و ص سبلا کرک کم اول غمزه قیلماق

رنجی زیاده بول کوندوز قرض استیغ
 ترور اگر کچر زیاده بول اول س قدیم
 ترور اول غمزه سبلا استیغ دین بولدی

سر سیم استیغای قوی بولور
 نور توخی کونیم خطا دور ایکنجه کونیم
 خطا دور بچوک کیم بکیرمه برکوندن آنور

۱۰۱۵۱
 ۱۰۱۵۲
 ۱۰۱۵۳
 ۱۰۱۵۴
 ۱۰۱۵۵

اگر کچر غمزه سبلا
 اگر کچر غمزه سبلا
 اگر کچر غمزه سبلا
 اگر کچر غمزه سبلا
 اگر کچر غمزه سبلا

اول بجا خریدی بولور اگر بجا رفان
 زیاده لیکن بولور نورش نور لار
 بکالی ارضو قیلور ارضو درین بجا
 بولور سوخته تو لار اچار و هم نهند خوانه
 لار اگر سوخته درین بولور تا تلخ و باغلیغ
 نرسد لار نهند خوانه لار اگر بجا ر بلغمین
 بولور سوخته و بد مزه نرسد لار فی
 خوانه لار و الله اعلم بالصواب
 فصل دیگر بیلک کرم طبله لار که جاره
 یوق تو لار غریق بیلک سبب تند و تر و
 یوق بیلک سبب روشن سببه ساقلاً

در کانه

در کانه در بیلک
 تند و در بیلک
 البته بیلک
 غذا و بیلک
 اول بیلک
 بول غایت
 کرم بیلک
 فصل بیلک
 نور و بیلک
 و بیلک
 نور و بیلک

بلغم سبب مزاجی ساق سو طبع طبیعت سبب
 برضا برنج نیکم او سبب مزاج لار بر بر سبب
 برادر بول پیر مزاج معتدل بولور زن در دست
 لوق نمه دیس قیلور اگر بر بر بدن زیاده
 بول مزاج مخالف بولور اخراق بولور
 دلالت قیلور فصل کبیر سبب مزاجی
 سبب کبیرت وجه سبب بولور اگر کبیر سبب
 بدنی ساق بول مزاج قور و قور
 بولور اگر کبیر سبب بدنی بولور
 مزاج قور و غ ایسغ بولور اگر او قور
 بول مزاج معتدل تر و فصل اول غلتک

صفرا

صفرا در دور ساق
 بولور سبب مزاجی اخراق
 بولور قور زمان ساق
 ساق ساق سبب
 او طبع طبیعت بولور
 اخراقی سبب ساق
 بان اخراق طعام
 سبب ساق بولور
 بولور بولور فصل اول
 در دور اخراق
 بولور بولور قور

صفرا و من دور باس غر لوقه قیتو بولماق
 یوزرینک یاری آغز حاق تیلی قوروغ بولماق
 بوغوز قوروماق بصره سا بلغ بولماق
 ساج سقال سیک اوچ یار بلماق
 اعضا سلیت بولماق قولورخ بولماق مال
 آغز حاق پش سب تو تو مالق ذکر ی مال
 یان آغز حاق طعام بظم بولما سلیق تولا
 سو ساق بوعلت لار بجه سی صفرا و من
 پیدا بولور فصل اول عیلت لار بکه سودا
 من دور آغزی ایتخ بد بولماق کوز
 بتر و بولماق تولا اندیشه ناک بولماق بتر

مع لیسک
 ر بر بکه
 رن در
 ن زاده
 فرین بول
 حرا سینی
 کون سیک
 رن بول
 بولور
 کرا و تزل
 اول عیلت
 صر

نوشتن کورماک اچتارلیق قیلماق بولا سوزلا
 کوزاغریماق و نونقماق بولماق بولعلت لار
 همه سی سودا دین دور سید بولور فصل اول
 علت لار که بلغم دین سید بولور آغز دین
 فراسو کلور سارچ ساقال پات قارماق م
 بدن سبب بولماق معدده اغزماق قلیج بولماق
 سیراغزلیق تیند اغزلیق یورک اغزلیق فالج و نفوس
 بولماق قول و فوت تیرماک سببها بولماق سیر
 اغز بولماق کوز دین پاستل قماق کوز دانه بولماق
 بول بولماق سبب کور بولماق اچتک کورماق تولا
 اول بولماق بولعلت لار همه سی بلغم دین دور
 فصل

فصل اول علت لارکان غالب بقدم
 پیدا بولور بدن فرماق بوغوزا غمقا عصب
 آغریو تویش آغریو سببها غلیقی خفقان
 بوال و بیست نه آغماق قولاق غمقا کوزا غری
 بو علت لارقان غالب بقدم پیدا بولور فصل
 اگر صفوانی بیست قبیلای دیس سبب اوج ایتخ
 انارنی ایکی تالیغ انارنی اور غیشی بر موچ
 کتاب بیله قوسوب سرت قیلیب بر کچه
 کوند فرا و کزده قیوب بر سقال نکبیلن قو
 قوسوب و ج کون ناستاده اچ صفرانی
 کیر فصل اگر سوادنی بیست قبیلای دیس

فصل اول
 بو علت لار
 فصل اول
 آغریو تویش
 بوال و بیست
 بو علت لار
 قوسوب و ج
 کون ناستاده
 اچ صفرانی
 کیر فصل
 اگر سوادنی
 بیست قبیلای
 دیس

غالب است
بقی از سر لار دین
بولور اگر سودا غلام
بندای مانی کاکار
بسوان آملیغ فرس
فرس لار دین برین
بولور اگر کوسه سبک
فان لار دین سون جبار
فرس لار دین برین
فصل غور تو خانی
بر این فصل اگر جبار

زعفران اکتیسین بیلد قوسوب بر کون
باشاد اوچسون سودان بر طرف قیلور
اجتیغ فرس لار دین جماع دین برین
قیلماق کرک فصل بلخمن بر طرف قیلای او
زنجیل کبابه جینی دار جین سلین او جینی
قوسوب قوسوب خیر قیلای او کون نیشاد
سپ بلغنی بر طرف قیلور اگر فانی
صاف قیلای او شک خرمای هندی قرا او
خرمندی جیلان بولارنی کلاب بر کور
قیلای نیشاد اوچ اوچ کون فانی صاف
قیلور علت لار بر طرف بولور اگر صفا
غالب

غالبی ہے کچھ عین فی سکر بر لہ پچا سیغ
 یعنی غریبہ لار دین پرینز قیلہ صفوا بر طرف
 بولور اگر سودا غالبی ہے سیمز قوی کو سستی
 بغدادی مانینی کا کاسیک سر لغنی قوسوب
 بیسوں تا تبلیغ غریبہ کار غبیت قیلہ و اچغ
 غریبہ لار دین پرینز قیلہ سودا بر طرف
 بولور اگر کرسہ سیک فان فی غالبی بولہ
 فان الدوسون جیلان کسرتی اچک و تبلیغ
 غریبہ لار دین پرینز قیلہ و بر طرف بولور
 افضل تصور تو تمام سیک بیانی نورت ایلکئی
 برابر قوی بغیل اگر سچار سیک تموردی سنجیک کا

پر کون
 فی فلور
 ن پرینز
 قیلہ
 ادینی
 وان کتھا
 فان
 قراور
 بر کسرت
 فی صفا
 صفوا
 لب

بولوب تیز تیز ساه صفا دین ترور
 صفا قوروق استیغ دین ترور اگر چار
 تخوری بلبا بولوب همیشه ساه سودا
 دین ترور قوروق ساق ترور اگر
 چار نیک تخوری در دست بولوب همیشه
 ساه بلیغ دین اول ساق ترور سودا
 قوروق ساق ترور اگر چار نیک صبیح
 بولوب همیشه ساه تیز تیز ساه افان
 غالب بلیغ دین ترور اول فان استیغ ترور
 اگر چار نیک تخوری بیلانیک قولغان بولوب
 دیگر مدرا بساه غلامت مکر دور اگر چار
 نیک

تخوری

نیک تخوری بلبا بولوب
 ن در دست بولوب
 نیک بولوب خفا بک
 فصل بلیغ دین ترور
 نیک بولوب خفا بک
 فان اگر بلیغ صفا اول
 فان کرم ترور نیک
 بلیغ دین ترور نیک
 نیک بولوب خفا بک
 صفا نیک بلیغ دین ترور
 است ترور ترور بلیغ

7
بنیک مخوری بلبلابو لبوبع نوشته های بسیار لطیف
ن در دست لوق دورا که چار بنیک مخوری
بنیک بنیک تو ختاب بسیار علامت مرکب دور
فصل بیگلر گم آدمی بنیک بنیدالوزت
غزپه دین خوبهراق غزپه بودقد ورا اول
فان اکنج صفا او جو بلغم نور نوب سودا
فان گرم تر ورا بنیک درونی بکرم تر و فرجه
سبب در غزپه رنگی قرنل تر ورا آدم بنیک
تسیدانندین بخشراق غزپه بودقد ورا اکنجی
صفا این طبیعی گرم خشک تر ورا او
اوت تر و فرجه پس تلخ رنگی کسریغ تر ورا

نور
که چار
سودا
در از
تسید
در سودا
بکرم
بسیار
تسید
طبیعی
که چار
بنیک

ابو حنیفہ بلخ اشک طبعی اول ساوق اورنی
 او فکا ترور زہ سے سور و کھلی حق ترور
 نور تو بخراشک اورنی مال طبعی اول اشک ترور
 رنگی زہ سے ترور فصل و اشک قارہ
 یعنی پس اشک نالوما غلیق پس اشک نور ت
 قسم بولور اول آقا کچھ قرین و صوبہ قرانور بولور
 سارینغ اکو کھ سے اشک پس اشک بولید
 سب قدین بلخ دین بولور اگر قرین بولید
 قان غالب بعدین بولور اگر قرانور پس سودا
 دین بولور اگر سارینغ بولید صفا دین بولور
 اگر خدیشا بر معتدل رنگ بولید ترور در کوشاق

دلیل

دلیل دور اگر غا
 بولور اگر غلیظ
 بولور اگر قرین
 اشک لیکدن
 بولور اشک لیکدن
 و با طربت دین
 بولور بولید
 رنگین بولید
 یا اشک افق
 اگر قرین اشک بولور
 و با کوشاق

دبل دورا کر غلیظ قیوق آق بول بلنجدین
 بولور اگر غلیظ قزل بول قان زیادہ لیکدین
 بولور اگر قزل بول پوسن بول صفر اینک
 اینک لیکدین بولور اگر آق بول پوسن
 بول ضعیف نیک یا ڈ لیکدین بولور
 ویا رطوبت دین ویا سوتولا بچکاندین
 بولور بول بسیار قیلور اگر سہارن بولور
 روسن بول پوزہ نوتقاندین بولور اینک
 یا اسخ افتادہ تولا اولتور غاندین بولور
 اگر قزل قیوق بول پسر آب بچکاندین بولور
 ویا کومت تولا بچکاندین بولور اگر قرا قیوق

مرکھ در اول
گنجانند بول
بولور جہاں
بجھے بولغا
رسوب اول
جہاں شیب بولور
اقی بولور
یاق بولور
انق بولغا
بولور
بولور

بولور سفید بولور و قوی استجا دین
بولور اگر استیدہ یا اورہ سیدہ قزل بولور
یا بولور غلط کو بولور بولور و بولور
فصل اول چارک استیک استیا برہ کزیک
بولور بولور بولور بولور بولور
دلیل سفاتر بولور اگر کزیک بولور
بولور استیا بولور سفال بق ترور
اکر بولور بولور بولور بولور
اور کزیک بولور بولور بولور
تب دق بولور بولور بولور
ترشہ بولور بولور بولور

مرک

نور پستیم عیار
اور تیبینہ
قبلہ ہم عیار
اولدور کہ شفا
نور دور و انداز
بناشیں کو بدور
منگاہوں بلکای
بروز کسبئی پنا
بولور ارستیا
کک کجرت
کک کک ارار و

فصل خط چار با جانوس حکیم ابوز
هر چار رنگه در یوس پنج بول به نحو حکم و
قبله سبج رنگه در اول علامت پرسم هر کرد
خط ترور هر چار یک قولینی هر ط فکال اسم
بخش ایرکس هر چار یک رنگه شتابتو
لانکا یوزینی یا شور به نام ساری قلیب
یا اول هم بخش ایرکس هر چار یک رنگه
بولانکا ایستای بوق بولو ضعف کم بو
علامت کرد و اگر ایستخ دین آنغریغان آنغ
یقینیک هر کوزی کجیک بول اول هم بخش
ایرکس اگر تیشلاشی هر یک اور شور و

نور

نو در سیم جان دورا که با غلارنی بسیار
 او را تیبینه یغیب کوز لاری استین او
 قبل هم میاند و را غرتی نکینشانه سی
 اولد و رکه عقلمین کتیل پوراک قولیک بو
 خوب و روانه علم فصل علاج در دوسهر
 ادی
 نیاقینی کوید و ر و سیده قبله بر ذوسینی
 منکا برله یکای بر ذر و سینی و ماغیغونیزغای
 بر ذر کسینی پشتیو با ففای دردی پاکین
 بولور اگر منکا بولور سخرات برله جانق
 کرک مجرب تر و ر نوع دیگر اولد درم
 کولکارا و ر و غلارنی درم مغز جودیش

س...
 اولد...
 کولکارا...
 درم...
 مغز...
 جودیش...
 کولکارا...

درم هندوس تورت درم شمشیر بول
 فاینا تیب با سنی بولا ریشک تلفیغه الیب
 سونجی اچچاک کرکر در دسر کامفید ترور
 منکانی زیاده قیلور علاج در دسر اجکو
 میاقینی کوید و رو کول قیلیب یکی سفال
 جود یکی سفال با سس او غلال سیک
 سید و کی سبله یوغور و سب نکلا ایزه با فیه
 دفع بولغای غلاب در دس شقیقه با سس سبک
 پارمی آنز سفال نی ایتور رباعی اند در دو
 شقیقه یکی با سنی بغداد بیکش از رخ
 علاج تد پر نقاب با سس بکوب ز عفوان

اصول

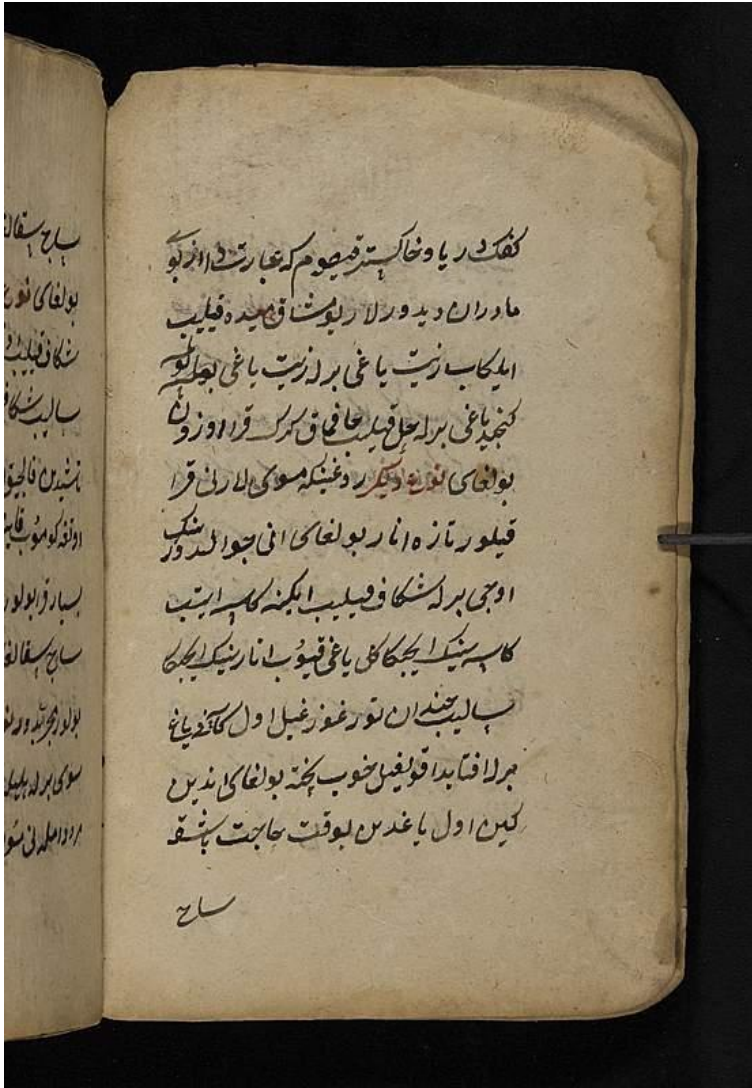
انبوه در ایزه
 صفت طحا کا
 درم سفال
 هم سنی سوسه
 کاغذ کالو دکا
 ویت او ی نیر
 برله کیشو جان
 موی و زق نور
 انور بولا رنه
 سب سب سفال
 فاشل و سفال

افیون نیز از هر طلا نیم سانس بکلا ب
 صفت طلا مذکور پنج عدد بر سقا افیون
 بر کم سقا زعفران بر کم سقا بولارنی
 هم بر سقا سو قور بلک کلاب برله خربند
 کاغذ کایور کاب ستهو باغلاماق کرک بولقا
 وینه اوی تیزه کنی کو بدوروب قاباغی
 برله باشقو صاف و نفع بولور طبعه سیاه کرد
 موی ورق نورت ورق بخیر سیاه ورق
 انکور بولار زنی بغمور سووی برله قانیه قارغ
 سیاه سقا زنی بوسا و بولقا نوقه و دیگر
 قاش و سقانی فات بقیقار ماق سینه سیاه

بنا

درم نشسته
 یکلیفیه
 سر کافور
 بر در کافور
 قیلیب
 افغان
 سیاه کلاب
 شقیقه
 رباعی
 سیاه کلاب
 سیاه کلاب
 سیاه کلاب

افیون

کفک ریاد و خاسته قیوم که ببارتند از بوی
 ماداران دید و در لاریوش قیومده قلیب
 ایلکاب زیت یاغی بر لاریوش یاغی بولور
 کنجی یاغی بر لاریوش یاغی قیومده قلیب
 بولغای تور و دیگر در غیشمه سوی لاریوش
 قیلور تازه انار بولغای انی بولور
 اوچی بر لاریوش قلیب ایلکاب زیت
 کاسه سینه ایچکاکلی یاغی قیومده قلیب
 سالیبته ان تور غوز غیل اول کاکلی یاغی
 بر لاریوش قلیب خوب پخته بولغای اندین
 کین اول یاغدن بوقت حاجت پشوق

ساح

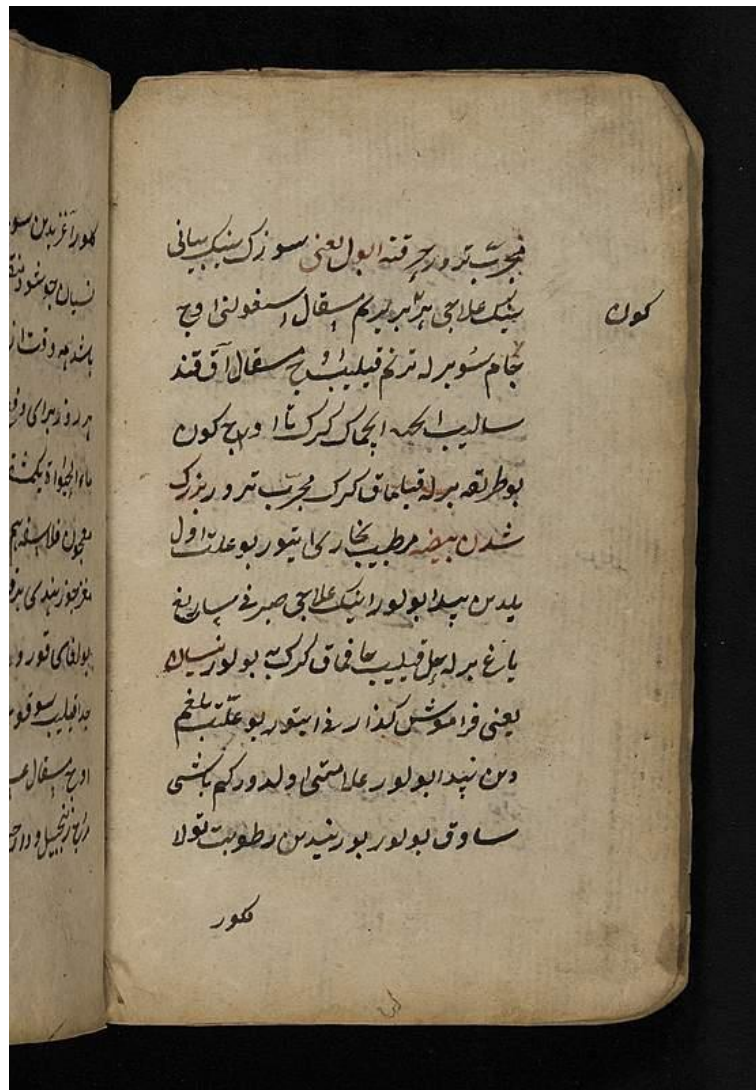
ساح سفال
 بولغای تور
 سکا قلیب
 ساح لاریوش
 بولور
 اوچی بر لاریوش
 ساح سفال
 بولور
 سوی بر لاریوش
 بر اول لاریوش

ساج سقاله سور ما کیر کبیرا
 بولغاکی فوع دیر بر قون مار بوزنی
 شکا فی قیلدور و غینی آلیب ایچکا باغ
 سالیب شکا فینی خیر بر له ایتمه یسک
 ناشیدن فالجوق ایتمه سوناب قورنوز
 اولغو کومو قاپنای آلیب سور ما ک کورک
 بسیار قور بولور اکر کبیر قراجین فی
 ساج سقاله سور س قور بولور در
 بولور مجید و رنوع دیر آله سوجی بر ایلمه
 سوجی بر له بلبله زکی بیله بو سپه و غین
 مرد و امکه فی سونوز سور س قور اوزون

ساج

مولف

هم که عا رتت ایا
 شتاقی عینه یغیب
 زینت باغی جوی
 فی کور اوزون
 بسوی مارنی آ
 کی انی جواله
 ایکنه کبیر ایتمه
 و سار نیکی ایچکا
 نیل دل کتدیفا
 بولغاکی ندر
 حاجت پش
 ساج

نجیب تر و در هر قنده بول یعنی سوزک سبک بیانی
 بیست و پنج روز بر هر یکم سفال استخوانی و ج
 جام سوبره ترخ قبل بیک مسفال آق قند
 سالیب کجه ایجا که کرک تا و به کون
 بو طر قه برله قساق کرک کرک برب تر و ریزرک
 شدن بیضه طریبخار کی بتور بو عدله اول
 بدن پیدا بولور اینک علی ای صبره ساریغ
 یارغ برله اول قیدیب عافق کرک ب بولور سیاه
 یعنی فواموش گذار نه استور بو علی بلمغ
 دن نهد بولور علامتی ولد و در کم بانی
 ساق بولور بو رنیدن رطوبت نولا

کون

کون

کون تر بدن سوز
 شبان به شوق
 پندم و دست از
 هر دو و برای و
 ماه اچیلوا و یک
 مین غلامه
 موزون سندی
 بولغای تور و
 بد اعلی سون
 اوچ مسفال
 ریح ترخیل و در

کلور غزیدن سو بار و را و یقوی بولور با
 نشیان جو شو و نقصان قبالت است نه
 باشد هم وقت از ان پریشان حالت
 هر دو و برای دفع آن بس کشند با ان
 ماء الجیواء یکت قالت صفت ملا الجیواء
 معجون فلاسفیم و بد و در لار مغز جغوزه
 مغز جوز هند کی بز قیسیدن اوان مسقال
 بولغای قور و رخ اوز و منی انه پسیدن
 جدا قیلید سقوب و لوز مسقال بولغای
 اوج مسقال عمل بر له عمل قیلید در
 مرغ زنجبیل و در حسین و بوکت بلید و املا

سوزک سیکل
 سغولکی باج
 مسقال آفتد
 کله کون
 سب تر در زک
 پیور بو عت اول
 قهر ساسان
 کت بولور سیکل
 قور بو غلیم
 ولد و دم کوشن
 رطوبت بولور
 کلور

دست طرخ بدلی اور ادا دین و زرادین و
 ویرج با بونہ ہر قہسیدین اور مقال سونو
 فخور و ب ہمدستی جل قلیبہ ہر کون
 نہار و ا ایک مقال غلو لہ قلیبہ بو عاق
 کر کہ ب بولغای علاج و اسع مخرجات ملا
 اگر کہ یہ سیکو ز کیم یا ہر یکہ دان غلو ستر
 زان سنج زردانی بو مغای سبوت سوبی
 بر ل سوز و ب بوزہ جافہ بہ بولور کو
 دیگر بوزہ و ار می کبو تر صبا قینی ہر ایک سوز
 ایک کابلہ فی سوبی بر لہ جل قلیبہ بوزہ کا سوز
 لہرک داغینی کوتار و ر سبیا مجربہ و علاج

حکمت

فی سارخ باغ بر در جل قلیب حافق ترک
 به بولور در **کریلیج** با حاق باوق شکیب
 بولور سون سیا و نشان او بر مسقال عند
 در ویت و بر مسقال صبر نیر مسقال بولا
 فی میدة قلیب ملکات ان رنم لار کلا
 ترک دفع بولور در **کریلیج** استیجا بولور
 تو قوز و اند سرستان نه فاینا رب
 اچت سکین بولور **رئوع** دیگر منفیسه
 سکر بیله بیست استی صفا دیغ سکین
 هر خرق که به نند اگاسی بولور نافع ترور
 شبور ولاری سکنجین اینب بر

سارخ باغ
 در کولکان
 هم سفید
 در مسقال
 فی سارخ
 قوز میدة
 در کلا
 در سکر
 در کولکان
 هم سکر
 فی

اسپسیمی سکنین تپان نشین لیک دفع قیلو
 صفرا سپی وین اغریغان پشته فایده قیلو
 اولی قوی کستور و روزگار جاغ اغریغ
 بر طرف قیلو رذات جزئی ذرات لریه بو
 اغریغ نافع ترور **الکلی** کشتیغی نیشکر
 بر لریه سیرت قلبی کچک استخوانی
 اسپسیمی زایل قلبی کشتیغی اغریغی
 بر طرف قیلو علاج داروی دندان
 زایل بو لریه کله نیشکر لریه کشتیغی
 و بر باز بو ایسینی بر لریه قلبی بوشتیغی
 میده قلبی کشتیغی حقایق کرک لریه بو

ملدی

بید برسی حکم
 بول سوس
 زین کله بار
 نورت با او
 پغار سبب
 بدلی زوغ
 قیلو نورد
 بولور اندون
 صفرا سپی
 نیشکر لریه
 ایسینی کشتیغی

بر کاسه کا الیب سودا متقی بفقو فایان
 ناپا در فالقو فاند من کین بوزد اسو و
 چشمه قال نند بر در شربت قلیب
 محکم ایچاک کرک غذا ایسود ماش مقشر
 قلیب کو شست بز غاله یا جو جو کوشتی سلیمان
 کرک استغ لیب دین بر نوز قلیب کرک
 شفا بقای علاج کرک اسپیل بولیه
 باقی بلیمینی استغ سو بر له حل قلیب استغ
 قوشوب بر سپه بسیار مجرب تر و
 اگر کینت بکیشش آغز لیب بلیمه تنگ
 بلد نری آغز لیب در کینک نری مجرب بر اول قلیب

ماقره

ماقره دی بر
 کلور بد اول
 یا بشید اجزا
 حل قلیب
 اجزا
 اول
 سوید اول
 دی اول
 اول
 اول
 اول

قال ووصف قبلا انك اندك شبنمی یو
 کرک نافع تر و زطولید و در کسب و قدس
 بولغان صداع غمغید تر و در کل کل
 المک بر قسید من بر تو تو نام شنت و تر زطول
 و شیح بر قسید من بر بر کم تو نام چه فی
 بر قید بر قیایت سبب ایاری قال حکم
 قبلا انک اندک شبنمی بو ماق کرک
 باشی غرقی دفع بولور و الله علم نمازیر
 و رمی و رک شکی کی جی کمال نمود و کتو
 بل مود و ردید و رلا کسب سبب ملا و در
 باغینی زیت بولار فی برابر قوشوب شکار

میده

مید و قیلد
 سونوب ک
 نماز کبود غ
 لاند و در و
 سبب کسب
 کپن آغز لاند
 از قی سبب
 شکار باغ
 صفت شربت
 بولور و ک
 قیلد کرک

او بخ درم تخم کشمش و بجز درم تخم شنبلیله
 که پیش از این درم ایکه یکی درم پوست بجز
 که قفس تخم سیف بر کم سو قوب بر ایاق لبو
 قانیا بر با یاری قاندا کفایت قبله بخند
 ساید شیرین قلوب ایضا کلتور و ب
 بر فاشو قنای یکی قاشوق سو قاتیب یک
 که که از برای شکر نفس بو برت و فانه بر
 که که فو فابش درم جیلان اولن ایلی عدد
 سرستان الشمس عدد اخیر کرده عدد تخم
 بهی اولن عدد دنیلو خراون درم بادبان
 پیش درم باد رنجبو پیش درم افیون
 در درم

برد درم تخم شنبلیله
 بجز پیش از این درم ایکه یکی
 درم پوست بجز
 که قفس تخم سیف بر کم سو قوب
 بر ایاق لبو
 قانیا بر با یاری قاندا کفایت
 قبله بخند
 ساید شیرین قلوب ایضا کلتور
 و ب
 بر فاشو قنای یکی قاشوق سو
 قاتیب یک
 که که از برای شکر نفس بو برت
 و فانه بر
 که که فو فابش درم جیلان
 اولن ایلی عدد
 سرستان الشمس عدد اخیر کرده
 عدد تخم
 بهی اولن عدد دنیلو خراون
 درم بادبان
 پیش درم باد رنجبو پیش درم
 افیون

سوقوب سبب قیام عینیه آنغند اس قلا
چراست بولست قیلور **طلایه** کیمت کوش
میان دو شانه یعنی بللی یکی دالو سی کوا
سینک علاجی ککی شیز آنکو شفا آرد و جو کم کفا
ایسغول بر قیسمین برستقال ایسغول
دین بولکیم پینی سوقوب ایلیکاب
زفت روی سینک سوبر **دختر قیلدی** یکی
دالو شکی لایقید ایجاقی کرک سیار
نافع ترور **علاج** هرمل سوزش میان
دو شانه مولانازین الدین طبر بویور
بویور دیکیم بوشوشینند دانا قلا کیمی مل

نجم

حکم مردم ایچا که کبرک بر سنا دین کینه
 غذای لذیذ یا جوهر کوشنی بسلیه یا کرک
 علاج **علاج** اسهال **اسهال** برمال فان کو دینه و قان
 ششوق نیک دفع او جون ساسیر
 دفع اسهال از غیر شیر که آق لاله نیک
 بسیر که بوجه فی او و درک جبار بسیر
 بسیر حل قند و روم که جافاق کرک **علاج**
 بوغنا نیب غیر لاله کور در بسیار مجرب و
 علاج ضعیف معده اگر که بسیر سینه معده
 ضعف بولوب بسیر کرک و نفع فی بیجا
 سو بید قانیا نیب نبات بسیر سیرین
 ن د

خلیب

قیماق کز کرم معده سوت تو کولگان
 بول پور و خنجه سبب سبب سبب سبب
 یا ناز و افشور و سبب سبب سبب سبب
 سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب
 اگر کشید این سبب سبب سبب سبب
 عبارت سبب سبب سبب سبب سبب
 ابره و اشام ایکی نوبت بر مال کز بارها
 ز نموده تر و بسیار سبب تر و راز موزو
 و خشک و بهی خشک و سبب خشک و سبب
 اندر سبب سبب سبب سبب سبب سبب

کجیک

کجیک طیاره سبب سبب سبب
 سبب سبب سبب سبب سبب سبب
 سبب سبب سبب سبب سبب سبب
 سبب سبب سبب سبب سبب سبب
 سبب سبب سبب سبب سبب سبب
 سبب سبب سبب سبب سبب سبب
 سبب سبب سبب سبب سبب سبب
 سبب سبب سبب سبب سبب سبب
 سبب سبب سبب سبب سبب سبب
 سبب سبب سبب سبب سبب سبب

بر زره قند سید علی قلبی نشاند و بچک کرک
 بسیار نافع از موده تر و در علاج **بیماری**
 قورساق و غرقق بولور مسور و در غرقق
 المده قاقنی ذیره سوچی برله برکیجه کونند
 جیلار ایندین کین قانیا تیبک باره
 قند سالی شیره من قیلدیک اچر دفع
 بولغای **از غرقق قورساق** قند اقا
 تیغ بولور قورساق قورساق قورساق
 کر به بیلدیرینی بو سننی سونوب
 سید قیلدیک با فوسوننی اچر دفع
 بولغای فصل حق تو لغال **بیک** مغز

اکر

اگر اسبغ درین قوت غالب بود
 یعنی بلغمی سوسوی اگر اسبغ غالب بود
 بول پیغمبر تا دم باغی بر لدا بچ و مستقیم
 باغی بر دفع بولور وینه فرسای کی آق ضد
 بدیمان او روغنی قاجا تریب قوس
 گرم گرم یک جفت نونقان دفع بولور
 وینه بر کولر **مشاد اسپرغ کوب و مستقیم** آذر
 بوزده و سرخ سونه او روغنی غنیداکا
 سایناس سوسینی بوت پیستی نورغای
 اگر **کشتیک** طعام سینی کلا بر اولد و یکم
 افر قوتلیک طعام یکای ندین بولور

سور

اگر اسبغ
 بلغمی
 بول پیغمبر
 باغی بر دفع
 بدیمان او
 گرم گرم
 وینه بر کولر
 بوزده و سرخ
 سایناس سوسینی
 اگر کشتیک
 افر قوتلیک
 اگر

اس میں حرر ہونے کا قول ہے یا پھر بند
 ہو گیا ہے یا قیرنان بکال کسبیت من
 بول کسین کے کوئے بوالیکان طعنا
 دین یکا ہون اور شیخا دم قیلد ورو
 قورس قفہ اتر پلان سلا کس و دفع
 بولغا ہی اندر من کین قورس قینو کونگی
 یا تو زنی تو تہون دفع بولغا ہی **اگر کسے**
ہیں دانہ جو انہ کو بند من جدا قبیل
 سوتدا یا تغور و بار سن اور دہ غنی
 زردک اوروغنی قرا سونا بولار نے الیب
 رنجیل و جوز و زرجو بہ بولار تی مجون
 قبیلہ

قبیلہ کون
 اکتیبا یا سید
 بالی زیادہ
 ہج علی
 کسین
 اکثر بولار
 جی اللہ
 اہا سید
 سید ہون
 سید ہون
 ہمارا

قبلت برکتون نمشت در ایست بر عتقی که
 ادمتیک تا بند بول بر طرف بولور و قوت
 باغی زیاده قیلور ^{که} بولور بولور
 هیچ علاج بولور و نشک نشک بولور
 کهنه نوتی نزدیکه کت بولور
 اکثر بولور تل رسا ند بولور موسی عطا
 جی اولد در کیم قوی سیک کور سیک کوری
 اما سید لاقی باردور رانی آتیب قوروش
 سیده سو قوب نبات سیده یا کجه زانا
 سینه سوتد بولور یغور و سهر کولان
 منهار دایما کسر کسینار بجز ستر و

عیال

اکثر کور
 بولور
 باغی زیاده
 اکثر کور
 دانسته
 بولور

قبلت
 بولور
 باغی زیاده
 بولور
 کهنه
 اکثر
 جی اولد
 اما
 سیده
 سینه
 منهار

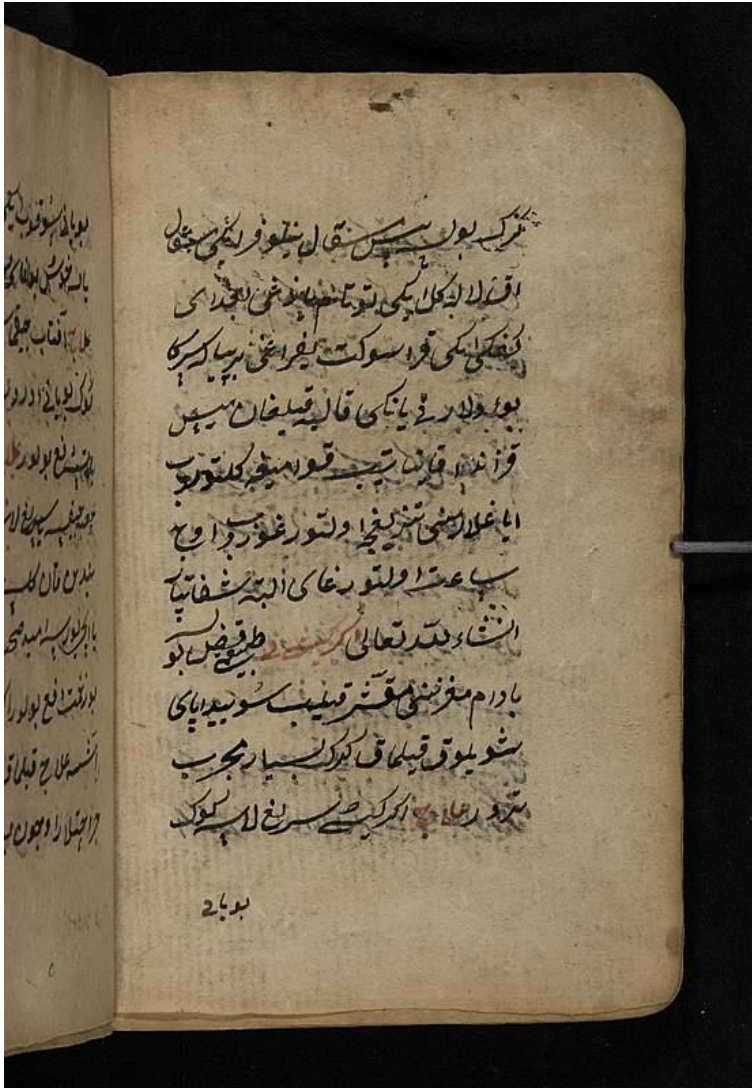
از برای یعنی سبک بند دوای اول عدد
جیلان اول عدد پرستان اول عدد
انجرا و ج درم بادیان مخلوفه بر سفال
قند اگر استغ بولوب سبک قنار جوق
لانته قندل کل سرخ و نشسته کلاب
سیدل حل قندیک سوزما کرکر اگر گشته
بوتل پسر سبل بولادی او تینی قورود
بر کوننه نشاد اجب خیلد بسیار
محب تر و نفع و بکر تاوشقان
او فکای سینه قور و قوب پیچیز و فامر
بر سقال ریوندیرم سقال مغز بادام
سفر

مغز بادام
سوزما کرکر
قند اگر استغ
انجرا و ج
جیلان اول
از برای یعنی

شتر سنی سید جل قید بزم ما که کرک بود و
 لاریه استیجا وین ایگری بزم ما که استیجا
 پیشک برین سلامت قالعی عیاج
فی نظر لغات نه بهی یعنی بهی ا
 ورو غنی سوغجه بیلاب بزم پیش
 بد بو لور لای لغات برادر علی بزلفا
 بنفشه پنخ کویس بولانه جل قید
 بکار کرک **کریست** ز غمتی بول پیلیغ
 بلیمینی سیده قید بکنغ سو بیله چیه
 حجت بقای **حجت** ترور **کرک** بول
 بول بول اولار نه حکما یونان حضرت
 اسکندر

اسکنند را و چون نترک قبیل بر دور لار
 رند غ کم بگو است اسکنان ما کیان
 سیاه یعنی قرناوق فی تمشیق
 قور و توب یا فتور و ب بر مقدار
 بمع عربی و ب سوسن یکی سقال خم
 خیار بر سقال شش رویج سقال مغز
 یادام مغز نار بنوار و لاله سقال
 لب کاهی اور و غنی لعاب برله اسقول
 سبوی برله فشور و ب قانینازیب
 بخورد و یک چوب قیل بر قور و توب سقال
 اسکنند است قواما کر کرد فیع بولو کر

واک کر کر کر
 بی برکات
 مالک علی
 یعنی
 یا بر
 برکات
 در
 سستی
 سوسن
 و
 و
 اسکنند

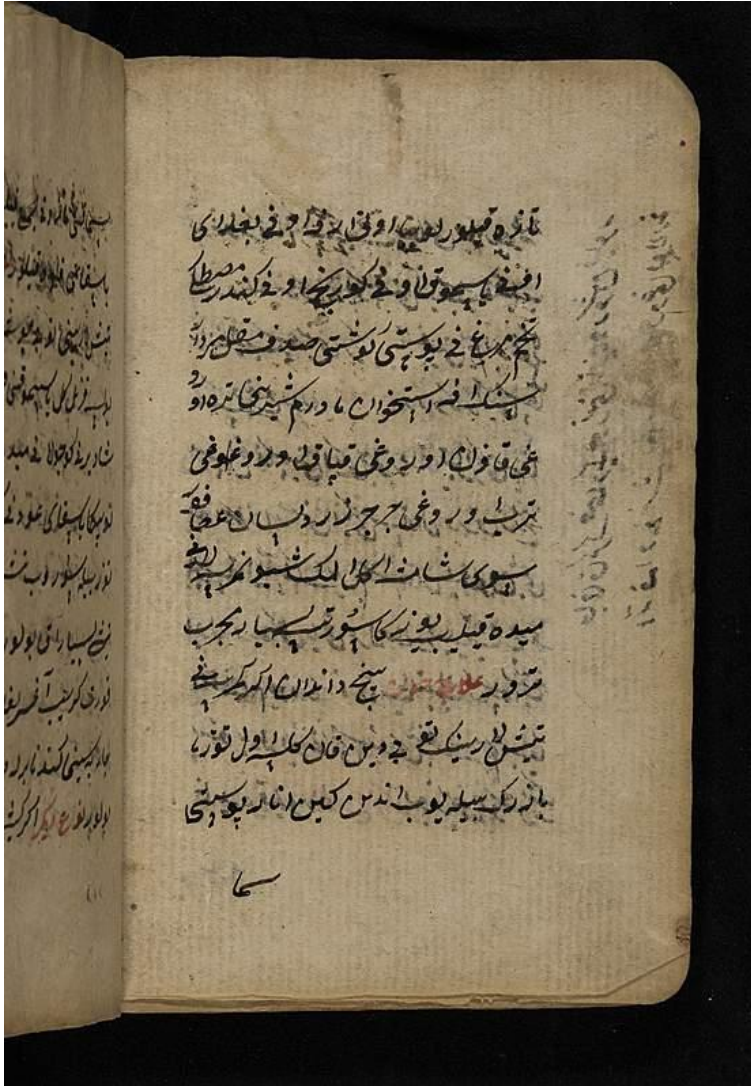
ترکس بول سیکس قال بیلون فرنگی سیکس
 اقول لیکل یکی تو تا سینه بدنی بعد ای
 لیکل یکی تو سوکت یفراغی بریا که برکا
 بولولار فریانی قال قیلغان سیکس
 قراندان قیلان سیکس قورامیغی کلتور بول
 ایاغلا رهنی تریغی اولتور غوز در اوج
 سب عت اولتور غای اریغی شفاتیا
 انشا الله تعالی **کریم** طریغی بول
 بادام منورنی قش قیلن سوبیایاکی
 شو یوق قیلان کرک سبیا رجب
 تدر **علا** کرک سبیا رجب لاکرک

کرک مجرب تر و در بکوزیه کجول و بوزره
 و کجند یعنی توفرا غنوبولارنه میده قوی
 و یندی باغی برل لئا لا قیدرک غلایا الیب
 جرابیت کجائماق کرک دفع بولور علی
 جوقویانک سور و کجان پیلله زورور
 و جبر بولارنه میده قیدرک عمل بر لکیر
 قیلیرک تریب بر بر م سغال دین لیه
 قویانک دفع بولور بسیار مجرب تر و
 اگر کیشته ایچی بند بولور ای او تینی
 ایت نغای برل کندیک کاقوی فی الحال
 ایچی روان بولغای علیج اگر ضعیف ورا
 سورناخ

سینه ای قیاسیست کجول و بوزره
 بوزان کرک بولور قیدرک
 کرک لیب سب دفع نازق
 ای میده قویست بر لکیر
 بایق قویست بیز تریب
 جوقویانک سور و کجان
 پیلله زورور
 و جبر بولارنه میده
 قیدرک عمل بر لکیر
 قیلیرک تریب بر بر م
 سغال دین لیه
 قویانک دفع بولور
 بسیار مجرب تر و
 اگر کیشته ایچی
 بند بولور ای او تینی
 ایت نغای برل کندیک
 کاقوی فی الحال
 ایچی روان بولغای
 علیج اگر ضعیف ورا

قهقرا کبریا که بسیار در روز بروز و غیلا
 سر آمد سبب است سبب قلمند و ترور کتر
 درین ترور **کوشش** ضیق نفرین کیمین کسار
 تر قیاسی بسیار و نشان او چو چاقال
 بنفش او چو چاقال سبب نشان او
 در این بر سالیه شود در قیاسی که
 قند اضافی قند قند سبب می قنور
 روز و مروز و شی و شی قیاسی
 ایچکای **علاج** و رو غنای بو غنای
 کاکبوتر خور و چ کون با غلاب غنای و رو
 اندین کین مباحثی اما میده قند
 بو غور

قهقرا کبریا که بسیار در روز بروز و غیلا
 سر آمد سبب است سبب قلمند و ترور کتر
 درین ترور کوشش ضیق نفرین کیمین کسار
 تر قیاسی بسیار و نشان او چو چاقال
 بنفش او چو چاقال سبب نشان او
 در این بر سالیه شود در قیاسی که
 قند اضافی قند قند سبب می قنور
 روز و مروز و شی و شی قیاسی
 ایچکای علاج و رو غنای بو غنای
 کاکبوتر خور و چ کون با غلاب غنای و رو
 اندین کین مباحثی اما میده قند
 بو غور

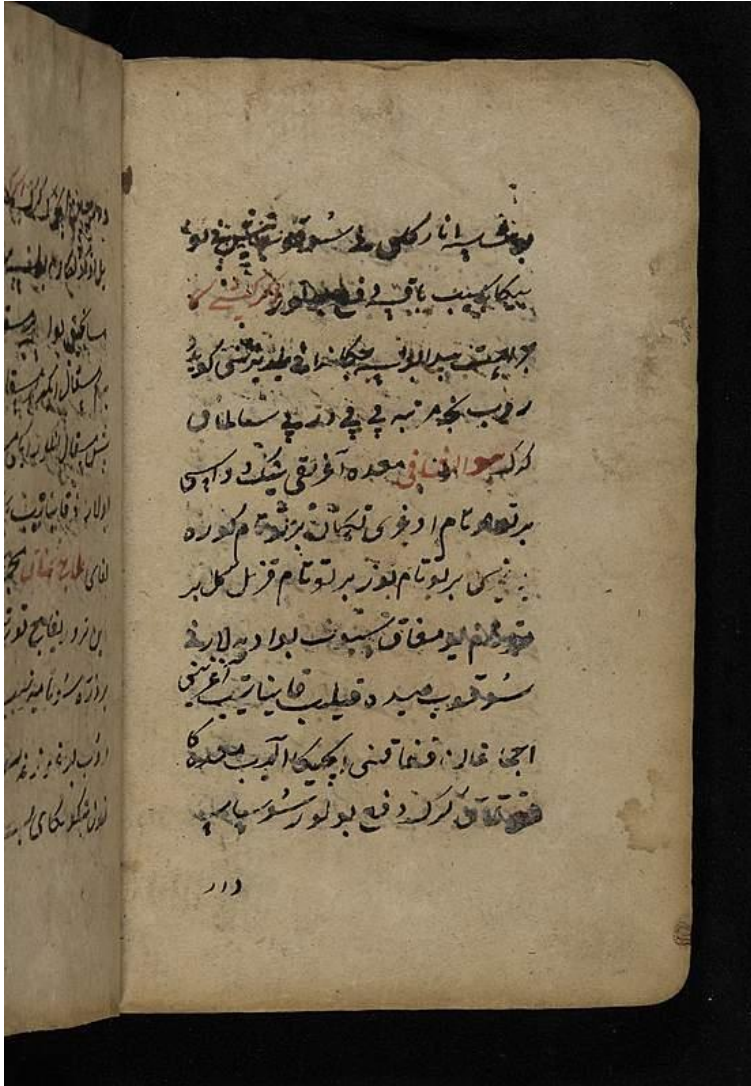

تا زود ظهور لویا اوئی برود و بعد ای
 افسانه کی بیوتی و نه کوهی او نه کند در ط
 هم کوهی نه یو پستی کوهستی صد و فطرح او
 کوهستانه استخوان ما در هم شیرینی تره او
 غنی قاقون او در غنی قبا قون و در و غلوی
 ترب و در غنی بر جزر و در و در ان غنی
 سوری شانه کل لک شیبو نر و در
 سیده قبلی یونری کاسو و سبب با در جرب
 تر در ~~مطابق~~ سنج دانان که در سنج
 تیش لاریک و در وین قان کل اول تو را
 با در ک سیده یوب اندس کین انار یو پستی

سما

سبب لاریک و در وین قان کل اول تو را
 با در ک سیده یوب اندس کین انار یو پستی
 سبب لاریک و در وین قان کل اول تو را
 با در ک سیده یوب اندس کین انار یو پستی

سبب لاریک و در وین قان کل اول تو را
 با در ک سیده یوب اندس کین انار یو پستی

بوش پانا رکلی ط سوسو تو چنچین نو
 بیجا کجیب یا قی رفیع بولور کجیب
 بر ایستد بولور بولور بولور بولور
 روب کجیم نیه بچه دمه سلسا
 کولور **معدده** افوقی شیک واهی
 بر تو تام ادغوی لیجان بر تو تام کوره
 بر تو تام بولور بر تو تام قزل کل بر
 تو تام ایومفاق سبوت بولور دیر لاری
 سوسو بید ده قیلیر قانیا زینغی
 اجا غار افغانی ایچکی آلبوب حله
 قوتان کولور رفیع بولور سوسو پاپ

درخت بولورا که حیوانات در آنجا می‌سازند
 نام آن درخت بولورا که در کتب قدیم
 یاد دارد و در بولورا شوی بولور و قدیم
 در آنجا در آنجا می‌سازند و در آنجا
 خوشبو می‌باشد و در آنجا می‌سازند
 که مؤثر است که این است که این
 از آنجا در آنجا می‌سازند و در آنجا
 بر طرف بولورا که در کتب قدیم
 که در آنجا می‌سازند و در آنجا
 نمه غذا می‌سازند و در آنجا
 پسینا و مایه ای که می‌سازند و در آنجا

مناسبت

در آنجا می‌سازند و در آنجا
 در آنجا می‌سازند و در آنجا
 در آنجا می‌سازند و در آنجا
 در آنجا می‌سازند و در آنجا
 در آنجا می‌سازند و در آنجا
 در آنجا می‌سازند و در آنجا
 در آنجا می‌سازند و در آنجا
 در آنجا می‌سازند و در آنجا

یاغ پر ایمنو از قیمة لقمه اند صفا و قیل
به بولغای اگر بجزیره سسکا بره آینه آریب
یسا اول یلقی یوقل دفع بولغای **الضجده**
اگر ضعیف نه جیمی کورس ادوی تو آینه صد
بقیلتب قوم پتور غای اگر سب کلام تمی
قوی دستنی بر زانک اندر قولای مجتهدنا
نیرس اول یلقی سسافر غوبول **الحکمة**
الخرس او تینی کوز کاتا ز پیر زیاده مونی
کیتا را که خیاره افه تنه کوموب لیب
یاغ بره اول قیل بر خشم جزاوتش کا قوه
هریکه زبده اذ جنفارد **الکریه** مانع
قورتوب

قورتوب است
قبلا و سب
سب لرزه در طرف
مدیا سینی نار بشت
قوی بیان فی کور
قوتی پیرا سینی کا کور
بسته از کور
قورتوب اول
قورتوب لیب
قورتوب لیب
قورتوب لیب

قورتوب

قور و قورب سپهر کل بسته اند بر طرف
 قبلو سپهر حقان قان در دو د قیل
 تب لرزه بر طرف بر لور **کرکشی** آتلا
 میز کاسینی ناز بسته جاف توک اول کوی
 قوی میا قینی کوید و در جرب کو بونی سینه
 تو شهر سپهری و کای **کرکشی** آط تیره اینی
 ضعیفه و زنجار و در سپهر ایجیدای بلای
 حواء اولوک صفوان ترکیب لوسه هم تو کجا
کرکشی لوروی او تینی صور لور بقال جری
 آغریق اینی کیشی سیک لور جنبه نمیزد چینی
 لور لور **کرکشی** ز تیشی آغری سینه چینی لور

اولی کیشی هم کلان برید بر طرف لور
 اولی کیشی لور کیشی لور کیشی لور کیشی لور
 اولی کیشی لور کیشی لور کیشی لور کیشی لور

قور و قورب سپهر کل بسته اند بر طرف
 قبلو سپهر حقان قان در دو د قیل
 تب لرزه بر طرف بر لور **کرکشی** آتلا
 میز کاسینی ناز بسته جاف توک اول کوی
 قوی میا قینی کوید و در جرب کو بونی سینه
 تو شهر سپهری و کای **کرکشی** آط تیره اینی
 ضعیفه و زنجار و در سپهر ایجیدای بلای
 حواء اولوک صفوان ترکیب لوسه هم تو کجا
کرکشی لوروی او تینی صور لور بقال جری
 آغریق اینی کیشی سیک لور جنبه نمیزد چینی
 لور لور **کرکشی** ز تیشی آغری سینه چینی لور

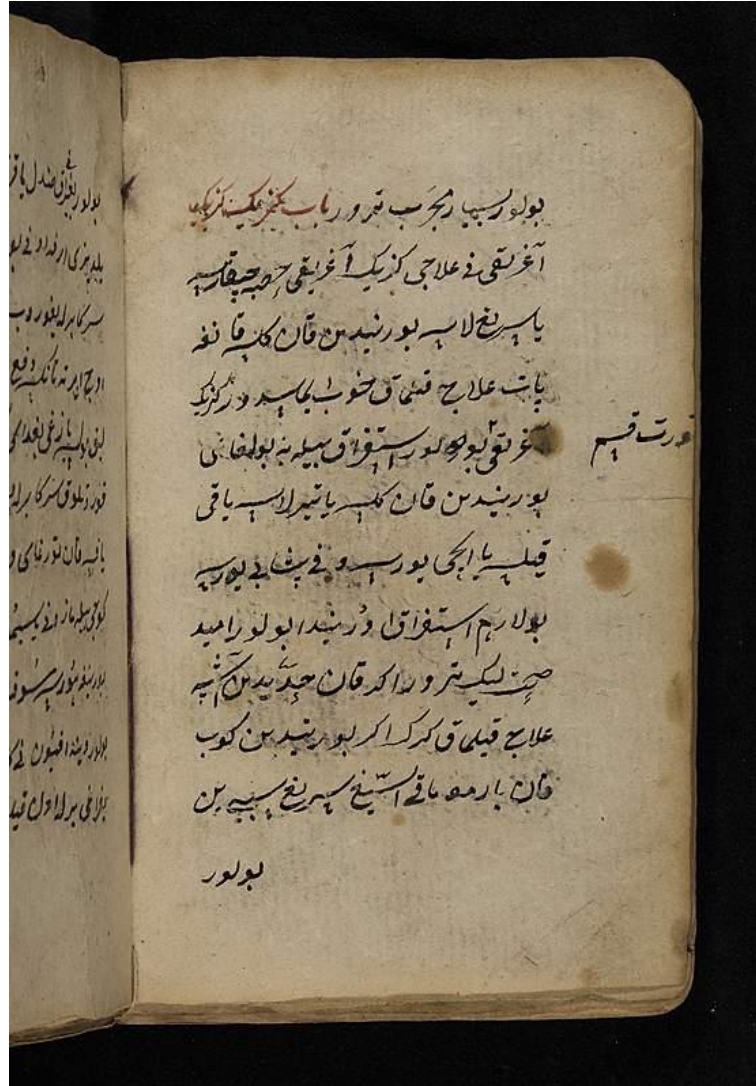
اقی تو ز نه میده قلبت شیفته جانم
 بولور ز نه ضعیف کنان بولور
 اوتنه کوموب استغ قلبت تا نکره
 پور مجرب ترور اگر کینه بولور
 نه تو ز سیده خاننا تیب سیم به بولور
 اگر کینه تیز اترقی بولور
 و بخان تور شت ابراهیم سفند بر سفال کنز
 بر سفال شک ایگی سفال ز رجوبه بولور
 میده شو قوب زیت بو باغی زیت باغی
 بولور بدلی کینه باغی سید مریم قلبت
 کیر که اگر کینه در دست بولور ترور

قصی

قی در دوشی
 قی از سوی بولور
 جانم بولور
 ابراهیم کینه با دم
 سفال زیت
 ای سنی با شکر
 ابراهیم سفند
 تیز اترقی بولور
 دیگر ای سفال
 اوتن کله و حلال
 سوس بولور

قچی اور و غینی سار موق اور و غینی قزل
 فیاز سوی بولار نه جل قیدب کینجه
 جاف بو رنیخیم تا میسره دفع بولور
 اکر بو کینجه بادر ام مغرینی قیاق قاولن ایکی
 مسقال نرنیسه ایکی مسقال لعاب
 کاسینی نباته خرخی پس مسقاله سن
 بولار نه صلایه قیدب سب قیدب ساردا
 تیل نه آهیندا تو ساق کرکه بولغای عطا
 دیگر ایکی مسقال بادیان ایکی مسقال نیلو
 اذن عدد چوون اوج مسقال رب
 سوس بولار نه خوب قایناتیب کچ دفع

شیخو عالی
 بولار نه
 قیدب کینجه
 بولار نه
 جبهه بولغای
 ایکی مسقال
 سفید مسقال
 مسقال زرد بولور
 بولغای زیت باغی
 بولور کینجه
 بولار نه
 فحی

بولو رسيد و مجرب تر و رباب كز عيب كز بگيد
 اخلاقي في علاج كز يك اخلاقي حوصيفه
 يا سپرغ لاسه بوز نيد من قان كل فافه
 بابت علاج قضاي قسوت باسند و زرنگ
 اخلاقي بوجو كور استغراق سيله نه بولغاشي
 بوز نيد من قان كل سپر با تير لاسه باقی
 قيله يا ايجي بوز سوز و نه پشانه بوز سپر
 بولا هم استغراق و ز نيد بولو راميد
 حوصيفه لکي تر و راکر قان حديد من آتیه
 علاج قضاي قکر کرا بوز نيد من کوب
 قان بار مو مانه اسين سپرغ سپر بن
 بولور

قورت قسم

بولو رسيد و مجرب تر و رباب كز عيب كز بگيد
 اخلاقي في علاج كز يك اخلاقي حوصيفه
 يا سپرغ لاسه بوز نيد من قان كل فافه
 بابت علاج قضاي قسوت باسند و زرنگ
 اخلاقي بوجو كور استغراق سيله نه بولغاشي
 بوز نيد من قان كل سپر با تير لاسه باقی
 قيله يا ايجي بوز سوز و نه پشانه بوز سپر
 بولا هم استغراق و ز نيد بولو راميد
 حوصيفه لکي تر و راکر قان حديد من آتیه
 علاج قضاي قکر کرا بوز نيد من کوب
 قان بار مو مانه اسين سپرغ سپر بن
 بولور

بولو رغباق صندل یا قزیل کی کاشفور
 یلدیری ارفه او نے بولور نے اول قلیب
 سرکا بر لایفوروب تو قاج اتیب
 اوچ ایرته تانکد فیه بولور اکر تال استیغ
 لوق بولسپیر شی غدا کی کغلی فی ایتیب
 قور و ملوق سرکا بر لایفوروب کاشیغ
 یافیه قان تورغای و دیل زبل کی سرغ
 کوچی بیلیمار و نه یاسیموق نے اون قلیب
 بوزنیغ بوز سپسوق قلیب عاف قان کن
 بولور وینه افیون نے کافور نه سوکت
 یفر شی بر لاول قیلدب مالککایبم فیه فیه

باب کاشفور
 غرقی
 قان
 و ب
 یوق
 ب
 ز
 قان
 بوز
 ب
 بولور

بولور اگر بولار بیلله هم تورما زنگ
سپر کا برلا نیریب بو رینغونا نیریب
دفع بولور اگر مویشیک برله هم تور
قوبلیدین قان آرتقارار اگر مویشیک
برله هم تور بیکس باقا ککرک اگر
قان او تک طرفیدین کل بغير شیک او
مجانف قبلماق ککرک اگر مویشیک
کلپه نالینیک او شیدین چاارت قسماق
ککرک دفع بولغای اگر ایکی طرفیدین کلپه
ایکی اطرافیدین چاارت قسماق ککرک
دفع بولور غلاب **اعراق** مخالف بیق

اخلاط

اخلاط اولار دین بولور
ککرک ایکی چاارت قسماق
اون بیکس باقا ککرک
بیلماق ای بولور ای بیلماق
بیکس باقا ککرک
بیلماق ای بولور ای بیلماق
بیکس باقا ککرک
بیلماق ای بولور ای بیلماق
بیکس باقا ککرک
بیلماق ای بولور ای بیلماق
بیکس باقا ککرک

احطاطا ولا ردین بوزا و حاکم سخا نکار ماگ
 لکر اکوی بخاری از نمای تندی بر تقسیم
 اول سبقال سرتخ بیلید بولما سپهرت
 بیلید ایچی بوزا کای بیلید بریم سبقال سپهرت
 پیش سبقال بر سپه دفع بولورده ادریش
 دین بولکا فورده سبقت یا غی برله قولما
 یامیر سه دفع بولغای **الکرینه** قولاق
 آخ رقیقه بکورتفا سیک آقینی مظلوم کیشنه
 سهوق برله آیین دانه سوی برله نخله
 سوی برله قولاقه یامیر سه دفع بولغای
 الکرینه سا و قدین بول افسون ضعیف سوی

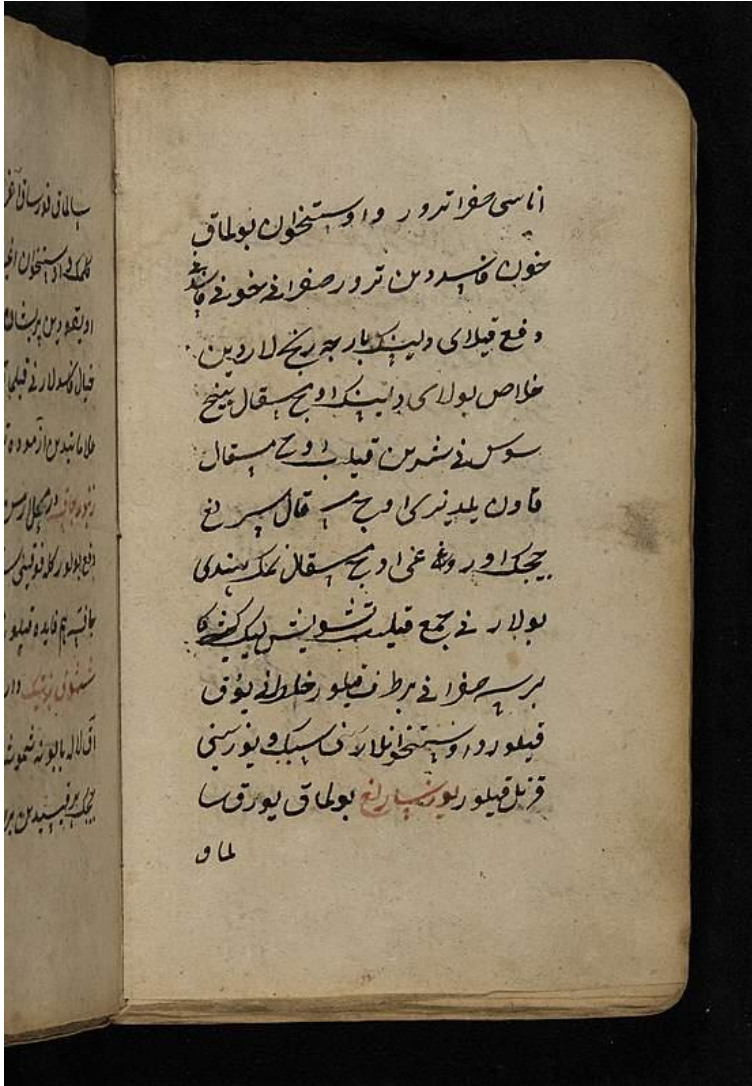
هم نور ما سپه
 رقیقه ما سپه
 بک برله قولما
 یامیر سه دفع
 بولغای
 الکرینه
 قولاق
 آخ رقیقه
 بکورتفا
 سیک آقینی
 مظلوم کیشنه
 سهوق برله
 آیین دانه
 سوی برله
 نخله
 سوی برله
 قولاقه
 یامیر سه
 دفع بولغای
 الکرینه
 سا و قدین
 بول افسون
 ضعیف سوی
 احطاطا

برله تا مینر سیم دفع یولور زیندیله اولدی
 س غوغو قولاقده تا مینر سیم اچیلور قیما
 اچیلور کیندی کیندی باغی برله یوغور و بک تا مینر
 اچیلور وینه ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی ایدی
 تا مینر سیم اول بقی خست غوغو یولور سیم
 اچیلور **علا** سیم ق صدک ایکی سقال
 ز غوغو ای بزم سقال دیونند چینی ایکی کیم کانی
 ایکی سقال یوما لاق بیوت دروغی بزم
 سقال ارفا ونه وروق کای سیرخ بو
 سوغوب کلاب کلاب برله نمدیر قیلب
 جاکا جان قراق کرک دفع یولور سیم **صفت** سیم
 صح

ایکی سقال یوما لاق بیوت دروغی بزم
 سقال ارفا ونه وروق کای سیرخ بو
 سوغوب کلاب کلاب برله نمدیر قیلب
 جاکا جان قراق کرک دفع یولور سیم **صفت** سیم
 صح

حجت قلیو ره سطلای بر سقال آق تر بد
 بخوف نه سو قوب ایدکات دام یاعی
 بر اهل قلیب نورتن و کز نیجیل و کز کز
 قلیب اوج افتم بیار در ایگای ارق
 پس درن اندک استغ شو ایگای معده
 ده برد ماغدا هر رطوبتیکه بار ایدی بجه
 بسیار شغف قلیو ر منفوت قلیو بسیار
فصل حجت ترور
 بقراط حاکم اهنو طال بی حاکم نعمان حاکم بهر
 جموات حاکم برجیات حاکم رندا لقبور
 حاکم بولار ایدلار کم مینک بر بیخ شیک

بریند ایدر
 سیه ایلور
 نور و کله
 بارما ر سولای
 و کله
 ال ایگای
 حجتی ایگای
 تار و دی
 قی کی استغ
 بر اهل قلیب
 حاکم
 حاکم

اناسی صفواترور و او سستخوان بولاق
 خون کاشد دین ترور صفواتر خون کاش
 دفع قیلای و لیس پیکار بهر پنج لار دین
 خلاص بولاسی و لیس پیکار و جیح سقال پنج
 سوس نه ستر من قیلای و جیح سقال
 قاون بلدی نری و جیح سقال پسران
 یجک اور و نه غنی و جیح سقال ملک بندی
 بولار نه جیح قیلای و جیح سقال پیکار
 بر سه صفواتر بر طرف قیلای و جیح سقال
 قیلای و جیح سقال پیکار و جیح سقال پیکار
 قیلای و جیح سقال پیکار و جیح سقال پیکار
 لما

سالی نورسان
 کلمه استخوان
 اویقو دین پیکار
 قیلای کسلار نه قیلای
 قیلای کسلار نه قیلای
 قیلای کسلار نه قیلای
 قیلای کسلار نه قیلای
 قیلای کسلار نه قیلای
 قیلای کسلار نه قیلای
 قیلای کسلار نه قیلای
 قیلای کسلار نه قیلای
 قیلای کسلار نه قیلای

ایستخسوس برله نیمه قیلدیرجا فانی کرکالتی
و دی یاز بوا دیلا رننه کتاب قرمان ترو
الکیشنی ایچی روان بولوب توکاپ
سماق ایکی درم مانوی کاسیند بر دم
پوپتک نار ترش بریم سقال بول رننه
سوقوب ایلیکایستور برله نیمه قیلدیر
هر بیات ساقیدیک قیلدیرنا وقت کیم
برم فشقان سارغی برله قوشوب
کرکسیار نافع تر و راجه تو باره
ایستخسوس نیمه قیلدیر فلوس کاهنی
برکینی سوس برله جل قیلدیرجکای سار
محر

طریقی در عالم قدس در عالم شفق
 عزم بر سر شوقی که در دلش بود
 چو ملک که آید از آن دیو زده
 بعد از شربت قیام که در قلمرو
 مکتوب تا با در **عالم** **قدس** **قدس**
 در سطور و در این شوق بر سر شفق
 با وجود آنکه یکی شوق است و یکم
 خفقان این شوقی که در دلش بود
 در دوی بر سر شوقی که در دلش بود
 رنجی که شوق است و یکم که در دلش بود
 مستقال است و شوقی که در دلش بود

فانی در کمال
 کتاب در بیان
 بوب که در
 در کمال
 قال بول در
 در کمال
 در کمال
 در کمال
 در کمال
 در کمال
 در کمال
 در کمال
 در کمال
 در کمال
 در کمال

باد
 باد

بولالیزه قاینا تبصافی قندیت مستطاب
 کما قندیت شست قندیت نهاده و الکاح
 کما کشت فاما تقای **مغز** شست
 مغز در پسته خسته بسیار نافع و در
 منفعت قیصر پوت بیخ کاسینکاج
 تو زود درم کما کاسینی پکره درم پوت
 بیخ کویان شست کوه درم کشت
 اش لظه آیب یور کاسینکاج درم
 پوت بیخ کوره اون درم بولالیزه
 بر کم سو قویب ملایم قاینا تبصافی بریم
 ایاق سوینک صفا لغویچ وندین کین

رکه معده کابینا

تنوب

خوب صحت ای
 قه ایست کوه
 بر ما شو قندیت
 قایت کرام قه
 قایت قندیت
 کما کاسینی
 یک کاسینکاج
 بوزی سوینک
 مالک نوزول
 آیب کوه
 الکاح باری اولاد

بر مرتبه بر ما که کبرک حکما بدو علم است
 اول طعام دین بر ما کس تا تو قوزت
 او تا کوی **در سند** فراخ بجزد بی
 استقامت بولغان بول نوشتن دار
 و تریان بزرگ بر ما که کبرک **در سند**
 و حکم یک استغ بیقیدین پیدا بولغان
 بولیم کنجین بزور سنی شیرین
 بول بر ما که کبرک غذا خور آب کای
 محبت ترور **صف** کنجین تخم
 کاسینی ابکی شمال بولت بیخ کاسینی
 ادج بریم شمال بولت بیخ کاسینی

بر مرتبه بر ما که کبرک حکما بدو علم است
 اول طعام دین بر ما کس تا تو قوزت
 او تا کوی **در سند** فراخ بجزد بی
 استقامت بولغان بول نوشتن دار
 و تریان بزرگ بر ما که کبرک **در سند**
 و حکم یک استغ بیقیدین پیدا بولغان
 بولیم کنجین بزور سنی شیرین
 بول بر ما که کبرک غذا خور آب کای
 محبت ترور **صف** کنجین تخم
 کاسینی ابکی شمال بولت بیخ کاسینی
 ادج بریم شمال بولت بیخ کاسینی

چو بریم ایاقی سو برله بر پیاله سیر کا
چیطاب بر کچ لور غوزوب ندین
کین آهسته قناتماق کر کردار ولا
شیک طعمی خوب حقیقتاکی ندین کین
بوند و اسوزوب صافی قیاب نوق
شوقان قند سفید سالیب طایم کا
بنا تیر قناتماق کر کردار قوامیک
کلکای بو شربتین هر صباح ریت
دستمالنی اوج فاشوق استغ سو بر
جمل قلبیله چاک کر کردار غوزوب
سینه بر ما کر کردار نافع ترور کردار استغ

چاز

چازت بو کولانه
بوندی سیر دیر
بوندی سیر دیر
بوندی سیر دیر
بوندی سیر دیر
بوندی سیر دیر
بوندی سیر دیر
بوندی سیر دیر
بوندی سیر دیر
بوندی سیر دیر

وزارت بکل بول و تیشند لیک بول
 بودوی هر دبر مال کرک **صفحه** شنب
 بزوری هر دو نیم کا پسینی و نیم خیار و
 نیم باد رنگ و تو نیم بزوزنه بکوفته
 هر قسیدین بسن سقال و پوست بیخ
 کا پسینی ایکی سقال سیکس سقال قلمق
 کرک **صفحه** شنبی بزور یکم سده فی
 ابار نیم کا پسینی فار یا نه ششم شوش
 هر قسیدین ایکی بریم سقال اون
 درم پوستی بیخ را نه یا نه پیش درم
 بولار نه بریم سو قوب قایناتیب

له بریا له
 رفوزوب
 شمان کرک
 بیفتالی
 صاف قبال
 سالی
 کرک
 بن
 ماشوق
 کرک
 ج
 وزارت

قو اینده کلتور ووب صرافه قیلدب
 ایچماک کرک عیلاج ایتسقا اگر ساقود
 و بلجمدن بولسب بزور کرم برماک
 کرک صفت بزور کرم تخم بادیمان و کز
 انببون بر قسیدن پیش سقال دین
 یوست بیخ بادیمان و بیخ کرفیش قسیدن
 ایکی سقال بولارنه برکله سورا قانیا
 صراف قیلدب سنجیشک سقال قندامنه
 قیلدب نینه ایتسه ها قانیا قیو اینده
 کلمتدروب بو شربدن بر قاشوق
 اویج قاشوق سوغوشوب ایچماک
 کرک کجودا

کجودا ب قندامنه
 برلا اما سوردن
 صاحب سسقا
 باجا بولسب قور
 لوزت ته دین
 کرک ایتسقا
 دین سدا الکان بول
 سسقا بولسب
 بولارنه برکله سورا
 کوش کجودا
 سقال بادیمان

کھو و آب غذا قلماق کرک فاقان کوفی
 برله اما سو دین پر پیر قلماق کرک
 صاحب استقا پر کینر سو اچکای کرک
 ناجار بول تو روز اند اسون فانیاب
 نورت چقه دین بر صبر فالغاندا اچاک
 کرک علی استقا صوا دین رطوبت
 دین پیدا بولغان بول ایلک ای غلاری
 سیتقان بول سکنچین بزور زینی
 بو طایفه برله بسا برما کرک بادیان کچ
 کتوت کچ بزوزره بر قسیدین اویج
 مسقال بادیان رومی بو پیت پیج

صاف قلماق
 استقا کرک
 بر در کم برماک
 کرک کچ بادیان
 کچ سیتقان
 کچ کینر سو
 کرک کینر سو
 کچ سیتقان
 کچ کینر سو
 کچ سیتقان
 کچ کینر سو
 کرک کچ

تندی ایست برینا قریب قولید کیل تو بر
 نینا قریب که کس خذ از خود اب یکا توخ و یکا
 تالیخ که برین کتوش منقل آریا و تو منقل
 آن نمدیا ایست خود قیای تیب لاق که خوا میو
 کیل تو و بقیه ایست که تندی بولی تو درخ
 او زوم تندی ایست فایریدام و دوایه
 ویر لار که منقل فی یریم یا ایست و اقای تیب
 افاق که کت فو امید کلکای ایست و نیش جلد
 مغز ایست که نیش بر و سیدین بر ایست و تیب
 ایست و دو ایست و بر م تیب ایست نشو
 ویر ایست و تیب ایست لار کای ایست
 و تیب

لاندر

لاندور و برینا قریب
 نینا قریب که کس خذ از خود اب
 تالیخ که برین کتوش منقل آریا
 آن نمدیا ایست خود قیای تیب
 کیل تو و بقیه ایست که تندی
 او زوم تندی ایست فایریدام
 ویر لار که منقل فی یریم یا
 افاق که کت فو امید کلکای
 مغز ایست که نیش بر و سیدین
 ایست و دو ایست و بر م تیب
 ویر ایست و تیب ایست لار کای

سفا بولور اگر ضعیف ز بیخی باغی باغی
 نشاده قیلورم و توریت درم بودینه
 کوی آتوت درم موینه دانه بیکه درم
 بولور رنه سو توب اوی اوتی بر نه هل
 قیلیبک سفار توب تو مان که که صورت
 بولور اگر ضعیف ز بیخی باغی باغی
 انا چو کی بر نه در نه که به سبقت مرود
 بولور اگر ضعیف ز بیخی باغی باغی
 بولور اگر ضعیف ز بیخی باغی باغی
 و عازد بولور رنه سو توب اوی اوتی بر نه هل
 بولور اگر ضعیف ز بیخی باغی باغی

سفا بولور اگر ضعیف ز بیخی باغی باغی
 نشاده قیلورم و توریت درم بودینه
 کوی آتوت درم موینه دانه بیکه درم
 بولور رنه سو توب اوی اوتی بر نه هل
 قیلیبک سفار توب تو مان که که صورت
 بولور اگر ضعیف ز بیخی باغی باغی
 انا چو کی بر نه در نه که به سبقت مرود
 بولور اگر ضعیف ز بیخی باغی باغی
 بولور اگر ضعیف ز بیخی باغی باغی
 و عازد بولور رنه سو توب اوی اوتی بر نه هل
 بولور اگر ضعیف ز بیخی باغی باغی

بولار نه قاينا تيب ايجي كيرك سببا
 منفعت فيلور و نقتل لدم يعني يوت كاند
 فان كلور سببا ايجي ادر برما كيرك صفت
 ايجي اريونر و ربرم سقل سو قون
 ايجي ارنه سقل ايجي برم درم اقي
 ضد لني ميده قليب قوشوب برپا
 سو بزل قاينا تيب نالصف قاشو كچه
 صاف قليب نوز سقان قند سفيد
 بر لاشم ك قاينا تيب قوشو كلسور و ب
 ايجي ك كيرك سببا رفايد و قيلور غدا
 باسوق ليكان ارفه سوي ايجي كاي

علاج

ادر سببا
 بولعلت
 سببا بولور
 ساق ايجي
 سبركا برله تو
 كيرك فايده
 سببا قليب
 نوز سقا
 ادر سببا
 بولور
 بولور
 بولور

میده قیلید سول کاشور تیشی فوج بو
 علامه قطب انوار الکرم سینه بوش
 نوتیر کچر لولا توشوش برله بو جبره
 سناول قبول کربسوس یعنی جود
 بو یا جمع عربی تشبیه بر قییدین بر
 ساقول ایلمک بشیره بخشیش یعنی
 لولن ریشکیره سینه یغوروت
 حب قیلید مالک کرک فایره قیلور کیر
 یوتل بولر فرخ علامه قطب انوار
 لیمور سینه ایلمو بیلی بودینه کر بوی
 بولمه

بولمه باران
 قییدین البی
 بدل لردر صفت
 اولور زینت
 قد بولمیش
 ایلمیش
 نادر بولمیش
 لولن بار بولمیش
 سون بولمیش
 بولمیش بار بولمیش
 سون بولمیش

برای انرا که
بسیار است
نیز در وقت
که کجاست
بسیار است
و در وقت
که کجاست
بسیار است
و در وقت
که کجاست
بسیار است

اسیخ سوبله مریم قید فاتیخ میل و بر
کودیک ویرا قانوغا پیوسته است و در
بیت خوابه فاضلین ترور بلیم سببی
بولغان معدده کانتفوت قیلور کتیر طرک
بادیان سهری کل سهری بوسجه در برابر
سوق بیلکا قند برامچون قید اریته
و اختام برعقال نه بهی سوبی برلجیل
قید ببال که کسین قنفر اول که نه
بادیان سوبی برله تورغوز بیلجکای
محبوب ترور **قفل بول** یعنی سوز کتیره
صفوادن خواهینه سبب رسن بود یعنی

انرا که

رباعی انرا که رسد ز پنج سوز آلام :
 پندالم از سبب این هر دم باید که خورد
 شیر و خر قه جو بچند هر روز ز فرص
 کالنج بکند و درم **صفت** و صحن کالنج نیز
 خیار و مغز تخم باد رنگ و مغز بادام فشر
 و جوی جو که بیا سبوی شپسته جمع و در و کنز
 خون بسیار و شک و کند در در بای و کالنج
 برده و ع و س که در لار و سپیدین اون
 درم تخم کرفس و تخم میوه و درم اون
 میسکه و سبککات و بیان سبوی بر لار و تخم میوه
 اول صقال قند قوش و شویب شیرین و میله سبک

رباعی انرا که رسد ز پنج سوز آلام :
 پندالم از سبب این هر دم باید که خورد
 شیر و خر قه جو بچند هر روز ز فرص
 کالنج بکند و درم صفت و صحن کالنج نیز
 خیار و مغز تخم باد رنگ و مغز بادام فشر
 و جوی جو که بیا سبوی شپسته جمع و در و کنز
 خون بسیار و شک و کند در در بای و کالنج
 برده و ع و س که در لار و سپیدین اون
 درم تخم کرفس و تخم میوه و درم اون
 میسکه و سبککات و بیان سبوی بر لار و تخم میوه
 اول صقال قند قوش و شویب شیرین و میله سبک

سحر اوت نیک سیره سی بر لبه خاک کر
 غذا کا ماسق صر اول بو ملاق بستوی
 کویار سیره سی بیدله اچکائی و کرم اچکائی
 در دهر دبعینی نال غرقعی علی
 اولدور کم قولینی در دبار بره قونو
 با سیرت کدر وی زیاده بولور نیک
 فص کپتر در صفت فص کبیر کوهت
 بیج کبیرش درم زراندند طویل کی دم
 قنچکنت و فلهل سیه پیر سیرین
 التی درم بولار نه سوت قونو بلجکا
 اولدور کرم سیر کا کالورت و درم

درم

ظ

ضمیر حیات سیرت
 بر سطل اول سیرت
 بر لبه سیرت سیرت
 نزار علی کالی کالی
 طوق اولدور کرم
 اولدور کرم سیرت
 حیات سیرت سیرت
 کالی کالی کالی
 سیرت سیرت سیرت
 سیرت سیرت سیرت

ضم قله حبه انبیب هر کون نهار د
 بر سق اول مسقال مشربت سکنجه
 بر له قوشوب ناول قلیاق کرک جرب
 نروز **علاج** فالج کاماء اعسل ننا بینه
 طریقی اولدور کیم سئل بر طریقی یعنی بر کم
 بولور قابیاتیب هر ایکی سینی قوشوب
 حیلایک طلقید املایم قابیاتیب قاسحاق
 قابیاتاق کرک بر جرس کیتیب ایکی
 قانعین کین زنجیل فلفیل سئل در
 چین و نخل خونینجان مصهر طلع بر قند
 بر سقانه سوسوب یلکاب خلطاک الی سینه

بری بر ایکی
 و حال ای سینه
 کای اولدور
 قالی اولدور
 دیار بر نروز
 زو اولدور
 کیتیب
 نروز
 قوشوب
 نروز
 نروز

ظ

اوج فانا تحاق کرک حاجت قسما
 بو ماء بعد از انکه اندک عکاک کرک
 علاج زکام یعنی رطوبت و ماغدا
 بو غریخه یا بو زخمه کاکا نینی استوار
 استیخ دین بو بو غریخه بو غریخه
 انرا که زکام جو حادث کرد بدید فایده
 از شراب نیلو فر کرد بدید چون است
 بکشیت مذکور غذا از فاش
 جو غشرا فنا و سفید **صفت** شربت
 نیلو و کل نیلو فرد ربای نورت سفید
 بولار زه بر بیاله سو برله قایتایب

قوامینه

قوامینه کلمه
 بولار غلامتی
 انجیر بولور سو
 کرک و **صفت**
 سفال سنج
 سیاه یعنی
 بفسیدین بر
 عدد دهم
 بره غلامتی
 انرا که
 بند فایده

قوا مینو کلتور ماک کرک کرک ساق
 بول علامتی اوله کولده ورکه باشی
 اغیر بولورسون کاشربت روعا ریا
 کرک **روفت** شربت زو فازه و فایک
 مسقال بیخ بادبان بیخ کوفیش
 سیاه یعنی بیخ کوس و پر سیاه
 بر قیدین بر مسقال دین انجیردن
 عدد و نیمه سینی سوقوب بر سیاه سو
 برله قاینا شاق کرک تا بار می فالق
 اند من کین صاف قیدر قند قوتوب
 یینه قاینا تیب قوا مینو کلتور ماک کرک

حاجت
 نیک
 بیت
 بیخی
 کور
 بر
 زان
 کت
 لور
 قاینا
 قوا

اگر وقت دین بولید علامتی اوله در کله بهشتی بود
 آنچه بولید بولید بولید بولید بولید بولید بولید **صفت**
 شربت زرد فاقه ایلی مشقینج باورین بیخ کرفس در
 سیاه یعنی بیخ زوسن و هر سیاه در شان بر سیدین
 بر شوق دین آنگه اون عدد و بیخ سوسن و سوسن بر سیاه
 سوسن و قنقار که کرم یا رمی قنقار از دین کین در
 قلیب قند قوشوب بید قلیب قنقار قنقار قلیب قنقار
 کرم که کرم **بشک** نیند لایستی کوشی قنقار کان بولید کرم
 بولید قنقار کرمی عمل به جان قنقار کرم شفا تا فار
 اگر کرمی آواز می خست بولید بولید بولید بولید بولید
 بولید بولید بولید بولید بولید بولید بولید بولید
 بولید بولید بولید بولید بولید بولید بولید بولید

سیدین

به

اوزده سپید بولدو روم خانی ایتوق یوب
 یاتقانین بولور آتی خدیجی شنبه باغلی اوسنا
 تاخو خدیجی اوییدر اوزده بصدف و مردار
 سنک کتریل و روشی خیم و قاون اوروشی و
 مغز بادام مقشر بولور اوزده فشر و ب
 ارضیوی برله جوق قیلیم جاقاقلیر یرتیه بیجی
 بارغای خدایه توجه دناش مقشر اول یوماش
 پستور کیکانی بقراط جالم ایتور اکر کرسه ناصور
 بولور بلع ادهتخانی اوییدر و ب توه میا ایتی
 برله میله قیلیم صوغور دو و بریلون بلقی ناصور
 بوسپیم دنع بولور دفع خون بنی اکر کتشی

کان
 خیار

بور سدری

بور سدری
 بجه برله
 بولور اوزده
 زبون کیکانی
 اوج مرده
 باش خدیجی
 برله کرسه
 کتریل
 کتشی اولاق
 کتشی
 کتشی

پیدا بولور بر کچو کونذوز وادرسه
 بولور **اکرشید** اسم تب نیشتی بولور
 استخ دسن بولور ملاق سپوسته
 سیمو مفاغ فوب کند بیکه شربت قیلب
 امیر کون نیشتا در ارجاک کرک کرک استخ
 هم دفع بولور **اکرش** بزرگ در اول
 بولور بر قیل سلفو فریکه دانه فراورد
 بر سقال بادیان روی بولور زه فابنا
 بر خاک کرک کرک سا ریخدا سن بولور
 بر سقا نیشتی ق کرک **اکرش** مغان
 جاق لیکر مغان بر کینی جونی زه سو مفاغ

اندک

اندک اندک
 بر طرف بولور
 سهر کار لک
 کسور رب بر
 اغالب ک
 باق کرک
 اکرش دفع
 حون کور بولور
 آلب تم بر جان
 نیم قیلب مال کرک
 ساقون بولور

اندک اندک خوب تر شود
 بر طرف بولور **اکر کیش** مال قرص لب
 سر کا بر له کلاب نه قارینا غیب قوی
 کلور ووب بر ما کسرک لهاب سدا
 اذی الیب کوی که بر له اصل قید بیا
 با قاق کرک البه صحت تیار
اکر کیش دفع خون شکم مکرسه
 خون کلور بولور سر رخ کل باغبنی
 الیب تخم ریجان بید اندک نبات
 ضم قید بر ما کسرک **اکر کیش** قولنج
 ب غوغو بولور قراقار نه قارینی

اندک اندک
 ب نشی بولور
 مال قرص لب
 سر کا بر له
 کلور ووب
 اذی الیب
 با قاق کرک
اکر کیش
 خون کلور
 الیب تخم
 ضم قید
 ب غوغو

بسه قویا کسه به بولو را کریشی بوی بقل
 بولپه اگر مرد و ار سینه ارفه نه کل
 سوی برله جل قلیب سوز شه
 فولتو نیک استغی بز طرف بولو
اگر آدمی اچمیدین جوقان قور شه
 هر برده بر اوست عمل بره قلیب جافه
 دفع بولو را **اگر کسه** کبوتر فوقینی میده
 قلیب بذر هار نه اونه قوشوب
 فشور و ایت سن کین ابکی قاشوق
 سرکا قویوب مرهم انیب قاتیق
 شیشوق و بزک سوز شه دفع بولو

بولپه

بوادیه

بوادیه لاله فخر
 بسیمه قوشوب
 لوق نردنکوکا کال
 اگر کور سالی افرو
 جان طرف بولو
 انزی بنگان بر
 نوار اب باغینی
 بر طرف بولو
 بسا اکل کی
 بیخ بفسنه نه
 ایضا سوز غصیل

بولور ديدلار نه فوج و باسپهيز اوتل دروغ
 بيلمه قوشوب مفاصل غه مار غه قور
 لوق غر و لکوکا کاکو نج کاجا فایده ایلو
 اگر قور ساق اغر لقمه شسته غه
 جافه طرف بولور **اگر کسه** تاوق ن
 اوغری نجان بر سکه و قوب او
 سوروب یا غینی کوز کاسور کوز غه
 بر طرف بولور **طریق** سهل بئش بقال
 بسنا و کئی یکی بقال کل بئش بئش بقال
 بیخ بئش غه سو قوب اول قاشوق
 ایتغ سو غه جیلاب تاغی غه جیهار سب

کیشی بولور
 کیشی ارنه کول
 بسا زنده
 بر طرف بولور
 قان قور غه
 بر طرف بولور
 بر طرف بولور
 بر طرف بولور
 بر طرف بولور
 بر طرف بولور
 بر طرف بولور
 بولور

ینه بر پاله سو قوشوب چاک کرک
 بسیار مافع تر و راجح تمام قیلو
الکرکشی در صبه سید علی بگو بسیار و در
 کل یا غینی بریان قیلو قیلو شک
 بر له یسه بر طرف بولو **راکرکشی**
 او ای و شنی جغیر لای بر له جل قیلو
 جان بر طرف بولو رتوک و نور **راکرکشی**
 شوشدن لب یعنی لبغی یار بلحاقی
 اول علت مزاج بوز و لغات کس
 دین یا هو اینک تا شریدین پیدا
 بولو **کترانه** آغیز غه سب لبغیب

سوزنی

سوزنی لبغیب
 حیرت نرد در
 لبغیب لبغیب
 جانان کرک
 مفعول بکند
 بینه رفیع بولو
 جانکر کرک
 او بر لبغیب
 سب قلای
 لبغیب لبغیب
 لبغیب لبغیب

ماهوشور ماق کرک نافع تر و در کوشش
 معجزه بخش دارد و معدده کابندنگا بجز
 بسیار فایده قبیلور رنگی خن و استغنی
 شوشبوی قبیلور ساج سفال هم قاشق
 آفارس نیشا در بجا ک کرک کل
 بشیرم الله درم سعد کونیش
 درم قرشغل مصرطه سبیل درم
 وز زنب بر قسیدین یکی سقال
 فاقله صفار فاقله کبار بز باز
 و قره جوز بوالولان یکی سقال
 سقوب بر دزده قند قوشوج

فاسا

فاقه ماق کرک کلاب
 کرک سبب در جرب
 مذکور از دم شمشیر
 سن ز فاسا ماق کرک
 لکوی کرک کلاب
 کرک نیش کلب
 کرک نیش ماق کرک
 با سبب ماق کرک
 هم در دورا مغز
 بر سبب اول
 چنگله سبب ماق

قابض حق کرک کلاب برده عمل قلیب بیاک
 کرک بسبب رجب ترور گشته مثلث
 مذکور از دم سیره سپه دین اولوز
 من در قابض حق کرک تا اول من قا
 لغو بگره ضا نه قلیب بنه ایسی قابض
 کرک اندر من کین کو فکا الیبت غرضی
 حکم بنیبت حق کرک صورت قابض ما
 با سیلغای **کر سچول** ماده الحیوة فلا یفسد
 هم و بدور لار مغز جلفوزه جوزی نهی
 هر قسیدین اول سچال قونج اوزم
 بنکله نه سینی ماشواب اولوز سچال نه

سو

مع تدویر کرک
 رگهای نه در
 سینه است
 کرک کل
 سینه کوز
 سینه در
 در ایسی
 و کبار بر
 نه ایسی
 نه کوز

و اما

خوشبو قویا و ج یوز سقا عسل مرال کداز
 قلب جل قیدب فلضل راز زنجیل دارمین
 پو پت جلیله بلبله دامه شطخ وز راوند
 ومد برج و سنج بونه و خربت الشکلب شعب
 بر قیدین اول سقا میده قلبب عه
 بسنی قوشوب قانایب هر صبا بر سقا
 دین ایکی سقا لسی غلوه قلبب یک
 غداغه کباب یا قد درخ قلبب یکای **سقا**
 تن درخت لوق غه بسیار مفید تر و در صطحا
 بر سقا تر یک مفید کجوف نه مید و قلبب
 املکاب دارم یا غنی خم قیدب تور و رنگ

رحل

زنجیل کی دانسته
 کون کون با
 ایجا که هر طرف
 دامه زرد درخ بو
 غداغه قلبب
 کون سقا سقا
 بسیدین ادرج
 سقا و فیکانی کون
 صقان قلبب
 باغی بو سقا
 بر قلبب

زنجبیل یکی دانند شکر هم وزن برله پاشاق
 کرک و کون کون بیار در استغ سو برله
 اجماک کرک هر رطوبتیکه معده در باره
 دماغه ترور دفع بولور بسیار مجرب تره
حقنه حقنه قیلماق دور بادیان کخم
 کز فیش اساج نوجک بادیان رومی هر
 قیسیدین اوج هسقا بولور نه بر پیاله
 سئو واقچماق کرک قیاری قانقای
 صافی قیلدیشس هسقا کنجد یاغنی کنجند
 یاغنی بولور بدلی زغون یاغنی بولور نه
 حل قیلد **مکرم** حقنه قیلماق کرک **صفت**

هسقا بولور کرک
 زنجبیل در وزن
 شکر هم وزن
 در استغ سو برله
 اجماک کرک هر
 رطوبتیکه معده
 در باره
 دماغه ترور
 دفع بولور
 بسیار مجرب
 تره
حقنه حقنه
 قیلماق دور
 بادیان کخم
 کز فیش اساج
 نوجک بادیان
 رومی هر
 قیسیدین اوج
 هسقا بولور
 نه بر پیاله
 سئو واقچماق
 کرک قیاری
 قانقای
 صافی قیلدیشس
 هسقا کنجد
 یاغنی کنجند
 یاغنی بولور
 بدلی زغون
 یاغنی بولور
 نه
 حل قیلد **مکرم**
 حقنه قیلماق
 کرک **صفت**

رحم

سنجین قند سفید با بدلی و قند
 اور دم و دانه سینی ناشاب
 سقا قابینا حاق کرک تا بخجسته غلظت
 بولخاکی بعد از تور سقا سر کا اضافہ
 قلبینہ ابھی روح قابینا حاق کرک
 بر کون ہنار و ابر فاشوق میل قبلیاتی
 کرک **سہل** کہ معده کے پیکر قبیلور خانہ
 خط لار کے قبیلور صبر سقو طریقی
 منسو قوبک بلکاب برم سقا کہ غارتی
 فی ایلکا کد من او تکا زیب بر سقا
 اطر یغل صغریہ صفیہ دار و و مذکور
 بولوب

کہ قبیلور
 بوق

بولوب
 قلبینہ
 سقا
 بولخاکی
 قلبینہ
 بر کون
 کرک
 خط لار
 منسو قوبک
 فی ایلکا
 اطر یغل

و نشانی محکم قیلور بو معجون نینک
 خاصیتی بیست بسیار کتاب بو لو
 مختصر قیلید و قنما بسیار مجرب
 نوندا او دینه معجون بو ترور زرک
 او روغنی کوفیش او روغنی سیاخ
 بچک او روغنی جو جوک بو یا او شو
 تره او روغنی کوفیش بلد نیری بو
 لار دین پیشس پقال دین سیا سه
 قونفل بز باز و بلجموبه و عاقو قوبا
 هر قیسیدین او بچ ورم و قرفذ غول
 کند مرصطکی و عود هر قیسیدین نورت

درم

درم درم
 و بی کبریت
 نور بر نسیب
 درم سلفی
 و نیم تره ترور
 و نیم کدما شو
 درم تره زرد
 او بچ درم
 درم سب لطف
 بو قلفوز و
 بش درم خنده

سوقد با بلکاب بر کک منکاب
تلینی قور و لو بخشک مر باد کیش
نرخا پر سپید من اون سقا عجز شهید
ایچی رزم مشک فرکه بر کم و دم بو
لار فی سوقد با بلکاب غسل با قند
بر له جل قیلد بیک کر که ار فایید
بر بیاله عا لعل ایچاک کر که علی
الخصوص قوه با دغه مو مذاغ معون
یوقد و بسیار بجز تر و کشف
کشف دانه یعنی کبریا خرقیف
بر سه بات بتر لاقو رکلی بنفون ایچی
سقا

ایچی سفال بر
سقا بیلور
دیان بر سفال
سقا بر سفال
بچه ایچی دانه
نندیش دانه کاس
او کاسین
فاناب بر ک
صاف قیلد
بات بتر لاقو رک
کل بنفون ایچی

ایکی سقال پر سپاوشان ایکی
 مسقا نیلو فر بریم سقال ارد فده با
 دیان بر سقال تخم کاسنی ایکی ۲
 مسقا سستان اول دانه آب
 پنجه ایکی دانه چیلان اول دانه
 قندیش دانه کاسنی بادیان فستق
 اوز کاسنی سوقای بر کاسنی
 قابنا تیب بریم کاسه قالغای بعد
 صاف قیل قندیس اریرنا کیرک
 بات تیرک توراکر کیشکا خلاته
 کل نهنه و با بونه و سنج بچک لغد ایکی

بش

سقال

سقا

بر کیشکا
 شک بر ایکی
 ان سقا بر
 کیرم ادم بو
 کجاستل باغ
 کورک کاشی
 چمال کاشی
 دانه سوزان
 ب نوزان
 اریرنا
 قورک نهنه
 سقا

اقل لاله اوروغی سخن کسان نشانه
 او رخسار فدا و ز بولار ز سو قوت
 ای دلکاب حکایت یاغی بر له مرسم قلب
 جافاق کرک دفع بوله بسیار جرب
 تر و رفوع **دگر** کراخ بولایه استیجا
 بولایه کل منی بر اف خوشبوی
 کلا بر له حل قلب حکرم بر ما کرک
نوح دگر بل نیک ضعیف من ضعیف
 حیضی کما پس بولایه کبرخ و برغ
 کل با دین رومی بیخ نه از بانه
 کالنج ایگر بوی ماوران تاریخ ترو
 بولار ز

بولار ز ای کاس
 باصفی لکوی
 قبل بولار
 ایستغوت
 بل و باد رتم
 بوی بغل بولایه
 سیر کا سید صلا
 ایستغوت کلاب
 بر طرف بولور
 بولار کلاب
 قبلور کلاب

بولار نے ایچی کا پہلو بر لہ قانتب
 مانصف لغوی صاف قیل بوج بوج
 قیل بوج کون بوز نے قیل قیل
 ایستغ سوت بیلہ ایچی ککرک
 بلغ و باد رجم نے بر طرف قیلو اگر کیشہ
 بوی بغل بولہ مردار سنگ نے
 سیر کا بیو صلا یہ قیل ب بغل نیک
 اور ایستغ کلاب بیلہ سواب بویہ
 بر طرف بولو اگر کیشہ صندلے ایچی
 یورک ب لوی زینی و بل نے بر طرف
 قیلو اگر کیشہ ز کام بولہ غیر نے دما

ہم کسان مشا
 بولار نے سونو
 پانی ر لہ
 بولو بیلہ
 نے بولہ
 راق ک
 بکرم بر
 بقید
 ک
 ایچ
 لان
 بولار نے

اکون **مکرم** **مجمعی** نیز **مکشوق** **بول** **شیر** **ست**
 سکنجین برله لوبیا اوغنی **برشت** **الیه**
 بل قلیب جاق **دفع** **بولور** **اکرم** **تیز**
 تیز **اغز** **تقی** **بول** **خانی** **صافون** **سوی** **دانه**
 تیز **غ** **جاق** **دور** **سکین** **بولور** **اکرم**
 بر **م** **سقال** **سور** **و** **نجان** **تورت** **نخو**
 ز **عوان** **غ** **سوقوب** **نمار** **دا** **کتاب**
 برله **اچ** **په** **دور** **ک** **بلنی** **بر** **ط** **ق** **یلور** **اکرم**
 بم **دفع** **قیلور** **بلغ** **م** **م** **فاک** **قیلور** **م**
اجار **اکرم** **ک** **خج** **باغی** **غ** **د** **اکرم** **په** **ست**
 ز **یاده** **قیلور** **اکرم** **با** **دیان** **غ** **قانتاب**

اچ

اچ **په** **دور** **ک** **بلنی** **بر** **ط** **ق** **یلور** **اکرم**
 اچ **دفع** **قیلور** **بلغ** **م** **م** **فاک** **قیلور** **م**
 اچ **اجار** **اکرم** **ک** **خج** **باغی** **غ** **د** **اکرم** **په** **ست**
 اچ **ز** **یاده** **قیلور** **اکرم** **با** **دیان** **غ** **قانتاب**

اچھے معده کہ قوت پروریل نہ براف
 قبور فان نے زیادہ اگر کسی ارموت **قبور**
 اور وغینہ سوینی اچھے معده کا قوت
 پروریل تو کثرت ترو پرت ہستی روا
 روت قبور کثرت نہ بنفشتہ کل
 نے ہر قبیلہ میں بردم سو قوب مجموع
 قبلیق قندب لیب اچھے پائش توف
 قولاق غریقی دفع بولور اہمقل ہر ذرہ **مہقال**
 زعفران کترا برلہ سو قوب سل برلہ
 حل قبلیق سہ سو ب کا قبور بلغم
 ہر طرف قبور سستہ نہ اجارن نہ ہر قبور

قوت برلہ ہر
 سیا اوتہ ہر
 بولور کثرت
 سا قون سو
 تین بولور
 بجان لغت
 س زمار واک
 ہر طرف قبور
 توف کثرت
 نہ ہر قبور
 ہر طرف
 اچھے

اگر کبشہ فیماشی استعد من آغز آف لاله
 کوکنار فی میدہ قلبیب پشیفہ جانق کرک
 دفع بولو را کرکبشہ جگریدہ قور روت
 یا استغ بولہ سبستان فروشن کن نیک
 سوینی زرک سوئی برلہ ہر کون
 اچہ ہر طرف بولو را کرکبشہ خج نیک
 آقینی بوزکجا فیلوز فی روشن قبلا
 اگر کبشہ سوزاب نیک سوینی ہل
 برلہ اچہ پشہ کا پشہ آغزنی صری کا
 کدودانہ کا مفاصلی نہ بورکہ غہ نافع
 ہر دو را کرکبشہ ایشاکنیک قول فی ہر کینی

بغور

بعلی المکولہ لہ ہر
 اگر کبشہ پشاد
 آغزنی ہر کبشہ
 دفع فی دفع
 پیدار ہر کبشہ
 دفع بولو را اول
 مدد در روشنی
 ہر کبشہ سوینی
 سوینی لہ ہر
 آغزنی لہ ہر
 از بولو را کرکبشہ

بغلا لنگو بلاغه بر سر بغلا شش دفع بود
 اگر کسی نماند از فینی بر سر شش
 و غرتی هر عکاسه در در شش
 و قلنج در دفع قیلو رکوکو رشک بو
 پیدا با رجه اعضا سینی بو بر سر علقه
 دفع قیلو تراول خارش و سپان و
 مد و رر علقه علی بنذرا نه پارس اگر کسی
 سیمای سوینی خناسوینی امل
 سوینی و سیم سوینی جمع قیلوب
 آقارغان ساج سقاله سوز
 فرابولور اگر کسی تا بلخ انا رنیک سوینی

ن از سر قیلو
 س کبوه جانان
 کوه نوران
 از سر کوه
 وی بر کوه
 رفیق خیمه
 بر سر کوه
 س کوه
 س از سر قیلو
 کوه نوران
 کوه نوران
 کوه نوران

بغلا

کفیات سه قان نورغای **اکر سورو**
 برکتی فی سوسینی سکر سید جل فیدت
 جافه سه قان سور سه سور سه
 قان بولور اکر اغریق نیش ندرمان
 زمان الید سور سه هم اغریق دفع ۲
 بولور علاج در د معدده **رباغی**
 معدده های در در اجیزیکه قوت میدند
 آب لیمو کساق تخمندی بهی است
 آنچه از وی معدده های سر و میگرد و قو
 زنجبیل در فلفلان خواج **مصطلک**
اکر کفک دریا ز کل باغی مؤمنه

باید قبولی
 بکورد که از نور
 رفع بولور در
 است بل در
 و بعضی در
 در در
 باستان
 نور و با
 به حال نور
 در
 س قوب
 کفیات

روح کون
قیلور
از بیل
سوی
اندر
شکو
قلی
از
اندر
قور
اندر

صلایه قلبی سوز پناهی ترور یوزکا
سوز پناهی بر طرف قیلور روشن
قیلور محبت ترور **از طرفینک** عیلا
اچیدا اولکال بولیم مستقام
کندی شمشیر برله شمشیر قلبی ناست
اچیدا اچیدا اچیدا اچیدا اچیدا اچیدا
لوی سوز و ب کیوز بچا اچیدا
داغ بر طرف بولور اگر کوس
بلد نرسنی قاننا تیبک نو بید بوزنی
بوسه پناهی بر طرف قیلور **اگر کونایه**
سبک بر سنی کویدور و ب کل قلبی اچیدا

روح کون

اغزلی بولنیاست برله بولمالاق سنوت
 قوشوب یسه دفع بولغای **اکر کیشی**
 نرب و ز و غنی انکین برله یسه بول
 لار لکا دورا تر در **اکر کیشی** کنی قشور
 بولنیه سر اور و غنی جاناب کنی کاشور
 دفع بولور **اکر کیشی** حلقیدا ر بول
 سوخله ز با سیم قمنی فنوس خیاره
 شینر چیلان ار فیه بادیان هر قسدن
 برابرا لیب انکی فیاله سو بیلده قانیا تیب
 غوغه قلی ق کرک دفع **اکر کیشی** سوخله دن
 قیلد ب غوغه جانیه هم دورا تر و شوق

لولسه ۴

بولسه
 سنوت
 سوخله ز
 بولنیاست
 قوشوب
 بولنیه
 بولسه
 سوخله ز
 لولسه
 بولسه
 سوخله ز
 لولسه

اگر کسی ذات الجنب بول صفاد من بول علامت
 اول بولور کیم بلغم سرخ کلو بسیار نشسته لیک
 کتور و رو و تلی نایخ ظاهر بولور رسول مجده
 علاج قلیق کرک یا اولیدا یا آخر بدالشیخ
 فتق اوج سفک سنا مکی شین سفک کل
 بنفشه تور سفک با بونه ایکی سفک بنو فو ایکی
 سفک پر سیاوشان اوج سفک سنان اوج
 بشرد و چیلان اول عد داخچیکچت اوج
 و شانه اوج سفک اوغری نجان بر بریم
 سفک آق تور سفک بر سفک لای قند یعنی کوه
 بیه سفک بولار نه قانبا تریب حکم عمل قلیق
 کرک

کرک عمل
 نخود و فلفل
 استغنی قلب
 بک بر برید
 سفک کل
 از برای اثر
 اوج سفک بولور
 سفک بنو فو ایکی
 اولی کفار
 سفک سنان
 ایکی بر اوج

قالقائند من کین و زاند من آکیت اول
 مستم ترنجبین سخت بیله صردن
 قیلد صاف قیلد کچک کرک نافع
 ترور اگر بر قاشوقنی بیله بیله
 باغ بیله مکره بیله نوره غان بوهر
 سول یا نینی بیله بیله بسیار مجید
 از برای دفع درد سر خواه ماده دین
 و خواهینه بیله دین و خواه که کز بیله
 دین بولسهای سوغیله قی کرک بسیار
 نافع ترور چس سغال نیلوفرا یکی بیله
 کل خیر بغدادی کفکی برای حق پوست تر بد

سفید

سفید
 سفید بود
 قیلغان بود
 غار زنی نیلوفرا
 اوله ترور قی
 ترور جلا
 نیلوفرا یکی
 یا بان یکی
 پوست بیله
 یکی بیله
 یکی بیله

سپید سپناه ایکی تو تام بر پیا له سپر کا
 سید بواد یدلا رینی بس فرزند ایا نکی فلیه
 قیلغان بولغانی سنکدا قانینغای ایا
 غلار سنی تیرلار سنی قیوبی ج سعت
 اولتور غلای کر تیرلا سپسیرا نافع
 تر و رجب **اب** دیکشاکل نغشایکی ستم
 نیلور فرایکی ستم بر سیا و نشان بر ستم
 بادیاں ایکی ستم کرفیش ایکی ستم
 بوست بیخ بادیاں ایکی ستم بیخ کرفیش
 ایکی ستم کوزبان بر ستم کما سنی
 ایکی ستم قند تورشت ستم بیلک نرد

زند...
 سید...
 بچک...
 ایکی...
 اولتور...
 سپسیرا...
 نغشای...
 ایکی...
 کرفیش...
 بیخ...
 کوزبان...
 کما...
 سنی...
 قند...
 تورشت...
 بیلک...
 نرد...
 سید

ایکی منقل یوندا ایکی ترنجین پیش منقل نبات
سپید پیش منقل بواضرا جلاب بر کونلوک دور
اول منقل توربولغاق دار ولارنه کیچمه بر کاله
یسولبه جلاب ایرته ای بامدادده قانبات
ملایم قیلماق آیره جم کاپه قانغای اندین کین
تندب ایسا بسج اچک کرک تا نکل کیمه بی
هم شو بو تر تیب بر له اچک کرک آدو کون کیمه
ایچک کرک مده نرینه قیلور اندین کین
اکرافولیدین لکجه قیلماق کرک واروی مسهل
الچک کرک بسیار نافع تیزو صفت مسهل
شاملی کل بنفشه ایکی منقل ایکی منقل دین

نیلو

نیلو ایکی منقل
الچک کرک
منقل اول
بیر زرد کوبت
اندین نبات
ترنجین اول
کیمه بی
نبات دین
ایکی منقل
تارودنه
قانبات

نیلو در ایکی مشعل تخم کاهنی مگوفته ایکی مشعل
 الوی بجاری تهرندی هر قسب بین اون
 مشعل جبران اول پیش عدد و پوست پهنی
 ایلله زرد قورت مشعل هرستان یقیرمه
 دانه نباتیت مشعل کل سرخ ایلی مشعل
 ترنجبین اول پیش مشعل طریق اوله درگه
 تخم کاهنی بو هستی ایلله زردن ایرته بران
 نبات دین ترنجبین دین باشقه سیوقوب
 ایلی عذاره یوبله جلاب قوعاق کرک
 تاوارون تاتنی خوب چقا اندین لیدن
 قایناقا آبر عذاره قالیقا قورامیغه

ترنجبین مشعل نبات
 الوی بجاری تهرندی
 مشعل جبران اول
 ایلله زرد قورت
 دانه نباتیت
 ترنجبین اول
 تخم کاهنی بو
 نبات دین
 ایلی عذاره
 تاوارون تاتنی
 قایناقا آبر
 نیلو

تو لمیغه لکور مجلدا
 اندر کل بنفشه دین سہ لاق کرک
 یزیدی اوج منقل قیامتیب بود ترنج کاپہ کا
 قیوب صاف قیلاق کرک تا ترنج کذا بولور
 بعد قالین لہ بران پیور و بجات نمیدہ قیلیب
 سہ لاق کرک بہ ہم برب عظم الحک کرک نافع ترور
 مظلوم حاملہ بولاقی بیانہ جامہ تمشہ بولور پستانہ ہے
 تیرا آخری آب بولور ہم تمہ سے آرزو قیلور بو
 علت لار بلہ بولہ بدنتک حاملہ ترور جلوک صغیفہ
 حیض ریختانہ سنول زمان ایسی یقین لیں قیلیب
 حاملہ بولور اکو حاملہ ادنک بیانہ اخیر بولہ سہ لاق

کرک

کرک کہ حاملہ بولور
 اول بولور صغیفہ
 بیانات کرک کہ
 نمیدہ تا لوی مایہ
 لولور کہ تو
 سہ لاق کرک
 پستانہ ہے
 تیرا آخری آب
 علت لار بلہ
 حیض ریختانہ
 حاملہ بولور

کرک که جامه تیره بولور اگر در میان پلیم کمران بو
 ادخول بولور ضعیف اولتور بقین اولتور مغای ^{کرک}
 منع قیلق کرک کرک نوزندی قراخو بولغای
 ضعیف نوزدی مار یغانده بین کرک بولیه
 علاه اولدور که قوی میاقمی یومش قشپو قوب
 نشور و بیایریغ یاخ برله یا اظ برله ایسبع
 ایسبع فرق سپر کالف دستخا و کف ایغنه جا
 چاقا کرک منغوت خطیم تورو کریم بولیه
 پاروشتا پوسیدین چاقیلیب قانیاتیب ایچ کرک
 بدله یازیم بولور نیر اینه ماده کرک مادو خلیقا
 دین بولور کرکشی ایچدین قان کیلور بولیه

قویغی کور
 کور
 کرک
 کرک

بهی ادرو قنی یاغ به افشور و ب پیه و ر حال
 قانی تو دار مجرب بود **عسل** یعنی تو لوله داره
 بر جز خفران بر جز افیون بولار نه چاق قلیب خود چه
 ابرته داختم **تکسیرک** نافع ترور اگر ضعیف نه
 اجماعیدین قان تلور بولب تهره نه سو قوب پیوینی
 چقا قلیب یک پر حال قانی تو دار مجرب ترور
 اگر قیز عیاش **ایچلی بولس** و **سپ یاغ** حیض آورگان
 صعیف و خمره فیضنی **ایچلیک** بوسه چو تکس بولابن
 علاج و دم استان اگر **بیه ایچلیک** استنوقن بولب
 قزیل بویا کل باغی برله چاق پیه بولور **عنب الثعلب**
 یعنی شوقه نه سو قوب کل باغی نه برله ضم قلیب چاق

چونک

هم

هم بر بولور جلو کک اوج کون اولکان دین کین
 کجری نیدا ز غیره نبوتوب کجری بله جل قلب چانیه
 بر بولور کوردم خطمیغه لاله ترور ایله درم خور
 بله سوزوب سخم نه اوروغنی بله هم قلبیه چانیه
 ترور کونقنه نه کل باغی برله اوی اوتی برله چانیه
 چانیه هم نافع ترور ایله سیمی بله بولیه ز غیره لجه
 نه بیج بوسه سیم اجلو میانی می نبوتوب کل برله مغز یاغی
 سباق کادو مثلث بله جل قلبیه چانیه سیمانغ
 ترور قرانیط کس سیر کرم یعنی دامنه سیم تر لیدر
 ترا کزیک بر لار بویغ لار دانه لجه تجره بابتی لار
 اول پرینه یورماق لک لک لک طبیعتی قبض با وام مغز

شور بر بولور
 بله سوزوب سخم
 ترور کونقنه
 چانیه هم نافع
 ترور قرانیط
 ترا کزیک بر
 اول پرینه یور
 ماق لک لک لک
 طبیعتی قبض
 با وام مغز
 هم

خسته سین من قشقلیب یایی شومی لوق قیلماق
کرت جرت تروراون انکی یا شلیق برکدیه کا
بیرسم عارض بولدی تورونجی لونی انداغ حال
بید بولدی اربی نرغ جان آفرنقه خاطر نو تلیم انی بای
شوی لوق غمشقول بولدم برسیا صحت بین این اثر
صحت لیب خاطر میغز وی بردنچولده نجه مرتب بای
شوی لوق غمشقول بولدم خدای تعالی غصابتی برله یکمدین
صحت تاپتی وینه شولای کرب قران کرب بولدی انی
ناجافه صید لوق دین هم صحت تاپتی وینه شول ویکمدین امید اورد
ایردر
بعنایت شفی لاجواض یا بلوق بل صحت تاپتی
بسره اید ایا و امنه یا صفر اغال بول پشندلیق و سیبا

کلتورور

کلمه در طبیعتی با او
بناست بر جوانی
روزم را با بالی باق
کلیانی غمانی بده
نورشان غمناک
براهه غمناک
نورشان غمناک
براهه غمناک
نورشان غمناک
براهه غمناک
نورشان غمناک
براهه غمناک

دو مخالفی که در برابر طرف قبیلور گردنی قوی قبیلور
دو بیک نشاندنیم به طرف قبیلور منصوره در و
معهده در طرف قبیلور شهرت نه زیاد چه که تازه
قبیلور و شتانی آچارتن نه تازه قبیلور اول مذکور
دارولار نه ادویه بی بوتردر جوانه در تخم کزندی
بر قسیدین بر بر صطکی ایلی دم خود نام ایلی دم حار
فر ما مصلح ایلی دم بسیار به دم بولار نه بیو قوی
ایدکاب چون قیلیب هر کون بر منقل سیون اما
بو چون نه خاصیتی بسیار تر و را نشناخته الله تعالی
موجب تر و در صعیف فیه امان بد اوله سا
بسیار ایلی سا ریغ قوی بر تکما بولو و یا یکم هر کون حوت

کاپنی

دو مخالفی که در برابر طرف قبیلور گردنی قوی قبیلور
دو بیک نشاندنیم به طرف قبیلور منصوره در و
معهده در طرف قبیلور شهرت نه زیاد چه که تازه
قبیلور و شتانی آچارتن نه تازه قبیلور اول مذکور
دارولار نه ادویه بی بوتردر جوانه در تخم کزندی
بر قسیدین بر بر صطکی ایلی دم خود نام ایلی دم حار
فر ما مصلح ایلی دم بسیار به دم بولار نه بیو قوی
ایدکاب چون قیلیب هر کون بر منقل سیون اما
بو چون نه خاصیتی بسیار تر و را نشناخته الله تعالی
موجب تر و در صعیف فیه امان بد اوله سا
بسیار ایلی سا ریغ قوی بر تکما بولو و یا یکم هر کون حوت

کاپنی
ایلی
قبیلور
شهرت
تازه
مذکور
تخم
درو
جوانه
درو
ایلی
دم
حار
ایلی
دم
بوی
قوی
ایدکاب
سیون
اما
الله
تعالی
ایلی
دم
حار
ایلی
دم
بوی
قوی
ایدکاب
سیون
اما
الله
تعالی

ازین الحار یعنی ایستادگی کنی نفعی به ملک بسیار نافع
 تر و تو لا قلیج بوجیبم بر له صحت آتبی اصل بو عاتقا کتقا
 بولدی اگر قلیج آخیری تو تقان و قندا تو مار نو کونی
 نوید و رو ب کولینی بو عتقا لیب الیور ب نفع قام قیلو
 اگر بوری تو تقان قوینی و نیه سنی بدور سه بسور بی عمل
 نیایه نفع قیلو بر همین محرب تر و اگر سار و پشانی نان
 بله ب نفع تر و چون کینغ کوید و دروغ بر تر و تشنه لیکنی
 نفع قیلو کما قوت بر در چو کما کوفه چو کما شهر یار لک
 بسیار نافع تر و قلیج علی کا محرب تر و در و دشمن خان بلا
 حافظ کوم می بر له بو عتقا عارض بولدی بو طار و لایم
 اخص بولدی از صفت بو تر و کما رازیا نه بیج

یعنی کل قلیج
 نفع ناک اگر قلیج
 غیر بر له قلیج
 دیان او غیر از الش
 تره نفع بر تسمه
 بول کما کما
 ب بریم کما
 باقی اول نفع تر
 بی فانیست تو
 اگر نشد ایاد قلیج علی
 بلکه در کما کما
 انبار

دنبه یا حیدرین اندک خاضق قلیب هنوز بهرق دور
 اثر اول ملکها بوری شیدین یا تو تار تیره سیدین سالبه
 هنوز قوی راق منققت قلو رینه هم قوی راق بوون
 دیستانت قوند و ز قمری زره کیمت سیالیه عمل قلیب
 هنوز تو براق دور نوح دیکو اولقی تو تقان کجلا
 برکت سیراب دکتیرمان خواه دبور ه یعنی تو غراخو
 بولار نه برابر بو قوب عمل عمل قلیب لته ذفله قلیب
 اول وار اولار کما مرهم قلماق اثرک تکالیف نه
 بند قلیب فلنه نی یو تفاق اثرک لبعته درومی پیت
 بولو ک اثرک کانه مریر کانه منتمل وار سبتک ناسفید
 سباب باز دکا کانه ناسفید سنج بامک موشن انون

یولبار
 یا نصارت تیره
 باقوناز

بول

بیکم بر سر خطی شد
 بولار نه برابر بو
 قوب عمل عمل قلیب
 لته ذفله قلیب
 اول وار اولار کما
 مرهم قلماق اثرک
 تکالیف نه بند
 قلیب فلنه نی یو
 تفاق اثرک لبعته
 درومی پیت بولو
 ک اثرک کانه مریر
 کانه منتمل وار
 سبتک ناسفید
 سباب باز دکا
 کانه ناسفید
 سنج بامک موشن
 انون

بخون که بسیار پستی فتنه و در کلا یغی بر لایه
 در حال صحت تباد که خطه کا اوی میانی السنت
 چنانچه فرغ بود و درینده نیز اسفند نومی پوید ابر که
 یا تقوی زوبیش تو ساقدا هر تو را و در د بول
 وضع بود که در میان چنان چنان بسیار سستی فتنه بود
 اول بر کا چنانچه وضع بود که بر کون حضرت است پناه رسول
 صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نماز و ایدید مبارک الت
 لایینی چنان چینی نمازین بولد یز را بدار لعن
 اللهُ الْعُقُوبَ مَا تَدْعُ نَبِيًّا وَلَا خَيْرَ لَا يُعَذِّبُ
 بَعَثَ اُولَ جِبَالْفِ لَيْمَ نَهَجْمُ قَوْمًا رَهْ خَيْرَ نَسْ لَعْنَةُ
 بُولُو اذیرا بر دانه پستی تا پست کجکل و جب حضرت

لال

بلال در این کتاب
 صلی الله علیه
 و آله و سلم
 در این کتاب
 در این کتاب
 در این کتاب
 در این کتاب
 در این کتاب
 در این کتاب
 در این کتاب
 در این کتاب
 در این کتاب

گشت آسب کو برفه یا چه برفه بود که در آن گشتی کو برفه بود
 بود چه قرا قوی نه قور و خنی ایگر بد سو قوب یا چه خوش
 بود که کو زیا آق تو شنگان بود چه لاله قراق نه سپیدی
 چه بود که کو برفه یا چه بود که در آن گشتی کو برفه یا چه
 کون بود لغان بود که کون رفته نباشتی نایرون بر صلا
 قلیب کو زید سالیق کرک فرغ بود فرغ دیگر قزاق که
 نه ایچک سبار فرغ یا فرغ حق قلیب خیره ارا بسوز ایلی و لغ
 کم مک کرک خیره خورشیدی اندین خیره تا شلاب مهم
 قلیب ایسن خکاک تا لغان کرک بود که در آن گشتی گشت
 بولغان بود سپسار غایره قیلو فرغ دیگر اند زوستنا
 تا وقتی خرم نه آن بلضم قلیب کو زکاجا چه آخر فرغ به بود

گشتی انداز او برفه بود
 نه اول چه سنان
 آسب ایستیم خیر
 نه ایلی با قلیب
 بود و بود
 اولی کو فرغ
 نه قلیب
 به و صایون بود
 ایسن ایسن خکاک
 قلیب ایسن خکاک
 به بریم کیم
 گشت

باشند **نصف سهر** که معده غلط درین پاک قیلور هر که بخاز
معده بپزد **سپس** سهل طلبند و اینست نشانه مسهل که
معده غلط درین پاک قیلور جد جود طریقی ایطاب سقوب
بر هم نشاند غار بقوت و قیل ایطاب که در او تکازیب بر شغل
اطریق صدیکه دارد و اند که در ایطاب ایطاب و لا رند
پسنی بر جل قیلوب علی قیلوب نشاند و ایطاب ایطاب
نزدیک بود مالایب یک **که** نشاند قیلوب بر جل
قیلوب نشاند ایطاب سهر که ایطاب سقوب تر در ایطاب
تولد قیلور بر ایطاب **که** نشاند ایطاب سقوب
راست که ایطاب **که** نشاند ایطاب سقوب
توشکانش ایطاب **که** نشاند ایطاب سقوب

بولور

شکل

صافی و تکلیف **مفهوم** مراد است مابعد و نزول آب یعنی اولی
 مغلد از غوی و بین قاشخ و تینی تور ما اونه مستوی و لا بو اوست
 اوقی توکل و فی اوقی او را و در یک و نه بولار ما با بیان سیه
 بولار صلا قلیب شفا **اسم** کول کوندا اما شرا سیه و ب کوزلکا تا
 کولک سبب **موجز تر** مراد است مراد است **تور** اونه با لیه اونه
 بو رکوت اونه کلکلیک اونه قاشخ اونه بولار ما برابر اکیب پیش
 منقل و درم فرغیون ایلکی بر عم و تم خطلم سر عم و تم سلجج بولار
 با بیان سیه بولار صلا قلیب شفا **اسم** کول کوندا اما شرا سیه و ب کوزلکا تا
 و جمیع اوتار کوندا منفعت عظیم تر از خصو صاصا صا با بیلاره
 کیک اوقی **سالمه** کلکلیک و فی بعضی بو اوتار زمین با و یا سیه
 از اعلی کول صلا قلیب کوندا ابتداء سیه توکل اونه نفع کل

تور

در این کتاب
 به شرح
 بولار
 سیه
 کول
 اوقی
 منقل
 با بیان
 و جمیع
 کیک
 از اعلی

مراد علی بن حسین علیهم السلام بر عزم و انکسار حقیقه طریقیان
 بهر حال پسندیدند بر عزم و انکسار همه بیرون ملک با سبب و کرم و قلیب
 سابقا بنیاد کرده اند تا آنکه از آنجا که طریقیان سبب و شیخ
 پیوسته پسندیدند از هر قریب این ایام در جمیع نجات معلوم پیشین
 همه بیرون ملک با سبب و کرم و قلیب که تا آنکه از آنجا که
 از عقیده و مانع قیام و صیقلی بیرون طریقیان منتقل بر بدو پستمانه
 از روز و هر قریب این ایام در جمیع نجات معلوم پیشین و معنی
 و کثرت او هر قریب این ایام و انکسار همه بیرون ملک با سبب و کرم
 از آنجا که طریقیان بر عزم و انکسار همه بیرون ملک با سبب و کرم
 در شمار و اید که تمامان از عزم و انکسار همه بیرون ملک با سبب و کرم
 منتقل بر عزم و انکسار همه بیرون ملک با سبب و کرم و سبب و کرم
 بر عزم

در عقودت در ایام
 سابقا قلیب این ایام
 در کمال بر او

در عقودت در ایام
 سابقا قلیب این ایام
 در کمال بر او

وافتدین بقیاج بر حسب برین پیش درم حبالبین اودن درم
 تخم خطل اوج درم شامکای یکی درم عقل بادیان سیوی پر
 ضم قلیجیب قلیجان کرک رت و ختم یک کرک حنق
 روغن کل کل سینه تازه برکی اودن پیش منقل بولغای
 کچدی باشی بو منقل بولار زانیشنه اسب قناده فرق
 کون تور و قوب و قورخ کل سینه برتوتا بولار زانیشنه
 سهو بر قنایا تیشیری مالفی ایاقی اضاغ قلیجیب یکا
 کچدی باشی اضاغ قلیجیب قنایا تا کرک تیشیری قنایا
 علاج اراج ماشه یعنی قریل و درکم تمام بوزنه تو تانیشنه
 لک استیمه کباب بولور بر جاجی باشی جو ماعش کباب
 نو میدباشند که سپه زحمت زود نو میدتولن کم کن بهیل
 خوروتار و زسیمه میسبنا طلا بفسدل سینه به قیصفت
 طرای که قریل صدال قی صدال هر قیصدین سیم منقل

کل قلیجیب اودن
 لاسه اینک سینه
 نورغوزوب

یکره

یکره
 لاسه
 نورغوزوب
 کل قلیجیب
 اودن
 لاسه
 اینک
 سینه
 نورغوزوب

برندی البیک مشعل صولان البیک مشعل محمد و بولار
 کبیر و غیره جلالت قبول برت بهی صفاق قلیلیب قندیل
 شیرین قلیلیب نام قندیل منیر قلیلیب ان کرک خذرا خد ماش
 مقدر اول شایسته وی بلایه او کرک انبیر ملک کبیر هسبا
 منع ترور **اک** و آخری مایند کبیر یار بولار بولورین
 بولار علامت اولدور کیم قلیلیب مایند را اصف اولورین بولور
 پیاغ بولور اصف علامت کلنار و کلنار بیدر و سماق بولور
 صولان قلیلیب رت البیک مایند ملک **سیدان** **اک** **سیدان**
 اخبرند یان سولار و روی ایتو کجول کیم بلغم فرین بولور
 علامت حرم قندیل البیک و **کرمای** چون آب کبیر زور
 تور و قلیلیب کبیر بولور مایند نیو بولور باید کسوز و کولور

دیزه

برندی البیک مشعل صولان البیک مشعل محمد و بولار
 کبیر و غیره جلالت قبول برت بهی صفاق قلیلیب قندیل
 شیرین قلیلیب نام قندیل منیر قلیلیب ان کرک خذرا خد ماش
 مقدر اول شایسته وی بلایه او کرک انبیر ملک کبیر هسبا
 منع ترور **اک** و آخری مایند کبیر یار بولار بولورین
 بولار علامت اولدور کیم قلیلیب مایند را اصف اولورین بولور
 پیاغ بولور اصف علامت کلنار و کلنار بیدر و سماق بولور
 صولان قلیلیب رت البیک مایند ملک **سیدان** **اک** **سیدان**
 اخبرند یان سولار و روی ایتو کجول کیم بلغم فرین بولور
 علامت حرم قندیل البیک و **کرمای** چون آب کبیر زور
 تور و قلیلیب کبیر بولور مایند نیو بولور باید کسوز و کولور

اینجا نقش آید بداند که در روزات مجتهد ولد و بقصد
 بر چرخه بار و در اول شب پس در ام بپایا بود بقصد
 پیدا بود نقش شکو کور و علاجی با سلیق وین و کان
 الحاق کرد آید که این شربت بر پاک کبک سلیق تو ویدین
 که هفت اندام تو ویدین تو این بود و جلاان شربت بر یک
کوک **صفت** **تیلو** و طبل کوفی و ریای تورت منقل سیا
 بود با تمام آن که تا این قافو بخانی از آن فیلدیت
 منقل آن قدر تو شما که بنده تو امید که بتور و یکم
چک **کوک** **نفس** **معنی** **بوی** **الطافان** **کیا** **بوی** **باج** **از**
 نقش و دست جو کارا و در وینو از آن حج عید قدر زمانه
 در شربت این عین میکن با بود و جمع که بر با کلسار

در علاجی اول در علاجی
 که کور و سلیق وین و کان
 پیدا بود نقش شکو کور
 الحاق کرد آید که این شربت
 که هفت اندام تو ویدین
کوک **صفت** **تیلو** و طبل
 بود با تمام آن که تا این
 منقل آن قدر تو شما که
چک **کوک** **نفس** **معنی** **بوی** **الطافان** **کیا** **بوی** **باج** **از**
 نقش و دست جو کارا و در
 در شربت این عین میکن با

صفت
 شربت انجیر بریم منقل سبوتوب که منقل بر پیا سبوتوب
 قایما تبتیا یا منی قالفونج افی صان قلیلیب و تون منقل
 قند سبوتوب الی صان قلیلیب انک تو ستمان کرک تو امیغ
 کیدلکای اکثر ای او تبتی سبوتوب بر تون سبوتوب
 قلیلیب انجیر نغان قولاق تا مزه خای قولاق آنجی وقع
 بو لغای **اکثر منقل** انجیر ان او زون قوروت تو خلیلیب
 یا اوج کون یا تورت کون پرت انجیر ان بین کین شفا کلو
 برکتی امدوت برکتی سبوتوب سبوتوب بر قوروت راه الطای
اکثر منقل کم سبوتوب انجیر اول انجیر قایمغ و عذیب
 دو رسد منی سبوتوبی باغلا راول شنی لبتی قوروت بو لور
 انجیر بین سبوتوب بار در افی علاجی بود و کیشیل و سبوتوب
 و تورت

قرضش برتیب بدین برودم و چه بلینیل و تردید و شیخ هر چند
 برودم و چه شیخ بود لب بلکاب بر پیدار انک سوتی بله
 بل قلیب شیخ احمد کرک **صالح** کوهی که در وانه در بلاد
 علامتی اولد و کرک طبعی قوج قیلا و انیک لاجی بلک
 ایکی منقل مغز خون او منقل فر ما بیک انه پهنی ما بیک
 بوش منقل بر منقل ترید اصا و قلیب بلک کرک نفع عظیم
 نیکور و **صالح** بله بولور بوج شیخان کرک خفتن جمل
 میل قلیماق کرک **صالح** یعنی سینه غیر طریقه بله
 یادوق بر شیخ بولور زشت اولد و کرک ایم استجا بولور
 در و سینه بولور **صالح** ای می رو تو بینه ناند و ده در
 از عدت ذات حدود و عین خطه از غده جوا کبک جوار **صالح**

ماش

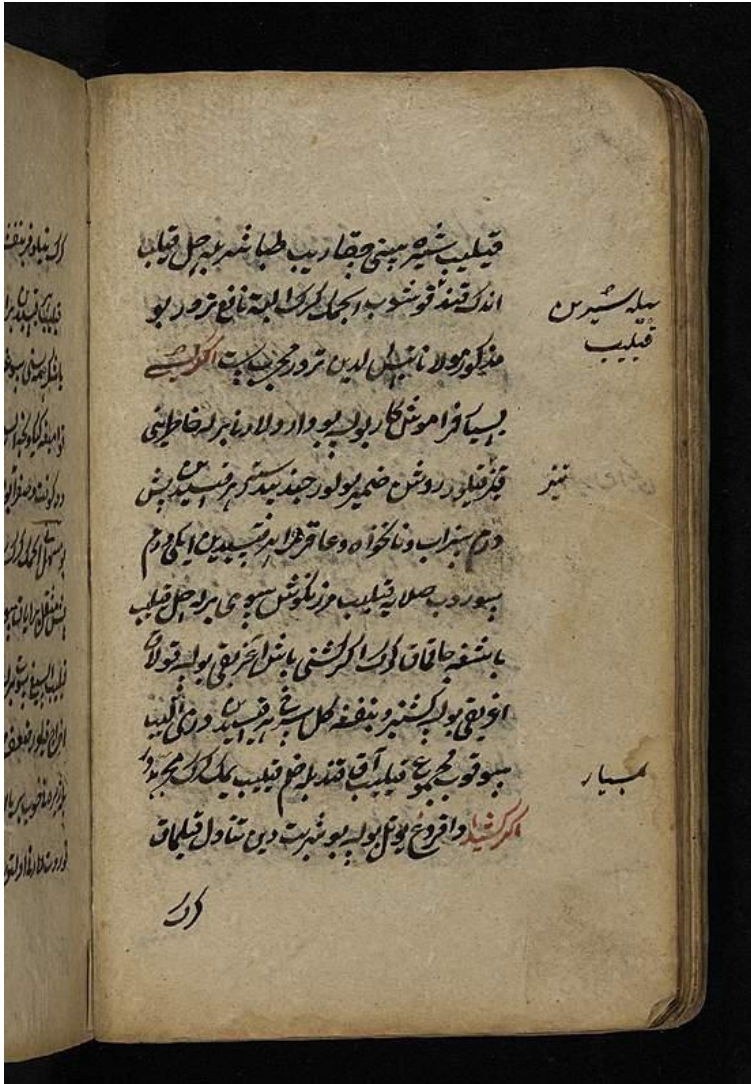
بلک منقل بر بلاد
 صا قلیب شیخ احمد کرک
 بلک منقل مغز خون او
 بوش منقل بر منقل ترید
 نیکور و **صالح** بله بولور
 میل قلیماق کرک **صالح**
 یادوق بر شیخ بولور
 در و سینه بولور **صالح**
 از عدت ذات حدود و عین
 خطه از غده جوا کبک جوار

دانش

اوله درک پیشانی تازه کوشته تا سپود اچا بقا کوندا نده
 یولور باغی جوان کوره شود صعیف با مکتب در زمان
 برود و اظنونیا را در جنگ که سپیدی از غضب جوان موم
 بود از قوه کوره بخت کرده بود جنگ **صفت** اقلونیا
 مع برینج برتسید ایکی دم رخوان پیش دم سئل عا
 قریب و قریب برتسید ایکی دم چندید برتسید دم از نیت
 و نریخ عقوبی برتسید ایکی دم همه قشور برتسید
 منقل جیل برتسید ایکی دم بر غلوه بوتاق ارک
 خدا تم منخ نامسا ریفنی جلا شوره و جمع وریلی به جلا
 قیلینیک ارک علاج زلفت الدم جوب زور بر منقل طب
 نیش برتسید ایکی دم منقل تم خرفه نامیده

افیون ایکی

شصت بلور
 است اینشان را
 بهر کوه کوه
 است اینشان را
 زور و قوت
 تبارک و تعالی
 باری برین
 ای برتسید ایکی
 صاف قیلینیک
 قیلینیک ایکی
 نیش برتسید ایکی
 اوله

قلب شیرینی جواریب طیبانه بر چهل قلبا
 اندک قند خوشبو و اجمل که البته نافع تر و رو بو
 مذکور بود اما نیش لیدین تر و در مجرب است **الکلبی**
 بسیار روشن کار بود و در دار و دار نیز در خاطر
 قوی تر روشن ضمیر بود و در جسد سبزه تر و شیرین تر
 در سبزه و ناخته و در عاقل تر و شیرین تر است **الکلبی**
 بسیار در جسد شیرین تر و روشن تر بود و در جسد قلب
 با شرف جاقان که اگر کشنی با شرف خرقی بود و قول
 او خرقی بود که شیر و بنفشه گل است و شیرین تر و در دنیا
 بسیار خوشبو قلبی قند بر نام قلبی یک که مجرب
الکلبی و از قوی بود و بسیار شیرین تر و در سبزه جاقان

سینه شیرین
 قلبی

تیز

مسیار

در

که خرد و شیرین
 قلبی که شیرین
 با شرف جاقان
 قوی تر و روشن
 در سبزه و ناخته
 در سبزه و ناخته
 بسیار در جسد
 با شرف جاقان
 قلبی که شیرین
 با شرف جاقان
 قوی تر و روشن
 در سبزه و ناخته
 در سبزه و ناخته
 بسیار در جسد
 با شرف جاقان

کک نندو فرقیست چندان هیچ سپو بین پوستی تراش
 قلیبک قیبه بد برابر قیبه و حج مقدار چند سفید باشد
 یا شکل جسمی سپو غریب اینم قلیبک جاتیان کک است
 تو امیند کیک و خیر اسنخ اسنخ خیرت قیلهما کک است
 در کونته و صفرا بود و در سرد است اما بل اخراقی بود
 بو مسهل کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک
 پشمن قیلهما کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک
 قلیبک سیخ سپو بد کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک
 اخراج قیلور ضعف من خلوص من کک کک کک کک کک کک
 بلزیره خوب بران قلیبک بنا تیله کک کک کک کک کک کک
 قوروت لار لار لار لار لار لار لار لار لار لار لار لار لار

زیاد

ب طیاره نندو فرقیست چندان هیچ سپو بین پوستی تراش
 کک نندو فرقیست چندان هیچ سپو بین پوستی تراش
 قلیبک قیبه بد برابر قیبه و حج مقدار چند سفید باشد
 یا شکل جسمی سپو غریب اینم قلیبک جاتیان کک است
 تو امیند کیک و خیر اسنخ اسنخ خیرت قیلهما کک است
 در کونته و صفرا بود و در سرد است اما بل اخراقی بود
 بو مسهل کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک
 پشمن قیلهما کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک
 قلیبک سیخ سپو بد کک کک کک کک کک کک کک کک کک کک
 اخراج قیلور ضعف من خلوص من کک کک کک کک کک کک
 بلزیره خوب بران قلیبک بنا تیله کک کک کک کک کک کک
 قوروت لار لار لار لار لار لار لار لار لار لار لار لار لار
 کک

سالیق بیانیستیم و کچیم بر طرف بولو و جلدی فرو
 معده اکر ایستدین بولم چندی غیبی الی
 بندی بخاری هر کون نهار و ابرایق اکر غایده
 قیلور علاج اکر حبیب غشش اونی بولم با غفرون
 بولم نیم سبار یعنی اقدین جدا قیلیم بنده کابینور
 بنده جراتی بوست قیلور علی انفسوس هر ارا تن اکر
 روی کارون بیلدور سبب کجرب تر و آرز مورده
 ترور علاج حنفی کور و معده کا قوت پرو رافع
 معجزه نوره و ترابک ترور کلن ترور سبب کار بر ترور کور اوج و دم تباشتر
 بر قیلیم اوج بر دم بود و بر لار غایق کور اوج و دم
 صبح و ترابک اکر غشش حکیم ترور اکر غشش اکر غشش اکر

سبب
 سینه یا دل
 ناک سو خوب بیج
 له بولغاب صکایه
 حبیب

تقی

تنی بدندین غنی قید بدیدینک تو دروخ بو مالاقی
 نه و کل شیرو او و فیل صغیر شو وار ویه لارغا انصافه
 بکک کرک بخار تنی منع قیلور با عیفة قوت ترور **علاج**
 آنک بک بله باغ قایما نیب مرض جانیه منع بولور
علاج کونج وار وری اول برکابلر بولندین کیم قشاق
 نفوسه تو زوار وک بله می فعل تسلیت سوزمک کرک
 منع بولور **کتاب** بله بیق تور سب بولور سب باغ تور مانا
 وقرانمانی ازین کی سب بکنی کواک تسلیت شاد و **علاج**
 آنک تکم کوموش شور و سب منع بولور اوکشتنی بله
 ایت تو بقم سباضی بکرو اجلا باج کیم کوندوز
 قویوب چپانغ ترور اوکشتن آخو برکان بولور خراف

مرض

برکت بولور اولی درو
 برکتی نسیبی الوری
 بر ابریاق اوک فایده
 باق بولور له مقارون
 اقبال سب بکابلر سوز
 کوشور برار تنی کیم
 یا خیر ترور انصاف
 ده کات قوت برور مانع
 نسیب اوچ و قیما شرف
 بله بله باج و در کاف
 اوکشتن آخو برکان

تنی

خازنی خود را چون قلیب یک چرخ بولغای فصل
 و درای باغی که ایتمون بر منقل نزد بخوف بر منقل غا
 ربقون بریم منقل محمود مشوی دانک صطکی منقل
 اگر سید استخوان لاریداید اول بول بول سپور بخان
 مهر منقل و بولغان منقل ضم قلیب تر تیب بریب
 بریب نامداد احمک **طریق منوی محمود** بو ترور
 محمودی که نه نه کل بود خطاب بی در اسینه آبی کل
 کوملای که در منقل بول محمود هم منقل در حرب
 تا تلغ انار پونی بر جوبک پیا اضا الب کل ای قی
 مشوق بر منقل ای منقل غاوی منقل رز بر منقل
 داروی بر منقل بو ترور صطکی پیش منقل کند رویای

بولغان

اوج

اوج منقل
 بر منقل
 سپور کل
 تا بول
 اسید
 اوج منقل
 کوملای
 بر منقل
 اوج کل
 منقل
 اوج کل

اوج منقل جمع حوی اوج منقل نظر اوج منقل نیا
 ایزت بود در اول این بر که منقلب مضمون بند یا نشانی
 سوزن که کی تا اوج کون خود بر بر و اما تا کماق کرک
 تا کیم پوزیک تا نشانی منقل از من کین تا کماق یا منقل و یوا
 اسب بر بر به بومانی کرک بر منقله خود به بون و من
 اوج منقل بر بون فریب منقل اوج کرک کله کوشنی حکلی
 کوشنی حکلی بر منقل منقل اوج کرک **طریق منقل** و کوشنی
 بجهت آنکه منقل اوج کوشنی بر منقل منقل اوج کرک خود بان
 اوج کرک اوج منقل اول کوشنی بر منقل منقل اوج کرک
 منقل جوشنه منقل و در منقل اوج کرک اوج منقل اول
 اوج منقل کوشنی بر منقل اول منقل اوج کرک اوج منقل

کس حال اوج
 جابربن یوسف
 خطای
 بالورث
 مولغای

بر منقل اول منقل
 منقل کوشنی بر منقل
 منقل اوج منقل
 اوج منقل بر منقل
 منقل بر منقل
 منقل کوشنی
 منقل اوج منقل
 منقل اوج منقل
 منقل اوج منقل
 منقل اوج منقل
 منقل اوج منقل
 منقل اوج منقل

دو دی است بولونو خیر تو تو سبور غای کرک کیم اوغنی
 کوزی نه چلم بر سر سبزه آنکماق ازین تا وود مد کو کولتیر
 قیلغای دوجوچی کونی وارولار نه کین کین کیم شمشیر
 قند بر نه شین قیلد اچ کرک تا بر قند نه خیر خوار اچ کرک
 خوار اچ کرک بر لید ایزر سبزه تنار ان چیلماق کرک شمشالیدین
 سهاوق دن ترشمن خیر سبزه قورن اوی کوشتریدین اچ کرک
 شمشیر قاق کوشیدین بر برینه قیلماق کرک و او ای غم
 ابله لیض کرک کرک بر کا پیدا بولغا کرک بر نه نظر سپونچی
 بر لیتورت منقل اینک شمشیر چ منقل بر ایلکی سی میده
 قیلد کلا یاغی بر لیم بر قیلد سپور تمان کرک حربه ترور
باب بر بیان قوتت میا امدت ارا خوار لایسک ما شیدینا

یکت

کیمین و قوت
 اولان و سبزه
 زینده و خیر
 اولان کیم
 آلب کیم
 بر کرک
 آتورن
 وای غم
 ابله لیض
 و لیم
 کیم

عود خا بولارنا حسب سبب جمل قتل معجون قلیبیم کون
 اص ورم ملک کرک می افیل بار و بلغم فک آخری فی
 قوشن بوی تلار و بند لاری کت ده قیلور تور ساقا
 اوزون تورونک رنه اولنور در و کوه نه قوی قیلور
 در و معدنی بر لار قیلور و شهبوت زیاده قیلور
 در شته اما آقا بواله حاکم ای تور کیم بو معجون دین بره
 وار بولک شینی اول بلدین بولمیز طریک حاجت تو نمکا
 از موده نه انکلیح حلتیم حاصل بولما غای ایستاجرت تر رتو
 دیکر قوت باه سمات یک طریقی ای تور بر خود سیمات
 آقا قوی قضا نه ایچکا آیسیمیز ارا سینه کول و تیغ کوه
 بر کله جوت واقور عوز بول اول کونت دین بک کرک

تورک

نون کیم قرانک
 نرسک اوتد ا تور غوزو

اون

اون کیم کور
 بولمیز دراز
 ارا شته
 کیمور لاری
 ساقا ا قوی
 سبات غای
 ارا
 نرسک ا تور
 ارا شته
 ارا شته
 ارا شته

کون مداومت قبلیه خود بدو را که بود گنیزد بولیم
 یا در برین تویش قبلیه **رفع دیگر** اگر کشنی بر سپهر زرد که
 بر سپهر آفتاب کی دم تفضل بر دم خود خام حاقه کوه با لای
 پیوسته چون قبلیه کون اوج و درم بحدود عرقه
 بر در آغزیدن سپه بار و رینی بله دفع قبلیه روشک سنان
 دفع قبلیه کجینی تو خور و شسته و آبی زیاد و قبلیه روشک سنان
 اجاره قراط حکیم بینه و در لای بوجون **مداومت قبلیه**
 بر کربلای حاکم **ابو علی** ای تو حکیم بوجون
 زین قبلیه اجاره کوزنه نوری زیاد و قبلیه و ناخفته قوت
 بر روی مکنی دفع قبلیه و قلیخ خرم منقذت قبلیه
 بوی کعبه حکیم بر هذره آبی با هفت علت است برده

نظم

کون مداومت قبلیه خود بدو را که بود گنیزد بولیم
 یا در برین تویش قبلیه **رفع دیگر** اگر کشنی بر سپهر زرد که
 بر سپهر آفتاب کی دم تفضل بر دم خود خام حاقه کوه با لای
 پیوسته چون قبلیه کون اوج و درم بحدود عرقه
 بر در آغزیدن سپه بار و رینی بله دفع قبلیه روشک سنان
 دفع قبلیه کجینی تو خور و شسته و آبی زیاد و قبلیه روشک سنان
 اجاره قراط حکیم بینه و در لای بوجون **مداومت قبلیه**
 بر کربلای حاکم **ابو علی** ای تو حکیم بوجون
 زین قبلیه اجاره کوزنه نوری زیاد و قبلیه و ناخفته قوت
 بر روی مکنی دفع قبلیه و قلیخ خرم منقذت قبلیه
 بوی کعبه حکیم بر هذره آبی با هفت علت است برده

لذت فرین بهر نفس بود لغای او باور قلمها به البتہ
 تا بقایکم که است **مقت**
 ای که قضا غفلت بود **مقت** اگر کنی در این زمین قلیب
 هم معلوم بود **مقت**
 جماعت وقتند و ذکر است بر تو جماعت قلیب ضعیف بهر
 لذت تا بقایکم ضعف را بست لیکلای جهنم وین تمام **مقت**
 بود و استقامت نام ای کس که شایسته ای و تینی بر تو
 هم در از بود لذت هم بهر سبب تا را کز شای تا و شقان
 او تینی قلیب بر تو بجا معنی قلیب انداخ و دست
 بود لغایکم حدیدین به نهایت **مقت** تو تینی و تینی قلیب
 بر تو قلیب معنی قلیب ضعیف بهر نهایت مهر با بود
 اگر کنی تو قلیب ضعیف بهر سبب تا را کز شای تا و شقان
 بهر سبب تا را کز شای تا و شقان **مقت**

الیہ

از این جمیع قبایله انداخته لذت تا بغایت بکیم و یواره و شکر بگو
لکن شکر ضروریست تا نیمی خصل برده قایتا عیب خصل خلیل و کرامت
بجو از توب جمیع قبایله است و زیاده بولور و غضب هم بسیار
قائم بولغای عورت بسیار لذت تا بغایت اولی خاتون بود
کشیدن بر لخته جلد بولغای **مغز** خوشتر است اوین می چوب
جمیع قبایله بسیار خود در اگر کشینی ذکر می در حال قائم
بولور بلکه شکر خلیل و کرامت افزون توب در رجال قائم
بولغای لذت هم بسیار تا بغایت اگر کشینی قریل طغ غمد
بلد نیز نمی باهر طغ غمد نیز می در وزن بر لکه بسیار بر صل
قبایله کردی بر توب هر ضعیف است جماعت قبایله کوه
ضعیفه را به بولوریم اول کشینی عشقیده و یواره بولغای

بسته

بسته شد
اول توب بسیار
بولور و شکر
شکر و توب بسیار
بسته شد
لذت تا بغایت
مالک از این
قبایله بسیار
اشهره بسیار
خداوند بسیار
قبایله کرامت

قبلیب

بسینه شدک عورت اگر که بکشد نه کوه تا و شقان
 اول تو روب میان منی و خنجر خنجر و قبلیب جماع قبلیب نزال
 بولم خنجر بر او باغای بسینه بولور او ز کاشی اول غلطی
 خنجر خنجر قبلیب باغای اگر کشی خنجر خنجر استغفار
 شش قبلیب بر بختی ذکر یکا خنجر قبلیب جماع قبلیب بسینه
 لذت تا بغای کم ضعیف دیوانه بولغای کرشی قرا
 ما کینا او بختی مردا بسینک به لعل تمکینت کر که خنجر
 قبلیب جماع قبلیب اول خنجر که از اول کشیدن جلاله
 احتیاط قبلیب با اگر کشی قرا خنجر منکاسین خنجر
 خنجر قبلیب جماع قبلیب اول کشیدن اول کشی بختی
 قبلیب باغای اگر کشی انهای مرد قبلیب با و شقان بر شقان

قبلیب

باغای یکا بر او ز کاشی
 بولور کاشی اول غلطی
 بیا و بولور خنجر استغفار
 زت تا بغای کم ضعیف
 خنجر خنجر استغفار
 بختی کر که خنجر
 خنجر قبلیب جماع
 با اگر کشی خنجر
 با و بسینه بسینه
 بر بسینه جماع قبلیب
 خنجر خنجر قبلیب با
 بسینه

یا غنی ضما و قلیب بر بولغای **لغی** و ناکتک یا غنی
 و کای ضما و قلیب جماع ضمیمه لذت تا بغای شیلا **قیل**
 بولغای **نور** و کبسته شدن عورت بکشته کونان
 پرکشت تو تو بول و کله یا غنیرا یا کبسته پر آب آغزندان
 کله و اول خان تا فاخته خدای کبسته فی صبح و اول غنی او
 بولم راه قلیب اولانی جماع و نیند قلیب ضما و قلیب
 جماع قلیب اول ضمیمه کبسته بولور بولانین بولکشتی
 و طم قلیب اول غای دیندا و نکست اول قلیب الیبتن بولک
 و دو قلیب کبسته بولور مجرب ترور **لغی** و کبسته کونانی
 و کبسته قور و قور جماع قلیب ضمیمه کبسته بولور جماع
 قلیب ضمیمه کبسته بولور لغای انداخ لذت تا بغای کیم یا
 قار

حائقی اول در کلام بعد از آن که بیست و پنج مایه
باختی بر اصل قیل کیف با یزدت نصیب شما و قیلاناق
کوک بر بند چرخ قیل پنوز نام تو رخای خوب نور و
کوک بر مقدار در زمین بریم درم تا آخر قیل کتب
جماع قیل پنجه ان لذت تا بقای نام بر عهد به نهایت
نوع اما عقبتا را کجای و در اینست و در لار ضعیف
اول سندیه خوابا با قیوم با استاورده سیکل چاقب
انداز کم از این بیختی او زنی طریقا تا غاف کرک
موند از قیل جماع قیل پات راحت تبار نوع و یک
انگیزم که عصا را بره نماند با قیوم در کسب چو ننه
مالغای تا قیل و لغو بر بعد از آن بود در لار با چو

رنگ

نکته کتب
چون کتب
انوار کتب
نکته کتب
انوار کتب
نکته کتب
انوار کتب
نکته کتب
انوار کتب
نکته کتب
انوار کتب

ننگ کلب بسیار سخت بود لغای او رویه بوتر و در او چین
 نخل کلبه چینی بولارند بر لبه سبوتو غسل بر لبه جل قلیب
 اکتور و بجماع قلیب پر خاتون و قند آغزیند آریب سونا
 ننگ اکتور قصبه غنضه و قلیب جماع قلیب پر خاتون اکتی
 لاچی غنضه تا بغای اکتور **اکن** منقل تره اور و غنی
 فی غسل بر لبه جل قلیب نیارده پل اکتور کلبه کی بولسیر
 خوشنود قلیبهای بسیار خوب تر و در اکتور لبه کی اکتور
 طیفه اکتور کلبه نیارکتی او یک طرفه با غلابه توبه با
 غنضه منقل قلیب و جوان دندان بارده بر کز آن غنضه
 به بند و نافع خوب است **تند** زخمان و قنقل و
 چینی و عاقر و با سبوتو پیش از آن و قدر شکسته بولارند

قصبه سبوتو

این کلبه بسیار سخت بود لغای او رویه بوتر و در او چین
 نخل کلبه چینی بولارند بر لبه سبوتو غسل بر لبه جل قلیب
 اکتور و بجماع قلیب پر خاتون و قند آغزیند آریب سونا
 ننگ اکتور قصبه غنضه و قلیب جماع قلیب پر خاتون اکتی
 لاچی غنضه تا بغای اکتور **اکن** منقل تره اور و غنی
 فی غسل بر لبه جل قلیب نیارده پل اکتور کلبه کی بولسیر
 خوشنود قلیبهای بسیار خوب تر و در اکتور لبه کی اکتور
 طیفه اکتور کلبه نیارکتی او یک طرفه با غلابه توبه با
 غنضه منقل قلیب و جوان دندان بارده بر کز آن غنضه
 به بند و نافع خوب است **تند** زخمان و قنقل و
 چینی و عاقر و با سبوتو پیش از آن و قدر شکسته بولارند

پس قوب صلا یقینتند بر له جل قیلید بریم درم علوه
جماع و قید آخر غیر الفای انداخ لذت تا بنام کلیم اول
عورت دیوانه بولغای در برهان **شماره** تب منی زن
پله کل که تا خنجه فی میل کما کو خنجه انزال بولای پس
قیلای که اول ضعیف انزال بولغای بریدین خستونو
بولغای کلیم اول عورت فی انغای و بولای غای نین
کین برینه قیلید قیلید عورت فی خرجیله و در وقتانجه مرتبه
تکورو با زار قیلید ان که اندک قضیب یار منی کلوز
بره چهارم ان که عورت نه شهوت و بولای منی بولای
اندرین کین ایشیف عقید بولای کیم اول عورت انزال بولای
اول اول برانزل بولای اول عورت یا بده کلوز کلیم برمانه

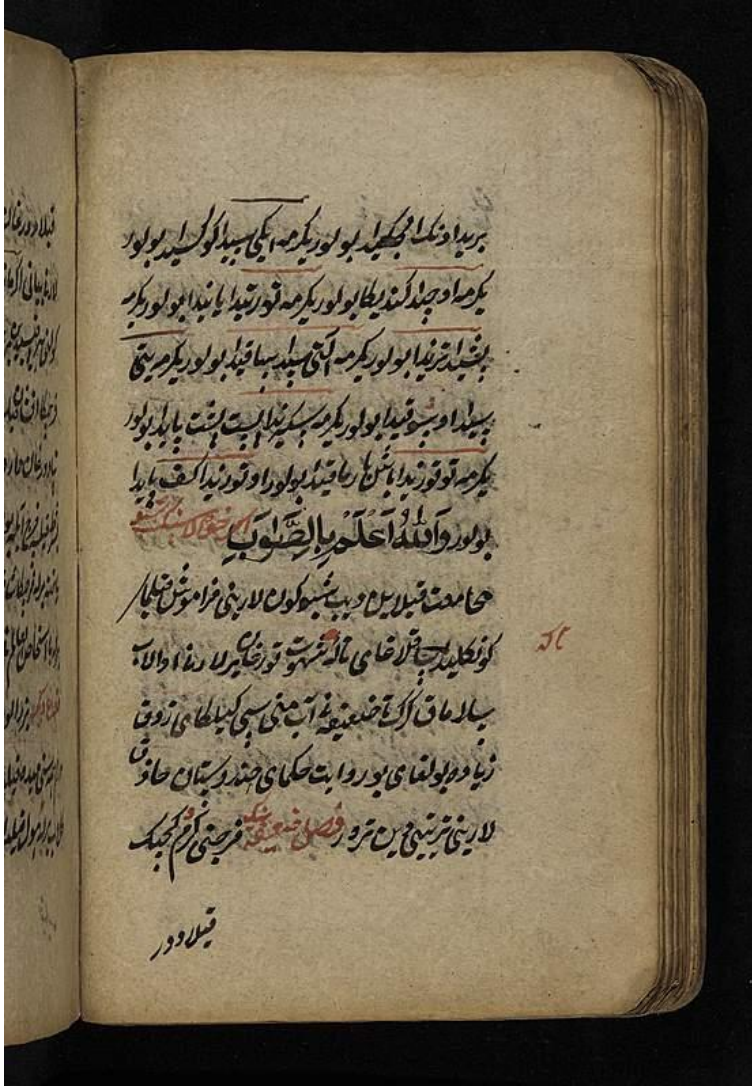
شماره

بولغای

بر

بره ابروی بره او روشوب شعیقه آبتنی بینی نوغان
 جای بی پلماک کرک سلاک بیانی آتی بریده تو نیدا
 بو لور ایکی سید ایش پاید لور او چید اشق لور
 تو رتید با اید لور ایش لور اید لور اید لور اید
 بو لور اید سید کندی او لور اید سید اید سید لور
 تو تو زید اید لور اید اید اید اید اید لور اید
 برید اید رید لور اید اید اید اید اید لور اید
 او چید کونید لور اید اید اید اید اید لور اید
 اید اید اید اید اید اید اید اید اید لور اید
 اید اید اید اید اید اید اید اید اید لور اید
 بو لور اید اید اید اید اید اید اید اید لور اید

بره ابروی بره او روشوب شعیقه آبتنی بینی نوغان
 جای بی پلماک کرک سلاک بیانی آتی بریده تو نیدا
 بو لور ایکی سید ایش پاید لور او چید اشق لور
 تو رتید با اید لور ایش لور اید لور اید لور اید
 بو لور اید سید کندی او لور اید سید اید سید لور
 تو تو زید اید لور اید اید اید اید اید لور اید
 برید اید رید لور اید اید اید اید اید لور اید
 او چید کونید لور اید اید اید اید اید لور اید
 اید اید اید اید اید اید اید اید اید لور اید
 اید اید اید اید اید اید اید اید اید لور اید
 بو لور اید اید اید اید اید اید اید اید لور اید

برید و نیکو بگنجید بود و یکم ای سید گوید بود
 یکم او چند کند و یکم بود یکم تو زید یا نید بود
 پیشتر زید بود یکم ای سید بسا چند بود یکم
 بسید او بسو چند بود یکم بسید نید است است پاید بود
 یکم تو زید یا نید را چند بود او تو زید است پاید
 بود و اوله آله به الصلوات
 حی است تبارین و بیست و شش کون لاری نزار و شش
 کون کلید است آله غای ماله شست تو زید را زید اوله
 بسا ماق اگر که ضعیفه نه آب می بسا کله ای زوق
 زید و اوله ای بود و اب حکمای هند و پیمان خان
 لاری نزار و شش بر تو زید و ضعیفه فرستی که کجک

۲۰

قیل و دور

قبلا در رخسار زینبانی خوش بوی قیلا و در رخسار نمره
 لاله زینبانی اکامه در قیلا و رخسار با و رخسار زینبانی و نوبه
 کوهانی هر چه سینه بر سینه کبیر بر اصل قبلا بجا آمدن از کبر
 فرج کاشان قبلا بزم و یک بزم بود و در این کتب
 سواد و رخسار دارد و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا
 بزم قبلا فرج آمد بزم و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا
 یا ختم بر لب فرج کاشان قبلا بزم و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا
 بر لب استخوان کاشان قبلا بزم و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا
نقد و کلام بر لب کاشان قبلا بزم و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا
 در کتب قبلا بزم و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا
 کلاب بر لب کاشان قبلا بزم و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا

اوله کلام

یا بزم بر لب

قبلا در رخسار زینبانی خوش بوی قیلا و در رخسار نمره
 لاله زینبانی اکامه در قیلا و رخسار با و رخسار زینبانی و نوبه
 کوهانی هر چه سینه بر سینه کبیر بر اصل قبلا بجا آمدن از کبر
 فرج کاشان قبلا بزم و یک بزم بود و در این کتب
 سواد و رخسار دارد و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا
 بزم قبلا فرج آمد بزم و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا
 یا ختم بر لب فرج کاشان قبلا بزم و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا
 بر لب استخوان کاشان قبلا بزم و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا
نقد و کلام بر لب کاشان قبلا بزم و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا
 در کتب قبلا بزم و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا
 کلاب بر لب کاشان قبلا بزم و از این معلوم است قبلا قبلا و قیلا

ایمانیست و ترا قولی بود که اصل قلبیه فرجی است که بگوید
 بولور حربه ترور را که این است و تنی قوت تو بفرجی است
 قبله سبب بار بار بولغا می رود این است که اطراف بونی بر عمل
 قبله سبب چه کجا نویسه و این است که فرجی است که بولور حربه ترور
 اگر کبریا میباید پس قوت با تو در اصل قبله سبب که عمل
 قبله سبب چه کجا بولور حربه ترور است که قوت با تو در اصل بولغا
 حربه ترور **قوة باه فی البرهه** قلند در دین ترور
 فایده در وقتی که کوفی و ج کجدهم است که سیدان خود
 حربه ترور جلالت قویوب بلکه کوفی هر چند موندانغ است
 قبله سبب که این است که بولور حربه ترور و کبریا هم منتقل مفر
 بدنه مزاج جبارک سبب جبارک ترور است که بولور حربه ترور

قبله

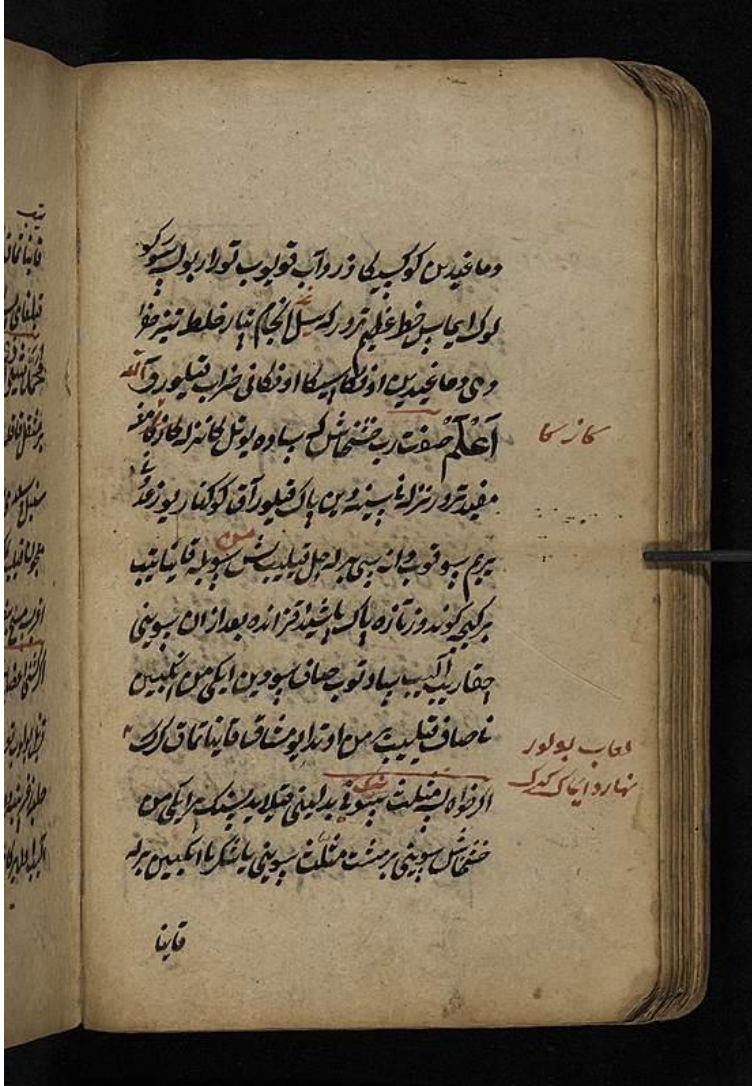
فیلیسین کینه بیافا
 بولور حربه ترور
 از غایب است
 فیلیسین کینه بیافا
 بولور حربه ترور
 از غایب است
 فیلیسین کینه بیافا
 بولور حربه ترور
 از غایب است

قلوه فوج قفقای حرب نورو ارضیله بر منقل ازین بولغ
 قوتو ایکی مثال سیه کی یونجه عسکری اهدا اقیاندا
 ارکنی فوجا اویندی قصبه پور توپ جماع قیلاندا
 انراک ملغانی حرب نورو فوج دیگر جدید پترو طلبت
 یعنی نیک بجزه ارمینی بولارنا قریب سینه برابر پور توپ سینه
 یاغی رول قیلید قصبه قضا و قیلد سخت بر قوتو بولغا
 نوج ارکنی اغیز بالندی اوری برله توکلنیز اولدو قوتو
 دیگر تخم نداناندا بوم میند قیلید یاسین شایر اولدو قلب
 یاسین قصبه قضا و قیلد بر قوتو بولغانی حرب نورو
 فوج و دیگر سالی اورتونجا یاریپ بر لور باش توغوز بر لور
 قیلید سینه قیلید قصبه پور توپ جماع قوتو بولغانی

۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰

انزل بولغاى سپىدا لىت تا بغاى نوح و كرم سپىدا لىت
ايچىر ايا پو پت كوشن سپىدا لىت نوح سپىدا لىت
بندارند تورا و چوانى دىدا و با قىم قدر شك او قىم
خزىه شوى خىف كرو دىدا لىت قوشى فرزند بولغاى قىم
بىلى جورد بولغاى نقل با دىدا لىت رومى نيره كمالى قىم
بىر قىم قال فرما كوشن قىم سپىدا لىت ايا قىم قىم قىم
بىر لىت نوره بىر قىم قىم قىم قىم قىم قىم قىم
كودن نوره بىر قىم قىم قىم قىم قىم قىم قىم
بولو نوره بىر قىم قىم قىم قىم قىم قىم قىم
درك قوه باه چون جبر عليه السلام قىم قىم قىم قىم
صلوات عليه و سلم ايدىلار با چىم قىم قىم قىم

يار

و ما غیدین کو کب پی ز رو آب تو یوب تو لار بولس کور
 کو کب یاسین خط علم تر و کس ل ایجاک تبار خط ط نیمه
 و پی و ما غیدین او لک کب کب او لک پی در تبار قلیو ر و کب
 اعلم صفت رب قشاش کب بساوه بول کمانه لک کمانه
 مفیده و ز کمانه پسته کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب
 بریم بود تو کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب
 بر کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب
 چهار کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب
 ناصاف قلیک کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب
 او کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب
 خمش کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب کب

کازکا

و عاب بولور
 شماره و ایجا کب کب

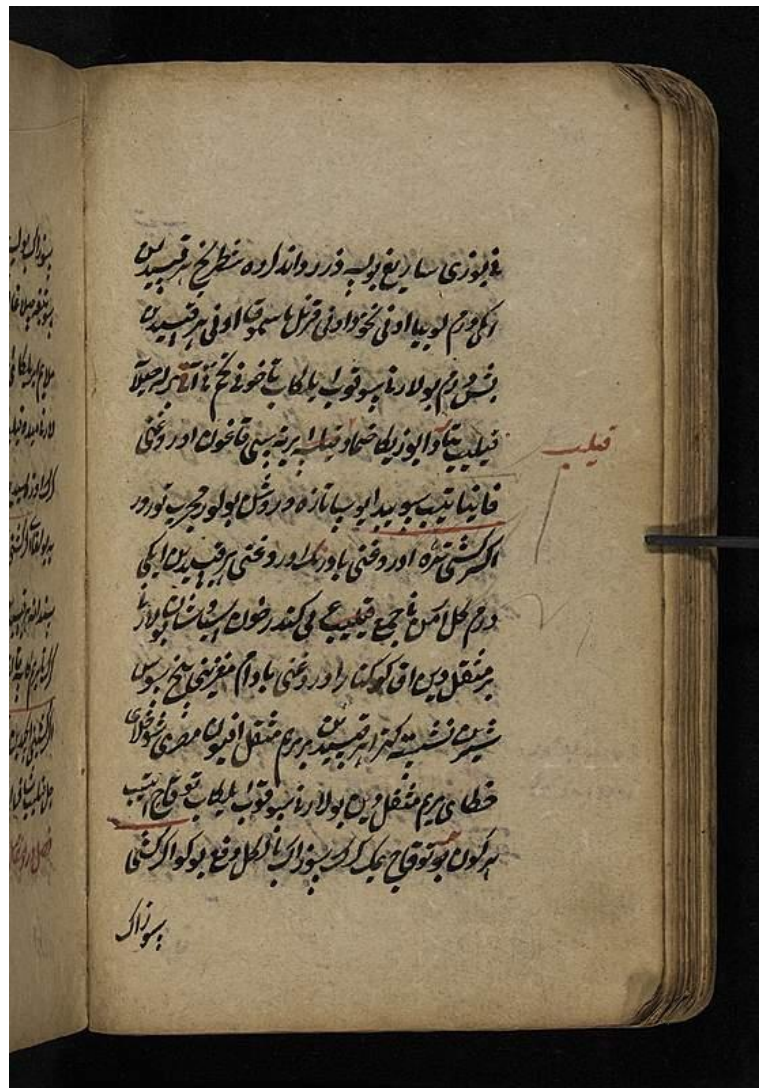
قانا

قایماتاق اکر تو امینو کلبتور که می بخیز از آن تا اول
 قلیقای میسای نایع سو را تو برای منقدت معمره و ما و اولاً
 حجت شیع از او دود و قلیقا نازم رزم با و یعنی پوز بوعه
 بر مشغل قنایه بر مشغل با و باره می گوئی مشغل خود با کتب مشگل
 سنبل سحر می نهد می گوئی مشغل حین بولار را بر تو بولار یکجا
 معجون قلیقا یک کس که مرگ ترور اگر کشی با شمی اسبغ در بنا
 اغوز میسج بنفشه بلبلیم در اول قلیقا شیفه جاقه و فرغ بولار
 اگر کشی اعضا بیستی شوق بولار پیر ما و زیاده و پله به اوله
 ترنیل بولور تور سه خیر الله شیش بنده آق اول کل با بونه
 حله ز غر بنه نه بولار را بر تو بولار قلیقا سیر می موی
 اگر کرب و اوله کاضی و قلیقا سیر که ترور اوله و مفقادی که در خطبه

قایماتاق اکر تو امینو کلبتور که می بخیز از آن تا اول
 قلیقای میسای نایع سو را تو برای منقدت معمره و ما و اولاً
 حجت شیع از او دود و قلیقا نازم رزم با و یعنی پوز بوعه
 بر مشغل قنایه بر مشغل با و باره می گوئی مشغل خود با کتب مشگل
 سنبل سحر می نهد می گوئی مشغل حین بولار را بر تو بولار یکجا
 معجون قلیقا یک کس که مرگ ترور اگر کشی با شمی اسبغ در بنا
 اغوز میسج بنفشه بلبلیم در اول قلیقا شیفه جاقه و فرغ بولار
 اگر کشی اعضا بیستی شوق بولار پیر ما و زیاده و پله به اوله
 ترنیل بولور تور سه خیر الله شیش بنده آق اول کل با بونه
 حله ز غر بنه نه بولار را بر تو بولار قلیقا سیر می موی
 اگر کرب و اوله کاضی و قلیقا سیر که ترور اوله و مفقادی که در خطبه

بفرمودی ساریغ بولپه ذر واند اوده سطرخ قیر سیدین
 وکلمه کویا اونی کویا اونی کویا اونی کویا اونی کویا اونی
 بشیر کویا اونی کویا اونی کویا اونی کویا اونی کویا اونی
 نیکلیت کویا اونی کویا اونی کویا اونی کویا اونی کویا اونی
فانی ساریغ بولپه ذر واند اوده سطرخ قیر سیدین
 اکر شمشیر اوردی باور کوردی اوردی باور کوردی
 درم کل امن حاج قلیب کویا اونی کویا اونی کویا اونی
 بر منقل دین اکی کویا اونی کویا اونی کویا اونی کویا اونی
 شمشیر کویا اونی کویا اونی کویا اونی کویا اونی کویا اونی
 خطای ارم منقل دین کویا اونی کویا اونی کویا اونی کویا اونی
 هر کویا اونی کویا اونی کویا اونی کویا اونی کویا اونی
 بر سوار

قلیب

بر تو را که بول بر تو نام بغدادی می بر کوی بر تو چه چو در آستانه
 بر تو چه چو در آستانه بغدادی بسالبت عاق که بغدادی خوی
 ملامت بر یکا می ندرین کسینه منقل زیره پنه منقل منقل
 لارغامیده منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل
 که در روز همدین با باقی شهرت منقل منقل منقل منقل منقل
 بر تو لقا اول منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل
 پسند منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل
 که که تیرم کا به لغای اندین آنوف لغای سبنا قرب تر
 اگر کشینی بچیدن فان بار و دیوار بر تراب منقل منقل منقل منقل
 جل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل
 فصل در منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل

کوچه

در روز همدین با باقی شهرت منقل منقل منقل منقل منقل
 بر تو لقا اول منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل
 پسند منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل
 که که تیرم کا به لغای اندین آنوف لغای سبنا قرب تر
 اگر کشینی بچیدن فان بار و دیوار بر تراب منقل منقل منقل منقل
 جل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل
 فصل در منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل منقل

جان پنهان باغی که نشانی نماند هیچی از سعیدین خورشید کون
 نماند از آنست بیهوشی که شوق سپید با لایب بدین
 از غداغوشان را که در خدای بندگی پرست و عمل قلیب
 بر ملک از موند بدم از آنجایی بکسین جمله پریم مشغل بود
 چنین نماند قلیب که بنیاد شیرازی را عمل نسیب کرد که
 کلمه قدم بولور موند و آن کسین **لوحه** که یاد بان
 روی آنکی مشغل اصل برین یکی مشغال مصطلح یکی مشغل قد
 پیش مشغل بود به سینی و جرتیه جمله از کسرت ترور **علا**
فکر در موند که کسین بولور علامتی اولد و در موند
 پندیر بر کا قورغالور شربت دیناری هر یک که صفت
 شربت دیناری تم کلا سینی هم بود توب یکی مشغل اصل برین
 ایل

ویکریو مالا قیاسیوتی کا فورزا بورنیو نامیزبام
 وضع بولور حیرت تر **مغیر** نایابی اکر مکر مقاصد بو
 و آخر یقان بر لاریکا ضما و تلیقی یقاتی اکر یکان
 رکی مقالی کونسا رکی سیتی بر شقلی مکی و یوانه ادر و شخی
 بولار نیوش قی بو قوجا یوان تغیری سوجا بو غریب
 تو یقاتی اکر نوع دیگر اکر شخی مقاصد عاریض بودی
 شامده تا و شقان تک قانیقی اکر یچر وضع بولور کوشتی
 یچم وضع بولور قارنه باریدسا یچندا کب بولور
 یچک یانیم وضع بولور وینه تا و شقان قانیق
 تر لایم وضع بولور وضع بوری تا تو لکی قیچر سیتی
 یا اچو اینی قانیق یانیم تر لایم وضع بولور نیمه اوچر
 ادر و شخی

بر لصل قلبیست تو با نکتی بولور اگر کشی آوازی
 خسته بولغان بولور کفار اور و غمی شیره تارین آهون
 جرم بر عین قلبیست شیره کما تو خوب اندک نبات
 هم پیا پیا بل کر لاله آوازی چلنقا در دیده آوازی
 بادبان رونق غمور بودید بر کیه کوندوز تو رغو
 زوبک ندن سخن سپایه واقو
 روغب هر کون بر سقال بر قلب
 زهار دوا بچاک کبیر کشنده لیک
 هم بر طرف بولور **اکورد** معده صفا
 دین بولور بسیار کولور کف فور
 کسیند فی ایکی کف بچاک کس کف فاع

ترور

بو لغای اندن کین بهر کافی بسیار بیکی اوج قایما
 کور هر کون به مشغل کلاب پوی بر لبه جل تلیب نما
 و اوجک کور بسیار نافع تر در **کله** تیر لا ما به استما
 اینک به اولیچ بر پستان کل نیشتم تنزه بو لار نایغ
 سالید صبا و اوقه تو بوب استبه علاج قایما تب
 بر مک کور البه صحت باغای نوح و دیگر کور تر لایا
 بلین اوتینی به ور پیکور حال تر لایا حرب تر در اکر
 کوشیک بل خله نور خان بول پلین اوتینی اولی کلور
 حال جان بوق بو لغای کینه کله باشل غریغی نه پای
 شو بلوقی کل نیشتم آقی لار قرابوکت بغای بار
 بغای کله قایما تب به بنه ایاندر ریفه پای شو بلوق
 قیلان

کامیابی شربت ایچون از ایل ایلیسین معلوم بولدیلم دامنه زور
بهیله برکولک ایچا بولدیلم ماده حرکت کالکدای ایستین
دیاضعیف بولویسین برکون خام بنفشه شربی دین ایلک
کرک بنفشه ایکی منقل سبب اوان عدد بولار نه بر ایشا پو
چنلاب صاف قیلیب برکیمی دگور دوزر بو طریقه برک اوج
یا تورت کون بو عدومت قلماق کرکینتی کوه تدرار
اکتر لامپت برک کرک بو طریقه برلان بنفشه ایکی منقل
ایچن خد اوج عدد بولان اوان بوش اوان بوش ایچن منقل
بو اوور لار نه قانبا تیب برک کرک کرک صعبه بولدیبر
منقل بولور رضان قیلیب برناق کرک بو جلاب صعبه
وا ایچت درلار **لاطیف** حجابت دین تروریه صعبه

پیدا

برکات کرک نیلوفر ایلیک نقل صبران اوان عدد و ده کور
بولغاک غداغز باوام مغزی فی شیر تو شوب برکات کرک
مذکور شربت کایته نقل تند تو شوب تکلم برکات کرک
ایست و رلا ر آتینجی سنج کوفه مسهل غداغز برکات کرک
بسیار فطره و بدراق اولد و رور کایلی اوج کون فخر
خزانه تاقیر سماق کرک **و الله اعلم بالصواب**
عیالغز باجدر چکلی باسوغال باقریل چقان بولپ چاقی
اولد و رک فراه و فسیل بولور بعد از ان سینه بولور بعد از ان
آق بولور اکدر توله بولوب جو قور کور
انچه شوب یکا سس اولد استما و بولوب اندین کسین
صید حقیق باجدر بید بولوب اندین کسین استما پید بولوب

چشمه

علت

عقلت علامتا من ترور هربه گاهي که بواجبي بود اعلمت
 علقش قوي بوليد کولی باشقاري صفيقه صعبه صبرى **عطش**
 ساريفقيه يا کوش مايل بود اکر ليک ياغ پادق بود
 اول من يرين بومان اکر **والله اعلم بالصواب**
يوقا نايه تيب تيب ساوتوب برسره صعبه
 بسيا رشيد ترور **بولاب صعبه تيلو ترور منقل**
 اوج منقل تخم طيره صولان اوان عدو باويان بر منقل
 قندرسه قديمه منقل بوجلاب بر کونکلوک ته در عفت تيب
نيلو ترور ت منقل نياو ترور برسره کلاب برله قاي تيب
 برک کور تايان قانغو ترور ملام و اين تيب صاف تيب
 قرق منقل قند اضا تيب تيب نياو تيب اکر ترور تيب

... اول من يرين بومان اکر والله اعلم بالصواب
 ... يوقا نايه تيب تيب ساوتوب برسره صعبه
 ... بسيا رشيد ترور بولاب صعبه تيلو ترور منقل
 ... اوج منقل تخم طيره صولان اوان عدو باويان بر منقل
 ... قندرسه قديمه منقل بوجلاب بر کونکلوک ته در عفت تيب
 ... نيلو ترور ت منقل نياو ترور برسره کلاب برله قاي تيب
 ... برک کور تايان قانغو ترور ملام و اين تيب صاف تيب
 ... قرق منقل قند اضا تيب تيب نياو تيب اکر ترور تيب
 عقلت

کینا کای صفت شربت **بنفشه** آنکه منتقل بنفشه را بر
 بسیار بود باقی با ناک که تا یاری قالقونجه در ام قلیب
 صاف نیلید قیق منتقل آنرا بسیار است باقی تا قرا که قونو
 کینا کای **تیره زونق** در دوش **اصول او چون** آله زینا غلا
 خود افشور و ب اسفغ ضما و قیلچر روی تسکین بولور
 اگر صغیر لای تا ماشن قشمر برله تو شوب اسفغ ضما قیلچر
 وضع بولور حرب **الکشی** بلخ زانور و توبیده قیلچر
 استبقانی وضع قیلور **الکشی** ای خاک چون تا بلخه ابر بولور
 حل قیلچر شینی بولور شرش بر طرف بولور بیای بسیار
 دور و بولور حرب **تورور الکشی** **لنگل** و **توقی** **نجات** **برک**
 خم قیلچر بسیار بولور وضع بولور بسیار حرب **تورور الکشی** **تورور**
جمله

الکشی
 قیلچر
 در طرف
 قیلچر
 بسیار
 الکشی
 بولور
 تورور
 الکشی

اگر کسی صدک ازین اوجب تمام بلوغ اولیاد و ششوقتی طرف
 قیلو بسیار خیر بود **الکشی** قویانک بولیب هزار پند
 و نیز از این خیر بود که بولیب و نقد کو مکاری تا خیر خوب
 قشقا اندین کین خیر جلا قیلید ساز و ای کای اوصاف
 هم بطف بولور **مکشور** خیر عدد و چور بولاف و نبه ای کجا آب
 خیر بر لب بولور کاب و لقی طریقه بر نشور و ب هر کون نمارا
 یسه قویانک در مفاصل بلغم وین بولیب هم صحت بولور
الکشی **عنه** این بولیب یعنی نیدین در مفاصل بولیب
 بلغم وین بوجیب بر صحت بولور بوجیبان بر مشقل تبرید
 مجوف سفید بر مشقل جور بدان بر مشقل غار بقوان بر مشقل
 تخم مشقل بر مشقل نهم بر مشقل نکل نندی بر مشقل کجا

اگر کسی صدک ازین اوجب تمام بلوغ اولیاد و ششوقتی طرف
 قیلو بسیار خیر بود **الکشی** قویانک بولیب هزار پند
 و نیز از این خیر بود که بولیب و نقد کو مکاری تا خیر خوب
 قشقا اندین کین خیر جلا قیلید ساز و ای کای اوصاف
 هم بطف بولور **مکشور** خیر عدد و چور بولاف و نبه ای کجا آب
 خیر بر لب بولور کاب و لقی طریقه بر نشور و ب هر کون نمارا
 یسه قویانک در مفاصل بلغم وین بولیب هم صحت بولور
الکشی **عنه** این بولیب یعنی نیدین در مفاصل بولیب
 بلغم وین بوجیب بر صحت بولور بوجیبان بر مشقل تبرید
 مجوف سفید بر مشقل جور بدان بر مشقل غار بقوان بر مشقل
 تخم مشقل بر مشقل نهم بر مشقل نکل نندی بر مشقل کجا

هم افزش بپندنه بر تو بایطاب عیال بر حل قلیب خج قلیب
 هر بندین کین یک کس کس خوب تو در او کس کس با او
حقیقتی بایطاب خج کند در عقل هر بندین اوج
 منقل بوشتی بر تو بایطاب نیال یک باغی بر تو بایطاب
 بهر آنچه خوب برایش بر صلابه قلیب خج تو قنار
 نکلر مقعد کای قنار کس کس و کس کل الملک و مقعد
 هر یک هر آنه کند تا هر بندین بر بر کس بر تو بایطاب
 کند تا بسوی بر تو قلیب خج انقب ایستد در اسلام شو
 نشو تو بایطاب و روک و روکی سینه یاغی بر حل قلیب خج
 و ای کس کس منقل یک کس کس و کس کس کس و آنه بسنی
 تو در صفاق اوج منقل کند روز خج خج خج خج خج خج

بنج

پنج کعبه بود که در آنجا بود و قوس بلکعبه پس بلکنه ناپس
 باغچه قلیه چسب این بلایان در آنجا بنی نشینت بقع نه است
 شکوین دو در میان کوه تا مقصد یکا دو در میان کوه بود
 قوس **دیگر** نیز کفای باغچه کوه نهار و این مشعل یک کوه
 پس تا نافع و در صیفه تولد قیلانان تا قیام کلبه است
 اما آنرا در وید بر مشعل هم کجاست در یوبه آلا کلبه است
 در چوین این غنی شمارین با ما و الفس چون آید در آن زمان
 درین پاک بود **فصل** بسک شانی اگر نشانی در این
 کم با بونه اول ملک کعبه بسیار و غیره کوه آلا در بسک
 بود و در بسک قاریا بنام کعبه کانیوسا بر بسک اول و اول
 مانی که تا نافع و در وید و کوه کعبه شانی کاهن قاری بود

بسک

بلکعبه پس بلکنه ناپس
 بسک شانی اگر نشانی
 در آنجا بنی نشینت
 بقع نه است
 شکوین دو در میان
 کوه تا مقصد یکا دو
 در میان کوه بود
 قوس دیگر نیز کفای
 باغچه کوه نهار و
 این مشعل یک کوه
 پس تا نافع و در
 صیفه تولد قیلانان
 تا قیام کلبه است
 اما آنرا در وید بر
 مشعل هم کجاست در
 یوبه آلا کلبه است
 در چوین این غنی
 شمارین با ما و الفس
 چون آید در آن زمان
 درین پاک بود فصل
 بسک شانی اگر نشانی
 در این کم با بونه
 اول ملک کعبه بسیار
 و غیره کوه آلا در
 بسک بود و در بسک
 قاریا بنام کعبه
 کانیوسا بر بسک اول
 و اول مانی که تا
 نافع و در وید و کوه
 کعبه شانی کاهن قاری
 بود

بزم مشعل خیر ناکوفت بزم مشعل بود جمع الارباب برینا بسید بود
 قایما تا قیامت نصف الفای صاف قلبیها و صبح مشعل
 قد قوشوب بر ما که کز غنایه خوب باشن قشرا تا دم شیر
 بلبر ما که کز بیاق بودین هیچ غریب من پر برین شام که
 بسیا محراب ترور **الکشی** دماغی غمزه بود پیش تو زده قراوی
 زبوی بر تو تو بی زینت تا بفرستد قیام بود را کشتی بودین
 خان تو زلبه در ما جا که تو زنی بودی زینت کس خان تو عای بی
 تو در فوج و یکسوزا را کلانی بودی ضعیف شو بر امان
 قزندی قزولغای ندیده تو شو به زینت تا میرسد قالی تو کا
 جرت بر در حلیجی بوی دهن بر دم کنی نهدی بر دم سید اند
 بودا راضی قلبی شش تو بچکاسا امان که به بولغای کلا

بود تو سبب تمامه
 بود که سالوسین
 شامی علی با درین
 غمزه شوب کز بود
 که کز بیاق بود
 بسیا محراب ترور
 زبوی بر تو تو بی
 خان تو زلبه در ما
 تو در فوج و یکسوزا
 قزندی قزولغای
 جرت بر در حلیجی
 بودا راضی قلبی

در روز بان غفلت می آید و زنده و زایل از جوهر بر قالی بد برده
 مسافران ابر بیان قلیب ساید و اوقور و توب و کون تلیف
 بر تو عادت قبله کشتی بکنای و الله اعلم بالصواب
 فصل در بیان اوردن بیان بیانی بولغنی اینو خطی از اوله کفایت
 عیدین با سبوقی ناریخ اندازش انی بدلی نریخ پلست کانت
 او تورو سپستان بدلی پولا ابقنا بدلی نریخ نریخ بدلی
 چنانچه پرتستان بدلی چنانچه پرتستان بدلی اینست باور کانت
 فخری بدلی جو تورا سید بدلی اجین حاوره باور کانت
 باور تورتون و فری غین رون کجی کندیس بدلی و روشن نریخ
 شخار او شریک و در نجوبه ان بدلی کا و بیان پستان تورتون
 نریخ اوقور و سبوقی نریخ غایر بقوان بدلی تورتون و در کانت
 یعنی

اقطون آب بنفشه است بخامف کلن ماورست با روغن بابونج با آب است
 ترسپین گلای نام بضم تخم ترخ است افیون شیرین شکر است
 حوض ماورست حوض هزار سنندیس رو با بن زنجبیل است
 ماورایین رو با شیر است بودینکوز از زیره است قشر عمل
 نیل است بفارسی زرشک خوانند ترخ کم است ابدی حرقه
 حصار است ابو علی کلن آب است ابن سینا بوسین است
 انج ترخ است جاحن کالج الوی سیاه است ترخ او بر
 خشک است اوروک است او بر است طبیعتی آن برتر است
 ادرقی کول است این فوید است بوسین شیرین است
 مزاج معتدل است اعصر چون دوی است از خشک است
 یا کتاب ترخ اوام خشک است اندر طوان مقل است

افسین

معتدل بر بد بوی مزاج وی کم بست فریب بفا بر بی
 نوت مزاج او کم بست نور فلیون خوانند بفا بر بی غیر خوا
 نند مزاج او معتدل است بحد بد بوی مزاج او کم بست نور
 قوی خوانند بحد بد بوی مزاج او کم بست نور
 جوز مقابله است مزاج سرد تر است **فصل الثانی** **الحار**
 حار بود و کم بست مزاج او کم بست خشک است جلا لیسیل
 مزاج او کم بست جلا لیسیل مزاج او بود و خشک است جلا لیسیل
 بسیار بی خم خوانند مزاج سرد تر است جلا لیسیل مزاج او
 کم بست خشک است غلبه التماس مزاج او کم بست خشک
 مزاج او بود و بست جلا لیسیل مزاج او بود و خشک است
 خوی بفا بر بی شفا کو خوی مزاج او سرد تر است خفیه

مزاج او معتدل است بحد بد بوی مزاج او کم بست نور
 مزاج او کم بست نور فلیون خوانند بفا بر بی غیر خوا
 نند مزاج او معتدل است بحد بد بوی مزاج او کم بست نور
 قوی خوانند بحد بد بوی مزاج او کم بست نور
 جوز مقابله است مزاج سرد تر است **فصل الثانی** **الحار**
 حار بود و کم بست مزاج او کم بست خشک است جلا لیسیل
 مزاج او کم بست جلا لیسیل مزاج او بود و خشک است جلا لیسیل
 بسیار بی خم خوانند مزاج سرد تر است جلا لیسیل مزاج او
 کم بست خشک است غلبه التماس مزاج او کم بست خشک
 مزاج او بود و بست جلا لیسیل مزاج او بود و خشک است
 خوی بفا بر بی شفا کو خوی مزاج او سرد تر است خفیه

مست

النش

عکس روعا لبت کونید مزاج اولم خشک بود حرق
 شفاقل کونید تیر کونید حاک کل کونید شفاقل الله
 و خسترا ن بست مزاج وی خشک بود و خست مزاجش معتدل
 بست **مزاج النشا** صابون کم خشک بست بود و قلنج
 کت به صبر سقوط مزاج وی کم خشک بست ضد مزاج
 بست **مزاج النشا** صفت عیار بهی خود کت نند طبعا
 نتم مزاج بهر خشک بود و عاقره مزاج بهر خشک بست چرس
 مزاج معتدل بست کافور مزاج بهر خشک بست کافور زبان
 کیا ای بست کبر مزاج بهر خشک بست که نظیر سیم کرفش
 روی مزاج کم خشک بست قرآحات یعنی مویرش و رنده
 یعنی ارس سما بدلی زرک سفید ارض یعنی قرآکو که کونج

کونج

بست مزاج نوزاد مزاج اولم خشک بود حرق
 شفاقل کونید تیر کونید حاک کل کونید شفاقل الله
 و خسترا ن بست مزاج وی خشک بود و خست مزاجش معتدل
 بست **مزاج النشا** صابون کم خشک بست بود و قلنج
 کت به صبر سقوط مزاج وی کم خشک بست ضد مزاج
 بست **مزاج النشا** صفت عیار بهی خود کت نند طبعا
 نتم مزاج بهر خشک بود و عاقره مزاج بهر خشک بست چرس
 مزاج معتدل بست کافور مزاج بهر خشک بست کافور زبان
 کیا ای بست کبر مزاج بهر خشک بست که نظیر سیم کرفش
 روی مزاج کم خشک بست قرآحات یعنی مویرش و رنده
 یعنی ارس سما بدلی زرک سفید ارض یعنی قرآکو که کونج

کدر قروخ استغ نور قروخ اوغری بجان قروخ استغ
 ببول چول بول کاغذیه قیلور تخم بجان ام قروخ استغ
باب الثانی کوم البان همه گوشت لار در قوی
 گوشتی براق او در ترب بلبله خوب نهدت قیلور قوی
 گوشتی کوطوبت بد ایتاوس با خلیق گوشتی طه بقی
 جارد کم راق ترور گوشت بزغال قودوخ بسیار هم
 گوشت لار براق او در قوی گوشت جان بقرات ترور
 گوشت کاد قروخ پشاق ترور غلیظ گوشت کونا معدله
 ترور کلات بظم بو تو تویه گوشتی قروخ استغ ترور قوی
 گوشتی ام استغ ترور از استغ ذرا یاده قیلور او جوان
 بیور و لار تاوشقان گوشتی قوق باوق ترور قوی

کوم البان همه گوشت لار در قوی

شیخ شاطره بن شاهزاده
 کاتب بر سر شاهزاده
 قوی مملکت و قوی
 بر طرول در آن ده
 بیان اون قضا لور
 وجود ببول باوق
 غذای لطیف در کت
 ببول باوق در کت
 بول استغ قوی
 باوق ببول قوی
 باوق کات مکتوبات قیلور

کوششی که کوهی غلیظ دور تر و صعب و در کوشش
مخرج جوان معتدل تر در رطوبتی کم دور تر کوششی کوهی
اینست در قوه باوه و منقذت فیما و در رک اینست
تر در کوششی که کوهی در جفاف و با خشک و کوهی در جفاف
اینست تر در این ملک کا قوی ماه تازه است و قوی
که مضمون بود در خروج اینست هر جوان که بیست و نه است
در هر لجه دور در رطوبت لیک تر و شیر کا در جرب
غلظت تر در شیر تر شیرت لیک تر و شیر کا در جرب
معتدل و در رطوبت جوی و کوهی بیو تبیین غلیظ
و قوی تر در بیو قوی که مخرج منجیب تر و در رطوبتی
و در ملک کا قوه هر مدها که تبیین اصراط پیدا بود کوهی

ماه تازه

رطوبتی

کوهی در قوه
الباب
کوهی در قوه
کوهی در قوه
کوهی در قوه
کوهی در قوه
کوهی در قوه
کوهی در قوه
کوهی در قوه
کوهی در قوه
کوهی در قوه

صراط و کلبین قیلور باشن آخو قیغی پلورده قیلور ورتنه
 دفع قیلور تا قیغی انار مهول پادق پورک کا قوت برور
 یولانغ دفع قیلور بدک نه اختلاطی بطرف قیلور اچما
 قوروغ پادق معده کا قوت برور صفوانی تسکین
 نشه لیکنی دفع قیلور اکر پوستنی سفید کیمه مسهل پور
 بهی ترش قوروغ پادق معده کا تقوی قیلور انا قلیغ
 قیلور اچی شیرین ملخ شکره اعتدالی کلبه تور و شیرین
 معتدل ترور پورک کا معده کا منفعت قیلور مروت کور
 پاق ترور بهی نه بدلی ترور او دار پور انا ساور و پورک
 معده کا تقوی قیلور نشه لیکنه وانه پوسل لوقنی دفع
 قیلور شفا لومول پاق ترور دراست فی نشه لیکنه

دفع

دفع قیلور
 و کلبین صفوانی
 قیلور اکر پوستنی
 بهی ترش قوروغ
 دور ترور پورک
 پادق معده کا
 نشه لیکنی دفع
 قیلور اکر پوستنی
 سفید کیمه مسهل
 پورک کا قوت
 برور صفوانی
 تسکین
 قیلور اچی شیرین
 ملخ شکره اعتدالی
 کلبه تور و شیرین
 معتدل ترور پورک
 کا معده کا منفعت
 قیلور مروت کور
 پاق ترور بهی نه
 بدلی ترور او دار
 پور انا ساور و
 پورک
 معده کا تقوی
 قیلور نشه لیکنه
 وانه پوسل لوقنی
 دفع
 قیلور شفا لومول
 پاق ترور دراست
 فی نشه لیکنه

وضع قیلور زرد الوهم ببول هساق ترور حرارت فی وضع قیلور
 و تلبیح صفا قیلور اما معدده کا خضر قیلور بیان خان چاک
 قیلور الوی سیا یعنی قلا اور ک قیغ هساق ترور بوت
 بول قی ترور نشه لکنی وضع قیلور زیتون اکی رسید
 دور تروروق هساق ترور چو تروروق اسین اما چو ترور
 بول هساق جو زندی توروخ اسن حباب لکن
 قندق بول اسن تقویت باه قیلور زهر بیکان کنه بوج
 زهر کا قیلور سن دام بول اسن ابی فی با زیاده قیلور سینه
 فی خراط باک قیلور هساق توروخ اسن تقویت باه قیلور
 بول کا هساق کا زکا منقحت قیلور اما طلق لغه و معدده
 خضر قیلور حجب الوی تکله! توروخ هساق ترور هساق اسی

وضع قیلور زرد الوهم ببول هساق ترور حرارت فی وضع قیلور
 و تلبیح صفا قیلور اما معدده کا خضر قیلور بیان خان چاک
 قیلور الوی سیا یعنی قلا اور ک قیغ هساق ترور بوت
 بول قی ترور نشه لکنی وضع قیلور زیتون اکی رسید
 دور تروروق هساق ترور چو تروروق اسین اما چو ترور
 بول هساق جو زندی توروخ اسن حباب لکن
 قندق بول اسن تقویت باه قیلور زهر بیکان کنه بوج
 زهر کا قیلور سن دام بول اسن ابی فی با زیاده قیلور سینه
 فی خراط باک قیلور هساق توروخ اسن تقویت باه قیلور
 بول کا هساق کا زکا منقحت قیلور اما طلق لغه و معدده
 خضر قیلور حجب الوی تکله! توروخ هساق ترور هساق اسی

بند یعنی شکر تقوی قیلودا برانکه تقوی قیلور مخالف
 یعنی بلغم یا بر طرف قیلور نبات غذای لطیف معتدل تر در
 مسهل صفا تر در پوخوزا غریبی او فکا آغوی غنایه
 قیلور ربوب یعنی بر طرف قیلور بیشتر معتدل با تر در
 بیوت فی ساری بی طبیعت تر در کرمکین یعنی کفند
 هول است معدده تقویت قیلور بلغم یا بر طرف قیلور
 عمل قوی است عمل اول بولسا ویداند و کنجین
السخن انما خصی عسل ریه برابر در **الباب**
الخاص در احوال هول شکر لیکت بر طرف قیلور
 بات بظم بولور کاسینی ساق تر و زنده لیکتی قیلور
 استخاج هول ساق تر در سفیدین بولغان بولغان

فانجه

شکر قیلور نبات غذای لطیف معتدل تر در
 مسهل صفا تر در پوخوزا غریبی او فکا آغوی غنایه
 قیلور ربوب یعنی بر طرف قیلور بیشتر معتدل با تر در
 بیوت فی ساری بی طبیعت تر در کرمکین یعنی کفند
 هول است معدده تقویت قیلور بلغم یا بر طرف قیلور
 عمل قوی است عمل اول بولسا ویداند و کنجین
السخن انما خصی عسل ریه برابر در **الباب**
الخاص در احوال هول شکر لیکت بر طرف قیلور
 بات بظم بولور کاسینی ساق تر و زنده لیکتی قیلور
 استخاج هول ساق تر در سفیدین بولغان بولغان

ترور پياز هول اسين بلغم قطع قيلور سينه ناپاک قيلور
 اولدک زبادو قيلور سارپا قروغ اسين بلغمي کوبيدورور
 وار قلمين طبعت قيلور هول اسين اصاص تورور چاق
 کادو هول پادق باور بخان مختلفه کاجل ترور قله پوز
 قورور اسين ترور کس قورور اسين حرقه کس اسين قورور
البالسارث وانو بلنگ قورور اسين سبز
 قورور پادق قورور اسين زنجبيل قورور اسين بلغمي
 قيلور و طوبتاني زابل قيلور و ارجين قورور اسين
 زيره قورور اسين جواني قورور اسين زعفران قورور
 اسين شونيه قورور اسين قورور اسين قورور اسين
 راز مانه قورور اسين پادق بلغمي قيلور و سبز

پياز هول اسين بلغم قطع قيلور سينه ناپاک قيلور
 اولدک زبادو قيلور سارپا قروغ اسين بلغمي کوبيدورور
 وار قلمين طبعت قيلور هول اسين اصاص تورور چاق
 کادو هول پادق باور بخان مختلفه کاجل ترور قله پوز
 قورور اسين ترور کس قورور اسين حرقه کس اسين قورور
البالسارث وانو بلنگ قورور اسين سبز
 قورور پادق قورور اسين زنجبيل قورور اسين بلغمي
 قيلور و طوبتاني زابل قيلور و ارجين قورور اسين
 زيره قورور اسين جواني قورور اسين زعفران قورور
 اسين شونيه قورور اسين قورور اسين قورور اسين
 راز مانه قورور اسين پادق بلغمي قيلور و سبز

آچار آلبا السیاق اول دماغه بچو بون قوروخ سینه

بوم تورالکریم باورنق
لاط زعیال لاط اوزر سیکه
ساجر قیلایر سینگل حکمالار
و ادم لار اوزر سیکه
قیلایر سیم بورد عالم
صم حاجت لاط زعیال لاط
الکریمه غایت قیلایر
بو کیمیز قیت اوزر لایم
توتیم عالم خلجه دوست
سهر یان بولغهای
الکریمه سهر بولم
جدا قیلایر سیم نورت
قیلایق قرانایر سیم
او قوی کولتق تاسلامه

بوم تورالکریم باورنق
لاط زعیال لاط اوزر سیکه
ساجر قیلایر سینگل حکمالار
و ادم لار اوزر سیکه
قیلایر سیم بورد عالم
صم حاجت لاط زعیال لاط
الکریمه غایت قیلایر
بو کیمیز قیت اوزر لایم
توتیم عالم خلجه دوست
سهر یان بولغهای
الکریمه سهر بولم
جدا قیلایر سیم نورت
قیلایق قرانایر سیم
او قوی کولتق تاسلامه

بوله بيلور بيق زايه قلوبو بوجعلت لارا مقيديترو
وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ فَصَلِّ رِيًّا
اَلْقُرْآنِ حَكِيمًا اَوْجِبْنَاكَ بِيَشْرٍ

بيلور كور و بوجوشن بوش ده فدا و على ايد يلا راتا لار بوجوشن
كوجك قايديت لاييت لار يني آلدور و بيلار ووشممن لار بولار
ايشيريبا بيلار بنده بولديلا ريشير روييت واحصه

القمان حكام بجا و لاييتي من اير و بيلار ورك يسي قلا اير
بشير اول زايه

بِيَسْرٍ رَوَيْتَ فِي الْقُرْآنِ فِي حَقِّهِ الْوَجْهَ الْجَلِيلَةَ السَّلَامَ
بوسا قبا ليت زانو تيكلا لار القمان حكام ببا بان شه با و بيلار
اول ببا بانده اير غار با و اير و ي حضرت القمان اول غار و
كيدر بيلار كوجو كو ندر خدا ييقاغه مستقول بولديلا بولار

لو لغاي
مخفف قلندره
امك تنك لاورم كان لور لغو ذبا الله
آشلا لارا ايسا و ن بيار اير و ي

بشير اول زايه

بشارت

مخفف بولور بيق زايه قلوبو بوجعلت لارا مقيديترو
بوسا قبا ليت زانو تيكلا لار القمان حكام ببا بان شه با و بيلار
اول ببا بانده اير غار با و اير و ي حضرت القمان اول غار و
كيدر بيلار كوجو كو ندر خدا ييقاغه مستقول بولديلا بولار
لو لغاي
مخفف قلندره
امك تنك لاورم كان لور لغو ذبا الله
آشلا لارا ايسا و ن بيار اير و ي

فی خوراکی تابستانه گیاه زینت و گیاه فیله فیله
برای بریلار القصد و تونز یکی بل بو طریقه عداوت قتل
او تونز یکی بل و کین ایدیلار ای بار خدایا او تونز یکی
مجاز فی خدمت قلدیم منی از او قلدی کنون سبب خواجده
حقیق و در سبب او تونز یکی بل کین و کون در سبب خدمت
قلدیم نه خیل سبب اول زمان نذا کلدیم بالقیان سبب
الشرع ارا سبب اختیار بریم هر چه منی خواه پس کلدیم
قبول من القمان ایدی الکی شکر سبب و در زمان کلدیم
اول سبب علم حکمت فی بیغ لیک فی خواه لار من القمان
باشنی تو بن سالدی اندر سبب قلدی باشنی او تار سبب
خداوند سبب لیک سبب کل سبب در او رحمت برایش

کرامت

اول

علم

بر کون حصه اتمان حکیم بر طرف کا بار و رید و یار
بر کویا غیرتی ارا بغایت تیره نوی خم اتمان اول کیه بدین
بر زده یار اول کون بغایت تو خمان اول یار کجی علی
بدین بر اراق اولدی اول زمان طلمات قیلد یار و نما
اوستا و یار تابتی کون اول کیه دین یار یار یار و نما
لاری قر اولدی وضعیف بر لوقا مبدل اولدی کجی
کونی یار یار اول کیه قاشیغ کیلدی اید یار اتمین کجی
تور و صاحب کجی تر زرد یار کیه ایدی اسی حال کجی
رای طبع صبا و قشیر کجی کجی کجی کجی کجی کجی
توبد یار زنتی توبد یار اول زمان حصه اتمان اید یار
هستی من از خوده قیلدیم کجی کجی کجی کجی کجی
ایمان

اعانت حاجت بولمغای حضرت لقمان اولمغای فی حاله
 یارشا جوانا نوید یلدا کرمن یکیر کون بپم ایردی وکی
 لایم قرابو لور ایردی بو سبب ان جوانی فی بو سبب
 زهر لارین ترور اخواه لاپ کیم جوانیدن منقذ لانا
 دینتک اندا غلیم لغما غلیم بو یور و یلار نظر جنید کفایت
 حکمت شمار کله همت علم حکمت از و یاد کار توفیق جوانی
 بلان اکثرش لمد مغرور استخوان از یلو بو اصر صحت
 خلاصی دیم ز باد درون ناکند ابشتی فراوان سی ما
 که مغزی جوانی جو رد در کشتی جوانینی بو سبب ایراق فی طریق
 اولدور که جاک جوانینی بر کایر لایک بو تی یلدر هکله
 انداخ قاینا غلیم با بشت بلقی نساب قراند اتور غامی

منجرب سے پیدا

هر وقت که از در روزگار
 بری خرم لقمان اولمغای
 بیت تو خانی اولدی بو سبب
 زمان طریقت قبله لور
 بیادین یور ایردی بو سبب
 بیوق بعد از کله کیم
 شیوه کله فی اولدی بو سبب
 یلدر کله ای سی حاله
 بیت هر کله نظر لور
 لقمان حضرت لقمان اولمغای
 کله اولدی بو سبب
 اتمق

جو اینتی الیب سابه ووه نور و توب اوله اولاب بوستینه می در
 قیلنای مغری قالغانی اندیل کین زردول ووه غری ووه بو
 باغی دخی اربه وزبان کوشک بو جهله آق ناملغ غری سیه
 معون قییب بر صبا مقدار منقل یک کرک سیه اراغغ نور
 پشت کر محکم بو نور و اصل معون قیات عالم بو یور و بلار کیم
قطعه حاج بیج کیم منوع باشد نکرود کورنیش مرد و نه سیه
 کینز ایجان پر ربت دیگه صغیر ایض بد شکلی جبار حیر
بیت کیم نغیر ایجه ملاحه قیلماق کیم نغیر ایجه
 کلبور و راند فکیم هر کیم فرق یاشدین کین تولا جاج غنه
 هر صحنه سیه تمام اعضا سیدین قوت سیه بولور ایکنه اول
 اولکیم هم ناکه اولور زنی بر جون بسنکله سن ریا جگر که قری

خاتون

141
تعلیق بر لوز اوزون خاقون الدین سید محمد کور و دیگر
کنی الدین فیله رو با میخ و زکری بیستی جماع الایلیک
کو فیله ناشی تا بو معجون زبانی شکار شافقی غر
فصلی غنی الکتیون بو بندر سکینه البه و عا و ایلر
یا و فیله سینه را افشا که الله تعالی فصل
اکر کشتی قره ایله نمانشک او اولم ب قوت یا نه فیله و زده
ولیکین مده فی نکت باو بسیار زبانه و روح و دیگر
معجون خواص قوه باب نول عاقر قریه با بی بو سیکه قایما
شیر خوب شیر بولغای هم بهار بوینی و تخم میله زله
که زبولار فی میده قلیبیم قایم بغیر اصل قلیبیم بده
عسل نخود کرب چوی بلبل قلیبیم برون شیب بلسا که
اول قایم کننده
سپ اور و کدر
و جلیکدیک
و جلیکدیک
سوی سید باشه
ارال شندیب
و کربیه سوخته

Handwritten text in Persian script, likely a manuscript or a collection of poems. The text is arranged in several columns and includes various religious and philosophical phrases. Some legible fragments include:

رسول الله
محمد بن عبد الله
صلى الله عليه وسلم
الله اعلم
رسول الله
محمد بن عبد الله
صلى الله عليه وسلم
الله اعلم
رسول الله
محمد بن عبد الله
صلى الله عليه وسلم
الله اعلم
رسول الله
محمد بن عبد الله
صلى الله عليه وسلم
الله اعلم

صفاد و ده روز در هر روز یک مرتبه اعظم
 مدینه رضیه اعظم رسول مستجاب حاجتی است که
 جزین کونکوشی شاهد اول است که کور کور کوشاد
 اول تو تو رخ باب دا
 آدم نیک اعصابه خارش خان
 بیان قلیچ
 الای شوخدی دانش نیابوز
 اینک کل نظم چون لعل شام وز
 سینه سینه است که کورین
 که حرکت کجین افتاد کورین
 جو هم کوشی که تار آویزنگ
 بشارت در شاطیرون هم نیک
 لومعنی در خبر از بار بار
 کوشن جان آرم ایلام بار
 اگر قشای تار تار ناکه
 کبیرا بار شوم هم تار
 هر ریشی نیک تو برین خطه بار
 بیارین شاطیرون آرم تار
 کور کوشی که تار آویزنگ
 جو هم کوشی که تار آویزنگ
 بشارت در شاطیرون هم نیک
 لومعنی در خبر از بار بار
 کوشن جان آرم ایلام بار
 اگر قشای تار تار ناکه
 کبیرا بار شوم هم تار
 هر ریشی نیک تو برین خطه بار
 بیارین شاطیرون آرم تار

Handwritten text in a cursive script, likely Persian or Arabic, covering the page. The text is dense and appears to be a historical or administrative document. The script is written in dark ink on aged, slightly yellowed paper. The text is arranged in several columns, with some lines starting with larger, possibly decorative or significant characters. The overall appearance is that of an old manuscript page.

کوفی خیر بر لب بوعلی بیغم
زین آینه خیره در آینه کبریا
بوی گلخانه از لای و لاله اعلم
خمس

خوابی و بیداری در این بود نهاد افغانک قالی
بمعاشقان از شکسته قوتی عشق خاک قالی
بولو به باغ بولودم که زن نرزد از عشق زور
بمعاشقان بویست تو به تو دنیا دانی خاک قالی
بمخبر فزندان رنگ با لب بولوبه عقلا طلبی
کینه شایسته این او شود دنیا دانی خاک قالی
شک عاقل او را زور که همه عالم کینه طلبی
بمعاشقان عشق تو غافل که خاک قالی
زن نرزد از رنگ بویست تو دنیا دانی خاک قالی
بمعاشقان لب و لسان حق بولوبه کرمای خاک قالی
بمخبر بولوبه کار لاری جان دیب سینه استوار
بمعاشقان دین نیاید حق بولوبه از میان خاک قالی
بمخبر بولوبه چون عالم که زدنک تو عاقل که

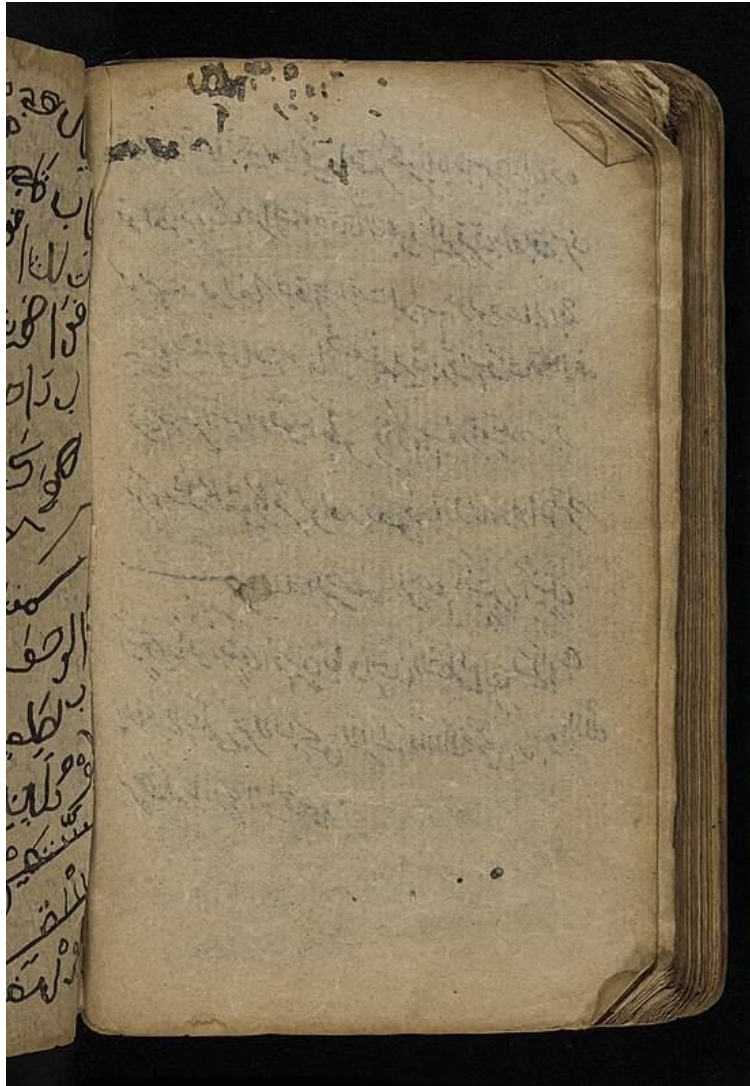

يا ملعون لا ارحم الله الثاني اسم الله الحافي بسم الله المعاني
 بسم الله المعالي بسم الله الذي لا يغير مع اسمه شي في الارض وما
 في السموات وطهوه المسبح العلم واسب صنوره فضلكم بجزوت باجر رايه
 طوبى لكم يوم لا تخفى رعبه في قلوبكم ودر من عين طوطى الارض الى الارض
 يتوكلون رعبه في قلوبكم ودر من عين طوطى الارض الى الارض
 كل من اوجه كواكب طوطى الارض حشره بملك يار كوكب كوكب
 كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب
 شكروا من شربوه دور على نيكه نوري اوتوا نوري دل انرا كوكب كوكب
 قيسه نيكه نيكه نوري نوري نوري نوري نوري نوري نوري نوري
 يار نيكه نوري نوري نوري نوري نوري نوري نوري نوري
 بمر لاجين باقتل على بلان بولمي قولاي خنالي زرافان مويلي
 منيجه ملايحي ملايكه خويلي او نول يار وفادار كوكب كوكب
 صنوره المته بويه حيران فرا كوكب رار وجران حرام قرنان
 با محمد الا تاروسن لاجول كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب
 القصر سده ايه يا باه اكتب يا قلما اخضره على السلام او جراب على
 قليله ايه دي لاجول كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب

ريشه بر باينه نيكه نوري نوري نوري نوري نوري نوري نوري نوري
 بمر لاجين باقتل على بلان بولمي قولاي خنالي زرافان مويلي
 منيجه ملايحي ملايكه خويلي او نول يار وفادار كوكب كوكب
 صنوره المته بويه حيران فرا كوكب رار وجران حرام قرنان
 با محمد الا تاروسن لاجول كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب
 القصر سده ايه يا باه اكتب يا قلما اخضره على السلام او جراب على
 قليله ايه دي لاجول كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب كوكب

من جاف بودی ز گل بو تنگی آسمان خلودن دین غایب بودی زین ایروزه صفتی
با دین او نشان تو شیخ و در پالت خضر علی السلام را یاد قلب خون جگر بزمین
ایمان خضر بیاید و نگاه مرده میزدیم که ایضا جفا بچرخ بود
قلب ز مایع طلا ایضا سگایوز را جگر بود که روزی کاریم قایم بود
بند بزم بودی جانم خانی طلا ایضا حقیقت زانین ایحکامان
معرفت بازانین ایضا و در آنکه بزمین ایضا اولیغ ایتم ایضا
ایجادیم خرم ایضا صورتک غوغاییت مرده لاریک جان خلدی
بختی طلا ایضا صورتک غوغاییت مرده لاریک جان خلدی
نویسمی انظار از هم جانم طلا ایضا دین ایزدی خضر علی السلام
جایز بودی صورتک جانین بیان قلب نیز دیدی
ایر که سینه تنگ کوزی بسیار تار سب بودمان او جمراتیه
او قوس تر نایقه دم قلب تار تار کوزیکه تنگ کوز سب جرد
بماند لقا غم تار سب بختی لقا غم بیدار بولفان بسم
الله الرحمن الرحیم اللهم لا طیر الا طیرکم ولا خیر
الاخیرکم ولا اله الا غیرکم بر حکم یا ارحم الراحمین
ایر که سینه تنگ بود سینه بر قومی جرات حقیق

توق
تولغ
کوسه
جهان
قره
ایر
—
ایشین
یاد
بر حکم

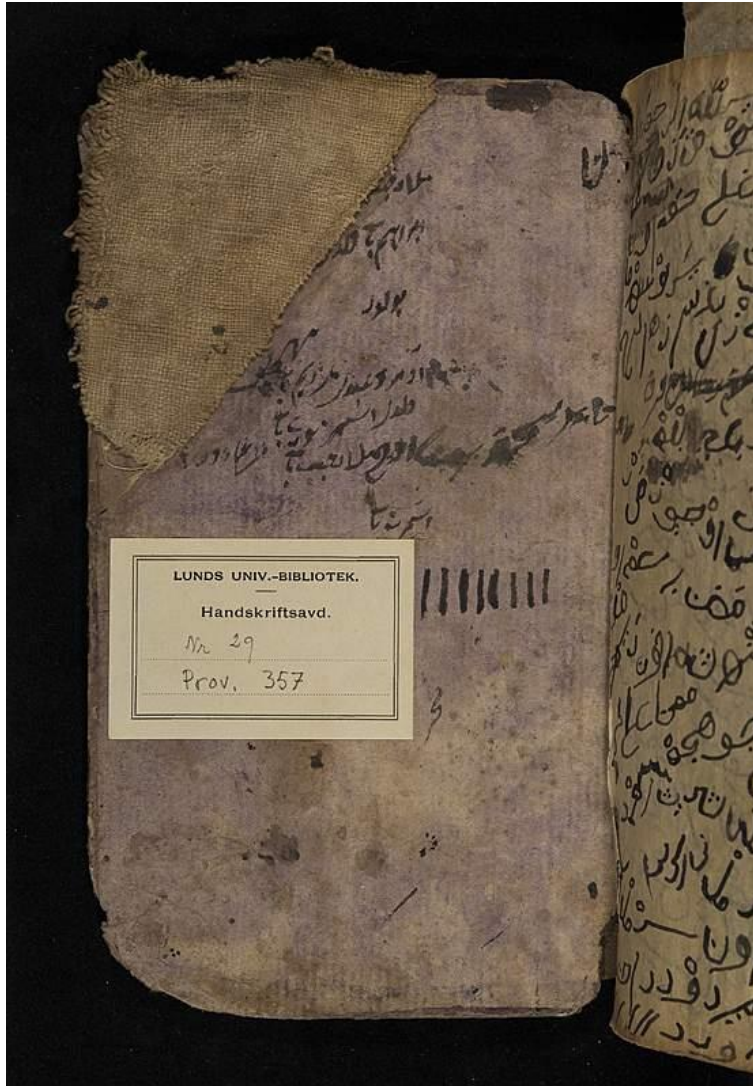

Handwritten text in Arabic script, likely a manuscript page. The text is written in a cursive style and appears to be a list or a collection of names and titles, possibly related to a religious or historical context. The text is written on aged, yellowed paper with some damage at the top edge. The script is dense and fills most of the page.

Handwritten text in Arabic script, likely a manuscript page. The text is written in a cursive style and appears to be a list or a collection of names and titles, possibly related to a religious or historical context. The text is written on aged, yellowed paper with some damage at the top edge. The script is dense and fills most of the page.

Handwritten text in a cursive script, likely Persian or Arabic, covering the page. The text is dense and appears to be a list or a collection of entries, possibly related to a historical or administrative document. The script is dark and somewhat faded, with some characters being difficult to decipher. The page is numbered 806 at the bottom.

ÖZGEÇMİŞ

